Vintilă Corbul

CĂDEREA CONSTANTINOPOLELUI

★ ★

* *

Editura Cartea Românească
Bucureşti, 1977

Versiune electronică:

[V2.0]

Corectură [V1.0]: iunie 2010
Corectură [V2.0]: decembrie 2015

APOCALIPSUL

După ce trecu prin fața sa ultimul regiment de cavalerie din ariergarda forțelor expediționare otomane, Yakub-Paşa întoarse calul şi se îndreptă spre poarta militară a Adrianopolelui. Padişahul îi poruncise să rămână în Capitală, spre a supraveghea de acolo, de la centru, rețeaua-i de agenți secreți răspândiți atât înlăuntrul imperiului, cât şi dincolo de granițele sale. Yakub se socotea uneori asemenea unui păianjen care pândeşte din mijlocul pânzei țesute cu sârg tot ce se întâmplă la periferie, spre a acționa cu promptitudine.

Înfiorat de frigul neobişnuit în acel prag de primăvară, îşi strânse mantaua în jurul corpului. La birou îl aşteptau tot felul de probleme complicate, care se cereau a fi rezolvate grabnic. Se opri în fața clădirii mohorâte care adăpostea sediul serviciului secret, descălecă şi urcă scările de la intrare, în vreme ce santinelele îi dădură onorul.

Ajuns în cabinetul său de lucru, chemă pe ofițerul de serviciu.

— L-ai convocat pe Kaligas, aşa cum ți-am ordonat?

— L-am convocat, Luminăția Ta. Aşteaptă în anticameră.

— Să intre!

Peste câteva clipe, grecul Kaligas se ivi, ploconindu-se servil.

— Kaligas, am o treabă pentru tine, îi vorbi Yakub. Dacă te descurci bine, te umplu de bani.

— Am să-mi dau toată silința, stăpâne.

— Am nevoie de un om de nădejde pe care să-l trimit la Constantinopole, în taină, spre a-mi furniza de acolo informații asupra mişcărilor de trupe ale inamicului.

Obrajii grecului se goliră parcă de sânge. Bănui unde voia şeful serviciului secret să ajungă.

— Îți pot recomanda oameni de încredere, stăpâne. Am la Constantinopole legături serioase…

— De aceea m-am şi gândit la tine, îl întrerupse Yakub. Eşti capabil, ai inițiativă, nu fugi de primejdii…

— Acum fug, Luminate! bâigui Kaligas. Agenți ai prefectului poliției constantinopolitane sunt deja pe urmele mele.

— În curând le vom da atâta de furcă, încât nu vor mai avea timp să se țină de tine. Ai să lucrezi în voie, fără să trezeşti bănuieli.

— Dar în Constantinopole nu se mai poate intra! susținu Kaligas cu disperare în glas. Porțile oraşului au fost închise, ştii şi tu, stăpâne!

— Adevărat! Dar ai să pătrunzi prin cartierul genovez, din Galata. Acolo, porțile se pot deschide oricând pentru prieteni. Din Galata, treci Cornul de Aur şi ajungi neobservat în inima Constantinopolelui. Dacă-mi recrutezi câțiva romei în stare să-mi furnizeze informații militare, te poți înapoia la Adrianopole, unde ai să aştepți în linişte sfârşitul războiului. Hai, nu te mai codi! N-ai să fii singur. Te va sprijini fostul tău patron, Leone Storlato, înapoiat acum câteva zile din Italia.

„Iată-mă consolat! reflectă amărât Kaligas. Voi atârna în ştreang având o companie ilustră. Ne vom ține reciproc de urât, în vreme ce ne vom bălăngăni în aer." Era indignat. Yakub-Paşa îl expunea cu nepăsare unor primejdii mortale. Dar nu avea de ales. Trebuia să plece la Constantinopole, deşi îl sugruma spaima. O spaimă ciudată, provocată desigur de presentimente negre.

Înclină capul şi rosti resemnat:

— Când trebuie să plec, Luminate?

— Cu cât mai repede, cu atât mai bine! Nu uita să iei legătura cu Abdul Rahman, spre a pune împreună la punct modalitatea transmiterii informațiilor. Îți urez noroc, Kaligas!

* * *

Orban se uita cu mândrie şi dragoste la tunul lui uriaş – fără seamăn în lume – care înainta cu încetineală de melc spre Constantinopole. Cincizeci de perechi de boi puternici trăgeau la jug, abia urnind mastodontul de fontă. Două sute de oameni îl flancau, spre a-l sprijini, ori spre a-l îndrepta dacă avea tendința să o ia spre şanțuri. Alți două sute de inşi mergeau înainte, netezind gropile, în vreme ce cincizeci de dulgheri construiau podețe de lemn peste accidentele de teren, sau peste cursurile de apă, astfel încât tunul să fie ferit de dezechilibrări primejdioase. Zece mii de soldați de sub comanda lui Caragea-Beg îi asigurau paza. O sută de care trase de câte trei perechi de boi transportau ghiulele sferice de

marmoră ce aveau să fie aruncate asupra fortificațiilor Constantinopolelui. Orban îmbrățişa cu privirea mulțimea de oameni ce-i escorta tunul, zicându-şi că geniul lui îşi găsise în sfârşit prețuirea cuvenită.

Încerca un simțământ de mare satisfacție ori de câte ori evoca primele trageri de exercițiu făcute pe câmpul de manevre din apropierea Adrianopolelui. Sultanul poruncise ca un mare număr de crainici să le vestească din ajun în principalele piețe ale Capitalei, spre a feri populația de spaima pe care i-ar fi provocat-o fără îndoială bubuiturile năprasnice venite pe neaşteptate. În ciuda acestor măsuri, lumea trecuse prin mari emoții, iar câteva femei însărcinate născuseră înainte de termen.

Atât de lentă era deplasarea gigantului, încât coloana părăsise Adrianopolele încă din primele zile ale lui februarie, urmând ca în circa două luni să ajungă sub zidurile capitalei bizantine. Până acum respectase programul, dar cu sacrificiul a şase oameni striviți sub roțile tunului. Ocoliseră satele şi târgurile, dar când fuseseră obligați să treacă prin unele localități, dărâmaseră şiruri întregi de case spre a lărgi drumul şi a face astfel loc enormei piese de artilerie.

„Analele acestui asediu îmi vor imortaliza numele înaintea generalilor!” reflecta cu trufie Orban.

* * *

Marele amiral Suleiman Balthoglu, comandantul suprem al flotei de război otomane concentrată la Gallipoli, termină de citit mesajul abia sosit de la Adrianopole, îl făcu sul, apoi se adresă cu gravitate ofițerilor de marină adunați în jurul său:

— Înălțimea Sa sultanul Mehmed Khan a proclamat războiul sfânt, încredințându-ne misiunea de a institui blocada maritimă a Constantinopolelui. Marina imperială otomană îşi va face datoria! Ordon îmbarcarea imediată a marinarilor şi ridicarea ancorelor! Întreaga flotă va ieşi în larg, cu direcția Constantinopole! Comandanții de unități trec la posturi! Executarea!

Ofițerii, grupați pe terenul de instrucție al bazei navale, rupseră rândurile şi se îndreptară în grabă spre navele lor trase la chei ori ancorate în rada portului. Pe punți se auziră comenzi scurte, urmate de o mare forfotă. Totul se desfăşura

metodic, rapid şi în cea mai desăvârşită ordine. Marele amiral ştiuse să-şi instruiască subalternii.

În vreme ce primele corăbii părăseau portul, Suleiman Balthoglu se urcă pe puntea navei-amiral, urmat de ofiţerii săi de stat-major. Dinspre sud sufla un vânt prielnic. Cerul, acoperit în cursul nopţii şi al dimineţii, se golise de nori şi acum era de un albastru-limpede, ca peruzeaua. Pescăruşii se roteau în văzduhul îmbibat de miresmele proaspete ale primăverii. Rezemat cu mâinile de balustrada castelului de la pupa, Balthoglu contempla şirul de nave care ieşeau din rada portului, orânduindu-se apoi în formaţie de drum. Flota aceasta era opera lui. O închegase în mai puţin de patru ani, înfăptuind dorinţa padişahului de a avea în Mările Mediterană, de Marmara şi Egee o marină de război care să precumpănească forţele navale ale creştinilor. Suleiman Balthoglu câştigase preţuirea sultanului, reuşind într-o campanie-fulger să debarce în insula Lesbos, să ia cu asalt portul Coloni şi să-l oblige pe principele Gattilusio să plătească un tribut de 2000 de galbeni. Reputaţia lui fusese atunci uşor întunecată de gestul nesocotit al unor ofiţeri care-l denunţaseră sultanului că îşi însuşise întreaga pradă de război, lipsindu-şi subalternii de roadele unei expediţii ce li se cuveneau şi lor potrivit datinilor. Chemat la Adrianopole spre a se justifica, fusese spălat de acuzaţiile ce i se aduceau graţie sprijinului ocult al unor prieteni puternici. Ofiţerii care se făcuseră vinovaţi de „josnice calomnii" fuseseră îndepărtaţi din armată şi degradaţi. Marele vizir Khalil, în dorinţa de a-şi crea un nou şi puternic partizan, încercase să-l numească vizir al armatei, dar Zaganos-Paşa izbutise să pună mâna pe acest post, folosindu-se de creditul său pe lângă sultan. Între Balthoglu şi Zaganos se născuse astfel o mare rivalitate.

Comandantul suprem al forţelor navale otomane era un renegat, ca şi vizirul armatei. Bulgar de origine, se lepădase de legea creştinească şi îmbrăţişase mahomedanismul, schimbându-şi numele de Palda în Balthoglu.

Instalat pe puntea de comandă, marele amiral se desfăta contemplându-şi flota, alcătuită din trei sute cincizeci de nave militare şi de transport – galere, trireme, bireme, parandarii, *fustae* şi brigantine. Era hotărât să reînnoiască isprava cruciaţilor care cu două secole în urmă, cuceriseră

Constantinopole, luându-l cu asalt dinspre mare. O victorie de o asemenea anvergură i-ar deschide drumul spre viziratul armatei, poate chiar spre comanda supremă a tuturor forțelor militare otomane.

* * *

Clikor Avakumian, neguțătorul de mătăsuri, se pregătea să petreacă fără nicio veselie sărbătorile Paştilor. Ajunsese în pragul falimentului, fiii lui o luaseră razna, înhăitându-se cu tot felul de derbedei, nevastă-sa, Pelaghia, înrăită de sărăcie, îşi descărca paraponul asupra lui cicălindu-l, iar băiatul lui de prăvălie, Nikos, îi furase câteva cupoane de mătase şi le vânduse unor prostituate. Spre a-i pune vârf amărăciunilor, primăvara – îndeobşte prilej de bucurie pentru întreaga suflare creştină – era acum întâmpinată cu spaimă de către constantinopolitani, fiindcă acesta era anotimpul cel mai potrivit pentru deschiderea campaniilor militare. Dacă în iarnă unii oameni îşi făcuseră iluzii asupra intențiilor padişahului, acum nimeni nu mai nutrea speranțe într-o împăcare între Bizanț şi Imperiul Otoman. Veşti despre uriaşele pregătiri militare ale osmanlâilor şi despre măcelurile săvârşite de ei prin satele şi târgurile rămase în ciuntitul *hinterland* al Bizanțului nu mai permiteau îndoieli în ceea ce priveşte viitorul Constantinopolelui.

În ciuda perspectivelor foarte întunecate, romeii se pregăteau să cinstească sărbătorile aşa cum cere datina. În ajunul Învierii, când copiii trec pe sub sfânta masă, Clikor se dusese la biserica din cartierul lui şi se uitase cu duioşie la băieții şi fetițele îmbrăcați în hăinuțele cele mai frumoase, care se îmbulzeau să se strecoare în patru labe pe sub masa încărcată cu flori şi icoane, orânduită sub cupola turlei, pictată cu sfinți. Evocase anii atât de frământați ai copilăriei sale şi vărsase câteva lacrimi pentru strămunii lui, care pătimiseră atât de greu de pe urma turcilor.

În noaptea Paştelui, întreaga familie se găti cu cele mai frumoase straie, spre a merge la slujba Învierii. De-a lungul anilor de belşug, salariații lui Clikor – croitori, ucenici, băieți de prăvălie, slujitori casnici – îl însoțiseră de fiecare dată la biserică, alcătuindu-i un fel de suită ce-i sublinia importanța în societate. Acum, familia Avakumian avea să fie escortată

doar de Nikos, ultimul servitor care-i mai rămăsese.

Când stăpâna casei se duse să-l cheme pe Nikos, fiindcă sosise timpul plecării la biserică, nu-l găsi în camera lui. Îl căutară prin toate odăile, răscoliră atelierul, magaziile din curte. Zadarnic.

— Descreieratul! îl sudui Pelaghia, care nu-i putuse ierta furtul cupoanelor. Aş pune rămăşag că s-a dus după femei. Ce-i trebuie păgânului ăstuia slujba Învierii?

Pe Clikor îl fulgeră un gând, dar nu-l împărtăşi soției şi copiilor, spre a nu le strica seara. În sfârşit, plecară la biserică. Mai tot drumul Pelaghia bodogăni, boscorodindu-şi bărbatul în lipsa lui Nikos.

Ajunşi în piața bisericii Sfânta Sophia, văzură lume multă. Călugări şi laici împroşcau cu sudălmi pe creştinii care se îndreptau spre măreţul lăcaş de rugăciune, luminat feeric în onoarea marii sărbători.

— Ce căutați, vânduților, în biserica Sfânta Sophia, pângărită de papistaşi?

— Înapoi, păcătoşilor!

— Duceți-vă la bisericile ortodoxe! Acolo vă e locul! În Sfânta Sophia să intre numai ereticii şi duşmanii adevăratei noastre credințe!

— Blestem pe capul vostru, romei ploconiți Vaticanului!

Atâta vreme cât vrăjmaşii Unirii se rezumaseră la violențe verbale, Clikor şi cei ai lui îşi continuaseră drumul către catedrală, căci de când se ştiau ei, numai în acest lăcaş îşi sărbătoriseră Paştele. Dar când ortodocşii fanatizați de predicile călugărului Ghenadios prinseră să arunce cu pietre, Clikor găsi că este mai cuminte a face calea întoarsă. Grăbiră pasul şi ajunseră la ieşirea din piață tocmai când străjile imperiale interveniră spre a impune ordinea, cu atât mai vârtos cu cât însuşi basileul anunțase că va asista la slujba religioasă de la Sfânta Sophia. Auziră în urma lor mare tumult, dar nu-şi întoarseră ochii într-acolo, de parcă s-ar fi temut să nu fie schimbați în stane de sare, asemenea femeilor curioase fugite din Sodoma şi Gomora.

Pe o străduță lăturalnică găsiră o mică biserică arhiplină. Intrară. Aici, drept-credincioşii ascultau cu smerenie evanghelia. Când preoții rostiră plini de evlavie: „Hristos a înviat din morți, cu moartea pre moarte călcând”, se auziră

sub bolțile pictate suspine şi câteva hohote de plâns.

Clikor, soția şi copiii lor, împăcați cu dumnezeirea şi cu ei înşişi, porniră apoi spre casă, purtând lumânări aprinse ce le luminau timid chipurile transfigurate. Flăcăruile lumânărilor lor se integrau într-un feeric şuvoi ce izvora de sub bolțile bisericii, spre a se răsfira pe străzi. Drept-credincioşii proteguiau luminițele plăpânde, ferindu-le cu mâna făcută căuş de zbenguielile vânticelului primăvăratic.

Acasă, Clikor şi ai lui găsiră pe masa pregătită dinainte ouă roşii, cozonaci, friptură de miel şi câteva sticle cu vin roşu – sângele Domnului. După ce se înfruptară din modestul ospăț pascal, se culcară încântați de frumusețea sărbătorii, care, în ciuda repetării ei an de an, nu-şi pierdea din farmec şi din prospețime. Înainte de a închide ochii, Clikor mulțumi Sfintei Fecioare fiindcă îl învrednicise să se bucure în linişte şi de acest Paşte. Somnul îi fu tulburat însă de un vis urât. Se făcea că oameni ai legii băteau cu brutalitate în poartă. Când Clikor se duse să le deschidă, un ins îmbrăcat în negru îl privi acuzator pe sub borurile pălăriei şi îi puse mâna pe umăr.

„În numele legii, eşti arestat! Urmează-ne!"

„Ce-am făcut? Ce mi se impută?" se jelui înspăimântat Clikor.

„Ai cumpărat de la neguțătorii genovezi mătase intrată prin contrabandă în Constantinopole şi ai confecționat din aceasta caftane pe care le-ai comercializat, încălcând dispozițiile din partea prefectului."

Clikor simți că i se usucă limba.

„Nu-i adevărat! Jur pe ce am mai sfânt!"

„Nu blasfema, nenorocitule! îl repezi individul cu pălărie trasă pe ochi. Te-a denunțat băiatul tău de prăvălie, pe care l-ai învinuit pe nedrept de furt."

În clipa aceea Clikor îl văzu pe Nikos stând înapoia oamenilor legii şi rânjind.

„Ştii ce pedeapsă te aşteaptă! rosti iarăşi cu severitate şeful zbirilor. Scoaterea ochilor! Râse cu falsă bunăvoință: Orbirea este mai blândă decât tăierea capului, adăugă. Să fii recunoscător stăpânirii fiindcă îți îngăduie să supraviețuieşti – fie şi orb – nelegiuirii tale. Luați-l!" porunci oamenilor legii.

Când se simți înşfăcat de mâinile lor puternice, Clikor scăpă un geamăt…

Deschise brusc ochii. Pelaghia îl zgâlțâia de umăr.

— Trezeşte-te, Clikor! Sperii copiii cu gemetele tale! Pesemne că ai mâncat prea multe ouă şi ți-au căzut greu la stomac. Hai, linişteşte-te şi culcă-te!

Neguțătorul mulțumi Neprihănitei Fecioare fiindcă totul fusese numai un vis, se înveli cu plapuma până la bărbie, căci cămaşa de noapte, udă de transpirație, i se răcise pe corp, înfiorându-l.

— Mă culc, mă culc! rosti.

Deodată se ridică în capul oaselor.

— Nikos? Unde e Nikos?

— Nu-ți mai fă griji şi pentru nenorocitul ăsta! S-a întors pocăit acasă după ce te-ai culcat. Era plin de vânătăi. S-a încăierat cu nişte derbedei, care l-au stâlcit în bătaie. Când îl vezi, îi plângi de milă.

Clikor oftă şi lăsă din nou capul pe pernă.

— Să-l oblojeşti, Pelaghia! E şi el un copil!

— Lasă! Mâine îl doftoricesc. Acum culcă-te!

— Hristos a înviat! zise Clikor.

— Adevărat a înviat! Hai, închide ochii!…

A doua zi de dimineață soarele se iți după tivul unui norişor trandafiriu ca obrajii unui îngeraş, vestind o zi minunată. Clikor, Pelaghia şi copiii, la care se adăugă şi Nikos – spăsit, cu capul înfăşurat în cârpe curate – stăteau în jurul mesei, la micul dejun, şi ciocneau ouă roşii.

— Hristos a înviat!

— Adevărat a înviat!

Copiii se bucurau când ouăle lor ieşeau învingătoare din competiție. Pelaghia turna tocmai ceai în căni, când auziră bătăi violente în uşa dinspre stradă. Livid, Clikor sări în picioare. Coşmarul din timpul nopții îi reveni brusc în minte. Fusese totuşi un vis premonitor?

Nikos alergă să deschidă uşa. În prag apăru vecinul lor de prăvălie, pantofarul Tulupanos. Avea ochii rătăciți şi tremura din tot corpul. Mişcă buzele fără a scoate un sunet. Făcu un nou efort şi bolborosi:

— Turcii!… Vin turcii!…

Membrii familiei Avakumian încremeniră. Clikor aspiră adânc aerul. Visul lui avusese totuşi un rost. Numai că nu ştiuse să-l interpreteze. Când văzu chipul congestionat al Pelaghiei, se temu să nu o lovească damblaua.

— Ce ți se năzări, Tulupanos? încercă să glumească. Mi se pare că te-ai trezit din somn cu fața la așternut.

— Turcii! repetă pantofarul cu groază. Ascultați trompetele de pe ziduri! Şi clopotele!

— Bat clopotele pentru Sfintele Paşti, îi vorbi Clikor cu indulgență.

— Şi trompetele tot pentru Sfintele Paşti sună? se bâlbâi vizitatorul. Mai bine taci şi ascultă!

Clikor îşi încordă auzul, dar nu desluşi mare lucru, căci de la o vreme suferea de un început de surzenie. Se duse la fereastră, o deschise larg şi scoase capul afară. Abia acum îi parveniră sunetele prelungi, îndepărtate, ale trompetelor de pe ziduri, care dădeau alarma, îngânându-se cu glasurile vibrante, metalice, ale clopotelor din întreg oraşul.

— Ei, acum auzi? întrebă Tulupanos cu un fel de satisfacție bolnăvicioasă. Mai spui că mi se năzare?

Clikor îşi făcu semnul crucii.

— Dumnezeu să ne ierte păcatele şi să ne ajute! Niciodată n-am avut mai multă nevoie de ajutorul lui.

Pelaghia şi Tulupanos îşi împreunară mâinile ca la rugăciune.

— Amin!... Amin!

* * *

Girolamo Minotto, bailul venețian din Constantinopole, se aşezase tocmai la masa lui de lucru spre a face nişte socoteli, când auzi alarma. Puse pana de gâscă lângă foaia de hârtie pe care aşternuse o coloană de cifre şi se ridică în picioare. După ce ascultă câteva clipe, se îndreptă spre camera alăturată, unde soția sa, Lavinia, lucra la un gherghef. La intrarea lui, Lavinia îl privi înfricoşată.

— Auzi, Girolamo?

— Aud, scumpa mea. Zâmbi, încercând să o încurajeze: O să-i respingem pe turci aşa cum i-am respins şi altă dată. Bătu din palme, chemându-şi slugile: Giuseppe, Iacopo, aduceți armura şi armele! Repede!

Lavinia îşi frământa în neştire mâinile.

— Draga mea, îi vorbi cu blândețe, nu uita că eşti soția bailului venețian! Trebuie să fii un exemplu pentru femeile din oraşul acesta!

După ce îşi îmbrăcă armura, îşi îmbrățişă soția.

— Du-te la copii şi-i linişteşte! Sărută-i din partea mea! Rămâi cu bine, Lavinia!

Îi făcu un ultim semn cu mâna şi părăsi încăperea.

* * *

Cardinalul Isidor încheie lectura versetului din Apocalipsul Sfântului Ioan Teologul: „Iată, el vine cu norii, şi orice ochi îl va vedea, şi îl vor vedea şi cei ce l-au împuns, şi se vor jelui din pricina lui toate seminţiile pământului", apoi îşi înalţă privirea spre fereastra deschisă prin care răbufneau în cameră şi cascada de raze aurii ale soarelui şi avalanşa dangătelor. Închise *Biblia*, o aşeză pe masă, apoi se îndreptă spre fereastră. Se sprijini cu mâinile de glaf şi îşi aruncă privirile peste Constantinopolele învăluit într-o pulbere de aur.

Deodată avu o viziune cumplită. Se făcea că asupra imensei metropole se despicase cerul, şi din străfundurile lui pornise să plouă cu foc şi cu sânge.

Cardinalul închise ochii. Poseda un simţ al divinaţiunii care nu-l înşelase niciodată.

Călugărul slujitor intră tulburat în cameră.

— Aţi auzit, Eminenţă?

— Am auzit, fiule. Pregăteşte-mi platoşa şi armele! Eh, Dumnezeu a vrut, oamenii să nu se bucure sărbătorind Învierea Domnului nostru Isus Hristos, ci să se pregătească de luptă şi de moarte.

Călugărul îl privi neîncrezător. Poate că Atotputernicul, în marea lui înţelepciune, voise să pedepsească pe constantinopolitani pentru păcatele lor. Cardinalul îi citi gândurile în ochii-i rotunjiţi ca ai unui peşte.

— Hai, du-te repede şi fă ce ţi-am spus!

Călugărul ieşi bolborosind ceva printre buzele-i groase, acoperite în parte de streaşina mustăţii zburlite…

* * *

Prinţul Orkhan, fiul răposatului sultan Osman, îşi terminase tocmai rugăciunea de dimineaţă, când trompetele şi clopotele prinseră a se face auzite. Îşi strânse covorul de rugăciune, pe care stătuse până atunci îngenuncheat, îl făcu sul şi îl aşeză cu respect în lada lui din lemn de trandafir încrustat cu fildeş. Ciudate mai sunt şi căile Dumnezeirii! Războiul care-şi vestea

acum începutul îşi avea originea în cererea de sporire a alocației lui de întreținere. Acesta să fi fost motivul real, sau era doar un pretext? Răposatul sultan Murad, cât şi fiul său Mehmed al II-lea îl socoteau un trădător fiindcă ceruse azil politic bizantinilor. Vai, şi ce fragil era acest refugiu! Adeseori îşi lăsa cugetul să țeasă ipoteze în jurul viitorului. Îşi dădea seama cât de grea era propria lui situație. El, un prinț din neamul lui Osman, se vedea silit de împrejurări să dorească înfrângerea turcilor, compatrioții săi, fiindcă aceştia îi doreau moartea. În bătălia care peste câteva ceasuri avea să se angajeze trebuia să lupte alături de creştini. Basileul, după ce-i ceruse acordul, îi încredințase comanda unui detaşament alcătuit din refugiați turci, dar şi din romei, care-l priveau cu firească neîncredere. Orkhan ştia că unii consilieri imperiali se pronunțaseră împotriva numirii lui în fruntea acestui detaşament. Erau ridicoli! El, Orkhan, avea tot interesul ca Mehmed să fie înfrânt. Numai aşa i-ar putea lua tronul.

Nu mergea însă până acolo încât să se îmbete cu apă rece. Ştia că doar o minune ar putea îngreuna cumpăna victoriei de partea împăratului Constantinos. Bizantinii lui erau puțini şi slabi, în schimb, soldații lui Mehmed se numărau cu sutele de mii, iar setea de cuceriri le înzecea puterile.

Suspină, apoi se duse la panoplia cu arme. Desprinse din cui iataganu-i împodobit cu diamante şi îl anină la brâu. Îi mângâie mânerul, apoi, cu pas hotărât, porni spre uşă.

* * *

Căpitanul Reynaud de Brienne deschise buimac ochii. Pârdalnicele glasuri ale clopotelor îl smulseseră dintr-un somn dulce ca mierea, după istovitoarele dar atât de încântătoarele-i asalturi amoroase din timpul nopții. Se răsuci în aşternut şi se uită la femeia tânără, cu obraji trandafirii, sâni tari şi carne sănătoasă, care dormea goală în preajma lui. Şi pe ea o treziră clopotele. Voluptuoasă, se lipi de pieptul lui şi îi şopti:

— Sfintele Paşti! În noaptea asta am pus poate şi noi sămânța unei noi vieți!

Lui Reynaud nu-i plăcu aluzia, întinse totuşi mâna şi îi mângâie sânii. O undă de plăcere îl făcu să se învârtoşeze, dar tocmai în clipa aceea auzi bătăi puternice în uşă. Desluşi glasul ordonanței.

— Kir căpitan! Kir căpitan!

— Înveleşte-te! porunci Reynaud femeii, care se execută, pudică.

Îşi trase şi el cuvertura până la piept.

— Intră! strigă.

Gasconul care-l slujea de mai bine de zece ani năvăli înăuntru. Era atât de obişnuit cu spectacolul oferit de stăpânul său în companie galantă, încât nu risipi nicio privire asupra femeii din pat.

— Alarmă generală, Kir căpitan! Vin turcii!

Reynaud sări gol din pat.

— Dă-mi repede hainele! Şi armele dă-mi-le! Credeam că sună clopotele de sărbătoare!

* * *

Isaac Tewel, zaraful, se lăsă să cadă în jeţul său. Dangătele care nu mai conteneau îi tăiaseră picioarele. Şi mâinile i se înmuiaseră.

— Turcii! bolborosi cu glas stins. Turcii!

Se uită la lada ghintuită din colţul camerei. Era plină cu ducaţi, cu florini, cu dinari, cu aspri, cu lire, cu ţechini, cu scuzi, toţi de aur... Ce se va întâmpla cu monetele lui de aur dacă turcii vor năvăli în oraş? Moşe Kapsali şi Isaac Sarfati, coreligionarii săi, care păstrau în taină legături cu agenţii lui Yakub-Paşa, îi preveniseră pe evreii cu influenţă din sânul comunităţii constantinopolitane că nu au a se teme de turci, că sultanul Mehmed îi simpatizează pe israeliţii asupriţi de ghiaurii intoleranţi, că sinagogile vor fi respectate sub orânduirea de stat otomană şi că evreii se vor bucura de mari drepturi, ca nicăieri în lume.

Isaac Tewel făcea parte dintr-un popor încercat de prea multe suferinţe, dezamăgiri şi împilări, ca să mai creadă în făgăduieli, de oricât de sus ar fi venit ele. Trebuia să-şi ascundă banii. Dar unde? În casa asta mare, dar atât de dărăpănată, în care locuiau claie peste grămadă douăzeci de familii, ocupa şi el două chiţimii. În coliviile astea ce tainiţă putea să-şi facă? Se uită la pereţii groşi. Da, în ziduri ar fi posibil să scobească un ascunziş pentru aurul lui. Dar pentru treaba asta i-ar trebui un zidar. Dacă zidarul i-ar cunoaşte tainiţa, n-ar fi ispitit să vină noaptea spre a-l sugruma şi a-i fura comoara?

Îşi plânse de milă fiindcă era bătrân, bolnav şi neputincios. Nu, nu va apela la serviciile unui meseriaş din afară. Se va strădui să-şi facă de unul singur o ascunzătoare sigură. Dar unde? Sub podeaua din odaia lui de culcare? Scândurile, pe jumătate putrezite, nu erau greu de urnit. Din păcate, munca aceasta cerea eforturi, şi el nu era deprins să le facă. Degetele-i subțiri erau îndemânatice doar la pipăitul şi la număratul monetelor. Munca fizică nu-i plăcuse niciodată. Fiindcă nu i se oferise prilejul să se folosească de puterea brațelor, i se atrofiaseră muşchii.

Se uită la mâinile-i neputincioase, care-i tremurau fără să şi le poată stăpâni. Îşi spuse că va trebui să cumpere câteva unelte, dar cu prudență, spre a nu da de bănuit.

Şi clopotele astea nenorocite, care nu mai conteneau!... Îşi acoperi cu palmele urechile clăpăuge, acoperite cu lațe de păr rar şi cenuşiu. Îşi adună puterile şi se ridică din jeț. Scoase dintr-un sertar al dulapului câteva monete de argint, necesare cumpărării uneltelor, le vârî în buzunarul caftanului ros în coate, îşi puse pe cap pălăria neagră cu boruri rotunde şi porni la drum...

* * *

Ca şi în fiecare dimineață, Don Francisco de Toledo făcea scrimă cu aghiotantul său, spre a-şi păstra forma sportivă şi măiestria în mânuirea armelor. În cămaşă şi cu mânecile sumese, avea aerul unui tânăr care se amuză din plin. Executa tocmai un atac cu un *coupé en flèche,* împotriva căruia aghiotantul se apără cu o abilă oprire, când clopotele începură să-şi rostogolească sonoritățile grave. Don Francisco încetă exercițiul.

— Destul, Pedro! Am terminat jocul. De acum înainte ne vom încrucişa spadele numai cu păgânii! Zâmbi: în asemenea momente solemne se obişnuieşte să adopți o poză gravă şi să rosteşti câteva cuvinte bine simțite, pe care posteritatea să le înregistreze, aruncând asupra ta o lumină eroică. Eu n-am să spun decât atât: hai să bem câte un pahar cu vin în cinstea luptelor care ne aşteaptă şi apoi să alergăm pe ziduri!... Să ne facem datoria şi să ucidem cât mai mulți turci!

* * *

Kristafis, tâmplarul, geluia o scândură când potopul sonor al dangătelor deferlă peste Constantinopole, dominând stridențele trompetelor. Se opri din lucru. Îi părea rău că trebuie să-şi lase scândurile neterminate, dar datoria era mai presus de toate.

Puse rindeaua deoparte, luă scândura de pe banc şi o ridică în picioare, sprijinind-o de zid, îşi scutură şorțul de talaş, apoi trecu în odaia alăturată, unde nevastă-sa, Kubelina, împărțea lapte covăsit şi pâine celor unsprezece copii ai lor. O alimentație potrivită anemicului lor buget de familie.

Tâmplarul avea 32 de ani, iar soția lui abia împlinise 28. Se căsătoriseră devreme, iar în cei unsprezece ani de căsnicie făcuseră tot atâția feciori.

Kristafis îşi scoase şorțul, îl păturи şi îl puse în dulap. Îşi sărută nevasta, copiii, îşi luă o bardă şi o măciucă, apoi trecu în atelier. Aruncă o ultimă privire asupra bancului cu unelte, întrebându-se când îşi va putea relua lucrul, şi mai ales cum se va descurca biata Kubelina în timpul absenței lui. Ascultă din nou muzica clopotelor. Clătină din cap şi ieşi în stradă, încolonându-se printre oamenii înarmați care se îndreptau spre ziduri…

* * *

În chilia ei din monastirea Sfânta Treime, Irina, fiica senatorului Evghenis Kalamides, îngenunche în fața icoanei Arhanghelului Mihail. Dangătul apropiat al marelui clopot al monastirii se împletea cu dangătele îndepărtate ale clopotelor altor monastiri şi biserici constantinopolitane. Irina imploră cu umilință pe Sfântul Arhanghel să ferească de urgia turcilor pe părintele, pe fratele şi pe iubitul ei. Îl mai rugă să apere oraşul şi să-i mântuiască pe locuitorii lui. Abia la urmă aminti sfântului şi de ea. Şiroaie de lacrimi i se scurgeau pe obrajii netezi, albi ca fildeşul.

— Dar mai presus de toate, ocroteşte-l, Doamne, pe Leandru!

Hohote de plâns îi agitau trupul firav, înveşmântat în negru.

Cuvintele Sfântului Augustin îi reveniră în minte: „Dumnezeu îşi pleacă mai degrabă urechea la un suspin decât la o rugăciune”…

* * *

Theophilos Vorenas inspecta unitățile de străjeri de pe

zidurile din apropierea porții militare Sfântul Roman în clipa când posturile de observație de pe turnuri semnalară apariția primelor detaşamente turceşti.

Vorenas, care executase până atunci, fără tragere de inimă, o operație de control rutinieră, încercă un simțământ cutremurător. Uită de toate încurcăturile lui din ultimele săptămâni, uită de odioasa lui logodnă cu Marula, care-l făcuse multă vreme să se simtă asemenea unei sărmane insecte prinse într-o pânză de păianjen, uită de teama-i inspirată de viitorul său socru.

Asediul aşteptat cu oroare de constantinopolitani îşi găsea înfăptuirea. Vorenas aproape că se bucură. Căsătoria lui cu Marula avea să fie amânată *sine die.* Cui îi va mai arde acum de nunți, de petreceri?

Urcă în fugă treptele de piatră spre platforma superioară a celui mai apropiat turn. Când ajunse sus şi îşi aruncă privirile asupra terenului ondulat de dincolo de fortificații, simți că îi îngheață inima. Vorenas nu era fricos. Dar spectacolul oferit de multitudinea coloanelor turceşti care se desfăşurau în evantai în preajma zidurilor oraşului era zguduitor. S-ar fi zis că pământul fusese invadat de termite uriaşe.

Vorenas cuprinse cu privirile până în zare enorma colcăială de trupe care se deplasau cu iuțeală, instalându-se pe poziții. Văzu nenumărate batalioane de pedestraşi şi escadroane de călăreți împânzind văile şi colinele, văzu puzderie de tunuri şi maşini de asediu trase de boi ori împinse de servanți, văzu steaguri verzi fluturând în vânt şi mai văzu atât de multe platoşe sclipind în soare, încât părea că un imens val de lavă incandescentă se revărsase la picioarele fortificațiilor constantinopolitane.

Din mijlocul fantasticei viermuiri se ridica un vuiet continuu, în care se contopeau ropotiri de copite, scârțâit de osii, porunci, zgomot de arme…

„Vor izbuti oare zidurile să zăgăzuiască talazurile de turci?" se întrebă Vorenas cu îndoială.

În tabăra creştină se dăduse alarma. Trupele bizantine se instalau pe fortificații. Tunurile erau pregătite pentru tragere.

Vorenas trimise curieri spre a vesti comandanților săi aflați încă în oraş sosirea turcilor. În fața porții Sfântului Roman, un batalion inamic începuse să execute lucrări de pregătire a

terenului: valuri înalte de pământ, consolidate cu trunchiuri de copaci legați între ei cu piroane şi crăcane de fier. Odată instalați la adăpostul acestor întăriri, îşi spuse Vorenas, turcii nu vor mai putea fi loviți de săgețile trase de pe ziduri, ori de tirul tunurilor uşoare, deoarece înapoia valurilor de pământ se crea un unghi mort, ideal pentru ocrotirea trupelor. Cel mai potrivit ar fi să facă o incursiune asupra inamicului, spre a-l împiedica să-şi desăvârşească lucrările. Tactica hărțuirilor era folosită adeseori cu succes de către asediați.

Firesc ar fi fost să nu se arunce într-o operație plină de riscuri înainte de a cere autorizația comandantului fortificațiilor, generalul Ravduhas, şeful său direct, dar timpul era prea scurt. Constitui în grabă un detaşament alcătuit din cincizeci de voluntari înarmați cu săbii scurte şi pumnale, bune în luptele corp la corp, apoi coborî împreună cu oamenii săi pe esplanada dintre zidurile exterioare şi şanțurile cu apă. Traversară şanțul, folosindu-se de un pod mobil, şi se avântară asupra poziției ocupate de batalionul duşman.

Turcii se aşteptau atât de puțin să fie atacați, încât fură surprinşi pe când săpau pământul şi legau trunchii de copaci. Lupta se încinse zănatică. Zeci de osmanlâi căzură străpunşi de săbiile romeilor. Pionierii turci, scăpați cu viață, o luară la fugă, lăsându-şi lucrările neterminate.

Când goarnele turceşti sunară alarma, Vorenas socoti că îşi încheiase misiunea. Dădu semnalul de încetare a luptei şi, urmat de oamenii lui, se întoarse în cetate. Pierderile sale erau infime. Un mort şi doi răniți. Inamicul înregistrase însă şaptezeci de morți. Fapta vitejească a lui Vorenas stârni entuziasmul. Un ofițer bizantin dovedise că turcii nu sunt imbatabili şi că o operație militară bine gândită şi abil condusă putea fi încoronată de izbândă.

Când Vorenas reveni la postul său, Giovanni Giustiniani îl îmbrățişă.

— Te felicit, Vorenas! Voi propune împăratului să fii înălțat în grad. Îți urez să cucereşti noi lauri în marea bătălie care ne aşteaptă!

* * *

Sultanul Mehmed Khan galopa în fruntea comandanților de armate şi a ofițerilor săi de stat-major, toți călări pe frumoşi cai

arabi, trecând în revistă trupele turceşti masate de-a lungul uriaşelor fortificaţii terestre bizantine, înălţate de la Marea de Marmara şi până la Cornul de Aur. Mehmed îşi cunoştea meseria de împărat. După intensitatea uralelor şi după o anumită nuanţă în frecvenţa lor, putea să aprecieze dacă entuziasmul era spontan ori de comandă. Frontul turcesc, adânc aproape de trei mile, la care se adăugau rezervele plasate pe poziţii potrivite spre a fi aruncate în luptă acolo unde va fi nevoie, vibra ca o fantastică orgă, cu toate clapele apăsate în plin. Padişahul despica această mare de oameni aşa cum în trecutul legendar Dumnezeu despicase Marea Roşie.

După ce termină inspecţia trupelor, se îndreptă spre uriaşul său cort de mătase roşie, aşezat pe culmea unei coline ce domina fortificaţiile constantinopolitane, cuprinse între poarta Sfântului Roman şi poarta Adrianopolelui. Flamuri verzi cu citate din *Coran*, brodate în aur, înălţate pe catarge, fâlfâiau în briza marină. Garda imperială dădu onorul.

Ajuns în faţa cortului, Mehmed descălecă. Era voios, obrajii i se îmbujoraseră, iar ochii îi străluceau. Aruncă o ultimă privire asupra zidurilor impozante ale Constantinopolelui, încoronate de flamurile bizantine, apoi intră în cort urmat de generali. Traversă un vestibul şi pătrunse în încăperea hărţilor. Acestea erau întinse pe mese lungi, străjuite de cartografii armatei. Se apropie de harta care înfăţişa poarta Sfântului Roman şi zona înconjurătoare, întinse mâna spre firul şerpuitor al râului Lycus, trasat cu albastru.

— În sectorul acesta trebuie concentrate toate eforturile noastre! Pe aici vom pătrunde în Constantinopole! Se întoarse spre marele vizir, aflat în dreapta sa: Ai trimis soli împăratului Constantinos?

— În clipa aceasta parlamentarii noştri sunt desigur în faţa basileului, Înălţimea Ta.

— Mă întreb dacă împăratul va avea înţelepciunea să accepte ultimatumul nostru şi să capituleze.

— Mândria şi patriotismul său vor înăbuşi glasul prudenţei. Se va lupta până la ultimul om.

Mehmed zâmbi batjocoritor.

— Numai un neghiob ar încerca să reziste cu o mână de oameni uriaşelor mele armate.

Khalil ridică din umeri.

— Sunt de acord cu Înălțimea Voastră că în condițiile actuale o rezistență bizantină îndelungată este, teoretic, imposibilă. Constantinos se întemeiază însă pe anumiți factori de vreme ce cutează să ne înfrunte.

— Pe ce se întemeiază? Pe nişte ipotetice ajutoare din afară? Îşi face iluzii Constantinos.

Khalil îşi împreună mâinile.

— N-aş putea garanta, Mărite Doamne, că Occidentul nu se va mişca.

— Informațiile primite până acum vădesc un dezinteres total al Europei creştine față de conflictul nostru cu Bizanțul.

— Europa creştină a nădăjduit că Înălțimea Ta nu-şi va materializa amenințările împotriva Constantinopolelui.

Mehmed se uită iritat la primul său sfetnic. Aruncă iataganul pe hartă, acoperind cu tăişul lui poarta Sfântului Roman.

— Eşti un alarmist, Khalil.

— Sunt omul realităților, Sire.

— Pun rămăşag că în mai puțin de două săptămâni voi intra triumfal în Constantinopolele cucerit, grație spărturii pe care o voi face în zona porții Sfântului Roman.

— Țin rămăşagul, Sire.

Mehmed îi întoarse spatele. Se adânci câteva momente în studiul hărții, apoi îşi ridică privirile asupra lui Karagea-Paşa.

— Ți-am încredințat comanda frontului cuprins între Mesoteichion şi Cornul de Aur fiindcă diviziile tale sunt odihnite şi pot intra imediat în luptă. Ținând seamă că efortul nostru principal se va axa în această zonă, vei dispune de cele mai multe unități de artilerie grea. Vei fi, de asemenea, sprijinit şi de corpul ienicerilor. Îşi mută privirile asupra lui Işak-Paşa, guvernatorul general al Anatoliei: Frontul de sub comanda ta, cuprins între Mesoteichion şi Marea de Marmara, este oarecum periferic față de centrul bătăliilor care se vor desfăşura în sectorul lui Karagea. Asta nu înseamnă însă că ți-am scutit trupele de sacrificii sângeroase. Aştept să acționezi cu toată vigoarea spre a crea diversiuni menite să atragă importante forțe inamice şi să uşureze în acelaşi timp operațiunile militare ale lui Karagea-Paşa.

Işak-Paşa se înclină.

— Aşa voi face, Înălțimea Ta.

Mehmed îi zâmbi cu falsă bunăvoință. Nu avea niciun fel de

încredere în acest prieten al marelui vizir.

— Pentru a-ți uşura sarcina, Işak, am hotărât să numesc în funcția de comandant secund al grupului tău de armate pe Mahmud Anghelos, credinciosul meu serv, pe care-l înalț pe data de azi la rangul de paşă cu trei tuiuri.

Işak-Paşa înțelese că Mahmud Anghelos primise misiunea să-l spioneze. Mahmud îngenunche la picioarele sultanului, care îl ajută să se ridice şi îl sărută pe amândoi obrajii.

— Mahmud, să fii vrednic de încrederea mea, sprijinindu-l din toate puterile pe şeful tău ierarhic, Işak-Paşa!

Câțiva generali, prieteni ai marelui vizir, îşi aruncară priviri semnificative. Ascensiunea lui Mahmud, acest tânăr imberb, care nu avea decât însuşirea de a fi câştigat prietenia echivocă a padişahului, îi irita peste măsură.

Sultanul se întoarse spre Zaganos-Paşa, cel care cumpănea cu spiritul său bătăios ponderația lui Khalil.

— Operațiunile militare din sectorul tău vor fi reduse în mod practic la zero. Fortificațiile dintre Cornul de Aur şi Bosfor, sunt cuprinse în cartierul genovez al Galatei. Or, genovezii ne-au asigurat de neutralitatea lor binevoitoare. Asta înseamnă că trupele tale vor constitui o importantă rezervă, susceptibilă a fi folosită în orice alt punct al frontului. Pentru a le putea deplasa cu uşurință, îți ordon să construieşti neîntârziat un drum de acces foarte larg şi bine pietruit, ce va ocoli Cornul de Aur. Bineînțeles, nu îți vei slăbi vigilența în ceea ce-i priveşte pe genovezi. N-am încredere în ei. Sunt sigur că joacă pe două tablouri. Sectorul care cuprinde valea râului Lycus va rămâne sub comanda mea directă. Tunul cel mare, făurit de Orban, va fi folosit tot aici. Se adresă apoi lui Hamza-Paşa, şeful statului său major: Să-mi raportezi de îndată ce flota noastră de război va sosi la baza de la Cele Două Coloane. Ordon ca toate unitățile noastre navale să intre în dispozitiv fără nicio întârziere! Vreau ca învăluirea Constantinopolelui să fie totală: şi pe uscat, şi pe apă!

Făcu semn agăi ienicerilor să se apropie.

— Reşat Nuri, ienicerii vor interveni în luptă numai la comanda mea!

Se întoarse apoi către celelalte căpetenii militare:

— În fiecare seară, după ultima chemare a muezinului, comandanții de mari unități se vor prezenta la cartierul general

spre a-mi raporta operațiile militare executate în timpul zilei şi spre a primi noi ordine!

Se uită la clepsidra din apropierea hărții. Nisipul se scurgea molcom, ca şi secundele timpului.

— Foarte curând vom afla răspunsul basileului. Dacă va fi negativ, vom deschide imediat ostilitățile printr-un bombardament masiv asupra oraşului. Karagea, Işak, Zaganos, treceți la posturile voastre!

* * *

Pe turnurile palatului imperial al Blachernelor, stindardele de război ale basileului fâlfâiau majestuos, vestind constantinopolitanilor că asediul fusese în mod practic deschis. De pe platforma superioară a donjonului, Constantinos cuprindea cu privirea doar o parte din imensa tabără otomană ce se desfăşura dincolo de centura de fortificații a oraşului. Generalii şi ofițerii săi de stat-major stăteau nemişcați înapoia lui, respectându-i tăcerea. Mai erau de față şi comandanții trupelor venețiene şi genoveze, române şi catalane, care aveau să se bată umăr la umăr cu romeii pentru apărarea Constantinopolelui. „Sunt mulți osmanlâii lui Mehmed! reflecta cu tristețe împăratul. Mulți ca viermii pământului!" Se feri să împărtăşească gândurile sale ofițerilor. Adoptând o mască impasibilă, li se adresă cu ton doctoral:

— În general, asediații se bucură de un mare avantaj față de asediatori. Fortificațiile le asigură o apărare eficientă, şi deci pierderi minime, în vreme ce agresorii, expuşi în câmp deschis săgeților şi ghiulelelor duşmane, se pot aştepta la pierderi extrem de severe, atât în oameni, cât şi în materiale.

„O, Basileule, pe cine încerci tu să înşeli?" reflectă Lysandros Chrisogeorghis, locțiitorul marelui domestic, care trăsese deja concluzii foarte negre după ce analizase disproporția dintre forțele beligerante.

Constantinos îşi mai plimbă o dată privirile asupra pozițiilor turceşti, cântărindu-le puterea.

— Aşa cum am prevăzut, sultanul îşi masează trupele şi artileria în vecinătatea văii Lycus, precum şi a porții Sfântului Roman, pentru că zidurile din acest sector sunt mai slabe. Ținând seama de dispozitivul forțelor inamice, va trebui să facem unele schimbări în comandamentele noastre. Cele mai

înverşunate lupte se vor da în faţa porţii Sfântului Roman.

Din rândurile ofiţerilor generali se desprinse genovezul Giustiniani.

— Sire, îmi asum răspunderea apărării acestei porţi! Turcii nu vor trece decât peste cadavrele noastre!

Chipul împăratului se lumină.

— Nobile cavaler, îţi încredinţez bucuros acest sector, care reprezintă cheia de boltă a întregii noastre apărări. Tot aici îmi voi stabili şi eu cartierul general.

Făcu un semn cu mâna generalului Chrisogeorghis.

— Chrisogeorghis, citeşte ordinea de bătaie a comandamentelor aşa cum am stabilit-o în ultimul consiliu de război!

Generalul desfăcu un sul de pergament şi îi dădu citire:

— Comanda trupelor genoveze din zona Myriandrion este încredinţată lui Paolo, Antonio şi Troilo Bochiardi.

Cei trei fraţi, falnici în armurile lor strălucitoare, făcură câte un pas înainte, apoi reintrară în rândul ofiţerilor.

— Bailul veneţian Girolamo Minotto va asigura cu unităţile sale militare apărarea palatului Blachernelor şi a fortificaţiilor din această zonă, continuă Chrisogeorghis.

Bailul era însoţit de fiul său mai mare, Franco, un adolescent cu ochi visători, de poet. Şi tatăl şi fiul erau mândri că participau la apărarea oraşului care le dăduse azil.

Basileul le zâmbi cu afecţiune.

— Întrucât veneţienii au constituit cel mai numeros contingent aliat, ordon ca, pe tot timpul duratei luptelor, alături de baniera imperială de purpură să fluture deasupra palatului şi baniera Sfântului Marco!

Chrisogeorghis reluă lectura:

— Teodore Caristo cu veneţienii lui vor apăra zidul lui Theodosios şi poarta Kaligaria.

Caristo, un bătrân venerabil, dar încă în toată puterea, avea renumele unui arcaş fără pereche.

Glasul generalului se auzi iarăşi:

— Senatorul Theophilos Paleologos, cu trupele sale bizantine, apără poarta Selymbria. Cavalerul veneţian Catarino Contarini apără poarta Pagae şi Poarta de Aur.

De o eleganţă rafinată, Contarini îşi purta cu cochetărie armura splendid cizelată. Era cel mai influent şi mai avut

membru al coloniei veneţiene, iar printre strămoşii lui se numărau dogi, cardinali, ambasadori şi generali.

— Manuel Paleologos apără poarta militară numărul doi, citi Chrisogeorghis.

Manuel Paleologos, matematician, filozof şi literat erudit, renunţase la cercetările lingvistice spre a se lupta pentru apărarea Constantinopolelui. Înlocuise pana de gâscă şi călimara cu sabia şi cu scutul.

— Senatorul Constantinos Comnen, continuă generalul Chrisogeorghis, va asigura apărarea ansamblului de fortificaţii Sfântul Diomedis. Demetrios Cantacuzino, locţiitorul marelui logotet, va apăra zidurile dinspre Marea de Marmara până la portul Eleutherios. Prinţul Orkhan, cu trupele sale turceşti, va asigura apărarea portului Eleutherios şi vărsarea râului Lycus în mare.

Împăratul salută cu mâna pe principele musulman, care se înclină cu respect. Nu i se părea ciudat că un turc lupta în rândurile apărătorilor Bizanţului. Erau destui romei renegaţi înrolaţi în armatele sultanului. *Mutatis mutandis*.

Chrisogeorghis continuă:

— Cavalerul Pere Julia şi trupele catalane apără sectorul maritim cuprins între portul Contoscalion şi portul Bucoleon. Cardinalul Isidor şi trupele papale acoperă zona maritimă a Acropolei.

Cardinalul purta platoşă şi arme, asemenea celorlalţi comandanţi.

— Boierul Ioan Vlahul şi trupele lui de români apără poarta Sfânta Theodosia.

Împăratul se uită cu plăcere la căpitanul Ioan, un bărbat înalt, lat în spate, cu plete argintii, încadrat de doi tineri boieri români, înveşmântaţi în zale.

— Poarta Ispigos va fi în grija senatorului Theodoros Paleologos, citi Chrisogeorghis. Căpitanul Gabriele Trevisan, cu detaşamentele de marinari veneţieni şi genovezi, va sprijini trupele care apără Cornul de Aur. În fine, căpitanului Alvisio Diedo i se încredinţează comanda flotei concentrate în portul militar. Zece nave de luptă vor fi aliniate de-a lungul marelui lanţ care închide Cornul de Aur.

Chrisogeorghis făcu o pauză, aşteptând aprobarea împăratului asupra numelor şi comandamentelor citate.

Constantinos clătină din cap în semn de încuviințare.

— Bine! Continuă!

— Marele amiral Lucas Notaras va comanda primul corp de rezervă amplasat în cartierul Petra, în imediata apropiere a zidurilor dinspre uscat, iar Nicephorios Paleologos va avea în grijă al doilea corp de rezervă, situat pe coama colinei din apropierea bisericii Sfinții Apostoli.

Împăratul își zise cu tristețe că lunga enumerare de comandamente era impresionantă, dar că în realitate toți aceşti generali cu nume răsunătoare nu aveau sub comandă decât zece mii de soldați. În jur de treizeci şi cinci de mii de romei constantinopolitani ar mai fi fost capabili să poarte armele, dar din apatie, sau, mai grav, din laşitate, preferau să-şi păzească pielea stând în oraş, la adăpost, şi aşteptând desfăşurarea evenimentelor. La aceştia se adăugau călugării antiunioniști, care sabotau pur şi simplu efortul de război. Împăratul încerca o imensă greață față de aceşti oameni cu simțul datoriei atrofiat. Din fericire, se mai găseau şi monahi care ceruseră să se bată pentru apărarea oraşului. Comandantul lor, Partenios Chrisoloras, starețul monastirii Sfinții Apostoli, stătea posomorât, fiindcă monahii lui – pregătiți milităreşte – fuseseră ignorați de generalul Chrisogeorghis. Şi basileul observă omisiunea.

— Chrisogeorghis, ai uitat să citezi corpul înarmat al călugărilor, de sub comanda Prea Sfinției Sale starețul Partenios.

Generalul încercă să o dreagă:

— I-am lăsat la urmă, Sire, spre a-i cita laolaltă cu membrii statului-major al Majestății Tale.

— Aşa da!

— Prea Sfinția Sa starețul Partenios şi inginerul Johann Grant sunt ataşați cartierului general, spre a fi folosiți acolo unde va socoti de cuviință Majestatea Sa împăratul.

În clipa aceea un aghiotant se apropie de basileu.

— Majestate, parlamentari turci s-au înfățişat la zidurile exterioare şi cer să fie primiți de Măria Ta, spre a-ți comunica un mesaj al sultanului Mehmed Khan.

— Am să-i primesc în incinta zidurilor theodosiene.

În vreme ce ofițerul plecă să execute porunca, basileul, urmat de generali, coborî la locul fixat pentru întâlnire.

Parlamentarii – cinci la număr – arborau un steag alb. Fură aduşi în prezența împăratului, legați cu câte o năframă la ochi. Luxul acesta de precauțiuni, îşi zise Constantinos, era inutil. Desigur că padişahul era temeinic informat de agenții lui asupra mijloacelor de apărare ale creştinilor.

— Liberați-le ochii!

După ce li se desfăcură năframele, parlamentarii salutară pe împărat. În fruntea lor se afla un tânăr arătos, îmbrăcat în haine brodate cu aur. Judecând după vârstă, nu părea să dețină un post prea înalt în ierarhia turcă. Mehmed nu trimisese în solie un mare demnitar, spre a demonstra probabil desconsiderarea sa față de împăratul romeilor.

Şeful grupului de parlamentari era Aziz, fostul icoglan. Se simțea mândru fiindcă fusese ales pentru îndeplinirea acestei misiuni. Combinațiile lui începuseră să dea rezultate. Mizase pe Radu cel Frumos, şi odată cu intrarea tânărului prinț în grațiile sultanului, făcuse şi el, Aziz, un nou salt în ierarhia palatului, obținând postul de şef secund al Corpului de Elită.

— Vorbeşte, parlamentarule! îl pofti basileul.

Aziz tuşi, spre a-şi drege glasul. În ciuda siguranței pe care o afişa, era emoționat. Nu trecuse niciun an de când părăsise corpul pajilor imperiali, şi acum se afla în fața autocratorului Constantinos în calitate de purtător de cuvânt al padişahului. Începu să vorbească răspicat, cu emfază:

— Majestate, preaputernicul meu Stăpân, Înălțimea Sa Sultanul Mehmed Khan, îți trimite un ultim mesaj de pace, sub steagul alb al soliei. Potrivit legii sfinte a *Coranului*, padişahul doreşte să cruțe pe locuitorii Constantinopolelui de ororile unui asediu, luându-şi angajamentul să nu le vatăme nici familiile şi nici bunurile dacă i se vor supune de bunăvoie. Ție, Măria Ta, ți se va îngădui să te retragi cu toate averile tale în orice parte a imperiului tău. Acolo te vei bucura de prietenia stăpânului meu, Sultanul. Dacă vei respinge mâna pe care ți-o întinde cu augustă clemență, nu ți se va mai arăta nicio îndurare. Oraşul va fi nimicit, iar trupele otomane vor călca pe cadavrele romeilor, tineri şi bătrâni, femei şi copii, fără deosebire.

Basileul ştia că solii sultanului nu îndeplineau decât o formalitate. Nimeni nu avea încredere în cuvântul turcilor. Ori de câte ori asediau câte un oraş, făgăduiau garnizoanei şi

populației civile garantarea vieții şi a bunurilor în schimbul capitulării. Credulii care făceau greşeala să se predea erau trecuți prin tăişul săbiei.

— Să-i spui stăpânului tău, parlamentarule, că bizantinii vor lupta până la ultimul om pentru libertatea lor şi pentru independența imperiului. Ne batem pentru o cauză dreaptă şi suntem siguri că Dumnezeu ne va ajuta să ieşim învingători şi din această încercare. Să-i spui padişahului tău că nu suntem la capătul resurselor, că întreaga creştinătate se va ridica în sprijinul nostru. Dacă va înțelege că dorința cea mai vie a bizantinilor este de a trăi în pace şi bună înțelegere cu toți vecinii, va renunța la asediu şi se va înapoia în capitala lui, lăsându-ne să ne vedem în linişte de treburile noastre. Dacă vrea război, ne vom bate. Acum eşti liber, parlamentarule, să te întorci la ai tăi!

Aziz salută, apoi făcu stânga împrejur. Solilor turci li se legară iarăşi ochii, apoi fură conduşi spre zidurile exterioare ale fortificațiilor.

Basileul se întoarse spre generalii săi.

— Din clipa aceasta orice punți au fost rupte. Dumnezeu să ne ajute!

* * *

Hasan Fakih, comandantul celei de-a douăzecea baterii de tunuri grele privea cu încordare spre înălțimea de dincolo de valea Lycus dominată de cortul purpuriu al sultanului. Aştepta un semnal pentru a începe bombardamentul asupra porții Region şi a fortificațiilor care constituiau obiectivul unității sale. Hasan Fakih era mândru fiindcă padişahul încredințase artileriştilor cinstea de a deschide ostilitățile împotriva capitalei bizantine. Ofițerii şi soldații din celelalte arme erau desigur geloşi pe importanța acordată tunarilor.

Deasupra cortului de mătase al sultanului se înalță spre zenit dâra strălucitoare a unui mănunchi de artificii roşiatice, ce lăsă în urmă o coadă de fum vizibilă de la mare distanță. Semnalul aşteptat!

— Tunari, foc! ordonă Hasan Fakih.

Piesele de sub comanda sa bubuiră, scuipându-şi ghiulelele de marmoră asupra fortificațiilor bizantine.

De pe platforma amenajată în fața cortului său, Mehmed al II-

lea văzu scăpărările de la gurile sutelor de tunuri ce-şi dezlănțuiră urgia asupra zidurilor constantinopolitane. Abia peste câteva clipe îi ajunseră la ureche bubuiturile rostogolitoare. Uriaşul tun al lui Orban le depăşi cu vuietul său infernal. S-ar fi zis că cerul se despicase, slobozind asupra cetății un trăsnet cutremurător. Speriat, armăsarul arab al sultanului cabră la verticală. Şi caii ofițerilor de stat-major se smuciră înspăimântați. Mehmed îşi struni armăsarul. Fumul ieşit din gurile pieselor de artilerie țesu un paravan care acoperi câteva momente fortificațiile bizantine. Dar briza îl destrămă repede, dezvăluind iarăşi zidurile aparent neatinse.

Marele vizir Khalil lăsă să i se mai liniştească huruitul din urechi, apoi se apropie de sultan.

— Se pare, Mărite Stăpâne, că făgăduielile lui Orban nu se împlinesc atât de repede.

Fraza era întortocheată, dar sensul limpede. Sultanul îl privi pieziş.

— Ai o soluție mai bună, Khalil?

— Tratativele, Sire. Sunt mai ieftine şi mai puțin zgomotoase.

Mehmed zâmbi.

— Prefer muzica zgomotoasă a tunurilor, Khalil. Şoaptele târguielilor mă îngrețoşează… Câteodată mă întreb cum de nu îți cresc aripi.

— Aripi, Sire?

— Aripi de porumbel, Khalil. La Curtea mea tu eşti porumbelul păcii.

— Iar Zaganos-Paşa este şoimul războiului, surâse la rândul său marele vizir.

„Eşti îndrăzneț, bătrânule!” cugetă Mehmed, fără să se supere. Bombardamentul îi crease o stare de bună dispoziție. Bubuiturile tunurilor făcură iarăşi să se zguduie pământul.

— Răbdare, Khalil! îl povățui cu bunăvoință. Răbdare!

Examină iarăşi cu privirile fortificațiile care continuau să străjuiască trufaşe oraşul romeilor.

— Sunt înarmat cu răbdare, Sire. Aş dori totuşi zidurilor să se deschidă mai înainte ca armatele creştinătății să se pună în mişcare…

Mehmed râse.

— Încearcă să vezi lucrurile mai în trandafiriu, Khalil! Dacă şoimii vor da greş, voi apela la porumbei. Până atunci, ascultă

ce minunat sună glasul tunurilor!...

În consiliul de război ținut la cartierul general după lăsatul serii – cu acompaniamentul neîntrerupt al canonadei – sultanul ascultă rapoartele comandanților de mari unități, care făcură bilanțul operațiilor militare din prima zi a asediului. Cei mai mulți ridicară în slăvi rolul artileriei, fie din convingere, fie spre a fi pe plac sultanului, mare admirator al acestei arme. Scepticii se abținură să-şi spună cuvântul, spre a nu face notă discordantă în corul de elogii. Karagea-Paşa raportă apoi efectul celor câtorva ieşiri executate de detaşamente inamice, care atacaseră unități avansate ale infanteriei turceşti. Vorbi apoi despre pierderile înregistrate de ambele părți, dar omise a menționa că pierderile turceşti erau mai numeroase decât cele ale inamicului. Amplifică isprăvile soldaților săi.

— Am luat douăzeci de prizonieri, Înălțimea Ta.

Mehmed îl privi pe sub sprâncene.

— Numai atâția?

— Numai atâția au scăpat cu viață, Mărite Stăpâne.

Padişahul păru să cugete câteva clipe, apoi se întoarse spre grupul generalilor.

— La miezul nopții puneți în funcție catapultele! Aruncați asupra oraşului proiectile incendiare!

Marele vizir slobozi o săgeată împotriva lui Zaganos-Paşa.

— Înălțimea Ta, efectul proiectilelor incendiare nu este deloc faimos. Artificierii noştri n-au reuşit să descopere secretul focului grecesc. M-am întrebat adeseori, Mărite Stăpâne, cum de nu a izbutit Yakub-Paşa să obțină formula focului grecesc, deşi i-am acordat în acest scop fonduri băneşti deosebit de importante?

Nedumerirea exprimată cu falsă naivitate de marele vizir ascundea o acuzație gravă. Ce destinație dăduse Yakub sumelor repartizate serviciului de spionaj? Aluzia îl atingea şi pe Zaganos-Paşa, şeful direct al lui Yakub. Zaganos se făcu pământiu. Marele vizir îi punea la îndoială cinstea!

— Îngăduie-mi, Puternice Stăpâne, să-l disculp pe Yakub! vorbi cu reținută mânie vizirul armatei.

Sultanul îi făcu semn să tacă.

— Khalil are dreptate. Proiectilele noastre incendiare sunt nişte surogate ale focului grecesc. Ştiu că Yakub a făcut tot ce i-a stat în putință spre a obține formula pe care romeii au

reuşit să o țină până acum secretă. Evident, chiar dacă eşecurile nu-i sunt direct imputabile, aceasta nu îl absolvă de orice vină.

Şeful serviciului de spionaj simți că îl podideşte sudoarea.

Sultanul i se adresă cu răceală:

— Mi-ai raportat deunăzi că ai numeroşi spioni în tabăra inamică. Trimite-le vorbă să-mi procure neîntârziat formula focului grecesc!

Yakub plecă fruntea.

— Aşa voi face, Înălțimea Ta.

Işak-Paşa interveni în sprijinul marelui vizir, prietenul său, lansând indirect un nou atac insidios împotriva lui Zaganos.

— Îmi permit să raportez Înălțimii Tale nişte deficiențe care ar putea să ne creeze în viitor serioase dificultăți. În cursul zilei, câteva tunuri au explodat în timpul tragerilor, ucigându-i pe servanți.

Sultanul se încruntă.

— Ce ai de spus, Zaganos? îi vorbi cu severitate. Arsenalele sunt în grija ta!

— Tunurile au fost suprasolicitate, încercă vizirul armatei să se disculpe. Am dat porunci ca tunurile scoase din uz să fie imediat înlocuite. Arsenalele lucrează în plin, Înălțimea Ta.

— Nu-mi place treaba asta, Zaganos, zise padişahul, posomorându-se. Sabahattin, caii! Vreau să inspectez bateriile de artilerie!

Pe Zaganos îl încolți brusc frica. Sultanul îi acordase până acum toată încrederea. Dar de la un om ca acesta se putea aştepta la orice. Khalil şi partizanii lui trecuseră la contraofensivă. Îi plăteau, dealtfel, cu aceeaşi monetă. Marele vizir nu uitase că el, Zaganos, şi cu Yakub încercaseră să-l compromită, implicându-l în afacerea Kakulia.

Când sultanul şi generalii ieşiră din cort, luna arunca o lumină alburie asupra taberei turceşti, asupra zidurilor fortificate ale Constantinopolelui, asupra fâşiei de teren liber dintre liniile amice şi inamice. Gurile tunurilor în plină tragere, văzute de departe, scăpărau în întuneric ca nişte pietre de cremene lovite de amnare.

În timpul inspecției, sultanul se opri în mijlocul unei baterii, spre a urmări modul în care îşi îndeplineau servanții funcțiile. Observă că după fiecare tragere servanții trebuiau să regleze

ochirea, fiindcă reculul provocat de explozia pulberii şi de ieşirea ghiulelei din țeavă mişca tunul din loc. Îşi puse în gând să găsească o soluție care să înlăture inconvenientele reculului.

La miezul nopții, catapultele intrară în acțiune. Proiectilele incendiare aruncate de imensele praştii descriau pe cerul de smoală fantastice dâre luminoase, lovind apoi cartierele de locuințe de dincolo de ziduri. Deasupra Constantinopolelui apărură vâlvătăile primelor incendii. În clipa aceea Mehmed avu revelația propriei lui puteri. Ca şi Jupiter, stăpânea trăsnetele şi le putea abate asupra cui voia. Ca şi Jupiter, era stăpân pe viața şi pe bunurile oamenilor. Ajunsese egalul zeilor. Aceasta îl făcu să încerce o exaltare nemaiîntâlnită. Fusese de ajuns să dorească războiul, ca Asia şi Europa să ia foc. Fusese de ajuns să dorească a-şi suprima rudele jenante, ca cei mai înalți demnitari ai statului să legifereze fratricidul. Era mai puternic decât Jupiter, decât Mahomed, decât Hristos, a căror autoritate rămânea pur spirituală, pe când autoritatea lui nu cunoştea îngrădire nici în domeniul spiritual, nici în cel laic. Nemurirea faimei lui era asigurată. Nu-i mai rămânea decât să câştige şi nemurirea trupească. Alchimiştii nu se străduiau oare a descoperi elixirul vieții veşnice?

Îşi ridică ochii spre stele. „Atotputernice Allah, să ai teamă de mine, căci îți voi lua tronul! Eu voi fi stăpânul universului! Eu şi numai eu!” Vorbele acestea nu le rosti, ci le păstră în căuşul sufletului, fiindcă ofițerii lui nu erau vrednici să-i audă dialogul cu dumnezeirea…

Se înapoie la cartierul său general abia în zori. Înainte de a intra în cort, se adresă marelui vizir, care-şi savura în taină recenta-i victorie asupra lui Zaganos-Paşa.

— Khalil, ai fost desemnat să conduci personal operațiile militare împotriva cetățuilor Terapia şi Studion, ultimele avanposturi fortificate ale sistemului defensiv constantinopolitan. Voi asista la aceste asedii, care-ți vor permite să-ți desfăşori talentele de strateg.

Sultanul îi zâmbi cu fățarnică simpatie. Khalil înțelese că era suspectat, că padişahul nu voia să-l scape din ochi. Deşi inima îi sângera, chipul lui reflectă o mare bucurie.

— Sunt fericit, Mărite Stăpâne, fiindcă îngădui umilului tău rob Khalil să se bată cu duşmanul sub augustele tale priviri.

Zaganos jubila. Sultanul îi dăduse o mare satisfacție, răpindu-i lui Khalil plăcerea de a avea ultimul cuvânt.

* * *

Împăratul Constantinos examina alarmat crăpăturile deschise în pereții fortificațiilor de neîntreruptele bombardamente inamice. Sub impactul uriaşelor ghiulele de marmoră, turnurile se cutremurau, vibrau, sufereau ca nişte ființe vii. Blocuri mari de piatră se rupeau din carnea zidurilor, prăvălindu-se peste romeii aflați la picioarele lor.

Ofițerii de stat-major ai basileului erau consternați. Câțiva generali cercetau uluiți stricăciunile.

— Mă tem că va trebui să renunțăm a ne mai folosi de tunurile noastre grele. Reculul lor zdruncină platformele de piatră, transmițându-se până la fundații. Şocurile multiple şi repetate pun la grea încercare zidurile. În timp, prăbuşirea lor se va produce inevitabil.

— Ce înțelegi prin „timp", Ravduhas? întrebă împăratul.

— O săptămână… maximum două!

— Pe ziduri se întemeiază toată apărarea noastră! Fără ocrotirea lor, întreg frontul va ceda!

Ravduhas ridică trist din umeri.

O ghiulea inamică se sparse aproape de buza platformei de piatră pe care se afla împăratul. Turnul se cutremură din temelii. Bucăți colțuroase de granit țâşniră prin aer, doborând doi ofițeri din statul-major imperial. Câțiva călugări infirmieri se iviră aferați, aşezară răniții pe tărgi şi coborâră pe scara interioară în încăperile de jos ale turnului.

— Cred că am găsit o soluție, Sire, spuse Ravduhas. Vom confecționa nişte saltele de mari dimensiuni, umplute cu câlți, cu care vom acoperi pe din afară zidurile cele mai primejduite. Vom amortiza astfel şocurile provocate de ghiulelele inamice. Populația civilă ne va sprijini la confecționarea saltelelor.

Împăratul clătină din cap cu neîncredere, dar şi cu resemnare:

— Soluția asta îmi pare cam bizară! Dar dacă nu există alta…

Un ofițer care aruncă întâmplător o privire spre tabăra duşmană exclamă:

— Sire, turcii atacă!

Constantinos se apropie de metereze şi privi în jos.

Sub protecția unui detaşament de infanterişti, care alcătuiseră din scuturile lor un paravan, se apropiau câteva companii de genişti. Aceştia, de îndată ce ajunseră la picioarele zidurilor, începură să sape malurile şanțului, răsturnând pământul înăuntru, spre a-l acoperi. Alți genişti aruncau fascine care aveau să servească drept liant. Turcii erau ocrotiți de cămăşi din zale, de care săgețile trase de arcaşii bizantini se frângeau neputincioase.

— Cu săgețile nu facem nimic, Sire! interveni Petronas Camatiros, comandantul artileriei. Cu câteva lovituri de tun îi spulber pe toți turcii ăştia!

— Tunurile? Exclus! se pronunță Ravduhas. Dacă folosiți tunurile, nu mai răspund de ziduri!

Camatiros strigă exasperat:

— Să ripostăm doar cu săgeți artileriei otomane? Absurd!

Genovezul Giustiniani Longo făcu un pas înainte.

— O ieşire cu oamenii mei, şi îi risipesc pe turci fără multă osteneală.

Împăratul îl încurajă cu un zâmbet:

— Îți urez noroc, nobile cavaler!

Giustiniani porni pe scări în jos. Peste câteva clipe îl văzură în spațiul dintre cele două rânduri de ziduri, adunându-şi oamenii. Mercenarii lui se mişcau cu iuțeala şi precizia unor automate. În scurt timp, un detaşament alcătuit din mercenari în armuri îi atacă pe turci. Lupta se angajă aprigă. Pedestraşii otomani, profitând de avantajul superiorității lor numerice, încercară să-i copleşească pe soldații lui Giustiniani. Dar instruirea acestora în mânuirea armelor era incomparabil mai bună decât a osmanlâilor. Săbiile grele, rotite în pustiitoare secerări, zburau capete, brațe, torsuri, smulgeau scuturi, iatagane, deschizând pârtii însângerate printre rândurile duşmanilor.

Turcii începură să bată în retragere. Informat de ieşirea ghiaurilor, Karagea-Paşa trimise întăriri: un regiment de infanterie şi trei escadroane de spahii. Pentru creştini, continuarea luptei în asemenea condiții ar fi echivalat cu o sinucidere. Giustiniani şi mercenarii lui se retraseră luptând pas cu pas spre zidurile exterioare. În curând se adăpostiră înapoia lor, lăsând pe câmpul de luptă câțiva morți, înconjurați de mormane de cadavre înveşmântate în uniforme turceşti.

* * *

În aceeaşi zi, marea de oameni din tabără otomană asistă la un spectacol neobişnuit. Pe culmea zidurilor constantinopolitane defilară în sunete de trompete formaţiuni militare bizantine, cu drapelele fâlfâind în vânt. Erau atât de mulţi ghiaurii aceştia blestemaţi, încât inundaseră fortificaţiile.

Turcii, ofiţeri şi soldaţi, îşi aruncau priviri nedumerite. Li se spusese până atunci că apărarea bizantină era neglijabilă, iar acum li se oferea priveliştea unui furnicar de duşmani. Şovăielnicii începură a se îndoi că vor reuşi să ia curând cu asalt oraşul.

Basileul Constantinos era încântat de succesul stratagemei sale. Încă din ajun dăduse ordin căpitanilor Gabriele Trevisan şi Alvisio Diedo să defileze cu marinarii lor pe creasta zidurilor, rotindu-se de mai multe ori în sunetul muzicilor, spre a da inamicului impresia că trupele bizantine sunt aproape tot atât de numeroase ca şi cele turceşti.

Sultanul Mehmed, informat de spectaculoasa paradă militară, în vreme ce asista la asediul Terapiei, se încruntă intrigat. Îl dezinformase oare Yakub-Paşa, furnizându-i cifre inexacte asupra efectivelor armatei bizantine? Dacă basileul dispunea de trupe atât de multe, cum i se raportase de către cei care văzuseră strania defilare, probabilitatea cuceririi Constantinopolelui într-un termen scurt devenea problematică. Dacă ar fi nevoit să ridice asediul capitalei bizantine fără să fi făcut vreo ispravă, reputaţia lui ar suferi o gravă ştirbire. Marele vizir Khalil şi partizanii lui l-ar ridiculiza, iar trupele care se răsculaseră odată împotriva lui ar fi poate ispitite să-l înfrunte iarăşi.

Mehmed chemă la ordin pe Khalil-Paşa şi pe cei patru generali care dirijau asediul Terapiei.

— Dacă până la apusul soarelui Terapia şi Studionul nu vor cădea în mâinile noastre, să vă spânzuraţi de primul copac înalt întâlnit în cale. Am nevoie de toţi soldaţii spre a-i concentra sub zidurile Constantinopolelui!

* * *

A doua zi de dimineaţă, sub privirile constantinopolitanilor buluciţi pe ţărmul Mării de Marmara, avu loc altă paradă, de

data aceasta nemăsluită. Flota navală otomană, comandată de amiralul Balthoglu, se desfăşură sub zidurile maritime ale oraşului. Sute de corăbii împânziră apele albastre zebrate de valuri înspumate, căci era o zi vântoasă, prevestitoare de vreme urâtă.

Creştinii, militari şi civili, înțeleseră că din acest moment turcii îi rupseseră cu desăvârşire de restul lumii. Un cordon neîntrerupt de forțe vrăjmaşe, terestre şi navale, avea să se încolăcească în jurul lor, asemenea unui gigantic şarpe.

În aceeaşi seară, bombardamentul de artilerie încetă brusc. Crainici ai sultanului se apropiară de fortificațiile dinspre uscat şi vestiră prin portavoce, în greceşte, cucerirea cetăților Terapia şi Studion. În continuare, invitară populația oraşului să se adune pe ziduri în ziua următoare, în jurul orei prânzului, spre a asista la tragerea în țeapă a prizonierilor de război romei. „Aşa pedepseşte Înălțimea Sa Padişahul pe ghiaurii care-i resping ofertele de capitulare necondiționată. Aceeaşi soartă o vor avea şi apărătorii Constantinopolelui dacă nu se vor preda fără condiții în cel mai scurt timp."

Când i se aduse la cunoştință hotărârea sultanului, basileul Constantinos simți că i se încrâncenează pielea.

— Mehmed încalcă cele mai elementare uzanțe internaționale! rosti cu mânie. Nu este la prima lui crimă de acest fel. Toate popoarele civilizate respectă viața prizonierilor. Dar la ce ne putem aştepta de la nişte barbari?

Spre a da o satisfacție – din nefericire derizorie – supuşilor săi şi spre a dovedi turcilor voința-i neclintită de a continua lupta, dădu o proclamație, îndemnând trupele creştine să lupte cu cea mai mare dârzenie pentru apărarea oraşului. În încheiere ordonă ca turcii căzuți în captivitatea bizantinilor să fie spânzurați pe zidurile de centură, sub ochii otomanilor, în semn de represalii față de executarea prizonierilor romei.

Legile umanitare erau înlăturate de legea Talionului!

* * *

Iakumi Paraskevos stătea ghemuit în pat, ținându-şi genunchii la gură, şi asculta tremurând zgomotul asurzitor al bombardamentului care potopea de patru zile fortificațiile dinspre uscat ale Constantinopolelui şi cartierele de locuințe din preajma acestora. Deşi afară strălucea soarele, în odaie

domnea semiîntunericul. Draperiile trase nu lăsau să se filtreze decât o geană de lumină palidă, îngemănată cu lumina gălbuie, muribundă, a unei candele cu untdelemnul pe sfârşite. Câteva icoane vechi erau aşezate pe perete, deasupra unui mic altar de casă.

De aproape un deceniu – căci socoteala exactă a anilor o uitase de mult – Iakumi Paraskevos stătea între cei patru pereți ai odăii sale. În tot acest timp nu părăsise niciodată casa. Nu vedea nici soarele şi nici lumea de pe stradă decât prin plasa deasă a perdelelor. Cunoscuții şi vecinii nu mai ştiau dacă trăieşte sau a murit.

Iakumi îşi schimbase voluntar căminul în temniță, fiindcă nu mai voia să vadă oameni şi nici să fie văzut de aceştia. Singura ființă pe care o tolera în preajma lui era Vanghelia, maică-sa. Numai ea păstra legătura cu lumea din afară. Muncea ca să asigure existența ei şi a „băiatului", făcea cumpărăturile, pregătea de mâncare, într-un cuvânt, întreținea gospodăria şi familia. Iakumi împlinise 27 de ani, dar după înfățişare, nimeni nu i-ar fi putut aprecia vârsta. Nici el însuşi nu mai ştia cum arată, căci în casă nu exista oglindă. Iakumi avea oroare de propriul său chip şi, într-un fel, repulsia lui era justificată. Lepra îi mâncase obrajii, nasul, buzele, lăsându-i oasele aproape dezgolite de carne. Mâinile, pe care nu putea să nu le vadă, ajunseseră nişte cioturi, cu degete pe jumătate măcinate. De obicei le ținea înfăşurate în cârpe, ca să-şi ferească privirile de înfățişarea lor hidoasă.

Se îmbolnăvise la vârsta de 19 ani, pe când părintele său, Dimitraki, era gardian la un lazaret de leproşi din Constantinopole. Tatăl, aflat în contact permanent cu bolnavii, nu se molipsise. În schimb, pacostea îl lovise pe băiat.

De îndată ce Iakumi observase primele semne ale bolii la încheieturile mâinilor, nu mai ieşise din casă. Tatăl, care văzuse în cadrul activității lui mii de leproşi, în toate fazele, îi pusese cu precizie, dar şi cu groază, diagnosticul. De atunci, Dimitraki şi Vanghelia îşi ținuseră fiul închis în odaia lui, păstrând cu străşnicie taina. Dacă s-ar fi aflat în cartier că băiatul are lepră, nimeni şi nimic nu l-ar fi scăpat de o internare în lazaret.

Trecuseră ani. Dimitraki murise după ce fusese lovit în cap cu o piatră de un lepros cuprins de un acces de nebunie

furioasă. Vanghelia îl plânsese o vreme, fiindcă îşi pierduse nu numai soţul, ci şi singurul sprijin, dar nu se lăsase doborâtă de disperare. Deoarece fiul ei trebuia hrănit şi protejat, se înhămase singură la muncă.

În voluntara lui închisoare, Iakumi îşi măcină traiul plângându-şi soarta şi aşteptând sosirea de la lucru a maică-si, cu care schimba câte o vorbă. Pe cât de posac se arăta Iakumi, pe atât de guralivă era Vanghelia. Când îi servea prânzul sau cina, îi povestea tot felul de întâmplări văzute prin oraş.

Viaţa aceasta monotonă se desfăşurase fără zguduiri pentru bietul lepros, până în cea de-a doua zi a asediului. Dimineaţa, maică-sa plecase – ca de obicei – la lucru. Dar la prânz nu se mai înapoiase spre a-i da de mâncare. Iakumi nu se lăsase cuprins de panică, fiindcă se mai întâmplase ca maică-sa să întârzie în oraş. Dar când absenţa ei se prelungise după lăsatul nopţii, îl asaltase brusc spaima. Dacă i se întâmplase ceva rău bătrânei?... Ştia că turcii asediaseră Constantinopolele. Auzea şi zgomotul canonadei. Când zăbranicul nopţii se lăsase asupra oraşului, văzuse pe după perdeaua dată puţin la o parte cerul înroşindu-se spre soare-apune de para incendiilor.

După ce se scursese şi a doua zi fără ca Vanghelia să-şi facă apariţia, Iakumi simţise că îl încolţeşte nebunia. Ce avea să se aleagă de el dacă dispărea maică-sa? Cine avea să-i mai aducă hrană, să-i poarte de grijă, să-l încurajeze, să-l mângâie? Va trebui să iasă din casă spre a-şi căuta singur de mâncare... Numai la gândul că avea să fie văzut de lume, îl cutremura o spaimă vecină cu demenţa.

Fiindcă îl chinuia foamea, consumase toate alimentele pe care le mai găsise prin dulapuri. După un frământat monolog, convenise că trebuia totuşi să iasă în oraş, spre a-şi găsi un rost. Desigur, nu se va aventura pe străzi decât după lăsatul nopţii, căci trebuia să se ferească de oameni.

Cu sufletul încleştat de emoţie, aşteptă apusul soarelui, apoi coborârea întunericului. Se îmbrăcă anevoie, fiindcă cioturile mâinilor abia îl mai ajutau. Îşi trase adânc pe frunte o pălărie cu boruri largi, purtată odinioară de tatăl său, îşi învălui faţa până sub ochi cu o năframă a maică-si, apoi deschise înfrigurat zăvorul uşii şi ieşi în lume.

Când se văzu sub cerul liber, îl trecură fiori. Aerul curat de afară, după anii petrecuți în atmosfera viciată a odăii lui cu ferestre veşnic închise, îl îmbătă ca o băutură tare. Pe ulițele cufundate în beznă nu întâlni însă urmă de om, ceea ce îi mai dădu curaj. Se îndepărtă de casă – dar nu prea mult – pentru că îi era frică să nu se rătăcească. Îl înspăimânta atât de tare libertatea după cei opt ani de claustrare, încât îl chinuia o senzație de vomă. Când văzu un om ivindu-se după un colț al străzii, îi veni să o ia la fugă. Dar nu îl ajutau picioarele, căci îi căzuseră parte din degete şi abia mergea şchiopătând. Din fericire, necunoscutul, preocupat de treburile lui, trecu grăbit pe lângă el, fără să-i acorde vreo atenție. Se încrucişă şi cu alți inşi, dar nici aceştia nu părură să-l remarce. Iakumi răsuflă uşurat. Trecuse cu bine primul examen al luării de contact cu oamenii. Nu-i rămânea acum decât să-şi găsească de mâncare. În buzunar avea ceva bani din anemicele economii ale maică-si.

Ferestrele luminate ale unei cârciumi îl atraseră ca un magnet. Văzu la un geam nişte ghirlande de cârnați atârnați de o bârnă afumată. Dacă ar fi fost sănătos, ar fi intrat în prăvălie, ar fi cumpărat doi cârnați, ceva pâine şi un pahar cu rachiu. Prea mult nu l-ar fi costat. Dar nu îndrăzni să păşească pragul. La gândul că oamenii dinăuntru i-ar desluşi la lumina lămpii chipul pustiit, îl cuprinse iarăşi groaza.

Se îndepărtă de cârciumă. În timp ce mergea pe străzi, îşi căuta din ochi mama. Ce fericit ar fi dacă Vanghelia s-ar ivi după colțul de acolo!... Dar speranțele lui nu se împlineau. Pe Vanghelia o înghițise parcă pământul.

Intestinele lui Iakumi chiorăiau, cerându-şi porția de hrană. Foamea, stăvilită un timp de emoția primei lui escapade nocturne, se trezi iarăşi, violentă, chinuitoare. După o cotitură a străzii apăru o femeie. Mergea grăbită, purtând în mână o legătură cu forme rotunde. Într-o astfel de legătură Vanghelia îi aducea lui de mâncare. Amintirea bunătăților preparate de maică-sa îl îmboldi şi mai vârtos să caute ceva care să-i astâmpere foamea. Fu ispitit să se repeadă asupra femeii şi să-i smulgă legătura, dar după o scurtă şovăire renunță.

Umilit, îndurerat, îşi continuă drumul. Începu să plângă. Lacrimi fierbinți i se prelingeau pe obrajii devorați de lepră. Deodată privirile i se opriră asupra gunoaielor îngrămădite în

fața unor case. Îşi aminti că maică-sa zvârlea la gunoi resturile de alimente pentru pisicile şi câinii vagabonzi. Poate că va avea şi el norocul să găsească ceva bun printre rămăşiţele aruncate pe stradă. Un morman mai înalt decât celelalte, lipit de zidul unei case bogate, cu obloanele trase, îl făcu să se oprească. Oamenii avuți nu sunt zgârciți cu alimentele. Numai săracii înfulecă şi ultimele firimituri de pe masă. Poate va găsi vreo bucată de carne mai puțin alterată.

Se plecă şi începu să scormonească înfrigurat cu cioturile lui printre rămăşiţele intrate în putrefacție. Văzu o coastă de porc cu ceva carne pe ea. O apucă şi vru să o tragă din grămadă. Deodată îi dădu drumul, scăpând un strigăt de groază şi de scârbă. Un şobolan mare cât o pisică, care umbla prin gunoi, îl muşcase de mână, înfigându-şi dinții mici, dar ascuțiți ca briciul, în ciotul degetului arătător. Aproape că nici nu simțise durerea.

Disperat, izbucni iarăşi în plâns…

Bubuiturile tunurilor continuau să se rostogolească în partea de apus a oraşului. Un liliac cu aripile desfăcute, care fugea ca şi Iakumi de oameni şi de lumină, zbură pe deasupra lui, pierzându-se în noapte…

* * *

Elefteria Thrasaki trecea prin Forum Bovis, când văzu multă lume adunată lângă obeliscul egiptean. Mulțimea – alcătuită mai ales din femei, bătrâni şi copii – asculta vocea cu sonorități metalice a unui crainic care dădea citire unui apel al împăratului Constantinos către populația Constantinopolelui.

„Cetățeni!… Războiul dezlănțuit de turci împotriva noastră ne impune sacrificii sângeroase. Luptele se desfăşoară cu îndârjire atât pe uscat, cât şi pe mare. Vitejii noştri soldați apără cu prețul vieții lor independența imperiului, viața voastră şi a copiilor voştri, bunurile spirituale şi materiale ale întregului popor. Cetățeni ai Constantinopolelui! Bombardamentele executate fără întrerupere de turci asupra fortificațiilor noastre au pricinuit mari stricăciuni, surpând alocuri zidurile de centură. Toți cetățenii valizi ai oraşului, bărbați şi femei, sunt chemați fără zăbavă la fortificații, spre a contribui cu munca lor la consolidarea zidurilor avariate. Grație acestui efort vor îngădui soldaților care sunt folosiți

actualmente la lucrările de reparații să se înapoieze la metereze spre a rezista cu arma în mână musulmanilor. Dumnezeu Atotputernicul şi Sfânta Fecioara Maria ne vor ajuta în măsura în care noi ne vom ajuta!

Constantinos Imperator."

Elefteria Thrasaki încercă să prindă tâlcul îndemnurilor basileului. Bănuitoare din fire, căuta întotdeauna scopuri tainice, duşmănoase poporului, în proclamațiile imperiale.

Când crainicii stăpânirii citiseră – înainte de deschiderea ostilităților – proclamația prin care basileul poruncea cetățenilor să se înroleze sub flamurile imperiale spre a apăra ființa Capitalei primejduite, Elefteria Thrasaki cugetase îndelung, apoi avusese o lungă discuție cu Ianaros, soțul ei.

— Bărbate, ai hotărât să te bați pentru împărat şi pentru oraşul ăsta blestemat, în care n-am cunoscut decât mizeria. Te-ai înscris voluntar ca să mori pe ziduri, lăsându-mă pe mine văduvă şi pe copiii tăi orfani. Dacă ai socotit că aşa este bine, te priveşte! Pe băieții mei, pe cedrii mei frumoşi, Haralambis, Sifakas şi Manolis, n-am să-i las să plece la luptă! Nu vreau să-şi înfrățească sângele cu țărâna şi să-i mănânce viermii în groapa comună, când pentru ei viața abia începe. Haralambis are nouăsprezece ani, Sifakas, şaptesprezece, Manolis, şaisprezece. Am să-i ascund la fratele meu paraliticul, unde nimeni n-are să-i caute, fiindcă în casa lui nu s-a auzit niciodată gunguritul copiilor. Lasă-mă să termin, bărbate! Mai avem şi două fete frumoase, zâne, nu altceva! Am să le feresc şi pe ele de ochii oamenilor până ce o să treacă furtuna. Noi suntem săraci, bărbate. Nu avem averi de apărat. Sub romei ori sub turci o să ducem aceeaşi viață nevoiaşă. Pentru cine să se jertfească feciorii mei? Pentru Manusakas, băcanul din colț, la care ne-am înglodat în datorii? Pentru Fundukas, argintarul, care ne sfidează cu banii lui şi cu rochiile scumpe ale nevestei-si? Pentru Theophanos, starețul monastirii din apropiere, care plesneşte de gras ce e, fără să se fi gândit vreodată a ne îndestula şi pe noi cu pomană, deşi aveam atâția copii de crescut? Pentru împărat şi pentru ciracii lui vânduți papistaşilor? Pentru cine să se jertfească feciorii mei? Spune, pentru cine?

Ianaros încercase timid să-i explice cum stăteau lucrurile, dar

în cele din urmă plecase capul în fața bărbătoasei sale neveste, care în căminul lor cântase întotdeauna cocoşeşte.

În vreme ce crainicul se îndepărta, făcând sul proclamația basileului, oamenii care-l ascultaseră se priveau plini de îngrijorare, împărtăşindu-şi veşti rele. Câțiva bătrâni comentau apelul imperial, adăugând că lumea trebuia să înțeleagă nevoile țării şi să alerge la ziduri.

„Vă convine să faceți pe vitejii, lăsând jertfele pe seama celor tineri!" reflecta Elefteria mânioasă. „Sunteți atât de dărâmați, încât nimeni nu mai are nevoie de voi! Mai bine v-ați vedea de neputințele voastre, boşorogilor!"

Un neguțător de grâne, cu hainele decolorate şi roase în coate, pe care Elefteria îl cunoştea din vedere, izbucni furios:

— Eu n-am ce să caut pe ziduri! Să se ducă acolo venețienii şi genovezii, care s-au îmbogățit pe spinarea noastră! Pe mine m-au îngropat dările. Ei se bucură de avantaje fără număr. Fac comerț fără a da socoteală autorităților imperiale. Eu n-am de gând să muncesc la fortificații! N-am să muncesc nici dacă basileul ne va sili s-o facem! N-au decât să mă bage la închisoare! N-au decât! M-am săturat de toți şi de toate! M-am săturat!

Se îndepărtă vorbind de unul singur şi gesticulând dezordonat. Elefteria Thrasaki îi ascultase tirada şi îi dăduse dreptate. Violențele lui verbale îi întăriseră convingerile. Porni spre casă fără să se mai uite la ceilalți oameni care se risipeau plini de îngrijorare…

* * *

Sultanul Mehmed îşi implântă privirile în ochii amiralului său, temutul Suleiman Balthoglu, supranumit „marinarul de fier".

— Terapia şi Studionul au căzut în mâinile noastre. Ție, Balthoglu, îți revine misiunea să ataci şi să cucereşti cetățuia de pe insula Prinkipo, ultimul avanpost maritim al capitalei bizantine. Cât timp îți trebuie ca să debarci pe insulă şi să iei cu asalt cetățuia?

Amiralul arătă clepsidra aşezată pe masă, alături de hărțile militare.

— Atâta timp cât îi trebuie nisipului din clepsidră spre a se scurge de douăzeci şi patru de ori.

Sultanul zâmbi. Îi plăcu siguranța amiralului şi precizia răspunsului său. Balthoglu se prosternă la picioarele padişahului, sărutându-i vârfurile cizmelor, apoi încălecă şi porni în galop spre cartierul general al flotei de la Cele Două Coloane. Pe drum râdea în barbă. Îl dusese de nas pe mucosul imperial cerând douăzeci şi patru de ore pentru o operație ce nu va dura mai mult de şase-şapte ceasuri. În acest chip îşi va spori reputația de strateg. Era bine informat asupra capacității de rezistență a fortăreței din Prinkipo. Ultimii Paleologi o lăsaseră în paragină, fiindcă nu avuseseră fonduri pentru reparații. Garnizoana cuprindea circa treizeci de mercenari, la care se adăugau localnicii refugiați între zidurile cetății. Pregătise din timp această operație. Stabilise unitățile navale care aveau să participe şi dăduse instrucțiuni amănunțite comandanților respectivi.

Era aproape miezul nopții când ajunse la cartierul său general de pe țărmul Bosforului. Fiindcă îi plăcea huzurul, cină ca un sibarit. Luna se urcase deasupra Galatei când Balthoglu, sătul şi bine dispus, coborî pe plajă, unde îl aşteptau aghiotanții săi. Dinspre uscat bătea un vânticel călduț, primăvăratic, impregnat cu miros de iarbă proaspătă. Amiralul străbătu cu pas vioi pasarela până la puntea de comandă a navei sale. Noaptea luminoasă îi îngăduia să desluşească siluetele galerelor, biremelor şi triremelor care aveau să-l însoțească. Lăsase grosul flotei să blocheze intrarea Cornului de Aur, rezervându-şi pentru cucerirea insulei Prinkipo o escadră alcătuită din optzeci de nave. Echipajele, inclusiv trupele de infanterie şi de artilerie auxiliare, se ridicau la douăsprezece mii de oameni.

Constantinopolele se profila în depărtare pe fundalul celor şapte coline, înspicate ici şi colo de luminițe pâlpâitoare. În schimb, de-a lungul liniei de centură dinspre uscat incendiile înroşiseră văzduhul.

Navele atinseră punctele de debarcare de pe insulă fără a întâmpina vreo rezistență. Soldații coborâră pe uscat în pas alergător. Balthoglu se temea ca nu cumva garnizoana cetății să i se predea fără luptă, văduvindu-l de un succes spectaculos. Se bucură când patrulele trimise în cercetare se înapoiară raportând că porțile cetății erau zăvorâte.

Trupele turceşti se instalară pe poziții în jurul fortificațiilor.

Potrivit datinii otomane, crainicii cerură garnizoanei greceşti să capituleze, oferind în schimb garantarea vieţii şi a libertăţii. Faţă de răspunsul negativ al mercenarilor, Balthoglu ordonă deschiderea focului.

Se luminase de ziuă. În curând Balthoglu avu prima surpriză dezagreabilă. Tunurile uşoare aduse de pe navele sale nu biruiră rezistenţa zidurilor. Canonada continuă două ceasuri, apoi amiralul ordonă trupelor să pornească la asalt.

Arcaşii turci sloboziră zeci de mii de săgeţi asupra meterezelor, acoperind înaintarea infanteriştilor, care purtau scări înalte, necesare escaladării zidurilor. Apărătorii cetăţii, protejaţi de armuri, nu avură de suferit de pe urma săgeţilor. Adăpostiţi după creneluri, aruncau asupra asediatorilor săgeţi bine ţintite, rărindu-le rândurile. Populaţia civilă refugiată în cetăţuie revărsa asupra turcilor ajunşi la picioarele zidurilor bolovani şi cazane cu apă fiartă. Răsăritul soarelui îl găsi pe Balthoglu înnebunit de furie. Trupele sale nu făcuseră niciun progres. Romeii, deşi puţini la număr, ţineau piept cu încăpăţânare. Amiralul se uita exasperat la astrul care se înălţa pe bolta cerului, batjocorindu-i parcă neputinţa. Îl obseda imaginea clepsidrei de pe masa cu hărţi a sultanului. După chipul cum se desfăşura asediul, nici nu putea fi vorba de un succes rapid.

Furibund, opri asaltul, ordonând un nou şi masiv bombardament de artilerie. Recomandă servanţilor de la tunuri să ochească atent crenelurile, spre a le sfărâma şi ucide pe apărători. Ofiţerii din statul-major erau consternaţi.

— Să-mi aduceţi imediat un număr cât mai mare de localnici! ordonă Balthoglu aprins. Femei, bătrâni, copii, fără deosebire! Cu toţii să fie traşi în ţeapă aici, sub ziduri, ca să ştie blestemaţii de ghiauri ce-i aşteaptă!

Îndeplinirea poruncii lui ceru timp, fiindcă localnicii care nu se refugiaseră înlăuntrul fortăreţei se ascunseseră prin cele mai adânci coclauri. Până să fie aduşi cu cârdul şi înfipţi în ţepuşele înalte cât un stat de om, sosi vremea prânzului. Spectacolul nenorociţilor care se zvârcoleau în chinurile agoniei nu numai că nu făcu să scadă moralul asediaţilor, ci le întări voinţa de a se lupta până la capăt.

Cuprins de o frenezie a distrugerii, Balthoglu ordonă atunci nimicirea monastirii de călugăriţe din vecinătatea cetăţuii,

precum şi profanarea mormintelor din incinta bisericii, în care dormeau pentru veşnicie basilei şi basilise. Turbat de mânie, îşi smulgea hainele, urla, blestema, umblând de colo până colo, dând porunci adeseori contradictorii. Opri bombardamentul, ordonă un nou asalt, apoi redeschise focul de artilerie. Îi trecu prin minte să aducă maşini de asediu, catapulte şi berbeci, pentru a dărâma porțile cetățuii, dar se răzgândi. Dacă s-ar afla la cartierul general al sultanului că amiralul a solicitat maşinile folosite la asediul Constantinopolelui spre a cuceri o mică cetățuie, pe jumătate ruinată, ar furniza argumente zdrobitoare duşmanilor lui, care abia aşteptau să-l discrediteze.

În vreme ce se frământa căutând noi soluții, se apropie de el un şef de echipaj.

— Ce pofteşti? se răsti amiralul.

— Slăvite stăpâne, la noi, în Anatolia, obişnuim să facem foc de vreascuri umede la gura vizuinilor cu vulpi. Fumul pătrunde în vizuină, înăbuşind vulpea şi silind-o să iasă afară.

Balthoglu înțelese că i se oferea un mijloc rapid şi eficace, care să-l scoată din încurcătură.

— Cum te cheamă?

— Daud, luminate stăpâne!

— Daud, pune-ți planul în aplicare! Dacă reuşeşti, te fac ofițer. Dacă dai greş, te trag în țeapă, fiindcă datorită ție pierd un timp prețios. La treabă!

Cinci sute de oameni, puşi sub comanda lui Daud, începură să strângă mormane de vreascuri şi să le îngrămădească la picioarele zidurilor cetățuii. Le îmbibară cu pucioasă şi cu smoală, apoi le dădură foc. În jurul vastului edificiu se ridică la repezeală un vârtej de fum negru, irespirabil.

Trupele turceşti, înăbuşite de volutele negre care încingeau cetățuia, se retraseră la câteva sute de metri. Balthoglu aştepta cu înfrigurare roadele metodei lui Daud.

Deodată, din rândurile soldaților săi izbucniră strigăte de bucurie. Făcându-şi loc printre faldurile jucăuşe ale perdelelor de fum înecăcios, apărură primii mercenari, cu brațele ridicate. În urma lor păşeau localnicii care-i ajutaseră în luptă. Toți aceştia arătau jalnic. Răniți, cu arsuri pe mâini şi pe față, înnegriți de funingine, îl făcură pe Balthoglu să se întrebe cu uimire cum de rezistaseră cu atâta succes numeroasei lui

armate. Grație lui Daud îşi îndeplinise misiunea înaintea termenului aprobat de sultan.

— Prizonierii să fie traşi în țeapă şi plimbați de-a lungul zidurilor dinspre mare ale Constantinopolelui! porunci amiralul. Iar locuitorii insulei să fie vânduți ca robi!

Aruncă o ultimă privire asupra cetățuii care-i periclitase la un moment dat cariera şi, înainte de a coborî spre țărm, îl chemă pe Daud.

— Voinicule, te ridic la rangul de comandant de galeră! Voi cere Înălțimii Sale Sultanul să-ți semneze chiar azi brevetul de ofițer. Să mă slujeşti şi mai departe cu aceeaşi pricepere!

* * *

Senatorul Constantinos Comnen se afla la postul său de comandă de pe turnul Sfântului Diamandis, când fiul său cel mai mic, Leandru, i se înfățişă, purtând cămaşă de zale şi sabie la centură. Senatorul era nervos şi obosit, fiindcă abia respinsese cu trupele sale un puternic atac inamic.

— Ce cauți aici? îşi întrebă cu asprime feciorul.

— Îți cer permisiunea să mă înrolez printre apărătorii oraşului!

Senatorul crezu că n-a înțeles bine.

— Ce spui?

— Vreau să mă bat cu turcii!

Ochii strălucitori ai băiețandrului, aerul său semeț, combativitatea lui îl impresionară pe bătrân. Prâslea era doar favoritul lui.

— Tu ai să-ți vezi de şcoală, Leandru! Termină-ți întâi studiile, după aceea poți să încingi sabia!

— Nu mă mai duc la academie, tată! Nu se mai țin nici jumătate din cursuri. Profesorii tineri au îmbrăcat armura. Şi dintre studenți s-au înrolat mulți în armată. Cei care au rămas nu fac altceva decât să se certe, să se insulte, să se încaiere. Unioniştii cu antiunioniştii, partizanii Paleologilor cu adversarii Paleologilor, beliciştii cu pacifiştii…

— Văd că şi tu ai câteva vânătăi! zâmbi senatorul.

— Dacă aş fi stat deoparte, m-ar fi învinuit că sunt laş. Iar dacă mă bat, barem să mă bat cu turcii!

Senatorul îi vorbi de data aceasta cu blândețe şi înțelegere:

— Tu eşti nevârstnic. Nu e destul că frații tăi se luptă pentru

Bizanț? Nu fac ei parte din statul meu major?

— Frații mei? exclamă Leandru, strâmbând disprețuitor din nas. Eu n-aş accepta să mă adăpostesc sub pulpana ta. Detest favoritismele! Vreau să lupt cot la cot cu soldații de rând!

„Îmi seamănă! reflectă senatorul cu tainică mândrie. E tot atât de dârz ca şi mine!" Adăugă cu voce tare:

— Îți prețuiesc simțămintele, Leandru. Ai încuviințarea mea. Am dorit să te feresc de primejdii. Dar poate e mai bine aşa. Mergi pe drumul pe care ți lai ales! Dumnezeu să te ajute!...

Infinită este capacitatea de adaptare a oamenilor şi la bine, şi la rău. Când Leandru se îndreptă spre centrul de recrutare din Forum Amastianorum, aproape că nici nu mai auzea bubuiturile tunurilor, atât de mult se deprinsese cu vuietul lor. Şi localnicii umblau pe stradă văzându-şi de treburi, ca şi când nu s-ar fi aflat în plin război. Atmosfera de calamitate se făcea simțită doar când treceau pe stradă convoaie cu răniți, cârduri de prizonieri turci, detaşamente de călăreți înarmați, ori coloane de soldați romei cu armurile scofâlcite, acoperite de praf şi mânjite cu sânge închegat. Uneori se scurgeau spre ziduri cete numeroase de civili, încadrați de ofițeri şi urmați de care încărcate până la refuz cu materiale de construcție.

Lumea începu să-şi dea seama de gravitatea situației doar când prăvăliile cu alimente prinseră să se golească de mărfuri, iar prețurile să crească vertiginos. Poliția hăituia pe speculanți, dar setea de îmbogățire a acestora era mai puternică decât frica de sancțiuni.

Pe străzi nu se mai vedeau litiere somptuoase, echipaje elegante, veşminte luxoase. Bogățiile fuseseră ascunse cu grijă.

La cercul de recrutare, ofițerul de serviciu îşi dădu imediat seama că Leandru era nevârstnic, dar nu făcu obiecțiuni, fiindcă primise instrucțiuni să trimită la lucru pe fortificații pe toți civilii capabili de muncă. Când noul candidat îşi declină numele, ofițerul îl privi cu interes.

— Eşti fiul senatorului Comnen?

— Da, Kir ofițer.

— Acum vreo zece ani am fost sub comanda sa. Era un om deosebit. Se uită cu simpatie la Leandru. Bănuiesc că vrei să fii trimis în linia întâi... Din nefericire, la ora actuală avem mai multă nevoie de oameni la repararea fortificațiilor.

Chipul lui Leandru se posomorî vizibil.

Ofițerul se grăbi să adauge:

— Mă tem însă că n-ai să fii în stare să cari bolovani şi lemnărie… Poate că ar fi mai bine să renunți…

— Am muşchi zdraveni! zise Leandru, umflându-şi pieptul şi încordându-şi bicepşii.

— Bine, replică ofițerul. Ai să te duci la poarta Sfântului Roman şi ai să le arăți celor de acolo biletul acesta, continuă, completându-i un document cu numele lui şi cu sarcina pentru care fusese recrutat. S-ar putea ca acolo să ți se încredințeze alte atribuții.

— Chiar să mă şi trimită în linia întâi? întrebă Leandru cu speranță în glas.

— De ce nu?

Băiețandrul luă biletul, îl vârî în buzunarul dinăuntru al hainei şi, după ce salută milităreşte, ieşi în stradă. Pe măsură ce se apropia de ziduri, se intensifica şi vuietul canonadei. Pe drum se încrucişă cu o coloană de răniți duşi pe tărgi, militari şi civili cu hainele sfâşiate şi îmbibate de sânge. Un soldat cu brațul stâng bandajat, care făcea de pază la poarta Sfântului Roman, îi făcu semn cu lancea să intre pe uşa care ducea în interiorul turnului celui mare din dreapta porții. Leandru salută scurt şi păşi pragul…

Rezemat de unul din crenelurile turnului, căpitanul Reynaud de Brienne urmărea cu privirile batalioanele de turci care se apropiau în formații masive sub protecția unui intens tir de artilerie, care făcea să se cutremure fortificațiile. Nu-i plăcea desfăşurarea operațiilor militare. Cu excepția mercenarilor lui Giustiniani şi a puținelor trupe regulate bizantine din sectorul său, apărătorii zidurilor erau lipsiți de experiență. Deşi manifestau un zel lăudabil, le mai trebuia multă instrucție militară spre a ține piept başibuzucilor, spahiilor şi ienicerilor care aveau războiul în sânge. Dintre arcaşii de sub comanda lui, prea puțini erau ochitori de prim rang.

Căpitanul cercetă cu privirea zidul exterior. În câteva locuri fusese dărâmat de ghiulelele inamice. În timpul nopții, militarii şi civilii îl cârpiseră rudimentar. Nu! Nu-i plăcea deloc războiul acesta de uzură. Îl înflăcărau doar bătăliile desfăşurate pe întinderi vaste, cu foarte variate operațiuni tactice, cu impetuoase şarje de cavalerie şi cu spectaculoase marşuri şi contramarşuri ale formațiilor de infanterie. De Brienne

constata cu amărăciune că tunurile câştigaseră în importanță, dând bătăliilor un caracter lipsit de eleganță, de cavalerism. În concepția lui, artileriştii nu erau decât nişte meseriaşi care se războiau în chip laş, de la distanță. Când pedestraşii băteau până la pozițiile bateriilor de artilerie, soarta tunarilor era pecetluită.

Între timp, turcii ajunseseră la şanțul cu apă, peste care aruncau podețe mobile. Soldații lui Giustiniani, adăpostiți după crenelurile parapetului exterior, îi potopeau cu săgeți şi cu bolovani aruncați de catapulte. De Brienne observă un başibuzuc lovit în ochi de o săgeată. Turcul, întins cu burta în sus pe pământ, mişca spasmodic din membre ca o broască țestoasă căzută pe spate. Spectacolul acesta îl mai înveseli. Atenția îi fu atrasă apoi de un ofițer otoman care dirija instalarea podețelor. Bătu pe umăr pe un soldat de lângă el, arătându-i-l cu mâna.

— Ofițerul de colo! Ia-l!

Din arcul soldatului țâşni o săgeată care nu-l lovi pe turc. Reynaud făcu o schimă scârbită. „Cu ce oameni merg la război!" reflectă mânios. Smulse arcul din mâna soldatului şi îi luă o săgeată din tolbă.

— Uită-te la mine! îi strigă.

Încordă arcul, ochi şi trase. Săgeata zbură zbârnâind prin aer şi îşi încheie traiectoria înfigându-se în gâtul ofițerului, care-şi agită grotesc brațele, apoi căzu în şanțul cu apă. Încălzit, de Brienne luă o nouă săgeată. O slobozi, nimerind pe un başibuzuc care se uita în şanț după ofițerul căzut. În aceeaşi clipă observă prezența lui Leandru, care se oprise în stânga lui. Îl măsură din cap până în picioare.

— Ce cauți aici?

Băiețandrul îi înfățişă biletul eliberat de centrul de recrutare. În vreme ce Reynaud parcurgea cu privirile documentul, Leandru se uită printre creneluri la liniile turceşti. Vânzoleala oamenilor cu turbane, sclipirile de la gura tunurilor, agitația din tabăra bizantină îl buimăciră.

— Dumneata eşti Leandru Comnen? zâmbi cu ironie francezul. Aici nu avem nevoie de copii! Pe ziduri, oamenii se bat şi mor, nu se joacă!

— Nu am venit să mă joc! ripostă Leandru înfipt.

— Du-te acasă, puştiule, ascultă-mă pe mine! Dacă vrei, fă

scrimă cu prietenii, dar lasă treburile serioase pe seama noastră.

Tonul lui era vădit ofensator. Îl irita tinerelul acesta frumuşel, căruia Irina Kalamides îi trimitea scrisori de dragoste. Oh, cât sânge rău îi făcuse lectura înflăcăratelor ei rânduri adresate adolescentului!

— Crede-mă, băiatule, nu e deloc plăcut să zaci într-un spital şi să te mănânce viermii. Viermii, amice, se înfruptă şi din carnea oamenilor vii, nu numai a celor morți.

Obrajii lui Leandru se împurpurară.

— Am venit aici ca să rămân, Kir de Brienne! rosti cu dârzenie.

Ofițerul ridică din sprâncene.

— Mă cunoşti, tinere?

— Din vedere.

De Brienne chemă pe un şef de grupă.

— Condu pe flăcăul acesta la căpitanul Vorenas! Poate are ce face cu el.

Le întoarse apoi spatele.

— Haidem! vorbi gradatul lui Leandru. Căpitanul Vorenas este jos, pe zidul din afară!

O ieşire a mercenarilor lui Giustiniani dincolo de zidul exterior trezi curiozitatea căpitanului de Brienne. Genovezii dăduseră năvală peste turci, iar încâlceala era atât de aprigă, încât nu se mai puteau desluşi amicii de inamici. Francezul ordonă arcaşilor lui să nu mai tragă. Nepricepuți cum erau, riscau să-i nimerească pe genovezi. Trebuia deci să se mărginească la rolul de spectator pasiv. „Stupid război!” cugetă din nou. Prezența lui Leandru Comnen îi sporise indispoziția.

Şi turcii îşi curmaseră bombardamentul, spre a nu lovi în propriii soldați. Nu se mai auzeau decât strigătele de luptă ale combatanților, vaietele răniților şi zgomotul metalic al armelor ciocnite cu violență.

Lui de Brienne îi țiuiau urechile. Încetarea canonadei îi crease o senzație ciudată. Se deprinsese cu bubuiturile. Liniştea – cu excepția zgomotelor neglijabile de jos – era atât de grea, încât începu să-l supere. S-ar fi zis că norii albi, pufoşi, ce invadaseră bolta cerească, amortizaseră vacarmul. Pe deasupra zidurilor, sus de tot, trecu în zbor un stol de cocori ce veneau dinspre sud. În clipa aceea de Brienne avu brusc

senzația că retrăieşte un moment din primii lui ani de viață. Într-o străfulgerare, timpul se întorsese înapoi cu două decenii, iar ființa lui revenise la dimensiunile din copilărie. Se văzu în ambianța familiară a castelului strămoşesc, scrutând zarea de acolo din înălțimea donjonului, în aşteptarea apariției coifurilor cu panaşe ale englezilor. La brâu îi atârna o sabie minusculă, iar la gât purta un colan cu blazonul conților de Vermandois-Brienne, străbătut de bara bastarzilor. Un stol de cocori în formă de „V" plutea lin pe deasupra donjonului…

Reynaud se trezi din reverie. Se regăsi în mijlocul arcaşilor bizantini. Lupta din fața şanțului cu apă continua furioasă. Îşi trecu mâna peste frunte. De la o vreme îl bântuiau tot mai des amintiri din copilărie. Se spune că trecutul reapare obsedant oamenilor ajunşi în pragul morții. Reynaud zâmbi. Îl pândea şi pe el bătrâna Doamnă cu coasa? Mercenarii sunt deprinşi cu prezența morții. Eh, dacă în loc de bastard ar fi fost fiul legitim al contelui de Vermandois, acum ar fi stăpânit domeniile paterne şi ar fi strălucit în sălile de recepții ale palatului Louvre. Poate că ar fi dobândit şi bastonul de mareşal…

Fiindcă nu concepuse să trăiască din mila fratelui său vitreg, actualul deținător al titlului de conte de Vermandois, îşi închiriase brațul la diverşi principi, ajungând în final angajatul basileilor din Constantinopole. Viețuise puțin, dar intens. Şi cu ce se alesese? Cu gradul de căpitan în garda imperială şi cu o leafă nenorocită, achitată cu mari întârzieri.

— Ce mi-ai trimis pe cap, Reynaud? auzi glasul lui Vorenas, care apăruse în preajma lui. Crezi că am timp să mă ocup de țânci cu caş la gură?

De Brienne râse amar:

— Țâncul cu caş la gură, cum îi spui tu, mi-a suflat-o pe cea mai frumoasă femeie din Constantinopole.

— Am auzit povestea, surâse Vorenas. E drăguț al naibii norocosul tău rival!

De Brienne făcu o strâmbătură, ca şi când ar fi gustat dintr-un pahar cu venin.

— Norocos e un fel de-a zice. Femeia disputată şi câştigată de el zace acum într-o monastire. În realitate, ambii rivali au pierdut.

— L-am trimis lui Ravduhas. Să-l folosească la repararea zidurilor.

De jos se auziră strigăte de victorie. De Brienne se uită printre creneluri.

— Turcii bat în retragere. Au lăsat pe teren ceva morți.

— Trebuie să recunoaştem că Giustiniani ştie să se bată, zise Vorenas. Ce e al Cezarului…

— N-ar fi exclus să-l vedem într-o zi proclamat moştenitor al tronului, murmură de Brienne.

De la o vreme începuse să-l irite preferința pe care împăratul o acorda acestui genovez.

— Turcii îşi vor relua bombardamentele, spuse Vorenas.

Ultimul lui cuvânt fu acoperit de o bubuitură puternică.

— Tunul cel mare! rosti francezul.

Enorma ghiulea vâjâi prin aer, apropiindu-se de ziduri.

— Vine spre noi! exclamă Vorenas.

O explozie colosală zgudui turnul din temelii. Cei doi ofițeri se sprijiniră instinctiv de creneluri. Se auzi un huruit, apoi platforma turnului se despică în două. Crăpătura, îngustă la început, se lărgi, se adânci… Sub privirile îngrozite ale celor doi ofițeri, jumătate din edificiu alunecă în jos, cu creneluri, cu arcaşi, cu tot. Mişcarea aceasta de scufundare, lentă în prima secundă, se accelera. Lui de Brienne îi rămase în ochi expresia de îndobitocită spaimă a arcaşului care până atunci se aflase în apropierea sa şi care acum era târât în abis. Crescu şi vuietul prăbuşirii blocurilor de piatră. Apoi, în locul unde se scufundase jumătatea de turn se căscă un gol uriaş, din care țâşni o trombă de praf şi moloz. Dinspre tabăra turcească se auziră urale.

Vorenas, de Brienne şi arcaşii supraviețuitori de pe porțiunea de construcție rămasă în picioare se priviră năuciți. De Brienne îşi reveni cel dintâi.

— Voi arde zece lumânări groase spre a mulțumi Sfintei Fecioare că ne-a scăpat cu viață! Acum să vedem cum coborâm de aici!

Şi Vorenas îşi reveni din buimăceală.

— Pe scări, iată cum!

Soldați adunați la picioarele turnului înjumătățit sprijineau scări înalte de pereții rămaşi intacți…

* * *

Leandru se socotise desconsiderat când Reynaud de Brienne

îl prevenise că războiul nu este o joacă. Dar după ce Ravduhas îl detaşase la grupele de intervenție rapidă, îşi dăduse seama că luptele cavalereşti din istorisiri nu se apropiau nici pe departe de realitate. Războiul nu se rezuma la o încercare de puteri, la o întrecere în mânuirea armelor, ci avea şi fațete mult mai urâte.

De pildă, camarazii din grupa sa nu erau câtuşi de puțin acei ostaşi mândri, atât de admirați la defilări. Constantinopolele, ajuns în restrişte, avea nevoie de brațul tuturor fiilor săi. În grupa lui Leandru se aflau şi chiori, şi guşați, şi şchiopi, şi eczematoşi, şi bătrâni ajunşi în pragul decrepitudinii, şi copilandri cărora abia le mijise mustața, şi călugări burtoşi, şi vagabonzi zdrențuiți, urduroşi, şi chiar puşcăriaşi, care acceptaseră să muncească în grupele de intervenție rapidă, în schimbul promisiunii unei micşorări a pedepselor respective.

Leandru îşi făcu botezul războiului în aceeaşi seară, când, laolaltă cu oamenii din grupa lui, fu trimis să degajeze terenul de dărâmăturile jumătății de turn. Lucrările trebuiau terminate până în zori, fiindcă enorma grămadă de pietre, cărămizi şi moloz nu numai că prinsese dedesubt trupurile multor soldați care ar fi intrat în descompunere, dar acoperise parțial şi spațiul dintre zidul exterior şi cel interior, împiedicând deplasările trupelor de-a lungul fortificațiilor. Problema reconstrucției avea să se pună abia mai târziu.

Leandru fu desemnat să facă parte dintr-un lanț de oameni care treceau sfărâmăturile de cărămidă şi de piatră din mână în mână, până dincoace de fortificații, pe un teren viran. La început treaba nu-i păruse grea, dar după câteva ore de manipulare a cărămizilor, palmele lui neobişnuite cu asprimea materialelor prinseră să-l usture, apoi să-l ardă cumplit.

După aceea trebui să ajute la transportarea resturilor omeneşti scoase de sub dărâmături. Până atunci, Leandru cunoscuse moartea numai sub aspectul solemn, impunător, al ceremoniilor funebre. Bunicul său, doborât de o criză cardiacă, fusese expus pe un catafalc de paradă, înconjurat de lumânări aprinse şi de flori cu miresme tari. Chipul bătrânului era calm, zâmbitor, de parcă moartea nu şi-ar fi pus pecetea.

Cadavrele scoase de sub dărâmături îşi pierduseră orice înfățişare omenească. Nu mai erau decât bucăți de carne sângerândă, amestecate cu oase sfărâmate, capete turtite,

creieri țâşniți din țeste plesnite, plămâni, intestine şi fâşii de piele învălmăşite într-un oribil terci, picioare, mâini smulse, învinețite, trunchiuri decapitate, smocuri de păr îmbâcsite cu moloz. Soldații scăpați cu viață, dar grav răniți, mutilați, îl impresionară şi mai tare. Rănile gangrenate răspândeau o duhoare dulceagă, grețoasă. Ultimele momente ale nenorociților care agonizau, pierzându-şi picătură cu picătură esența vieții, îl făcură să înțeleagă şi mai vârtos măreția înspăimântătoare a morții.

Câteva zile de activitate în echipa de intervenție îl maturizară prematur. Când i se acordau câteva ore de odihnă într-una din acele cazărmi dezafectate din preajma Porții a Patra militare, era atât de istovit, încât cădea ca un sac pe lavițele rudimentare. Câteodată era ispitit să lase totul baltă şi să fugă acasă. Dar tinerețea şi simțul datoriei îl ajutau până la urmă să-şi înfrângă slăbiciunea.

În dormitorul în care fusese repartizat, îşi alesese un loc aproape de o fereastră veşnic deschisă. Numai aşa se mai putea apăra de exalările fetide ale trupurilor omeneşti asudate, nespălate, prăvălite în cele mai groteşti poziții.

Leandru încercă o necuprinsă bucurie când, după o noapte istovitoare, un ofițer din garda imperială se ivi în dormitor şi le vorbi răguşit:

— În ultimele zile trupele noastre au suferit mari pierderi. Golurile trebuie acoperite. Care dintre voi doreşte să lupte pe ziduri? Evident, nu vă vom trimite în linia întâi mai înainte de a vă instrui, spre a vă deprinde cu metodele de luptă ale inamicului.

Se oferiră câțiva voluntari, printre care şi Leandru.

— Luați-vă lucrurile şi urmați-mă! porunci ofițerul. Recruții se orânduiră într-o foarte aproximativă coloană şi porniră la drum. Fură conduşi într-o tabără militară instalată în cartierul Triton, aproape de poarta Silivri. Acolo li se dădu de mâncare şi, fără a mai fi lăsați să se odihnească, fură mânați pe un câmp de instrucție. Începură imediat exercițiile militare. Doi ofițeri instructori şi trei gradați le explicară rudimentele mânuirii arcului, a săbiei, a lanciei şi a ghioagei, stăruind asupra tehnicii de luptă individuală. După zece ore de instrucție, recruții fură duşi la dormitoare. Leandru se frământă toată noaptea, cuprins de o vie excitație nervoasă.

Visă că este împresurat de duşmani puternici şi foarte dibaci, împotriva cărora nu se putea apăra. Din când în când se trezea din somn gâfâind, acoperit de o sudoare fierbinte.

În zori li se aduse raţia de hrană, apoi fură din nou mânaţi pe câmpul de instrucţie, unde se mai aflau şi alţi voluntari tineri. Gradaţi brutali, dar foarte pricepuţi în meseria lor, îi luară iarăşi în primire. După cinci ore de exerciţii, Leandru simţi că se sfârşeşte. Dacă nu li s-ar fi dat chiar atunci o pauză de douăzeci de minute, s-ar fi prăbuşit în ţărână.

Se afla de cinci zile în tabără, când comandantul lor îi înştiinţă că perioada de pregătire se încheiase şi că vor fi trimişi să întărească unităţile militare de pe fortificaţii. Acolo, în răgazurile dintre lupte, îşi vor continua instrucţia. Leandru, laolaltă cu alţi cinci tineri, fu repartizat la compania căpitanului Theophilos Vorenas, în cel mai periclitat sector: valea râului Lycus. Când ajunseră la unitate, Vorenas le ţinu un scurt logos, prevenindu-i că vor trece prin grele încercări, că moartea este adesea unica recompensă a luptătorilor, dar că bucuria de a te bate pentru apărarea patriei este mai cuprinzătoare decât orice pe lume. Vorbele lui Vorenas erau uneori acoperite de vacarmul bombardamentului inamic. Dar Leandru era fericit. I se oferea în sfârşit prilejul de a-şi încrucişa sabia cu duşmanul.

* * *

La cartierul general al împăratului Constantinos consiliile de război se succedau seară de seară, într-o atmosferă de profundă îngrijorare. Artileria inamică provoca mari stricăciuni zidurilor, depăşind capacitatea apărării de a le repara. Lucrările executate noaptea, în pripă, de către populaţia civilă, erau necorespunzătoare, datorită mai ales lipsei mâinii de lucru calificate. Unele ziduri începuseră să dea semne alarmante de degradare. Era limpede că turcii urmăreau să le surpe pe alocuri, spre a da apoi asaltul, revărsându-se în oraş ca apele prin spărturile unui dig.

Generalul Ravduhas şi inginerul Grant îl avertizară pe împărat că turcii începuseră să sape coridoare subterane dinspre liniile lor până sub cele bizantine, cu intenţia de a planta mine care să arunce în aer fortificaţiile. Ravduhas, folosindu-se de calculele lui Grant, fora tuneluri, plasând

contramine. Războiul acesta de cârtițe luase mari proporții: în câteva rânduri, coridoarele săpate de soldații din ambele tabere se întâlniseră dând naştere la furioase încăierări sub pământ.

Rețeaua de galerii subterane zămisli în mintea lui Theophilos Vorenas o idee ingenioasă şi aparent simplă. Forarea unui tunel pe sub liniile turceşti, prin care un detaşament bizantin să se strecoare până sub tunul cel mare al lui Orban, pe care să-l arunce în aer. Consultat, inginerul Grant ceru un termen, spre a calcula elementele necesare. Informat de Ravduhas asupra proiectului imaginat de căpitanul Vorenas, basileul îşi dădu imediat asentimentul.

Forarea începu cu mare grabă, sub directa supraveghere a lui Grant. În paralel, Vorenas îşi adună compania.

— Am misiunea să organizez un detaşament de sacrificiu, alcătuit din ostaşi hotărâți să învingă sau să moară, vorbi soldaților săi. Cei care vor să mă urmeze să iasă în fața frontului l

Întreaga companie făcu un pas înainte. Mândru de comportarea oamenilor săi, Vorenas alese zece dintre aceştia, printre care şi pe Leandru Comnen. Căpitanului îi plăcuse expresia de fanatism oglindită în ochii băiețandrului.

Din momentul acela, căpitanul trecu la pregătirea de luptă a detaşamentului. Potrivit ordinelor basileului, care se temea de activitatea spionilor, atât săparea tunelului, cât şi instrucția detaşamentului se făcură în cea mai mare taină. Nouă zile dură forarea coridorului subteran. După încheierea lucrărilor, inginerul Grant raportă împăratului:

— Sire, tunelul este gata. Conform calculelor mele, mai am de săpat doar doi metri la verticală, ca să ies în tabăra turcească. Nu ascund Majestății Voastre faptul că detaşamentul va fi expus unor mari primejdii. N-ar fi exclus, de pildă, ca gura tunelului să iasă în incinta unui cort, sau într-un punct bine păzit; într-un asemenea caz, întreaga operație ar eşua.

— Înțeleg. Dar trebuie să ne asumăm riscurile! Ravduhas, se adresă basileul comandantului fortificațiilor, căpitanul Vorenas s-a pregătit?

— S-a pregătit şi aşteaptă ordinele Majestății-tale. În aceeaşi noapte, curând după primul cântat al cocoşilor, detaşamentul lui Vorenas pătrunse în tunel, îndreptându-se la lumina

felinarelor spre liniile turceşti. Şi el şi soldaţii lui purtau haine militare turceşti, luate de la prizonierii otomani. Oamenii se strecurau pe culoarul strâmt în şir indian. Mergeau încovoiaţi, spre a nu se lovi cu capul de plafonul jos. Din zece în zece metri se aflau nişe ceva mai largi, spre a îngădui unor oameni veniţi din direcţii opuse să se încrucişeze fără a fi împiedicaţi de îngustimea coridorului.

Leandru era emoţionat. Bătăile inimii lui întreceau parcă ropotul înăbuşit al paşilor. Călăuza coloanei le recomandase să înainteze în linişte, fiindcă zgomotele, transmiţându-se relativ uşor sub pământ, ar putea alarma pe turcii aflaţi eventual în vreun tunel paralel cu cel străbătut de bizantini.

Din când în când se opreau şi trăgeau cu urechea. La un moment dat, ghidul coloanei atrase atenţia lui Vorenas:

— Auziţi?... Bocănituri repetate spre stânga noastră. Turcii sapă un tunel. Cu prilejul ăsta am izbutit să-l depistăm. O să le venim noi de hac!

Cămaşa lui Leandru se udase de sudoare. Respira greu şi avea senzaţia că se înăbuşă. Se gândi că acelaşi lucru îl simţeau şi oamenii îngropaţi de vii.

— Dacă mai mergem mult, ne ia dracu! şopti Scribanis, soldatul dinapoia lui Leandru, îmi vâjâie urechile şi abia mă mai ţin picioarele.

Ajunseră în sfârşit într-o încăpere în care puteau sta înghesuiţi vreo opt oameni. Acolo se aflau patru săpători, împreună cu Hariton Crinitis, şeful de echipă.

— Deschidem gura tunelului, Kir căpitan? întrebă Hariton.

— Deschide-o! Repede!

— Dumnezeu să ne ajute! zise Hariton, făcând semnul crucii. Deschideţi ieşirea! porunci oamenilor săi. Dar fără gălăgie!

Leandru stătea chircit pe culoar, fiindcă nu avea loc în încăperea în care săpătorii muşcau cu târnăcoapele pământul moale. Ciudat! Deşi săpau cu nădejde, icnind, uneltele lor nu se auzeau.

Şeful grupei de săpători făcu semn oamenilor lui să se oprească, apoi lipi urechea de plafon.

— Aud nişte bocănituri! Ce-o fi? exclamă intrigat. Nu m-ar mira să răzbim într-un corp de gardă! Acum ce-o fi, o fi! Daţi-i drumul, băieţi!

Oamenii reîncepură să scobească încet pământul, utilizând

nişte săpăligi ascuţite. Soldaţii îşi ţineau răsuflarea, aşteptând încordaţi clipa hotărâtoare.

— Gata! şopti unul dintre săpători.

— Stingeţi lămpile! spuse Hariton.

Se făcu brusc întuneric; în culoar se simţi un curent de aer rece, proaspăt, pe care plămânii oamenilor adăpostiţi în măruntaiele pământului îl aspirară cu sete.

Hariton Crinitis se uită cu înfrigurare pe gura care răspundea afară. Văzu cerul înspicat cu stele şi auzi acelaşi bocănit puternic, neregulat. Săpătorii lărgiră orificiul. Cu multă grijă, unul din ei scoase capul prin deschizătura destul de largă spre a permite unui om să iasă la suprafaţă. Se uită în jur, precaut, apoi trase capul înăuntru.

— Am avut noroc! anunţă voios. Am răzbit într-un padoc de cai. Maica Precista, slăvit să-i fie în veci numele, a avut grijă de sufletele noastre l

Romeii se închinară cu evlavie. Vorenas îşi frecă încântat mâinile. „Calculele lui Grant au fost exacte!" reflectă. Existenţa padocului din imediata apropiere a tunului mare fusese semnalată de nişte prizonieri turci. Vorenas se întoarse spre soldaţii săi.

— Ştiţi ce aveţi de făcut! Veniţi după mine! Folosindu-se de o scăriţă, ieşi primul din tunel. Se pomeni în mijlocul unui ţarc îngrădit, în care erau îngrămădiţi mulţi cai voinici, de tracţiune. Se uită pe deasupra lor şi observă spre stânga parcul de artilerie al turcilor şi tunurile lor cele grele. Marele tun al lui Orban le domina pe toate celelalte. Focurile din bivuacuri luminau siluetele unor santinele. Oamenii săi ieşiră pe rând din tunel. Caii dădeau semne de nervozitate. Nechezau, scurmau pământul, se agitau, încercând să iasă din padoc. O iapă cabra speriată. Un turc intră în padoc, spre a-i linişti. Altul strigă de pe margine somnoros:

— O fi intrat vreun dihor în padoc!

Turcul umbla printre cai vorbindu-le domol, bătându-i prietenos cu palma pe grumaz sau pe crupă. Arsaphios, unul dintre oamenii lui Vorenas, se strecură printre cai, ajungând neobservat în spatele musulmanului. Deodată îl cuprinse cu braţul pe după gât şi strânse zdravăn. Turcul scoase un geamăt strangulat. Arsaphios îşi accentuă presiunea. Vertebrele cervicale ale turcului pârâiră, apoi trupul lui tresări

într-un ultim spasm şi se înmuie vlăguit. Arsaphios îl lăsă să cadă.

— Într-acolo! şopti Vorenas, arătând cu braţul întins tunul cel mare.

Ieşiră din mijlocul cailor umblând domol, ca şi când ar fi fost de pe acolo. Lângă parcul de artilerie era un foc mare, în jurul căruia dormeau câţiva turci înfăşuraţi în pături. O santinelă picotea, sprijinindu-se în lance. La apariţia lui Vorenas şi a oamenilor săi, îmbrăcaţi în uniforme turceşti, nu făcu niciun gest.

Tunul cel mare al lui Orban se ivi după o palisadă de protecţie. Era atât de uriaş, încât umplu de uimire pe Vorenas şi pe romeii săi. Servanţii tunului stăteau deoparte şi dormitau. Ofiţerul bizantin zâmbi. Îşi alesese bine momentul. Artileriştii turci se aflau întruna din acele lungi pauze necesare răcirii ţevii tunului.

Vorenas avea ochiul câmpului. Dintr-o singură privire cuprinse lăzile cu detonant, precum şi movilele de proiectile rotunde, din marmoră şlefuită. Îl văzu şi pe Orban, care dormea întins pe o pătură lângă un foc mic. Un zâmbet rău se aşternu pe chipul căpitanului. Îl ura de moarte pe transilvăneanul acesta, care se făcuse unealta duşmanilor Crucii.

Îşi scoase de la brâu un pumnal şi se aşeză pe pătură, apropiindu-şi gura de urechea inventatorului. Îl împunse uşor cu vârful pumnalului în şale şi îi şopti într-un susur:

— Orbane, dacă scoţi o vorbă sau faci vreo mişcare, eşti un om mort! Vârful cuţitului meu abia aşteaptă să-ţi găurească ficatul.

Transilvăneanul căscă ochii. În prima clipă îşi închipui că îl muncea un vis urât, dar foarte repede îşi dădu seama că totul era aievea. Înspăimântat, se uită în jur. Servanţii tunului aţipiseră. Câţiva turci – ale căror chipuri îi erau necunoscute – stăteau în picioare în jurul său şi îl priveau ameninţător. „Ce se întâmplă? se întrebă descumpănit. Oamenii ăştia au înnebunit! Ce au cu mine?”

Glasul omului tolănit lângă el pe pătură şopti iarăşi:

— Ordonă oamenilor tăi să încarce tunul cel mare în vederea tragerii! Dar bagă de seamă, să folosească trei încărcături de detonant!

— Nu se poate! se împotrivi slab Orban. Ar însemna să arunc tunul în aer!

— Asta şi vreau! ripostă cu asprime Vorenas. Orban simți că îl trec sudori reci. Presiunea cuțitului asupra şalelor lui se accentua. Ascuțişul lamei îi înțepase superficial pielea.

— Aşteaptă! bâigui.

— Ordonă încărcarea tunului! rosti neînduplecat ofițerul bizantin.

Glasul lui, deşi potolit, era atât de amenințător, încât Orban înțelese că nu avea de ales. Era îndrăgostit de tunul lui, dar îşi prețuia mai mult viața. Vârful cuțitului îi pătrunse mai adânc în carne.

— Opreşte! Fac ce vrei! bolborosi înfiorat de durere şi de frică.

— Sus! Porunci iarăşi Vorenas. Şi nu uita! La cea mai mică împotrivire, te ucid!

Orban se ridică în picioare, împleticindu-se. Cercul de turci necunoscuți din jurul lui se strânse.

— Suntem creştini! şopti ofițerul bizantin. Creştini dintre aceia pe care i-ai trădat tu. Acum îți dau prilejul să-ți răscumperi în parte ticăloşia.

— Iertare! se milogi Orban.

— Dă semnalul de pregătire a tragerii! se răsti cu voce joasă Vorenas.

Transilvăneanul scoase de la piept un fluier, îl duse la gură şi, după o ultimă ezitare, suflă. Sunetul ascuțit trezi pe turcii care săriră în picioare.

— Servanți, la posturi! strigă Orban. Comandantul de tun, un bărbos cu pieptul lat şi bombat ca o platoşă de fier, îl privi nedumerit:

— Nu s-a răcit încă țeava, Efendi Orban! Pumnalul se înfipse şi mai adânc în şalele transilvăneanului.

— Treci la tun! zbieră Orban, terorizat.

Servanții se repeziră la posturi, încărcătorii alergară la lăzile cu detonant. Comandantul de tun ridică din umeri, întrebându-se dacă n-a înnebunit inginerul.

— Trei încărcături! strigă Orban, ajuns pe marginea unei crize de isterie.

— Trei încărcături! repetă comandantul de tun.

Servanții vârâră detonantul pe gura țevii, după care îl tasară bine. Împinseră apoi în țeava ghiuleaua de marmoră.

Orban simțea un tremur nervos în pulpe. Opera vieții lui avea să fie nimicită! Ce va spune sultanul? La gândul acesta se cutremură. Mai bine moartea!

Vorenas îi simți instinctiv ezitarea. Cunoştea bine limba turcă. Fără a mai da timp lui Orban să se răzgândească, strigă cu putere:

— Foc!

Servantul ochitor, deprins să execute ordinele, aprinse fitilul detonatorului.

O bubuitură asurzitoare făcu să se cutremure pământul. Țeava tunului se desfăcu asemenea cojilor unei imense banane. Bucățile de bronz încins fură împroşcate în toate direcțiile. În locul unde se aflase până atunci tunul se ridică o imensă vâlvătaie galbenă-albăstruie.

În aceeaşi clipă Vorenas înfipse pumnalul în şalele transilvăneanului. Vârful lamei străbătu într-o frântură de secundă stratul de muşchi, străpungând ficatul. Orban se prăbuşi, în vreme ce suflul exploziei îl doborî şi pe Vorenas şi pe romeii săi. Ofițerul se dezmetici cel dintâi. Sări în picioare, strigându-şi oamenii:

— Înapoi în tunel!

Se repezi spre padocul cailor, urmat de soldații săi, năuciți încă de şocul suflului.

În tabăra turcă se stârni mare agitație. Servanții marelui tun fuseseră spulberați de puterea exploziei. Un turc ce făcea de pază la movilele cu ghiulele observase nedumerit scena. Suflul îl doborâse şi pe el, dar apucă să se ridice de jos nevătămat.

— Puneți mâna pe bandit! strigă, arătându-l cu mâna pe Vorenas, care fugea spre padoc.

Cugetul lui funcționase cu întârziere. Abia în ultima clipă îşi dăduse seama că se petrece ceva suspect.

Se iscă învălmăşeală. Turcii, buimăciți de somn şi de puterea bubuiturii, începură să alerge care încotro, strigând înspăimântați:

— Ghiaurii! Au năvălit ghiaurii!

— Fugiți!

— Ne omoară ghiaurii!

Câțiva, mai lucizi, se avântară pe urmele lui Vorenas şi ale oamenilor săi. Bizantinii se strecurară în goană printre caii care se vânzoleau înspăimântați. Un armăsar îl lovi cu copita

pe Arsaphios în picior, spărgându-i rotula. Fulgerat de durere, soldatul se prăbuşi.

Vorenas ajunse la gura tunelului.

— Intraţi! Repede! strigă romeilor săi.

Exulta. Obţinuse cea mai strălucită victorie din întreaga-i carieră. Primii soldaţi se strecurară în măruntaiele pământului. Veni şi rândul lui Leandru, care se afla parcă pe altă lume. Se pregătise sufleteşte spre a-şi jertfi viaţa, dar totul se terminase fără ca vreunul din soldaţi să fi participat direct la acţiune. Ofiţerul rezolvase singur totul. Se vârî pe gura neagră a tunelului. Turcii pătrunseseră printre cai.

Vorenas îşi numără oamenii, care se aruncau pe rând în orificiul coridorului subteran.

— Arsaphios! strigă. Arsaphios!

Îl căută din ochi, dar deodată simţi o împunsătură de foc în spinare. „M-au lovit!" gândi. Se prăvăli lângă gura tunelului. Romeii îl traseră repede înăuntru, rupând involuntar coada unei săgeţi înfipte sub omoplatul său stâng. Nu-i observară rana decât în clipa în care se văzură cu toţii în încăperea subpământeană. Porniră unul câte unul de-a lungul tunelului care ducea spre oraş. Leandru şi un gradat măsliniu îl cărau pe ofiţer.

Şeful echipei de săpători rămase ultimul. Cu gesturi calme, precise, aprinse fitilul minei care avea să distrugă gura tunelului, zădărnicind totdeodată urmărirea.

Turcii, turbaţi de furie, dădură doar peste Arsaphios. Acesta ştia însă ce-l aşteaptă. În clipa când turcii se repeziră asupra lui, îşi înfipse sub sânul stâng pumnalul propriu. Tresări ars de o durere năprasnică, apoi îşi pierdu cunoştinţa...

* * *

Amiralul Balthoglu era încredinţat că victoria putea fi obţinută numai printr-un atac dinspre mare, aşa cum se întâmplase în 1204, când Constantinopolele căzuse în mâinile cruciaţilor latini. Fusese informat despre nimicirea tunului celui mare şi despre moartea lui Orban. Îi ajunseseră la ureche ambele versiuni. Prima, din sursă turcă, pretindea că explozia s-ar fi datorat unei greşeli de manipulare a detonantului. Versiunea bizantină afirma că distrugerea tunului fusese provocată de un detaşament de romei strecuraţi în liniile

turceşti. Oricum, afacerea arunca o umbră asupra lui Karagea-Paşa, în al cărui sector erau cuprinse bateriile grele şi tunul mastodont al lui Orban. Vina se răsfrângea şi asupra lui Zaganos-Paşa, în calitatea lui de vizir al forţelor armate.

În vârtejul de intrigi zămislite de această catastrofă se lăsase antrenat şi Khalil-Paşa, marele vizir, care reluase teoriile sale împotriva războiului cu Bizanţul, lansând totdeodată obişnuitele lui atacuri asupra incompetenţei lui Zaganos. Balthoglu era hotărât să profite de pe urma conflictului dintre căpeteniile armatelor de uscat, spre a încerca o manevră al cărei succes l-ar fi catapultat în fruntea înaltului comandament otoman.

Atât agenţii lui Yakub-Paşa, strecuraţi în Constantinopole, cât şi marinarii de pe catargele navelor turceşti care patrulau de-a lungul lanţului de protecţie al Cornului de Aur îi dezvăluiseră numărul navelor creştine, cât şi amplasamentele lor înlăuntrul golfului. Zece mari corăbii erau aliniate paralel cu lanţul întins între turnul Sfântului Eugen de pe ţărmul constantinopolitan şi turnul Crucii din Galata, cartierul genovez. Dintre acestea, cinci erau genoveze, două bizantine, una sub pavilionul Anconei şi ultimele două din Candia. În port se mai aflau douăzeci şi şapte de nave, ţinute în rezervă, printre care trei galere din Tana, două din Veneţia, precum şi trei galere bizantine pe cale de a fi înarmate.

Împotriva acestor vase creştine Balthoglu se putea năpusti cu flota sa din Marea de Marmara – aproximativ trei sute de nave – fără a mai aştepta sosirea flotei turceşti din Marea Neagră. Pentru că trebuia totuşi să-şi asigure o portiţă de scăpare în cazul unui eventual eşec, hotărî să manevreze astfel încât sultanul să ordone atacul naval. Dacă, prin imposibil, operaţiunea ar da greş, ar invoca absenţa forţelor navale din Marea Neagră, atribuind astfel padişahului responsabilitatea înfrângerii. Cu abilitate diplomatică prezentă în aşa chip chestiunea, încât Mehmed, cântărind disproporţia dintre cele două flote, îi dădu poruncă să execute un atac asupra Cornului de Aur, având drept obiectiv nimicirea navelor creştine, cucerirea portului şi debarcarea unor trupe turceşti în scopul invadării Constantinopolelui. Pentru a sprijini atacul pe mare, sultanul ordonă trupelor de uscat să declanşeze simultan un asalt pe întreaga linie a frontului. Diversiunea

aceasta nu va permite bizantinilor de pe ziduri să intervină în sprijinul forțelor de apărare din Cornul de Aur.

Mehmed hotărî şi data acestei acțiuni: 19 aprilie. Amiralul îşi pregăti laborios ofensiva. Abia în noaptea din ajunul bătăliei distribui ordinele de operații, pentru ca inamicul să nu fie cumva prevenit de intențiile sale.

Balthoglu îşi îngădui să se odihnească două ore înainte de a se lumina de ziuă. Când se trezi din somn, zorii viorii prindeau tocmai să lumineze cerul. Ziua se vestea minunată. Văzduhul era limpede ca sticla. Balthoglu îşi făcu rugăciunea în prezența aghiotanților săi, spre a-şi manifesta încă o dată zelul religios, apoi îşi puse armura şi se îmbarcă pe vasul-amiral…

* * *

Messer Zorzi Doria, comandantul escadrei alcătuite din cele zece nave aliniate de-a lungul marelui lanț, nu dormea. Cunoştea inferioritatea numerică a flotei sale față de forțele navale inamice. Încredințat că turcii vor încerca un atac dinspre mare, ținea în permanență o jumătate din echipaj – cu rândul – în stare de veghe. Mai ştia că atacurile sunt declanşate de obicei în zori, când somnul este mai adânc şi mai dulce. Nu concepea să acorde inamicului avantajul suplimentar al surprizei. Zorzi Doria prefera să doarmă ziua şi să vegheze noaptea.

Se afla pe punte, la postul de comandă, când observă o mişcare suspectă printre navele inamice care patrulau în larg. Acestea, în loc să penduleze prin fața zidurilor oraşului, se concentrau pe tăcute. De ce? Era lesne de prevăzut!

Messer Zorzi Doria îşi bău tacticos ceaiul, apoi ordonă ofițerului de cart să dea alarma prin semnalizare cu brațele, pentru ca inamicul, înşelat de liniştea din tabăra bizantină, să nu se teamă că i-au fost surprinse intențiile. Marinarii care se odihneau cu rândul fură treziți; în mai puțin de zece minute întregul personal trecu la posturile de luptă. Aceleaşi pregătiri rapide se făcură şi pe celelalte nave de sub comanda sa. Plasate în afara marelui lanț, aşteptau atacul.

O luntre se desprinse de lângă flancul vasului-amiral spre a da alarma şi în port. Messer Zorzi zâmbi satisfăcut. Elementul surpriză avea să joace acum în favoarea lui. Trase cu urechea spre centura dinspre uscat a fortificațiilor. Bubuituri izolate de

tun păreau să indice că şi pe frontul terestru domnea o relativă acalmie.

Scrută cu încordare semiîntunericul care învăluia încă Marea de Marmara. Navele turceşti se apropiau pe nesimțite. S-ar fi zis că echipajele dormeau şi că doar vântul împingea încet vasele spre golf. Apoi auzul lui exersat prinse lipăiala abia perceptibilă a unor rame cufundate cu regularitate în undele mării. „Galerele turceşti!" gândi excitat de proximitatea bătăliei.

Messer Zorzi avea reputația unui soldat încercat. Armura era veşmântul său favorit, iar sabia îi era amantă. Cicatricele de pe obraz, urme ale unor lupte fără număr, nu-l urâțeau, ci îi dădeau o frumusețe virilă de zeu al războiului…

Pedro Ramirez, vâslaş pe galera-amiral a flotei turceşti, mânuia în tăcere rama greoaie, sincronizându-şi mişcările cu ale celorlalți vâslaşi înlănțuiți de băncile lor. Şi Pedro Ramirez era prins în lanțuri fixate de bancă; în cazul că galera s-ar fi scufundat, vâslaşii ar fi fost traşi în adâncuri, odată cu epava.

Bătea un vânticel rece, în ciuda primăverii înaintate, dar Ramirez nu-l simțea, deşi era gol până la brâu. De patru ani de când trăgea la rame, vânturile, arşița, ploile, dar mai ales loviturile de bici îi tăbăciseră pielea.

Pedro Ramirez, țăran din Estramadura, fusese silit de lipsuri să se angajeze soldat în trupele puternicului rege Alfonso de Aragon. Pentru a-şi hrăni familia, îşi vânduse brațul aventurosului suveran spaniol, care visa să refacă, sub oblăduirea sa, Marele Imperiu Roman.

Surprinsă de o năprasnică furtună, corabia „Santa Maria de Compostello" – care transporta trupe aragoneze de la Barcelona la Napoli – se scufundase în miez de noapte. Zorile îl găsiseră pe Ramirez plutind solitar pe întinderea cenuşie a apelor agitate, agățat de o frântură de catarg. Pierdut între cer şi mare, îşi adăsta cu fatalism moartea. O navă se ivise în zare, trezindu-i speranțele. Dacă ar fi ştiut atunci prin ce cumplite încercări avea să treacă, s-ar fi lăsat poate să moară înecat. Nava care-l salvase era una din acele galere barbare ce infestau Mediterana, jefuind corăbiile creştine. Fiindcă în ajun un vâslaş de pe galeră murise de dizenterie, Ramirez fusese pus în lanțurile mortului şi silit să tragă la rame.

De acolo, de pe banca galerienilor, văzuse grozăvii fără

seamăn: abordaje, lupte sângeroase, jafuri, violuri, asasinate, sacrilegii… Trei ani fusese martorul unor orori indescriptibile abătute asupra creştinilor.

Trei ani se rugase lui Dumnezeu să fie eliberat din acest infern, sau să moară. După trei ani, Atotputernicul îşi plecase urechea. O galeră a cavalerilor din Rhodos surprinsese în larg nava barbarescă. După o scurtă luptă, piraţii fuseseră învinşi, iar creştinii ţinuţi până atunci în lanţuri se văzuseră sloboziţi din jalnica lor captivitate. Pe când se îndrepta spre Rhodos, galera cavalerilor călugări fusese interceptată de forţe navale turceşti mult superioare. În ciuda îndârjitei lor împotriviri, cavalerii gustaseră amărăciunea înfrângerii. Supravieţuitorii fuseseră înlănţuiţi printre vâslaşii creştini de pe galerele otomane. Ramirez revenise la fosta lui ocupaţie, după ce se bucurase de libertate mai puţin de două zile…

În vreme ce galera-amiral a lui Balthoglu plutea pe apele mării, de-a lungul zidurilor Constantinopolelui, ţăranul spaniol ajuns rob la musulmani se uita la edificiile albe orânduite în amfiteatru pe colinele oraşului creştin. Cât de mult şi-ar fi dorit să se afle printre bizantinii care se războiau cu osmanlâii! Cu câtă sete s-ar fi bătut! Le-ar fi plătit turcilor cu vârf şi îndesat pentru mizeriile îndurate atâţia ani…

Pe când lăsa ritmic în apă rama la care trăgea laolaltă cu alţi patru vâslaşi, Ramirez se uita plin de curiozitate la oraşul asediat, la golful străjuit de corăbii creştine. Se ruga în tăcere de Sfânta Fecioară să dea biruinţă apărătorilor Crucii, pentru că numai aşa ar fi fost şi el smuls din robie.

Fără veste, liniştea grea fu sfâşiată de bubuiturile tunurilor, care începură să tragă toate deodată. Scuipau moartea într-o neîntreruptă rostogolire de tunete, şi de pe navele turceşti şi de pe cele creştine. Şi tunurile de pe ziduri intrară în joc. Duelul de artilerie dintre cele două flote făcea mult zgomot, dar efectele erau aproape nule datorită tangajului care nu îngăduia o ochire corectă.

Simultan, osmanlâii de pe cele trei sute de nave otomane scoaseră un urlet care acoperi câteva clipe canonada. Fanatizaţi de îndemnurile dervişilor, stimulaţi de ordinele ofiţerilor, erau nerăbdători să se bată, să obţină victoria.

Când galerele turceşti se apropiară de corăbiile comandate de Messer Zorzi Doria, potop de săgeţi ţâşniră şi de-o parte şi de

alta, făcând puține victime printre creştinii înveşmântați în zale, dar semănând moartea printre otomanii insuficient ocrotiți de pieptarele lor din piele.

„La abordaj!" semnalizează Balthoglu întregii sale flote.

Puzderia de vase turceşti se năpustiră pe întrecute asupra celor zece vase creştine. Messer Zorzi Doria aştepta însă liniştit asaltul, căci avea pregătită cea mai eficace armă a sa: focul grecesc. La semnalul său, din tuburi mânuite de marinarii creştini țâşniră şerpi de foc, învăluind în vârtejul lor vasele inamice cele mai apropiate, incendiindu-le, provocând arsuri teribile marinarilor şi soldaților musulmani, care se aruncau în apă răcnind de durere. Messer Zorzi avea un singur regret: focul grecesc trebuia folosit cu economie, fiindcă substanțele componente erau scumpe, iar arsenalul imperial abia mai dispunea de anemice rezerve.

În schimb, amiralul Balthoglu dispunea de resurse comparativ nelimitate în oameni şi materiale. Echipajele de pe galerele otomane care izbutiră să străpungă bariera de foc şi să se alipească de navele creştine trecură la abordaj. Îşi cramponau cu cângi galerele de flancurile corăbiilor creştine, apoi se cățărau pe punțile acestora, vioi ca nişte maimuțe, angajând lupte corp la corp cu marinarii genovezi, romei şi candioți.

Balthoglu urmărea cu încordare desfăşurarea bătăliei. Osmanlâii repurtaseră un prim succes impunându-şi prezența pe punțile navelor inamice. Dacă va nimici escadra lui Doria, va înlătura ultimul obstacol care-l mai despărțea de marele lanț. Ajuns la acesta, îl va tăia, deschizând drum flotei sale, care se va revărsa în Cornul de Aur. Dar soarta bătăliei nu fusese încă decisă. Ghiaurii se luptau cu o îndârjire care-l exaspera. Cert era că factorul surpriză nu-l slujise.

După două ore de lupte necurmate, Balthoglu constată cu uşoară îngrijorare o vizibilă slăbire a intensității atacului. Pe punțile navelor creştine luptele continuau corp la corp, dar nu-şi atinseseră încă niciunul din obiectivele propuse. Ceva mai mult, marinarii lui Zorzi Doria, bine înarmați şi perfect instruiți, începuseră să-şi măcelărească adversarii. De pe zidurile Constantinopolelui bombardele revărsau asupra flotei otomane grindină de proiectile, provocându-i mari avarii. Treptat, rândurile musulmanilor începură să se rărească.

Numeroase trireme şi galere turceşti, părăsite de echipajele lor, pluteau în derivă, asemenea unor torțe plutitoare.

Îngrijorarea lui Balthoglu spori. Scăpase din mână izbânda mult aşteptată. Echipajele navelor lui păreau să fi intrat în derută. Situația se răsturnase în defavoarea sa. La un moment dat se întrebă dacă nu era mai înțelept să ordone retragerea, mai înainte ca bătălia să se transforme într-un dezastru pentru otomani. Îşi muşcă furios pumnii. Superioritatea ghiaurilor era evidentă. Deznădăjduit, îşi îndreptă ochii spre cer într-o mută imprecație. Allah şi Mahomed îşi întorseseră fața, dând biruință duşmanilor lui! Ordonă trompeților să sune retragerea. Eşecul acesta îi rănise cumplit sufletul.

Galerele otomane se desprinseră de corăbiile ghiaurilor, silindu-se să transforme amarnica învălmăşeală într-o retragere organizată.

Entuziasmați de eşecul musulmanilor, marinarii creştini îi huiduiau, împroşcându-i cu sudălmi şi râsete de batjocură.

* * *

Aşezat turceşte pe sofaua din cortul său, padişahul stătea tăcut, ținând ochii plecați. Comandanții de mari unități, în frunte cu Zaganos-Paşa, se îmbulziseră ca oile în dreptul intrării, fără a îndrăzni să-i tulbure meditația. Marele vizir se aşezase deoparte, ca şi când s-ar fi desolidarizat de acțiunile lor. Pe chipurile generalilor se citea o profundă consternare. Numai Khalil îşi examina calm unghiile frumos tăiate. Atitudinea lui era elocventă: „Iată unde ați ajuns cu toții! Încă o înfrângere ca aceasta, şi moralul trupelor se va prăbuşi! Când v-am sfătuit să nu dezlănțuiți războiul, nu m-ați ascultat! Acum suferiți consecințele!”

Mehmed tăcea. Tăcerea lui era mai încărcată de amenințări decât cele mai gălăgioase reproşuri.

Balthoglu se trăsese înapoia lui Zaganos-Paşa ca după un paravan. Simțea un gol dureros în capul pieptului. Se întreba dacă dimineața următoare îl va mai găsi printre cei vii.

Zaganos-Paşa căuta să-şi formuleze răspunsuri la întrebările pe care sultanul i le va pune eventual în legătură cu nereuşita operație ofensivă a flotei. Nu-l supăra prea tare înfrângerea amiralului, în care mirosise demult un viitor rival. Îl deranja numai în măsura în care i se putea şi lui reproşa indirect

recentul insucces. Vizirului armatei nu-i era îngăduit să se spele pe mâini ca Pilat din Pont.

Padişahul ridică încet ochii asupra generalilor săi. Pe chipul lui, de un calm înghețat, se aşternuse o expresie impenetrabilă. Toți cei de față recunoscură încă o dată uimitoarea lui stăpânire de sine.

— Ce învățături ați tras de pe urma atacului ratat al flotei noastre? întrebă, fără a se adresa cuiva anume.

Generalii se foiră, privindu-se neliniştiți. Zaganos-Paşa avu cel dintâi curajul să răspundă:

— Absența flotei din Marea Neagră a înrâurit negativ desfăşurarea operațiunii navale întreprinse de amiralul Balthoglu. A fost o acțiune pripită. Şi urmările s-au văzut.

Mehmed era atât de absorbit de propriile lui gânduri, încât nici nu-i auzise replica. Se întreba ce măsuri să ia. Dacă ar ordona pedepsirea lui Balthoglu, ar da apă la moara lui Khalil, duşmanul declarat al acestei campanii. Apoi, el, Mehmed, poruncise executarea atacului naval. Insuccesul lui Balthoglu se răsfrângea şi asupra lui!

— În ceea ce mă priveşte, am tras o învățătură, spuse sultanul, ignorând intervenția verbală a lui Zaganos. Dacă am fi avut câteva baterii de artilerie pe țărmul Galatei, bătălia navală de azi ar fi avut alt final.

Amiralul răsuflă adânc. Sultanul Mehmed se arăta mai moderat decât şi-ar fi închipuit cineva. Şi Zaganos se linişti. În schimb, marele vizir se încruntă nemulțumit. Padişahul îi prevăzuse reacția şi îi neutralizase argumentele. Vorbele lui Mehmed strecurară însă temeri în sufletul generalilor, căci implicațiile lor erau clare: Galata trebuia ocupată! Işak-Paşa îşi îngădui să ridice o obiecțiune:

— Slăvite Stăpâne, o acțiune ofensivă împotriva Galatei ar ridica Republica Genovei împotriva noastră. Galata neutră constituie un avantaj apreciabil.

— Prin Galata neutră, agenții noştri pot intra şi ieşi neobservați din Constantinopole, preciză Yakub-Paşa.

— Este necesar ca Galata să-şi păstreze statutul actual, opină şi Zaganos-Paşa.

Sultanul recunoscu în sinea lui că argumentele militarilor erau întemeiate. Se uită la marele vizir.

— Ce părere ai, Khalil?

Marele vizir îşi spuse că sultanul era foarte abil, în ciuda tinereții sale. Mehmed îl pusese în situația de a susține opinia lui Zaganos şi a celorlalți generali.

— Sunt de părere, Înalte şi Puternice Stăpâne, că păstrarea neutralității Galatei este pentru noi imperativă.

Mehmed se arătă împăciuitor:

— Cred că aveți dreptate. Galata îşi va păstra neutralitatea. Rămân însă la ideea mea în ceea ce priveşte necesitatea bombardării navelor creştine din Cornul de Aur. Voi porunci constructorilor noştri să-mi făurească nişte tunuri capabile să arunce proiectile în golf, trecând peste zidurile Galatei. S-ar putea realiza acest deziderat dacă s-ar modifica înclinarea țevii, astfel încât proiectilul să urmeze o traiectorie înaltă. „Nu e prost sultanul!" reflectă Khalil.

— Regret că Orban nu se mai află printre noi, spuse Mehmed. Era un om remarcabil. Să sperăm că inginerii noştri vor şti să se folosească de învățăturile lui.

A doua zi de dimineață, constructorii de tunuri, convocați la cartierul general imperial, se înfățişară sultanului. Studiară cu atenție o schiță făurită de acesta. Decanul de vârstă se consultă cu ceilalți tehnicieni, apoi, în numele lor, dădu un răspuns afirmativ:

— Vom turna un nou tun, cu caracteristicile ordonate de Înălțimea Voastră.

— Nu! Asta cere timp. Prea mult timp. Afetul trebuie modificat!

Constructorii studiară iarăşi schița.

— Aşa vom face, Mărite Stăpâne! rosti decanul.

— Îmi pare bine că m-ați înțeles! vorbi sultanul înseninat. Şi acum la lucru!

* * *

În Constantinopole domnea o atmosferă de sărbătoare. Splendida rezistență a lui Messer Zorzi Doria nu numai că salvase Cornul de Aur, dar dovedise totdeodată că turcii puteau fi înfrânți. Acest succes sporise euforia generală, alimentată în primul rând de eroica ispravă a căpitanului Vorenas, care se jertfise aruncând în aer tunul cel mare al lui Orban.

Strategii de cafenea mutau pe tăblia meselor gogoloaşe

minuscule de pâine, care țineau loc de batalioane, regimente sau divizii. „Turcii vor fi prinşi între două focuri! Pe de o parte, forțele noastre militare, pe de alta, creştinii din Occident, care se concentrează la nord de Dunăre! Când aceşti cruciați se vor revărsa peste Balcani, osmanlâii vor fugi ca iepurii! Răbdare! Cerul se va lumina şi pentru noi!”

Constantinopolitanii cu spirit politic lansau teorii de o logică aparent impecabilă: „Apusenii nu vor îngădui ca Bizanțul, ultimul obstacol creştin din Balcani aflat în calea păgânilor, să sucombe sub presiunea Islamului! Interesul lor este să existăm! Căci turcii nu vor îndrăzni să atace Europa Centrală atâta vreme cât vor şti că în extremitatea de sud-est a continentului se află o citadelă creştină capabilă să le primejduiască spatele!”

În această ambianță euforică, lui Theophilos Vorenas, căpitanul erou, i se făcură funeralii grandioase, bineînțeles atâta cât era posibil într-un oraş asediat. Sute de oameni îl conduseră până la lăcaşul său de veci, corurile intonară imnuri funebre, mirosuri de flori şi de tămâie pluteau deasupra cortegiului.

Nu s-ar fi zis că lumea se afla la o înmormântare. Ici-colo se auzeau râsete, se spuneau glume pe seama osmanlâilor, dar mai ales erau comentate ultimele evenimente.

Dintre toți oamenii care mergeau în urma carului mortuar, numai Marula era copleşită de durere. Mergea între tatăl şi unchiul ei, înaltă, masivă, bărbătoasă, păşind apăsat ca un ostaş, ținând fruntea plecată. Când cortegiul ajunse în fața mormântului deschis, iar soborul de preoți psalmodie rugăciunea morților, Marula se plecă asupra sicriului, aşezat pe pământ, alături de groapă, şi, mai înainte ca groparii să-l coboare în adânc, făcu un gest care umplu de uimire asistența. Îşi lepădă de pe cap vălurile cernite, îşi desfăcu părul, lăsându-l să cadă pe umeri, aşa cum îl purtau bărbații, luă sabia de pe pieptul lui Vorenas şi, ridicând-o cu vârful spre cer, rosti cu solemnitate:

— Jur să te răzbun, descăpățânând cu sabia asta o sută de păgâni!

Unii oameni rămaseră impresionați de legământul ei, alții, mai sceptici, îşi ziseră că însuflețirea-i belicoasă se va potoli treptat. Sabia va eşua în cele din urmă pe o panoplie cu arme

străvechi. Dar Marula nu era o femeie ca toate celelalte. În clipa în care jurase să ucidă o sută de musulmani, avusese revelația adevăratului ei rost pe pământ. Poate că o impresionase pilda Jeannei d'Arc, eroina Franței.

După ce se înapoie de la cimitir acasă, Marula începu – spre stupoarea tatălui ei – să încerce armuri, căutând una care să i se potrivească. Nu-i fu greu să găsească un exemplar pe măsură, căci era voinică şi spătoasă ca un zdrahon. Apoi o fulgeră o idee. Nu trebuia să poarte orice armură, ci armura lui Theophilos Vorenas, al cărui spirit îi va înarma sufletul şi brațul. Când o îmbrăcă, se simți renăscută. Armura îi venea perfect, fiindcă şi Vorenas fusese un bărbat voinic. Puse apoi mâna pe sabie, şi în acea clipă o străbătu un fior ciudat. Învârti arma prin aer şi avu senzația că puterea i se înzeceşte. Exaltată la culme, încălecă pe calul lui Vorenas şi, fără să țină seama de obiecțiile tatălui ei, porni spre ziduri, urmată doar de un slujitor călare.

Lumea de pe stradă arunca priviri pline de admirație mândrului cavaler cu plete lungi, înveşmântat în strălucitoarea armură. Marula ținea capul sus şi pieptul scos înainte. „Ştia" că fusese aleasă de Dumnezeu spre a salva Constantinopolele creştin.

Îl găsi pe împărat în fața porții Sfântului Roman. Nu-i fusese greu să ajungă până la el, căci armura lui Vorenas, bine cunoscută de soldați, îi deschisese toate barierele. Trecerea ei stârnise un fel de teamă superstițioasă. Fantoma ofițerului mort la datorie părea să se fi întors de dincolo de mormânt, spre a apăra prin luptă Crucea.

Ajunsă în fața împăratului, Marula puse un genunchi în pământ.

— Mărite Doamne, îmi pun sabia în slujba Majestății-tale şi a lui Dumnezeu!

Glasul ei aspru, bărbătesc, îl înşelă pe Constantinos.

— Îți mulțumesc, mândre cavaler! Cum te cheamă? Ridică-ți viziera, ca să-ți deslușesc chipul!

Marula se execută, dezvăluindu-şi obrazul femeiesc.

— Sunt Marula Iagros, Sire. Tatăl meu este mareşalul palatului.

Basileul zâmbi, plăcut impresionat de ținuta ei marțială.

— Mă bucură însuflețirea ta, Marula Iagros, dar mă tem că

locul unei femei nu este pe câmpul de luptă…

— Ştiu să mânuiesc armele, sire. Tatăl meu mi-a îngăduit să fac exerciţii cu sabia, cu arcul şi cu lancea încă din copilărie. A regretat întotdeauna că nu a avut un copil de sex bărbătesc, iar eu m-am străduit, în limita puterilor mele, să-i risipesc această amărăciune. Ordonă, Mărite Doamne, oricăruia dintre ofiţerii tăi aici prezenţi să îşi încerce măiestria în mânuirea armelor, înfruntându-mă!

Basileul ezită o clipă, apoi făcu semn unui ofiţer din suita lui să îşi măsoare forţele cu fiica lui Iagros.

Ofiţerul îmbrăcat în zale se apropie de Marula, zâmbind cu masculină superioritate.

— Lasă-ţi viziera, cavalerule! îi vorbi cu asprime Marula. Nu vreau să te sluţesc!

Militarul se întunecă. Sfidarea, chiar din partea unei femei, nu putea fi tolerată.

— Nu te preocupa de viziera mea, Marula Iagros! Atacă-mă!

Marula îl privi cu milă.

— Cum vrei! Să nu spui că nu te-am prevenit!

Ridică sabia, rotind-o prin aer. Ofiţerul încercă să pareze cu scutul lovitura, dar, spre uluiala spectatorilor, şocul fu atât de violent, încât i-l zbură din mână. Obrazul militarului se făcu pământiu. Femeia aceasta încrezută şi îndărătnică îl făcuse de râs în faţa împăratului.

— Apără-te cu sabia, cavalerule! Nu te mai codi! îl apostrofă Marula. Şi lasă-ţi viziera!

Furibund, militarul nu aşteptă să i se repete invitaţia. Coborî viziera şi se aşeză în poziţie de luptă.

Atacul Marulei fu atât de fulgerător, forţa loviturii ei atât de formidabilă, încât sabia ofiţerului, smulsă, făcu un salt prin aer, căzând la picioarele împăratului. Ofiţerul luă atunci o lance, dar sabia grea a Marulei se abătu ca un baros, îndoind-o. Lama sclipi apoi în soare şi izbi cu violenţă casca de fier, împodobită cu pene. Se auzi un zgomot sec, şi adversarul ei se prăbuşi la pământ.

Împăratul şi însoţitorii lui se uitară consternaţi la ofiţerul culcat în ţărână, apoi îşi întoarseră privirile cu uimire, aproape cu teamă, spre fiica lui Iagros.

— Mai doreşte cineva să-şi încerce puterile cu mine? întrebă Marula cu simplitate.

— Nu mai este nevoie, răspunse grav basileul. Am văzut ce poți! Te primim cu dragă inimă în rândurile noastre! Vei face parte din compania denumită de azi înainte „Theophilos Vorenas”.

— Mulțumesc, Sire! Sunt sigură că spiritul lui salută cu bucurie hotărârea Majestății-tale…

Deşi împăratul încercă să o repartizeze într-un sector mai puțin primejduit, Marula stărui să fie afectată apărării porții Sfântului Roman. Basileul îi încuviință şi această cerere. Poate că era un semn dumnezeiesc.

Încă de la prima ciocnire cu inamicul, Marula îşi dovedi însuşirile războinice. Două regimente turceşti declanşaseră un atac împotriva porții Sfântului Roman, spre a acoperi instalarea unor maşini de asediu în imediata apropiere a zidurilor. Giustiniani şi mercenarii săi contraatacaseră, dar superioritatea numerică a inamicului îi puse în curând în grea postură. Împăratul ordonă atunci unui detaşament bizantin să intervină în sprijinul genovezilor. Detaşamentul cuprindea şi compania „Theophilos Vorenas”. Sosise timpul ca Marula să primească botezul sângelui.

O manevră abilă a bizantinilor, urmată de un contraatac în flancul stâng al regimentelor otomane, restabili oarecum echilibrul de forțe. Karagea-Paşa, care asista de pe un dâmb la desfăşurarea luptei, aruncă în acțiune încă un regiment de infanterie şi două regimente de spahii.

Lupta luă iarăşi o întorsătură favorabilă turcilor. Dar prezența Marulei, cunoscută acum de toți soldații din tabăra creştină, îi stimula pe mercenari şi pe romeii trimişi în ajutorul lor să se bată cu înverşunare. Virtuțile ei războinice făcură minuni. Mânuia sabia grea în năprasnice secerări, prăpădind pe duşmani.

Încinsă de efort, îşi smulse casca de pe cap, lăsând părul să se agite în vânt. Cosițele-i femeieşti electrizară pe creştini şi-i descumpăniră pe osmanlâi. S-ar fi zis că un arhanghel cu chip femeiesc coborâse din slăvi, spre a da curaj apărătorilor Crucii. Trăsăturile aspre ale Marulei căpătaseră o frumusețe bizară. După aproape două ore de învălmăşeală sângeroasă, turcii se retraseră, lăsând în urmă mulți morți.

În tabăra bizantină moralul soldaților era excelent. Constantinopolitanii îşi spuneau că sultanul Mehmed,

deprimat după repetatele-i eşecuri, nu va întârzia să ridice asediul oraşului. Bizanțul nemuritor avea să-i înmormânteze speranțele şi faima.

* * *

Primele tunuri modificate potrivit proiectelor sultanului fură instalate pe poziții, în fața zidurilor Galatei genoveze, sub supravegherea personală a lui Zaganos-Paşa. Tragerile de încercare urmau să fie executate în prezența lui Mehmed al II-lea.

Vizirul armatei era neliniştit. Ştia că stăpânul său avea nevoie de un succes militar spre a precumpăni argumentele defetistului Khalil, campionul profețiilor funeste. Padişahul ajunsese să creadă că oraşul Constantinopole era înzestrat cu puteri malefice. Numai aşa puteau fi explicate nenorocirile care se abăteau asupra duşmanilor lui ori de câte ori aceştia încercau să-l ia cu asalt. Până şi cruciații latini, ce izbutiseră să-l cucerească, fuseseră în cele din urmă izgoniți cu ruşine din această metropolă blestemată.

Pentru a asista la trageri, padişahul se instală pe malul nordic al Cornului de Aur, în afara zidurilor Galatei. Prima salvă nu avu efect. Proiectilele căzură în golf, ridicând snopi de apă înspumată. Dar Mehmed se bucură. Tunurile imaginate de el demonstrau că se putea trage totuşi asupra porturilor din Cornul de Aur, peste zidurile Galatei.

A doua salvă, ceva mai lungă, lovi în plin o galeră şi două mici ambarcații cu pânze, care fură înghițite de valuri în câteva minute.

Încântat, sultanul se întoarse spre ofițerii săi:

— Invulnerabilitatea Cornului de Aur a intrat în domeniul trecutului. Artileria noastră a mai sfărâmat un mit!

* * *

Senatorul Evghenis Kalamides părăsi îngrijorat palatul Blachernelor. Dezbaterile consiliului de război imperial luaseră la un moment dat o întorsătură urâtă. Generalul Chrisogeorghis ceruse împăratului să supună pe oamenii avuți din Constantinopole unei forțate contribuții în bani. Mai ceruse ca prefectul poliției să fie autorizat a efectua percheziții în locuințele particulare pentru depistarea tezaurelor ascunse.

Totul plecase de la vestea scufundării galerei bizantine din Cornul de Aur. Generalul Chrisogeorghis ceruse să se toarne la Arsenal, pentru nevoile armatei, treizeci de tunuri, pe care să le folosească împotriva bateriilor de artilerie otomane amplasate pe țărmul nordic al Cornului de Aur. Rigas, comandantul Arsenalului, declarase că nu poate asigura făurirea tunurilor solicitate, fiindcă nu dispunea de cantitățile de bronz necesare. În al doilea rând, muncitorii de la atelierele de turnătorie refuzau să se mai prezinte la lucru, deoarece nu li se mai plătiseră salariile de aproape trei luni. Interpelat de împărat, Pavlidis, ministrul Finanțelor, declarase că tezaurul se golise, că impozitele intrate cu mare întârziere erau neîndestulătoare spre a acoperi cheltuielile crescânde ale armatei. Numai o contribuție extraordinară din partea cetățenilor avuți ar mai putea salva situația.

Atunci se ridicase Chrisogeorghis, cerând cu violență impunerea masivă şi forțată a bogătaşilor, indiferent de rangul lor.

— Dacă nu luăm măsuri grabnice de apărare, foarte curând tunurile sultanului vor cânta prohodul Constantinopolelui! îşi încheiase mânios tirada.

Spre a împiedica redactarea decretului pretins de Chrisogeorghis, membrii avuți ai consiliului se întrecuseră în a face unele danii tezaurului public.

Pentru procurarea bronzului trebuincios tunurilor, generalul mai ceruse topirea tuturor clopotelor din oraş. Vicarul Patriarhiei se opusese cu vehemență, dar în cele din urmă acceptase topirea a două sute de clopote de mărime mijlocie.

Alvisio Diedo, care asista la consiliu, recomandase ca flota creştină din Cornul de Aur să fie adăpostită sub zidurile Galatei, acolo unde tirul artileriei inamice constituia un unghi mort. Formula lui fusese admisă.

Kalamides fusese neplăcut impresionat de nervozitatea manifestată de împărat şi de conducătorii militari bizantini, care nu se lăsaseră contaminați de optimismul marelui public. De la asemenea oameni se putea aştepta la cele mai severe măsuri. Kalamides zâmbi amar. Dacă zbirii prefectului poliției îi vor percheziționa palatul, nu vor găsi nimic, căci cea mai mare parte a averilor lui se aflau acum la Veneția. Dar pe ce mâini încăpuseră acolo? Întrebarea aceasta îl chinuia cumplit.

Când ajunse la locuința sa, majordomul îi ieşi înainte.

— Kir Kaligas vă aşteaptă în sala albastră, Clarissime!

Senatorul se încruntă. Ce căuta spionul acesta aici? Asemenea relații trebuiau evitate, mai ales acum!

Enervat, intră în sala albastră şi închise precaut uşa în urma sa. Kaligas se ridică dintr-un jilț şi îi zâmbi cu o prietenie pe care protocolarul Kalamides o socoti impertinentă.

— Ce e cu tine, Kaligas? îl întrebă iritat. Când te-am trimis pentru ultima oară la Adrianopole, mi-ai spus că ai să rămâi acolo până la sfârşitul războiului.

Kaligas clătină din cap cu tristețe.

— Eh, dacă toate s-ar face după voia omului… Din nefericire, turcii nu sunt stăpâni comozi. Te storc ca pe o lămâie, iar când nu mai au nevoie de tine, te aruncă la gunoi.

Amfitrionul îl privi bănuitor. Devenise Kaligas agent provocator? Adoptă o atitudine prudentă.

— Ce-ai spune, Kaligas, dacă te-aş denunța turcilor că-i ponegreşti? rosti cu ton de glumă.

— Îți închipui, Ilustrissime, că m-am socotit vreodată prietenul lor? Se folosesc de mine aşa cum se folosesc şi de dumneata.

— Nu-mi place tonul ăsta!

— Are să-ți placă şi mai puțin când ai să auzi ce ți se cere.

Kalamides se posomorî.

— Vorbeşte! grăi cu asprime.

— Yakub-Paşa îți pretinde formula focului grecesc. Senatorul avu senzația că i se opresc brusc bătăile inimii.

— Formula focului grecesc? E nebun! Cum să ajung la ea? Secretul ei este păstrat sub şapte lacăte!

— Tocmai de-asta a apelat la dumneata. Altfel, m-ar fi ales pe mine. „Kalamides, mi-a spus Yakub-Paşa, are acces pretutindeni. Să ne slujească bine, şi recompensa lui va fi la înălțime!”

— La înălțime voi atârna poate şi în ştreang! Exclamă senatorul.

— Nu vei ajunge acolo, Ilustrissime. Leone Storlato şi cu mine te vom acoperi. De asta şi suntem aici.

— Şi Storlato e în Constantinopole? Pe unde a intrat?

— Prin cartierul genovez. Ziua, porțile Galatei sunt zăvorâte, dar noaptea se circulă în voie. Genovezii sunt şmecheri,

Ilustrissime! Nimeni nu-i întrece în jocul dublu! Dar să revenim la treburile noastre! Când îmi procuri formula?

Kalamides îşi trecu mâna prin păr. Îl încolţise disperarea.

— Nu ştiu… Să văd… Kaligas ridică din umeri.

— Îmi pare rău că ţi-am stricat tihna, Ilustrissime. Dar va trebui să te grăbeşti! Lui Yakub-Paşa nu-i place să aştepte!

A doua zi de dimineaţă, în vreme ce se îndrepta călare spre Arsenal, Kalamides îşi blestema soarta. Setea lui de măriri îl mâna pe drumuri presărate cu spini. Îl înfricoşa diabolismul lui Yakub-Paşa, care-i ceruse formula focului grecesc fiindcă îl ştia că poate pătrunde oricând în incinta Arsenalului, graţie calităţii sale de preşedinte al comisiei senatoriale însărcinate cu controlul pregătirilor militare.

Grigorios Rigas îl primi cu toată cinstirea. Era mai bine dispus ca niciodată.

— Recentele contribuţii băneşti ale consilierilor imperiali au făcut minuni, Ilustrissime. Am reuşit să plătesc salariile restante ale lucrătorilor. Acum au venit cu toţii la muncă.

Inspectară împreună turnătoriile.

— Mă îngrijorează chestiunea focului grecesc! spuse ca din întâmplare senatorul. Comandanţii de mari unităţi se plângeau deunăzi că rezervele de foc grecesc sunt pe sfârşite. Se impune să refacem stocul! În primul rând va trebui să ne procurăm neîntârziat materiile prime necesare. N-ar fi exclus să le găsim chiar pe piaţa constantinopolitană. Am să fac personal investigaţii. Să-mi dai o listă de materiale… Rigas făcu o schimă, stânjenit.

— Îmi pare rău, lista e secretă.

Senatorul zâmbi, fără să se supere fiindcă era tratat cu neîncredere.

— Ştiam că numai formula de fabricaţie este secretă…

— Şi formula, şi materiile prime, Ilustrissime. Numai împăratul şi cu mine le cunoaştem.

Kalamides nu mai stărui, spre a nu trezi bănuieli.

— Am vrut să-ţi dau o mână de ajutor…

— Preţuiesc bunăvoinţa ta, Ilustrissime. Să-mi procure consiliul imperial banii trebuincioşi, că mă descurc eu.

— Bine, bine! Am să fac tot posibilul să te ajut, Kir Rigas. Poţi să te bizui pe mine.

Kalamides părăsi indispus Arsenalul. Când îşi luase rămas

bun, Rigas îl privise ciudat. Nu cumva îl suspecta? Îşi zise apoi că nu avea rost să se alarmeze. Prea se înspăimânta de toate umbrele!

Când ajunse la locuinţa sa, îl găsi pe Kaligas, care îl aştepta ca şi în ajun. Îl apostrofă enervat:

— De câte ori trebuie să-ţi spun că e primejdios să vii aici în miezul zilei? Poate că eşti urmărit!

Chipul lui Kaligas se schimonosi, oglindind o veselie forţată. Râse behăit:

— Cui i-ar trece prin minte că onorabilul senator Evghenis Kalamides primeşte în casa lui spioni? Prezenţa mea aici, în văzul lumii, îmi dă şi mie o pecete de onorabilitate. Netezindu-şi mustaţa, se apropie de amfitrion şi îl privi în ochi: Afară de asta, dacă va fi să cădem, vom cădea împreună, Ilustrissime.

— Vorbeşti aiurea! îl repezi senatorul. Să lăsăm gluma! Pe viitor să nu mai calci pe aici nechemat!

Kaligas îi ignoră interdicţia.

— Ai obţinut formula focului grecesc? îl întrebă sec. Senatorul simţi că i se urcă sângele în cap.

Îndrăzneala acestui individ începea să-l scoată din fire.

— Rigas m-a refuzat categoric! Înţeleg şi motivele…

— Nu mă interesează motivele! ripostă cu obrăznicie Kaligas. Important este că ai dat greş. Te previn, Ilustrissime; Yakub-Paşa nu iartă greşelile.

— Ce voiai să fac? Să crăp capul lui Rigas şi să-i fur formula?

— Da, aşa trebuia să faci!

Senatorul îşi încleştă furios fălcile. Ajunsese la marginile răbdării.

— Dacă asta aşteaptă Yakub de la mine, se înşală! Kaligas îl contemplă cu milă.

— Dacă Yakub-Paşa va ajunge la concluzia că s-a înşelat în privinţa dumitale, te plâng! Fiindcă nu eşti în stare să-ţi duci la bun sfârşit misiunea, am s-o preiau eu. Dă-mi, te rog, autorizaţia dumitale de liberă trecere în incinta Arsenalului!

Instinctiv, Kalamides se retrase cu un pas. Perspectivele deschise de pretenţiile spionului îl îngrozeau.

— Ce vrei să faci cu permisul meu?

— Mă priveşte! Mi-l dai sau nu? Dacă mă refuzi, voi fi silit să te raportez lui Yakub-Paşa!

Ochii lui Kalamides se îngustară.

— Abuzezi de răbdarea mea, Kaligas! Nu uita că te afli la mine în casă! Un semn să fac, şi vei putrezi, neştiut de nimeni, în vreuna din ublietele acestei clădiri.

Vizitatorul zâmbi ironic.

— Neştiut de nimeni? Îți faci iluzii, Ilustrissime! Agenții care mă acoperă mă urmăresc pas cu pas. Yakub-Paşa este un patron bănuitor.

Kalamides ezită o clipă, apoi, învins, scoase permisul din buzunarul tunicii.

— Şi dacă eşti prins?

— N-au să mă prindă!

Smulse documentul din mâna lui Kalamides, care făcu un gest neterminat spre a-l reține.

— Mai am nevoie de ceva, zise Kaligas.

— Ce mai vrei? rosti senatorul cu oboseală în glas.

— Planul Arsenalului, cu indicații precise asupra locului unde se fabrică focul grecesc. Mâine de dimineață vin să-l iau. Acum îmi dai voie să mă retrag. Ilustrissime!

Leone Storlato se privi în oglindă, cercetându-şi cu atenție grima. Surâse satisfăcut. Arăta cu douăzeci de ani mai bătrân decât în realitate şi semăna într-o oarecare măsură cu Evghenis Kalamides. Plecă puțin capul spre umărul stâng, pe care-l smuci uşor, imitând ticul senatorului. Şi la îmbrăcăminte semănau.

— Ce zici, Kaligas? Dacă m-ai vedea noaptea la lumina unui felinar, m-ai confunda cu senatorul Kalamides?

— Fantastică asemuire, Messer! exclamă omul său de încredere, înmânându-i permisul senatorului.

Storlato îl luă, îl citi la repezeală şi îl vârî în buzunarul hainei.

— Perfect!

— Iei cu dumneata şi planul Arsenalului?

— Nu! L-am învățat pe dinafară. Arde-l! E mai prudent!

Kaligas luă de pe masă planul şi îl aruncă în cămin. Flăcările linseră documentul, care se înnegri, se îndoi şi se aprinse. Storlato îl urmări cu privirea până ce pergamentul se transformă în cenuşă.

— Dacă izbutim să incendiem Arsenalul, romeii vor pretinde că totul s-a datorat unei întâmplări nenorocite, iar turcii îşi vor atribui succesul, fără a rosti nume. Dragul meu Kaligas, noi, agenții secreți, avem o soartă ingrată. Nu ni se glorifică faptele.

— Prefer arginții sunători! zise Kaligas.

— Şi eu îi prefer, încuviință Storlato. Dar mi-ar plăcea;să-i câştig mai uşor.

Noaptea se lăsase demult asupra oraşului. Se auzi un cântat de cocoş, apoi altul.

— A sosit momentul! rosti venețianul. Nu uita locul de întâlnire, Kaligas!

— Nicio grijă, Messer Storlato! Oamenii mei sunt gata!

— Atunci, dă-i drumul!

Kaligas salută şi părăsi încăperea. Leone Storlato îşi mai făcu de lucru câteva minute în fața oglinzii, orânduindu-şi şuvițele de păr vopsite în argintiu şi accentuând cu câteva trăsături de kohl ridurile de lângă ochi, apoi îşi aruncă pe umeri o pelerină şi se îndreptă spre uşă. Când se văzu în stradă, îşi trase pălăria pe ochi, îşi strânse pelerina în jurul corpului şi porni spre Arsenal. Era însoțit de un servitor ce purta o lanternă oarbă.

Contemplă cerul brăzdat de sclipirile tragerilor de artilerie ce bubuiau dincolo de ziduri. Se întrebă dacă se va înapoia teafăr acasă. Apoi se gândi la bunii şi străbunii săi, toți răposați în sfânta credință creştină, şi îşi zise că aceştia se vor fi zbuciumând în racle, treziți din somnul lor veşnic de păcătoşenia urmaşului care se făcuse unealta păgânilor. Ideea aceasta îl făcu să zâmbească. Uitase de multă vreme gustul amar al remuşcărilor. Când acceptase să lucreze pentru turci, se afla în pragul ruinei. Acum, grație lor, avea bani mulți, tezaurizați la Veneția. Ori de câte ori accepta o nouă sarcină, îşi spunea că e ultima. Dar după îndeplinirea ei, lăcomia sau poate voluptatea primejdiei îl determina să se îmbarce în noi aventuri.

Străzile erau pustii. Într-o piață se încrucişa cu un convoi de pompieri care alergau la un incendiu. Cerul îmbujorat de jocul flăcărilor arunca asupra pereților văruiți ai caselor o tentă sângerie, halucinantă.

Ajuns la poarta Arsenalului, Leone Storlato se legitimă cu permisul lui Kalamides, fiind imediat lăsat să intre. Servitorul care-l însoțise până atunci se făcu nevăzut. Şeful gărzii dădu poruncă unui soldat să-l conducă pe „senator” la biroul comandantului.

Deşi pătrundea pentru întâia dată în Arsenal, Storlato se

orienta cu uşurinţă, datorită planului furnizat de Kalamides. Ferestrele atelierelor erau luminate de focurile cuptoarelor. Se muncea cu râvnă pentru a se executa cu un ceas mai devreme comenzile armatei. Pe aleile dintre clădiri abia dacă se mai zărea câte un om umblând grăbit.

Când se văzu în apropierea unei construcţii înalte, eu ferestre puţine, ce arunca o umbră adâncă asupra curţii, Storlato se opri ca din întâmplare. Se plecă spre a-şi înnoda – zice-se – un şiret la încălţările lui din piele de căprioară. Însoţitorul lui se apropie cu solicitudine.

— Pot să vă ajut cu ceva, Ilustrissime?

Storlato, care-şi scosese neobservat din teacă pumnalul sub paravanul pelerinei, se ridică brusc şi îl împlântă în inima soldatului. Acesta se prăbuşi fără să scoată un geamăt. Veneţianul se plecă asupra lui, îi pipăi carotida şi, după ce constată că inima încetase să mai bată, se ridică şi îl împinse cu vârful piciorului, de-a rostogolul, până la perete. Se uită în dreapta şi în stânga, spre a se asigura că nu e nimeni prin apropiere, apoi se îndreptă tăcut ca o pisică spre zidul înalt, încoronat de creneluri, ce înconjura Arsenalul. Ştia, datorită planului atent studiat, că dincolo de masiva împrejmuire se afla în acest punct un vast teren viran. Se opri la picioarele unei înguste scări de piatră ce ducea spre culmea zidului. Trase cu urechea la paşii unei santinele, ce umbla agale încolo şi încoace, acolo sus, supraveghind maidanul. Urcă fără zgomot treptele, lipindu-se de peretele de piatră. Când soldatul se roti pe călcâie, trecând pe lângă scară, veneţianul, care se ghemuise precaut, făcu un salt şi îi împlântă pumnalul în ceafă. Santinela icni, scăpă lancea din mână şi se prăvăli pe pardoseala de piatră. Storlato se apropie de creneluri şi privi în jos, spre terenul viran. Fluieră uşor, ca o cucuvaie. Văzu apoi trei umbre agitându-se la picioarele zidului. Storlato scoase de sub pelerină o frânghie şi o legă de un crenel, lăsându-i celălalt capăt să coboare spre oamenii care aşteptau jos. În curând aceştia se căţărară pe creasta zidului. Cei trei inşi, un grec, un veneţian şi un genovez – Iannolis, Geronimo şi Pietro – mercenari hârşiţi în cele mai primejdioase misiuni, erau înarmaţi, iar la brâu purtau de asemenea câte o frânghie. Fără să arunce o privire santinelei, coborâră scara în curte.

— Pe aici! şopti Storlato, luând-o înainte.

Ocrotiți de întuneric, se strecurară printre ateliere, oprindu-se în dreptul unei clădiri joase care adăpostea biroul comandantului şi depozitul de materii prime necesare focului grecesc. Pătrunseră pe un culoar, fără a fi opriți de un planton, apoi intrară în cabinetul de lucru al lui Rigas, care studia nişte documente.

La apariția lor, acesta ridică uimit privirile.

— Ce căutați aici?

Fără a-i da timp să se dezmeticească, Storlato se năpusti asupra lui şi, punându-i vârful pumnalului sub bărbie, îi vorbi amenințător:

— Formula focului grecesc! Dă-mi-o repede! Altfel te găuresc!

Rigas schiță un gest de împotrivire, dar vârful pumnalului îi înțepă pielea, făcând-o să sângereze.

— Nu te juca, omule! şuieră Storlato. Comandantul citi în ochii acestuia o hotărâre rece, inexorabilă. Cântări rapid situația. Dacă refuza să execute ordinul, avea să fie ucis, apoi necunoscuții vor scotoci dulapurile până ce vor găsi ceea ce căutau. Era mai înțelept să se arate împăciuitor şi astfel să câştige timp. Poate va găsi un mijloc spre a da alarma.

— După cum văd, nu am de ales, replică, prefăcându-se că acceptă cu resemnare inevitabilul. Formula este în dulapul de colo! adăugă, arătându-l cu mâna.

Scoase dintr-un sertar al mesei de lucru un mănunchi de chei. Sub amenințarea pumnalului care nu se îndepărta de gâtlejul său, se duse la dulap şi îl deschise. Pe rafturi se aflau tot felul de pergamente făcute sul. Rigas scoase unul din suluri.

— Iată formula! Storlato desfăcu sulul.

— Să ştii că mă pricep la chimie! îi spuse. Dacă ai încercat să mă tragi pe sfoară, te curăț!

Încercă să descifreze documentul. Deşi formulele erau multe şi complicate, le prinse firul. Storlato se uită pe deasupra pergamentului la comandantul care-l privea calm.

— Mă bucur că eşti înțelegător! După ce terminăm tot ce avem de făcut aici, ai să ne scoți din Arsenal şi ai să ne însoțeşti şi după aceea, ca să fim siguri că nu vom fi urmăriți. După ce ne vom îndepărta îndeajuns, îți dăm drumul. Până atunci, însă, mai avem o treabă. Arată-ne drumul până la focul grecesc! Dar bagă de seamă! Am să merg alături de tine! Dacă

zburzi în ham, îți străpung şalele cu lama asta!

Rigas îşi dădu asentimentul, înclinând din cap. Ieşiră din cabinetul de lucru şi se angajară pe un culoar lung, care se termina în faţa unei uşi de fier. Dintr-o încăpere ce răspundea pe coridor ieşiră doi ofiţeri. Îl salutară cu respect pe comandant şi trecură mai departe fără să fi observat apelul mut din ochii acestuia.

Rigas descuie uşa. Pătrunseră într-o încăpere vastă, cu pereţi groşi de piatră, luminată de câteva felinare. De-a lungul zidurilor erau aliniate nişte amfore de metal.

— În vasele astea se află focul grecesc? întrebă Storlato.

— Da. Lichidul dinăuntru în contact cu aerul se transformă în flăcări.

Storlato examină curios recipienţii de metal. Se simţi tare mândru fiindcă reuşise să pătrundă în acest sanctuar inaccesibil până atunci străinilor. Era destul să deschidă şi să răstoarne unul dintre recipienţi, ca depozitul şi întreaga clădire să ia foc. Norocul îl slujise cu docilitate. Dar dacă Rigas îl minţise? Se apropie de unul dintre recipienţi şi, uitându-se cu coada ochiului la comandant, se prefăcu a-i desface capacul. Chipul lui Rigas se crispă. Înlăuntrul lui se dădu o luptă. Când Storlato răsuci capacul, auzi un strigăt înăbuşit:

— Nu! Nu se procedează aşa! Vrei să ardem cu toţii ca nişte şoareci?

Veneţianul zâmbi şi se îndepărtă de recipient.

— Asta am vrut să ştiu. Nu ne-ai minţit.

În aceeaşi clipă se auziră ropot de paşi şi zăngănit de arme apropiindu-se pe culoar. Uşa de fier fu dată cu violenţă de perete şi un grup de soldaţi cu săbiile scoase apăru în prag. Un zâmbet de triumf pluti pe buzele comandantului. Storlato înţelese că pierduse partida: în ciuda măsurilor lui de precauţie, cineva dăduse alarma. Îşi imagină ceea ce va urma. Torturile, spânzurătoarea, ruşinea care-i va murdări pe veci numele.

Exista o singură soluţie. În vreme ce soldaţii se năpustiră asupra lui şi a celor trei mercenari, Storlato se repezi la unul dintre recipienţi şi, mai înainte să-l fi putut opri cineva, desfăcu la repezeală capacul, răsturnând vasul.

O flacără albăstruie ţâşni din pântecele de metal, deschizându-se ca o imensă coadă de păun. Auzi un strigăt

gutural, văzu o imensă vâlvătaie, o erupție mistuitoare de foc...

* * *

Călare pe armăsarul său favorit, sultanul contempla de pe creasta unui deal Constantinopolele înconjurat de brâul de scânteieri ale tunurilor în plină tragere. Înapoia lui stăteau în arc de cerc, de asemenea călări, marele vizir Khalil, Zaganos-Paşa, Karagea-Paşa, Yakub-Paşa, precum şi un numeros grup de ofițeri din garda imperială. Mehmed ridică mâna şi strigă fără a întoarce capul:

— Yakub!

Şeful serviciului secret se apropie de padişah. descălecă şi îi sărută vârful cizmei de piele roşie, sprijinită în scara de argint.

— Porunceşte, Înălțate Stăpâne!

Mehmed îl privi de sus. Yakub se cutremură. Chipul juvenil al padişahului devenise o mască de o năprasnică măreție.

— Mi-ai făgăduit incendierea Arsenalului la a doua cântare a cocoşilor. De ce întârzie, Yakub?

— Rog pe Înălțimea-ta să aibă răbdare! Am încredințat această misiune unui om care nu mi-a înşelat niciodată aşteptările.

Sultanul mângâie cu prefăcut calm grumazul catifelat al armăsarului.

— De astă dată mă tem că ți-a jucat festa! Buzele lui se ridicară, dezvăluindu-i dinții albi şi strălucitori într-un zâmbet rău: Hotărâsem, Yakub, să dau semnalul asaltului după ce incendierea Arsenalului va stârni confuzie şi panică printre ghiauri. Este inutil să mai aşteptăm, nu-i aşa?

Chiar atunci se auzi o detunătură uriaşă, de parcă s-ar fi despicat un munte. Deasupra clădirilor Arsenalului se ridică o ciupercă galbenă-violetă de foc. Armăsarul sultanului cabră speriat. Mehmed îl struni, în vreme ce zâmbetul de pe chipul său se îndulci. Devenise alt om.

Yakub răsuflă, lăsând aerul care-i umflase până atunci dureros pieptul să se reverse în atmosfera rece. Zâmbi şi el bucuros.

— Foarte bine! exclamă Mehmed. Foarte bine!

Arsenalul devenise o mare de flăcări.

— Pe omul tău să-l îngropi în aur, Yakub! Să se ştie că sultanul Mehmed Khan răsplăteşte cu dărnicie pe toți cei ce-l

slujesc cu credință şi cu pricepere!

Spectacolul dantesc al flăcărilor care se ridicau în vârtejuri îi crea o stare de euforie.

— Crezi că omul tău a pus mâna şi pe formula focului grecesc? întrebă sultanul.

Yakub-Paşa dădu un răspuns prudent:

— De vreme ce a izbutit să incendieze Arsenalul, este de presupus că şi-a însuşit şi formula.

Padişahul se ridică în scări, încercând să cuprindă cu privirile o arie cât mai întinsă a oraşului asediat.

— A sosit momentul să intrăm în acțiune! rosti. Ridicând brațul, strigă apoi cu înflăcărare: Trompetele să sune atacul!

Câteva clipe mai târziu, din sute de trompete răbufniră spirale sonore, care se repetară de-a lungul întregului front. Zeci de mii de turci pregătiți din timp pentru această acțiune scoaseră din tot atâtea piepturi însuflețite strigăte de luptă. Valurile de războinici se urniră de pe pozițiile de plecare, avântându-se spre zidurile Constantinopolelui. Atât de mulți erau osmanlâii şi atât de compacte rândurile, încât înaintarea lor impetuoasă evocă revărsarea unui potop. Mii de făclii purtate de turci aruncau asupra acestei imense gloate o lumină sângerie de sfârşit de lume. Trompetele îşi repezeau spre văzduh sunetele lor sfredelitoare, tobele răpăiau într-o fantastică grindină, talgerele chimvalelor lovite cu putere zornăiau, sporind tumultul.

Bubuiturile tunurilor încetară când primele rânduri ale asediatorilor ajunseră aproape de ziduri. Rolul artileriei încetase. Acum pedestraşii aveau cuvântul!

De pe platforma unuia din turnuri, căpitanul Reynaud de Brienne privea cu sinceră admirație ordinea perfectă a formațiilor inamice – infanteria grea, lăncierii, arcaşii, ienicerii – care înaintau irezistibil spre liniile bizantine.

Pe ziduri se dăduse alarma. Detaşamente de bizantini, genovezi, români, venețieni se instalau la posturile lor de luptă de pe palisadele exterioare. Reynaud de Brienne îşi puse casca pe cap, închise viziera şi, după ce făcu semn soldaților lui să-l urmeze, coborî scările spre a întări trupele din prima linie.

De pe platforma marelui turn din preajma porții militare Sfântul Roman, împăratul Constantinos contempla întunecat furnicarul de războinici turci care se apropia de şanțul din fața

palisadelor exterioare. Când i se adusese la cunoştinţă incendierea Arsenalului, încercase un simţământ de descurajare. Cunoştea gravele implicaţii ale acestei catastrofe. Deşi proporţiile sinistrului erau uriaşe, trimisese în ajutorul pompierilor numai câteva unităţi din trupele de rezervă comandate de Niceforios Paleologos. Nu dislocase însă nicio formaţie militară de pe ziduri, deşi Arsenalul era situat aproape de acestea. Îşi spusese că incendiul fusese provocat de agenţi turci strecuraţi în Constantinopole, spre a crea o diversiune menită să acopere operaţiunile militare ale osmanlâilor. Raţionamentul lui îşi dovedise temeinicia. Turcii atacau. Lansaseră primul asalt de foarte mari proporţii. Dar vor fi primiţi aşa cum se cuvine!

Giustiniani Longo şi detaşamentele de mercenari genovezi stăteau în aşteptare la adăpostul palisadelor exterioare. Arcaşii îşi încordau arcurile, spre a-i copleşi cu săgeţi pe asediatori. Servanţii de la bombarde aşteptau semnalul declanşării focului. Şi catapultele erau gata să intre în acţiune, şi cazanele cu smoală încinsă, şi sarbacanele dătătoare de moarte.

Giustiniani era convins de invulnerabilitatea persoanei sale. O prezicătoare din Cumes îi oţelise încrederea în propriile-i puteri, citindu-i viitorul în măruntaiele unei oi sacrificate. Îl aşteptau măriri şi o glorie nepieritoare. Numele lui va rămâne legat de unul din cele mai măreţe fapte de arme din analele războaielor. Vorbele prezicătoarei se împlineau. El, Giovanni Giustiniani Longo, participa la apărarea Constantinopolelui în calitate de comandant de mare unitate şi de consilier al împăratului Constantinos. Dacă va şti să-şi conducă bine barca, va păşi tot mai sus pe scara înălţărilor. Îşi scoase sabia din teacă, fiindcă turcii ajunseseră aproape de şanţul cu apă…

Ravduhas, comandantul fortificaţiilor constantinopolitane, era neliniştit. Zidurile interioare şi palisadele exterioare suferiseră stricăciuni serioase, prăbuşindu-se parţial. Reparaţiile făcute în grabă erau îndoielnice. În locul zidurilor năruite se ridicaseră palisade duble, umplute cu pământ şi cu pietre, iar pe platformele amenajate rudimentar, butoaie încărcate cu pământ ţineau loc de creneluri. Ravduhas îşi făcu semnul crucii. Acum se va verifica eficacitatea reparaţiilor!

Leandru Comnen şi camarazii lui din compania comandată de Reynaud de Brienne se uitau printre butoaiele cu pământ,

surogate de creneluri, la primele rânduri ale turcilor care se apropiau în pas sacadat, impus de ritmul obsedant, asurzitor, al tobelor, al chimvalelor, al surlelor. Leandru era un pachet de nervi fiindcă în curând avea să-şi încerce puterile pe câmpul de luptă cu păgânii padişahului. Laolaltă cu ceilalți camarazi ai săi, văzu – la lumina faclelor – mâna comandantului lor ridicându-se spre a da semnalul de luptă. Îşi încordă arcul…

Brațul lui Reynaud stătu câteva clipe la verticală, deasupra capului, apoi descrise brusc un gest coborâtor, ca şi o secure repezită asupra grumazului unui condamnat la moarte. Glasul lui tună, dominând tumultul:

— Trageți!

Leandru slobozi săgeata şi îi urmări zborul rapid prin aerul rece al nopții ce se îngâna cu zorile, până o pierdu în puzderia de turci. În aceeaşi clipă mii de săgeți țâşniră din arcurile creştinilor, abătându-se asupra asediatorilor. Unele se frânseră în pieptarele de zale ori în căştile cu panaşe, altele, mai puține la număr, îşi atinseră eficient ținta, înfigându-se în orbite, în grumazuri, în coapse…

Şi catapultele creştinilor intrară în joc, aruncând bolovani care spărgeau platoşe, țeste, oase, într-o serie de pârâituri seci şi rapide. Turcii loviți de săgeți, ori cu membre zdrobite se zvârcoleau pe pământ, stropind cu sângele lor țărâna în care aveau în curând să se odihnească. Bombardele plasate pe platforme care mai prezentau oarecare garanții de soliditate prinseră şi ele să scuipe proiectile de granit şi de marmoră asupra osmanlâilor, deschizând goluri în rândurile lor strânse…

În fruntea unui detaşament din garda imperială, Aziz, proaspătul mulerferika, înainta cu superbă îndrăzneală spre canalul cu apă din fața zidurilor exterioare ale oraşului. Nu ținea seama de ghiulelele ce cădeau în jurul lui secerându-i soldații, de norul de săgeți repezite ca lăcustele asupra unor lanuri bogate, de recipienții focului grecesc țâşnind prin văzduh asemenea unor stele căzătoare, spre a se sparge apoi în mijlocul asediatorilor, degajând o căldură năprasnică, mistuitoare, care aprindea veşmintele, topea armele, carboniza carnea

Aziz ştia că în lumea otomană toate au prețul lor. Dacă vrei să parvii, trebuie să te supui orbeşte sultanului, să sfidezi

moartea, să-ți nimiceşti duşmanii. Aziz voia să parvină. Plătea prețul ascensiunii lui, înfruntând cu nepăsare moartea.

În vreme ce înainta spre ziduri, încerca un simțământ de exaltare mistică. Mirosul de pulbere, de sânge, de carne arsă, de țărână îi gâdila excitant nările. Fierul iataganului strâns în podul palmei îi sporea ca un talisman înflăcărarea războinică. Priceperea sa în mânuirea armelor îl făcea să aştepte cu anticipată plăcere momentul ciocnirii cu primul ghiaur. Vacarmul bătăliei îl îmbăta mai vârtos decât vinul, decât muzica, decât dragostea. La capătul luptei îl aştepta paradisul. Paradisul ceresc sau paradisul pământesc, recompensele războinicilor neînfricați.

Aziz voia să savureze mai întâi deliciile raiului lumesc. Abia mai târziu, când bătrânețea îi va apăsa amarnic umerii, va trece hotarul dintre viață şi moarte, spre a gusta în raiul ceresc o nouă tinerețe – de data aceea veşnică – în tovărăşia huriilor cu sâni tari ca piatra, a adolescenților frumoşi şi şăgalnici, în ambianța unui belşug fără margini, a unei fericiri fără sfârşit.

Când ajunseră în preajma şanțului cu apă, acoperit în parte, primele linii ale luptătorilor turci prinseră să slobozească snopuri de săgeți asupra creştinilor de pe ziduri spre a-i nimici şi a ocroti totdeodată înaintarea rândurilor următoare ce veneau la asalt.

Ordinele superioare date în ajunul bătăliei precizau: atacurile se vor concentra asupra zidurilor distruse de tirul artileriei şi refăcute imperfect, împotriva fortificațiilor rămase intacte se vor da numai atacuri de diversiune.

Aziz studiase ordinele şi le prețuia înțelepciunea. Acum le executa cu tragere de inimă, convins că într-o zi nu prea îndepărtată va da şi el porunci armatelor.

Când turcii dezlănțuiră escaladarea zidurilor exterioare, se încinseră luptele corp la corp. Başibuzucii, spahiii, ienicerii se cățărau pe scări înalte, străduindu-se să atingă buza de sus a fortificațiilor. Pionierii se foloseau de bombe incendiare, mai puțin eficace decât focul grecesc, încercând să aprindă palisadele de lemn ce consolidau obstacolele de pământ şi bolovani ridicate în locul zidurilor năruite.

Turbanul alb al lui Aziz, împodobit cu delicate pene de egretă, era văzut acolo unde primejdiile se buluceau mai aprig.

Creştinii țineau piept cu dârzenie năvalei impetuoase a

turcilor. Trăgeau cu arcul, stingeau incendiile care începeau să mistuie palisadele, revărsau cazane cu apă fiartă peste asediatorii care se zvârcoleau urlând de durere, împingeau în afară cu nişte cângi capetele de sus ale scărilor înalte rezemate de ziduri şi încărcate cu ciorchini de osmanlâi, făcându-le să descrie fantastice arcuri de cerc înainte de a se prăbuşi cu oameni cu tot peste asediatorii de jos.

Turcii care reuşeau să se urce pe ziduri angajau înverşunate lupte corp la corp cu creştinii, ori urneau cu nişte cârlige zdravene butoaiele şi lăzile cu pământ ce țineau loc de creneluri, iar după ce le descentrau, făcându-le să se rostogolească în gol, luau cu asalt platformele rămase în sfârşit descoperite. Acolo, sus, pe crestele zidurilor, oamenii se băteau cu turbată furie.

Aziz puse cel dintâi stăpânire pe una dintre palisade. Mânuindu-şi cu fulgerătoare precizie iataganul, deschidea poteci însângerate printre duşmanii Islamului. Nu-l anima decât un singur gând. Să fie primul soldat otoman care să pătrundă în Constantinopolele cucerit…

Mercenarii lui Giustiniani Longo, concentrați între zidurile interioare foarte înalte şi cele exterioare mult mai joase şi mai greu de apărat, aşteptau semnalul comandantului lor, spre a se avânta acolo unde turcii vor realiza spărturi susceptibile a fi lărgite şi folosite de trupele proaspete otomane, care se apropiau în pas alergător de zidurile încoronate de luptători încleştați într-un cumplit măcel.

Giovanni Giustiniani era calm, aşa cum se cuvine unui autentic conducător de oşti. Deşi curieri bizantini veneau din diferite puncte ale fortificațiilor spre a-i cere ajutor, nu se grăbea să intre în acțiune, căci se ferea să-şi angajeze forțele într-un sector mai puțin periclitat, lăsând descoperit un alt sector unde presiunea turcilor ar fi devenit cu adevărat explozivă.

Printre ofițerii lui se afla şi un cavaler în armură, fără cască pe cap şi cu plete femeieşti atârnându-i pe umeri. Marula Iagros abia aştepta să intre în luptă, spre a răzbuna moartea lui Theophilos Vorenas. Neastâmpărată, îşi frământa mânerul săbiei cu acea nervozitate aprigă a războinicului setos de sânge duşman.

Instalat pe platforma unuia dintre cele mai înalte turnuri din

sectorul său, spre a cuprinde cu privirea întreaga desfăşurare a bătăliei, Giustiniani analiza la rece şansele de izbândă ale turcilor în porțiunile cele mai periclitate. Când aprecie că presiunea otomanilor se accentua asupra palisadei din apropierea râului Lycus, ce-şi avânta apele prin grătarul de fier amenajat la picioarele zidului, se adresă ofițerilor săi:

— Acolo este punctul cel mai vulnerabil! le spuse arătându-l cu mâna. A sosit momentul să intervenim! Luați ca reper turbanul alb cu pene de egretă!

Ofițerii coborâră vizierele coifurilor şi alergară pe urmele comandantului lor, care pornise pe scări în jos. Ajuns printre mercenarii săi, Giustiniani ridică sabia, poruncind trompeților să sune atacul.

— După mine, în pas alergător, înainte MARŞ!

Aziz se bătea cu un entuziasm vecin cu nebunia. Izbutise să curețe de ghiauri culmea palisadei. Detaşamente de ieniceri se urcau în grabă pe scări, spre a întări trupele de sub comanda sa. Peste câteva clipe se va năpusti asupra romeilor care apărau culoarul dintre cele două valuri ale fortificațiilor, apoi va lua cu asalt zidurile interioare, foarte înalte, dar ruinate alocuri de bombardamentele masive. Soldații săi aduseseră deja scările trebuincioase escaladării zidurilor interioare.

La semnalul său, escadroanele de gardă, sprijinite de ienicerii lui Reşat Nuri, se dezlănțuiră într-un nou şi furios atac, spre a curăța culoarul dintre ziduri de resturile unităților creştine intrate aproape în debandadă. Succesul părea asigurat. Ghiaurii erau puțini şi istoviți după cele patru ore de lupte necurmate.

Soldați din escadroanele de gardă rezemau tocmai de pereții înalți de piatră scările lor mobile, când dinspre stânga apărură în pas alergător trupe de ghiauri înveşmântați în armuri. În fruntea lor se afla un cavaler cu o panaşă violetă pe cască, purtând pe brațul stâng un scut rotund, cu blazonul nobilei familii Giustiniani.

— Respingeți atacul inamic din flancul stâng! porunci Aziz căpitanului Şamun, comandantul detaşamentului de grăniceri. Eu, cu oamenii mei, încep escaladarea zidurilor!

Nu-şi încheie bine fraza, că dinspre dreapta se ivi alt detaşament de creştini, de asemenea în armuri. Aziz îşi dădu seama că fusese prins în cleşte. Pentru moment, asaltul

fortificațiilor interioare trebuia abandonat. Urgent era să facă față atacurilor inamice dezlănțuite asupra ambelor lui flancuri.

Ciocnirea dintre islamici şi creştini luă din primele clipe proporții de măcel. Combatanții erau animați de aceeaşi sete de a ucide. În flancul drept, Giovanni Giustiniani Longo făcea ravagii. Săbiile şi lăncile ienicerilor erau neputincioase față de armurile mercenarilor. În flancul stâng presiunea se accentua primejdios. Un paj creştin agita prin aer baniera cu blazonul căpitanului Reynaud de Brienne.

Aziz se resemnă cu durere în suflet să intre în defensivă. Înainte de a porni la asalt, jurase să termine victorios bătălia. Acum trebuia să facă imposibilul pentru ca acțiunea lui, atât de promițător începută, să nu se transforme într-un dezastru.

Noi trupe turceşti veneau la asalt, stârnind o foarte inoportună îmbulzeală, împingând pe ienicerii lui Şamun şi pe soldații lui Aziz peste luptătorii creştini, restrângându-le spațiul necesar mânuirii armelor. În lupta corp la corp, turcii erau mai vulnerabili, căci, purtând doar pieptare din piele sau cămăşi de zale, cădeau pe rând sub loviturile duşmanilor înveşmântați în fier din cap până în picioare.

Aziz se bătea cu furia disperării. Ajuns în fața unui ghiaur în armură violetă, se năpusti, înfigându-şi lama pumnalului printre gratiile vizierei. Cavalerul în armură, orbit de vârful pumnalului care-i străpunsese ochiul stâng, perforându-i creierul, se clătină, apoi se prăbuşi. Aziz se repezi asupra altui creştin în armură. Presiunea ienicerilor care se urcau pe palisadă într-un neîntrerupt şuvoi devenise insuportabilă. În spațiul strâmt dintre ziduri, înghesuiala stânjenea mişcările turcilor. Pe lângă atacurile din flancuri, începură să se reverse de sus asupra osmanlâilor bolovani, apă fiartă şi smoală topită, făcând prăpăd.

O lance creştină se înfipse în pântecele lui Aziz, care îngenunche, învins de violența şocului. Pumnalul şi scutul îi căzură din mâini. O săgeată îi pătrunse în gât, aproape de carotidă. Sângele țâşni din rană, împroşcându-i veşmintele brodate cu aur. Lama unei săbii îi reteză sprânceana dreaptă şi nasul, sluțindu-i chipul. Orbit de sângele care i se scurgea în ochi, sfâşiat de dureri, căută cu privirile prin perdeaua roşie, strălucitoare, intrarea în paradisul ceresc făgăduit de Mahomed, Profetul. Dar draperiile de mătase purpurie nu se

deschiseră, ci prinseră a se întuneca. O lovitură de buzdugan îl trăsni în frunte, doborându-l, vârând mătasea albă a turbanului prin spărtura cutiei craniene în labirintul de circumvoluțiuni ale creierului care plesni, scurgându-se afară prin despicătura sângerândă.

Marula Iagros se bătea cu frenezie. Ucisese cinci turci cu buzduganul ei greu ca un baros. Pe ghinturile înfipte în măciulia de fier, năclăită de sânge, se lipiseră fire de păr şi rămăşiţele strivite ale unei pene de egretă. Mânată de o înfrigurare maladivă, Marula îşi deschisese drum printre musulmani, pătrunzând în mijlocul lor şi dărâmându-i ca pe nişte popice cu rotirile năprasnice ale buzduganului. Atât de mulţi căzură sub loviturile ei încât le pierdu numărul.

Deodată Marula simţi o avalanşă de foc negru rostogolindu-se asupra ei. Urlă cuprinsă de dureri groaznice. De sus se prăvălea asupra ei şi a turcilor din jur un şuvoi compact de smoală topită. Ochii le plesneau, carnea le sfârâia, veşmintele li se lipeau de pielea înnegrită, luând foc.

Pe culmea zidului, câţiva flăcăi de curând înrolaţi printre apărătorii Constantinopolelui primiseră poruncă să răstoarne un cazan cu smoală topită peste turci, când aceştia vor încerca să escaladeze fortificaţiile. Puternic impresionaţi de năvala păgânilor asupra culoarului dintre ziduri şi de lupta îndârjită purtată de aceştia cu mercenarii lui Giustiniani şi cu soldaţii lui de Brienne, puseseră cângile în funcţie şi vărsaseră smoala peste vânzoleala de jos. Răcnetele de durere care le ajunseră, la urechi îi umplură de bucurie. Făcuseră treabă bună…

De pe creasta colinei unde-şi instalase postul de comandă, sultanul Mehmed Khan se uita turbat de furie la trupele sale care se retrăgeau în debandadă de sub zidurile Constantinopolelui. În stânga lui se frământa pe cal Zaganos-Paşa. Vizirul armatei şi-ar fi îngropat faţa în palme, spre a nu mai fi martor la ruşinosul eşec al trupelor otomane, dar nu îndrăznea să facă nicio mişcare, îl paraliza prezenţa sultanului.

Marele vizir Khalil stătea în dreapta padişahului şi îşi netezea calm barba argintie, cu ondulaţii mari, bogate. Deşi bătrânul sfetnic părea impasibil, Mehmed îi citea în suflet ca într-o carte deschisă. Marele vizir exulta, dar nu scotea niciun cuvânt. Îl lăsa pe tânărul său stăpân să-şi recunoască greşeala de a fi început acest război nenorocit, încălcând opinia contrară, a

marelui său vizir.

„Până la urmă vei vedea că tot eu am avut dreptate! cugeta sultanul, evitând să-l privească. Voi cuceri Constantinopolele chiar dacă va trebui să lupt singur împotriva întregii lumi!”

* * *

Noapte…

Pe câmpul de luptă acoperit cu cadavre se mişcau încolo şi încoace – ca nişte licurici – puzderie de facle aprinse. Şi musulmanii şi creştinii – la lumina torţelor – îşi ridicau morţii şi răniţii într-un fel de armistiţiu tacit. Păgânii şi ghiaurii cărau târgi cu leşuri scăldate în sânge, încrucişându-se uneori ca şi când nici nu sar fi văzut. Priveau însă cu coada ochiului, încordaţi, gata să arunce targa şi să pună mâna pe junghere dacă adversarii ar fi dat vreun semn de ostilitate. Dar în asemenea împrejurări nu se pomeneau ciocniri, fiindcă şi osmanlâii şi creştinii se grăbeau să elibereze terenul de morţi. Cadavrele lăsate pe câmp nu numai că ar fi intrat în putrefacţie, răspândind miasme dezgustătoare, dar ar fi dezlănţuit epidemii pustiitoare pentru ambele tabere.

Printre mahomedanii care cărau leşuri se afla şi Omar, arabul. Suplu ca o lamă de sabie persană, avea muşchii de oţel şi o ascuţime deosebită a minţii, calităţi care-l ajutaseră să treacă de la căratul târgilor la comanda unei echipe de cărători, mai toţi arabi ca şi el. Purtând o torţă aprinsă, Omar mergea înaintea oamenilor lui şi căuta printre movilele de morţi pe osmanlâi. Foarte îndemânatic, îi trăgea la repezeală din încâlceala de leşuri, lăsându-i a fi ridicaţi de cărătorii săi. În vreme ce scormonea mormanele de cadavre, Omar strecura neobservat mâna prin buzunare, prin chimire, prin ascunzişurile hainelor, de unde scotea tot atât de repede tot ce dibuia mai de preţ. Prefera monedele de aur şi bijuteriile. Se întâmpla câteodată să găsească şi mici obiecte sfinţite: medalioane, iconiţe – foarte preţuite de creştini – precum şi cupe, mici statuete, pumnale fin cizelate, încrustate uneori cu nestemate. Toate acestea le ascundea în buzunarele adânci ale şalvarilor săi. Burnuzu-i alb, purtat pe umeri în orice sezon, acoperea cu faldurile lui rotunjimile unor prăzi prea bogate. Dacă ar fi devalizat numai stârvurile ghiaurilor, nimeni nu l-ar fi tras la răspundere. Omar însă îi uşura de valori şi pe

duşmani şi pe prieteni, pentru simplul motiv că era un jefuitor de cadavre profesionist. Dar avea şi alte preocupări.

Îl chema Omar, însă nu ştia cine îi dăduse numele acesta, după cum nu ştia nici cine-i erau părinții. Primele lui reminiscențe erau legate de nişte ulițe strâmte, întortocheate, cu mult praf şi străjuite de case înalte, scăldate într-un soare torid. Mânca pe atunci ce i se dădea de pomană, ori ceea ce găsea prin gunoaie, bătându-se uneori cu câinii pentru câte un os cu ceva carne. Mai târziu, aflase că oraşul în care trăia se numea Mecca, dar că în lumea largă se mai găseau şi alte oraşe, poate mai bogate şi mai frumoase, dar nu tot atât de sfinte. Omar visa să cutreiere aşezările acelea minunate, despre care auzise multe lucruri uimitoare, trăgând cu urechea la pălăvrăgelile conducătorilor de cămile. Mulți dintre aceştia ajunseseră cu caravanele până la marginea pământului, acolo unde apele se îmbină cu cerul. Dar ca să pleci în călătorii trebuia să ai bani cu grămada, pe când el, Omar, abia dacă primea de pomană câte o băncuță sfrijită, tot atât de neînsemnată ca şi persoana lui. Se deprinsese să fure fără să-l fi învățat cineva. Şterpelea din coşurile pântecoase de pe tarabe hălci de berbec, bucăți de brânză, fructe, dulciuri, spre a-şi astâmpăra foamea. Nu-i trecuse niciodată prin minte că săvârşeşte un păcat, fiindcă nici nu avea noțiunea păcatului. Când ajunsese la vârsta adolescenței, îşi făurise o filozofie proprie. Socotea, de pildă, că toți oamenii îi erau duşmani pentru că îl băteau cumplit ori de câte ori îl prindeau furând. Nu nimerise la închisoare, căci era prea tânăr şi nimeni nu avea timp să se țină de asemenea nimicuri.

Trăind în mijlocul vagabonzilor, învățase să-şi folosească pumnii şi istețimea, astfel încât să-şi asigure un loc privilegiat printre semenii lui. Fiindcă era frumuşel şi ispitea cu tinerețea lui pe amatorii de plăceri echivoce, se vindea celui care plătea mai bine. În acest chip prinsese gustul banului şi al cheltuielii. Lăcomia de bani era dealtfel o trăsătură comună a mai tuturor locuitorilor din Mecca. Pelerinii mahomedani din lumea întreagă care veneau să se închine în fața unicului sanctuar al Islamului – faimoasa Kaaba din marea moschee de la Mecca – erau jumuliți de bani mai vârtos decât gâştele de pene.

Omar se deprinsese să se spele, să se îmbrace cochet, să-i placă mâncărurile bune, deşi continua să doarmă pe unde

apuca, fiindcă niciodată nu-i trecuse prin cap că ar putea avea un cămin al lui. Într-o noapte, pe când se întorcea voios de la un client care-l plătise bine, fusese atras de zgomotul unei încăierări. Un arab înalt, bolovănos, înveşmântat într-un burnuz alb, fusese atacat de nişte derbedei într-o uliță dosnică. Priceput în mânuirea cuțitului, se apăra cu înverşunare, aplicând lovituri în dreapta şi în stânga.

Culcase la pământ doi inşi, dar superioritatea numerică a agresorilor era atât de covârşitoare, încât numai un copil şi-ar fi putut închipui că arabul avea şanse să scape nevătămat.

Omar smulsese atunci un par dintr-o grămadă stivuită în dreptul unei case în construcție şi se avântase în ajutorul victimei. De ce o făcuse, nici el n-ar fi putut să spună. Intervenția lui răsturnase echilibrul de forțe. Parul lui Omar, învârtejit cu vigoare, fracturase câteva oase, mai înainte ca agresorii descumpăniți să o fi luat la fugă.

Arabul mulțumise lui Omar. Impresionat plăcut de fizicul lui agreabil şi de mintea-i sprințară, îl poftise la un birt, unde îl îndestulase cu tot felul de bunătăți.

— Eşti dezgheţat, băiatule! Ia ascultă! N-ai vrea să intri în slujba mea? Îți voi da prilejul să ajungi departe!

— Şi ce aş avea de făcut? întrebase înfipt Omar.

— Să te ții de pulpana mea şi să nu-mi ieşi din cuvânt!

Omar se codise la început, ca un cârlan care fuge de şa. În cele din urmă se învoise. Foarte curând avea să constate că nu făcuse un târg prost. Giafer era un temut şef de bandă care năvălea asupra caravanelor cu pelerini aflate în drum spre Mecca, măcelărea gărzile, jefuia pe călătorii bogați, dintre care lua ostatici, fixând apoi pe capul lor mari sume de răscumpărare.

Omar era un ambițios. Insinuându-se în grațiile lui Giafer, ajunsese în scurt timp omul lui de credință. Învățase cu uşurință mânuirea armelor, fiind în stare să se ia la întrecere cu veteranii bandei. Câteva raiduri încheiate cu recoltă bogată îi dăduseră ocazia să guste voluptatea risipirii banilor. Chiolhanurile, jocurile de noroc, femeile, secătuiau repede agoniseala briganzilor, care trebuiau să dea noi atacuri asupra caravanelor spre a-şi reface finanțele.

Alarmate de frecvența crescândă a agresiunilor banditeşti, autoritățile hotărâseră să întărească apărarea convoaielor.

Noile escorte militare zădărnicind câteva tentative de jaf, Giafer fusese fulgerat de o idee. Fiindcă Omar era arătos şi avea o figură deschisă, ce inspira încredere, îl chemase la el şi îi vorbise confidenţial:

— Sunt informat că în curând are să plece din Bagdad o mare caravană, foarte bogată, cu pelerini de seamă, printre care însăşi sora sultanului egiptean. Ai să te dai drept fiu de negustător din Mossul şi ai să te alipeşti caravanei. Ai să te vâri pe sub pielea mărimilor, ştiu că te pricepi la asta, şi ai să-i iscodeşti până ai să afli tot ce ne-ar putea interesa. Cu deosebire mijloacele de apărare ale convoiului. Informaţiile culese ai să mi le transmiţi prin agenţii mei care vor găsi mijlocul să ajungă neobservaţi până la tine. Ai înţeles? Acum să te văd la treabă! Mâine în zori pleci la Bagdad!

Însoţindu-şi patronul, Omar umblase prin multe oraşe. Văzuse Samarrah, cu străzile lui drepte, întretăiate ca pe o tablă de şah, văzuse oraşul Amid, cătărat pe un pinten de stâncă şi înconjurat de ziduri înalte, ca de fortăreaţă, văzuse Alepul, cu minunatul lui bazar, cel mai bogat din întregul Orient, văzuse Hammah, oraşul care se mândrea cu faimoasa moschee Fawwarat al-Dayr, adăpostitoare a unui izvor cu ape făcătoare de minuni, văzuse Gubayl şi Sayda, Akka şi Sur, Lansa şi Hajar, dar niciunul dintre acestea nu îi trezise admiraţia ca Bagdadul, metropola cu un milion de locuitori, fără a se pune la socoteală şi femeile, cu şaizeci de mii de *hammam-uri* publice şi particulare, cu nenumărate bazaruri pline de comori, cu moschei îmbrăcate în faianţă, cu fântâni de marmoră şi palate ca în basme.

Potrivit instrucţiunilor lui Giafer, Omar se alipise caravanei, care cuprindea peste cinci mii de pelerini. Nu lipsea nici sora sultanului egiptean, cu întreaga ei suită. Omar, pseudo-feciorul de negustător, era însoţit de câţiva bandiţi ai lui Giafer, travestiţi în slugi de casă mare. Pelerinii bogaţi, amatori de lux şi de comoditate, erau purtaţi în palanchine cu perne pufoase şi salteluţe moi de mătase. Numeroşi sclavi îi escortau, având grijă de bagajele cărate de animalele de povară. Pelerinii de rând călăreau pe dromadere ori mergeau pe jos. La popasurile de seară se instalau corturile şi se făceau focuri pentru pregătirea mâncărurilor. După câteva ore de odihnă, corturile erau strânse, ustensilele de bucătărie adunate, apoi caravana

pornea iarăşi la drum, înainte de a se lumina de ziuă. Torțe purtate de sclavi o făceau să semene cu o minusculă Cale Lactee.

Convoiul străbătuse Kufa, Najaf şi Qadisia, oraşe înfloritoare, străjuite de luxuriante perdele de palmieri, traversase Eufratul, apoi pătrunsese în deşerturile Arabiei. Cu şapte secole în urmă, cucernica regină Zubayda, soția preferată a sultanului Harun al Raşid, amenajase pe cheltuiala ei o pistă care şerpuia printre nisipurile veşnice. Pista, mărginită pe atunci de lacuri artificiale întreținute cu grijă, căzuse în paragină, iar lacurile secaseră, căci nu mai avusese cine să se ocupe după ce potopul de mongoli ai lui Genghis Khan nimiciseră înfloritorul Imperiu Persan, lăsând în urmă numai ruine şi jale.

În inima deşertului, aproape la fiecare popas, beduinii ieşeau în întâmpinarea pelerinilor, oferind spre vânzare berbeci, miere, brânză, unt şi fructe. Erau însă şi ani în care pustiurile păreau să ia foc. Atunci beduinii localnici dispăreau din calea caravanelor de parcă i-ar fi înghițit pământul. Pe fundul fântânilor secătuite nu se mai găsea decât nisip şi pietre. O înghițitură de apă atingea, în asemenea condiții, prețuri fabuloase. Spre a spori dezastrul, briganzii profitau de ocazie şi distrugeau cisternele. Pelerinii, însetați, deshidratați, mureau cu sutele, cu miile. Spre a supraviețui, unii ajungeau să-şi bea propria urină, adunată în căuşul mâinii. Când îi socoteau ajunşi în ultimul hal de epuizare, bandiții atacau caravana şi o jefuiau fără a întâmpina nicio rezistență. Omar cunoştea din auzite toate aceste neajunsuri, fiindcă la Mecca asemenea subiecte erau îndelung comentate.

În timpul popasurilor, printre beduinii care aduceau provizii se strecura şi câte un om trimis de Giafer, căruia Omar îi furniza informații prețioase.

Caravana pătrunsese adânc în inima „saharei" Arabistanului. Mai aveau cale de vreo săptămână până la poalele munților Hedjaz, ultima barieră stâncoasă înainte de a ajunge la Mecca. Atât pelerinii, cât şi paznicii erau istoviți după drumul lung prin pustiul ars de soare. În timpul acelui popas de noapte hotărâse Giafer să dea atacul. Curând după miezul nopții, oamenii lui se strecuraseră nevăzuți printre dunele de nisip, iar când ajunseseră la marginea aglomerării de corturi şi de padocuri pentru animale, dezlănțuiseră un fulgerător atac.

Deşi luați prin surprindere, paznicii ar fi ținut piept cu destul succes dacă Omar cu oamenii lui nu i-ar fi atacat pe la spate, prinzându-i între două focuri. Lupta scurtă, dar crâncenă, se încheiase cu un măcel. Pelerinii de seamă, printre care sora sultanului, fuseseră luați ostatici, în vederea răscumpărării, iar sărăcimea căzuse în robie.

După acest succes, datorit în mare măsură lui Omar, acesta se ridicase în ierarhia bandei, ajungând locotenentul lui Giafer. Avea însă mulți rivali care îl urau, mâniați de rapida-i ascensiune. Moartea lui Giafer, survenită în timpul unui raid asupra oraşului Bassora, fusese urmată de lupte intense în sânul bandei. După sângeroase frământări, Omar îşi biruise duşmanii, ajungând şeful briganzilor.

Aproape zece ani bântuise deşertul Arabistanului, făcând prăpăd printre caravane. Apoi se ridicaseră alte bande, care-i contestaseră supremația. Se încinseseră lupte sângeroase şi nimicitoare. Steaua lui Omar începuse să pălească. Înfrânt într-o adevărată bătălie de beduinii lui Hussein el-Dawla, un adversar diabolic de viclean, abia scăpase cu fuga, însoțit doar de câțiva oameni. Restul bandei lui se risipise în cele patru vânturi. Urmărit de călăreții lui Hussein, Omar îşi salvase pielea trecând hotarul Imperiului Otoman. Îşi asigurase un timp existența jefuind drumeții. Dar prada era de fiecare dată neglijabilă. Încercase să-şi înjghebeze o nouă bandă. Tocmai atunci îi ajunsese la ureche vestea asedierii Constantinopolelui. Se alipise – cu puținii lui oameni – trupelor turceşti, dar nu în calitate de combatant, ci de gropar, îndeletnicire fără riscuri, ce-i îngăduia să jefuiască morții, în aşteptarea jefuirii comorilor din oraşul asediat.

Amintirea prosperității lui de odinioară nu-l lăsa să doarmă. Era sigur însă că soarta îl va despăgubi cu prisosință. Buzunărind cadavrele de pe câmpul de luptă, abia dacă aduna într-o săptămână ceea ce un om de rând din banda lui Giafer câştiga într-un singur raid.

Pe când despuia de inele mâna unui ofițer turc cu capul crăpat în două, auzi înapoia lui un ropot de cai. Se ridică speriat, vârând la repezeală prada în buzunarul şalvarilor. La lumina făcliilor zări cu înfricoşare pe însuşi sultanul Mehmed, care se apropia în pasul cailor, înconjurat de un mare număr de generali.

„Nu cumva m-o fi văzut vreunul din ei?” se întrebă Omar tulburat. Se ploconi în calea padişahului, plecându-şi umil ochii.

Glasul lui Mehmed, care trecu prin faţa lui fără a-i observa prezenţa, îi ajunse la ureche:

— Îmi spunea careva, Khalil, că împăratul Bizanţului este un sfânt. Dar lumea asta nu are nevoie de sfinţi! Eu sunt un om de acţiune. Am auzit că mi se spune „diavolul”. Ei bine, lumea are nevoie de diavoli!

Sultanul se îndepărtă, urmat de generalii săi. Vorbele lui se pierdură treptat, acoperite de ropotul cailor.

Omar zâmbi. Cuvintele padişahului zugrăveau parcă propria lui viaţă. „Lumea are nevoie de diavoli!” Fraza aceasta îi dansa prin minte. Şi el, Omar, era un diavol. Un diavol şi jumătate…

* * *

Păhăruţele de *rake,* sorbite cu voluptuoasă încetineală, zugrăveau în trandafiriu gândurile lui Manolakis. Se uita euforic la muşteriii cu mutre posomorâte de la mesele din jur, la focul anemic de sub ceaunul cu ciorbă de fasole, la ţambalul mut, uitat într-un colţ al sălii de mâncare. Încăperea aceasta, altădată zumzăitoare de glasuri vesele, de râsete, de cântece, de glume, era acum rece, ostilă. Odinioară, deasupra focului mare din vatră se perpeleau în frigare pui de găină, prepeliţe, potârnichi şi porumbei, împrăştiind arome ispititoare. Printre mese se strecurau slujnice tinere, purtând pe tăvi căni cu vin şi ciozvârte de vânat. Zâmbeau şăgalnic şi îşi legănau provocator şoldurile, trezind poftele păcătoase ale clienţilor, stârnindu-i să le pocnească ştrengar cu palma peste crupă.

De când începuse războiul, toate se schimbaseră în rău. Hanul lui Iakumi Christofakis se transformase într-un fel de cavou, în care se vorbea numai în şoaptă, ca în prezenţa unui mort. Vinurile se scumpiseră, iar puţinele mâncăruri nu mai aveau niciun gust, căci erau pregătite din sărăcie. Mai toţi muşteriii tineri se topiseră. Unii se luptau pe ziduri, alţii se făcuseră pur şi simplu nevăzuţi, fiindcă oamenii stăpânirii căpătaseră prostul obicei de a patrula prin locurile mai umblate – pieţe, bazaruri, cârciumi, băi publice – de unde ridicau cu arcanul pe bărbaţii apţi să poarte armele.

Şoldurile săltărеţe ale puţinelor slujnice din local nu izbuteau

să descrețească frunțile vârstnicilor, veniți la cârciuma lui Iakumi numai spre a-şi împărtăşi veştile şi a se încuraja reciproc.

Lui Manolakis, nărăvaşul fiu al țăranului sărac Kosmas, nu-i păsa nici de zbirii prefectului şi nici de patrulele militare. Avea pumni atât de zdraveni şi se pricepea atât de bine să mânuiască măciuca şi cuțitul, încât de unul singur era în stare să doboare – fără mare oboseală – patru adversari deodată.

Nu demult, Murtzuflos, pielarul, se minunase de tăria muşchilor lui Manolakis, spunându-i că Bizanțul nu avea ostaş care să i se asemene. „Dacă te-ai duce la luptă, i-ai prăpădi pe turci!" Vorbele acestea gâdilaseră vanitatea lui Manolakis, dar nu-l determinaseră să se înroleze în armată. Avea el treburi mai bune în perspectivă. În primul rând, să devină proprietarul cârciumii lui Iakumi. Primii paşi îi şi făcuse. Nu însămânțase el pântecele zglobiei crâşmărițe, făcându-l pe bătrânul soț să creadă că este tată? Zilele lui Iakumi erau numărate, căci Aretusa avea grijă să-l stoarcă de vlagă ca pe o lămâie. „După moartea lui Iakumi, îi făgăduise crâşmărița, te voi lua de soț şi-ți voi da pe mână întreaga avere." Manolakis trebuia deci să stea pe lângă Aretusa, spre a fi prezent în clipa când bătrânul îşi va da sufletul, astfel ca nu cumva rudele lui să pună mâna pe moştenire.

Manolakis avea toate motivele să fie mulțumit; în vreme ce atâția romei tineri mureau pe ziduri, el îşi rotunjea avutul, uşurând de bani şi de giuvaeruri pe burghezii bogați.

Sorbi încă o înghițitură de *rake* şi îşi aruncă privirile spre uşă. De ce întârziau oare tovarăşii lui? Pitsokolas şi Fanurios se leneviseră, iar lui Kolivas i se scurgeau ochii după femei. Manolakis întoarse capul spre Aretusa, care şedea la tejghea pe un scaun înalt. Iakumi o menaja, spre a nu-i tulbura tihna fătului din pântece. Când Aretusa simți ochii tânărului ațintiți asupra ei, îl privi cu coada ochiului, zâmbindu-i tainic.

Chiar atunci Pitsokolas, Fanurios şi Kolivas intrară în sală şi se îndreptară spre masa lui Manolakis. La un semn al acestuia, o slujnică aduse încă o cană cu *rake* şi trei păhărele. Tinerii se cinstiră.

— Ei, cum stau treburile? îl întrebă în şoaptă Manolakis pe Kolivas.

— Drumul e liber! Diamandis e singur acasă cu nevastă-sa şi

cu slujnica. Nepoții lui sunt pe ziduri, iar slujnica stă într-o chițimie sub acoperiş. De acolo nu poate auzi nimic.

— De unde ştii?

Kolivas rosti cu falsă modestie:

— Eh, am făcut şi eu cercetări locale.

— Idiotule! îl repezi Manolakis. Te-ai culcat cu slujnica! Acum are să aibă cine să te identifice!

— Nu sunt atât de prost, şefule! bolborosi jignit Kolivas. Mi-am luat un nume de împrumut. După ce-l uşurăm de aur pe Diamandis, dracu mai îmi dă de urmă!

Manolakis şuieră printre dinți:

— Tot ținându-te după muieri, are să ți se înfunde! Nenorocirea este că ai să ne târăşti şi pe noi după tine!

Fanurios îşi goli păhărelul cu *rake*.

— A sosit vremea să o luăm din loc!

— Da, să mergem! zise Manolakis.

Plăti băutura şi se ridicară de la masă. Păşind alene, legănându-şi şoldurile şi umerii ca luptătorii de circ, Manolakis trecu pe lângă tejghea, ridică degetul arătător la borul pălăriei, salutând-o pe Aretusa, care răspunse cu o seacă înclinare a capului. Indiferența ei prefăcută îşi avea rostul. Soțul încornorat se afla în apropiere.

Manolakis şi oamenii lui ieşiră în stradă. Era întuneric şi se lăsase un frig pătrunzător, neobişnuit în aprilie. Canonada artileriei turceşti îşi rostogolea tunetele. Spre vest, cerul era roşu de parcă abia ar fi spus soarele. Manolakis îşi ridică gulerul mantalei.

— Să ne grăbim!

Îl mâncau degetele. Abia aştepta să meşterească lacătele de la sipetele lui Diamandis…

* * *

Arhondula adună farfuriile murdare de pe masă şi le vârî în dulapul din sufragerie. Era înaltă, osoasă, îmbătrânită.

— De ce nu laşi pe Aglaia să strângă masa? întrebă Diamandis, desprinzându-şi şervetul de la gât şi punându-l pe masă.

Avea o mână grasă, pufoasă, ca de prunc.

— Ştii bine că nu-mi place să văd slugile umblând prin odăile noastre după ce se înnoptează.

— Ce-o să zici când or umbla turcii, şi încă fără să ne ceară voie! pufni Diamandis, ridicându-şi anevoie de pe scaun corpul deformat de grăsime.

— Nu cobi! îl repezi Arhondula.

— Cum ne-o fi scris! suspină din greu bărbatul. Mă duc să verific încuietorile!

Porni spre uşă, legănându-se ca o raţă pe picioarele-i crăcănate. De când începuse asediul, îşi sporise măsurile de precauţie, fiindcă paza avutului cetăţenilor rămăsese pe planul al doilea. Mai toţi gardienii tineri fuseseră trimişi pe ziduri.

Diamandis coborî greoi scara de lemn cu trepte tocite, care scârţâiau la fiecare pas. Deşi ar fi trebuit înlocuite, sau cel puţin drese, Arhondula se împotrivise oricăror renovări.

— Dacă vin noaptea furii, le auzim scârţâind!

Lui Diamandis îi era frică să nu alunece pe treptele cu muchii mâncate. „Într-o zi am să-mi frâng gâtul! reflectă cu parapon. Calicia Arhondulei are să mă omoare!"

Ajuns la parter, verifică zăvoarele de la uşi şi de la obloane. Lumânarea pe care o ţinea în mână împrăştia peste mobilele vechi, găurite de carii, peste covoarele roase, peste pereţii lipsiţi de podoabe o lumină zgârcită, tremurătoare. „Trăim ca nişte sărăntoci, deşi ne-am putea îngădui o casă frumoasă! bolborosi înciudat. Ne lipsim de toate bucuriile, ca să adunăm bani la ciorap! Iar dacă au să vină turcii, au să ne şteargă pe bot de toată agoniseala! Nenorocită viaţă!" La aceste amărâte convorbiri cu sine însuşi se reduceau protestele lui Diamandis. În prezenţa Arhondulei nu îndrăznea să cârtească.

După ce luă la rând şi încăperile de la etaj, controlând conştiincios ferestrele, auzi glasul aspru, gutural, al Arhondulei, chemându-l în dormitor:

— Hai mai repede! Consumi bunătate de lumânare! Să ne culcăm până nu se termină!

Arhondula pregătise deja patul şi îşi făcuse „toaleta" de noapte, dacă toaletă putea fi numită îngrămădirea de articole vestimentare care o făceau să arate ca o mumie: cămaşa de bumbac ieftin, halat matlasat, strâmt şi de o croială jalnică, bonetă de lâna, şal la gât şi mănuşi trase până la coate. Astfel echipată, se ferea de frig, fiindcă în camera de culcare nu se făcea niciodată foc, spre a se economisi lemnele. „Noroc că mi-a lăsat Dumnezeu cojocelul ăsta de grăsime sub piele! se căina

în sinea lui Diamandis. Altfel aş fi murit îngheţat.” Se schimbă pentru noapte: cămaşă aspră de bumbac, halat de lână cu mâneci găurite în coate, fular de lână şi o căciuliţă de iepure chelită. Spre deosebire de Arhondula, nu purta mănuşi.

— Hai, nu te mai învârti prin casă şi urcă-te în pat! îl bodogăni nevastă-sa. Şi stinge odată lumânarea! Vrei să ajungem pe paie? Ah, cheltuitor mai eşti! Dacă n-aş fi eu, praful s-ar alege de toată averea!

Diamandis se strecură sub plapuma subţire, umplută cu lână tocită, şi suflă în flăcăruia lumânării, stingând-o. Rămaseră în întuneric.

— Ei, vezi? Aşa! Întunericul nu costă bani! rosti sentenţios Arhondula. Noapte bună!

Se răsuci cu spatele spre bărbatul ei şi, după câteva minute, începu să sforăie…

Jos, în stradă, Manolakis şi tovarăşii lui se opriră în faţa casei. Se uitară precauţi în jur. Un incendiu nu prea îndepărtat învăpăiase bolta cerului, luminând vag clădirile şi uliţa.

— Nimeni! murmură Manolakis. Dă-i drumul, Kolivas!

Kolivas scoase de sub manta o frânghie lungă, având la un capăt un fel de ancoră de mici dimensiuni, prevăzută cu trei gheare. Se plasă sub balconul casei lui Diamandis şi aruncă în sus ancora. Gheara de metal se prinse de la prima încercare de balustrada de lemn a balconului.

— Numai să ne ţină! şopti cu grijă Fanurios. Kolivas îl privi de sus.

— Când Kolivas face o treabă, nu lasă nimic la voia întâmplării! Balustrada are să ţină!

Se căţără ca o maimuţă pe frânghia agăţată de balcon. Tovarăşii lui îl urmară. Când ajunseră sus, Manolakis scoase din buzunar câteva unelte de metal şi atacă fără zgomot obloanele de la ferestre. În curând manipulările lui îşi aflară răsplata. Cu un uşor clănţănit, zăvorul oblonului ieşi din lăcaşul său.

Îşi acoperiră faţa cu câte o basma, spre a nu fi recunoscuţi în cazul că ar fi surprinşi de cineva în timpul spargerii. Deschiseră cu atenţie obloanele şi fereastra, apoi se strecurară în casă, încălecând glaful în cea mai adâncă tăcere…

Diamandis se trezi din somn sub impulsul unei spaime

inexplicabile. Nu auzea nimic, dar simțea instinctiv că ceva este în neregulă. Neguțătorul nu era curajos, dar teama că banii lui erau primejduiți îi insuflă o îndrăzneală de care nu s-ar fi crezut capabil. Coborî din pat, silindu-se să nu-l facă să scârțâie, îşi puse papucii şi se apropie tiptil de uşă. Trase cu urechea. Nimic.

— Ce faci acolo, omule? auzi glasul somnoros al Arhondulei. Dacă te taie la burtă, nu sta prea mult la privată, căci consumi lumânarea!

— Ssst! Gura! porunci în şoaptă Diamandis. Mi se pare că e cineva în casă!

Arhondula se trezi brusc din amorțire şi se ridică în capul oaselor.

— Dacă sunt hoții, scoate capul pe fereastră şi strigă după ajutor! îl sfătui ea, scuturată de emoție.

— Şi dacă nu sunt?

— Sunt sau nu sunt? îl repezi Arhondula, brusc iritată. Ai mâncat prea mult şi ai visat urât. Vino şi te culcă!

— Nu!... Taci! repetă Diamandis.

— Atunci du-te şi vezi, ca să te liniştești! Poți să iei şl lumânarea!

Cu inima ticăind, Diamandis deschise uşa şi ieşi pe culoar. Îşi ascuți din nou auzul, fără a surprinde vreun zgomot suspect. „Cred că Arhondula are dreptate, gândi, ceva mai calm. Ce dracu mi s-a năzărit?"

Spre a-şi domoli temerile, îşi zise că cel mai înțelept lucru ar fi să coboare scara până la camera ferecată în care-şi ținea sipetul cu banii. Se înapoie în dormitor, luă lumânarea, o aprinse şi, la lumina ei, se îndreptă spre scară. Coborî treptele încurajându-se: „Te-ai speriat de nimic, Diamandis! Are dreptate Arhondula! Te-ai culcat cu stomacul încărcat!"

Ajuns în capul de jos al scării, i se tăie răsuflarea. Un braț țâşnit parcă din neant îl înşfăcă de grumaz, îndeajuns spre a-i înăbuşi orice încercare de a striga după ajutor. Alt braț se ivi în fața ochilor săi, făcând să sclipească un cuțit, al cărui vârf îi zgârie apoi pielea în dreptul carotidei.

— Dacă scapi un geamăt sau faci vreo mişcare, eşti un om mort! îi şopti un glas aproape de ureche.

Trei chipuri acoperite până sub ochi cu basmale pestrițe îl înconjurară.

— Pentru că tot ai venit, du-ne la bani! Diamandis simți că i se înmoaie picioarele şi că i se începeţoşează mintea. Cuțitul îi zgârie şi mai adânc pielea gâtului, trezindu-l din începutul de leşin. Îngrozit, călăuzi pe tâlhari spre camera ferecată. N-aveau decât să-i ia toți banii, numai viața să i-o lase.

— N-am cheia la mine, scânci. Să mă duc sus să o iau.

— Nu-i nevoie, răspunse un glas din dosul basmalei. Avem cu ce deschide.

Diamandis trăi în clipele următoare cel mai cumplit coşmar. Văzu cu jale cum hoţii deschid ca pe nişte jucării lacătele, apoi cum îi golesc sipetul, trecând banii în nişte săculeţi ai lor. Unul dintre tâlhari îşi plecă privirile asupra mâinii cu care Diamandis ţinea lumânarea aprinsă.

— Ce inel frumos ai! Fă-l încoace!

— Sigiliul meu, şopti stins neguţătorul.

— Hai mai repede! porunci banditul. Diamandis se sili fără succes să-şi scoată inelul înţepenit pe degetu-i gros ca un cârnat. „De ce dracu nu strigă Arhondula după ajutor? se întrebă deznădăjduit. Nu se întreabă cum de întârzii atât?" Şeful bandei îl repezi furios:

— Dacă nu-l scoţi mai repede, îţi tai degetul!

Cu un efort disperat, Diamandis izbuti să-şi smulgă inelul. Tremurând, îl întinse hoţului, care deschise mâna. În clipa aceea năframa se desprinse, descoperindu-i chipul. Neguţătorul desluşi un obraz tânăr, nişte trăsături energice, o gură voluntară, aspră. Faţa nu era dezagreabilă, dar lui Diamandis îi păru diavolească.

Înciudat, Manolakis îşi acoperi din nou chipul.

— Ar trebui să te ucid! scrâşni.

— Fără ochelari nu văd nimic! se văită Diamandis. Manolakis vârî inelul în buzunar.

— Legaţi-l! porunci tovarăşilor săi. Puneţi-i căluş! Neguţătorul îndură şi această ultimă încercare.

Abia după ce auzi uşa de la intrare deschizându-se pe dinăuntru şi închizându-se apoi în urma tâlharilor, suspină din greu. Durerea lui lăuntrică îi storcea lacrimi. „Sigur că Arhondula a adormit! Ce-o să zică nenorocita când o să mă găsească aici legat fedeleş!"

Lacrimile grele, fierbinţi, i se prelingeau pe obraji. „Dacă vin turcii, n-au să aibă ce să-mi mai ia!" îşi zise deodată. Gândul acesta îl făcu să încerce un ciudat simţământ de uşurare. „Da, da! N-au să aibă ce să-mi mai ia!"

* * *

În mijlocul frământărilor care zguduiau din temelii Constantinopolele, Acakios, blândul călugăr, ducea o existenţă idilică. De când devenise pensionarul casei de toleranţă dirijate

cu mână de fier de Theodora, se îngrăşase, căpătase culoare în obraji, liniile feţei atât de scobite odinioară se rotunjiseră.

Deşi trăia printre prostituate, nu căzuse în păcatul preacurviei. Devenise duhovnicul lor, le asculta cu atenţie şi umilinţă creştinească spovedaniile, le poruncea să facă nenumărate mătănii, spre a-şi spăla păcatele, iar după ce rămânea singur, înălţa smerite rugi celui Atotputernic, implorându-l să se arate îndurător cu bietele urmaşe ale Mariei Magdalena. Apoi, împăcat cu sine şi cu Dumnezeu, se aşeza la masa veşnic întinsă şi se înfrupta din bunătăţile pe care Theodora i le punea cu generozitate la dispoziţie. Chiar şi acum, când lipsa hranei se făcea tot mai simţită în oraş, patroana avea ascunse provizii multe şi bune pentru zile negre.

Mulţumite că îşi găsiseră un mijlocitor între ele şi Dumnezeu, pensionarele casei de toleranţă îl răsfăţau pe Acakios, oferindu-i daruri – şervetele de dantelă, panglicuţe, iconiţe – îl îngrijeau cu râvnă, pieptănându-l, tunzându-i barba, spălându-i rufele. Niciodată nu se trezise în mintea vreuneia din ele gândul de a-l seduce.

Casa de toleranţă era aproape de ziduri. Bubuiturile tunurilor îl stingheriseră la început pe Acakios, tulburându-i meditaţiile, dar cu timpul se deprinsese atât de mult cu ele, încât nu le mai auzea. În microcosmul bordelului, ca şi odinioară în microcosmul monastirii de pe muntele Athos, modestul monah trăia rupt de lumea din afară. În mijlocul pensionarelor Theodorei se simţea ca un duhovnic într-o monastire de maici. Prezenţa muşteriilor de toate vârstele îl incomoda tot atât de puţin ca şi pelerinajul unor laici dornici să-şi sublimeze spiritul, îngenunchind alături de călugări în ambianţa plină de cucernicie a bisericii monastirii.

Îndeobşte, clienţii Theodorei îl respectau, deşi prezenţa unui monah în această lume galantă era cu. totul insolită. Câţiva îl mai luau peste picior, dar Theodora nu se sfia să-i cheme la ordine, şi chiar să le interzică accesul în stabilimentul ei dacă stăruiau a se arăta lipsiţi de consideraţie faţă de Acakios.

În afară de călugăr şi de un portar zdravăn cât un taur, care avea sarcina expulzării din local a scandalagiilor, un singur bărbat mai căpătase permisiunea să pătrundă la orice oră din zi şi din noapte în stabilimentul Theodorei: Manolakis, care câştigase simpatia, mai mult decât atât, dragostea patroanei.

Într-una din camerele dosnice ale clădirii îşi găsea el ascunzătoare ori de câte ori rețeaua gardienilor se strângea în jurul său. Stătea la fund până ce se potolea furtuna şi autoritățile îl dădeau uitării. Apoi ieşea iarăşi din vizuină, reluându-şi activitatea, până ce un nou iureş îl silea să se ascundă în camera tainică din stabilimentul Theodorei.

Între Acakios şi Manolakis se statorniciseră legături de reciprocă toleranță. Monahul resimțea refuzul tânărului de a i se spovedi, dar îl accepta ca pe un rău necesar, de vreme ce Theodora îl rugase să-l trateze cu îngăduință.

— Manolakis este foarte apropiat de sufletul meu, cuvioase. Văd în el nu numai pe omul care-mi împarte din când în când patul, ci şi pe copilul meu.

Monahul nu înțelegea aceste relații spiritual incestuoase, dar le tolera, rugându-se lui Dumnezeu să ierte păcatele Theodorei şi să-l aducă pe Manolakis pe drumul cel bun.

De când începuse războiul, stabilimentul Theodorei cunoştea o afluență neobişnuită. S-ar fi zis că bărbații căutau instinctiv să-şi reverse prea plinul sexualității lor exacerbate de prezența morții care-i pândea pe ziduri. Când li se acordau câteva momente de libertate, dădeau buzna la Theodora, unde se goleau nu numai de sămânță, dar şi de bani. Bordelul prospera ca niciodată. Theodora şi pensionarele ei atribuiau acest belşug lui Acakios, care, credeau ele, le purta noroc.

Într-o seară, care avea să rămână de pomină în viața monahului, Manolakis se înfățişă Theodorei, ducând sub braț un săculeț greu, umflat ca o lună plină. Tânărul se uită peste umăr la călugărul care stătea la masă şi se înfrupta dintr-o farfurie cu stafide. Scena se petrecea în apartamentul Theodorei, căreia Manolakis îi făcu semn că voia să-i vorbească fără martori.

— Cuvioase, nu vrei să cobori în pivniță după o sticlă de vin bun? îl îmbie patroana. Pe polița din fund sunt câteva sticle cu vin de Samos şi de Cephalonia. Alege pe îndelete! Nu te zoreşte nimeni! Hai, du-te!

Pentru Acakios, o vizită în pivnița cu băuturi era întotdeauna binevenită.

— Iacă, mă duc, zise ridicându-se de la masă şi ieşind din cameră.

Când se văzu în beci, aspiră cu nesaț aerul rece, înmiresmat

cu arome. Torța aprinsă pe care o înfipse într-un suport metalic arunca o lumină aurie peste sticlele acoperite de praf şi de pânze fine, cenuşii, de păienjeni. Vinurile acestea erau rezervate clienților simandicoşi. Fiindcă Theodora îi recomandase să nu se grăbească, monahul îşi spuse că numai destupând o butelie sau două va putea aprecia licoarea cea mai savuroasă. Alese o sticlă pântecoasă, tare colbuită, o cântări în palmă, o privi în lumină, apoi mulțumit de rezultatul inspecției, o destupă, îi mirosi aroma, închise transportat ochii şi duse sticla la gură. Vinul dulce, parfumat, îl făcu să plescăie cu delectare din limbă.

Deschise fericit ochii şi deodată îi căscă, rotunjindu-i uluit. În fața lui, pe poteca dintre polițele cu sticle, țărâna începu să se mişte, ca şi când o cârtiță ar fi umblat pe dedesubt Apoi pământul se lăsă brusc în jos, deschizând un orificiu de trei palme. Acakios se întrebă dacă nu băuse prea mult şi văzul începea să-i joace feste. Gaura din pământ se lărgi cam de şase palme. Sub ochii lui plini de uimire şi de spaimă, apăru un cap tuciuriu, cu occiputul înfăşurat de un turban galben. Chipul diavolesc avea ochi scăpărători ca tăciunii, urechi ascuțite şi o bărbuță ascuțită de țap. Între dinții albi ținea lama unui pumnal.

— Belzebut! Lucifer! Asmodeu! Astarot! Mammon! bâigui înfiorat Acakios.

Privirile diavolului ieşit din străfundurile iadului şi privirile monahului slujitor al sfintei credințe creştine se încrucişară câteva clipe, reflectând aceeaşi stupoare. Acakios îşi zise că Dumnezeu hotărâse a-l încerca, punându-l față în față cu Satana. Se şi văzu asemenea sfântului Arhanghel Mihai în luptă cu Balaurul. Fiindcă nu avea la îndemână o lance, făcu din sticlă armă şi, cu o forță înzecită de credința-i creştinească, îl trăsni pe Demon în țeastă. Îngerul tenebrelor, lovit la mir, scăpă un strigăt foarte omenesc şi se scufundă în adâncurile pământului. În locul lui răsări însă alt cap, mai fioros, de asemenea oblojit cu un turban. Făcând din sticle proiectile, Acakios începu să le arunce în emisarul Infernului. Şi acesta căzu fulgerat, dar alții îi luară locul, țâşnind din pământ ca nişte flăcări vii.

Monahul înțelese că armiile Iadului aveau să-l copleşească. Ridicând poalele anteriului, făcu stânga împrejur şi o luă la

fugă spre scară, urlând din răsputeri:

— Ostile Necuratului s-au abătut asupra noastră, păcătoşii! Săriți, fraților! Săriți!

Din câteva salturi urcă scara şi ieşi din pivniță, trântind uşa de fier în urma lui şi închizând-o cu toate zăvoarele. Tărăboiul stârnit de Acakios atrase pe mai toți clienții locantei. Apăru şi Manolakis, pe care Theodora îl trimisese să vadă ce se întâmplă. Câțiva oameni, înspăimântați de vorbele incoerente ale monahului, începură să-şi facă semnul crucii şi să-şi scuipe în sân.

Printre muşterii se afla şi un ofițer din garda imperială, care dădu alt înțeles cuvintelor lui.

— Toată lumea să pună mâna pe arme! Fac rămăşag că diavolii văzuți de cuvioşia-sa sunt nişte blestemați de turci care au săpat o galerie subterană spre a se strecura în inima oraşului. Un om să alerge la ziduri şi să dea alarma! Poate vom avea nevoie de ajutoare!

Ofițerul se uită la Manolakis şi la ceilalți bărbați care purtau arme.

— Până la sosirea întăririlor, să-i atacăm pe turci! Să nu le dăm timp să iasă din galerie în număr mare! Orice întârziere poate să ne coste scump!

Zâmbi lui Acakios.

— Ai făcut treabă bună, cuvioase! Acum vine rândul nostru. Sunteți gata? se adresă oamenilor buluciți pe culoare.

— Gata! i se răspunse.

Ofițerul îşi scoase sabia din teacă. Cu gesturi hotărâte desfăcu zăvoarele şi deschise uşa de fier. În pivniță se şi adunaseră câțiva turci. Alții ieşeau din gura deschisă a galeriei.

— După mine! strigă ofițerul, năpustindu-se asupra osmanlâilor.

Cinci inşi îl urmară, plini de însufleţire. Şi Manolakis fu ispitit să-şi încerce puterile cu turcii, apoi îşi zise că n-avea niciun rost să facă pe viteazul. Trase cu urechea la tumultul din beci, apoi se întoarse spre Acakios.

— Lasă-i să se bată, cuvioase! Îşi fac meseria de soldați! Noi să ne vedem de socotelile noastre!

Călugărul îl privi încruntat. Nu înțelegea raționamentul lui Manolakis. Căută din ochi o armă şi văzu un topor rezemat de

o buturugă folosită la spartul lemnelor. Înşfăcă toporul şi alergă spre uşa pivniței zbierând:

— Viu şi eu, căpitane! Să-i prăpădim pe păgâni! Nui omorî pe toți! Lasă-mi şi mie câțiva!

* * *

În cea de-a zecea zi a asediului, romeii care făceau de gardă pe zidurile dinspre Marea de Marmara văzură venind dinspre miazăzi patru corăbii mari. Pe cel mai înalt catarg al primei nave flutura pavilionul imperial bizantin. Celelalte trei arborau, pe lângă pavilionul genovez, şi stindardul papal.

Scăldate în soarele proaspăt al dimineții, corăbiile înalte, cu pânzele umflate de vântul prielnic, ofereau un spectacol nu numai măreț, dar şi generator de exuberante speranțe pentru încercații locuitori ai capitalei bizantine. Acum, când constantinopolitanii se socoteau părăsiți de creştinătatea vitregă, apariția navelor căpăta semnificația unui ajutor providențial.

Vestea se răspândi cu iuțeală în oraş. Populația ieşi pe străzi, aclamând pe Suveranul Pontif, atât de hulit până atunci. Până şi ortodocşii fanatici îşi ziseră că ajutorul Papei sosea la timp. Pe ziduri, ostaşii se îmbrățişau, plini de entuziasm: întăririle trimise din

Occident aveau să-i silească pe turci a ridica asediul. Clipele cele mai grele trecuseră. Clopotele tuturor bisericilor prinseră să sune de sărbătoare.

De pe cel mai înalt turn al Blachernelor, împăratul Constantinos, înconjurat de câțiva sfetnici, privea cu ochi înceţoşați de emoție solemna defilare a corăbiilor care se îndreptau spre Cornul de Aur.

— Dumnezeu s-a milostivit de sufletele noastre! grăi, încercând a-şi stăpâni cutremurarea din glas.

— Pariez că navele acestea sunt numai avangarda flotei pe care o aşteptăm, zise Demetrios Cantacuzino, suspinând cu uşurare.

Galerele turceşti care patrulau de-a lungul zidurilor dinspre mare ale Constantinopolelui se concentrau spre a împiedica prin luptă intrarea în port a corăbiilor creştine.

— Să sperăm că navele vor izbuti să spargă blocada inamică, vorbi împăratul cu teamă.

* * *

Sultanul Mehmed avusese o noapte proastă. Spre a-şi potoli zbuciumul lăuntric, îşi petrecuse ceasurile de veghe în compania adolescentului Radu cel Frumos, fiul lui Vlad Dracul, precum şi a altor paji senzuali ca nişte fete din saraiul imperial.

Îşi pregătise ani de-a rândul trupele pentru acest asediu, închipuindu-şi că va obține o victorie uşoară şi rapidă, pe măsura forțelor militare incomensurabile aruncate în luptă. O mână de romei, la care se adăugau câțiva creştini străini de Constantinopole, reuşeau însă a ține în şah formidabila armată otomană, înzestrată cu cea mai modernă artilerie. Fortărețe socotite până atunci inexpugnabile fuseseră cucerite grație bombardamentelor. Cine ar fi crezut însă că romeii bicisnici, care nu mai cunoscuseră de un secol încoace beția divină a victoriilor, vor fi capabili să-l înfrunte, să-l facă de râs în fața întregii omeniri? Ce vor spune propriii lui supuşi pe care-i mânase la război, făgăduindu-le o izbândă uşoară şi sigură?

În noaptea aceea de încrâncenată frământare supusese cu furie dementă trupurile fragile ale adolescenților, căutând în îmbrățişările lor un derivativ care să-i mai oblojească rănile amorului propriu, ale orgoliului său nemăsurat. Ațipise abia în zori. Dormise câteva ore, apoi aghiotantul de serviciu îl trezise spre a-i anunța uluitoarea apariție la orizont a unor nave de război, creştine. În clipa aceea Mehmed avusese senzația că imensa cupolă a cerului se spintecă şi se prăvale asupra-i, îngropându-i toate speranțele, toate năzuințele.

Dacă lumea creştină occidentală alesese acest moment spre a-l ataca, îl pândea primejdia unei înfrângeri ruşinoase. Nu putea uita îngrozitoarea experiență a lui Baiazid. Visurile de cucerire care constituiau însăşi rațiunea existenței sale aveau să fie zădărnicite, mitul invincibilității lui avea să piară.

În vreme ce generalii îl aşteptau tulburați în fața cortului imperial, Mehmed, ajutat de paji, se îmbrăca grăbit. Îşi lovea icoglanii fiindcă nu erau destul de iuți, îi lovea înciudat, descărcându-şi asupra lor nervii surescitați. Nu mai avu răbdare să-şi pună platoşa. Ieşi din cort, lovindu-şi cu cravaşa cizmele de piele roşie.

După ce-şi plimbă privirile asupra generalilor înfricoşaţi de expresia ameninţătoare a chipului său, se proţăpi în faţa lui Zaganos şi a lui Yakub-Paşa, şeful serviciului secret.

— Zaganos, Yakub, m-aţi asigurat că Occidentul nu se va osteni să vină în ajutorul bizantinilor! Cum vă explicaţi apariţia celor patru nave creştine?

Se întoarse furios spre marele vizir, care stătea deoparte şi îşi savura triumful.

— Ai cobit, Khalil! Previziunile tale se împlinesc! Vin ghiaurii din Apus! Ei, nu te bucuri?

Bătrânul demnitar înclină din cap cu gravitate.

— Nu mă bucur când ţara mea se află în pragul unor mari şi nemeritate încercări.

Folosise un eufemism spre a nu rosti cuvântul „dezastru". Mehmed nu-i răspunse, încălecă pe armăsarul său.

— La Cele Două Coloane! porunci. Să mă urmeze regimentele trei şi patru de gardă şi un regiment de ieniceri!

Porni în galop întins, în vreme ce generalii şi ofiţerii din suita imperială se avântau pe cai. Cavalcada, alcătuită din înalte căpetenii militare şi din trupe călări, porni frenetic, despicând spaţiile, coborând în galop pantele repezi ale văilor, urcând pieptiş povârnişurile colinelor, sub privirile întrebătoare ale soldaţilor otomani instalaţi pe poziţii. Mai toţi văzuseră navele creştine. Războiul părea să ia o întorsătură nedorită. Şi ofiţerii, şi ostaşii de rând, dar cu experienţă în rosturile războiului, se temeau să nu fie prinşi între două focuri.

Sultanul sosi ca un vârtej la baza navală de la Cele Două Coloane când Suleiman Balthoglu se pregătea tocmai să se îmbarce pe galera-amiral spre a ieşi în întâmpinarea corăbiilor creştine. La apariţia padişahului, comandantul flotei otomane îngenunche în colbul de pe jos.

— Prea Mărite Stăpâne, jur să nimicesc navele ghiaurilor spurcaţi!

— Înainte de a pleca, să îmbarci pe navele tale ostaşii din cele trei regimente pe care le-am adus cu mine! porunci padişahul. Să-ţi întărească echipajele! Iar marinarilor tăi să le distribui zale, căşti de fier, săgeţi în număr nelimitat, lăncii, securi şi unelte de abordaj! Să nu-mi spui mai târziu, Balthoglu, că n-ai fost în stare să nimiceşti corăbiile creştinilor fiindcă nai fost suficient pregătit! E de ajuns ruşinea pe care mi-ai făcut-o în

bătălia din preajma marelui lanț!

Amiralul se izbi cu pumnii în piept.

— Jur pe sabia Profetului că ghiaurii nu vor străpunge cordonul nostru naval! Jur să le scufund corăbiile! Te asigur, Doamne, că voi binemerita încrederea Ta!

Îmbarcarea trupelor aduse de Mehmed se făcu la iuțeală. Apoi Balthoglu păşi cu fruntea sus pasarela care lega cheiul de nava-amiral. În sunetul trompetelor şi în ropotul tobelor, marea flotă otomană se puse în mişcare…

Căpitanul Phlactanellas, comandantul navei imperiale bizantine „Vulturul bicefal", privea din înaltul dunetei cupolele aurite ale bisericii Sfânta Sophia, profilate dincolo de zidurile maritime ale Constantinopolelui. Cu mâna făcută streaşină, spre aşi feri ochii de razele soarelui, scruta învelişul mării, străbătut în depărtare de nave de război otomane.

— Blocadă navală în toată regula! vorbi calm secundului său, Manuil Mavron. Eh, până la urmă o spargem noi! Ne rămâne altceva de făcut?

Secundul încercă să numere vasele inamice, dar sclipirile orbitoare ale valurilor îl împiedicară. Întrebă prin portavoce pe marinarul de veghe de pe marele catarg:

— Câte sunt?

— Între treizeci şi patruzeci! răspunse marinarul. Nu pot să le desluşesc bine!

Căpitanul clătină din cap zâmbind.

— M-am temut că sunt mai multe. Semnalează navelor genoveze constatările noastre, Mavron!

Calmul cu care Phlactanellas întrezărea o luptă navală cu forțe inamice mult superioare nu-l mira pe secund. Se afla de zece ani sub comanda acestuia şi avusese în nenumărate rânduri prilejul de a-i verifica experiența militară, dârzenia şi sângele rece. Phlactanellas avea reputația unui marinar de şcoală veche, a unui îndrăgostit de tradițiile luminoase ale străvechii glorii militare bizantine. Mulți dintre camarazii lui spuneau că este un visător, că se hrăneşte cu iluzii, că încearcă să reînvie trecutul definitiv mort. Poate că era adevărat. Poate că ei nu reuşeau să-l înțeleagă, fiindcă erau incapabili să se desprindă din tiparele mediocrității epigonilor. Indiferent la comentariile lor, Phlactanellas păşea senin pe drumul său, încrezător în nemurirea Bizanțului.

Mavron semnală observațiile sale celor trei nave genoveze care urmau în linie de şir „Vulturul bicefal”.

— Oamenii să treacă la posturile de luptă! ordonă Phlactanellas. Să mi se aducă şi mie armura!

De pe puntea de comandă a navei genoveze „Santa Maria”, căpitanul Maurizio Cattaneo descifră mesajul transmis prin semnalizare cu brațele de un marinar de pe „Vulturul bicefal”. Cercetă cu privirile navele turceşti, care ridicau o barieră plutitoare în calea navelor creştine.

— Acum mă dumiresc, Novarisio, de ce otomanii nu ne-au stânjenit când am trecut prin Dardanele! vorbi primului său locotenent. Flota lor era concentrată aici.

Novarisio cântări din ochi puterea flotei inamice, numărând pânzele albe şi roşii ce pluteau asemenea unor aripi deschise asupra învelişului mării.

— Au să ne dea ceva de furcă!

— Până acum prea a fost monoton drumul! zâmbi căpitanul Cattaneo. O să avem în sfârşit puțină distracție. Dă alarma, Novarisio!

Patrizio Camero şi Antonio Zappatore, marinari pe corabia „Arlechine”, stăteau rezemați de parapetul pupei şi contemplau plini de uimire şi încântare magnifica privelişte a Constantinopolelui etajat în amfiteatru pe povârnişurile domoale ale celor şapte coline. Soarele îl scălda într-o lumină aurie, cu tonuri calde, pastelate. Şi Camero şi Zappatore erau tineri. Auziseră multe lucruri minunate despre acest Constantinopole pe care-l vedeau acum pentru prima oară.

— E mai frumos decât mi-am închipuit! exclamă Camero.

Zappatore se scărpină în păru-i creț.

— Să vezi trai pe noi, la noapte, după ce acostăm!

În aceeaşi clipă le ajunse la ureche ropotul de tobe vestind alarma pe cele două nave care-i precedau.

— Ce-i asta? întrebă Camero.

— Turcii! răspunse camaradul său, scuturat de un fior. Zărise navele inamice ce patrulau la orizont. Nu vezi? Au steaguri verzi!

— Şi cu ăştia trebuie să ne batem ca să putem intra în port?

— Aşa se pare! Dacă nu i-o veni căpitanului nostru gândul bun să facă drumul întors. Să te bați unul contra zece, e curată nebunie!

— Unul la zece? Unul la o sută, vrei să spui! rosti uluit şi înspăimântat Camero. Ia te uită ce iese după promontoriul de colo!

Zappatore vru să răspundă, dar spectacolul sutelor de nave turceşti care împânziseră zarea, răsărind parcă din mare, îi tăie glasul. Îşi făcu semnul crucii. De pe puntea de comandă a propriei lor nave porni să se reverse ropot de tobe.

— Şi căpitanul nostru a înnebunit! exclamă înciudat Camero.

Un contramaistru îi apostrofă brutal:

— Voi, cei de colo, luaţi-vă platoşele, coifurile şi treceţi la posturile de luptă! Ce aşteptaţi? Să vă invite căpitanul personal?

Luigi Cavalotto, marinarul de la postul înalt de observaţie de pe corabia genoveză „Orso d'oro", a patra şi ultima din linia de şir a navelor creştine, încercă să numere puzderia de vase otomane care se apropiau ameninţătoare în linie de front compusă. Când sări de două sute, le pierdu socoteala. Transmise prin portavoce observaţiile sale căpitanului Gianbatista Felliciano, iar când auzi ropotul tobelor, îşi îmbrăcă pieptarul şi îşi puse casca aflată în preajma lui. Un tremur îl străbătu. Avea numai 20 de ani şi nu participase încă la vreo bătălie navală. Când se înrolase în marină, ştiuse că viaţa nu avea să-i fie uşoară. Ofiţeri cu experienţă îl instruiseră cum să se comporte în luptă. Dar de la teorie până la practică era o mare distanţă.

În vreme ce-şi îmbrăca pieptarul de fier, îşi spuse că soarta nu-i era prietenoasă. Bătălia avea să se angajeze tocmai acum, când el era de cart la postul de observaţie, un loc foarte primejduit, căci cei ce îndeplineau această sarcină constituiau o ţintă obligată pentru duşman.

Încercă să-şi izgonească gândurile urâte, concentrându-şi atenţia asupra frumuseţilor Constantinopolelui. Oraşul acesta fabulos, cântat cu patimă de poeţi, îi aminti de Amalfi, locul său de baştină. Şi Amalfi era orânduit în scară pe povârnişurile munţilor cenuşii. La picioarele digului de piatră, apele albastre ale Mediteranei se spărgeau foşnind ca mătasea. Acolo, pe chei, se jucase în copilărie cu prietenii, tot acolo o cunoscuse pe Teresa... Ciudat, tocmai acum îi revenea în minte chipul Teresei! Surâsul, buzele, gropiţele-i gingaşe!...

Huruitul de tobe de pe navele amice şi inamice îl smulse din

reverie. Părea că peste ape porniseră să se rostogolească tunetele.

Coborî privirea şi văzu pe puntea propriei sale corăbii marinarii pregătindu-se febril de luptă. Îmbrăcaţi în platoşe lucitoare, se instalau la posturi. În curând bătălia avea să înceapă. Depărtarea dintre corăbiile creştine şi linia de front a nenumăratelor nave otomane se micşora vizibil. „Ajută-mă, Doamne!" rosti cu fervoare Luigi Cavalotto…

— Credeţi că avem sorţi să străpungem frontul turcilor? întrebă secundul Manuil Mavron pe căpitanul Phlactanellas. După câte observ, navele lor sunt dispuse în linii de front succesive. Chiar dacă spargem primele linii, vom fi blocaţi de navele din liniile următoare.

— Aparent, raţionamentul dumitale este just, Mavron. Vântul ne slujeşte însă pe noi. Pe de altă parte, vasele lor sunt joase şi în general de mic tonaj.

Vom trece prin ele ca printr-o pânză de păianjen! Avem sorţi de izbândă, Mavron! Uite, până şi genovezii ne urmează fără ezitare. Dacă ei, nişte străini, merg la luptă cu hotărâre, putem oare noi, romeii, să dăm înapoi? În ceea ce mă priveşte, n-aş face drumul întors nici dacă aş şti cu siguranţă că mă aşteaptă moartea! Uită-te, Mavron, la zidurile oraşului! Sunt înţesate de romei. Toţi ne privesc şi îşi strâng pumnii, rugându-se lui Dumnezeu pentru izbânda noastră! Avem dreptul să-i dezamăgim?

Phlactanellas se apropie de parapetul dunetei, şi de acolo, de sus, îşi aruncă ochii asupra ofiţerilor, maiştrilor şi marinarilor instalaţi la posturile de luptă. Zâmbi cu multă căldură, ca şi când ar fi îmbrăţişat cu privirile pe propriii lui fii.

— Romei! le vorbi prin portavoce. Peste câteva momente ne vom încrucişa armele cu duşmanii Bizanţului şi ai Crucii. Va fi o bătălie pe viaţă şi pe moarte, dar o vom câştiga, fiindcă dreptatea şi Dumnezeu sunt de partea noastră! De pe coline, întreg Constantinopole ne priveşte! Bărbaţii, femeile, copiii, împăratul însuşi! Toţi ne vor însoţi în luptă cu gândurile, cu sufletul. Îndemnul lor trebuie să ne oţelească încrederea în victorie! Dumnezeu să ne ajute!

Din piepturile marinarilor ţâşni un snop sonor de urale. Uralele unor oameni care aveau să moară, sau să izbândească. Alte urale se înălţară de pe navele genoveze, împletindu-se cu

uralele bizantinilor. Frăția de arme din pragul bătăliei îşi găsea cea mai frumoasă expresie.

— Jurăm să învingem sau să murim pentru împărat şi pentru patrie! încheie căpitanul Phlactanellas.

Uralele de pe corăbiile creştinilor ajunseră purtate pe aripile vântului până la zidurile dinspre mare ale

Constantinopolelui, continuându-şi apoi zborul pe deasupra străzilor, pe deasupra piețelor, pe deasupra caselor şi a monumentelor oraşului.

Printre ostaşii de veghe la creneluri se afla un unchiaş cu mustăți albe şi plete sure. Deşi trecuse de 60 de ani, se înrolase voluntar, fiindcă îşi cunoştea îndatoririle de om şi de cetățean al Bizanțului. Îl chema Leonidas Pateras. Numele de Leonidas avea semnificația unei moşteniri care-l obliga să se jertfească pentru patria lui, aşa cum în trecutul îndepărtat se jertfise pentru Sparta un alt Leonidas, războinic cu sânge regal, care pierise laolaltă cu trei sute de tineri de sub comanda sa, apărând trecătoarea Thermopyle împotriva invaziei persane. Leonidas Pateras era un simplu pielar, dar în sufletul lui ardea flacăra eroismului pur. Când ofițerii recrutori îl repartizaseră la zidurile dinspre mare, plânsese de ciudă, fiindcă dorința lui cea mai vie fusese să se bată pentru apărarea primejduitei porți Sfântul Roman. I se spusese cu menajamente că este prea vârstnic spre a fi trimis acolo. Pe zidurile dinspre mare, însufleţirea lui va fi tot atât de prețuită. Leonidas Pateras cedase, cu jalea în suflet. Avea însă o mângâiere. Doi dintre fiii săi fuseseră repartizați la poarta Sfântul Roman, iar al treilea fiu, prâslea, se înrolase în marină şi fusese trimis pe nava „Vulturul bicefal". Îl chema Leonidas, ca şi pe tatăl său, ca şi pe regele erou.

Acum, de pe culmea zidurilor dinspre mare, bătrânul Pateras avea să urmărească plin de încordare vârtejul unei bătălii în care era prins şi vlăstarul său, marinarul. Cu ochii umeziți de emoție, urmărea mersul celor patru corăbii creştine spre puzderia de vase turceşti orânduite în formație de luptă. Ochii lui erau bătrâni, aşa că nu-i putea desluşi pe marinarii de pe puntea „Vulturului bicefal", întrezărea doar fulgerările armurilor ce oglindeau razele soarelui. Întruna din acele armuri era înveşmântat şi fiul său. Una din acele fulgerări îşi găsea izvorul în platoşa lui Leonidas.

O lacrimă se prelinse printre cutele adânci ale obrazului tăbăcit de ani. O lacrimă de ciudă, de neputință. Bătrânul Leonidas Pateras îşi zise că ofițerii recrutori avuseseră dreptate când nu îl lăsaseră să lupte la poarta Sfântul Roman. Dacă nu-şi putea desluşi fiul, cum ar fi fost în stare să-i desluşească pe vrăjmaşi? N-ar fi făcut decât să-i încurce pe ostaşii tineri şi cu ochi ageri!

Proțăpit pe duneta navei-amiral, cu mâinile în şolduri şi cu bărbia scoasă războinic înainte, Suleiman Balthoglu scruta întinderile albastre ale mării, urmărind evoluția navelor creştine ce înaintau temerar spre frontul naval turcesc. Nările îi fremătau, adulmecând mirosul pulberii detonante. Tunurile de pe vasele sale începuseră să-şi verse proiectilele, ridicând snopi de apă sărată înaintea corăbiilor creştine.

— Prea scurt! Lungiți tragerea! strigă înciudat către ofițerii săi.

Încerca senzațiile excitante ale unui vânător pornit pe urmele vânatului. Se temuse la un moment dat că navele ghiaurilor vor încerca să scape cu fuga. Creştinii se avântau în calea hăitaşilor cu o temeritate care atingea limitele inconştienței ori ale absurdului. Cum îşi închipuiau căpitanii celor patru corăbii că vor rezista sutelor de vase turceşti? Allah le luase desigur mințile!

Acum va spăla în sânge ruşinea suferită în bătălia din preajma marelui lanț.

Amiralul simțea aproape material încordarea războinică a miilor de marinari şi ostaşi de sub ordinele sale. Echipajele perfect antrenate şi trupele de elită îmbarcate pe vasele sale erau înzestrate cu scuturi uriaşe care aveau să le apere de săgețile ghiaurilor. Pierderile lui vor fi minime.

Balthoglu era hotărât să ofere padişahului spectacolul unei strălucite victorii navale. Încrederea lui în biruință era împărtăşită de toți turcii care aveau să participe la bătălie. Stimulați de ropotul darabanelor, de sunetele ascuțite ale goarnelor, de bubuiturile tunurilor uşoare, scoteau răcnete pline de sfidare.

Corăbiile creştine ajunseseră în dreptul promontoriului care adăpostea micul port Bucoleon şi navigau cu toată viteza spre Cornul de Aur, ignorând parcă armada otomană. Pentru constantinopolitanii de pe țărm, care urmăreau cu respirația

tăiată evoluțiile „Vulturului bicefal” şi a celor trei vase genoveze, era limpede că acestea nu puteau ajunge la marele lanț fără a fi interceptate de inamic. Atinseseră deja linia avangardei flotei turceşti…

Tânărul Leonidas Pateras, servant la un tun pe „Vulturul bicefal”, aştepta ordinul comandantului artileriei înainte de a da foc fitilului care trebuia să provoace aprinderea pulberii explozive şi slobozirea proiectilului. Tunarii primiseră instrucțiuni să nu se pripească. Să tragă numai după ce vor ochi cu grijă. Orice lovitură ratată costa scump. Leonidas îşi alesese o galeră cu trei rânduri de vâslaşi, încărcată până la refuz cu ieniceri. Trebuia să o izbească în centru, spre a-i sparge fundul. Numai de n-ar greşi! Folosea drept punct de reper pe turcul smolit la față, care bătea într

O tobă imensă, imprimând un ritm accelerat vâslaşilor…

Yusuf, vătaful robilor creştini mânuitori de rame, mergea printre rândurile lor, de la un capăt la celălalt al galerei, plesnindu-i din când în când cu biciul, spre a le spori zelul. Biciul lung se încolăcea ca un şarpe pe trupurile chinuite ale sclavilor, lăsând urme sângerânde.

Ridicând instinctiv ochii spre nava bizantină, spre care galera se îndrepta cu iuțeală, vătaful văzu gura unui tun ațintită parcă asupra sa. Rânji! Nu ştia ce înseamnă frica!

Deodată auzi o bubuitură urmată de un şuierat. Şuieratul tipic al proiectilelor ce sfredeleau vijelios aerul. Întrezări până şi norişorul alburiu, rotund ca o minge, de la gura tunului. Şuierul îşi sporea puterea apropiindu-se. Încă o secundă… Deodată Yusuf simți un şoc năprasnic! O ghiulea îl tăie în două, stropind cu sângele lui spinările robilor creştini din apropiere, apoi se afundă în podeaua galerei, găurind-o. Sparse carlinga şi chila şi se pierdu în apele de sub pântecele galerei lovite de moarte. Prin marea deschizătură apa țâşni cu violență, împroşcându-i pe cei din jur, întinzându-se lacomă peste picioarele vâslaşilor, ale marinarilor, ale ienicerilor.

Porniră apoi să plouă săgeți. Soldații împanicați de apa care se ridica mai sus de glezne, de genunchi, de coapse îşi aruncau armele şi scuturile devenite inutile şi îşi căutau salvarea sărind în mare, mai înainte ca aceasta să se deschidă pentru a-i înghiți cu galeră cu tot. Dar greutatea zalelor îi trăgea la fund chiar şi pe cei pricepuți să înoate. Rămaşi pe puntea galerei,

ienicerii insensibili în fața morții îşi descărcau arcurile asupra navei bizantine, deşi apa le ajunsese la mijloc.

Robii creştini, legați de băncile lor, se zbăteau zadarnic să se elibereze din lanțuri. Cu ochii măriți de groază, se uitau la apa care se ridica necontenit, trăgându-i spre străfunduri într-un fantastic şi irezistibil sorb.

Comandantul galerei blestema furios destinul hain. Asaltat de ape, voi să se lase în voia lor. Ştia să înoate, aşa că nu se temea de viclenia mării. În clipa aceea simți însă că piciorul i s-a prins între două scânduri. Se încordă spre a şi-l smulge din capcana invizibilă, dar nu reuşi. Văzu în preajma lui toba folosită pentru marcarea ritmului vâslirilor, plutind pe apă. Se cramponă cu disperare de tobă. Piciorul imobilizat între scânduri îl trăgea însă la fund, odată cu galera. Apa îi ajunse la gură, la nări, sufocându-l. Dădu drumul tobei şi începu să-şi agite în neştire brațele. Marea îl înghiți laolaltă cu sclavii creştini înlănțuiți de bănci. Turbanu-i rămase să plutească pe creasta unui val…

De la postul său de supraveghere de pe marele catarg, Luigi Cavalotto văzu prima linie de front a navelor otomane desfăşurându-se într-un fel de potcoavă. Când laturile ei se vor închide, corăbiile creştine vor fi prinse în cursă. Ridică portavocea la buze, spre a comunica celor de jos observațiile sale. În clipa aceea gemu, scăpând din mână portavocea. O săgeată îi străpunsese gâtlejul, rămânând înfiptă între cartilagii. O durere năprasnică, ascuțită, îl făcu să cadă în genunchi. Se agăță spasmodic de balustrada postului de observație, în vreme ce o pânză roşiatică îi acoperi lumina ochilor…

Amiralul Balthoglu era convins că ghiaurii nu-i vor scăpa din mână. Îi prinsese în capcană ca pe nişte şoareci. Cercul navelor turceşti se închisese în jurul lor. În curând vor fi siliți să se predea. Câteva sute de creştini, oricât de dârzi, nu vor fi în stare să facă față puhoiului concentric turcesc.

Duelul arcaşilor creştini şi turci se încinsese cu încrâncenare. Mulțimea săgeților zburătoare umbrea marea, de parcă s-ar fi aşternut un nor între ape şi soare.

La un semn al lui Balthoglu, otomanii încetară lupta. Un ofițer al său ridică un steag alb. Atunci se stinse şi glasul tunurilor de pe corăbiile creştinilor. Se aşternu brusc o linişte

aparent ireală. Dragomanul-şef al flotei otomane, care se afla lângă Balthoglu, duse la gură un portavoce şi, îndreptând spre navele împresurate gura pâlniei, vorbi în greceşte:

— Amiralul Suleiman Balthoglu vă cere vouă, comandanți ai corăbiilor creştine, să nu vărsați zadarnic sângele oamenilor voştri, ci să plecați steagul şi să vă supuneți Măritului Sultan Mehmed Khan. Dacă vă predați fără luptă, veți fi liberi să vă înapoiați fără vătămare la căminele voastre. Dacă veți nesocoti mărinimia Înălțimii-sale Padişahul şi veți angaja bătălia, toți cei care veți supraviețui urgiei noastre veți fi traşi în țeapă.

Repetă mesajul şi în italieneşte. În timp ce dragomanul-şef îşi debita solemn ultimatumul, Balthoglu contempla mulțimea de vase otomane orânduite în formații de luptă pe întinsul mării. Vântul dinspre miazăzi se înteți se. Valuri tot mai mari imprimau un tangaj violent navelor sale. Marinarii turci erau deprinşi să lupte pe orice vreme, dar oamenilor din trupele de uscat, neobişnuiți să aibă sub tălpi o podea mişcătoare, li se va micşora capacitatea de luptă. Deja printre aceştia răul de mare începuse să-şi facă efectul.

Dragomanul-şef îşi încheie mesajul. Amiralul Balthoglu îşi încordă auzul spre a desluşi răspunsul ghiaurilor. Urmară câteva momente de tăcere, grele ca nişte stalactite de plumb. Apoi, de pe una din navele genoveze țâşniră limpezi prin portavoce câteva cuvinte ce plutiră peste valurile mării până la cele mai îndepărtate vase turceşti:

— Mai întâi pupați-ne-n cur, şi după aia vedem noi! Obrajii amiralului se învăpăiară. Vorbele ofensatoare şi hohotele de râs ale marinarilor de pe corăbiile creştine îi răniseră adânc orgoliul. Ridică mâna şi strigă răspicat:

— Foc!

Tunurile de pe navele sale prinseră iarăşi să reverse ghiulele. Arcurile reintrară în acțiune. Navele otomane se năpustiră asupra ghiaurilor. Săgeți purtătoare de smocuri de bumbac aprinse porniră în zbor, înfigându-se ca nişte țepi de foc în pânzele vaselor creştine. Dar romeii şi genovezii aveau antidot. Marinari sprinteni se suiau pe cordaje şi pe vergi, smulgând săgețile incendiare şi aruncându-le în mare.

Primele nave otomane atinseră flancurile corăbiilor creştine. Purtate de vântul prielnic, acestea îşi continuau impetuos mersul, spărgând cu provele lor înalte bordurile galerelor şi ale

fustae-lor joase ce încercau să le taie drumul…

Elias Hagisava, vâslaş pe o galeră din centrul celei de-a doua linii de front a flotei turceşti, căzuse în robia păgânilor cu un an în urmă, când aceştia debarcaseră în Moreea. Acum trăgea la aceeaşi ramă cu încă patru robi, toţi creştini; un cavaler din ordinul monahal al Rhodosului, un marinar venețian între două vârste, puternic ca un urs, dar prost ca noaptea, un tânăr țăran din Creta, care-şi plângea neîncetat căminul părintesc pierdut, şi un francez, actor de profesie, ajuns după o tristă odisee rob la turci. Toți cinci aşteptau cu sufletul la gură deznodământul bătăliei, care abia se angajase. Nu-i puteau urmări peripețiile decât prin deschizăturile strâmte din bordurile navei, folosite drept lăcaş pentru furcile ramelor.

Patru dintre cei cinci vâslaşi aveau familii prea sărace spre a cuteza să spere că vor fi răscumpărați vreodată. Pentru cavalerul de Rhodos călugării din ordinul său oferiseră o sumă mare de bani spre a-i obține eliberarea, dar osmanlâii, din motive necunoscute, refuzaseră orice tranzacție.

Cei cinci robi mânuiau rama lungă şi grea, ascultând cu emoție vacarmul bătăliei ce se desfăşura dincolo de peretele înalt al bordului. Spre a-i feri pe vâslaşi de ploaia săgeților inamice, marinarii turci instalaseră deasupra lor prelate din piele groasă, de vită. Căderea săgeților pe acoperişul improvizat răpăia ca o grindină. Prelatele nu erau însă de niciun folos față de ghiulele, care le desfundau, ucigând rânduri întregi de sclavi.

Dintre cei cinci oameni înlănțuiți la aceeaşi ramă, trei – printre care şi cavalerul de Rhodos – cunoşteau limba turcă, aşa că puteau reconstitui după ordinele ofițerilor otomani fazele bătăliei. Înțeleseseră, de pildă, că galera lor avea să abordeze în curând corabia „Santa Maria”. Momentul culminant sosise.

Deodată, prin spațiul liber dintre parapetul bordului şi marginea prelatelor, văzură peretele uriaş al navei genoveze, care se apropia vertiginos.

Etrava „Santei Maria” izbi în plin galera, rupându-i vâslele. spintecându-i bordurile şi carena. Mânerul ramei la care trăgeau cei cinci robi îi proiectă înapoi cu violență, zdrobindu-le coastele şi brațele. Mai toți vâslaşii orânduiți pe aceeaşi latură a galerei le împărtăşiră soarta. Din piepturile strivite şi

din capetele sparte sângele se scurgea, înroşind apa mării…

De pe puntea sa de comandă, căpitanul Phlactanellas privea cu diabolică bucurie prăpădul pe care „Vulturul bicefal” – o adevărată fortăreață plutitoare – îl făcea printre vasele joase turceşti, spărgându-le ca pe nişte jucării. Vântul puternic îl slujea de minune, sporind viteza navei şi puterea ei de pătrundere. Corabia bizantină evoca un încercat luptător de circ pe care se străduiesc să-l imobilizeze o ceată de copii. Uriaşul îşi vedea de drum, zvârlindu-i în lături, călcându-i în picioare.

Când Suleiman Balthoglu văzu pârtiile deschise de cele patru corăbii ale ghiaurilor printre vasele lui, simți că îl apucă nebunia. Era de neînțeles. Flota sa, deşi se bucura de o superioritate numerică zdrobitoare, nu putea stăvili înaintarea duşmanului. I se urcase sângele la cap şi îi zvâcneau tâmplele de parcă l-ar fi lovit o criză de dambla. Întoarse capul spre țărm şi întrezări silueta sultanului, călare pe armăsarul său alb.

— La abordaj! răcni Balthoglu, agitându-şi furios brațele. La abordaj, şleahtă de laşi, şi de nemernici! La abordaj!

Padişahul se albise la față ca o filă de hârtie. Amiralul şi marinarii lui îl făceau iarăşi de batjocură. Cu mâinile încleştate pe dârlogi, cu flăcări de mânie în ochi, asista la spectacolul degradant al imensei lui flote ținute în şah de câteva corăbii duşmane. Era de neconceput. Cu toate acestea, trebuia să se încline în fața evidenței. Scrâşni furios în auzul generalilor care-l însoțeau:

— Balthoglu este un incapabil! Un ticălos! Merită ştreangul! Dacă mă lipseşte de o victorie pe care am pregătit-o cu atâta sârg, îl ucid cu mâna mea!

Marele vizir, care-şi legase soarta de păstrarea existenței Bizanțului, reflectă cu amărăciune: „Oh, nevolnici creştini din Apus! Dacă ați fi trimis o flotă în locul acestor puține corăbii, ați fi pecetluit finalul întregului război! Am mizat pe pace, fiindcă nu mi-am închipuit că veți fi atât de orbi încât să nu vă dați seama că un modest efort militar astăzi v-ar fi scutit mâine de un efort însutit! Am scontat pe o manevră a voastră care nu se traduce în fapt! Oare v-am supraprețuit, socotindu-vă mai prevăzători decât sunteți? Sau aşteptați să loviți la momentul ales de voi? Iar tu, Mehmed, când ai să te trezeşti la

realitate? Nu-ți dai seama că ai făcut o greşeală fatală pripindu-te? Acum îți joci ultima carte! Dacă vei pierde războiul, te vei nărui şi vei trage după tine întreaga dinastie a lui Orkhan! În acest război şi eu îmi joc capul. N-ai să-mi ierți pacifismul, care nu este în realitate decât o excesivă prudență, nici dacă vei fi înfrânt, nici dacă vei fi învingător!... Câteodată mă întreb dacă n-ai avut totuşi dreptate. Ai mizat pe imbecilitatea politică a suveranilor creştini din Apus! Până acum evenimentele par să-ți fi confirmat judecata. Dar dacă aceste patru nave constituie avangarda unei mari flote creştine, eşti pierdut! Definitiv pierdut!"

Gândurile lui Zaganos-Paşa urmau alt făgaş: „Dacă în primele ceasuri Mehmed nu-şi va descărca furia asupra mea, în calitatea pe care o dețin de vizir al armatei, toate se vor orândui în folosul meu personal. Din nefericire, cu omul ăsta nu ştii niciodată la ce să te aştepți. Dacă ies cu fața curată din criza actuală, scap şi de concurența lui Balthoglu, a cărui prăbuşire

— pun rămăşag – este încă de acum un fapt consumat. Nu-mi mai rămâne decât să-l elimin pe Khalil. Vulpoiul ăsta îmi va da ceva mai mult de lucru. Balthoglu şi-a săpat singur groapa; lui Khalil trebuie să i-o sap eu!..."

De pe unul din turnurile din preajma portului Bucoleon, împăratul Constantinos urmărea peripețiile luptei navale când măcinat de temeri, când însuflețit de speranțe. Dumnezeu ținea cu creştinii, îşi spunea el. Altfel nu se puteau explica strădaniile zadarnice ale turcilor de a se prinde cu cângile de bordurile corăbiilor împresurate. Nu erau în stare să profite de superioritatea lor numerică atât de evidentă. Tentativele lor nereuşite de a trece la abordaj se încheiau cu uriaşe pierderi omeneşti.

Deodată, vântul, care suflase până atunci cu putere, căzu. Pânzele se dezumflară şi rămaseră să atârne moi, ca obrajii veştejiți ai unor bătrâne. Doar hula mai continua a-şi rostogoli valurile, săltând pe culmile lor viermuiala de nave încleştate în luptă. Corăbiile creştine înaintau acum numai în virtutea inerției, iuțeala lor scăzând treptat. Dacă vântul ar mai fi durat un sfert de oră, toate patru ar fi pătruns în Cornul de Aur. Elementele naturii se desolidarizaseră brusc de creştini, spre a se coaliza cu turcii.

Amiralul Balthoglu înțelese că i se oferea o şansă unică. Navele ghiaurilor în plin mers erau inexpugnabile. Imobilizate, deveneau o pradă sigură.

— Abia acum începe adevărata bătălie! strigă înviorat.

Neaşteptata perspectivă a succesului îi insufla noi izvoare de energie. Îşi scoase iataganul din teacă.

— De data asta nu-mi mai scapă! Îi spulber!

De pe țărm, sultanul văzu nava-amiral avântându-se ca un uliu asupra corăbiilor vrăjmaşe. Culorile îi reveniră în obraji. Căderea bruscă a vântului îi schimbă şi lui starea sufletească. Supărarea de până atunci se transformă într-un optimism exuberant.

— Allah, slăvit să-i fie numele, este alături de noi! vorbi cu strunită bucurie generalilor din suită. Acum victoria este a noastră! Haide, Balthoglu! strigă euforic, uitând că amiralul nu-l putea auzi. Arată-le ghiaurilor spurcați ce înseamnă puterea otomană!

Căpitanul Phlactanellas învălui posomorât cu privirile pânzele moi, atârnate de vergi. Înainte de a fi definitiv imobilizate de calmul eolian, navele trebuiau grupate, spre a alcătui o citadelă plutitoare omogenă, în jurul căreia avea să fie purtată în continuare lupta. Atâta vreme cât se aflaseră în marş, linia de şir îi favorizase. Acum se impunea să schimbe neîntârziat tactica.

La semnalul său, căpitanii genovezi – folosindu-se de ultimele pâlpâiri ale mişcării corăbiilor proprii – manevrară astfel încât să formeze laolaltă cu „Vulturul bicefal” un careu, desigur imperfect, dar care le permitea să-şi acopere oarecum spatele.

La porunca lui Balthoglu, vasele otomane se regrupară în cerc concentric, năpustindu-se asupra ghiaurilor.

— Primului ostaş turc care va înfige steagul verde al Profetului pe catargul „Vulturului bicefal” îi voi acorda rangul de ofițer!

Amiralul transmise acest mesaj prin semnalizare tuturor vaselor de sub comanda sa. Făgăduiala lui biciui înflăcărarea războinică a turcilor. Răcnind prin mii de guri, se pregătiră sufleteşte de atac. Fără să țină seama de grindina de săgeți şi de bolovani, navele turceşti izbutiră să atingă bordurile: corăbiilor. Atât de înghesuite erau vasele otomane, încât ascunseseră luciul mării. Folosindu-se de această platformă

sui-generis, osmanlâii năvăliră asupra fortăreței plutitoare. Sub comanda personală a lui Balthoglu, se cramponară cu cângi de parapetele navelor duşmane şi, sprijinind scări cu cârlige de bordurile lor înalte, dezlănțuiră asaltul.

Tânărul Leonidas Pateras se uită peste balustrada „Vulturului bicefal" la colcăiala de turci care se cățărau pe scări şi pe frânghiile prevăzute cu cârlige zdravene, spre a invada puntea. Sosise momentul folosirii armelor potrivite în lupta corp la corp: săbii, securi, pumnale, măciuci. Pateras trase o ultimă săgeată în masa de duşmani, nimerind în plin un ofițer de ieniceri. Zvârli arcul, scoase de la brâu securea şi începu să reteze metodic frânghiile prinse cu cârlige de parapet, întinse la maximum de greutatea ciucurilor de turci.

Alături de el se afla Ruvas, un tânăr romeu originar din Symendria. Deopotrivă cu Leonidas şi cu ceilalți marinari buluciți de-a lungul balustradelor, tăia frânghii, împingea în gol scări cu turci, arunca asupra lor pietroaie. Plecat peste balustradă, Ruvas se străduia să împingă în afară o scară cu osmanlâi, priponită de bordul navei.

— Ajută-mă, frate Leonidas! strigă. E prea grea! Nu o dovedesc singur!

Ruvas avea chipul înnegrit de funingine, fiindcă se luptase şi cu un început de incendiu. Leonidas îşi uni puterile cu ale lui Ruvas. Ajutați şi de tangajul care descentra scara, izbutiră să o urnească, rostogolind-o în gol. Scara se prăbuşi cu ciorchinii de turci agățați de ea peste asediatorii de jos.

— I-am aranjat şi p-ăştia! strigă Ruvas, frecându-şi încântat mâinile.

Deodată râsetul i se transformă într-un rictus încremenit. Cârligul unei frânghii zvârlite de jos i se înfipsese între coaste, găurindu-i plămânii. O spumă sângerie îi apăru în colțul buzelor. Bolborosi ceva şi se prăbuşi.

Leonidas nu avu timp să-i vină în ajutor, fiindcă în aceeaşi clipă zări pe culmea balustradei mâinile unui turc, apoi un turban. Ridică securea şi, cu o lovitură, scurtă, reteză mâna dreaptă a turcului, care urlă, prăbuşindu-se în adânc. Mâna secționată căzu pe punte, la picioarele lui Leonidas, care o dădu la o parte cu vârful cizmei.

Un alt turban, de astă dată ofițeresc şi cu găietane de aur, se ivi după muchea balustradei. Tânărul marinar repezi securea

în creştetul păgânului. Ofițerul văzu în ultima clipă tăişul securii abătându-se asupra lui. Trase capul la o parte spre a evita lovitura, dar reacția lui fu târzie. Ascuțişul fierului îi despică odată cu carotida şi jumătate din grumaz. Sângele țâşni ca din pompă, stropindu-l pe Leonidas, care izbucni într-un râs isteric:

— Veniți, spurcaților! Să vă trimit peşcheş Profetului vostru! Veniți cât mai mulți! Hai, încă unul!…

Pintenul navei-amiral se înfipse în flancul stâng al „Vulturului bicefal". Balthoglu răcnea, îndemnându-şi la luptă oamenii. Îl exaspera rezistența înverşunată a ghiaurilor, neputința osmanlâilor, care atacau în valuri succesive, de a-şi specula superioritatea numerică. Apucați de furii, nişte turci încercară să spargă bordurile „Vulturului bicefal", repezindu-şi securile în lemnul tare. Dar nu izbutiră decât să muşte câteva aşchii. Alții aruncau de jos torțe aprinse, spre a incendia suprastructurile corăbiilor. Dar gălețile cu apă vărsate de romei stingeau la repezeală focarele. Zbieretele furibunde, strigătele de durere, zăngănitul armelor, stridențele trompetelor se împleteau într-un vacarm asurzitor, acoperind vocea amiralului, care nu mai reuşea să se facă auzit nici de propriii săi aghiotanți, aflați în jurul lui.

— Înainte! urla surescitat, înainte! Romeii nu sunt zei! Sunt oameni ca şi voi! Treziți-vă! Loviți cu sete! Trăsniți-i cu iataganele şi cu ghioagele! Dovediți-le că sunteți cei mai buni ostaşi din lume! Înainte! Înainte, nevolnicilor! Vă faceți de ruşine sub ochii padişahului! Înainte!

Alterna amenințările şi îndemnurile într-o vană strădanie de a-i sili să se depăşească pe ei înşişi. Abia acum înțelegea eroarea pe care o săvârşise. Ataca nişte corăbii înalte, folosindu-se de galere joase, expuse loviturilor nimicitoare venite de sus. Pe de altă parte, vasele bulucite în jurul corăbiilor creştine îşi pierduseră posibilitățile de manevrare… Începu să-l părăsească speranța că va obține victoria. Dacă va pierde şi bătălia aceasta, numai a lui va fi vina. Gândul îi fugi la sultan, şi în clipa aceea îl împresură o cumplită spaimă. „Mehmed n-are să mă mai ierte! Mehmed n-are să mă mai ierte!" Întrezări ca prin vis lațul de mătase al sugrumătorilor nubieni din sarai. „Mai bine să pier în luptă decât să mă ucidă călăul!"

O revărsare de urlete şi o duhoare grețoasă de carne arsă adusă de vânt dinspre corăbiile împresurate îi dădură de ştire că romeii puseseră în acțiune năprasnicul foc grecesc, atât de temut de duşmanii Bizanțului. Peste turcii care se agitau în jurul corăbiilor creştine pornise să cadă o ploaie aprinsă. Flăcările lichide carbonizau hainele, carnea, transformând oamenii în torțe vii. Înnebuniți de durere, aceştia se aruncau în mare, dar focul continua să ardă şi sub apă. Câteva galere incendiate se scufundau încet. Osmanlâii care scăpaseră neatinşi se dădură înapoi, îngroziți. Efectul moral al focului grecesc era distrugător. Spre a-l precumpăni şi a-i electriza pe soldați, Balthoglu hotărî să intre în luptă în prima linie. Ridică iataganul şi începu să-l agite deasupra capului.

— După mine, înainte!

Porni în pas alergător, sărind de pe un vas pe altul, spre bastionul plutitor al ghiaurilor. Aghiotanții se avântară pe urmele lui. Străbătea puntea unei fustae, când o piatră trimisă dintr-o catapultă lovi în plin catargul navei, frângându-l. O aşchie îl nimeri pe amiral sub ochiul drept, umplându-i obrazul de sânge. Şocul îl buimăci o clipă. Îşi şterse cu mâneca hainei sângele de pe față.

— Înainte! Înainte! zbieră, transformându-şi strigătul de durere într-un îndemn la luptă.

Se rezemă de ciotul catargului, fiindcă o slăbiciune ciudată îl făcu să nu se mai simtă stăpân pe picioare. „Numai de n-aş leşina!" gândi. Un aghiotant se apropie, plin de solicitudine.

— Îmi îngăduiți să vă pansez!

Amiralul îl dădu la o parte cu o mişcare brutală a brațului.

— Nu-mi purta de grijă! Du-te şi te luptă! Acolo ți-e locul!

Ofițerul se înroşi. Fără să răspundă, porni în fugă, pierzându-se în vârtejul bătăliei…

Căpitanul Maurizio Cattaneo îşi şterse cu mâna stângă şiroaiele de sudoare de pe față. Alergând de la un capăt la celălalt al corăbiei, spre a conduce operațiile de apărare, se încinsese atât de tare, încât era ispitit să-şi arunce coiful şi să-şi scoată armura. Era însetat de o adiere cât de slabă, care să-l mai răcorească. Dar vântul se încăpățâna să doarmă.

„Dacă nu îmi scot coiful, îmi iau foc creierii!" îşi zise. Uitând de cele mai elementare reguli de prudență, îşi smulse casca de pe cap şi o aruncă pe punte. Când simți fruntea dezgolită

răcorindu-se în contact cu aerul, crezu că renaşte. Se uită la cerul scăldat în focul soarelui, la picăturile de sânge care se prelingeau de pe lama săbiei sale, la pânzele moi, nemişcate. „De sar stârni odată vântul! Altfel suntem pierduți! reflectă cu tristețe. Păcat de oamenii mei! M-ar durea să cadă pe mâna turcilor!”

Se bătuse cu atâta sete, făcuse atâta risipă de energie., încât muşchii începuseră să-l doară. Aspiră adânc aerul, apoi se repezi spre babord, unde o ceată de turci reuşise să se infiltreze, angajând o îndârjită luptă corp la corp cu echipajul genovez.

— Maledetti! strigă plin de înverşunare. Uccideteli! Uccideteli!

Dornic să vadă mai de aproape bătălia, sultanul coborî călare pe o mică plajă de sub zidurile Galatei. Ofițerii din suită îl preveniră că genovezi ascunşi pe după creneluri ar putea să tragă asupra lui. Mehmed ridică nepăsător din umeri.

— Neguțătorii din Galata?... Nu vor îndrăzni! Sunt cu toții nişte poltroni! Nu-s făcuți din acelaşi aluat cu marinarii genovezi care se bat acolo, pe mare, spuse, arătând cu mâna navele angajate în luptă. Negustoria ascute mintea, viclenia, dar toceşte curajul.

Neputința turcilor de a-i înfrânge pe creştini îl exaspera: Incapacitatea lui Balthoglu se oglindeşte şi în comportamentul oamenilor lui! Uite-i! Nu sunt buni de nimic! La un moment dat nu se mai putu stăpâni. Izbucni în invective: Laşii! Laşii! Laşii! Lasă victoria să le scape din mâna! Balthoglu şi marinarii lui nu sunt decât o adunătură de fricoşi şi de nevolnici!

Se uită la soarele care începuse să apună şi se rugă de Allah ca noaptea să se lase mai repede, spre a acoperi vederii ghiaurilor buluciți pe ziduri ruşinea de pe obrazul marinei otomane. Valuri de fierbințeală se ridicau dinlăuntrul ființei lui, făcându-l să fiarbă ca apa dintr-un cazan pus la foc mare. Atât de înnebunitoare îi era furia, încât înfipse pintenii în pântecele armăsarului şi se avântă în valuri.

Sub privirile stupefiate ale ofițerilor, îşi mâna telegarul prin apa puțin adâncă, de parcă ar fi vrut să ajungă înot la încâlceala de nave de care-l despărțeau doar câteva sute de metri. Valurile ajunseseră până la pieptul calului, care fornăia înspăimântat. Pulpanele caftanului imperial, căptuşit cu

zibelină, pluteau pe învelişul valurilor. Armăsarul refuză să mai înainteze, deşi pintenii îi sfâşiau flancurile, înroşind cu sânge apa din jur. De acolo, sultanul zbiera către Balthoglu, amenințându-l cu cravaşa:

— Ia cu asalt corăbiile ghiaurilor! Ce mai aştepți? Escaladează-le! Escaladează-le odată, nenorocitule! Incapabilule! Poltronule! Se dezlănțui într-un potop de sudălmi şi de blesteme furibunde: Laşilor! Muieri nenorocite! Fricoşilor! Bicisnicilor!

Făcea spume la gură. Deodată întoarse calul spre plajă. Cravaşându-l, galopă către grupul de generali care nu îndrăzneau să facă o mişcare. Ajuns în dreptul lor, se opri câteva clipe, vru să le spună ceva, dar se răzgândi şi, dând pinteni calului, porni în goană spre cartierul său general...

Pe fâşiile de nori înalți, subțiri ca nişte fuioare de lână scămoşată, soarele în asfințit aşternea tonuri trandafirii. Calmul înserării crea un fundal insolit învălmăşelii sângeroase din jurul corăbiilor creştine. În locul turcilor căzuți în luptă, alți turci, de zece ori mai numeroşi, se repezeau la asalt, în locul galerelor şi fustae-lor scufundate, altele intrau în acțiune.

Creştinii nu-şi puteau împrospăta însă efectivele decimate. Era limpede că în cele din urmă tenacitatea şi îndârjirea osmanlâilor, dar mai ales inepuizabilele lor rezerve de oameni vor decide soarta bătăliei.

Atunci se petrecu minunea.

Vântul se zburli iarăşi, pornind să agite pânzele corăbiilor împresurate. Înviorați, însuflețiți de noi speranțe, creştinii se băteau cu sporit curaj. Din când în când, privirile lor se îndreptau spre pânzele care se umflau, căpătând viață. Apoi corăbiile creştine se urniră. Etravele lor prinseră iarăşi să spargă cercul navelor turceşti, care pârâiau, sfărâmându-se sub irezistibila presiune.

Balthoglu răcnea exasperat, îndemnându-şi oamenii la un ultim şi suprem asalt. Dar ordinele lui nu mai aveau niciun efect. Turcii agățați de flancurile corăbiilor creştine căzeau pe rând în mare.

Puterea vântului crescu.

Smulgându-şi turbanul într-un acces de neputincioasă furie, amiralul se izbi cu pumnii în cap, înjurând şi blestemând. Pierduse partida. Vântul păcătos îl învinsese, îi năruise visele

de mărire.

Când văzu că navele ghiaurilor, degajate, în sfârşit, din cercul urmăritorilor, se îndreptau cu iuţeală spre Cornul de Aur, dădu poruncă de încetare a luptei. Lăcrimând de ciudă, îşi zise că de acum înainte va trebui să-şi găsească resurse lăuntrice spre a întâmpina cu fatalism hotărârea propriului său destin. Dar firea-i tumultuoasă nu accepta cu resemnare înfrângerea. Revolta-i împotriva providenţei îl făcu să ridice pumnii spre cer. Atunci îşi dădu brusc seama că ofiţerii lui îi păndeau orice mişcare. Îşi struni gestul abia început, coborându-şi braţele de-a lungul corpului. Trebuia să păstreze o atitudine demnă, oricât de grea i-ar fi fost situaţia.

În vreme ce nava-amiral se înapoia la baza de plecare, Balthoglu aruncă o ultimă privire asupra Cornului de Aur. Bizantinii ridicaseră marele lanţ, spre a îngădui corăbiilor creştine să intre în port. Uralele romeilor care-i întâmpinau pe învingători îi răsuciră un cuţit în inimă. Atât de tare îl durea bucuria ghiaurilor, încât nu mai simţea usturimea cumplită a propriului său obraz sfâşiat.

Deodată o spaimă dementă îl săgetă. Ce se va întâmpla când va da ochi cu sultanul? Balthoglu se cramponă cu amândouă mâinile de balustrada punţii de comandă. Numai aşa se putu stăpâni să nu izbească turbat cu pumnii în lemnul lustruit…

În noaptea aceea veghe fără a-şi îngădui o clipă de odihnă. Ţinu întreaga flotă în stare de alarmă. Se temea ca nu cumva bizantinii, încurajaţi de recentul succes, să iasă în larg cu întreaga lor flotă şi să atace vasele turceşti atât de greu încercate. Îl muncea şi o bănuială. Cele patru corăbii creştine nu constituiau oare avangarda unei mari flote trimise în ajutorul Constantinopolelui? Ar fi îngrozitor să-l surprindă nepregătit.

Dar grijile acestea nu izbuteau să-l smulgă din marasmul gândurilor negre. Va fi în stare să domolească mânia sultanului, evitând o dizgraţie definitivă? Ce argumente ar putea invoca în apărarea sa? Suferise o înfrângere ruşinoasă. Duşmanii lui – şi avea destui – se vor năpusti spre a-l distruge. „În leul doborât lovesc toţi măgarii!” reflectă cu amărăciune. Noaptea se scurse fără ca temerile lui să se împlinească. Răsăritul găsi flota creştină grupată înapoia marelui lanţ. Galerele trimise în cercetare se înapoiară raportând că Marea

de Marmara era liberă. Nu întâlniseră forțe navale creştine îndreptându-se spre Constantinopole.

În sufletul amiralului încolți timid speranța că padişahul îl va ierta. Dacă ar fi vrut să-l distrugă, acesta l-ar fi convocat la cartierul său general spre a-i cere socoteală. Îşi dăduse probabil seama că nu va găsi o căpetenie militară capabilă să-l înlocuiască. Experiența în treburile marinăreşti nu se câştigă la poruncă.

Dimineața calmă, senină, îl mai linişti. Inspecta tocmai baza navală, când trompeții sunară „onorul la sultan". Ofițerii, marinarii încremeniră în poziție de drepți, în vreme ce Mehmed, urmat de generali şi de un escadron de gardă, îşi făcu o spectaculoasă intrare în galopul cailor. Balthoglu îi ieşi grăbit în întâmpinare, urmat de întregul său stat-major.

Mehmed descălecă odată cu însoțitorii săi. Chipul îi era întunecat, înfricoşat, Balthoglu i se aruncă la picioare şi se târî prin țărână spre a-i săruta cizmele. Când dădu să atingă cu buzele încălțările imperialului său stăpân, acesta îl lovi cu vârful cizmei roşii peste gură, rupându-i câțiva dinți şi sfâşiindu-i buza de jos.

— Nemernicule! strigă furios Mehmed. Duşman al credinței mahomedane şi trădător spurcat al propriului tău stăpân, fă-mă şi pe mine să înțeleg cum de n-ai fost în stare să capturezi navele creştine? Nu numai că te-ai bucurat de o mare superioritate numerică, dar şi elementele naturii ți-au fost favorabile! Dacă n-ai fost capabil să ieşi învingător dintr-o luptă cu patru corăbii duşmane, cum îți închipui că ai să poți nimici întreaga flotă creştină din Cornul de Aur?

Amiralul se ridică în genunchi. I se redeschisese rana din obraz, pleoapa tumefiată îi acoperise ochiul drept, lăsând să se scurgă un fir de puroi. Sângele din buza de jos, strivită şi sfâşiată, i se prelingea în barba sură, înroşind-o.

— Prea Luminate Stăpâne! Uită-te la mine! Sunt rănit, mi-am pierdut ochiul, fiindcă nu am şovăit să mă bat cot la cot cu soldații mei împotriva ghiaurilor blestemați! Ascultă-mă cu îndurare şi nu te lăsa pradă mâniei! Numai pe nava-amiral au căzut în luptă o mie cinci sute de oameni. Nicio clipă galera mea nu s-a îndepărtat de „Vulturul bicefal". Ai putut să vezi cu propriii tăi ochi, aşa cum au văzut toți cei care te însoțeau, că am luptat cu cea mai aprigă înverşunare! Echipajele de pe

toate navele de sub comanda mea au suferit mari pierderi. Numeroase vase au fost scufundate. Jur că n-am precupeţit niciun efort spre a captura şi nimici corăbiile duşmane! Dar soarta mi-a fost potrivnică! Prea Puternice Stăpâne, nu mă copleşi cu urgia ta, fiindcă nu sunt vinovat!

Câţiva dintre ofiţerii de marină prezenţi îşi uniră glasurile spre a implora îndurarea imperială. Cu vorbe puţine şi simple, îşi aduseră mărturia lor în sprijinul amiralului, declarând că acesta făcuse tot ce-i stătuse în putinţă spre a cuceri corăbiile vrăjmaşe.

Cu un gest scurt, sultanul le porunci să tacă. Se uită cu scârbă la amiralul prăvălit la pământ.

— Ai merita să-ţi tai capul, năpârcă! Dar am să-ţi las viaţa, ca să-ţi târăşti restul zilelor în jale şi în infamie! Ordon să fii degradat în faţa trupelor pe care le-ai comandat! Îţi ridic toate titlurile şi însemnele de onoare pe care eu şi părintele meu ţi le-am acordat! Averea ta va fi confiscată în întregime şi va fi distribuită ienicerilor! Se întoarse spre Hamza-Paşa, şeful casei militare imperiale: Să i se aplice trădătorului Suleiman Balthoglu o sută de bice, apoi să fie izgonit din mijlocul soldaţilor! Executarea!

Încălecă pe cal şi, fără să mai acorde o privire fostului amiral, care gemea cu fruntea în ţărână, porni în galop spre cartierul general…

* * *

Reynaud de Brienne stătea înapoia împăratului când căpitanii Phlactanellas, Cattaneo, Novarisio şi Felliciano se înfăţişară la palat spre a raporta îndeplinirea cu succes a misiunii Din înalt ordin, marele cancelar al Curţii le pregătise într-un termen record diplome ornate cu chenare colorate, prin care li se confereau titluri onorifice, extrem de pompoase, spre a le recompensa – fără cheltuieli – bravura.

Căpitanii primiră diplomele din mâna basileului, stând smeriţi în genunchi. De afară se auzeau dangătele de sărbătoare ale clopotelor din oraş şi ovaţiile mulţimii din faţa palatului.

Împăratul era fericit. Dumnezeu îşi revărsase în sfârşit harul asupra năpăstuitei capitale a imperiului. Norii deznădejdii se risipeau şi soarele speranţei se ivise iarăşi.

— Rog pe Majestatea Voastră să iasă pe balcon! îi vorbi reverenţios maestrul de ceremonii. Populaţia oraşului vrea să-şi vadă suveranul şi pe cei patru căpitani, spre a le încununa fruntea cu laurii recunoştinţei.

Basileul blestemă în sinea lui protocolul absurd de la Curte, care îl obliga să păstreze tăcerea în cursul ceremoniilor. Era nerăbdător să stea de vorbă cu cei patru marinari după încheierea recepţiei oficiale. În vreme ce se îndrepta spre balcon, păşind solemn printre demnitarii aliniaţi pe două rânduri, nu se mai putu abţine şi, încălcând opreliştile protocolului, se adresă căpitanilor:

— Corăbiile voastre sunt, nădăjduiesc, avangarda marii flote pe care Veneţia şi Apusul ne-au făgăduit-o.

Ajunseseră în pragul uşii deschise spre balcon. Dincolo de balustrada împodobită cu flori, dăltuite în marmoră, se desfăşura vasta piaţă a palatului, neagră de lume.

— Nu ne urmează nicio flotă, sire, replică Phlactanellas.

Basileul se opri în prag.

— Nicio flotă? repeta stupefiat.

Într-o clipă i se năruiră toate iluziile. Chipul i se făcu cenuşiu. Întrebarea lui Constantinos şi răspunsul lui Phlactanellas zburară din om în om. Pe feţele până atunci euforice ale demnitarilor se aşternu o expresie de neîncredere, apoi de stupoare.

— Populaţia oraşului nu trebuie să afle încă această veste! spuse împăratul. Nu avem dreptul să-i surpăm moralul. Să ieşim pe balcon!

Când se văzu faţă în faţă cu supuşii săi, Constantinos zâmbi mecanic. Flutură mâna, răspunzând la ovaţii, apoi îi arătă cu un gest pe cei patru căpitani. Uralele răbufniră mai puternice.

Reynaud de Brienne privea scena cu un fel de detaşare. Înţelegea disperarea reţinută a bizantinilor. O lovitură grea este şi mai dureros resimţită când cade pe nepregătite după o mare bucurie. Nu se socotea sentimental legat de pământul Bizanţului. Nu-şi risca decât viaţa, dacă turcii vor cuceri oraşul. În fond, pentru aceasta era plătit. Demnitarii prezenţi ştiau însă că le era ameninţată şi existenţa proprie şi aceea a familiilor. Îi înfricoşa nu numai viitorul sumbru rezervat celor vii, ci şi părăsirea în care vor fi lăsaţi morţii, după ce supravieţuitorii vor fi aruncaţi în sclavie şi risipiţi în cele patru

vânturi.

După încheierea ceremoniei, de Brienne părăsi palatul, spre a se înapoia la postul său, pe ziduri. Lumea veselă de pe străzi, covoarele atârnate la ferestre şi pe balcoane, cântecul sărbătoresc al clopotelor contrastau cu starea lui sufletească. Trecea călare printre oamenii care-l salutau cu prietenie, aducând un anonim omagiu veşmintelor lui militare.

— Ai ieşit de la palat, Kir ofiţer, nu-i aşa? îl întrebă un bătrân mergând pe jos, în pasul calului.

De Brienne înclină afirmativ din cap.

— Spune-mi atunci şi mie, grăi bătrânul, când vin ajutoarele din Apus?

Căpitanul ridică din umeri.

— Drumul de acolo şi până aici e lung, unchiaşule. Mai lung decât îţi închipui. Te las cu bine!

Vârî pintenii în flancurile calului, care porni la trap, lăsându-l pe moşneag în urmă. Femeile îi surâdeau, copiii îi făceau semn cu mâna, o fată îi aruncă o floare de liliac. De Brienne prinse din zbor floarea şi zâmbi fetei. „Dacă aţi şti ce vă aşteaptă! Ah, dacă aţi şti ce vă aşteaptă!" gândi cu tristeţe.

Încercă să-şi imagineze cum va arăta lumea aceasta atât de voioasă după ce va afla adevărul…

În aceeaşi noapte turcii dezlănţuiră un bombardament năprasnic asupra fortificaţiilor. Coronamentul şi latura estică a unui turn din preajma porţii Sfântul Roman, precum şi o porţiune din zidul alăturat se prăbuşiră într-un zgomot infernal, ridicând nori de praf ce întunecară sclipirile stelelor. În miez de noapte, oamenii reîncepură istovitoarea muncă a umplerii spărturii, astfel încât, odată cu răsăritul soarelui, zidurile să pară intacte observatorilor turci.

* * *

La Paris, în marea sală de mâncare a palatului Louvre, trompetele răsunară, vestind intrarea slugilor care purtau pe braţe tăvi de argint încărcate cu vânatul cel mai ales – fazani, căprioare, mistreţi, potârnichi, sitari – destinat a îndestula delicatele maţe ale regelui şi ale oaspeţilor săi. Păsăretul şi jivinele îşi păstrau încă veşmintele lor de pene sau de blană, după cum le lăsase firea. Era însă destul ca majordomii regali să apuce cu câte două degete învelişurile piloase ori pufoase şi

să le ridice în sus, ca dedesubt să apară carnea admirabil friptă şi rumenită a necuvântătoarelor jertfite pe altarul celui mai nobil sport: vânătoarea.

Regele Charles îşi odihnea şezutul într-un jilț aurit, cu perne moi de brocart. Îi încadrau două adolescente drăgălaşe şi foarte picante, Mademoiselle Isabelle de Riberac şi Mademoiselle Blanche de Chinon – de la o vreme nu-i mai plăcea decât carnea tânără – pe care favorita lui *en titre* i le procurase complezent pentru a-i îndulci nopțile. Suveranul luă de pe tava din fața sa o fragedă pulpă de fazan, în care îşi înfipse pofticios dinții. În vreme ce mesteca alene friptura uşor fezandată, pentru a fi pe placul rafinatelor sale gusturi culinare, privirile îi alunecau când spre umerii albi, rotunzi, ai voluptuoasei Mademoiselle de Riberac, când spre sânii mici, apetisanți, ai fragilei Mademoiselle de Chinon.

Ca să stea de vorbă cu episcopul Jean-Germain de Chalon, ambasadorul extraordinar al ducelui Philippe de Bourgogne, plasat dincolo de Blanche de Chinon, trebuia să se plece peste umărul tinerei fete, şi atunci nu scăpa prilejul să pună tandru mâna pe brațul ei, ca şi când ar fi căutat un sprijin.

Episcopul de Chalon se afla de şase zile la Paris, dar în tot acest interval nu-i fusese posibil să obțină o audiență particulară la rege, aşa cum îi ordonase stăpânul său, ducele. Charles evitase sistematic o convorbire între patru ochi, rezumându-se a-l primi pe înaltul prelat doar în cadrul festivităților organizate în cinstea acestuia. Episcopul ar fi preferat onoruri mai puține, dar mai multe rezultate practice.

Regele se înclină iarăşi deasupra decolteului drăgălaşei Blanche de Chinon, spre a vorbi episcopului. În chip de glumă, scăpă între sânii fetei un hartan de fazan din care abia muşcase. Mademoiselle de Chinon chicoti încântată de această augustă favoare.

— Monseniore, rosti suveranul, mâine vom asista la un magnific turnir, organizat în onoarea Grandeței-tale.

Episcopul mulțumi cu fățarnică bucurie. Ura turnirurile, care în concepția lui îşi aveau obârşia în înjositoarele jocuri cu gladiatori din Roma imperială. „Mai potrivit ar fi fost să mă fi invitat la o audiție a corului de copii de la Notre-Dame, despre care am auzit lucruri atât de frumoase!” reflectă înaltul prelat.

Trompetele sunară din nou. În sală se iviră patru slujitori

zdraveni, purtând pe umeri o tavă cât o roată de car, pe care trona o plăcintă de dimensiuni gigantice. Plasară plăcinta pe o masă mare, rotundă, instalată în mijlocul sălii. Trompetele înălțară iarăşi spirale muzicale, însoțite de solemne ropote de tobă. Simultan, plăcinta se despică, asemenea unui pepene tăiat felii, iar din mijlocul ei țâşni un berbec cu lâna şi cu coarnele aurite, încălecat de un pitic deghizat în Belzebut. Berbecul începu să alerge în cerc pe lângă mese, în vreme ce piticul agita chiuind un trident roşu.

„Dacă un burghez de rând ar oferi prietenilor săi un asemenea spectacol, în mai puțin de douăsprezece ore ar fi ridicat de zbirii Inchiziției! cugetă episcopul. Eh, quod licet Jovi…" În noaptea aceea festinul se transformă într-un chiolhan mai deşănțat decât străvechile serbări dionysiace. Deşi demnitatea lui de prinț al Bisericii i-ar fi impus să se retragă, episcopul rămase în continuare la masă, pentru a nu-l indispune pe rege, care începuse să-şi vâre mâinile până la cot în decolteurile tinerelor femei.

A doua zi de dimineață, la ora fixată, venerabilul ecleziarh se înfățişă în loja regală, spre a asista la turnir. Avu însă de aşteptat, fiindcă suveranul, vlăguit după sardanapalica-i noapte, dormise ceva mai mult. În sfârşit, Charles sosi, înconjurat de un stol de fecioare, unele mai ispititoare decât altele. Obosit, se adânci în jilțul său şi începu să-şi facă vânt cu batista de dantelă. Episcopul îşi prefira mătăniile printre degetele-i bătrâne şi noduroase, implorând anticipat iertarea păcatelor pentru toți concurenții care aveau să-şi dea sufletul în această întrecere. Crainicii suflară în goarne, vestind deschiderea turnirului. Cavalerii care aveau să-şi încerce puterile şi măiestria în mânuirea armelor făcură front în fața lojii regale, pentru a aduce un omagiu suveranului mahmur după noaptea-i albă.

Competiția începu. Episcopul văzu lănci rupându-se ca nişte bețe, călăreți prăbuşindu-se cu cai cu tot, scuturi zburând prin aer ca nişte păsări metalice, săbii grele şi buzdugane scofâlcind pieptare de fier şi coifuri, mai văzu capete sparte, picioare şi brațe rupte, şiroaie de sânge prelingându-se pe argintiul armurilor, târgi purtând trupuri sfârtecate, cu intestine atârnând prin praf. Atât de îndârjiți erau cavalerii, încât întrecerea se transformase într-o adevărată bătălie, cu

răniți şi morți. Până şi regele se trezise din apatia lui. În vreme ce Mademoiselle de Chinon acorda cununa de lauri cavalerului învingător la toate probele, episcopul de Chalon îşi apropie pe nesimțite scaunul de al regelui.

— Magnific turnir! exclamă cu prefăcut entuziasm, profitând de răgazul dintre întrecerile individuale şi cele colective. Cavalerii Majestății Voastre ştiu să se lupte! Oh, dar mai înălțătoare ar fi faptele lor de arme dacă şi-ar vărsa sângele războindu-se cu păgânii, pentru apărarea Crucii!

Regele îl privi vizibil stingherit.

— Ai dreptate, Monseniore, rosti evaziv. Va veni şi ziua aceea!

Episcopul se grăbi să arunce noi argumente în balanță:

— Dacă Majestatea Voastră ar porni în cruciadă, gloria Majestății Voastre ar depăşi-o pe aceea a veneratului Vostru înaintaş, Sfântul Louis!

— Nu mi-am terminat încă răfuielile cu englezii, Monseniore. Apărarea Franței primează orice alte interese. Cred că sunteți de acord!

— Ar fi suficient un contingent redus de trupe pentru expediția antiotomană, stărui înaltul prelat. Stăpânul meu şi vărul afectuos al Majestății Voastre, ducele Philippe de Bourgogne, v-ar urma cu toată înflăcărarea.

— De ce nu-şi asumă vărul meu iubit sarcina organizării cruciadei?

— Stăpânul meu, ducele, n-ar ezita o clipă să proclame războiul sfânt. Părintele său, ducele Charles – Dumnezeu să-l odihnească – nu s-a bătut oare cu turcii la Nicopole? Ducele Philippe va călca în mod firesc pe urmele tatălui său. Din nenorocire, locuitorii oraşului Gand au ridicat steagul revoltei împotriva ducelui Philippe, stăpânul lor legitim. Pentru a înăbuşi răzmerița, vărul Majestății Voastre a trebuit să-şi mobilizeze toate trupele, spre a intra în luptă cu propriii săi supuşi. Se poate o tragedie mai cumplită, Sire? Îndată însă ce va pacifica Gandul, va ridica steagul cruciadei.

— Foarte bine! Am să aştept până ce va înăbuşi revolta.

— Constantinopolele asediat nu poate aştepta, Sire. Am fost informați că acolo se petrec orori ce depăşesc orice închipuire!

Regele ridică din umeri.

— Voi aviza, Monseniore! Voi aviza! Episcopul înțelese că pleda cauza Bizanțului în fața unui surd.

— Franța își asumă o mare răspundere, Sire, stând inactivă în vreme ce Imperiul Roman de Răsărit își trăiește ultimele clipe!

Știa că regele l-ar fi putut socoti impertinent, dar jalea îi era prea mare ca să se mai teamă de consecințe.

Charles zâmbi ca și cum nu i-ar fi auzit ultima frază:

— Scumpul meu episcop, ne așteaptă prânzul! Bucătarul ne-a pregătit niște surprize gastronomice de zile mari. Pregătește-te să te regalezi!

* * *

— Destul pentru seara asta! spuse sultanul Mehmed, ridicându-se de la masa acoperită cu hărți.

Generalii care asistaseră la consiliu, în cap cu marele vizir Khalil și cu Zaganos-Paşa, se prosternară, apoi părăsiră cortul.

— Mahmud, tu mai rămâi! se adresă padișahul favoritului său, care se pregătea să iasă printre ultimii.

Tânărul Mahmud, coborâtor din imperialul neam al Anghelizilor, se apropie de protectorul său și i se înclină cu respect.

— Lasă ceremonialul! îi zâmbi padișahul, prinzându-l prietenește pe după umăr. Acum suntem singuri. Așează-te aici pe sofa, alături de mine!

Bătu din palme. Pajii de serviciu aduseră tăvi de aur încărcate cu fructe și cu dulciuri, carafe de sticlă de Veneția și cupe încrustate cu nestemate. Turnară în cupe un vin licoros, de culoarea chihlimbarului vechi. Apărură și patru muzicanți, cu lăute și flaute. Se așezară pe un covor de Șiraz, într-un colț al încăperii, și începură să cânte în surdină o melopee plină de melancolie.

Sultanul luă una din cupe și aspiră aroma vinului.

— Moscat de Sicilia! Gustă-l și spune-mi cum îți place!

Favoritul sorbi puțin vin, îl plimbă câteva clipe prin gură, spre a-i aprecia calitățile, apoi rosti cu convingere:

— Excelent! Un rege al vinurilor pentru un rege al regilor!

Mehmed îi zâmbi cu afecțiune.

— Tu n-ai nevoie să mă măgulești! Ești deasupra curtenilor de rând. Lasă-i pe ei să-și stoarcă creierii zămislind lingușiri extravagante. Crezi că vorbele lor înflorite îmi fac vreo impresie?

Goli cupa şi începu să ronțăie o curmală.

— Tu eşti demn să-mi fii prieten, Mahmud. În vinele tale curge sânge regal.

Favoritul era amuzat de parvenitismul sultanului. Când străbunul acestuia, pe nume Osman, o simplă căpetenie de mercenari, se urcase pe tron, mândra dinastie a Anghelizilor apusese de mai bine de un secol. Documentele de familie ale lui Mahmud Anghelos atestau o vechime milenară. Deşi acceptase să devină favoritul padişahului, nu îşi uita originea.

Sultanul îşi concedie servitorii şi muzicanții. Voia să rămână singur cu Mahmud. În seara aceasta era înclinat spre confidențe. Oamenii cei mai ascunşi simt uneori nevoia să-şi reverse preaplinul gândurilor tăinuite.

— Tu ai să ajungi departe, Mahmud, zise sultanul. Vrei să ştii de ce? Fiindcă te-ai adaptat vremurilor pe care le trăieşti, te-ai supus imperativelor timpului, nu ai mers orbeşte pe drumul pierzaniei, mânat de o mândrie prost înțeleasă, de tradiții desuete, aşa cum procedează actualul împărat al romeilor. În schimbul Constantinopolelui, care prin poziția lui este desemnat de destin să devină capitala imperiului meu, i-am oferit alt tron, precum şi prietenia mea veşnică. M-a refuzat! Prostia se plăteşte! Va sucomba laolaltă cu toți partizanii săi, fiindcă pe mine nimeni şi nimic nu mă mai poate opri… Ție, Mahmud, îți pregătesc măriri pe care nici nu le-ai visat vreodată! Ştiu că îmi eşti credincios, că mă iubeşti. Mi-ai dat dovezi. Am încredere în tine, Mahmud! Nu pot spune acelaşi lucru şi despre ceilalți sfetnici ai mei. I-ai văzut acum o jumătate de oră în consiliu? Se sfâşiau între ei ca fiarele hămesite. Nu-i animă decât pofta de înavuțire şi setea de măriri. Când interesele le-o cer, sunt gata să înşele, să trădeze, să ucidă. Şi cu oamenii aceştia meschini şi limitați sunt nevoit să construiesc un imperiu fără seamăn.

Sultanul întinse mâna spre a-şi umple din nou cupa, dar prințul Mahmud îi preveni gestul, turnându-i vin din carafă. Mehmed îi mulțumi cu o înclinare rapidă a capului.

— Sunt învinuit că nu țin seama de drepturile țărilor învecinate, că le încalc hotarele, le cotropesc teritoriile, le înrobesc locuitorii. Am însă dreptul să nu țin seama de fantastica dezvoltare a poporului turc, de nevoia lui imperioasă de a-şi extinde stăpânirea până la marginile lumii? Popoarele

mari şi puternice sunt desemnate de providenţă să subjuge pe cele slabe, decadente. În lume primează forţa, Mahmud! Iar învingătorii au întotdeauna dreptate! Cuceritorii romani au ţinut seamă de drepturile popoarelor pe care le-au cotropit? Alexandru cel Mare, Caesar, Attila, Genghis Khan, Timur Lenk au ţinut seamă de cioturi când şi-au fundat imperiile? Nici eu n-am să ţin seamă de aşa-zisele drepturi ale basileului Constantinos, ori de ale Bizanţului muribund! Popoarele, ca şi indivizii, au destinul lor. Unele se nasc, trăiesc şi mor în obscuritate, deopotrivă cu arbuştii mărunţi, rahitici, care cresc în umbra marilor copaci. Altele sunt călăuzite de stele şi îşi găsesc locul printre aştri. Imperiul Otoman se află astăzi în plină expansiune. Treptat va înghiţi Europa, Asia şi Africa, astfel încât puterea sa se va întinde de la Coloanele lui Hercule până la Mările Chinei. Catedralele din Franţa şi pagodele din Kitai vor deveni grajdurile cailor noştri, împăraţii, regii şi principii vor îngenunchea spre a-mi face din spinările lor încovoiate scară, pe care să o folosesc pentru a-mi încăleca armăsarul. Împărătesele, reginele şi principesele îmi vor spăla picioarele şi mi le vor şterge cu părul lor, pe care odinioară străluceau diademele. Sultanul râse ciudat: Să nu-ţi închipui, Mahmud, că mă las furat de fantasme. Tot ce ţi-am spus acum se va împlini! Dacă nu astăzi, mâine, dacă nu mâine, poimâine! Dar rezultatul va fi acelaşi! Vom cuceri lumea!

Se ridică de pe sofa şi începu să se plimbe pe covoarele orientale aşternute pe jos. Umbra-i uriaşă, proiectată de lumina lumânărilor, se contura mişcătoare pe pânza împletită cu aur a cortului imperial.

— Sarcina mea nu este uşoară, Mahmud. Resursele umane ale imperiului meu sunt enorme, dar nu nelimitate. Pentru a-mi atinge scopul, trebuie să dau dovadă de abilitate. În vreme ce mă pregătesc de război, clamez iubirea de pace. Popoarele, încrezătoare în făgăduielile mele, îşi vor vedea în linişte de treburi. Dar când voi lovi, şocul va fi atât de brusc, de violent, încât popoarele atacate şi aliaţii lor nici nu vor avea timp să se dezmeticească.

Prinţul Mahmud îi sorbea vorbele. Cu toate defectele lui, sultanul avea cap politic.

— Ai văzut bazinele cu peşti din grădinile palatului meu de la Adrianopole? continuă Mehmed. Sunt acolo nişte peşti mari,

răpitori. În jurul lor zburdă cu inconştienţă tot felul de peştişori mărunţi, înveşmântaţi în culorile curcubeului. Peştii prădalnici stau la pândă, nemişcaţi, înşelând vigilenţa fiinţelor acvatice zglobii şi mărunte. Când prada aleasă se apropie fără grijă, peştii mari atacă fulgerător, înghiţind-o într-o frântură de secundă.

Sultanul luă de pe tavă un pumn de stafide, iar după ce le înghiţi, îşi reluă monologul:

— Trebuie să te bizui pe prostia conducătorilor de popoare şi a consilierilor lor, care se lasă înşelaţi ca şi peştişorii din bazinele mele. Înainte de a-l ataca pe emirul Ibrahim, care a avut îndrăzneala să se intituleze sultan al Karamaniei, am clamat Europei via mea dorinţă de pace. Îmi asiguram spatele, ca să nu fiu prins între două focuri. Când m-am năpustit asupra Constantinopolelui, am declarat potentaţilor mahomedani din Africa şi din Asia că unicul meu ţel este nimicirea ultimului bastion creştin din cuprinsul imperiului meu. Mâine va veni rândul Egiptului, al ţărilor arabe, al Persiei. Atunci voi trimite emisari în Apus spre a-i asigura pe suveranii creştini că nu mai am nicio pretenţie asupra Europei şi că unicul obiectiv al politicii mele este constituirea unui puternic stat turc, tampon între lumea creştină şi lumea mongolă… Ai să-mi spui, Mahmud, că manevrele astea nu se pot repeta la infinit, că duşmanii Imperiului Otoman se vor trezi odată şi odată din amorţire şi se vor alia spre a mă zdrobi. Teoretic, perspectiva este îngrijorătoare. Practic, jocul acesta de basculă se poate repeta la infinit, dând de fiecare dată rezultate excelente. Am impresia că oamenii politici sunt asemenea unor bărbaţi încornoraţi. Deşi ştiu că sunt înşelaţi, abia aşteaptă să li se ofere o scuză aparent plauzibilă, spre a evita o criză cu urmări imprevizibile. Laşitatea popoarelor şi orbirea căpeteniilor nu-şi au margini.

„De ce îmi spune Mehmed toate astea? se întrebă intrigat prinţul. Ce urmăreşte? Omul ăsta începe să mă pună pe gânduri!”

Intuindu-i parcă întrebarea, sultanul îi zâmbi.

— Într-o zi, nu prea îndepărtată, ai să fii chemat să slujeşti interesele superioare ale imperiului. Mă bizui pe tine, fiindcă între noi există o simbioză, Mahmud. Ţi-am câştigat şi sufletul şi trupul.

Făcu o pauză, apoi adăugă:

— Nimic din ceea ce am vorbit acum să nu transpire dincolo de pereții acestui cort!

— Jur, Înălțimea-ta!

— N-am nevoie de legăminte! Numai un imbecil şi-ar da frâu liber gurii! Interesul tău e să taci!

Prințului nu-i plăcu ultima frază, căci dezvăluia existența unui sâmbure de îndoială în sufletul padişahului. Acesta reluă:

— Sunt încredințat că cele patru corăbii care i-au dat atâta de furcă lui Balthoglu nu sunt avangarda unei flote creştine, aşa cum se teme Khalil. Spun asta fiindcă am ajuns să-i cunosc pe suveranii din Apus. Sunt îngâmfați, proşti şi, pe deasupra, divizați. În acest chip îmi slujesc interesele fără să-şi dea seama. Francezii, îmi vând armament pe care-l plătesc cât nu face. Le cumpăr astfel neutralitatea. Regele Charles l-a mazilit pe Jacques Coeur, omul nostru, dar îi urmează politica. Atitudinea lui față de noi îi scandalizează pe ceilalți monarhi, care stau în expectativă, dându-mi indirect mână liberă la porțile de răsărit ale Europei. Ai înțeles, Mahmud?

— Am înțeles, Înălțimea-ta.

— După înfrângerea lui Balthoglu, am tras o învățătură.

Prințul era oarecum dezorientat de modul cum trecea sultanul de la un subiect la altul.

— Am înțeles, Mahmud, că este nechibzuit să dau prea multă libertate de inițiativă sfetnicilor mei, că eu singur trebuie să mă înham la lucru. De azi înainte voi fi propriul meu prim-ministru, propriul meu comandant de oşti, propriul meu amiral... Ieri, după ce l-am destituit pe Balthoglu, m-am pomenit cu Hamza-Paşa că mi se aruncă la picioare. „Stăpâne, dacă mă faci mare amiral, mă leg în fața lui Allah să nimicesc flota ghiaurilor fără ca tu să pierzi o singură galeră.” Deşi ştiam că priceperea lui în treburile navale este mărginită, i-am satisfăcut dorința. De ce? Fiindcă este un bun executant, deşi îi lipseşte orice inițiativă. De azi înainte, Hamza va fi brațul meu şi nimic mai mult. Încă de acum un an trebuia să iau această hotărâre. Stăpânul care-şi lasă gospodăria pe mâna slugilor ajunge să cerşească la drumul mare.

Sultanul luă o smochină şi îşi înfipse dinții în carnea-i parfumată.

— Sunt încredințat, Mahmud, că printre supușii mei se află multe minți luminate, capabile să mă slujească fără greș. Din nefericire, nu am cum să ajung la ele, fiindcă în jurul meu înalții demnitari alcătuiesc un cordon sanitar, împiedicând pe eventualii lor concurenți să se apropie de mine. Mai toate aceste căpetenii militare, politice ori religioase au pus mâna pe putere datorită jocurilor de culise, vicleşugurilor, slugărniciilor. Mi-e scârbă de toți oamenii ăştia!

Sultanul tăcu. Restul gândurilor şi le păstră pentru sine. Nu-i spuse, de pildă, prințului Mahmud că în noaptea aceasta hotărâse să-i piardă şi pe Khalil, şi pe Zaganos, şi pe Yakub-Paşa, şi pe Işak-Paşa, şi pe mulți alții. Nu-i va mazili pe toți deodată, ci unul câte unul, spre a nu da ocazie nemulțumirilor să se unească împotriva lui. Îi va asmuți pe unii contra celorlalți, îşi va face din fiecare o coadă de topor. Deprinşi cu regulile vechiului joc, vor pica pe rând în capcană.

Mehmed nu era atât de sigur pe sine pe cât voia să pară. Cu câteva ore înainte de a-l demite pe Balthoglu, primise la cartierul său general o scrisoare semnată de Şeikh Al Şemseddin, o foarte temută căpetenie religioasă, care-i reproşase cu asprime greşelile săvârşite de la urcarea sa pe tron, scoțând în evidență lipsa-i de autoritate față de generalii ce-şi dovediseră incompetența în operațiile de război purtate pe uscat şi pe mare. Şemseddin îi dăduse un avertisment sever, invitându-l să nu nesocotească opinia acelor turci care-l făceau răspunzător pentru înfrângerile suferite de flota otomană. Un nou eşec îi va înstrăina respectul şi dragostea poporului.

Lectura scrisorii îi răscolise mânia. Apoi îl împresurase frica. Îi reveniseră în minte tulburările care cuprinseseră armata în cursul primei lui domnii. Şemseddin îl îndemna să smulgă răul din rădăcină. Oamenii de seama lui Şemseddin nu trebuiau urgisiți. Un suveran înțelept îşi pleacă urechea la glasurile celor ce-i dezvăluie racile pe care sfetnicii interesați se străduiesc să le țină ascunse.

După ce îngădui lui Mahmud să se retragă, se întinse pe sofa, cu mâinile cruce sub cap, şi, ațintindu-şi privirea spre ciucurii de mătase care atârnau din lampa chinezească prinsă de tavanul cortului, angaja un dialog cu propriul său cuget. Trebuia să găsească o dezlegare a crizei intervenite în desfăşurarea războiului. Un succes militar i-ar reface prestigiul

şi ar ridica moralul armatei. Se spune că noaptea este un bun sfătuitor. Zorii îl găsiră pe Mehmed într-o stare de excitare nervoasă greu de stăpânit. Găsise soluția!

Comandanții de armate, convocați în consiliu în primele ore ale dimineții, se înfățişară la marele cartier imperial plini de curiozitate, dar şi de teamă. Când îl văzură pe sultan făcându-şi preocupat apariția în încăperea hărților, intuiră că se pregăteau mari evenimente.

Fără a le da timp să răsufle, Mehmed îi încunoştință că hotărâse să preia comanda efectivă a operațiilor militare. Avea de gând să-şi inaugureze activitatea dând o lovitură decisivă flotei bizantine.

Hamza-Paşa, noul mare amiral, făcu un pas înainte:

— Ordonă, Mărite Stăpâne, să cuceresc Cornul de Aur! Fac legământ să-ți îndeplinesc porunca în patruzeci şi opt de ore!

Sultanul îi făcu semn să tacă, apoi reluă:

— Pentru că marele lanț al bizantinilor nu poate fi forțat – dovada am avut-o – am decis să schimb tactica folosită până acum în chip atât de păgubitor pentru noi. Vreau să introduc prin surpriză câteva zeci de nave de-ale noastre în Cornul de Aur, transportându-le pe uscat.

Generalii se priviră nedumeriți: înnebunise padişahul? Mehmed le desluşi îndoielile.

— Acum paisprezece ani venețienii şi-au transportat câteva galere de pe râul Adige pe lacul Garda utilizând nişte platforme cu roți. Succesul acestei operații mi-a dat ideea să o repet, adaptând-o condițiilor locale. Arătă generalilor harta capitalei bizantine: După cum vedeți aici, Cornul de Aur constituie un golf în formă de triunghi ascuțit, flancat la sud-vest de

Constantinopolele propriu-zis, iar la nord-est, de cartierul genovez al Galatei. Operația tactică imaginată de mine este simplă. Optzeci de nave cu echipajele lor cu tot vor fi transportate pe uscat din Bosfor în Cornul de Aur. Va fi de ajuns să escaladăm povârnişul unui deal care nu depăşeşte înălțimea de două sute de picioare şi să coborâm apoi de-a lungul Văii Izvoarelor până la Cornul de Aur. Pe acest traseu vom construi un drum larg, necesar transportării pe uscat a vaselor noastre.

În pofida tinereții sale, Mehmed era un fin psiholog. Vizirii şi generalii îl ascultau cu atenție, fără ca vreun muşchi al feței să

se contracteze, tulburându-le imobilitatea. În ochii lor citi însă o stupoare pe care nu erau în stare să şi-o ascundă. Pe Hamza-Paşa îl trecură sudorile. O bătălie navală clasică nu l-ar fi impresionat, îl înspăimânta însă perspectiva executării acestei fantezii imperiale. Dacă va da greş, va împărtăşi soarta lui Balthoglu.

Marele vizir Khalil interveni onctuos:

— Mărite Stăpâne, înțelepciunea ta ne luminează ca un soare drumul. Trebuie să trecem de îndată la îndeplinirea hotărârii Majestății-tale. Dar să profităm de învățămintele trecutului. La primul lor asediu al Bizanțului, avarii au încercat să-şi transporte pe uscat navele, fără a obține rezultatele aşteptate.

Sultanul aruncă o privire piezişă primului său sfetnic. Sub o formă alambicată, acesta încerca să-i demonstreze şubrezenia planului.

— Prudența ta este de lăudat, Khalil. Dar prea multă prudență strică.

Marele vizir se înclină, muşcându-şi buzele.

— Nu sunt decât slujitorul gloriei tale, Luminate Stăpâne.

Ceilalți generali nu îndrăzniră să ridice obiecții, deşi împărtăşeau opinia marelui vizir.

Zaganos-Paşa se prosternă la picioarele sultanului.

— Sunt gata, Înălțimea-ta, să pun personal umărul la căratul corăbiilor!

Mehmed îl ajută să se ridice.

— Îmi place entuziasmul tău, Zaganos. Ti-aş fi încredințat cu dragă inimă conducerea operațiilor, dar de data aceasta le voi dirija personal. Cheamă-ți inginerii, să le explic ce au de făcut! Se adresă apoi generalilor prezenți: Cred că nu este nevoie să vă atrag atenția asupra păstrării celui mai strict secret!

Privirea lui întârzie semnificativ asupra marelui vizir, care se prefăcu a nu înțelege că era vizat.

* * *

Iakumi Paraskevos, leprosul, mergea împleticindu-se. Avea amețeli şi abia îl mai țineau picioarele. În stomac simțea un gol dureros: îl chinuia foamea. De zece zile nu mâncase nimic, sau aproape nimic. Cele câteva resturi de alimente mucegăite, găsite prin gunoaie, nu se puteau numi hrană.

Îi era nu numai foame, ci şi frică, dar nu de noaptea care-l

ocrotea, ci de oameni, de câini, de singurătate, şi mai ales de propria lui boală. Odată, în zori, trecând prin faţa unui geam, îşi văzuse întâmplător chipul reflectat. Imaginea aceea îl îngrozise. Nu-şi închipuise că putea fi atât de respingător. Scârba, disperarea, durerea îl făcuseră să verse acolo, lângă geam.

Apoi fugise până la locuinţa lui, unde se încuiase, fără a mai ieşi în lume câteva zile de-a rândul. Dar foamea îl mânase iarăşi pe străzi. Auzise că leproşii cerşesc, dar el nu îndrăznea să cerşească, fiindcă ar fi trebuit să-şi arate faţa.

Simţea un gol nu numai în pântece, dar şi în cutia cranianã. Pe jumătate leşinat, căzu lângă calcanul unei case. Se rezemă cu spinarea de peretele zgrunţuros şi rece. Era deznădăjduit. Ce se va alege de el dacă nu va mai fi în stare să se ridice şi zorile îl vor prinde aici? Îi venea să plângă, dar îi secătuiseră lacrimile. Îşi trecu mâna bandajată peste faţă, şi lipsa nasului – mâncat de lepră – îl făcu iarăşi să se cutremure. Plecă fruntea. Suspine uscate, dureroase, îi zguduiau fiinţa. Încremeni apoi într-un fel de toropeală, la hotarul dintre somn şi veghe, dintre viaţă şi moarte.

Simţi o prezenţă în preajma sa. Tresări: în faţa ochilor se afla o mogâldeaţă. Un om. Dar nu-i desluşea trăsăturile, căci era încă întuneric.

— Ţi-e rău? auzi un glas binevoitor, care rostea cuvintele într-un chip ciudat.

Spre apus, cerul oglindea un incendiu, aruncând uneori răbufniri roşiatice asupra străzii. Când individul chircit în faţa lui Iakumi îşi schimbă poziţia, expunându-şi chipul luminii roşiatice, acesta întrezări cu oroare un obraz pustiit de lepră. Vru să se tragă înapoi, dar îl împiedică zidul de care se rezema.

Străinul scoase dintr-o desagă jerpelită un colţ de pâine şi o bucată mică de brânză.

— Poate ţi-e foame!

Întinse pâinea şi brânză, dar Iakumi se smuci înspăimântat. Apoi îşi aminti că şi el era bolnav de lepră. N-avea rost să se teamă de contaminare.

Străinul nu-i înţelese gândurile.

— Ia, omule, nu te sfii! Mai am de mâncare în desagă.

Cu teamă şi cu dezgust, dar învins de foame, Iakumi ridică mâinile, desfăcându-şi cioturile degetelor. Luă pâinea şi

brânza, iar după o scurtă ezitare, le duse la gură. Scârba, ori poate o reacție a foamei, îl făcu să verse primul dumicat.

— Săracul de tine, nu ți-e bine deloc, grăi cu compătimire străinul. Pe mine mă cheamă Aleksandros. Aleksandros, ca şi pe împăratul Macedoniei, râse cu sărmană voioşie. Se aşează cu spatele lipit de perete, alături de Iakumi: Tu de unde eşti? întrebă Aleksandros. Nu te-am văzut pe la noi.

— Vin de departe, explică Iakumi, printre îmbucături. Am intrat în oraş odată cu refugiații.

Mințea, fiindcă nu voia să-şi dezvăluie ascunzătoarea.

— Tare greu trebuie să o fi dus! clătină din cap Aleksandros. Înțeleg de ce nu te descurci în Constantinopole. Dacă nu ai unde dormi, vino la noi, la leprozerie!

Iakumi se scutură îngrozit.

— Nu! Nu!…

Aleksandros îşi schimonosi într-un zâmbet gura lipsită de buze.

— Nu e prea rău la leprozerie. Din când în când ieşim la cerşit, cu complicitatea paznicilor. Pentru asta le dăm jumătate din banii primiți de pomană. Mâncarea o păstrăm pentru noi. De la o vreme primim puțină mâncare de pomană, fiindcă şi în oraş domneşte lipsa.

Iakumi îşi aminti de tatăl său. Şi acesta fusese paznic la leprozerie. Poate că şi el primise bani de la leproşi, îi adusese acasă şi îşi molipsise fiul.

— Nu! Nu merg la leprozerie! scutură energic din cap Iakumi.

— Cum vrei. Dacă te temi de felul cum suntem tratați, pot să-ți spun că nu e bine, dar nici prea rău. La urma urmei, suntem între noi. Nu facem scârbă nimănui. Aleksandros se ridică de jos. Îmi pare rău, dar sunt nevoit să te las. Înainte de a se lumina de ziuă, trebuie să fiu la leprozerie. Trase cu urechea la bubuiturile tunurilor: Am auzit că turcii îi lasă pe leproşi liberi. E adevărat? Pe unde ai umblat tu, cum era?

— N-am stat la un loc cu turcii, replică Iakumi. Aleksandros râse şuierat.

— Dacă turcii au să cucerească oraşul, pe noi n-au să ne ia robi. Oamenii sănătoşi să se teamă de robie. Cu turci sau fără turci, pentru noi n-are să se schimbe nimic.

Iakumi desluşi o izbucnire de răutate în tonul interlocutorului. Avusese poate şi el de suferit de pe urma

oamenilor sănătoşi, şi acum se bucura de nenorocirea care-i pândea.

— Am plecat, zise Aleksandros.

Scoase din desagă o bucată de slănină şi o întinse lui Iakumi.

— Ia-o! Ai mai multă nevoie decât mine. Dacă vrei să ne mai vedem, eu trec întotdeauna pe strada asta în drum spre leprozerie. Cam la trei-patru zile ies în oraş.

— Îți mulțumesc, rosti cu recunoştință Iakumi, luând slănina.

— Să o mănânci cumpătat, îi recomandă leprosul. După ce-ai stat multă vreme fără hrană, nu e sănătos să-ți umpli burta. Şi acum mi-am luat valea. Te las cu Dumnezeu!

Se îndepărtă şchiopătând. Şi lui îi căzuseră degetele de la picioare, de vreme ce mergea atât de greu, îşi zise Iakumi. Vârî alimentele la piept, ascunzându-le ca pe o comoară, iar după ce Aleksandros se pierdu în noapte, se ridică în picioare şi porni spre casă.

Amețeala îl mai lăsase…

Ocrotit de întunericul nopții, Patrikios Havron se cățără pe dărâmăturile clădirii, având grijă să nu facă zgomot, apoi, folosindu-se de un perete spart, se strecură într-o încăpere cu tavanul căscat spre cerul încrustat cu stele. Ferestrele cu vitralii făcute țăndări şi cu cercevelele rupte se deschideau spre Valea Izvoarelor. Ceva mai departe se ridica povârnişul unei coline învecinate cu zidurile înconjurătoare ale Galatei, luminate vag de razele alburii ale lunii. Patrikios se uita la viermuiala de turci care se agitau la lumina torțelor, construind un drum larg, care avea să încalece şaua colinei, spre a coborî apoi în Valea Izvoarelor. Lucrarea aceasta gigantică, la care fuseseră înhămați aproape o sută de mii de osmanlâi, începuse de cu seară.

„Ce nevoie are sultanul de acest drum? Ce mai pune la cale?” se întrebă Patrikios intrigat.

Deşi era romeu, purta straie de başibuzuc şi arme turceşti. Îşi scoase arcul de pe umăr, îşi pipăi instinctiv tolba cu săgeți, de parcă ar fi vrut să se asigure că era la locul ei, apoi se aşeză la pândă. Ştia că padişahul va trece pe acolo, fiindcă îl informase un prieten din garda imperială.

În aşteptare, îşi prefira gândurile. Erau lucruri în lumea aceasta pe care nu izbutea să le înțeleagă. Firea omului

constituia, de pildă, o mare problemă. Cum se făcea că numeroşi creştini renegaţi se dăruiseră cu trup şi suflet Islamului, în vreme ce el, Patrikios, pe jumătate turc, ura de moarte turcimea şi tot ce ţinea de ea?

Tatăl său – ori omul pe care el îl crezuse tatăl său – fusese prefect al Constantinopolelui, şambelan imperial şi ambasador pe lângă Serenissima Republică a Veneţiei. Stăpân al unor întinse domenii în Tracia, abia se însurase cu o fată frumoasă şi foarte tânără, din ilustrul neam al Anghelizilor, tot atât de bogată ca şi el. Viaţa li se deschidea plină de promisiuni roze. Dar adevăratele căi ale destinului sunt ascunse oamenilor. În vreme ce patricianul bizantin – aflat pe atunci într-una din vilele de pe domeniile sale – se pregătea să plece la Constantinopole, unde fusese chemat de către împărat spre a i se încredinţa demnitatea de mare logotet, o numeroasă bandă de turci înarmaţi năvăliseră prin surprindere asupra vilei şi, după un masacru general, urmat de jaf, dăduseră foc clădirilor. Nu scăpase cu viaţă decât soţia sa, Polixenia, după ce o violaseră câţiva başibuzuci.

Tânără văduvă se refugiase la Constantinopole, în casa unor rude. Puţin timp după acest vandalism, trupele otomane ocupaseră şi acele teritorii din Tracia pe care se aflau domeniile familiei Havron. Polixenia rămăsese numai cu veşmintele pe care le purta când fugise din vila incendiată şi cu un copil zămislit în pântece de sămânţa unuia din turcii care o supuseseră. Patrikios venise pe lume fără ca maică-sa ori rudele acesteia să-i fi spus cine era adevăratul lui tată. Polixenia Havron supravieţuise puţini ani soţului ei. Măcinată de supărări, îşi dăduse sfârşitul, regretând că îşi lăsa copilul singur, lipsit de ocrotire.

Patrikios crescuse ca un pui de cuc în casa rudelor. Pronia, clementă într-o oarecare măsură, îl compensase pentru nenorocirile pe care el le îndurase până atunci, înzestrându-l cu toate calităţile fizice, refuzate, paradoxal, verilor săi. Unul dintre aceştia, cocoşat, şchiop şi cu albeaţă la un ochi, îşi revărsase preaplinul invidiei destăinuindu-i lui Patrikios că nu este un adevărat Havron, ci scursoarea unui bandit turc; în acea epocă orfanul păşise tocmai vârsta adolescenţei. Revelaţia originii lui îl traumatizase sufleteşte, făcându-l să acumuleze o ură obsesivă împotriva a tot ce era turcesc. Frământat de

neastâmpăr, fugise din casa rudelor şi se înrolase în armată, pretinzând că era mai vârstnic decât în realitate. Setea lui de răzbunare nu mai putea fi potolită decât cu sânge. Inteligența, zelul, priceperea în mânuirea armelor, impetuozitatea sa în toate exercițiile militare atrăseseră atenția superiorilor, care ceruseră împăratului şi obținuseră înălțarea lui la rangul de ofițer.

În toamna anului 1452, când Mehmed al II-lea făcuse un scurt raid cu trupele sale, oprindu-se pentru câteva zile sub zidurile Constantinopolelui, Patrikios ceruse comandanților săi ierarhici autorizația de a fi cuprins în grupul celor trei tineri trimişi iscoadă în tabăra otomană. Misiunea se încheiase jalnic. Deşi purtau veşminte turceşti şi vorbeau curent limba turcă, romeii din acest grup de comando fuseseră descoperiți. Prinşi, doi dintre ei fuseseră spânzurați. Mai abil, sau poate mai norocos, Patrikios izbutise să se strecoare neobservat printre osmanlâi. În acele zile îl văzuse pe sultan trecând cu generalii săi în galopul cailor prin fața trupelor aliniate. Scena aceasta făcuse să-i încolțească un gând: asasinarea sultanului! Lichidarea lui Mehmed al II-lea, acum, în preziua războiului dintre Imperiul Otoman şi Bizanț, ar constitui o mare lovitură, care ar surpa moralul osmanlâilor.

Înflăcărat de această idee, nu se mai înapoiase la Constantinopole, unde fusese dat dispărut. Patrikios, fiu de mare demnitar şi ofițer apreciat în armata țării lui, rupsese cu trecutul şi rămăsese să ducă o existență dubioasă printre străini. Foarte bun cunoscător al limbii şi al tradițiilor turceşti, nu-i fusese greu să se dea drept un turc oarecare. Se înapoiase odată cu trupele otomane la Adrianopole. Acolo se pusese pe lucru metodic. Zilnic umbla prin ceainării, moschei, băi publice, bazaruri, caravanseraiuri, spre a culege informații şi a încheia legături de prietenie cu diverse persoane de la Curte.

Spre a-şi asigura traiul de toate zilele, nu ezitase să-şi procure fonduri jefuind prăvăliile unor bijutieri. Ecoul isprăvilor lui ajunsese să-i terorizeze pe neguțători. Încercările poliției de a-i da de urmă se încheiaseră în fiecare caz lamentabil. Patrikios îi deruta, fiindcă, spre deosebire de alți spărgători, nu se lăcomea la prăzi şi nici nu avea complici care să-l dea în gât.

Era nelipsit la toate ceremoniile publice pe care sultanul le

cinstea cu prezența sa. Amestecat în mulțime, urmărea cu încordată atenție comportamentul padişahului, al personajelor din suita imperială, al ostaşilor din detaşamentele de gardă. Îl interesau mai ales măsurile de securitate. Odată, în marea moschee, încercase să se apropie de Mehmed al II-lea, care stătea prosternat pe covorul său de rugăciune. Îşi strecurase mâna sub burnuz, spre a scoate pumnalul, când un ofițer de gardă îl atinsese pe umăr, şoptindu-i cu asprime:

— Înapoi! Nu e voie să tulburi rugăciunea Înălțimii-sale!

Patrikios cântărise într-o frântură de secundă şansele pe care le-ar fi avut dacă s-ar fi năpustit asupra sultanului. Erau atâția militari acolo care făceau de pază, încât n-ar fi izbutit să se apropie de Mehmed spre a-i aplica o lovitură mortală. Se retrăsese, cerându-şi scuze.

Închiriase apoi pe bani grei o cameră cu vederea spre piața palatului imperial. De acolo ar fi putut să slobozească o săgeată asupra padişahului când acesta ar fi străbătut piața. Dar înainte de a se instala la noua adresă, oamenii lui Yakub-Paşa prinseseră de veste şi interziseseră proprietarului clădirii să primească chiriaşi.

Patrikios ştia că sultanul ieşea uneori din palat îmbrăcat ca un om de rând, spre a se amesteca în mulțime. În asemenea împrejurări suveranul folosea portițe dosnice, rareori aceleaşi. Patrikios nu reuşise niciodată să afle dinainte, prin prietenii lui, când va avea loc o astfel de escapadă, fiindcă sultanul nu-şi prevenea anturajul.

În aprilie, când începuse asediul Constantinopolelui, se vârâse printre başibuzuci, manifestându-şi zgomotos zelul de luptător devotat cauzei Islamului. De câteva ori îşi făcuse de lucru prin apropierea cortului imperial, însă acolo paza era şi mai severă. Se încercaseră două atentate împotriva lui Mehmed, dar executanții – nişte simpli amatori – dăduseră de fiecare dată greş. Capturați, fuseseră traşi în țeapă.

Patrikios nu avea de gând să-şi încheie cariera înfipt într-un par ascuțit, care să-i sfâşie măruntaiele. Lovitura lui va fi calculată cu precizie matematică.

De îndată ce aflase că padişahul va inspecta în toiul nopții lucrările din Valea Izvoarelor, îşi spusese că sosise, în fine, momentul să treacă la acțiune. De aici, de la fereastra vilei în ruine, domina drumul pe care sultanul era obligat să treacă ori

de câte ori îşi inspecta trupele de pe colinele Perei, sau baza navală de la Cele Două Coloane. Depărtarea era potrivită spre a trage fără greş la țintă. Flăcările torțelor vor constitui un fundal luminos pe care silueta lui Mehmed se va contura perfect.

În ciuda firii sale oțelite, Patrikios încerca o oarecare emoție, ca în preajma unui examen greu, ori a unei bătălii hotărâtoare. Dacă va reuşi să-l răpună pe sultan, generalii săi, în cap cu marele vizir Khalil, vor ridica asediul oraşului. Atunci Patrikios va putea spune că şi-a făcut datoria…

— Uite-l, aleargă ca un cățel în jurul stăpânului! vorbi scârbit marele vizir confidentului său Mahmud-Paşa, arătându-l cu o scurtă ridicare a bărbiei pe prințul Radu, care galopa pe un viforos armăsar arab, luând-o înaintea cavalcadei imperiale, înapoindu-se, îndepărtându-se iarăşi, într-un zburdalnic şi copilăresc du-te-vino.

Mehmed al II-lea, întovărăşit de mai toate mărimile armatei, se afla în drum spre Valea Izvoarelor. Foarte bine dispus, se întreținea jovial cu Sabahattin, marele maestru al cailor imperiali. Acesta, spre a-i fi pe plac, dăruise prințului Radu un armăsar arab sur de o rară frumusețe, pe care adolescentul domnesc îl călărea acum plin de încântare, stând bine înfipt în şa, de parcă ar fi făcut corp comun cu telegarul său.

— Luați aminte la copilul ăsta! se adresă Mehmed generalilor. Poate să vă dea lecții de echitație!

Prințul Radu era atât de fermecat de noul său cal, încât nu mai avea răbdare să meargă la trap, laolaltă cu întreaga cavalcadă.

Marele vizir urmări un timp cu vădită dezaprobare evoluțiile hipice ale vlăstarului domnesc.

— Dacă un turc de-al nostru ar face greşeala de a trece călare prin fața sultanului, călăul l-ar scurta cu un cap. Dar veneticului ăstuia totul îi este îngăduit.

Mahmud-Paşa, şeful poliției, înclină capul în semn de încuviințare. Şi pe el îl dezgustau moravurile padişahului.

— Principele Radu este înzestrat, cred eu, cu puteri malefice, ca şi Franco Acciaiuoli.

— Acum câteva zile am intrat la sultan cu o mapă de documente pentru semnare. Fără să se simtă jenat, mi s-a adresat râzând: „Khalil, de azi înainte prințul Radu are un nou

nume. Un nume care i se potriveşte ca o mănuşă: «Luceafărul-de-Dimineaţă!» Aşa să i te adresezi de acum înainte!" M-am înclinat, zâmbindu-i prinţului cu falsă simpatie. Cred că padişahul ştia ce simt în adâncul sufletului meu, căci mă privea cu un fel de sfidare... Şi când te gândeşti că până acum doi sau. trei ani, băieţandrul ăsta era supus unui tratament care nu se deosebea mult de o întemniţare! La Egrigoz a îndurat un regim aspru, de fortăreaţă.

— Dacă nu i-l scotea în cale Aziz, icoglanul, Radu ar fi fost şi acum un prizonier de seamă. Şi atâta tot.

— Ştii la cât se ridică astăzi întreţinerea lui? rosti cu mânie Khalil. La dublul veniturilor mele de mare vizir şi de paşă cu cinci tuiuri. Cât are să mai dureze murdăria asta?

Mahmud-Paşa se uită temător în jur.

— Să nu vă audă careva, Luminate!

— Ai dreptate! În anturajul lui Mehmed colcăie spionii. Mai toţi aghiotanţii lui sunt stipendiaţi de Zaganos şi de Yakub.

Mahmud-Paşa se încruntă înciudat.

— Nu ştiu dacă aţi citit nota informativă strict secretă asupra primei vizite pe care băieţandrul ăsta a făcut-o în iatacul sultanului.

— N-am citit-o! Îmi repugnă asemenea lecturi! Îmi închipui ce a putut să se întâmple! Allah l-a pedepsit pe Aziz fiindcă a făcut pe pezevenghiul, luându-i viaţa! rosti posomorât Khalil. Am rămas în schimb pe cap cu prinţul Radu. Deunăzi sultanul îmi declara că are de gând să-i încredinţeze tronul Ţărilor Româneşti.

— Fiţi atent, Luminate! Zaganos se uită spre noi! Marele vizir şi Zaganos-Paşa schimbară priviri aparent indiferente. Straniu! Şi Zaganos discutase cu Yakub-Paşa tot despre prinţul Radu.

— Cel puţin băiatul ăsta e străin de credinţa şi de neamul nostru, spunea tocmai şeful serviciului secret. Nu va putea să-i impună pe creştinii lui în posturile cheie ale imperiului. Dacă Mahmud Anghelos îi va lua vreodată locul, ceea ce nu-mi pare deloc exclus, vom avea în schimb mult de furcă!

— Prostii! ripostă Zaganos. Mahmud Anghelos nu este periculos.

Şeful serviciului secret înclină din cap cu îndoială. Dispunea de informaţii care păreau să demonstreze contrariul. Se uită critic pe sub streaşină sprâncenelor la şeful său. „Faci rău,

Zaganos, că te laşi călăuzit de interese de familie şi nu priveşti ceva mai departe!" reflectă Yakub.

În cazul prinţului Radu, Zaganos era tacit de acord cu Khalil, dar pentru alte motive. Sultanul se însurase cu fiica lui de aproape un an, fără ca în acest răstimp să-şi fi îndeplinit vreodată îndatoririle conjugale. Zaganos îşi pusese mari speranţe în această căsătorie. Dacă fiica lui ar fi dăruit un fiu lui Mehmed, şi-ar fi consolidat nu numai propria poziţie, dar şi pe aceea a tatălui ei. O soţie care nu zămislea fii era un simplu obiect în haremul imperial. Pe Zaganos îl treceau fiori de plăcere la gândul că nepotul său direct ar putea ajunge sultan după moartea lui Mehmed. Dar fiica lui nu putea rămâne însărcinată atâta vreme cât simţurile padişahului erau înrobite de băieţandrii din Sarai...

Vizirul armatei făcu un semn lui Yakub să se apropie. Şeful serviciului secret ajunse scară la scară cu protectorul său. Acesta se uită bănuitor în jur, apoi murmură atât cât era necesar spre a se face auzit numai de confidentul său.

— N-ar fi rău dacă prinţul Radu ar dispărea... A început să mă deranjeze.

Yakub înclină din cap, fără să rostească un cuvânt: îşi cunoştea obligaţiile. Îi convenea ori nu, trebuia să-l suprime pe Radu. Dar înlăturarea acestuia nu va deschide imediat drum lui Mahmud Anghelos?

Captivat de frumuseţea armăsarului său, prinţul Radu nici nu bănuia ce sfori se trăgeau în legătură cu persoana lui. Acum era fericit fiindcă simţea sub el un telegar plin de neastâmpăr, care se smucea, cabra, încerca să-şi ia zăbala între dinţi şi să pornească într-un galop zănatic încotro vedea cu ochii.

Cavalcada ajunse în Valea Izvoarelor. Uriaşul şantier pe care se construia unul dintre cele mai bizare drumuri îşi desfăşura activitatea la lumina feerică a mii şi mii de făclii. Treceau prin faţa unei case în ruină, când armăsarul prinţului Radu, care se afla în acea clipă în preajma sultanului, cabră deodată la verticală. Copitele lui loviră calul lui Mehmed, care făcu un brusc salt în lături, aruncându-şi din şa stăpânul luat prin surprindere.

Simultan, o săgeată ţâşni de undeva, înfigându-se în pieptul lui Sabahattin, care scăpă frâul şi se prăvăli de pe roibul său.

Faptele acestea se petrecură cu atâta iuțeală, încât ofițerii din suită nici nu avură timpul să intervină. Abia după ce totul se consumă, descălecară spre a veni în ajutorul celor căzuți.

Mehmed se ridică furios din praf. Radu îl făcuse ridicol în fața soldaților săi. Deodată privirile-i căzură asupra lui Sabahattin, care zăcea în țărână şi horcăia. Abia atunci înțelese că săgeata îi fusese destinată lui şi că Radu jucase rolul providenței, salvându-l de la moarte.

Yakub-Paşa, Mahmud-Paşa, câțiva ofițeri şi soldați din gardă alergară spre ruinele casei din apropiere, singurul loc de unde s-ar fi putut trage.

Sultanul aruncă o privire afectuoasă prințului Radu, care descălecase şi nu ştia cum să-şi mai ceară scuze. Îl mângâie pe obraz.

— Luceafărul-de-Dimineață mi-a purtat noroc!

Se uită apoi la marele vizir şi la Zaganos-Paşa, care încremeniseră!

— Serviciile voastre de pază nu par a fi la înălțime!

Încălecă şi porunci aghiotanților:

— Ocupați-vă de Sabahattin! M-aş bucura dacă ar scăpa cu viață!

Generalii şi ofițerii care răscoliseră ruinele se înapoiară fără să fi dat de vreo urmă. Prefectul poliției şi şeful serviciului secret se făcuseră negri de supărare. Responsabilitatea lor era grav angajată. Sultanul înțelese după expresia împanicată din ochii lor că nu găsiseră nimic. Vru să spună ceva, dar se răzgândi şi porni în galopul calului spre culmea colinei acoperite de muncitori. Când ajunse pe creastă, se opri. Se uită în jos, spre Bosfor. Dinspre Cele Două Coloane se ridica până la ei, luând în piept povârnişul, o pistă poditâ cu zeci de mii de butuci lungi, aşezați de-a curmezişul şi unşi cu untură, ulei şi seu, pe care aveau să fie împinse cele optzeci de nave destinate a fi trecute din Bosfor în Cornul de Aur pe calea uscatului. Şi pista care cobora spre Cornul de Aur era aproape gata. Sultanul era mândru de oamenii lui, care săvârşiseră asemenea minune într-un timp incredibil de scurt.

Ajuns din urmă de ofițerii săi, porni pe pantă în jos. Sosi la Cele Două Coloane tocmai când prima navă – o galeră de proporții ceva mai reduse – era ridicată pe nişte tălpici ca de sanie şi împinsă pe povârniş în sus de sute de oameni, în

vreme ce alte sute o trăgeau, înhămați cu nişte frânghii. Echipajul o însoțea, mergând pe marginea pistei, în vreme ce toboşari băteau în tobe, imprimând un ritm susținut eforturilor omeneşti. Când vasul ajunse pe culmea colinei, echipajul se urcă la bord şi se aşează pe bănci, ridicând vâslele la verticală. Apoi începu drumul de coborâre. De data aceasta hamalii se mărgineau doar să frâneze alunecarea vasului pe bârnele bine unse. Galera ajunse în sfârşit cu bine la nivelul apei. Când prova părăsi pista şi despică valurile, turcii izbucniră în urale.

Mehmed exulta. Uitase şi de atentat, şi de eşecurile întâmpinate până acum. Îndrăzneața operație plănuită de el, dar privită cu neîncredere de numeroşi ofițeri, se dovedise nu numai realizabilă, dar şi strălucită prin concepție. Fanfarele prinseră să cânte marşuri militare, în ton cu euforia războinică a osmanlâilor.

A doua navă îşi încheie cu acelaşi succes călătoria pe uscat. Zorile găsiră cea mai mare parte din navele transbordate plutind pe apele Cornului de Aur.

Soldații creştini de pe fortificațiile constantinopolitane dinspre golf rămaseră uluiți când văzură răsărind de după culmea colinei navă după navă, sub pavilion otoman, apoi alunecând cu iuțeală în jos până la apele mării. Un veteran cu plete sure îşi făcu semnul crucii.

— N-am crezut că-mi va fi dat să văd corăbii navigând pe uscat ca şi pe valuri. Turcii ăştia sunt diavoli, nu oameni ca noi!

Surpriza militarilor şi a populației constantinopolitane se preschimbă în descurajare când se dovedi că inexpugnabilitatea Cornului de Aur nu fusese decât o legendă falsă.

Stupefiat de isprava turcilor, căpitanul Alvisio Diedo, comandantul flotei creştine, dădu imediat alarma, ordonând prin semnale căpitanilor de vase aflați în subordinea lui să se pregătească de luptă. În loc să-i execute poruncile, un grup de ofițeri de marină genovezi cerură să fie primiți la raport de către Diedo. Acesta îi primi pe puntea navei-amiral. În numele camarazilor săi, căpitanul Maurizio Cattaneo ceru îngăduința să-i vorbească.

— Spuneți repede ce aveți de spus, fiindcă nu avem timp de

pierdut! rosti impacientat Diedo.

— Ținem să vă atragem atenția că flota creştină se află în momentul de față în apele Galatei genoveze. Or, Galata a hotărât să-şi păstreze neutralitatea în acest război. O operațiune militară pornită din apele ei ar încălca angajamentele luate de *podesta* față de turci.

— Absurd! exclamă Alvisio Diedo. Vă invit să vă înapoiați pe navele dumneavoastră şi să vă pregătiți de luptă!

Cattaneo replică liniştit:

— Cu regret vă aduc la cunoştință că niciun comandant de vas genovez nu va da urmare ordinului dumneavoastră de atac. Dacă transferați flota creştină în apele constantinopolitane, renunțăm la obiecțiunile noastre. Suntem gata să participăm la orice operație navală care îşi are baza de plecare într-un port aflat sub jurisdicția Bizanțului.

— Vă dați seama, *Messer* Cattaneo, ce timp prețios am pierde cu aceste manevre? strigă mâniat Diedo.

— Hotărârea noastră este definitivă, *Messer* Diedo! Nu facem, dealtfel, decât să executăm ordinele *podesta*-ului.

— Mă abțin să vă acuz de laşitate! rosti venețianul cu reținută violență.

— Comportarea mea şi a echipajului comandat de mine în ultima luptă navală mă îndrituieşte, cred, să vă cer a vă retrage cuvintele!

Salută ceremonios, apoi părăsi puntea navei-amiral, urmat de ceilalți ofițeri genovezi.

Alvisio Diedo rămase să-şi rumege singur supărarea. „Genovezi ticăloşi! V-ați vândut Islamului! Şi mai aveți îndrăzneala să pretindeți că sunteți creştini!”

O barcă rapidă, cu baniera imperială bizantină la pupa, se alipi de bordul navei-amiral. Căpitanul Reynaud de Brienne se urcă pe punte şi se înfățişă lui Diedo.

— Majestatea Sa Împăratul doreşte să ştie de ce flota noastră nu atacă navele turceşti amerizate în golf?

Diedo îi repetă argumentele lui Cattaneo.

— Genovezii au trădat cauza Bizanțului, *Messer* de Brienne.

Francezul îl privi uluit.

— În acest caz, ce măsuri vă propuneți să luați?

— Voi convoca un consiliu de război, spre a stabili o linie de conduită comună venețienilor şi genovezilor.

— Timpul acționează împotriva noastră, *Messer* Diedo!

— Ştiu! Dar am mâinile legate! Dacă Majestatea Sa Imperială socoteşte că nu îmi fac datoria, sunt gata să predau comanda flotei.

— Nici nu poate fi vorba de aşa ceva, se grăbi să răspundă de Brienne. Sunt convins că Majestatea Sa va ține seamă de dificultățile pe care le întâmpinați. Din nefericire, nu-i putem sili pe genovezi să fie loiali cauzei Bizanțului.

După plecarea căpitanului de Brienne, Alvisio Diedo îşi făcu un plan de acțiune. Va convoca în taină pe comandanții şi pe proprietarii corăbiilor venețiene, singurii pe care se putea bizui, şi împreună vor lua o hotărâre. Fiindcă o consfătuire pe bordul vasului-amiral, cu participarea exclusivă a căpitanilor venețieni, ar fi dat de bănuit genovezilor, Diedo – cu încuviințarea bailului Girolamo Minotto – invită douăsprezece notabilități venețiene să ia parte la un consiliu restrâns în biserica Sf. Maria, al cărei preot era un unionist convins. Alvisio Diedo luă cel dintâi cuvântul:

— Instalarea turcilor în Cornul de Aur ne expune primejdiei de a fi prinşi între două focuri. Nu ne rămâne decât să atacăm primii. În primul rând, flota otomană din golf, apoi cea din Marea de Marmara. Din nenorocire, situația noastră este îngreunată de pasivitatea genovezilor. Va trebui să ne batem fără sprijinul lor.

— Singuri nu putem angaja operații ofensive împotriva otomanilor, opină căpitanul Luigi Morosini. Ținând seamă de inferioritatea noastră numerică, nu ne rămâne decât să executăm un atac nocturn prin surprindere asupra flotei turceşti din Cornul de Aur, cu sprijinul trupelor terestre şi al artileriei bizantine.

Bailul Girolamo Minotto se opuse acestei soluții:

— Apărătorii zidurilor sunt atât de puțini, încât pierderea câtorva sute de soldați în operația navală propusă de dumneata, *Messer* Morosini, ar avea urmări foarte grave pentru Constantinopole. Trebuie să ne bizuim numai pe propriile noastre forțe.

Atunci se ridică *Messer* Giacomo Coco, un temerar venețian, care izbutise să aducă o mare încărcătură de grâne din Trapezunt, trecându-şi nevătămat nava pe sub focul bateriilor turceşti de pe fortăreața Boghaz-Kesen.

— O bătălie angajată de toate forțele noastre navale ar implica, în cazul unui eşec, riscul anihilării lor totale. Propun un atac nocturn prin surpriză, executat de un număr restrâns de nave.

Veneţienii se foiră pe scaunele lor, vizibil interesaţi de ideea lui Coco. Aşteptau amănunte.

— Vom constitui o flotilă alcătuită din şase nave, îşi dezvoltă Coco formula. Două *fustae* încărcate cu materiale explozive, protejate de patru nave de luptă, se vor strecura printre navele turceşti, la adăpostul întunericului, şi le vor incendia. Dacă flotila va fi detectată mai înainte ca *fustae*-le să-şi fi îndeplinit misiunea, navele de luptă vor crea o diversiune, spre a permite *fustae*-lor să pătrundă pe o cale ocolită în flancul flotei otomane. Cu alte cuvinte, o acțiune de comando amănunțit organizată. Dar ca să avem sorți de izbândă, pregătirile trebuie făcute în cel mai adânc secret. Fiindcă numai nave venețiene vor executa atacul, veneţienii vor fi singurii care vor şti de existența acestei operații.

Planul lui Coco le surâse.

— Votez pentru adoptarea lui fără rezerve! declară cu gravitate Alvisio Diedo.

Şi ceilalți veneţieni îşi dădură acordul. Bailul făcu o rezervă:

— Consider că în prealabil avem obligația să-l informăm pe împărat şi pe amiralul Notaras asupra intențiilor noastre.

— Romeii sunt uşuratici şi comit indiscreții, zise Alvisio Diedo.

Căpitanul Coco schiță un gest de nerăbdare.

— Informările vor cere timp. Mă fac obligat ca în noaptea aceasta să declanşez atacul.

— Nu putem trece peste împărat, susținu Minotto.

— În acest caz, mă spăl pe mâini ca Pilat din Pont! rosti enervat Alvisio Diedo.

Bailul veneţian zâmbi cu îngăduință.

— Te înțeleg, *Messer* Diedo. Dar să nu uităm că aici, la Constantinopole, romeii sunt la ei acasă, pe când noi avem doar calitatea de aliați.

— Genovezii din Galata nu îți împărtăşesc scrupulele, *Messer* Minotto! grăi Diedo cu reproş.

— Eu înțeleg să respect suveranitatea țării care ne adăposteşte, stărui bailul.

Alvisio Diedo ridică din umeri.

— Îți asumi o mare responsabilitate, *Messer* Minotto.

— Îmi fac datoria, *Messer* Diedo. Chiar în momentul acesta plec la împărat.

— O clipă! interveni căpitanul Coco. Cred că mă autorizezi să încep pregătirile! Nu-mi închipui că împăratul se va împotrivi proiectului meu.

— Sunt sigur că n-are să se împotrivească. Treceți la lucru, *Messer* Coco.

O jumătate de oră mai târziu, Girolamo Minotto se înfățișă la palatul imperial şi ceru să fie primit de basileu. Ofițerul de serviciu îl informă că basileul plecase să inspecteze sectorul porții Sf. Roman, unde turcii declanşaseră un puternic atac. În drum spre poarta Sf. Roman, Minotto se încrucişă cu marele amiral Notaras, care venea în galop dintr-acolo. Îi făcu semn să se oprească. Notaras îşi struni calul.

— Unde alergi, *Ilustrissime*? îl întrebă venețianul.

— După un detaşament de rezervă pe care să-l trimit pe ziduri. Turcii ne-au încolțit rău, Kir Minotto. Ai ceva să-mi spui?

Bailul îi comunică hotărârea luată de căpeteniile venețiene. Notaras îşi dădu numaidecât asentimentul.

— Sunt gata să vă sprijin cu toate resursele mele, Kir Minotto!

— Atunci mă duc să raportez şi împăratului hotărârea noastră, spuse bailul.

— Foarte bine! îl găseşti pe fortificațiile din preajma râului Lycus. Acum iartă-mă! Sunt foarte grăbit!

Salută, îşi cravaşă calul şi se avântă în galop în josul străzii. Pe Notaras îl enerva excesul de zel al venețienilor. Îl ura pe Alvisio Diedo fiindcă fusese numit în locul său comandant al forțelor navale creştine reunite din Cornul de Aur. Titlul său de mare amiral rămăsese gol de orice conținut. Îl ura şi pe basileu, care trecuse în posturi secundare pe mai toți vechii demnitari, înconjurându-se în schimb de tot felul de venetici. Nu putea uita vorbele senatorului Kalamides, care-i dezvăluise intențiile sultanului de a încredința coroana imperială bizantină – după înlăturarea lui Constantinos Paleologos – unui înalt personaj din Bizanț şi că, printre candidați, un loc de frunte îl ocupa Lucas Notaras. Dacă el, Notaras, l-ar

informa pe sultan asupra atacului pregătit de venețieni, ar da dovadă de o lealitate față de Sublima Poartă care ar fi desigur apreciată. Dar un asemenea gest ar echivala cu o crimă de înaltă trădare. Ezită un timp, apoi îşi încălcă teama. Ridică mâna şi făcu semn unui soldat din garda sa personală să se apropie.

— Aleargă la senatorul Kalamides! Să vină imediat la cartierul meu general! Să nu te întorci fără el! Ai înțeles?

Soldatul salută şi se topi pe una din străzile adiacente. Trezit din somn, Kalamides se îmbrăcă la repezeală şi porni spre marele amiral. Notaras îl primi în cabinetul său şi îl puse la curent cu inițiativa venețienilor.

Senatorului nu-i scăpă tulburarea din glasul lui Notaras. „Nu eşti încă deprins să trădezi, amiralule! reflectă Kalamides sardonic. Dar ai să te înveți şi cu asta! Începutul e greu!"

Pentru a-l pune pe Notaras în situația de a-şi asuma inițiativa trădării, îi vorbi cu prefăcută naivitate:

— Informația este foarte prețioasă, *Clarissime*! Crezi că e cazul s-o valorificăm informându-l pe sultan?

Marele amiral îşi dădu seama unde voia Kalamides să ajungă. Trecu Rubiconul.

— Da! Informează-l fără întârziere!

Înainte de a pleca, senatorul îi făcu o recomandare:

— Nu precupeți niciun efort spre a întârzia atacul cu douăzeci şi patru de ore! Trebuie să dăm timp omului meu de legătură să treacă în tabăra turcească.

Kalamides părăsi încântat cartierul general. Marele amiral se compromisese definitiv. Dacă prin absurd acțiunea lor comună ar eşua, Notaras nu se va putea apăra atribuind complicelui său întreaga vină. „Acum suntem iarăşi indisolubil legați, Lucas Notaras. Va fi cazul să iei din nou în considerație căsătoria fiicei mele cu feciorul tău mai mare! reflectă triumfător. Te fac împărat, ca să o faci şi tu pe Irina împărătească!"

Ajuns la locuința sa, chemă pe Kaligas. Agentul lui Yakub-Paşa răspunse prompt la apel. Kaligas se schimbase mult. Se uscase, cearcăne negre îi subliniau ochii, mâinile îi erau agitate de un uşor tremur nervos. Dispariția lui Leone Storlato în explozia de la Arsenal îl afectase nespus. Dacă omul acesta, pe care el, Kaligas, îl socotise invulnerabil, îşi încheiase cariera

de spion în chip atât de tragic, ce încredere mai putea avea în propria-i stea?

Ascultă cu luare-aminte mesajul verbal furnizat de Kalamides şi făgădui că-l va transmite la destinație. Încercarea lui de a trece în cartierul Galata îndată ce se lumină de ziuă se încheie cu un fiasco. În ciuda cadourilor împărțite în stânga şi în dreapta, la oameni care până atunci îl serviseră, nu izbuti să obțină un bilet de liberă trece. Abia după miezul nopții traversă clandestin Cornul de Aur, folosindu-se de un barcagiu care-l dijmui de o mare sumă de bani. După ce debarcă într-un loc nepăzit de sub zidurile Galatei, se strecură spre port, străduindu-se să evite patrulele militare genoveze. Noaptea fără lună părea să-i slujească interesele. Zdrențe de ceață pluteau prin aer ascunzându-l vederii. Spre a nu face zgomot, Kaligas îşi pusese nişte încălțări suple, din piele de gazelă. Pe când ocolea tiptil ghereta unei santinele, o mână grea îi căzu pe umăr, împietrindu-l.

— Ce cauți aici în toiul nopții? auzi un glas dogit.

Kaligas se văzu înconjurat de patru inşi înveşmântați în zale, care duhneau a alcool.

— Hai la post!

Înşfăcat, îmbrâncit, înghiontit, ajunse în fața unei clădiri pătrate. Se deschise o uşă şi se pomeni împins fără menajamente într-o încăpere în care se aflau câțiva militari. Kaligas îşi spuse că nu trebuia să se alarmeze. În Galata avea prieteni sus-puşi, capabili să-l scoată din încurcătură. Cunoştea şi pe *Messer* Angelo Patti, comandantul portului.

Un bărbos cu o eşarfă neagră legată peste ochiul stâng îl privi bănuitor. Şeful patrulei raportă împrejurările în care îl capturase pe Kaligas. Acesta rosti înfipt:

— Vreau să vorbesc cu *Messer* Patti! *Messer* Patti va răspunde pentru mine!

Bărbosul se scobi cu degetul mic între dinți, apoi scuipă o bucățică de carne.

— *Messer* Patti nu este acum de serviciu. Până una-alta spune-mi mie ce-ai căutat noaptea în port!

Bărbosul, pe nume Aloisio Colombo, era subalternul lui Patti, căruia îi jinduia de multă vreme locul. Poate că acum i se oferea prilejul de a-l prinde pe picior greşit.

— Nu vrei să vorbeşti? Ai?

Se apropie de Kaligas şi, cu dosul palmei înmănuşate, îl plesni peste faţă, sfâşiindu-i buza…

* * *

Maurizio Lomellino, *podesta*-ul Galatei, fu trezit în miez de noapte de un slujitor care-i anunţă vizita căpitanului Aloisio Colombo.

— La ora asta? se strâmbă *podesta*-ul, îndreptându-şi scufia lăsată pe frunte.

Coborî din pat, morfolindu-şi indispus limba cleioasă, apoi îşi trase pe mâneci halatul de lână.

— Să mă aştepte în camera de lucru!

Îşi înnodă anevoie cordonul. Nu-i plăcea să fie tulburat noaptea, când somnul e mai dulce. Ştia însă că Aloisio Colombo nu l-ar fi trezit dacă n-ar fi avut motive temeinice. Când intră în camera de lucru, îl găsi pe căpitan stând în picioare lângă masă. Lumânările din sfeşnice erau aprinse. Eşarfa neagră care acoperea ochiul lui Colombo dădea chipului său o înfăţişare fioroasă.

— Ce e cu dumneata, căpitane, la ora asta? bolborosi *podesta*-ul.

Colombo îi istorisi modul în care îl capturase pe Kaligas.

— Omul ăsta mi-a dat de bănuit, aşa că l-am pritocit bine. Până la urmă şi-a descărcat sacul.

Repetă cuvânt cu cuvânt mesajul încredinţat de Kalamides agentului său.

— Eşti sigur că acest Kaligas nu fabulează?

— Oamenii care încap pe mâna mea spun numai adevărul, *Messer*.

Podesta-ul îşi scoase scufia şi începu să se scarpine în creştet. Cugetă câteva momente, apoi începu să vorbească rar, cu lungi pauze, ca şi când cuvintele ar fi urmat şirul unui foarte laborios proces mintal:

— Hm, cazul ăsta ar putea să fie pentru noi mană cerească! Relaţiile noastre cu sultanul sunt prieteneşti… Dacă am îngădui lui Kaligas să ajungă la Yakub-Paşa, ne-am manifesta încă o dată bunăvoinţa noastră faţă de Sublima Poartă… De ce nu ne-am atribui întreg meritul, încunoştinţându-l direct pe sultan asupra pregătirilor lui Alvisio Diedo?… Recunoscător pentru serviciul pe care i l-am făcut, ne va atribui piepte de

desfacere rezervate până acum venețienilor!

Căpitanul Colombo zâmbi fin.

— Patti, comandantul meu, nu mă va ierta fiindcă i-am stricat târgul.

Podesta-ul râse înveselit.

— Aha, Patti e amestecat în treaba asta? Fii fără grijă! Recompensa are să fie a dumitale!

Lomellino se aşează la masă şi îşi trecu mâinile peste faţă.

— Anzolo Zaccaria este un om întreprinzător, nu-i aşa, Colombo?

— Ştie să se descurce, *Messer*.

— Vezi să iasă neobservat din Galata! Zaccaria va purta mesajul meu verbal către sultan. Oficial nu ştiu nimic!... Şi încă ceva! Mâine de dimineaţă să te înfăţişezi trezorierului meu. Îţi va număra în palmă treizeci de ducaţi de aur. Comunitatea noastră, dragul meu Colombo, ştie să-şi răsplătească slujitorii!

* * *

Uluitorul succes al transportării navelor otomane din Bosfor în Cornul de Aur îl făcuse pe sultan să tragă o învăţătură: dacă vrei să obţii superioritatea asupra adversarului, loveşte-l acolo unde se aşteaptă mai puţin!

Fiindcă era târziu şi bucuria nu-l lăsa să doarmă, îl invitase pe marele vizir la o partidă de şah. Făcuseră primele mişcări în cea mai adâncă tăcere. Deşi păreau atenţi la joc, partenerii îşi prefirau gândurile.

„Bine că nu m-am lăsat antrenat de entuziasmul lui Zaganos! reflectă sultanul. Dacă aş fi ordonat un atac combinat al celor două flote – din Cornul de Aur şi din Marea de Marmara – împotriva navelor creştine, aşa cum m-a sfătuit Zaganos, aş fi riscat fie să pierd bătălia, fie să obţin un rezultat nedecis. Şi într-un caz şi într-altul, moralul trupelor mele s-ar fi surpat. Pe când aşa, îi ţin pe toţi în expectativa unei victorii răsunătoare. Trebuie să recunosc un trist adevăr: turcii mei nu sunt buni marinari!” Sultanul se concentră iarăşi asupra jocului.

— Gardă! rosti, atacând, cu caii legaţi, regina adversarului.

Marele vizir îşi sacrifică o tură spre a-şi salva regina, dar acest expedient îi compromise partida. După câteva mişcări,

Mehmed îi dădu un imparabil „şah mat”.

Marele vizir zâmbi cu supunere.

— Eşti prea tare pentru umilul tău rob, Prea Mărite Stăpâne!

Şi Mehmed surâse.

— Lasă falsa modestie la o parte, Khalil! Joci foarte bine. Numai că viclenia vulpii nu are sorți de izbândă față de puterea leului!

Comparația nu plăcu marelui vizir, care îşi ascunse nemulțumirea. Mehmed îl privea în ochi, intuindu-i frământarea. În acest timp rostea mintal vorbe pe care le păstra în sufletul său: „Este de mirare că nu ai reuşit încă să mă cunoşti, Khalil! Nu-mi place pripeala! Nici cu tine nu mă grăbesc! Continuă să te bucuri de bogățiile, de puterea, de femeile tale! Bucură-te din plin, atâta cât mai ai vreme! Căci soarele tău se apropie de asfințit! Nu te voi doborî, Khalil, decât după ce voi cuceri Constantinopolele. Atunci prestigiul meu va fi atât de mare, încât prietenii tăi, clientela ta nu vor mai îndrăzni să-ți ia apărarea. Se vor lepăda de tine aşa cum s-a lepădat Petru, sfântul ghiaurilor, de Hristos, profetul său!” Tirada lui mută se încheie printr-o frază rostită cu voce tare:

— Mai jucăm o partidă, Khalil?

— Cum ți-e voia, Înălțimea Ta.

Marele vizir îşi orândui piesele de fildeş pe tabla cu pătrățele albe şi negre. Şi el grăia pentru sine cuvinte neauzite de sultan: „Cu tine joc acum mai mult decât o partidă de şah. Existența mi-o joc! Eşti nerăbdător să-mi fii călău! Dar nu cutezi încă să mă ucizi! N-ai labele destul de puternice! Mă întreb uneori cine are să cadă mai întâi? Tu, sau eu? Aş putea să te otrăvesc. Ştiu că ai bucătari supravegheați zi şi noapte de icoglani care te slujesc cu credință. Uiți însă că printre pajii aceştia se află şi unii pe care i-ai hrănit cu iluzii! Apoi le-ai dat cu piciorul! În acest chip le-ai rănit amorul propriu, le-ai sădit în suflet buruiana răzbunării! Aş putea să profit de nemulțumirile pe care le-ai semănat printre ofițerii şi soldații tăi, dar mai ales printre dervişi! Tuturor le-ai batjocorit credința! Te-ai scufundat în desfrâu ca râmătoarele în mocirlă! Te bețiveşti cu princiarii tăi ostatici, corupi copilandri, nesocoteşti mustrările clerului sunit, păstrătorul adevăratelor învățături ale Profetului! N-a sosit încă momentul să acționez. Dar clipa răfuielilor nu va întârzia. Nenorocire ție, Mehmed!”

Khalil deschise gura, dând drumul şiragului vorbelor:

— Prea înălțate Stăpâne, am primit în cursul dimineții un raport al lui Daud-Paşa asupra instalării principelui Franco Acciaiuoli la cârma ducatului Athenei. Daud are numai cuvinte de laudă pentru energia şi înțelepciunea noului duce.

Mehmed era sigur că marele vizir se pregătea să-i servească o pilulă amară acoperită cu un strat de dulceață.

— Tânărul duce, continuă Khalil, rezolvă expeditiv treburile de stat. Nu lasă nimic important pe seama colaboratorilor. Şi pe judecători îi cenzurează, luându-le uneori locul. Este sever şi nu menajează pe nimeni. Nici pe ducesa Chiara, mătuşa lui, n-a menajat-o.

Sultanul se încruntă.

— Nu înțeleg. Ducesa Chiara a fost condamnată de tribunalul extraordinar care o judecă?

— Nu a mai fost timp, Înălțimea Ta. Gardienii au găsit-o pe ducesă spânzurată în propria-i celulă. Se pare că n-a mai putut rezista mustrărilor cugetului.

Khalil făcu o pauză, spre a studia viitoarea mişcare de pe tabla de şah, apoi adăugă cu nepăsare, ca şi când s-ar fi referit la un fapt divers:

— Soțul ei morganatic s-a grăbit să răspândească vestea că ducesa ar fi fost asasinată din ordinul lui Franco Acciaiuoli. Versiunea lui a stârnit comentarii acide în capitalele apusene. Agenți diplomatici ai Veneției pretind că noi am fi dat mână liberă tânărului duce spre a-şi suprima mătuşa.

Mehmed înțelese că „*noi*” era un eufemism şi că în realitate propria lui persoană era pusă în discuție. Îi displăcu să apară față de suveranii Europei în postură de complice al lui Franco Acciaiuoli.

— Vorbe nesocotite, Khalil! rosti cu prefăcută indiferență. Invenții răuvoitoare!

— Se poate, Mărite Doamne. Aş mai adăuga ceva. Bartolomeo Contarini, însoțit de fiul Chiarei Giorgi, a sosit la Adrianopole, spre a implora să i se facă dreptate.

Mehmed rămase câteva clipe descumpănit.

— Bartolomeo Contarini este un aventurier fără scrupule. Încearcă să-l discrediteze pe Franco. Tot ce pot să spun este că Bartolomeo Contarini are mare tupeu de vreme ce vine să-mi ceară sprijinul.

— Are încredere în spiritul de dreptate al Înălțimii Tale.

Sultanul zâmbi, pregătindu-şi contralovitura.

— Nu ştiu dacă ai aflat ultima noutate, Khalil. Lui Yakub-Paşa i-a căzut în mână acum câteva zile o scrisoare prin care Contarini se oferea să pună cinci mii de mercenari italieni la dispoziția împăratului Constantinos.

Khalil înregistră calm riposta dură a padişahului.

— Duplicitatea este apanajul ghiaurilor, Înălțimea Ta.

— Crezi că printre noi nu se găsesc duplicitari?

Marele vizir ridică din umeri.

— Adevărații turci sunt curați la suflet. Ipocriți sunt numai aceia care s-au lăsat contaminați de moravurile bizantine.

Replica părea inofensivă. Dar Mehmed înțelese aluzia.

— Voi analiza reclamația lui Bartolomeo Contarini, Khalil. Până atunci să-l trimiți sub escortă la Brussa. Împreună cu fiul Chiarei Giorgi. Să li se dea găzduire în fortăreață.

— Cu alte cuvinte, regim de strictă izolare!

— Exact! Vreau să-l feresc pe Contarini de tentația de a face noi intrigi.

În adâncul sufletului Mehmed era iritat fiindcă favoritul său îl compromitea în fața suveranilor Europei. Deodată îi reveni în minte o întâmplare nu prea îndepărtată. La o partidă de polo căzuse de pe cal. Năucit, rămăsese câteva clipe întins pe iarbă. Curtenii se agitau în jurul lui. Numai Franco stătea îngenuncheat şi plângea ca un copil. Când el, Mehmed, îşi revenise, prima imagine care-i apăruse în fața ochilor fusese chipul drag al lui Franco, scăldat în lacrimi. „De ce plângi?" îl întrebase. „Dacă Înălțimea Voastră ar fi murit, aş fi murit şi eu!" replicase Franco. Amintirea aceasta îi risipi supărarea. În definitiv, cazul Chiarei Giorgi nu avea nicio importanță. Toți suveranii aveau pe conştiință crime. Da, da! îşi va apăra favoritul! Nu-l va lăsa pradă hienelor!

— Şah la rege! zise, mutând o tură.

Khalil se apără aşezând un nebun în calea turei. Scrisoarea lui Contarini ajunsă în posesia lui Yakub îi strica socotelile. Îl va săpuni pe şeful poliției fiindcă se lăsase depăşit de omul lui Zaganos. Mahmud-Paşa îi era devotat, dar inteligența nu-i egala zelul.

Şi gândurile lui Mehmed continuau să galopeze. „După ce voi încorpora Constantinopolele în imperiul meu şi voi lichida

posesiunile bizantine din Moreea, voi cuceri Italia, iar pe Franco îl voi face guvernator general al întregii peninsule italice, transformată în raia. Iar după ce voi supune Europa, va renaşte sub domnia mea glorioasa «Pax Romana». Dar sub o nouă denumire: «Pax Otomana».”

Draperiile de la intrare fură date la o parte şi un paj îşi făcu intrarea prosternându-se.

— Zaganos-Paşa roagă pe Înălțimea Voastră să-l primească. Are să vă supună o comunicare urgentă.

Şi sultanul şi Khalil îşi ridicară privirile de pe tabla de şah. De la o vreme, marelui vizir i se încrâncena pielea numai când auzea numele lui Zaganos.

Bătăiosul vizir al armatei intră, plecând genunchiul în fața lui Mehmed.

— Ce s-a întâmplat, Zaganos? îl întrebă padişahul.

— Un genovez, pe nume Zaccaria, a sosit în clipa aceasta din Galata, aducând o informație importantă! Foarte importantă!

* * *

Giacomo Coco îmbrățişă cu privirile calota de catifea neagră a cerului încrustat cu scăpărări de stele. Apele negre, uşor fosforescente, ale Cornului de Aur păreau să fie o replică a văzduhului. Mai erau două ceasuri până ce zorile aveau să mijească la orizont. Acum era timpul potrivit pentru atac. Grupul de nave destinate să pornească în expediția nocturnă aştepta semnalul de plecare.

Căpitanul Coco încercă să scruteze întunericul care învăluia Marea de Marmara. Îndeobşte, la ora aceasta porneau să se reverse dintr-acolo pânze sidefii de ceață. Ceața ar fi fost binevenită, căci ar fi ocrotit corăbiile creştine, ascunzându-le vederii observatorilor turci de pe navele din Cornul de Aur ori de pe înălțimile Perei. Coco încerca să-şi strunească nerăbdarea. În ajunul unei bătălii ostaşul trebuie să-şi păstreze capul limpede şi nervii domoliți.

Aşteptarea încordată a lui Coco îşi găsi recompensa. La gura golfului apăruse peretele alburiu al unui banc de ceață. În curând primele zdrențe de negură împresurară greementul corăbiilor creştine. La un semn al căpitanului, un marinar din preajma sa îşi duse mâinile la gură şi scoase la intervale regulate cinci țipete de bufniță perfect imitate. Ancorele care

muşcaseră până atunci nisipul din străfundurile apelor prinseră să se ridice fără zgomot. Apoi navele se puseră în mişcare.

Erau şase la număr. Primele două, corăbii pântecoase blindate cu scuturi – asemenea străvechilor drakkare ale vikingilor – precum şi cu saltele uriaşe, menite să atenueze şocul ghiulelelor, părăsiră pe nesimțite portul Galatei. Pe urmele lor ieşiră două galere cu câte cincizeci şi unu de rame, comandate de Gabriele Trevisan şi de Zaccaria Grioni, deschizând drumul la trei *fustae* ce remorcau ambarcații încărcate cu materiale inflamabile. *Fustae*-le erau comandate de Giacomo Coco, de Girolamo Morosini şi de Silvestro Trevisan.

Când flotila ieşi din port, echipajele încercară o primă surpriză. O flacără uriaşă se ridică pe unul din turnurile dinspre mare ale Galatei, iar după ce lumină câteva clipe cerul, se stinse.

— Să fie cumva un semnal al genovezilor? exclamă îngrijorat tuciuriul Antonio din Corfu, secundul lui Coco.

Căpitanul Coco înjură printre dinți:

— Aş pune rămăşag că ne-au vândut turcilor! Dar cum dracu au aflat?

Flotila creştină străbătea în tăcere apele negre ale golfului, apropiindu-se de vasele turceşti. Căpitanul Coco încercă să străpungă cu privirile perdelele cernite ale nopții. Vârfurile catargelor navei sale, care până atunci se străduiseră parcă să desțelenească stelele, se pierdură în primele pânze de ceață.

— Bine că se lasă negura!

— Iată şi vasele turceşti! îl preveni secundul, arătând cu mâna siluetele negre ale unor corăbii grupate în golfulețul Mandrachion din fundul Cornului de Aur.

— Doamne-ajută! zise în şoaptă Coco.

Cele două nave blindate – avangarda flotilei creştine – înaintau cu încetineală, căci erau greoaie şi anevoie de manevrat.

Deodată zeci de tunuri prinseră să reverse avalanşe de ghiulele asupra vaselor venețiene.

— Trădare! zbieră Coco, uitându-se la gheizerele de apă ce se ridicau în jurul corăbiilor.

— Am ratat-o! strigă Antonio. Ce facem? Ne întoarcem la

bază?

— Nu! urlă Coco. Mergem înainte! Mereu înainte!

— Ne sinucidem, *Messer* Coco! îl avertiză secundul.

— Înainte! repetă îndârjit căpitanul.

Corăbiile blindate din capul coloanei îşi încetiniră mersul şi se dădură la o parte, spre a deschide drum galerelor şi *fustae*-lor. Apoi, spre furia lui Coco, făcură un larg ocol, spre a se înapoia în port.

— Înainte, *Messer* Antonio! răcni Giacomo Coco. Dacă celelalte vase ale noastre dau înapoi, noi ne continuăm drumul!

Şi galerele se opriră.

— Atacăm fără să fim acoperiți? întrebă perplex secundul.

— Înainte, *Messer* Antonio! Înainte! Atacăm singuri!

Fustae lui trecu printre galerele creştine imobilizate din cauza bombardamentului turcesc.

— Aprindeți materialele inflamabile! ordonă Coco.

Cu mâinile sprijinite de parapetul dunetei, se uita la corăbiile otomane de care îl despărțeau mai puțin de cincizeci de metri. De pe ambarcațiile cu materiale inflamabile se ridicară brusc vâlvătăi uriaşe, luminând şi marea şi cerul, şi navele creştine, şi vasele turceşti.

— Peste câteva clipe intrăm în mijlocul flotei otomane, ca lupul în stână! strigă surescitat Giacomo Coco.

Distanța dintre *fustae* şi primele corăbii turceşti se micşora vizibil.

— Chiar dacă ne e scris să murim, ne vom vinde scump pielea! exclamă exaltat căpitanul.

O ghiulea căzu asupra pupei înalte, rănindu-l pe secund, dar fără să producă stricăciuni părților vii ale navei.

— Înainte! strigă Coco prin portavoce marinarilor săi. Încă puțin şi dăm foc corăbiilor turceşti!

A doua ghiulea căzu însă în plin, desfundând vasul. Apa năvăli peste vâslaşi. Alt proiectil trecu vâjâind pe deasupra dunetei, smulgând brațul stâng al căpitanului. Cramponat cu mâna dreaptă de parapet, Coco urla zănatic:

— Înainte! înainte! Suntem aproape de țintă!

Din ciotul brațului stâng venele secționate împroşcau sânge, maculându-i zalele.

Turcii îşi concentraseră tirul asupra *fustae*-i lui Coco, spre a

o scufunda mai înainte ca aceasta să pătrundă în mijlocul vaselor otomane. Alte ghiulele îi spintecară părțile vii. În mai puțin de un minut *fustae* fu înghițită de valuri laolaltă cu cea mai mare parte din echipaj. Câțiva marinari izbutiră să se salveze din naufragiu, înotând până la mal. Dar acolo fură capturați de turci.

Tunurile otomane îşi îndreptară tirul asupra celorlalte nave creştine. Galera comandată de Gabriele Trevisan, lovită sub linia de plutire, începu să ia apă. Marinarii se străduiră să astupe spărtura cu tot ce găsiră la îndemână. Trevisan îndreptă prova navei spre baza de plecare.

Deruta creştinilor spori înflăcărarea osmanlâilor, care trecură la contraatac cu toate cele optzeci de nave ale lor. Galerele venețiene, urmate de *fustae*-le rămase intacte, scăpară cu fuga. Corăbiile blindate din avangardă fură surprinse de galerele turceşti, care le înconjurară. Marinarii osmanlâi se avântară la abordaj sub comanda personală a lui Hamza-Paşa. Marinarii creştini de pe navele împresurate îşi dovediră şi de data aceasta priceperea şi vitejia. După o luptă care dură până în zori, izbutiră să se degajeze şi să se retragă în portul Galatei.

Pe drumul de întoarcere, galera lui Trevisan se scufundă. Căpitanul şi o parte din marinarii săi izbutiră să ajungă înot la *fustae*-le creştine.

Expediția imaginată de Giacomo Coco se încheiase cu un fiasco. Creştinii pierduseră numai două nave şi un număr relativ mic de oameni. Dar consecințele acestui insucces erau grave. Dovediseră că turcii nu mai puteau fi scoşi din Cornul de Aur, ceea ce era esențialul.

* * *

Cardinalul Bessarion îşi împreună mâinile subțiri, străbătute de vine albăstrui, aparente, apoi îşi sprijini coatele de tăblia mesei de stejar lustruit.

— Monseniore, sunteți singurul om care ați putea salva Constantinopolele!

Lumina aurie a lumânărilor aprinse aşternea o tentă gălbuie pe obrazu-i translucid ca ceara. Cardinalul avea chipul ascetic, trăsăturile accentuate, expresia hieratică.

— Suveranul Pontif mi-a încredințat sarcina de a vă adresa un suprem apel în numele Bisericii Creştine amenințate de

Islamul agresiv. Gloriosul vostru părinte, Jean-fără-Frică, duce de Bourgogne, a ridicat flamura cruciaților şi s-a războit la Nicopole cu Baiazid Antihrist. Pentru Biserică şi pentru dreapta credință creştină a suferit canonul captivității! Ție, fiul său, îți revine misiunea de a-i continua lupta!

Ducele Philippe de Bourgogne, supranumit „cel Bun", îşi încleştă mâinile pe brațele jilțului. Suferințele constantinopolitanilor, descrise pregnant de cardinal, îl impresionaseră profund. Ochii-i negri adânciți în orbite aveau scăpărări de oțel, buzele-i cărnoase se strângeau spasmodic, nările-i largi fremătau, exteriorizându-i tulburarea. Colanul „Lânii de Aur" sclipea pe catifeaua neagră a tunicii lui brodate cu fir.

— Credeți, Eminență, că nu îmi cunosc datoria de principe creştin? Sunt convins că pasivitatea noastră, a căpeteniilor de state din Apusul Europei, încurajează tendințele de cotropire ale osmanlâilor. N-aş fi aşteptat îndemnurile Sfântului Părinte spre a porni cu război împotriva păgânului Mehmed al II-lea dacă n-aş fi fost redus la neputință de o mână de rebeli care-mi sfidează autoritatea. Oraşul Gand a ridicat steagul revoltei, Eminență! Sunt silit să mă bat cu propriii mei supuşi. Dacă nu voi stinge repede răzmerița din Gand, incendiul rebeliunii se va întinde şi în celelalte colțuri ale țărilor mele. Poate că autoritățile din Gand au abuzat de puterile lor. Locuitorii oraşului ar fi trebuit să mi se plângă, nu să-mi masacreze soldații. Dumnezeu mi-e martor, Eminență! Am făcut tot ce am putut spre a pacifica spiritele. Dar bunătatea mea a fost socotită slăbiciune. Atunci am reacționat cu brutalitate, căci şi răbdarea mea are limite!

Bessarion îşi făcu rezerve mintale asupra virtuților creştineşti profesate cu atâta convingere de interlocutorul său. Drepturile omului, atât de frumoase în teorie, erau rareori aplicate şi respectate de suverani.

— Însuşi fiul meu Corneille a fost ucis în luptele cu răsculații! rosti cu durere în glas ducele.

„Un bastard mai puțin! Dumnezeu să-l ierte!" cugetă Bessarion, care nu se putea elibera de unele prejudecăți.

Majordomul apăru în prag.

— Alteță, episcopul Jean Germain de Chalon roagă să fie primit.

— Să intre! zise ducele. Apoi se întoarse spre cardinal: Veți avea acum prilejul să constatați că nu am încetat o clipă eforturile pentru a pune temeiul unei cruciade. Episcopul de Chalon se înapoiază de la Paris, unde a încercat să-l convingă pe regele Charles al VII-lea de necesitatea participării sale la o coaliție antiotomană. Acum veți afla, odată cu mine, răspunsul suveranului Franței.

Peste câteva clipe episcopul îşi făcu apariția. Era mărunt, uscat ca o mumie şi cu fața acoperită de o rețea de riduri fine. După ce schimbară complimentele uzuale, ducele îl pofti să ia loc.

— Ce veşti îmi aduceți, Monseniore?

Episcopul ridică încet brațele, într-un gest plin de dezolare.

— Alteță, în ciuda încercărilor mele, n-am reuşit să obțin din partea regelui Charles decât foarte vagi promisiuni. Trebuie să declar cu tristețe că am eşuat pe toată linia.

Zâmbind cu amărăciune, ducele se adresă cardinalului:

— După cum vedeți, sunt primul principe suveran care se agită pentru Bizanț. Ştiți poate că păstrez relații strânse cu creştinii din Palestina. Am contribuit cu sume mari la întreținerea Locurilor Sfinte. Am construit pe cheltuiala mea o biserică la Bethleem şi un ospiciu pentru pelerini la Ramlah. Am trimis pe Guillebert de Lannoy în Polonia, Prusia, Ungaria, Rusia, Valahia şi Moldova, spre a trata încheierea unei alianțe creştine anti-islamice. Din ordinul meu, Bertrandon de la Broquière a cutreierat Imperiul Otoman spre a culege informații asupra puterii militare a osmanlâilor. Prin intermediul lui am luat contact cu basileul Constantinos, căruia i-am făgăduit sprijinul... Iată că evenimente străine de voința mea mă împiedică să dau urmare acestei făgăduieli.

Cardinalul Bessarion suspină.

— Inima mea este îndoliată, Alteță.

— Trebuie să subliniez, Eminență, că eforturile mele nu s-au redus la tratative diplomatice şi la încurajări platonice. Corăbii burgunde, comandate de Walerand de Wavrin, au pătruns până în Marea Neagră, ducând bani şi materiale de război creştinilor. Din ordinul meu, Geoffroy de Toisy, cu galerele sale, a despresurat Rhodosul, izgonind flota turcească. Cât priveşte Constantinopolele, agenții mei m-au informat demult asupra intențiilor lui Mehmed. Am început atunci să mă

pregătesc pentru bătălia pe care o socoteam inevitabilă. Gandul mi-a răsturnat însă toate planurile. Acest război civil mi-a golit tezaurul.

— Situația este într-adevăr complicată! conveni Bessarion.

Majordomul anunță că cina este servită.

— Să trecem la masă! îi pofti ducele pe cei doi clerici. Vă rog să iertați frugalitatea cinei, dar țările mele se află în plin război.

Când se instalară la masa lungă din sala de mâncare, ducele se uită cu tristețe la pereții de piatră dezgoliți de orice podoabe. Numai necesitățile militare îl siliseră să-şi instaleze cartierul general în acest castel cu înfățişare severă de temniță. Resimțea lipsa confortului şi a luxului din palatele lui. Slujitorii aduseseră vinurile şi primele feluri de bucate.

Philippe de Bourgogne se uită cu îngrijorare la ferestrele acoperite de draperiile nopții.

— Vă supără ceva, Alteță? întrebă cu solicitudine episcopul de Chalon.

— În seara aceasta ducesa trebuia să sosească de la Bruges. Mă neliniştește întârzierea ei. Drumurile sunt nesigure.

Ducele abia dacă se atinse de vânatul pregătit cu rafinament, de vinurile excelente. În schimb, înalții prelați onorară cum se cuvine cina.

Un ofițer intră, se plecă la urechea ducelui şi îi raporta ceva în şoaptă. Chipul acestuia se alteră. Un muşchi al obrazului începu să-i tremure. După ce ofițerul termină ce avea de spus, Philippe de Bourgogne îşi şterse cu batista fruntea transpirată, apoi se adresă invitaților săi:

— Am trecut printr-o mare emoție! Soția mea, ducesa Isabelle, a fost victima unei tentative de răpire. Trăsura ei, atacată de un numeros grup de membri ai confreriei rebele „Verte-Tente", a putut fi despresurată datorită eroismului escortei militare. Acum se află în drum spre castel. Vă rog să mă iertați, dar am să ies în întâmpinarea ducesei. Continuați cina fără mine. Poate că vom lua împreună desertul. Sper să mă înapoiez până atunci.

Philippe de Bourgogne părăsi grăbit sala de mâncare, urmărit de privirile ecleziaştilor, care se ridicaseră din jilțuri.

Cardinalul Bessarion suspină cu amărăciune:

— S-ar spune că toate forțele răului s-au coalizat împotriva

Bizanțului spre a-l condamna la pieire!

* * *

Deşi luna lui aprilie era pe sfârşite, vremea nu se arăta deloc milostivă cu mult încercata populație a Constantinopolelui. Dinspre munții îndepărtați ai Armeniei se porniseră nişte vânturi reci, turbate, care risipeau norii, stârneau talazuri înspumate pe Marea de Marmara, ridicau trâmbe de praf, şuierau prin poduri, culcau la pământ iarba firavă, smulgeau crengile copacilor, despuiau de flori tufele de liliac.

Pe culmile cortului imperial otoman, vast cât un palat, flamurile de mătase de zbuciumau, făcând să vibreze stâlpii susținători. În fața draperiilor de la intrare, ermetic închise, se plimbau, asigurând paza, ostaşi înveşmântați în zale şi cu chivăre strălucitoare ca argintul.

Apoi vânturile năprasnice căzură brusc. Deasupra Constantinopolelui se oploşi o căldură umedă, moleşitoare, neobişnuită pentru un început de mai. În aer pluteau tot felul de miasme mefitice. Duhoarea gunoaielor intrate în putrefacție, fumul greu şi înecăcios răspândit de incendii, un miros dulceag, dezgustător, de cadavru, la care se adăugau exalări de urină încinsă şi de fecale, se lipeau de nări, îmbâcseau hainele, se aciuiau prin case, pătrundeau în biserici, pluteau pe străzi şi prin grădini, prevestind parcă un sfârşit de lume.

Nimeni nu se mai preocupa de curățenia oraşului. Bărbații valizi care răspunseseră la apelurile disperate ale basileului făceau de veghe pe fortificații. Alții, tot atât de zdraveni, se furişau ca guzganii prin locuri tainice, spre a nu da ochii cu patrulele de jandarmi şi cu ofițerii recrutori. Speculanții, oricând amatori să se îmbogățească de pe urma mizeriei şi a lipsurilor celor mulți, îşi frecau mâinile, încântați de criza alimentară crescândă. Proviziile dispăruseră pe nesimțite de pe piață. Prețurile înregistrau salturi amețitoare. În fața brutăriilor, a măcelăriilor, cozile se lungeau şi se îngroşau zilnic. Oamenii se învrăjbeau din orice nimicuri. Foametea deschidea perspective înspăimântătoare. Jafurile, crimele, violurile se înmulțiseră. Bolnavii erau evacuați din spitale spre a se face loc răniților aduşi de pe ziduri. Autoritățile polițieneşti reduse la minimum – căci cea mai mare parte din efective întăreau trupele de apărare de pe fortificații – nu mai

erau capabile să facă față valului de infracțiuni. În această ambianță sumbră se răsturnase ierarhia valorilor. Speculanții şi furnizorii de bunuri alimentare deveniseră cele mai importante personaje. Succesele militare ale osmanlâilor, oricât de mărunte, luau proporții de catastrofă în imaginația constantinopolitanilor, creând o atmosferă de panică. Domnea un general simțământ de nesiguranță în ziua de mâine.

Înspăimântați de spectrul foametei, mulți luptători fugeau de pe ziduri, spre a procura hrană celor de acasă. Dezertările deveniseră atât de alarmante, încât împăratul – spre a preveni o revoltă a trupelor – hotărî să îngăduie oamenilor de pe fortificații să se bucure de scurte învoiri prin rotație. Beneficiau cu precădere de această măsură familiştii cu mulți copii. Învoiții aveau însă obligația să se înapoieze pe ziduri de îndată ce trompetele ar suna alarma.

În ciuda acestor măsuri, dezertările se înmulțiseră. Se constituiseră patrule care circulau pe străzi în căutarea fugarilor. *Podesta*-ul Galatei nu admisese ca genovezii de sub jurisdicția lui să fie arestați de romei. Cu aprobarea împăratului Constantinos, fuseseră alcătuite patrule genoveze care urmăreau numai pe dezertorii genovezi. De cele mai multe ori acestea închideau ochii, făcându-i scăpați pe conaționalii căzuți în greşeală. Bailul Giacomo Minotto pretinsese acelaşi privilegiu pentru venețienii săi. Basileul se înclinase, acordându-le aceleaşi drepturi ca şi genovezilor.

Relațiile dintre genovezi şi venețieni, deja încordate, se înrăutățiseră şi mai mult după eşuarea tentativei căpitanului Coco. Venețienii atribuiau înfrângerea lor trădării genovezilor, iar aceştia le luau în derâdere nepriceperea în domeniul militar. Conflictele şi încăierările între resortisanții celor două republici italieneşti se înmulțeau îngrijorător.

Un incident aparent fără importanță avea să provoace un conflict cu urmări grave. Pe o stradă lăturalnică din apropierea Blachernelor se afla o tavernă unde soldații nefamilişti învoiți îşi petreceau cu predilecție timpul liber. Se adunau acolo de-a valma şi romei, şi venețieni, şi catalani, şi români, şi genovezi. Într-o seară îşi făcu apariția în local o patrulă genoveză, comandată de un ofițer, care căuta de câteva zile doi sergenți genovezi dezertori. Potrivit uzanțelor, comandantul patrulei avea dreptul să identifice pe oricine, dar nu putea aresta decât

pe conaționalii săi. După ce examină actele câtorva soldați, ofițerul se opri la o masă unde un uriaş între două vârste, îmbrăcat într-o cămaşă de zale, contempla cu ochi tulburi cana cu vin din fața sa.

— Actele! ceru comandantul patrulei, întinzând mâna.

Şi îmbrăcămintea lui şi vorbirea îi trădau apartenența genoveză.

Uriaşul cu ochi tulburi ridică privirile, neînțelegând despre ce e vorba.

— Hei, n-auzi? Actele! repetă răstit comandantul patrulei.

Uriaşul îi scuipă în palma întinsă.

— Marş d-aici, genovez puturos! Să-i ceri actele lui tac-tu!

Înfuriat, ofițerul ridică palma plină de salivă şi îl lovi peste obraz. Uriaşul se ridică fulgerător în picioare şi, scoțând de la centură un pumnal, îl înfipse în gâtlejul ofițerului, care se nărui pe podea horcăind. Soldații de sub comanda lui scoaseră săbiile şi se năpustiră asupra namilei. Acesta încercă să se apere.

— Săriți, frați venețieni! Ticăloşii care l-au vândut pe Coco vor să mă ucidă! zbieră gutural.

De la celelalte mese săriră câțiva soldați, toți venețieni, şi se repeziră cu armele sus asupra patrulei. Interveniră şi genovezi de la alte mese. În câteva clipe, încăierarea îi cuprinse pe toți. Morți şi răniți căzură din amândouă taberele. O companie bizantină care trecea întâmplător prin fața cârciumii interveni, atrasă de zgomot, puse capăt luptei şi arestă soldați atât din rândurile genovezilor, cât şi ale venețienilor.

Informat de acest incident încheiat cu numeroşi morți, împăratul convocă la palat pe bailul venețian şi pe *podesta*-ul genovez. Aceştia îşi aduseră învinuiri reciproce, încercând să-şi disculpe resortisanții. Minotto ceru basileului să aplice pedepse aspre soldaților genovezi, iar Lomellino îi pretinse să ia măsuri severe împotriva soldaților venețieni. Şi unul şi celălalt îl preveniră că o repetare a incidentului ar putea declanşa un adevărat război între supuşii celor două republici.

Împăratul îi privi cu gravitate şi tristețe.

— Îmi cereți, cu alte cuvinte, să-mi asum rolul de arbitru, să stabilesc vinovățiile şi să aplic sancțiuni exemplare. Vina o purtați fiecare dintre dumneavoastră. Vă lăsați orbiți de prejudecăți, de duşmănii meschine, acum, când Islamul ne

amenință pe toți cu anihilarea! Întinse brațele spre cei doi italieni, care se înfruntau cu privirile: Vă implor! Străduiți-vă să uitați rivalitățile sterile! Trebuie să înțelegeți că existența noastră, a tuturora, atârnă de un fir de păr şi că numai o unire strânsă ne mai poate salva! Cucerirea Constantinopolelui ne-ar afecta nu numai pe noi, ci şi pe voi! Credeți că turcii ajunşi stăpâni ai acestui oraş vă vor mai tolera prezența, aşa cum am tolerat-o noi? Mai devreme sau mai târziu vă vor expulza! În noi aveți un partener cu care se poate trata. Turcii însă nu acceptă compromisuri! Dacă vă închipuiți că va fi altfel, vă faceți iluzii!

* * *

Soarele obosit care la Constantinopole se străduia să străpungă cu razele sale pătura groasă de pâclă gălbuie, murdară, oploşită asupra oraşului, strălucea cu toată vigoarea pe cerul senin al Veneției, scăldând în lumina-i aurie, pastelată, şi clădirile albe cioplite parcă din fildeş, şi canalele şerpuitoare brăzdate de gondole, şi marea albastră, netedă ca un lac.

Într-una din încăperile de paradă ale mărețului Palazzo Loredan, fiica cea mare a lui Pietro Loredan, căpitanul general al armatelor Serenissimei Republici, primea cu tot ceremonialul felicitările prietenilor şi ale rudelor, care se întreceau a lăuda drăgălăşenia şi precocitatea primului ei nounăscut.

La numai 13 ani şi jumătate, Isabella Loredan fusese căsătorită cu Giacomo Corner, un cvadragenar încă verde. Diferența mare de vârstă nu conta, fiindcă aliațele matrimoniale între marile familii se încheiau în virtutea unor interese superioare ce nu țineau seama de sentimentele soților.

Tânăra mamă era instalată într-un pat cu polog înalt, împodobit cu brocarturi scumpe. Pernele şi cearşafurile erau de mătase albă, tivită cu dantelă de aur. De mătase erau şi scutecele pruncului din leagăn.

În încăpere se îmbulzeau, potrivit datinii, doamne şi seniori în costume de o mare bogăție, acoperite cu giuvaere. Servitori în livrele cu culorile familiei Loredan serveau vizitatorilor răcoritoare şi dulciuri. Într-un salon alăturat, lutieri şi flautişti executau în surdină cântece vesele.

— *Messer* Luigi Dandolo! rosti cu solemnitate majordomul care stătea în dreptul intrării şi anunța pe noii-veniți.

Luigi Dandolo era nu numai purtătorul unui nume ilustru, ci şi un personaj important. Membru al Marelui Consiliu, stăpânea o avere uriaşă. Dandolo se apropie de patul Isabellei, o salută înclinându-se adânc, apoi o firitisi pentru fericitul eveniment. Tânăra mamă îi mulțumi, arătându-i cu mândrie vlăstarul.

— N-ai impresia că este cel mai superb copil din Veneția, *Messer* Dandolo? rosti ea cu încântare.

Venețianul o asigură cu toată seriozitatea că îi împărtăşea opinia. După acest schimb de amabilități, se apropie de căpitanul general Loredan, care perora în mijlocul unui grup de senatori despre tratatul semnat recent la Lodi între delegații Veneției şi Francesco Sforza, condotierul ajuns stăpân al Ducatului milanez.

— Trebuie să fim mândri fiindcă Serenissima Republică a transformat Adriatica într-un lac venețian! Grație victoriilor noastre, Ravenna, Bergamul, Cremona, Trenta, Istria, precum şi întreaga Dalmație întregesc astăzi imperiul nostru continental.

— Foarte frumos, *Messer* Loredan, interveni Luigi Dandolo, care ascultase cu interes tirada căpitanului general. Dar concentrându-vă preocupările asupra Italiei şi Dalmației, ați neglijat coloniile noastre de peste mări, comerțul nostru cu Orientul, flota noastră de război. Ați uitat că bogăția şi gloria provin din comerț. Războaiele continentale ne sporesc prestigiul, dar ne secătuiesc tezaurul.

Messer Loredan nu se supără fiindcă era contrazis. Cunoştea opiniile lui Dandolo şi le respecta. Dar ca şi dogele Francesco Foscari, socotea imperios necesară continuarea politicii care urmărea să extindă şi să consolideze posesiunile teritoriale din peninsula italică.

— În curând vom acorda toată atenția şi imperiului nostru de peste mări, răspunse conciliant căpitanul general.

— În curând? rosti cu ironie Dandolo. Termenul e vag. Veneția a încheiat nu demult un tratat prin care otomanii se angajau să nu-şi construiască o flotă navală proprie, acest drept fiind rezervat în întregime republicii noastre. Astăzi Mehmed al II-lea dispune de câteva sute de vase militare.

Posesiunile noastre din Orient sunt astfel serios amenințate.

— Mehmed al II-lea este prea încurcat cu asediul Constantinopolelui, ca să se mai preocupe şi de noi, interveni senatorul Lorenzo Gradenigo, un partizan convins al dogelui Francesco Foscari.

— Credeți că sultanul se va declara sătul după ce va cuceri Constantinopolele? replică persiflant Luigi Dandolo. Îşi va îndrepta privirile asupra ultimelor posesiuni bizantine din Moreea, apoi va veni rândul nostru.

Printre personajele prezente la discuție se afla şi Jacopo Foscari, fiul dogelui. Jucându-se cu verigile colanului său de aur, zâmbea enigmatic. Dandolo continuă cu patos:

— Este mai mult decât trist faptul că astăzi se găsesc venețieni care fac jocul sultanului, strecurându-i informații militare secrete, furnizându-i pe sub mână tunuri şi pulbere detonantă.

— Acesta este un lucru foarte grav! zise Loredan încruntându-se. M-ar durea să aflu că unii venețieni se îndeletnicesc cu asemenea operații!

Intrarea în sală a lui Andrea Soranzo, membru al Colegiului şi „Înțelept al Scrisorilor" – secretar de Stat al armatei şi al marinei – îl făcu pe Loredan să întrerupă discuția cu senatorii şi să-i iasă în întâmpinare. După ce se întreținu câteva momente cu Soranzo, îl lăsă în compania unui grup de invitați şi se înapoie la Luigi Dandolo, pe care-l luă deoparte.

— *Messer* Dandolo, declarațiile dumitale de adineauri mi-au inspirat mari îngrijorări. Eşti sigur că există venețieni care furnizează armament turcilor?

— Îmi mențin afirmațiile, *Messer* Loredan. Dispun de informații dintr-o sursă extrem de serioasă. Pe frontul din Moreea au fost capturate bombarde turceşti având imprimată pe chiulasă marca unui atelier venețian în care au fost turnate.

— Pot să cunosc şi eu sursa dumitale?

— De ce nu? N-am de gând să păstrez taina. Ieri de dimineață am primit vizita unui trimis al despotului Demetrios Paleologos, fratele basileului Constantinos. Despotul, cu care întrețin relații comerciale, mă roagă să informez Senioria asupra faptelor pe care ți le-am menționat şi, totodată, să înlesnesc agentului său o audiență la doge. Romeii au urgentă nevoie de ajutoare. Altfel, întreg edificiul bizantin – sau bruma

care a mai rămas din el – se va nărui sub loviturile turcilor.

Chipul lui Loredan se înnoură.

— Lucrurile nu-s chiar atât de simple. Dacă trimisul despotului Demetrios se înfăţişează în calitate de agent diplomatic, te expui unor mari primejdii. Ştii bine că nobilii veneţieni nu au permisiunea să ia contact cu agenţii diplomatici străini. Dacă omul dumitale se prezintă ca un simplu neguţător care vorbeşte în numele său, poţi încerca să-i mijloceşti o audienţă.

— Îţi mulţumesc pentru sugestie, *Messer* Loredan. La prima şedinţă a Marelui Consiliu voi ridica oficial chestiunea ajutorării militare a Bizanţului. Mă întreb de ce nu s-a făcut nimic până acum?

Căpitanul general şovăi o clipă.

— S-au întâmplat oarecare ciudăţenii, *Messer* Dandolo. Amiralul Alvisio Longo a primit dispoziţii din partea Colegiului să se deplaseze cu flota sa în insula Tenedos, în vederea ajutorării Constantinopolelui. Îndată după sosirea sa la Tenedos, va deschide un plic, ce i s-a încredinţat în ziua plecării sale din Veneţia, unde va găsi instrucţiuni noi.

Luigi Dandolo făcu un gest de nerăbdare:

— Formalismul acesta desuet ne ucide! Cunoşti instrucţiunile cuprinse în plicul încredinţat lui Longo?

Căpitanul general ridică din umeri.

— Secretomania căpeteniilor veneţiene a devenit proverbială. Eu însumi, şeful ierarhic al lui Longo, nu cunosc conţinutul instrucţiunilor. De ce? Pentru că fiecare demnitar este suspectat! De când cu înalta trădare a lui Marino Falier, nici dogele nu mai inspiră încredere Senioriei!

A doua zi de dimineaţă o scrisoare anonimă fu aruncată în faimoasa „Bocca del Leone" – Gura Leului – din palatul Consiliului celor Zece. Discuţia purtată de căpitanul general Loredan şi de Luigi Dandolo era relatată amănunţit. Nu fuseseră omişi nici senatorii prezenţi la convorbire.

O jumătate de oră mai târziu, mesajul anonim ajunse pe masa de lucru a consilierului Gabriele Moro, unul dintre cei trei *Capi dei Dieci*, ales a prezida Consiliul pe luna în curs.

Competenţa Consiliului celor Zece era largă, iar puterile lui, nemărginite. Nimeni nu scăpa controlului său. Nici dogele însuşi nu era imun. Măsurile luate de Consiliu aveau în vedere

numai interesele Republicii şi raţiunea de Stat. Activitatea înalţilor demnitari, trădările, comploturile, supravegherea agenţilor diplomatici, crimele nobililor, secretele politicii externe, falsificarea banilor, supravegherea lucrătorilor din ateliere, în cap cu sticlăriile din Murano, poliţia teatrelor, a bisericilor, a balurilor mascate constituiau numai câteva din aspectele activităţii Consiliului. Membrii săi erau aleşi pe câte un an, fără a li se putea reînnoi mandatul. Nu primeau nicio retribuţie pentru îndeplinirea acestei sarcini, care era socotită o mare cinste, dar şi o grea povară. Procesele se judecau în secret, iar sancţiunile erau foarte severe. Decapitarea sau încarcerarea în temuta temniţă „Dei Piombi" constituia un coşmar pentru mulţi veneţieni.

Gabrielle Moro citi cu atenţie scrisoarea anonimă, apoi convocă în cabinetul său pe cei trei spioni care participaseră la recepţia de la Palazzo Loredan. Toţi aceştia erau nobili cu nume răsunătoare, dar cu mijloace materiale reduse. Pentru informaţiile furnizate primeau compensaţii băneşti care le asigurau subzistenţa şi posibilitatea de a se prezenta decent în societate. Spionii – care nu se cunoşteau între ei – fură primiţi pe rând de Moro. Versiunile lor coincideau.

Acuzaţiile formulate de Luigi Dandolo erau atât de grave, încât Moro hotărî să convoace Consiliul celor Zece în şedinţă plenară. Dezbaterile se ţinură, ca de obicei, în taină. După ce expuse faptele şi înfăţişă piesele de la dosar, Gabriele Moro se adresă colegilor săi:

— Învinuirile aduse de Luigi Longo se coroborează cu unele indiscreţii săvârşite de personaje din anturajul dogelui. Cert este că secretele de stat divulgate nu puteau fi cunoscute decât de el, de consilierii săi, sau de cei trei înţelepţi. Dintr-un mesaj redactat în cod şi găsit asupra unui individ dubios reiese că informaţiile despre care a făcut menţiune Dandolo erau destinate turcilor. Din nefericire, nu am obţinut suficiente lămuriri de la acest ins, căci în timpul cercetărilor s-a sinucis în celulă, prin otrăvire, desigur înspăimântat de torturile la care ştia că va fi supus. Un semn de întrebare îl reprezintă modul în care şi-a procurat otrava. Cert este că individul avea legături în afară. Sunt de părere ca persoanele suspecte, indiferent de poziţia lor, să fie puse sub supraveghere.

Consilierul Niccolo Molin făcu o propunere tulburătoare:

— Găsesc necesar să fie urmărit pas cu pas Jacopo Foscari, fiul dogelui. De la o vreme face cheltuieli nebuneşti. Recent am primit o scrisoare anonimă verificată ulterior. Potrivit acesteia, acum două luni tânărul Jacopo a cumpărat de la bijutierul Gaspare Seminenga bijuterii în valoare de cinci mii de ducați, sumă enormă chiar şi în raport cu averea familiei Foscari. Bijuteriile respective ornează actualmente decolteul Biancăi Bonedimani, o curtezană până mai ieri necunoscută.

Consilierul Marino Malipiero îşi legănă ursuz capul leonin.

— Dacă bănuielile dumitale se adeveresc, *Messer* Molin, dogele va fi pus într-o situație delicată.

— Evident, va trebui să demisioneze! replică Niccolo Molin cu fermitate.

Consilierii schimbară priviri jenate. Molin, colegul lor, îşi precizase pripit atitudinea într-un caz spinos, încă nelămurit.

— Între declarațiile lui Dandolo şi informațiile mele asupra lui Jacopo Foscari exista potriviri tulburătoare, stărui Molin. Insist ca fiul dogelui să fie trecut pe lista suspecților!

— Raționamentul dumitale prezintă totuşi o lacună, obiectă Marino Malipiero. Jacopo Foscari nu are acces la informațiile secrete.

Molin îşi mângâie barba scurtă, lăsând să se scurgă câteva clipe între intervenția verbală a lui Malipiero şi propria sa replică.

— N-ar fi exclus ca dogele să fi scăpat vreo vorbă în cadrul intim al familiei. Ştim cu toții, eminentul nostru şef de stat nu mai este în deplinătatea facultăților sale intelectuale. Eh, la vârsta lui, senilitatea începe să-şi spună cuvântul.

Făcu o pauză, apoi adăugă:

— Şi încă ceva! Vă recomand să studiați antecedentele tânărului Foscari! Sunt foarte instructive!

Consilierii se mişcară stânjeniți în jilțurile lor. Primul „şah la doge" fusese rostit. Francesco Foscari ridicase Republica Serenissimă pe culmile gloriei. Domnia lui durase însă prea mult. Dintre consilierii prezenți, cel puțin jumătate aveau în familie candidați la tiara ducală.

Luigi Dandolo era perseverent. Obținu audiențe la secretarul de stat al armatei şi al marinei, la Consiliul celor Zece şi la doge însuşi. Înflăcărarea cu care îmbrățişase cauza Bizanțului muribund nu era pe gustul unor personaje cu funcții de

răspundere. Dar nimeni nu-i putea reproşa zelul, fiindcă însuşi Senatul hotărâse cu o majoritate confortabilă să acorde un substanțial sprijin militar Constantinopolelui. De la acel memorabil vot, entuziasmul prietenilor Bizanțului se mai răcise. Dandolo, pe lângă simpatia lui constantă față de romei şi de cauza lor, avea şi interese materiale proprii de apărat.

Secretarul de Stat al armatei şi al marinei îi dădu un răspuns alambicat, care nu-l angaja la nimic. Se mărgini să-l asigure că flota militară a Veneției va interveni în timp util în sprijinul Constantinopolelui. Dandolo părăsi nemulțumit cabinetul de lucru al înaltului demnitar.

La Consiliul celor Zece fu ascultat cu mai mult interes. Atacurile sale înverşunate împotriva veneţienilor prieteni ai turcilor, dar mai ales probele pe care le înfățişă Consiliului – inclusiv mărturia agentului sosit din Moreea – făcură mare impresie, deschizând noi perspective anchetatorilor.

Dogele îl primi pe Luigi Dandolo în prezența celor patru consilieri ai săi, nelipsiți ori de câte ori şeful statului dădea audiențe. Francesco Foscari îmbătrânise. Îi tremura bărbia, se cocoşase, obrajii îi atârnau ca nişte săculeți goi. Dintr-o nară i se prelingea o picătură tulbure. În ciuda aspectului său decrepit, ochii îi erau vioi, strălucitori.

Fiindcă Dandolo îi cunoştea ostilitatea față de musulmani, se avântă într-o însuflețită pledoarie în favoarea Constantinopolelui asediat. Dogele îl asculta cu emoție vizibilă. „L-am cucerit!" îşi zicea Dandolo, în vreme ce-şi debita argumentele antiotomane.

— *Messer* Dandolo, *Messe*r Dandolo! îl întrerupse dogele cu glasul său tremurat. Poți să-mi spui… da, poți să-mi spui… de unde ți-ai cumpărat… Încălțările astea frumoase?

Nobilul venețian amuți. Se uită stupefiat la doge, la cei patru consilieri impasibili ca nişte statui, la picătura tulbure aninată în vârful augustului nas ducal.

— Le-am cumpărat, *Messer* Doge, de la meşterul Zorzi, din piața bisericii Santa Maria dei Miracoli.

Se înclină adânc şi se răsuci pe călcâie, părăsind dezgustat sala audiențelor.

Când ajunse în Tenedos, amiralul Alvisio Longo desfăcu plicul cu instrucțiuni secrete, aşa cum i se recomandase la Veneția. Îşi închipuise că măsura de prevedere impusă de Secretarul de

Stat al armatei şi marinei era datorită temerii de spioni. Spre surprinderea lui, constată că i se ordona să aştepte în largul Tenedosului până la 20 mai, când îl va ajunge din urmă o flotă comandată de căpitanul general Loredan. Acesta va prelua comanda forțelor navale venețiene reunite, apoi se va îndrepta spre Constantinopole. Cu alte cuvinte, i se recomandau trei săptămâni de inactivitate.

În acelaşi timp, la Veneția, căpitanul general Loredan primi alte instrucțiuni, potrivit cărora avea să părăsească Adriatica în fruntea unei escadre la 7 mai. După ce va face joncțiunea cu flota amiralului Longo, va naviga spre Constantinopole, având grijă să evite orice ciocnire cu forțele navale otomane. Odată ajuns în capitala Imperiului Bizantin, se va pune la dispoziția basileului Constantinos. Secretarul de Stat al armatei şi al marinei socotea că până atunci se va fi încheiat pacea între Bizanț şi Imperiul Otoman. În schimbul bunăvoinței arătate de Serenissima Republică basileului, acesta va fi rugat să predea Veneției câteva insule, precum şi unele localități din Moreea. Totdeodată căpitanul general va oferi găzduire pe nava sa ambasadorului Bartolomeo Marcello, care se va înfățişa sultanului spre a-l asigura de dorința sinceră a Veneției de a păstra relații de prietenie cu Imperiul Otoman. Ambasadorului i se recomanda să dea dovadă de tact în negocierile cu turcii şi să raporteze Secretarului de Stat pentru afacerile externe dificultățile ivite în cursul discuțiilor.

Loredan se arătă nemulțumit de instrucțiunile primite. În cursul unei convorbiri – care luă o întorsătură destul de urâtă – încercă să demonstreze Secretarului de Stat al armatei şi marinei că aceste întârzieri compromiteau securitatea Bizanțului, a cărui capacitate de luptă era deja redusă.

— Vă rog să lăsați aceste probleme asupra mea şi a Secretarului de Stat al afacerilor externe, replică sec înaltul demnitar. Dumneavoastră încadrați-vă operațiile militare în limitele de timp cerute de noi.

Loredan nu mai stărui, spre a nu fi acuzat că solicitudinea lui față de Bizanț se datora unor interese materiale. Lăsă deci lucrurile în plata Domnului şi se supuse ordinelor superioare…

* * *

Basileul Constantinos se mai uită o dată la harta

Constantinopolelui întinsă pe masa lui de lucru. Literele, contururile fortificațiilor, străzilor îi jucau în fața ochilor. Poate că erau de vină flăcăruile lumânărilor smucite de curentul din încăpere. Îşi trecu mâna peste față. Era istovit. Îşi simțea mădularele grele ca nişte pietroaie. Lipsa de somn, de odihnă, îl epuizase. Tunurile turceşti, care băteau zi şi noapte zidurile, stârneau un necurmat vacarm, punându-i la grea încercare nervii.

Poate că în noaptea aceasta se va odihni puțin, deşi îi părea ruşinos să se culce pe patul său larg şi moale, în vreme ce soldații lui vegheau pe fortificații, ori ațipeau pe furate. Luă sfeşnicul cu lumânări de pe masă şi ieşi în anticameră.

Altădată, curtenii, pajii, slujitorii îi deschideau drumul, purtând torțe aprinse, ori girandole cu lumânări albe, de ceară. Astăzi, toți cei valizi se luptau pe ziduri. În palat nu mai rămăsese decât o ceată de servitori atât de bătrâni, încât şi moartea îi dăduse uitării.

În vreme ce umbla prin sălile înalte, pardosite cu marmoră, se uita la frescele cufundate în penumbră, la coloanele cu capiteluri pierdute în întuneric, la draperiile purpurii, agitate uşor de curenții de aer. Mişcările faldurilor păreau să trădeze existența unor inşi ascunşi înapoia lor. Odinioară împărații Bizanțului umblau escortați de ofițeri şi soldați care aveau misiunea să-i apere de asasini. Acum el, Constantinos, umbla singur prin palatul pustiu.

Se uita la sălile goale ca şi când le-ar fi văzut pentru întâia dată. Îi părea străine, fiindcă palatul cunoscut lui era întotdeauna luminat *a giorno*.

Se întrebă cum vor arăta sălile, acum tăcute şi pustii, când hoardele de turci le vor năpădi zbierând şi agitându-şi armele mânjite de sânge.

Grăbi pasul. Ajuns în camera sa de culcare, se aruncă îmbrăcat pe patul ocrotit de un polog cu draperii mâncate alocuri de molii. Servitorul bătrân care-l slujise treizeci de ani veghindu-i somnul, murise. Acum numai duhurile îl mai vegheau.

În vreme ce stătea cu ochii închişi, cugetul său obosit zămisli o viziune de coşmar. Se făcea că alerga singur pe zidurile fortificate ale oraşului, sărind peste cadavrele ostaşilor săi, spre a-i respinge pe turcii care se urcau ca nişte maimuțe

printre creneluri. Ucidea zece, dar în locul lor veneau o mie. Scăldat în propria-i sudoare, se zbătea înfigându-şi unghiile în cearşafurile umede…

Târziu, după răsăritul soarelui, se trezi din somn vlăguit, de parcă odihna nocturnă nu i-ar fi folosit la nimic. După ce făcu o baie, ca să se dezmeticească, se îmbrăcă ajutat de un servitor bătrân, căruia îi tremurau şi mâinile şi capul. Când ieşi din dormitor, îl găsi pe Demetrios Cantacuzino stând pe un scaun în anticameră. La apariţia împăratului, locţiitorul marelui logotet se ridică în grabă.

— De mult eşti aici? îl întrebă Constantinos.

— Din zori, Sire.

— De ce nu m-ai trezit?

Cantacuzino zâmbi:

— Dormeaţi atât de bine…

— Îmi aduci vreo veste?

— În cursul nopţii am primit vizita bailului Minotto, care mi-a vorbit cu îngrijorare despre întârzierea ajutorului militar făgăduit de Serenissima Republică. Senatul veneţian a recomandat încă de acum două luni Senioriei să trimită o flotă de război la Constantinopole, spre a întări apărarea noastră. Poate că escadra aceasta s-a rătăcit prin arhipelag. Minotto mi-a propus să trimitem în întâmpinarea ei o navă rapidă, care să vadă cum stau lucrurile.

— În principiu ideea nu este rea. Nu o văd însă realizabilă. Blocada navală otomană e de nepătruns.

— O brigantină uşoară, cu un echipaj bine antrenat, s-ar putea strecura noaptea printre corăbiile turceşti. O încercare n-ar strica.

Cantacuzino avu un moment de ezitare.

— Vorbeşte! Nu te sfii! îl îndemnă împăratul.

— Propunerea lui Minotto mi-a sugerat o idee, pe care am şi discutat-o cu câţiva consilieri imperiali. Dacă în locul brigantinei am trimite câteva nave de război puternic înarmate, am străpunge mult mai uşor blocada otomană. Locţiitorul marelui logotet îşi frământă stingherit mâinile, apoi, făcându-şi curaj, adăugă: Am să-ţi vorbesc deschis, Sire!

— Asta şi aştept, Cantacuzino.

— Aici, în Constantinopole, viaţa Majestăţii Tale este în mare primejdie. Dacă oraşul ar cădea în mâna turcilor – de ce să nu

analizăm şi această ipoteză? – Măria Ta ar risca o grea captivitate…

— Sau chiar tragerea în țeapă. Mehmed m-a prevenit.

— Am evita o situație atât de grea dacă Măria Ta ar părăsi Constantinopolele şi s-ar retrage în Moreea, unde ar putea ordona o mobilizare generală… *Messer* Giustiniani Longo, cu care am discutat această chestiune, s-a declarat gata să pună la dispoziția Majestății Tale galerele sale, spre a-ți asigura transportul în condiții de maximă securitate.

Basileul surâse trist.

— Îți mulțumesc pentru gândurile tale frumoase, Cantacuzino. Şi nobilului cavaler Giustiniani îi mulțumesc pentru mărinimoasa lui ofertă. Poate că prezența mea în Moreea ar fi de un oarecare folos. Dar aici, în Constantinopole, sunt mai necesar. Plecarea mea ar nărui moralul apărătorilor oraşului. Nu! Nu-mi este îngăduit să-mi părăsesc capitala, tronul, poporul! Căpitanul are datoria să se salveze ultimul de pe corabia care se scufundă! Dacă îmi este scris să pier apărând zidurile acestui oraş, nu-mi rămâne decât să mă supun destinului! Folosiți prima variantă, Cantacuzino! Trimiteți brigantina!

* * *

În miez de noapte, o brigantină cu doisprezece oameni la bord se desprinse de cheiul micului port Bucoleon, din extremitatea sudică a Constantinopolelui, şi după ce străbătu rada, ocrotită de diguri durate în piatră, ieşi în larg. La pupa flutura pavilionul turc, iar membrii echipajului purtau turbane, şalvari şi papuci cu vârf ascuțit, curbat în sus, după moda orientală. Hârtiile de bord indicau drept proprietar al vasului pe un oarecare Ahmed Reşat, negustător de măsline şi de uleiuri vegetale din Antalya. Documentele mai precizau că nava adusese un transport de măsline destinat serviciului de aprovizionare al armatei otomane concentrate în jurul Constantinopolelui, iar acum se înapoia la Antalya, spre a aduce un transport de untdelemn.

Când brigantina ieşi din radă, căpitanul porunci în turceşte să se ridice toate pânzele. Marinarii îşi îndeplineau atribuțiile expeditiv şi în cea mai adâncă tăcere. Căpitanul stătea lângă cârmaci şi scruta întunericul, gata să schimbe ruta dacă i-ar fi

ieşit vreo corabie în cale. Totdeodată trăgea cu urechea spre a surprinde orice zgomot suspect care ar fi trădat apropierea vreunui vas inamic.

Un marinar tânăr, să tot fi avut 18 ani, tot umblând printre cordaje, se izbi cu fruntea de o parâmă. Durerea ascuțită îl făcu să scape o înjurătură în greceşte. Ecoul, o palmă grea, aspră şi noduroasă, îl izbi peste gură.

— Dacă ai poftă să înjuri, înjură pe turceşte! îi şopti cu ciudă un glas aproape de ureche. Ai uitat consemnul?

— Pe întunericul ăsta nu ne vede nici dracu! ripostă supărat tânărul, de data aceasta în turceşte, în vreme ce-şi masa fruntea pe care se şi ițise un cucui.

— Nu ne vede nimeni, dar ne poate auzi. Pe mare sunetele ajung foarte departe.

— Bine, Barbaiani. Am înțeles!

— Idiotule, numele meu este Amet! Bagă-ți în cap treaba asta.

— Ssst! se auzi alt glas dinspre pupa.

Brigantina înainta în tăcere. Căpitanul cunoştea atât de bine Marea de Marmara, încât se orienta ca în plină zi.

În ciuda veşmintelor orientale şi a documentelor de bord turceşti, întreg echipajul era grecesc, în frunte cu căpitanul Kristafis. Acesta avea misiunea să contacteze flota venețiană şi pe căpitanul ei general Loredan. Kristafis şi oamenii de sub comanda lui ştiau la ce se puteau aştepta dacă ar fi fost capturați de turci. Spionajul era pretutindeni pedepsit cu moartea. Doar rafinamentele ei difereau de la popor la popor.

Căpitanul surprinse dinspre dreapta plescăitul ritmat al unor vâsle în apele mării.

— Cârma jumătate la stânga! porunci cu glas scăzut.

Deodată dinspre stânga se ivi din întuneric prova unui velier cu borduri negre, smolite.

— Ahoi! Ce navă este aceasta? întrebă pe turceşte un glas poruncitor.

— Brigantina „Karagübün” în drum spre Antalya! răspunse Kristafis cu cel mai curat accent turcesc.

Două decenii făcuse comerț cu Orientul, însuşindu-şi la perfecție limbile turcă, arabă, armeană şi ebraică.

— Opreşte şi înfățişează documentele la control!

— Opresc şi înfățişez documentele la control! repetă Kristafis

potrivit uzanțelor navale.

Dar supunerea lui era doar o stratagemă spre a câştiga timp. Brigantina rapidă se îndepărtă de nava otomană cu borduri smolite, care rămase în urmă.

— Opreşte, că trag! se auzi iarăşi glasul aspru al turcului.

— Am oprit! strigă Kristafis. Dar nu te văd!

Pe nava turcă se aprinse un felinar, la lumina căruia se desluşiră câteva siluete agitându-se frenetic. Folosindu-se de acest punct de reper, Kristafis spori distanța care-l despărțea de corabia duşmană. „Le-am scăpat! râse în sinea lui. În noaptea asta neagră pot să mă caute mult şi bine!"

— De ce dracu turcii ăştia umblă fără lumini la bord? şopti supărat cârmaciul.

— Ai mai văzut pisici cu clopoței? replică bine dispus căpitanul.

Glasul de pe nava turcească se auzea tot mai slab. După un timp dispăru cu totul.

— Noroc că noaptea e fără lună! zise Kristafis.

În depărtare se iviră deodată, ieşind parcă din mare, câteva lumini orânduite la distanțe egale pe un front larg.

— Ce mai e şi asta? întrebă cârmaciul perplex.

— Pisicile cu clopoței! răspunse calm secundul lui Kristafis.

— Proşti mai sunt! exclamă cârmaciul. Ne strecurăm printre ele şi… valea…

— Este tocmai ceea ce nu trebuie să facem! ripostă căpitanul. Luminile unei nave văzute de pe bordul altei nave aştern pe oglinda apelor dâre sclipitoare. Dacă trecem peste aceste dâre, le întrerupem luminozitatea şi facem ca silueta brigantinei noastre să se contureze precis pe fundalul lor. Ai înțeles?

Cârmaciul dădu drumul la o înjurătură.

— O plasă cu ochiuri de lumină, pentru pescuit corăbii creştine, rosti secundul.

Ceilalți marinari se uitau uluiți la luminile aliniate în zare. Secundul îşi încrucişă fatalist brațele.

— Mă tem că acum ni s-a înfundat, căpitane!

— Nu ni s-a înfundat deloc! Avem o portiță de scăpare. Cotim jumătate la dreapta şi ne strecurăm pe lângă navele turceşti, navigând de-a lungul țărmului.

— Pe acolo dăm peste stânci submarine!

— Le ocolim! Cunosc bine locurile!

Cârmaciul îşi făcu semnul crucii, apoi, cu o smucire a bărbiei, arătă cerul.

— Dacă nici de data asta nu ne ducem la fund, înseamnă că acolo sus cineva ne iubeşte.

* * *

Zaganos-Paşa se pregătea să plece la marele cartier general al sultanului, când un aghiotant îl preveni că Rafaele Giletti, membru al municipalității genoveze din Galata, cerea să fie primit în audiență. Zaganos îşi zise că Giletti îi aducea probabil informații militare, aşa că îl pofti în cortul său. Spre mirarea lui, noul-venit, un tip infatuat şi plin de gravitate, îi vorbi cu vizibilă indignare:

— Bateriile turceşti de pe înălțimile Perei au bombardat şi scufundat o navă genoveză încărcată cu mătăsuri. Este inadmisibil! Colonia genoveză, credincioasă angajamentelor luate, şi-a păstrat până acum neutralitatea. Ori de câte ori a putut, v-a furnizat informații prețioase asupra taberei creştine. Eşuarea veneției lor de a incendia flota turcă din Cornul de Aur este datorită nouă. Şi care a fost mulțumirea pentru tot ce am făcut? Ați scufundat o navă genoveză.

Zaganos îl întrerupse cu brutalitate:

— În primul rând, schimbă tonul! Te previn că nu stai de vorbă cu un reprezentant al autorităților bizantine! În al doilea rând, de unde voiai să ştie artileriştii noştri că nu au de-a face cu o navă-pirat? În portul Galatei sunt ancorate şi corăbii veneției ne şi corăbii genoveze. Cum să le deosebeşti? În al treilea rând, să nu uiți că numeroşi genovezi luptă contra noastră. Giustiniani Longo, frații Bocchiardi şi atâția alții. Nicio grijă, toți aceştia sunt înscrişi pe catastif! Preaînălțatul meu Stăpân v-a acordat garanții în schimbul neutralității voastre. Dar asta nu înseamnă că vă e îngăduit să abuzați de bunăvoința lui!

Descumpănit de contraatacul vizirului armatei, Rafaele Giletti se întrebă ce atitudine să adopte. Bănuia că turcilor nu le-ar conveni un conflict deschis cu Galata, fiindcă Republica Genoveză s-ar simți obligată să ia apărarea resortisanților ei. Şi Zaganos ştia acest lucru. Continuă deci pe un ton mai conciliant:

— Vom face o anchetă în legătură cu cazul semnalat de

dumneata. Dacă se va dovedi că vasul scufundat este proprietatea unui genovez prieten al turcilor, va primi după război despăgubirile cuvenite.

— Nu putem aştepta despăgubirile până la calendele greceşti! se îmbăţoşă iarăşi Giletti. Cer să fiu primit de Înălţimea Sa Sultanul!

După câteva clipe de gândire, vizirul răspunse calm:

— Bine. Am să-ţi fac pe voie. Dar îţi atrag atenţia: să nu te joci cu focul!

Lui Giletti nu-i plăcu ameninţarea. Va avea el grijă să reclame sultanului comportamentul acestui personaj insolent.

Când se văzu în faţa padişahului, înconjurat de ofiţeri cu chipuri crunte, ameninţătoare, îşi pierdu din siguranţă. După ce îi ascultă păsul, Mehmed îi dădu o replică dură:

— Navele creştine, indiferent de pavilion, intrate în ultimele luni în porturile constantinopolitane, n-au venit spre a face comerţ, ci pentru a-l ajuta pe basileul Bizanţului. Pentru mine vasele acestea sunt inamice şi le voi trata ca atare. Dacă voiau să facă un negoţ cinstit cu Orientul, trebuiau să se adreseze nouă, stăpânii legitimi ai Rumeliei şi ai Asiei Mici. De aceşti piraţi ne vom ocupa ceva mai târziu. Întoarce-te deci la *podesta*-ul tău şi transmite-i vorbele mele! Pe duşmani îi nimicesc! Pe prieteni îi protejez! Voi, genovezii din Galata, îmi sunteţi prieteni. Pe ceilalţi, lăsaţi-i pe seama noastră! Acum, pleacă! Drum bun!

Rafaele Giletti bolborosi câteva cuvinte de mulţumire şi părăsi înspăimântat cortul imperial. Când ieşi, se ciocni piept în piept cu Yakub-Paşa, care tocmai descălecase. Când şeful serviciului secret pătrunse în cort, sultanul analiza situaţia de pe front împreună cu generalii săi.

La apariţia lui Yakub, Mehmed ridică privirile de pe hartă.

— Ce-i cu tine?

— Sosesc de la Adrianopole, Înălţimea Ta, purtător al unei veşti bune ca mierea. Jacopo Foscari te încunoştinţează că a reuşit – prin oamenii lui – să amâne până la sfârşitul lui mai intervenţia flotei veneţiene în sprijinul Bizanţului.

Sultanul îşi pocni satisfăcut palmele.

— Două săptămâni răgaz? Bravo! Este mai mult decât ne trebuie. Nu-i aşa, Karagea?

Karagea-Paşa răspunse cu patos:

— În patruzeci şi opt de ore trupele noastre vor pătrunde în Constantinopole! Asaltul de mâine va fi hotărâtor!

— Prietenia tânărului Foscari s-a dovedit extrem de prețioasă, interveni Zaganos-Paşa. Ne asigură un interval de timp pe care-l vom exploata în cazul că asaltul de mâine nu se va încheia cu succesul aşteptat.

Vizirul armatei prefera să-şi asigure o portiță de scăpare în cazul unui eşec al lui Karagea. Experiența îl învățase să fie mai prudent.

— Dar tu ce părere ai, Khalil? întrebă sultanul pe marele vizir care păstrase până atunci tăcerea.

— Mila lui Allah şi geniul Înălțimii Tale ne vor călăuzi pe drumul victoriei.

— Un răspuns frumos, dar prea general, rosti cu ironie sultanul.

Marele vizir lansă una dintre săgețile lui psihologice, atât de supărătoare pentru padişah:

— Înălțimea Ta, răgazul obținut de tânărul Foscari ne va îngădui să analizăm cu toată seriozitatea perspectivele politice şi militare mai apropiate sau mai îndepărtate ale actualei campanii şi să dăm totdeodată ascultare glasului rațiunii.

Mehmed îl privi în ochi.

— Cu alte cuvinte, să întrezărim o posibilă ridicare a asediului…

— Este preferabil să acorzi din timp unui act politic inevitabil semnificația unei concesii decât să fii silit a-l accepta mai târziu. Este o chestiune de nuanță, care-ți permite să-ți păstrezi intact prestigiul.

— Replicile tale, Khalil, sunt mai alambicate decât oracolele Pythiei.

— Sunt rodul înțelepciunii şi al experienței, Înălțimea Ta. Singurele avantaje ale vârstei înaintate.

Zaganos plasă atunci o frază menită să-l discrediteze pe Khalil prin implicațiile ei ascunse:

— Este regretabil că marele vizir are atât de puțină încredere în armata otomană şi în conducătorii ei.

— Zaganos-Paşa, nu-mi place să mă las îmbătat de iluzii! ripostă Khalil.

Enervat, sultanul izbi cu cravaşa în carâmbul cizmei sale roşii. Discuția luase o întorsătură neplăcută. O confruntare

între adepții şi adversarii războiului cu Bizanțul nu era oportună.

— Ori de câte ori scoatem sabia pentru a extinde puterea credinței noastre, îndeplinim porunca Profetului, slăvit să-i fie numele!

Tonul lui nu îngăduia replică. Marele vizir socoti totuşi că ieşise învingător din acest duel oratoric, de vreme ce însuşi padişahul îi pusese capăt. Mehmed schimbă cel dintâi subiectul discuției, revenind la tânărul Foscari:

— Fiul dogelui merită o recompensă pe măsura serviciilor sale. Yakub, să-i trimiți din partea mea, peste sumele convenite, o sută de perle fine, mari cât nuca, şi o sută de diamante.

— Aşa voi face, Mărite Stăpâne!

Mehmed se uită la soarele care se scufunda în norii murdari ce tiveau zarea, ca într-un smârc stropit cu sânge. Mâine, când astrul va răsări, roşu va fi şi pământul de sângele vărsat de ghiauri...

Zorii nu apucaseră încă să sfâşie valtrapurile negre ale nopții, când sultanul se instală cu ofițerii săi pe creasta colinei care domina valea râului Lycus şi arcul fortificațiilor cuprinse între poarta Sf. Roman şi marele turn al Blachernelor. Vremea era răcoroasă, căci se stârnise un vânticel care risipise pâcla din ajun. Tabăra turcă era învăluită în linişte, încetase până şi glasul tunurilor.

Pe platforma turnului din flancul stâng al porții Sf. Roman, generalii Chrisogeorghis şi Ravduhas încercau să străpungă cu privirile întunericul care acoperea pozițiile inamice. Ici şi colo jăraticul unor focuri de tabără făceau, prin contrast, şi mai neagră bezna din jur.

— Liniştea asta e înşelătoare, zise Chrisogeorghis.

— I-a ajuns şi pe ei oboseala, opină Ravduhas. Oamenii noştri sunt istoviți. Uite-i, dorm pe unde pot!

Arătă cu mâna mogâldețele întinse pe lespezile de piatră.

— În câte suntem astăzi, Ravduhas?

— Mai, şapte, *Clarissime*!

Un soldat aduse celor doi generali câte o cană de ceai fierbinte.

Chrisogeorghis sorbi câteva înghițituri din băutura reconfortantă.

— Proviziile de ceai sunt pe terminate, zise Ravduhas. Şi cu alimentele stăm tare prost.

Un soldat care dormea aproape de cei doi generali suspină prin somn şi se întoarse pe partea cealaltă.

La postul său de comandă, Karagea-Paşa încerca să dea la o parte cu puterea privirilor perdelele de întuneric. Ofițerii lui de ordonanță stăteau nemişcați, aşteptând ordine.

Din înălțimea colinei ce-i servea drept post de observație, padişahul – înfiorat de răceala nopții – îşi freca mâinile spre a şi le încălzi. Aştepta cu nerăbdare semnalul atacului.

— Ai să vezi astăzi, prințule Radu, cum se cucereşte o cetate! se adresă vlăstarului domnesc care dormita pe cal în stânga sa.

— Da, Sire! bâigui Radu, toropit de somn.

— Este prima ta bătălie, nu-i aşa? Prima bătălie la care asişti de aproape?

— Da, Sire!

— Alături de mine ai să înveți meseria de ostaş! Ai s-o înveți ca nimeni altul!

— Da, Sire!…

Căpitanul Bogdanovici, comandantul uneia dintre companiile sârbeşti încadrate în armata otomană, se uita cu tristețe la soldații lui care aşteptau să intre în luptă. Se gândea la ciudățeniile soartei care îl mâna pe el şi pe sârbii săi, creştini pravoslavnici, să se bată pentru victoria Islamului. „Mai mare păcatul!” zise pentru sine, scuipând cu greață.

Sultanul se întoarse către principele Mahmud Anghelos, care stătea în dreapta sa, laolaltă cu Hamza-Paşa.

— Ce face Karagea? De ce nu dă semnalul? În curând are să se crape de ziuă! Hamza, trimite un curier la Karagea şi întreabă-l ce are de gând?

Ultimul lui cuvânt fu acoperit de sunetul limpede al unei goarne, care se înalță în zbor peste capetele mulțimii de soldați. Alte sunete de goarnă, tot atât de cristaline, se auziră în depărtare. Strigăte de luptă țâşnite din zeci de mii de piepturi răbufniră într-un asurzitor torent. Masele de turci se puseră în mişcare, revărsându-se asupra zidurilor.

Sultanul auzea urletele excitate ale războinicilor săi, clinchetul de arme, bubuiturile artileriei, tropotul ropotit al şarjelor de cavalerie. Dinspre ziduri se ridica un vuiet inform,

ca şi când s-ar fi prăvălit o avalanşă. „De s-ar lumina mai repede de ziuă!” murmură sultanul, mistuit de nerăbdare. Era dornic să afle cu câteva clipe mai devreme chipul în care se desfăşura asaltul. Primii curieri sosiră, aducând veşti din diferite puncte ale frontului:

„Primele coloane au atins cu preţul unor grele lupte corp la corp poarta Charisia”, raporta Karagea-Paşa.

„Infanteria noastră, întărită de puternice detaşamente de spahii şi de ieniceri, a străpuns apărarea inamică la poarta Sf. Roman”…

„La poarta Blachernelor trupele noastre atacă în valuri”…

„De-a lungul zidurilor dintre poarta Melandesia şi poarta Sigma, diviziile din Anatolia se străduiesc să dea peste cap apărarea inamicului care se cramponează de poziţiile sale”, raporta Işak-Paşa.

„Artileria noastră de pe înălţimile Perei, precum şi tunurile de pe navele şi platformele plutitoare amenajate în Cornul de Aur trag asupra fortificaţiilor lui Heraclius şi asupra porţii Sf. Theodora”, raporta Zaganos-Paşa.

Sultanul era mulţumit. Forţele otomane atacaseră simultan pe întreg frontul, spre a angaja trupele inamice în totalitatea lor şi a le fixa pe propriile poziţii, astfel încât să nu rămână unitate duşmană disponibilă care să poată fi trimisă în zonele expuse unor străpungeri.

Când cerul prinse a se lumina în vioriu spre soare-răsare, conturând zidurile, Mehmed începu să desluşească treptat furnicarul bătăliei. Spre dezamăgirea sa, turcii nu obţinuseră rezultate remarcabile, în ciuda asalturilor repetate. Ghiaurii apărau zidurile cu îndărătnicie. Aruncau peste asediatori bolovani, apă fiartă, substanţe inflamabile, săgeţi, provocând mari pierderi.

Sultanul auzi un fâşâit caracteristic: cursa dementă a unei ghiulele care se apropia de punctul său de observaţie. Cu o bufnitură seacă, proiectilul reteză capul unui aghiotant imperial din preajma lui Radu şi seceră torsul unui paşă. Trupurile mutilate ale celor doi militari se prăbuşiră din şa, rămânând cu picioarele agăţate în scări. Speriaţi, caii rămaşi fără stăpân o luară la fugă, târându-le cadavrele prin iarbă.

Zgomotul proiectilului îl făcu pe sultan să întoarcă instinctiv capul spre Radu. Când îl văzu teafăr, respiră uşurat.

— Puiul de leu trebuie să se învețe de mic cu mirosul sângelui! Nu ți-a fost frică de moarte, Radule?

Tânărul prinț râse, arătându-şi dinții mici şi albi.

— Nu mi-a fost, căci în prezența Înălțimii Tale, moartea nu mă poate atinge!

Sultanul zâmbi încântat de replica vlăstarului domnesc, apoi îşi întoarse privirile spre fortificații. Treptat, bucuria din ochi i se stinse. Bătălia se desfăşura sterilă…

După trei ore de eforturi istovitoare şi inutile, Karagea-Paşa se văzu nevoit să ordone încetarea luptei şi retragerea unităților otomane pe pozițiile de plecare. Işak-Paşa şi Zaganos-Paşa îi urmară exemplul. Asaltul eşuase…

După-amiază turcii atacară din nou, cu forțe superioare.

— Constantinopolele trebuie să cadă înainte de miezul nopții! ordonă sultanul generalilor.

La poarta Sf. Roman, cavalerul Giustiniani, cu mercenarii săi, execută o ieşire spectaculoasă, măcelărind sute de turci.

În zona râului Lycus, Amer-Beg, un turkoman uriaş, purtătorul de drapel al lui Karagea-Paşa, urmat de un puternic detaşament, izbuti să se cațere pe ziduri şi să fluture, acolo sus, steagul verde. Încurajați de isprava lui, osmanlâii îşi sporiră violența atacurilor. Un băiețandru firav, cu chip de fată, dar cu suflet nebiruit, paj al împăratului Constantinos, se strecură ca o şopârlă prin învălmăşeală şi, apropiindu-se prin surprindere de Amer-Beg, îi străpunse cu sabia beregata. Purtătorul steagului verde se prăbuşi, lovit de moarte. Camarazii lui îl răzbunară, năpustindu-se asupra pajului şi sfârtecându-l cu hangerele.

Un contraatac violent, dirijat de generalul Chrisogeorghis personal, izgoni pe osmanlâii care se instalaseră pe ziduri.

Umbrele serii prinseră să coboare asupra câmpului de bătălie, când Mehmed, scârbit de incapacitatea generalilor săi, părăsi punctul de observație şi se întoarse la marele cartier imperial. O oră mai târziu, asaltul otoman încetă.

În aceeaşi noapte, padişahul îşi convocă generalii, îi învălui într-o privire încărcată de imputări.

— Marele vizir Khalil nu a greşit când a încercat să-mi demonstreze că armatele mele sunt nepregătite. V-am încărcat cu decorații şi onoruri. Am avut încredere în voi. Constat însă că m-am înşelat! Încep să cred că nu sunteți decât o şleahtă de

arivişti! Numai aşa se pot explica eşecurile noastre repetate. Vă asigur că voi face să înceteze această stare de lucruri! Voi înlătura neghina din înaltele comandamente ale armatei! Dacă voi fi silit să ridic asediul Constantinopolelui, vor cădea multe capete! Sub zidurile acestui oraş voi lăsa şiruri de morminte în care-şi vor găsi odihna de veci generali şi viziri descăpățânați de securea călăului!

* * *

Paşii lui Emin-Paşa, trimisul turc, răsunau pe lespezile de piatră ale sălii tronului din palatul domnesc de la Curtea-de-Argeş. Demnitarul osmanlâu era purtătorul unui important mesaj al sultanului către Voievodul Valahiei.

Aşezat pe scaunul său domnesc, Vladislav al II-lea păstra o imobilitate de statuie. Privirile lui căutau pe deasupra turbanului împodobit cu pene albe al emisarului otoman, părând că ar contempla o frescă de deasupra uşii de la intrare.

Emin-Paşa se opri în fața tronului, salută ducând mâna la inimă, la buze şi la frunte, dar nu puse genunchiul în pământ, aşa cum se cuvenea în fața unui principe suveran. Vodă Vladislav ripostă la această voită încălcare a protocolului înclinând uşor capul, dar fără să se ridice în picioare. Turcul remarcă nuanța şi se încruntă. Rosti apoi cu aroganță:

— Puternicul meu stăpân, Înălțimea Sa Sultanul Mehmed Khan, îți trimite salutul său. După cum prea bine ştii, Padişahul se află în război cu împăratul sperjur Constantinos. Toți principii şi emirii aflați sub protecția Imperiului Otoman şi-au trimis contingente de trupe sub zidurile Constantinopolelui, spre a-şi manifesta solidaritatea şi supunerea față de suzeranul lor, puternicul şi neînvinsul Sultan al turcilor. Augustul meu suveran îți cere să-ți repari neîntârziat greşeala, trimițând trupe călări şi pedestre, care să-şi aducă aportul la victoria pe care o vom obține în curând asupra Bizanțului. Înălțimea Sa Mehmed al II-lea îți mai cere să aduni în grabă tributul pe care i-l datorezi, precum şi o contribuție suplimentară de război de zece mii de piaştri roşii!

Emisarul turc tăcu. Îşi sprijini mâna stângă de mânerul iataganului şi, luându-şi o atitudine plină de sfidare, aşteptă răspunsul lui Vodă.

Boierii din Sfatul Domnesc, prezenți la ceremonie, se priviră,

stăpânindu-şi mânia. Nici Mircea cel Bătrân şi nici Vlad Dracul n-ar fi îngăduit un asemenea limbaj. Numai că astăzi Valahia era slăbită după necontenitele lupte fratricide care o frământaseră decenii de-a rândul. Se întrebau cum va ieşi Vodă Vladislav din impas, căci îl ştiau înclinat spre pace. Acum țării i-ar fi trebuit un Domn energic, cu pumn de fier, îşi ziceau ei. Vladislav simțea privirile boierilor îndreptate asupra lui şi mai ştia că de cuvintele sale de azi urma să atârne viitorul domniei.

— Emin-Paşa, țara noastră mică şi săracă are nevoie de toți fiii ei spre a-i păstori turmele, spre a-i munci ogoarele, spre a-şi îndeplini îndatoririle obşteşti. Nouă nu ne plac războaiele. Nu ne place să le facem şi nici să ne agățăm de pulpana celor care le fac. Sultanul Mehmed Khan ne cere să-i trimitem trupe româneşti care să se bată alături de turci sub zidurile Constantinopolelui. Să aminteşti Înălțimii Sale că, potrivit capitulației încheiate între Sultanul Baiazid şi Mircea Voievod, principatul Valahiei se guvernează după propriile sale legi, fără niciun amestec din afară. Domnul are dreptul de a declara război sau de a face pace după cum îi dictează interesele țării şi ale poporului. Capitulație – să ții bine minte acest lucru, Emin-Paşa – nu înseamnă capitulare. Capitulație înseamnă înțelegere, tratat, şi vine de la italienescul capitare, a termina, a încheia, a se lega. Nu avem de gând să luăm parte la războiul pe care-l purtați împotriva Imperiului Roman de Răsărit, de care ne leagă nu numai latinitatea originară, ci şi ortodoxismul… Tributul ți-l vom plăti, fiindcă în capitulație este prevăzută obligația noastră de a achita tezaurului imperial otoman trei mii de piaştri roşii anual. Nu vom suplimenta această sumă cu niciun fel de contribuție. Vistieria noastră este secătuită, fiindcă războaiele din ultimii ani au pustiit țara mai rău decât nişte invazii de lăcuste.

Emin-Paşa îşi încleştă mâna pe iatagan.

— Suntem informați că românii, supuşi de-ai tăi, se luptă alături de romei pe zidurile Constantinopolelui.

Vladislav replică impasibil:

— Supuşii mei nu sunt robii mei. Nu îmi pot atribui stăpânirea simțămintelor, a convingerilor lor.

— Acesta este ultimul cuvânt al Măriei Tale?

— Ultimul!

Emin-Paşa salută scurt, se răsuci pe călcâie şi părăsi furios sala tronului.

Vladislav ştia că sultanul nu-i va ierta gestul său de independenţă. Într-un fel sau într-altul va trebui să plătească pentru îndrăzneala de a fi înfruntat puterea otomană. Dar nu-i părea rău. Îşi făcuse datoria!

* * *

Consiliul imperial întrunit în miez de noapte la palatul Blachernelor arăta ca o adunare de fantome. Înalţii demnitari, militari sau civili – palizi, nedormiţi, nervoşi – purtau pe veşmintele lor mototolite urme de ţărână şi de sânge. Nu avuseseră timp să-şi schimbe hainele. Mai toţi veniseră direct de pe ziduri, unde se luptaseră până în ultima clipă.

După ce absentase de la câteva şedinţe, senatorul Kalamides îşi reluase locul la masa lungă a consiliului. Recâştigase bunăvoinţa basileului, făcând o importantă donaţie în bani pentru armată, gest calculat, pe care-l repetaseră cu zgârcenie şi alţi demnitari.

Marele amiral Notaras luă cel dintâi cuvântul:

— Sire, ordinul Majestăţii Voastre, potrivit căruia echipajele navelor creştine urmează să debarce, spre a întări unităţile militare de pe ziduri, a fost executat parţial şi cu preţul unor mari dificultăţi. Marinarii noştri s-au supus imediat acestei porunci. În schimb, veneţienii au protestat, susţinând că s-au înrolat marinari pe corăbiile Serenissimei Republici şi nicidecum mercenari în armata imperială bizantină. Cei mai îndărătnici au ameninţat cu moartea pe ofiţerii însărcinaţi a aduce la îndeplinire ordinul Majestăţii Voastre. Au trebuit să intervină personal, şi cu riscul vieţii lor, căpitanii Alvisio Diedo şi Gabriele Trevisan spre a potoli spiritele. După discuţii furtunoase, marinarii veneţieni s-au învoit să-şi părăsească navele, pe care le-au lăsat însă în paza unor oameni de-ai lor. Marinarii genovezi au rezolvat mai expeditiv problema, dezertând în masă şi refugiindu-se în Galata, unde patrulele noastre nu-i pot urmări.

Împăratul ascultase mohorât raportul marelui amiral. Mulţumi celor doi căpitani pentru intervenţia lor, oferind fiecăruia drept recompensă gradul de general în armata bizantină.

Luă apoi cuvântul generalul Chrisogeorghis:

— Turcii capturați în interiorul Constantinopolelui, după ce au săpat o galerie pe sub ziduri, ieşind în pivnița unei clădiri din cartierul regional XIV, au fost supuşi unui foarte strâns interogatoriu. Parte din ei au declarat că alte galerii subterane sunt în curs de forare, indicând şi locurile în care vor săpa ieşirile. În temeiul acestor informații, inginerul Grant a forat contra-galerii, izbutind să planteze mine care au aruncat în aer câteva dintre tunelurile turcilor. În cadrul acestei acțiuni am pierdut patruzeci şi şapte de ofițeri şi soldați.

Marele trezorier Pavlidis, care avea şi misiunea de a supraveghea aprovizionarea trupelor şi a populației civile, înfățişă un tablou sumbru:

— Stocurile de făină, de ulei şi de zahăr sunt pe sfârşite, iar ultimele vite destinate tăierii au fost sacrificate. Sunt informat că indivizi fără scrupule au tăiat în taină porci, ascunzând carnea, în vederea obținerii unor profituri nepermise. Prețurile tuturor alimentelor înregistrează creşteri disproporționate, fiind speculate sângeros.

Marele şambelan Sphrantzes lansă o idee îndrăzneață:

— Propun înființarea unor detaşamente care să se strecoare în liniile turceşti, spre a captura prin surprindere proviziile necesare armatei şi populației noastre. Asemenea acțiuni ar ridica moralul trupelor.

— Salut inițiativa marelui şambelan! rosti căpitanul de Brienne, numit recent comandant al gărzii imperiale. Sunt gata să constitui câteva detaşamente!

Nicolas Gudelis, prefectul Constantinopolelui, interveni cu gravitate:

— În calitatea mea de prefect, ar trebui să susțin o măsură menită să uşureze viața populației. Poate că unele raiduri ar fi încoronate de succes. Indiscutabil, însă, vom pierde mulți oameni, care sunt actualmente mai necesari pe ziduri.

Abia îşi încheiase Gudelis fraza, că uşile fură date de perete şi în sală irupse un ofițer tânăr, îmbrăcat în zale.

— Turcii au năvălit în oraş, Sire!

Basileul, consilierii săriră în picioare.

— Unde?

— Când?

— În sectorul lui Kir Nicephoros Paleologos. Zidul cel mare,

supus unui bombardament intens, s-a prăbuşit pe o largă porțiune. Turcii au pornit la asalt, pătrunzând prin spărtură în interiorul oraşului.

Împăratul şi generalii ieşiră în fugă din palat, încălecară pe cai şi se avântară în galop spre fortificații. Kalamides şi consilierii prea bătrâni spre a mai purta armele rămaseră pe scările de la intrare, urmărind cu privirile grupul de călăreți care se topi pe o stradă lăturalnică. Demnitarii cu plete şi bărbi albe îşi făcură semnul crucii, apoi plecară tulburați spre casele lor. „Se apropie deznodământul!" gândi cu bucurie tainică senatorul.

Dinspre ziduri răbufnea canonada artileriei inamice, laolaltă cu un vuiet surd, ca şi când s-ar fi răscolit apele mării.

Şi Kalamides plecă spre casă. Dacă trupele otomane pătrunseseră în oraş, nu era înțelept să fie surprins pe străzi. Însetați de sânge şi de jaf, turcii vor săvârşi excese, ucigând pe toți creştinii întâlniți în cale. Ajuns la locuința sa, ordonă servitorilor să zăvorască toate porțile. Urcă scara până la etaj şi se încuie în camera sa de lucru. Dintr-o ascunzătoare amenajată sub un tablou scoase o casetă de abanos din care smulse un document scris în turceşte şi semnat de Yakub-Paşa. Documentul atesta inviolabilitatea persoanei senatorului Evghenis Kalamides, a familiei şi a tuturor bunurilor sale, care se bucurau de protecția Înălțimii Sale Sultanul Mehmed Khan. Vârî documentul în buzunarul dinăuntru al tunicii şi, ceva mai liniştit, trecu la fereastră şi o deschise. Canonada continua furioasă de-a lungul întregii linii de fortificații. Prin fața casei trecu în galop un curier imperial.

„Ce-o fi cu turcii de nu mai apar?" se întrebă Kalamides, intrigat. „Să fi fost o alarmă falsă?" Timpul se depăna cu încetineală, începu a se însera. Senatorul nu se urnea de lângă fereastră. Îi amorțiseră mâinile şi picioarele. Văzu pe stradă doi oameni ce purtau o targă. Scoase capul pe fereastră. De acolo, de sus, nu putea desluşi bine siluetele estompate de lumina roşiatică a asfințitului.

Oamenii cu ciudata lor povară se opriră în dreptul intrării palatului. Kalamides simți că îl podidesc sudorile. Oamenii aşezară targa pe caldarâm, iar unul din ei bătu cu ciocanul în poarta de bronz. Zgomotul stârni ecouri în interiorul edificiului.

Mânat de un impuls straniu, senatorul coborî în vestibul tocmai când un servitor se pregătea să descuie uşa. Kalamides îl dădu la o parte şi trase cu putere spre el canatul împodobit cu flori de metal.

La vederea senatorului, omul care bătuse în uşă salută. Fără să-l observe, Kalamides coborî scările de la intrare până la targă. I se încleştă inima când îl văzu pe Andreas, fiul său mai mic, întins cu faţa în sus şi scăldat în sânge. În dreptul inimii cămaşa de zale era ruptă, iar dedesubt se căsca o rană cu buze vineţii.

Omul rămas lângă targă îşi scoase boneta.

— A căzut luptându-se pentru apărarea oraşului, *Clarissime*. Jertfa lui şi a multor romei tot atât de viteji ca şi el nu a fost zadarnică. Turcii care pătrunseseră în oraş au fost respinşi.

Senatorul era surd la explicaţiile rostite cu glas sfios. Pentru el un singur lucru era esenţial. Andreas, fiul său preferat, murise apărând cu arma în mână oraşul pe care părintele său voia să-l închine turcilor.

Gemând, Kalamides începu să-şi sfâşie piepţii tunicii. Sub degetele sale simţi documentul semnat de Yakub. Îl scoase din buzunar, îl privi câteva clipe, apoi îl aşeză pe pieptul feciorului său.

— Îţi garantează inviolabilitatea, Andreas! se jelui senatorul, îngenunchind lângă targă. De ce n-ai vrut să mai aştepţi?... De ce? De ce?...

Înmormântarea lui Andreas se făcu fără pompă, fiindcă bărbaţii valizi se aflau pe ziduri, iar bătrânii şi neputincioşii rămaşi pe la casele lor aveau de plâns propriii lor morţi. În afară de senator, de fiul său Leonidas şi de Irina – pe care o adusese de la monastire – numai un preot, câţiva slujitori, doi gropari şi o ceată de cerşetori asistau la ceremonia funebră. Servitorii aduseseră în pungi monete de argint, pomană pentru cei săraci.

La întoarcere, se întâlniră pe o alee a cimitirului cu un bărbat încovoiat, cu borurile pălăriei lăsate pe ochi, cu mâinile oblojite în cârpe şi cu un mers straniu, împiedicat parcă. Un slujitor îi întinse o băncuţă de argint.

— Bogdaproste! murmură individul, ridicând privirile asupra rudelor mortului.

Kalamides şi copiii lui nu-şi putură stăpâni o schimă de

repulsie. Omul avea nasul, buzele şi urechile mâncate de lepră. Atât de înspăimântat fu senatorul, încât îşi acoperi cu mâinile faţa.

— Fugi! Fugi! îi strigă. Fugi, piază-rea!

Foarte tulburat de această întâlnire, se înfăţişă după înmormântare la monastirea Pantocratorului, cerând să fie primit de monahul Ghenadios, şeful ortodocşilor antiunionişti. În aşteptarea unui răspuns, se plimba agitat prin curtea pardosită cu piatră.

De la moartea lui Andreas îl sugruma o mare spaimă. Din trei feciori îi rămăsese numai unul, cel mai nevolnic. Fusese o minune că slujitorii dăduseră de urma tânărului într-una din casele de toleranţă pe care acesta le frecventa cu asiduitate, spre a-l înştiinţa că trebuie să asiste la înhumarea fratelui său. Leonidas avea acum menirea să continue neamul Kalamizilor.

Ghenadios îl primi pe senator în chilia sa. Îl pofti să ia loc pe un taburet, iar el se aşeză pe marginea patului.

— Ţi-am deschis uşa, fiule, fiindcă am auzit de nenorocirea care te-a lovit. Să nu-ţi plângi feciorul! Dumnezeu a vrut să-l cheme la dreapta Sa! Peste hotărârea destinului nu poate trece nimeni!

— Tocmai de asta am venit, preacuvioase. Războiul trebuie să înceteze! Până acum a îndoliat mii de familii. Treptat, va măcina întreaga populaţie a acestui oraş. Nu mai vorbesc de prăpădul care se va abate asupra noastră dacă turcii vor fi siliţi – datorită încăpăţânării basileului – să ia cu asalt oraşul. Ai puterea spirituală în mână, preacuvioase! Foloseşte-o pentru a pune capăt măcelului!

Ochii monahului se ridicară asupra unei icoane a Sfintei Treimi, sub care ardea sfielnic o candelă.

— Puterea cuvântului, a spiritului este mare, dar puterea armelor e şi mai mare!

— Sabia credinţei, preacuvioase, este mai presus de toate. Mânuieşte această sabie pentru a nimici pe duşmanii credinţei noastre drepte, începând cu basileul Constantinos, netrebnicul suveran al Bizanţului.

Monahul plecă uşor fruntea.

— Constantinos a săvârşit multe păcate, şi va răspunde pentru ele în faţa lui Dumnezeu. Dar acum se bate pentru ţară şi pentru poporul său.

Buzele senatorului schițară un zâmbet disprețuitor.

— Se bate pentru tronul uzurpat de strămoşii lui. Nu-l mână decât propria-i ambiție. Când pe tronul bizantin se va urca un suveran respectuos față de vechea noastră credință ortodoxă, față de tradițiile poporului nostru, față de puternicii săi vecini, turcii vor accepta să se prezinte la masa negocierilor. Ghenadios îl privi în ochi.

— Ce-mi ceri tu, fiule?

Senatorul izbi cu palma întinsă în tăblia mesei, pentru a da parcă mai mare greutate vorbelor sale:

— Trebuie să ne unim puterile spre a-l doborî pe Constantinos, spre a reda liniştea Constantinopolelui.

Prefirându-şi mătăniile printre degetele sale subțiri şi lungi, monahul rosti potolit:

— De ce mă ispiteşti, fiule? Uiți că suntem în plin război? Ce-mi ceri tu înseamnă înaltă trădare!

— Dar vei lupta pentru pace, pentru o bună înțelegere cu vecinii de la hotare!

— Frumoase vorbe, fiule! Dar pornesc de la o idee greşită!

Senatorul se ridică în picioare.

— N-am venit aici să facem cazuistică, preacuvioase! Nu încerc să te câştig de partea oamenilor de bine folosind argumente specioase în slujba unei teze îndoielnice. Constantinopolele are nevoie de pace!

— Cred că şi basileul doreşte pacea.

— Nu vreau s-o luăm de la început, preacuvioase! Dacă vom ridica poporul împotriva războiului, a tiraniei lui Constantinos Paleologos, a duşmanilor înțelegerii cu vecinii…

— O înțelegere cu orice preț înseamnă o cedare fără condiții.

— Numai astfel vom salva ființa neamului!

— Fiule, am să cuget adânc asupra vorbelor tale! Da, da, am să cuget adânc!

— Timpul nu aşteaptă, preacuvioase!

— Hotărârile grave nu se iau peste noapte. Vom mai sta de vorbă, fiule. După ce mă voi lămuri asupra propunerilor tale, te voi înştiința. Acum lasă-mă! Trebuia să-mi fac rugăciunea de seară!

Kalamides părăsi nemulțumit chilia călugărului. Nu-l socotea pe Ghenadios capabil să-l denunțe. Antiunioniştii se plasaseră din principiu pe poziții ostile actualului suveran. Dar războiul modificase atitudinea multora dintre aceştia. Fiindcă nu găsise un sprijin în tabăra lui Ghenadios, începu să-şi pregătească clientela în vederea deschiderii unei campanii dușmănoase împăratului prin răspândirea de zvonuri antidinastice. Spera să creeze astfel un curent de opinie favorabil încheierii unei păci în orice condiții.

Fiindcă grosul avuțiilor lui se afla la Veneția, în grija căpitanului Davanzo, apelă la sprijinul financiar al marelui amiral Notaras. Acesta şovăi să-şi angajeze aurul, dar argumentele dibace ale senatorului, care-i prezentă garanțiile scrise semnate de Yakub-Paşa, îl determinară să accepte a se despărți de cinci mii de ducați de aur. Prin plata acestui avans, Kalamides îl compromitea îndeajuns pe marele amiral, spre a-l sili în viitor să fie mai concesiv.

Dezgropa astfel vechile lui proiecte matrimoniale. La început, Notaras se prefăcu a nu-i înțelege aluziile. Când senatorul îşi dădu cărțile pe față, amiralul încercă să eludeze un răspuns precis, dar, strâns cu uşa, îşi reînnoi făgăduiala de a-l însura pe fiul său mai mare Andukas cu Irina Kalamides, reactualizând astfel logodna care, după scandalul scrisorilor de dragoste adresate lui Leandru, fusese tacit dată uitării.

Încuviințarea smulsă marelui amiral stârni însă mânia soției acestuia.

— Te-ai înhăitat cu un aventurier, cu un şantajist! Nu voi admite niciodată o căsătorie între Andukas şi fiica unui parvenit, îmbogățit prin mijloace dubioase.

— Fii înțelegătoare, Maria! încercă să o convingă. După ce voi obține coroana imperială, voi şti să mă descotorosesc de Kalamides. Voi cere totdeodată patriarhului o dispensă pentru anularea căsătoriei. Azi individul ăsta mi-e necesar. Nu uita că este omul turcilor!

Încântat de acest prim succes, Kalamides se înfăţişă la monastirea de călugăriţe şi chemă pe fiica sa la vorbitor.

— Îţi anunţ o veste bună, Irina. Să te pregăteşti de nuntă! În curând vei fi soţia lui Andukas Notaras. Ei, nu te bucuri că scapi de monastire?

Irina ripostă cu răceală:

— Prefer să-mi închei zilele între pereţii chiliei decât să mă mărit cu Andukas!

Senatorul simţi că i se urcă sângele la cap. Nemaiputându-şi stăpâni nervii, îşi pălmui fiica.

— Iar faci pe nebuna? Lasă, că te îmblânzesc eu, fetiţo! La sfârşitul săptămânii vin să te iau acasă. Cu voia sau fără voia ta, ai să te măriţi cu tânărul Notaras. Nu concep să-mi calci porunca.

— Nu mă mărit cu Andukas! repetă cu dârzenie Irina.

Kalamides se congestionă, pârjolit de furie.

— Dacă te încăpăţânezi să-ţi faci de cap, te sugrum cu mâinile astea! Să nu spui că nu te-am prevenit!

Părăsi monastirea, blestemându-şi soarta care-i hărăzise nişte copii atât de neascultători. „Mă zbat să-i aduc la picioare o coroană imperială, şi ea mă refuză! Andreas, dacă mi-ar fi respectat poveţele, n-ar fi zăcut acum în mormânt! Iar Leonidas s-ar fi aflat cu întreaga mea avere la Veneţia dacă l-ar fi preocupat mai puţin bordelurile! Nenorocire mie!”

Era atât de supărat, încât, deşi mergea călare pe străzile înţesate de lume, nici nu vedea ce se petrece în jur. Străbătuse Forul lui Constantin şi se angajase pe o uliţă lăturalnică, spre a scurta drumul până la locuinţa sa, când în faţa unei brutării atenţia îi fu atrasă de o mulţime care se agita, cerând pâine. Bărbaţi şi femei de toate vârstele, slabi, descărnaţi, acoperiţi de zdrenţe, alcătuind parcă o galerie de monştri ai cavernelor, zbierau, se văitau, blestemau, ameninţau, în vreme ce brutarul se jura, făcând cruci mari, că nu a mai primit de o săptămână niciun pumn de făină.

La apariţia lui Kalamides, călare pe roibul lui cu crupă lată şi păr lucios, oamenii încetară să se mai zbuciume în jurul brutarului. Privirile lor avide se aţintiră asupra călăreţului care părea să sfideze cu veşmintele lui bogate mizeria gloatei. Kalamides, alarmat de privirile care-l săgetau ostile, vru să se îndepărteze cât mai repede. Dădu pinteni calului. În grabă, nu

observă un copil aflat în fața lui, pe care roibul îl doborî, lovindu-l cu pieptul. Mama copilului scăpă un strigăt animalic şi se repezi să-l ridice de jos. Într-o clipă mulțimea se buluci furioasă în jurul senatorului, care-şi cravaşa telegarul.

— La o parte! strigă. La o parte! Sunt senatorul Kalamides!

— Mă cac pe senatoria ta! zbieră un individ hirsut, cu fruntea bandajată, înşfăcând dârlogii calului.

Speriat, roibul cabră, fornăind. Un pletos cu muşchi pietroşi smulse de la brâu un cuțit lung, de măcelar. Senatorul făcu ochii mari. Avu brusc senzația că trăieşte un coşmar.

— La o parte, netrebnicilor!

Pletosul se chirci sub burta calului şi, cu o singură smucitură de cuțit, îi reteză tendoanele de la picioarele din urmă. Roibul necheză de durere. Kalamides simți cum se prăbuşeşte cu cal cu tot. Sări din şa şi duse mâna la sabie, pregătindu-se să-şi vândă scump viața.

Dar oamenii, fără să se mai uite la el, se repeziră cu cuțitele asupra bidiviului şi începură să-l sfâşie de viu, smulgându-i hălci, în vreme ce sângele de un roşu aprins țâşnea din vene împroşcându-i, prelingându-se printre pavele. Zvârcolindu-se, animalul lovea cu copitele în dreapta şi în stânga, sfărâmând rotule, rupând picioare, spărgând capete.

Kalamides se trase la o parte şi se sprijini de peretele brutăriei. Abia îl mai țineau picioarele. Se uita hipnotizat parcă la calul transformat într-o masă de carne şi de oase, asupra căruia oamenii se băteau mai hulpavi decât vulturii hoitari. Deodată îi veni să verse. Se uşură acolo, lângă uşa brutăriei, sub privirile piezişe ale brutarului, care se grăbi să profite de răgaz spre a trage obloanele.

Calul încetase să se mai zvârcolească. Oamenii se îmbulzeau ciucure asupra lui. Doi inşi se luară la harță pentru o pulpă din care se scurgeau şiroaie de sânge. Cuțitul unuia dintre ei sclipi prin aer şi se implântă în pântecul celuilalt.

Kalamides nu mai putu suporta spectacolul. Încordându-şi puterile, se smulse de lângă zid şi porni împleticindu-se spre capătul străzii...

* * *

Pe Juan al II-lea, rege al Castiliei, nu-l lăsa să doarmă gloria vărului său Fernando, rege al Aragonului, care, după ce

pusese mâna pe coroana regală a Neapolelui, uneltea să devină şi împărat al Constantinopolelui.

Abia trecuse pragul celor 50 de ani. Hotarul dintre tinerețe şi bătrânețe. Căci maturitatea, această perioadă de tranziție inventată de filozofi spre a îndulci trecerea de la tinerețea înfloritoare la decrepitudinea bătrâneții, în realitate nu există. Viața nu cunoaşte perioade intermediare, înregistrează o curbă ascendentă până la 50 de ani, iar de acolo începe coborâşul inevitabil şi ireversibil.

Juan al II-lea prefira prin fața ochilor minții cavalcada unor imagini reprezentative din primele lui cinci decenii de existență. Reprezentative nu prin însemnătatea lor, ci prin intensitatea cu care i se gravaseră în subconştient, această recuzită a amintirilor care în anumite momente răbufnesc la lumină, ca şi când ar încerca să retrăiască trecutul. Ciudat! Regele Juan revedea cu aceeaşi pregnanță ceremonia încoronării, ca şi o insignifiantă scenă din copilărie, în care strivea cu o piatră, într-o joacă inutil de crudă, un convoi şerpuitor de furnici.

Când îşi recapitula viața, constata cu tristețe că momentele lipsite de însemnătate le depăşeau pe cele cu adevărat importante. Pe de altă parte, cine poate pretinde cu siguranță că spectacolul unei bătălii cu urmări istorice este mai demn de a fi recapitulat decât priveliştea unui apus de soare? Când lumea se va sfârşi, ce va mai rămâne din aşa-zisele fapte memorabile ale oamenilor? Amintirea lor va pieri odată cu dispariția celor care le întrețineau cronica. Apusul şi răsăritul vor dăinui însă atâta vreme cât vor exista în univers sori şi planete. Prin permanența lor, neagă rostul amintirilor.

Apoi regele îşi spunea că aceste speculații ieftine nu urmăreau decât să ascundă, ori să scuze lipsa de evenimente memorabile din viața şi domnia lui. Ce va rămâne pentru posteritate? Data urcării lui pe tron şi data morții, o expediție ratată împotriva maurilor din Granada, o bătălie purtată de Don Alvaro de Luna pentru înfrângerea unor nobili rebeli şi înscrierea în istoria literaturii a câtorva poeți de mâna doua, încurajați de rege. Vor figura şi soțiile sale, poate cu mențiuni mai bogate decât cele legate de propria lui persoană.

Şi cu toate acestea nu se putea spune că nu avusese o domnie lungă. Devenise rege la vârsta de 2 ani. Unchiului său,

Infantele Fernando de Antequera, i se încredințase regența, pe care o păstrase până în clipa în care fusese înscăunat rege al Aragonului. Aceasta se întâmpla când el, Juan, intrase în al şaselea an de domnie. Apoi regența trecuse pe seama mamei sale, Caterina, coborâtoare din familia engleză de Lancaster. Caterina, o femeie ambițioasă şi senzuală, îndrăgise atât de mult puterea regală, încât ajunsese să-şi urască fiul, care, potrivit legilor țării, trebuia să preia efectiv frâiele domniei de îndată ce va atinge majoratul. La Madrid circula zvonul că regina-mamă nu va ezita să imite isprava împărătesei Irina a Bizanțului, care-şi suprimase fiul spre a-şi însuşi Coroana. Destinul se arătase însă vrăjmaş Caterinei. Când tânărul suveran intrase în al doisprezecelea an de domnie, nesățioasa regină-mamă, care îşi schimba noapte de noapte amanții, într-o neostoită goană după dragoste, pierise, secerată de o boală infecțioasă contractată de la un menestrel adunat de pe stradă.

S-ar fi zis că tânărul rege avea în sfârşit să domnească fără a mai avea nevoie de intermediari. Dar Juan nu făcuse decât să schimbe stăpânul. Adevăratul cârmuitor al Castiliei devenise Don Alvaro de Luna, copil din flori al unui nobil aragonez. Gurile rele spuneau că relațiile dintre suveran şi favoritul său depăşeau limitele unei prietenii îngăduite între bărbați.

Juan acceptase cu voluptuoasă supunere jugul de aur făurit de Don Alvaro, care acumula onoruri şi averi. Mare maestru al ordinului „Sfântul Jayme", conetabil de Castilia, conte de Albuquerque şi duce de Truxillo, senior al oraşului Santiago de Compostella, avea în stăpânire deplină nenumărate castele şi latifundii. Don Alvaro adunase în sipete atâta aur şi pietre scumpe încât ar fi putut să cumpere un tron. Dar ce-i trebuiau lui însemnele domniei, când deținea în realitate autoritatea supremă în stat?

Juan al II-lea, rege numai cu numele, îşi legăna existența într-un *dolce farniente* din care nu-l trezeau nici protestele nobililor castilieni, geloşi față de rapida ascensiune a lui Don Alvaro, şi nici agitația endemică a populației strivite de impozitele grele înființate de favoritul regal. Visa să ajungă un mare suveran, să cuprindă sub sceptrul său întreaga Spanie, regatul Neapolelui, arhipelagul grecesc şi imperiul Bizanțului, dar nu făcea nimic spre a le şi pune în practică. Când vorbea

despre idealurile sale lui Don Alvaro, acesta îi făgăduia – aşa cum se făgăduiesc copiilor nişte jucării – că se va lansa într-o politică de cuceriri de îndată ce va consolida puterea regală în turbulenta Castilie.

Regele se întrebă dacă ar fi preferat să se ocupe personal de treburile statului. Ar fi trebuit în acest caz să iasă din bibliotecile cu prețioase incunabule, să renunțe la compania poeților şi a muzicanților, să se lipsească de lungile şi atât de încântătoarele discuții filozofice şi teologice, să se smulgă din visările lui şi din indolența care-i devenise a doua natură.

Juan îşi aminti că verii lui şi marii nobili ai regatului dezlănțuiseră de două ori grave tulburări interne, sperând că în vârtejul dezordinilor populare se va prăbuşi şi Don Alvaro. Într-un rând reuşiseră chiar să-l sechestreze pe rege însuşi şi să-l îndepărteze din regat pe marele favorit. Don Alvaro revenise însă cu o armată de mercenari, îşi eliberase suveranul şi îi zdrobise pe rebeli într-o bătălie homerică, ce avea să rămână scrisă în cronica domniei sale, deşi meritul victoriei nu-i revenea câtuşi de puțin.

Spre a-şi păstra ascendentul asupra înrobitului său rege, Don Alvaro îi impusese până şi soțiile, din care urmărise să-şi făurească nişte instrumente docile.

Lui Juan îi reveni în minte prima lui tovarăşă de viață, lasciva şi voluptuoasa Maria, din stirpea Aragonilor, care-i dăruise un fiu, pe Enrique. Mariei nu-i plăceau decât dulciurile, caii şi balurile. Fusese o ființă blândă, ştearsă, ca şi soțul ei. Moartea acesteia fusese tot atât de puțin zgomotoasă ca şi întreaga ei existență.

Don Alvaro nu-şi lăsase suveranul mult timp văduv, fiindcă se temea ca acesta să nu cadă sub influența vreuneia dintre ambițioasele doamne de la Curte. Îi adusese deci pe tavă pe Isabella de Portugalia, o adolescentă încântătoare, mult mai senzuală şi mai fascinantă decât răposata regină. Când Juan se înfățişase în fața altarului alături de foarte tânăra lui soție, păşise de mult pragul celor 40 de ani. Începuse să se îngraşe, să chelească, să-i apară pe chip o rețea de riduri, avanpremiera bătrâneții care nu iartă. Şi Don Alvaro îşi pierduse prospețimea tinereții şi odată cu ea vraja pe care o exercitase până atunci asupra augustului său prieten.

Juan, care analiza acum cu un spirit ceva mai critic

evenimentele recente, nu putea înțelege greşeala de calcul a favoritului său. Don Alvaro – socotit îndeobşte un fin psiholog – adusese în palat o ființă care avea să fie instrumentul prăbuşirii lui.

Isabella înrobise simțurile regelui, făcându-l să se simtă iarăşi tânăr. Dar ori de câte ori îl primea în patul ei, nu uita să-i şoptească printre îmbrățişări: „Îndepărtează-l pe Don Alvaro! Este piaza ta rea! Dacă nu-l înlături, are să te nenorocească! Nu-şi cultivă decât propriile interese! Ți-a făgăduit că te va înscăuna împărat al Bizanțului! A făcut ceva? Nimic! Don Alvaro este urât şi de nobili şi de popor! În curând trăsnetele au să-l lovească, surpându-i postamentul pe care şi l-a creat jefuindu-te de prerogativele, de bogățiile, de gloria care de drept ți s-ar fi cuvenit ție! Îndepărtează-l pe Don Alvaro! Ucide-l pe Don Alvaro!"

Când auzise pentru întâia dată acest îndemn, Juan se cutremurase. Să-l ucidă pe prietenul, pe sfetnicul, pe omul care-i câştigase odinioară dragostea? Era de conceput un asemenea sacrilegiu?

Dar Isabella perseverase: „De ce vrei să rămâi o păpuşă trasă de sfori în mâinile acestui parvenit, care ți-a înstrăinat iubirea poporului? Care te lasă să mucezeşti în obscuritate? Care te împiedică să săvârşeşti fapte mărețe? De ce vrei să le fie copiilor tăi ruşine de tine? Gândeşte-te la vărul tău Alfonso, regele Aragonului, care şi-a pus pe frunte coroana frumosului regat al Neapolelui, râvnit zadarnic de tine! Mâine ai să-l vezi împărat al Constantinopolelui! Şi acolo are să ți-o ia înainte! Ce eşti tu față de el? Un fel de rege provincial! Un sărăntoc care cerşeşte pomană de la Don Alvaro! În curând are să-ți fure şi tronul! Copiii tăi au să rămână cerşetori! Regele Franței a arestat şi trimis în judecată pe Jacques Coeur, cel mai apropiat sfetnic al său, când a constatat că acesta îl jefuieşte: De ce nu faci şi tu la fel?"

„Taci! Taci! o imploră Juan. Nu ştii ce vorbeşti! Alvaro de Luna este prietenul meu! Omul meu de credință!"

Isabella îi lua mâna şi i-o plimba pe sânii ei tari, pe pântecele-i uşor bombat, pe coapsele rotunde, cu piele mătăsoasă, aprinzându-l, rătăcindu-i rațiunea. „Ucide-l pe Don Alvaro! Ucide-l! Ucide-l!" Juan se prăbuşea asupra ei, dar şi în timpul pătimaşelor îmbrățişări Isabella nu înceta să-i repete:

„Ucide-l pe Don Alvaro! Ucide-l pe Don Alvaro!… “

Când Isabella băgase de seamă că îndemnurile nu biruiesc indolența regelui, îi interzisese accesul în patul ei. Pasiunea exacerbată a lui Juan pentru trupul voluptuos care i se refuza fusese mai puternică decât supunerea față de ascendentul lui Don Alvaro.

Atât de mare era încrederea acestuia în rege, dar mai ales în propriile puteri, încât nu ținuse seama de şoaptele câtorva intimi care prinseseră din zbor zvonuri despre iminenta lui dizgrațiere. Într-o dimineață, reşedința conetabilului de Castilia fusese împresurată de un detaşament din garda călare a regelui. În fruntea soldaților se afla primul magistrat al țării şi mareşalul palatului. Don Alvaro, care nu-şi luase măsuri de prevedere, adunându-şi trupe de mercenari destinate să-l protejeze, rămăsese atât de uluit, încât nu se împotrivise ordinului de arestare. Socotea că influența lui asupra suveranului era încă destul de puternică spre a-l determina – după o singură întrevedere – să ordone anularea arestării. Şi regina se temea de rezultatele unei eventuale întâlniri între cei doi bărbați, aşa că interzise soțului ei să-l vadă pe captiv. Din porunca lui Juan, smuls din amorțeală de perseverența reginei, se instrui în grabă procesul fostului conetabil. Nobilii jubilau, poporul, cuprins de bucurie, dansa pe străzi, ridicând osanale regelui care ştiuse în sfârşit să facă dreptate.

Auzind de manifestările publice ostile lui şi de refuzul suveranului de a-i vorbi, Don Alvaro înțelesese că este pierdut.

„Spune, acum nu te simți liber? Liber? Liber?” îi şoptea Isabella lui Juan când îl primea noaptea în alcovul ei şi i se dăruia, zăpăcindu-l cu rafinamentele-i amoroase.

Juan înțelese că şi acum, după scoaterea din joc a prietenului său, era rege numai cu numele. Scăpase de tutela lui Don Alvaro, ca să intre sub tutela – parcă şi mai apăsătoare – a reginei. Îl mustra conştiința, îşi făcea amare reproşuri fiindcă se arătase ingrat față de omul care ani de-a rândul fusese totul pentru el. Era însă prea nehotărât spre a ordona eliberarea lui, sau cel puțin o exilare, care ar fi echivalat cu o măsură de clemență. Isabella veghea. Procesul îşi urma cursul. Averile lui Don Alvaro, confiscate imediat după arestare, făcură din Juan un om bogat. Avea acum castele multe, latifundii şi mai multe, bijuterii şi bani cu nemiluita.

Dar belşugul acesta nu putea acoperi lipsa favoritului. Sentința de condamnare la moarte a lui Don Alvaro îl trezi pe Juan din apatie. Într-un acces de generozitate, ordonă anularea hotărârii tribunalului. Dar personalitatea lui era prea slabă față de a Isabellei. Revocă ordinul de anulare, aşa că într-o dimineață de primăvară Don Alvaro fu decapitat într-o piață publică, în huiduielile populației îmbulzite ca la circ.

Când auzi că sentința fusese executată, regele simți că ceva se rupe înlăuntrul ființei lui. Spre a-şi alina durerea sufletească, încercă să se îmbete cu fantasmagorice proiecte de viitor: „Acum a sosit vremea să-ți guvernezi regatul, să-i întinzi hotarele, să izgoneşti pe mauri din Spania, să trimiți expediții militare peste mări, aşa cum fac portughezii, aşa cum fac aragonezii vărului tău Alfonso. Ai să poți dobândi tronul Bizanțului".

Juan avea acum destul aur spre a angaja în slujba sa zeci de mii de mercenari pe care să-i arunce în bătălie împotriva duşmanilor săi dinlăuntru şi din afară. Nu se putea însă smulge din pasivitatea cu care-l deprinseseră unchiul Fernando, regina-mamă Caterina, Don Alvaro. Dacă Isabella ar fi luat inițiativa unor acțiuni vaste, el s-ar fi supus fără crâcnire, semnând toate ordinele care i s-ar fi prezentat spre sancționare. Dar regina era pricepută să țească intrigi, nu să ducă o politică de mare anvergură.

„Sunt un ratat! îşi spunea Juan. N-am să fiu niciodată rege al Neapolelui, împărat al Bizanțului!" Era conştient de paralizia propriei sale voințe. Îmbătrânirea îl împresura cu brațe de caracatiță, înăbuşindu-i orice elan, orice veleitate de luptă. Se resemna să aştepte moartea. Când ambasadorii îi aduceau veşti din lumea întreagă, le asculta cu apatie. Când rămânea singur, începea uneori să viseze. Se vedea guvernându-şi cu autoritate supuşii, înfrângându-şi nobilii, organizând expediții militare, războindu-se cu duşmanii Crucii, care se instalaseră ca la ei acasă în cele două extremități ale Europei: peninsula Iberică şi Balcani. Dar se mărginea să viseze. Martor îngrozit al propriei lui îmbătrâniri – pe care nu o putea uita preocupându-se de acțiuni cu răsunet, aşa cum fac oamenii dinamici – îşi aştepta sfârşitul. Îl aştepta cu spaimă, fără să mişte un deget…

* * *

Vlad Dracula, supranumit Țepeş, fost Domn al Valahiei şi în acel an de grație 1453 silnic călător prin lume, stătea rezemat în lance şi făcea de strajă pe turnul din preajma porții Sigma. Spre a-şi mai pierde vremea, se uita la soldații chirciți lângă creneluri, care-şi jucau la lumina chioară a unui opaiț leafa neîncasată încă. Câştigurile şi pierderile erau crestate pe un răboj, căci luciul monedelor de aur sau de argint nu-l mai văzuseră demult. Li se făgăduise parte din sumele restante, dar nu-şi făceau mari nădejdi că le vor primi. Mulți ar fi fost ispitiți să lepede armele şi să declare că nu se vor mai bate până nu vor fi plătiți la zi. Ştiau însă că basileul era tot atât de lipsit de bani ca un negustător falit, aşa că aşteptau să jefuiască tezaurul sultanului, în eventualitatea puțin probabilă a unei înfrângeri a trupelor otomane.

Vlad Dracula şi oamenii lui, în cap cu Toma armaşul, se înrolaseră – sub nume de împrumut – ca simpli ostaşi printre apărătorii Constantinopolelui. Comandantul unității lor, căpitanul Teodoros Kharystenos, intrigat de comportarea, de felul de a vorbi şi de a se lupta al tânărului Dracula, ajunsese după un timp la concluzia că acesta nu era un simplu geambaş – aşa cum pretindea – şi că sub prefăcuta lui simplitate se ascundea un cavaler de viță nobilă. Dar nu făcuse încercarea de a-l descoase, fiindcă mercenarii îşi apărau cu gelozie privilegiul ascunderii identității.

Dracula avea temeinice motive să dorească a rămâne necunoscut. Mai toți voluntarii români înrolați sub stindardul basileului Constantinos erau partizani sau coborau din partizani ai Dăneştilor, duşmani de moarte ai Drăculeştilor. Dacă tinerii boieri i-ar fi dat de urmă, l-ar fi vânat ca pe o jivină.

Vrăjmăşia aceasta fratricidă, neînduplecata sete de răzbunare îl făceau adeseori pe Vlad Dracula să cugete asupra lipsei de înțelepciune a creştinilor, care se mâncau între ei ca lupii. Genovezii se duşmăneau cu venețienii, catalanii cu grecii. Chiar şi înlăuntrul aceleiaşi cetăți erau oameni care se urau crâncen. La Florența, de pildă, partizanii Albizzilor se războiau cu partizanii Medicisilor, ori cu cei ai Pazzilor. Ceea ce se întâmpla în Republica Florentină îşi găsea replica în mai toate colțurile Europei creştine. În acest timp turcii înghițeau Imperiul Bizantin, Balcanii şi se pregăteau să înghită şi țările

dunărene. Diviziunea lumii creştine era menţinută şi stimulată fie de răzbunări moştenite din generaţie în generaţie, fie de interese materiale meschine, fie în virtutea unor false principii de înaltă politică.

În ajunul începerii asediului, Vlad Dracula se afla cu Toma armaşul într-o cârciumă din cartierul veneţian al Constantinopolelui. Se înfrupta dintr-un copan de fazan – pe atunci se mai găseau la negru asemenea minunăţii gastronomice – când îi ajunseseră la ureche fragmentele unei convorbiri purtate în limba română. Când eşti pribeag prin ţări străine, te bucuri la auzul graiului natal. A întors capul într-acolo. Tinerii – trei la număr – care vorbeau româneşte i-au remarcat gestul. Unul dintre ei l-a privit mai lung, apoi le-a şoptit ceva prietenilor săi. Ceilalţi doi s-au ridicat de la masă. Cu priviri scânteietoare, l-au fixat pe Dracula. S-a sculat de pe bancă şi al treilea tânăr. Nesiguri pe picioare, fiindcă băuseră mult, s-au apropiat de fostul Domn al Valahiei.

Primul tânăr, înalt, frumuşel, cu plete blonde şi veşminte bogate, s-a proţăpit ameninţător în dreptul armaşului Toma, care se prefăcea a nu-l observa. Al doilea tânăr – scund, mai voinic decât primul şi cu obrajii acoperiţi de coşuri – s-a înfipt în faţa lui Dracula.

— Ăsta nu-i Toma armaşul, sluga lui Vlad însetatul de sânge? a întrebat primul tânăr sarcastic.

— El e! Iar lângă slugă se află însuşi Belzebut! Nu simţiţi mirosul de pucioasă al iadului? a rostit al treilea tânăr, morfolindu-şi furios buzele.

Bondocul şi-a smuls sabia din teacă.

— Apără-te, Dracula! Şi pregăteşte-te să mori!

Atunci feciorul Dracului a râs, înveselit parcă de invitaţia care i se făcuse.

— Şi tu cine eşti, năpârstocule, de vrei să-ţi încerci puterile cu mine?

— Sunt Mircea Udrişte, fiul boierului Ştefan Udrişte, ucis din ordinul tău! Iar prietenii mei sunt Dan Craiovescu şi Vlad Dobrotă. Un Dobrotă şi doi Craioveşti au fost descăpăţânaţi tot din porunca ta. Acum vei plăti pentru toate crimele pe care le-ai săvârşit!

Vorbea repede, pe nerăsuflate, ca şi când ar fi debitat o lecţie învăţată pe de rost. Udrişte, Craiovescu, Dobrotă erau nume

întipărite cu slove de foc în memoria Draculei. Printre ucigaşii tatălui său se aflau şi bărbaţi din aceste familii blestemate. Pe unii îi prinsese şi le tăiase capul. Dar dorul de răzbunare nu se stingea decât odată cu nimicirea unei întregi stirpe. În sufletul Draculei a prins atunci să se distileze otrava unei mânii reci.

— Scoate sabia, Dracula, şi te apără, căci ţi-a sunat ceasul! a strigat şi Dan Craiovescu, scuturându-şi pletele blonde aşa cum îşi scutură un leu tânăr coama.

Lama săbiei lui a ţâşnit din teacă.

— Soarta v-a fost duşmană când v-a scos în calea mea! i-a ripostat Dracula, sărind peste masă drept în mijlocul tinerilor boieri.

Toma i-a urmat pilda cu remarcabilă agilitate pentru vârsta lui.

Muşteriii de la celelalte mese amuţiseră. Nu înţelegeau motivul sfadei, căci limba băieţandrilor le era străină. Cârciumarul, un veneţian planturos ca un eunuc, a încercat să intervină, dar privirile crunte ale românilor l-au făcut să dea înapoi.

— *Mama mia! Ma questi sono impazzitti!* a exclamat speriat de mânia demenţială din ochii lor.

Săbiile au prins să se ciocnească, să şerpuiască prin aer ca nişte flăcări, să şuiere în impetuoase rotiri. Muşteriii din preajma combatanţilor îşi părăsiseră mesele şi se înghesuiseră pe lângă pereţi.

— Opriţi-i! a strigat un roşcovan în haine de târgoveţ, făcând disperat semne unor soldaţi veneţieni aflaţi în sală să pună capăt luptei.

Cel mai vârstnic dintre aceştia a ridicat din umeri.

— Nu e treaba noastră! Cei trei tineri au început. Bătrânul şi însoţitorul lui se descurcă destul de bine.

Pe chipul lui Dracula plutea un zâmbet rău. Sabia lui, mânuită cu dibăcie, nu numai că ridica un obstacol de nepătruns în calea asalturilor furtunoase ale tinerilor boieri, dar prin ripostele ei imparabile i-a silit să treacă în defensivă. Toma juca un rol de figurant, singura lui preocupare fiind să asigure spatele lui Dracula.

Dan Craiovescu a simţit cel dintâi că lucrurile nu mergeau cum trebuie, că el şi prietenii lui se grăbiseră şi că nu puteau veni de hac unui adversar atât de puternic. Mircea Udrişte s-a

ales cel dintâi cu o tăietură adâncă de-a curmezişul frunții. Orbit de sângele care i se prelingea în ochi, bâjbâia lovind în gol. O fandare bruscă a lui Dracula l-a prins descoperit. Lama fostului Domn l-a atins sub coaste, străpungându-i ficatul. Tânărul s-a prăbuşit zvârcolindu-se pe scândurile murdare. O lovitură neprevăzută a deschis vena cavă a lui Craiovescu. Sângele a țâşnit ca dintr-o fântână arteziană. Năucit de senzația nemaiîncercată a sângelui care izvora în pulsații ritmice, prevestindu-i moartea, băiețandrul a rămas cu sabia întinsă într-o fandare neterminată. S-a clătinat, apoi s-a năruit la picioarele lui Dracula.

Spectacolul morții celor doi camarazi a răcorit brusc avântul războinic al lui Dobrotă. Fumurile beției i se risipiseră. Abia atunci a înțeles că trebuia să se apere cu disperare, spre a nu fi răpus. Şiroaie de sudoare i se scurgeau pe frunte, pe obraz, îmbibându-i cămaşa lipită de torsu-i înfierbântat, umezindu-i mâna, care începuse să-i tremure. Se uita hipnotizat la şerpuirile lamei lui Dracula, care îl silea să se retragă pas cu pas. Toma armaşul îşi vârâse sabia în teacă. Sfârşitul duelului era previzibil. Bătrânul şi-a turnat pe gât vinul din cană, dezinteresându-se de lupta care continua furioasă.

— Țărână eşti şi în țărână ai să te întorci! vorbi ironic Dracula adversarului, care dădea semne de epuizare. Nu pot să-ți las viața, fiindcă ştii cine sunt. Hotărâsem să rămân anonim aici, în Constantinopole, prichindelule! Şi acum să terminăm!

O fandare adâncă, şi lama lui pătrunse până la gardă în pieptul lui Dobrotă. Tânărul boier a rămas câteva clipe cu brațele întinse, în vreme ce sângele l-a podidit, prelingându-se prin colțul gurii căscate. S-a prăbuşit apoi cu fața înainte.

Dracula şi-a vârât calm sabia în teacă, a plătit consumația şi, urmat de Toma, a părăsit cârciuma, fără ca vreunul din muşterii să fi cutezat a-l opri. Oamenii erau atât de obişnuiți cu moartea, încât sfârşitul tragic al celor trei tineri abia dacă le trezise interesul…

Acum, în vreme ce urmărea neatent jocul de zaruri, Vlad Dracula recapitula episodul duelului, nu din părere de rău pentru moartea celor trei băiețandri, ci fiindcă duşmănia acestora ilustra ura pe care i-o nutreau boierii din partida Dăneştilor. Dacă îi va fi dat să se aşeze iarăşi pe tronul

Valahiei, îi va ucide pe toți.

Într-o zi, un soldat din compania lui Kharystenos îl întrebase nedumerit:

— Iartă-mi curiozitatea! Dar nu înțeleg de ce te-ai înrolat într-o unitate de romei şi nu ți-a convenit să lupți alături de românii tăi, sub comanda unui român?

— Tainele firii omeneşti sunt de nepătruns.

Răspunsul îl făcuse pe soldat să nu mai stăruie.

Dracula ridică ochii spre cerul care se decolora uşor către soare-răsare. Se năştea o nouă zi, cu întregul ei cortegiu de suferințe. Noaptea fusese liniştită, căci, în afara canonadei cu care constantinopolitanii se deprinseseră, nu se înregistrase niciun atac inamic. Văzduhul căpăta treptat tonuri de un cenuşiu spălăcit, ca şi pâcla ce se lăsa mai în fiecare dimineață asupra oraşului.

Dracula se uită prin deschizăturile crenelurilor spre tabăra turcească. Întrezări o umbră uriaşă. Nedumerit, îşi miji ochii, încercând să pătrundă pânzele de negură. Dincolo de ziduri, unde în ajun se desfăşura câmpia străbătută de meterezele turceşti, se înălța acum din volutele de ceață un turn înalt, ca de cetate, ce domina fortificațiile oraşului. Ceea ce i se păruse la început o nălucire, se contura acum aievea. Turnul exista sub ochii lui, enorm, masiv, impresionant. Dracula dădu alarma. Căpitanul Kharystenos şi ofițerii lui apărură, scuturându-şi somnul care li se mai lipea încă de gene. Giganticul bastion ridicat la mai puțin de o aruncătură de suliță de zidurile Constantinopolelui îi umplu de uimire. Soldații se uitau năuciți la acest edificiu crescut parcă din pământ. Construit din lemn, turnul era acoperit cu saltele îmbrăcate în piele de bivol, care aveau rostul să amortizeze loviturile ghiulelelor trase de creştini. Numeroase ferestre înguste şi puțin înalte se deschideau în pereții de lemn.

Pe coronamentul turnului apărură deodată puzderie de arcaşi turci, care dezlănțuiră rafale de săgeți asupra asediaților. La ferestruici se iviră guri de tunuri, ce prinseră să verse proiectile, secerând rânduri întregi de romei.

Creştinii ripostară. Duelul dintre asediați şi asediatori se înteți odată cu răsăritul soarelui. Tunurile osmanlâilor loveau neîncetat zidurile de apărare, care începură să se crape.

— Dacă nu distrugem turnul, suntem pierduți! exclamă

căpitanul Kharystenos.

Romeii primiră întăriri în oameni şi materiale. Pierderile erau grele şi de-o parte şi de cealaltă. Între timp, turnul, susţinut de douăzeci de perechi de roţi uriaşe ca nişte pietre de moară, era împins încet spre fortificaţii. Intenţia osmanlâilor era limpede. După ce vor ajunge cu bastionul lor mobil la o distanţă potrivită de linia fortificată a oraşului, vor arunca punţi pe care le vor folosi spre a invada platformele zidurilor. Cu ajutorul catapultelor, romeii zvârleau spărturi de stâncă, mari şi colţuroase, în calea roţilor turnului, spre a-i stăvili înaintarea. Turcii care alergau să dea bolovanii la o parte erau ucişi cu săgeţile.

Către prânz, când bătălia se desfăşura încrâncenată, se răspândi pe ziduri vestea că numeroase turnuri mobile otomane se iviseră în dreptul Porţii de Aur, a porţii Sf. Roman, a porţilor militare doi şi trei, precum şi pe malul stâng al râului Lycus.

În tabăra turcească, sultanul Mehmed şi ofiţerii săi alergau în galopul cailor de la un bastion mobil la altul, spre a urmări progresele realizate.

— N-aţi biruit să spargeţi în niciun punct linia de apărare a ghiaurilor! se răsti padişahul la Zaganos-Paşa şi la Karagea-Paşa, care dirijau atacul.

— Până la urmă îi vom răzbi! făgădui Karagea-Paşa.

— Vorbe, vorbe, vorbe! strigă sultanul supărat. M-am săturat de promisiuni.

În tabăra creştină, toate forţele de apărare fuseseră puse la bătaie. Giustiniani, de Brienne, Filippo Contarini, Kharystenos, Theophilos Paleologos, în fruntea companiilor şi a batalioanelor lor, încercară câteva ieşiri, spre a incendia şi distruge turnurile mobile, dar de fiecare dată fură nevoiţi să se retragă fără a obţine rezultate mulţumitoare. Pretutindeni, contraatacurile violente ale pedestraşilor turci le zădărniciseră eforturile.

Împăratul Constantinos era văzut în cele mai periclitate locuri, în ciuda opoziţiei ofiţerilor şi sfetnicilor săi, care se străduiau să-i explice că îşi expune inutil viaţa.

Odată cu lăsatul nopţii, luptele încetară pe tot frontul. Până în zori, militarii din ambele tabere aveau să se odihnească, spre a-şi reface puterile şi a relua bătălia cu mai mare îndârjire în ziua următoare. După ce distribui soldaţilor hrana de seară,

Kharystenos îşi convocă ofiţerii şi pe cei mai destoinici ostaşi din compania sa.

— Am primit chiar acum un recipient cu foc grecesc, pe care, potrivit ordinelor de sus, urmează să-l aruncăm asupra turnului mobil al turcilor, spre a-l incendia, folosindu-ne de o catapultă. Operaţia trebuie executată îndată ce se va lumina de ziuă. După cum ştiţi şi voi, rezervele de foc grecesc sunt pe terminate. Datorită incendiului de la Arsenal, stocurile intangibile n-au mai putut fi refăcute. Dacă mâine de dimineaţă nu izbutim să dăm foc de la prima lovitură turnului mobil, înseamnă că am ratat definitiv o ocazie unică. Ieşirile efectuate în timpul zilei n-au dat rezultate. În schimb, pierderile în oameni au fost foarte grele. Pentru că precizia loviturilor de catapultă este relativă, am hotărât să încercăm o ieşire în cursul acestei nopţi. Profitând de învălmăşeală, o grupă asupra căreia se va afla recipientul se va apropia de turn atât cât îi va fi necesar spre a-l atinge de la prima lovitură. Cine se oferă să participe la această acţiune?

Vlad Dracula făcu un pas înainte.

— Kir căpitan, îngăduie-mi să-ţi supun un plan mai simplu. Operaţia poate să fie îndeplinită doar de câţiva soldaţi.

Kharystenos îl privi mirat. Nu era deprins să fie întrerupt de soldaţi de rând. Dar atitudinea mândră a lui Dracula, tonul lui de comandă îi impuseră.

— Vorbeşte! rosti scurt.

— La ora aceasta sunt ridicaţi de pe câmpul de luptă morţii şi răniţii. Eu şi cu cinci soldaţi de-ai mei ne vom înhăma la căratul tărgilor. Vom profita de ocazie spre a ne apropia pe nesimţite de turnul mobil, şi de la o distanţă potrivită vom arunca asupra lui recipientul cu foc grecesc. La această oră, turcii care-l însoţesc dorm. Santinelele pot fi uşor neutralizate. Kir căpitan, procedeele cele mai simple sunt adeseori cele mai eficace.

— Şi dacă daţi greş?

— Nu vom da greş!

Siguranţa cu care vorbise Dracula plăcu lui Kharystenos.

— Bine. Îţi încredinţez recipientul. Ţi-ai ales oamenii?

— Da. Cinci români de-ai mei.

Kharystenos zâmbi.

— Când plecaţi în misiune?

— Imediat.

— Dumnezeu să vă ajute!

Dracula salută, se răsuci pe călcâie şi porni spre oamenii săi. Le vorbi câteva momente, apoi se îndreptară spre depozitul de materiale.

De sus, de pe fortificații, Kharystenos urmărea cu privirile printre creneluri pe Dracula şi pe cei cinci români ai lui, care coborâseră de pe ziduri şi acum străbăteau câmpul de luptă. Patru dintre ei cărau tărgi, iar ceilalți doi îi precedau, purtând facle care să le lumineze drumul. Spectacolul torțelor aprinse care forfoteau noaptea, după fiecare bătălie, era arhicunoscut lui Kharystenos. De data aceasta îl urmărea fascinat.

— Ce zici, Logadis, se adresă primului său locotenent, vor reuşi românii să-şi ducă planul la îndeplinire?

— În situații critice, temeritatea ține loc de prudență, Kir căpitan. Aşa spuneau vechii latini, şi nu greşeau.

Kharystenos se străduia să nu piardă din ochi cele două torțe aprinse ale grupului de comando. Îşi concentrase atât de tare privirile, încât vederea începu să-i joace feste. La un moment dat oscilările capricioase ale zecilor de facle îl ameți.

— Mai poți urmări torțele grupului de comando? Eu le-am pierdut din ochi.

— Şi eu le-am pierdut, Kir căpitan.

Aşteptarea se prelungea chinuitoare. Cei doi ofițeri se foiau, cuprinşi de neliniște. Silueta turnului de lemn se înălța falnică, întunecată, pe fundalul luminilor mişcătoare. Deodată o flacără orbitoare țâşni la temeliile lui. Vâlvătăi de foc îşi întinseră brațele incandescente, cuprinzându-l într-o fantastică mângâiere.

— Au reuşit! Au reuşit, Logadis! strigă Kharystenos în culmea bucuriei. Trimite imediat veste comandanților din celelalte sectoare care au de înfruntat turnuri mobile şi comunică-le procedeul nostru. Îndeamnă-i să-l folosească repede, până nu se dezmeticesc turcii!

Sultanul dormea adânc când în tabăra otomană se vesti alarma. Buimăcit de sunetele ascuțite ale trompetelor, sări de pe sofa şi alergă să dea la o parte draperiile de la intrarea cortului.

— Ce s-a întâmplat? strigă nerăbdător.

Un ofițer de ordonanță i se înfățişă, cuprins de consternare.

— Trei din cele şase turnuri mişcătoare deplasate în preajma zidurilor au luat foc, Înălțimea Ta!

Mehmed strigă înfuriat:

— Calul! Adu-mi imediat calul!

Se îmbrăcă în câteva clipe, dispensându-se de ajutorul icoglanilor, apoi ieşi din cort. Îşi încălecă armăsarul şi porni în galop – urmat doar de câțiva ofițeri din gardă – spre unul din turnurile mobile, cel din zona râului Lycus, care ardea ca o imensă torță. Când ajunse la picioarele enormului bastion de lemn mistuit de flăcări, bârnele aprinse pocneau sec. Pulberea detonantă din butoiaşele depozitate înlăuntrul bastionului explodară. Pereții turnului plesniră. Platformele se prăbuşiră antrenând piesele de artilerie, care fură îngropate în mormanele de tăciuni aprinşi şi de bârne pe jumătate calcinate.

Când Karagea-Paşa sosi în galopul calului spre a se înfățişa lui Mehmed, uriaşul eşafodaj se nărui cu zgomot asurzitor.

— Au să mi-o plătească ghiaurii! scrâşni padişahul. Jur că n-au să scape de urgia mea nici dacă se vor ascunde în gaură de şarpe!

* * *

Se împliniseră cinci zile de la incendierea bastioanelor mobile. De atunci bătălia se desfăşura fără întrerupere, de-a lungul întregului brâu de ziduri dinspre uscat. Din porunca sultanului, hotărât să termine o dată pentru totdeauna cu ghiaurii din Constantinopole, atacurile se succedau val după val, zi şi noapte, în vreme ce ghiulele năpustite din sute de guri de tun asupra fortificațiilor le crăpau, le dezghiocau, le năruiau, îngropând sub mormane de piatră soldați şi ofițeri. Militari şi civili se aşterneau la lucru şi ridicau noaptea zidurile dărâmate ziua. O muncă istovitoare, care-i uza mai vârtos decât cele mai înverşunate lupte corp la corp.

Dar toate aceste greutăți erau lăsate în umbră de cumplita foamete care se abătuse asupra oraşului. Vitele, în totalitatea lor, fuseseră demult sacrificate. Caii, asinii, catârii, care scăpaseră de rechiziții, intraseră sub cuțitele măcelarilor. O pulpă de cal, dacă mai putea fi găsită, atingea prețuri astronomice. Câinii vagabonzi, îndeobşte toleraţi de populația iubitoare de animale, erau vânați pentru carnea lor. În oalele

gospodinelor erau puşi la fiert guzgani şi pisici, şerpi şi şopârle, vrăbii şi bufniţe, care aveau mare căutare. Oameni hămesiţi, livizi, storşi de puteri, se prăbuşeau pe străzi. Poliţia semnalase împăratului cazuri de canibalism…

Kristafis, tâmplarul care încă de la începutul asediului se înrolase voluntar pe ziduri, dispărea din când în când de la postul său, revenind după câteva ore de absenţă. Cazul lui nu era unic, iar ofiţerii închideau ochii. Ştiau, de pildă, că mobilizaţii ce-şi primeau raţia de hrană zilnică consumau doar o mică parte, restul ducându-l în taină familiilor. De învoirile prin rotaţie nu mai ţinea seama nimeni. Împăratul şi generalii săi erau îngrijoraţi de aceste repetate încălcări ale consemnelor militare, care interveneau mai ales noaptea, când controlul era mai greu de efectuat.

Spre a stăvili acest obicei, generalul Chrisogeorghis ordonase aplicarea unor pedepse severe. Doi inşi fugiţi de pe ziduri, spre a-şi vedea familiile, fuseseră spânzuraţi în văzul trupelor. Dar oamenii continuaseră să plece, în dispreţul opreliştilor. Sancţiunile severe poruncite de Chrisogeorghis căzuseră treptat în desuetudine.

Kristafis, deşi era omul datoriei, socotea că nu păcătuieşte faţă de împărat şi de îndatoririle militare dacă lipsea din post spre a duce de mâncare copiilor. Participase cu toată dăruirea şi patriotismul la luptele din ultimele zile, dar la prima acalmie îşi luase într-o oală raţiile de fasole aproape neatinse, pe care le pusese deoparte, şi, fără să mai ceară îngăduinţa comandantului, coborâse pe furiş de pe ziduri, îndată după lăsarea nopţii, şi plecase spre casă.

Precaut, mergea strecurându-se pe lângă case, căutând locurile cele mai întunecoase, spre a nu fi surprins de patrule. Toate clădirile aveau obloanele trase. Oraşul părea mort. Zgomotul unor paşi îl făcu pe Kristafis să se ascundă după o coloană. Încercând să scruteze semiîntunericul, desluşi în faţa unei case o cărucioară cu lemne, în jurul căreia se învârtea un om. Omul se uită bănuitor în jur, apoi scoase de sub lemne un sac voluminos, îl încărcă în spinare, apoi ciocăni discret într-o uşă care se deschise. La lumina palidă ce răzbătea dinăuntru, Kristafis se lămuri că povara purtată de individ nu era un sac – aşa cum îşi închipuise – ci o jumătate de porc tăiat. O salivaţie puternică îl făcu să înghită în sec. Ce bine le-ar prinde copiilor

câteva ciozvârte de porc fript! Totdeodată îl potopi mânia împotriva speculanților care se îmbogățeau, în vreme ce oamenii de nădejde mureau pe ziduri.

Individul ieşi din casă şi scotoci din nou sub lemne. Era o huidumă numai muşchi, cu două palme mai înalt decât Kristafis. Acesta îşi zise că trebuia să-şi procure hrană pentru copii. În vreme ce namila trăgea de sub lemne altă jumătate de porc, tâmplarul îl acostă.

— Dă-mi şi mie o pulpă de porc!

Uriaşul îl privi de sus. Din prima clipă îşi dădu seama că are de-a face cu un calic. Îl repezi, nădăjduind să-l intimideze:

— Hai, plimbă-ți mutra! N-am vreme de pierdut!

— Dă-mi o pulpă de porc! Imediat! Kristafis începuse să clocotească.

Matahala lăsă porcul în cărucioară şi se întoarse cu fața spre intrus.

— Ai cu ce să plăteşti, stârpitură?

— Am să te plătesc când are să-mi plătească şi mie leafa împăratul!

— Dacă n-ai bani, ce-mi mai baţi capul? Şterge-o până nu te miruiesc cu pumnul ăsta!

— Încearcă numai! ripostă Kristafis înfipt.

Colosul ridică brațul, spre a-l păli în creştet cu pumnul lui greu ca un baros. Tâmplarul fu însă mai iute în mişcări. Scoase într-o fulgerare sabia scurtă de la brâu şi i-o împlântă până la gardă sub coaste. Uriaşul rămase cu brațul în aer. Gemu şi, părăsit de puteri, căzu la pământ. Kristafis înşfăcă jumătatea de porc, o aruncă pe umăr şi o luă la fugă. Coti pe prima stradă la stânga. Deşi jumătatea de porc cântărea peste şaizeci de kilograme, nu-i simțea greutatea. Încerca o bucurie năvalnică la gândul că vlăstarii lui vor avea în sfârşit de mâncare după pofta inimii.

Un câine jigărit ieşi după un ungher. De după o poartă se mai ivi unul. Ispitiți de mirosul cărnii proaspete, din care se scurgeau încă picături de sânge, se luară pe urmele ei. Kristafis era atât de scufundat în visările lui, încât nu-i observă.

Deodată se opri. Dinspre capătul străzii spre care se îndrepta îi ajunse la ureche zgomotul unor paşi. „Rondul!” reflectă speriat. Se ascunse după arcadele unei case. Abia atunci zări

câinii învârtindu-se în jurul cărnii.

— Marş d-aici, potaie! se răsti şoptit Kristafis.

Fiindcă animalele nu se îndepărtau, încercă să le alunge lovindu-le cu piciorul. Unul dintre câini, cu blana jigărită lipită parcă de oase, scheună jalnic. Pe Kristafis îl cuprinse panica. Javrele îl vor da de gol. Vru să o ia la fugă, făcând drumul întors, dar oamenii apucaseră deja să se apropie. Dacă ar fi ieşit din ascunzătoare, s-ar fi dat pe mâna lor. Unul dintre inşi văzu câinii.

— Ia uite ce baftă pe noi! Două potăi! Nu sunt prea grase, dar o ciorbă bună tot se poate face! Pe ele! Să nu ne scape!

Tăcuți, oamenii se desfăşurară în arc de cerc, spre a prinde la mijloc câinii, care simțiseră primejdia şi aruncau în jur priviri hăituite. Bărbatul din extremitatea stângă a arcului se aruncă asupra unuia din animale, care reuşi să-i fugă printre picioare. Însoțitorii lui se împărțiră în două grupe. Primii se avântară pe urmele jigăritului fugar. Ceilalți strânseră semicercul în jurul celui de-al doilea câine, tărcat ca o hienă, ce se refugie lângă Kristafis.

— Cine-i acolo?! strigă intrigat unul dintre hăitaşi când zări o mogâldeață ascunsă după un stâlp.

Văzându-se descoperit, Kristafis îşi scoase din teacă sabia scurtă şi strigă cu glas îngroşat de emoție:

— Înapoi, că te spintec!

Nu se temea pentru viața lui, ci pentru jumătatea de porc, devenită în clipa aceea unica rațiune a existenței sale. Omul se trase puțin înapoi, dar în mâna lui luci lama unui cuțit.

Pe la casele din jur se deschiseră ferestre. Tărăboiul atrăsese curioşi.

Kristafis o luă la fugă, lovind cu jumătatea de porc pe unul dintre indivizii care se pregătea tocmai să se repeadă asupra câinelui rămas pe loc şi încolțit. Bărbatul întinse instinctiv mâna, spre a se feri de mogâldeața care trecu în goană pe lângă el. În aceeaşi clipă îi gâdilă nările mirosul de carne proaspătă şi simți sub degete grăsimea umedă a porcului. Când îşi trase mâna şi o privi, o văzu plină de sânge.

— Fraților! Ăla cară un porc tăiat! zbieră, arătând pe urmele tâmplarului.

— Pe unde a luat-o?

— Pe-acolo!

Locatarii caselor din jur prinseră vorbele rostite de cei doi inşi.

— Un speculant cu carne de porc! strigă unul.

— Nu i-ar mai răbda Dumnezeu de bandiți!

— Tâlharul! Să-l jugănim!

— Pe el!

Prin case, scările începură să duduie sub tălpile locatarilor care se grăbeau să iasă la hăituială înarmați cu tot ce găsiseră la îndemână: cuțite, topoare, ciomege, vătraie... Pe porțile deschise năvăliră cu toții în stradă.

Kristafis alerga cât îl țineau puterile, trăgând cu urechea la vacarmul din urma lui. Auzea paşii oamenilor bocănind pe pietre şi glasurile lor furioase. Jumătatea de porc era grea şi îl împiedica să se mişte în voie. Se încinsese din cauza efortului, iar aerul îi intra şi îi ieşea din piept şuierând, ca din nişte foale. Ar fi putut să se salveze aruncând jumătatea de porc şi pierzându-se apoi pe vreo stradă lăturalnică. Dar nici nu-i trecu prin gând aşa ceva. Când simți că pierde teren şi că este ajuns din urmă, se opri şi se lipi cu spatele de un perete.

— Cine se apropie de mine îl omor! răcni, întinzând înainte sabia.

Dar hăitaşii erau numeroşi. Văzu o gloată potopindu-l. Simți sabia pătrunzând adânc într-un corp, pe care nu-l deosebi în zidul de oameni. O piatră îl lovi în falcă. Năucit, smulse lama săbiei din trupul care se lăsă moale şi începu să o rotească în neştire, într-o nebunească încercare de a se apăra. O altă piatră îl izbi în frunte. Un ciomag îl pocni peste umăr. Orbit de sângele care i se scurgea în ochi, se bătea cu încrâncenare, fără să simtă durerea şi nici oboseala. Printre pânzele roşii ale sângelui care-i înceţoşa vederea, întrezări nişte namile care se năpusteau asupra lui, copleşindu-l. Ciopârțit, sfârtecat, străpuns, vărsând sânge prin zeci de răni căscate, Kristafis căzu în genunchi, continuând să se bată...

* * *

— E gata prânzul, nevastă? întrebă Szabo Tibor, ajutorul primarului din Szegedin, oraş de frunte din regatul Ungariei, după ce intră în casă călcând ca un urs.

Îşi aruncă pălăria pe un scaun, se aşeză la masa acoperită cu o față albă, scrobită, pe care erau frumos orânduite farfurii şi

tacâmuri pentru şase persoane, luă sticla cu palincă de lângă coşul cu pâine şi îşi umplu o cănuţă.

— Gata! se auzi din bucătărie glasul Krisztei, care trebăluia în jurul unei oale cu supă.

Szabo Tibor sorbi dintr-o înghiţitură băutura de o mare tărie, îşi tăie o felie din pâinea proaspătă, caldă, făcută din cartofi, şi o muşcă pofticios.

— Mi-e o foame de te-aş mânca şi pe tine! vorbi Krisztei, care intra tocmai cu un castron cu supă, tot atât de rotund ca şi obrajii, sânii şi şoldurile ei.

Dădură apoi năvală patru copii între 6 şi 12 ani, care se aşezară la masă ciorovăindu-se.

— Ce mai e nou prin oraş? îl întrebă nevastă-sa, în vreme ce turna cu polonicul supa aburindă în farfuriile adânci.

În calitate de soţie a ajutorului de primar, Kriszta se socotea îndrituită să afle mai înaintea tuturora veştile proaspete, spre a le repeta ceva mai târziu, plină de importanţă, vecinelor şi prietenelor. Tibor îi cunoştea slăbiciunea, destul de inofensivă, şi îi spunea tot ce se putea spune.

— De câteva zile s-a pripăşit prin târgul nostru un călugăr venit tocmai de la Roma. Cutreieră bisericile şi, după încheierea slujbelor, se urcă în amvon şi îndeamnă bărbaţii să plece în cruciadă. A dat buzna şi la primărie. Ne-a ţinut un logos, mie şi primarului, despre primejdia care ne va paşte dacă turcii se vor împământeni în Europa. L-am ascultat în linişte, aşa cum cere buna-cuviinţă, apoi i-am spus că avem pe cap treburi mai arzătoare. Ţăranii şi-au început la câmp muncile de primăvară, iar neguţătorii şi autorităţile se pregătesc pentru târgul anual de vară. Ca să nu spună că-l nesocotim, i-am făgăduit că vom pune în discuţia notabilităţilor teoriile lui. Şi-a dat seama că nu ne-a convins. A plecat cătrănit, prevestindu-ne din prag, peste umăr, că pe zidurile oraşului nostru scrie cu litere nevăzute „Mane Tekel Fares” şi că, mai curând decât ne aşteptăm, turcii vor ajunge la picioarele Szegedinului. Ne-am prefăcut foarte îngrijoraţi, iar după ce a închis uşa, am râs cu primarul de profeţiile lui.

— Şi dacă or să vină turcii până aici?

Szabo Tibor făcu un gest de nepăsare.

— Cum să vină? Până la noi, în mijlocul Europei, e cale lungă de tot. Ce treburi avem noi cu bizantinii? De ce să ne

amestecăm în răfuielile lor cu turcii?

Ajutorul de primar vârî câteva bucăți de pâine în supa grasă şi straşnic ardeiată, apoi începu să o soarbă cu zgomot. Vorbi printre înghițituri:

— Bine mi-ar mai sta să-mi las nevasta, copiii, stupii, negustoria, daravelile de la primărie şi să plec în cruciadă! Nu! Aşa ceva nu e pentru mine! Se uită la fiul său mai mare şi îl amenință cu degetul: Părintele Zoltan mi-a spus că nu ți-ai învățat catehismul. Să ştii, dacă nu te ții de şcoală şi de îndemnurile înțelepte ale părintelui Zoltan, te fac potcovar!

* * *

Clikor Avakumian deschise înspăimântat ochii, se ridică în coate şi se uită spre obloanele grele de lemn, închise cu lacăte pe dinăuntru. Îl trezise din somn, venind dinspre stradă, un cutremurător strigăt omenesc, un fel de răget deznădăjduit, apoi o zdupăială de paşi. Flăcăruia opaițului din odaie tremura de parcă ar fi încolțit-o şi pe ea spaima.

Clikor se uită spre nevastă-sa, care se sculase din somn şi îl privea cu ochi măriți de groază.

— Ai auzit? întrebă cu glas scăzut.

— Am auzit! răspunse soția lui cu tremolo în glas.

— Ce s-o fi întâmplat?

— L-au mai căsăpit pe vreunul.

Lui Clikor Avakumian i se răcise transpirația pe spinare, şi acum îl înfiora ca un înveliş de gheață.

Liniştea se lăsase iarăşi grea, încărcată de amenințări. Clikor se temea de noapte fiindcă noaptea se întâmplau omorurile, jafurile, violurile, noaptea se împlineau răzbunările, noaptea ascundea cu giulgiul ei profanarea mormintelor şi pângărirea bisericilor, noaptea îi ocrotea pe nelegiuiți.

Tot din stradă se auziră la un moment dat nişte gemete. La început slabe, indistincte, apoi mai tari, ca şi când victima ar fi încercat să ceară ajutor, dar nu reuşea să închege cuvinte.

— Ce fac? Mă duc să mă uit pe ferestruică? Întrebă Clikor.

— Vezi-ți de treabă, omule! îl dojeni nevasta, în lucruri de-astea e bine să nu te amesteci!

— Cineva are nevoie de sprijin!

— De unde ştii că nu e o cursă? Vor să te atragă afară, ca să te omoare şi să năvălească apoi în casă.

Tăcură şi îşi încordară auzul. Gemetele se ridicau parcă în fața ferestrelor.

— Fii sigur că le-au mai auzit şi alți vecini, reluă nevastă-sa. Vezi că iese vreunul în stradă? Toți tac chitic! Şi-au băgat capul între urechi şi aşteaptă.

— Oamenii au uitat de parabola samariteanului milostiv, rosti cu parapon Clikor, reproşând parcă seminției sale laşitatea.

Se făcu iarăşi linişte.

— Multă nenorocire mai e pe lumea asta! oftă Clikor.

După o pauză adăugă:

— Nu-mi iese din minte omul de afară!

— Crezi că dacă tu ai fi fost în locul lui, ar fi sărit cineva să te scape? Ai fi zăcut pe stradă, singur, fără niciun ajutor, până s-ar fi scurs tot sângele din tine!

Clikor lăsă iarăşi capul pe pernă. I se umeziseră ochii.

— Mare păcătoşenie! exclamă. Mare păcătoşenie!

Deodată ciuliră urechile. Auziră zgomot de paşi pe caldarâm şi zăngănit de arme.

— Ce-o mai fi? şopti Clikor.

Vorbe scurte, poruncitoare, erau rostite autoritar de un bărbat cu voce groasă, adâncă. Apoi răsunară nişte bătăi puternice în poartă.

— Deschideți! Suntem jandarmii împăratului! Deschideți!

Clikor se ridică în capul oaselor.

— Să nu deschizi! E o capcană! Să nu deschizi! îl imploră nevastă-sa.

Bătăile în poartă se repetară, mai puternice. Răbufniră bătăi şi în porțile altor case. Printr-o crăpătură a oblonului, Avakumian întrezări o lumină roşiatică. Îl săgeta o nouă spaimă.

— Arde!

În oraşul acesta cu străzi strâmte şi clădiri înghesuite, incendiile se întindeau cu repeziciune, ca pecinginea, pornind de la o casă şi cuprinzând câte un întreg cartier.

— Acum trebuie să ies! Vrei să ardem ca şoarecii?

Sări din pat, se îmbrăcă la iuțeală şi coborî la parter. Înainte de a deschide poarta, se uită afară printre gratiile unei ferestruici practicate într-unul din canaturi. Ceea ce văzu făcu să i se ridice părul în creştet. Casa de vizavi ardea. Flăcări

mari țâşneau prin ferestrele căscate. Oameni aduceau găleți cu apă spre a stinge focul. Desluşi pieptarele de zale ale jandarmilor care țineau ordinea.

Clikor descuie lacătele, dădu la o parte şinele de fier care baricadau poarta şi, după ce o deschise, ieşi în stradă. Un jandarm îl luă la rost:

— Ce aşteptai? Să arzi şi tu în casă? Vă țâțâie curul de frică, târgoveți nenorociți! Îi arătă o mogâldeață lipită de peretele casei: L-ai lăsat pe nenorocitul ăsta să moară la uşa ta, fără să scoți măcar capul pe fereastră! Sunteți cu toții nişte poltroni! Treci şi ajută la stingerea focului!

Clikor alergă după două găleți, le umplu cu apă de la puțul din curte, ieşi în stradă, apoi fugi să le toarne peste casa care ardea răspândind o dogoare insuportabilă. Văzu nişte oameni cu hainele pe jumătate arse, întinşi pe caldarâm, nemişcați. Nu le recunoscu chipurile tumefiate.

— Ce-i cu ăştia? îl întrebă pe un vecin care căra două donițe cu apă.

— Nu-i cunoşti? Vecinii noştri! Papandreu, nevasta şi băieții lui. În timpul nopții, bandiții lui Sfârtecă-Târtiță au dat buzna peste ei. Fiindcă Papandreu a refuzat să le spună unde-şi ține banii, l-au pus pe el şi pe toți ai lui cu tălpile pe cărbuni aprinşi. Fiul mai mare al lui Papandreu s-a luptat cu bandiții, a ieşit în stradă şi a strigat după ajutor. Tâlharii l-au înjunghiat. Eu n-am auzit nimic, Kir Clikor. Am somnul foarte greu. Altfel, de bună seamă că aş fi ieşit să dau ajutor băiatului. Se pare că bandiții, furioşi că n-au putut găsi banii lui Papandreu, au dat foc casei.

Clikor se uită cu milă la siluetele întinse pe caldarâm.

— Mai trăieşte vreunul?

— Nu. Au murit cu toții. Şi băiatul cel mare a murit. Abia a apucat să spună jandarmilor ce s-a întâmplat, înainte de a-şi da sufletul.

Contemplă câteva clipe clădirea în flăcări.

— Noroc că nu bate vântul! Altfel s-ar fi întins focul şi la casele noastre.

Clikor se uită la vecinii lui care se străduiau să stingă incendiul. Îl năpădi deodată o mare ruşine. Stătuseră cu toții ascunşi ca iepurii, lăsând pe Papandreu şi pe ai lui să fie ucişi. Dacă locatarii de pe stradă s-ar fi înarmat cu orice ar fi găsit la

îndemână şi s-ar fi năpustit asupra tâlharilor, n-ar mai fi avut pe conştiință atâția morți. Se simțea vinovat de sfârşitul tragic al celor din neamul Papandreu. Scuipă, dezgustat de propria lui laşitate.

Se dădu la o parte spre a nu fi strivit de cisternele pompierilor, care sosiră în galopul cailor. Oameni de specialitate, aceştia se aşternură metodic la lucru. Înarmați cu nişte cângi uriaşe, prinseră zidul fațadei, folosindu-se de golurile ferestrelor, şi începură să tragă. Peretele se nărui şi odată cu el, se scufundară acoperişul şi planşeurile peste flăcările de dedesubt, înăbuşindu-le. Pompele cu apă puse în funcție manual nu făcură decât să stingă ultimele focare ale incendiului. Din casa lui Papandreu nu mai rămase decât un morman de moloz şi de bârne pe trei sferturi calcinate, o scobitură neagră ca o imensă carie într-un rând de măsele sănătoase. Clădirile alăturate scăpaseră doar cu câteva stricăciuni neînsemnate grație procedeelor radicale ale pompierilor.

Începuse să se lumineze de ziuă. După ce cadavrele fură ridicate, pompierii şi jandarmii plecară, iar vecinii se înapoiară pe la casele lor, Clikor se întoarse la nevastă-sa, care-l aştepta în bucătărie cu o supă de zarzavat.

— Nu mi-e foame, rosti Clikor istovit.

— Înghite câteva linguri! îl îndemnă femeia. E fierbinte. Are să-ți facă bine.

Clikor sorbi în silă puțină supă. Se săturase de zeama asta lungă, hrana de bază a familiei sale. Carne nu mai văzuseră de câteva săptămâni. Aproape că uitaseră gustul laptelui şi al ouălor. Din când în când, Clikor dădea câte o raită prin cimitire, prin locurile virane umbrite de copaci, printre ruine, căutând ciuperci. De la o vreme şi acestea erau greu de găsit, fiindcă alți oameni, tot atât de hămesiți, i-o luau înainte.

Clikor era disperat fiindcă războiul îl găsise fără un capital din care să rupă puțin câte puțin, spre a asigura o hrană cum se cade familiei, aşa cum făceau atâția neguțători avuți, care plăteau sume fabuloase pentru alimente. Lăsă lingura în castronul pe jumătate plin şi se ridică de la masă.

— Mă duc să mă culc. Tu dă de mâncare copiilor!

— Nici ei nu mai vor să se atingă de supa asta nenorocită.

— N-am cu ce să le cumpăr ceva mai bun. Când are să-i

răzbească foamea, au să mănânce şi zeama asta.

Se înapoie în dormitor şi, fără să se mai dezbrace, se întinse pe pat. Adormi îndată…

Soarele se ridicase sus pe cer când nevastă-sa îl trezi, zguduindu-l de umăr.

— Ei, Clikor!

Armeanul căscă speriat ochii.

— Ce? Ce s-a mai întâmplat?

— A venit Kir Kalinikos, negustătorul de brocarturi. L-am poftit în camera de musafiri. Hai, vino repede! Nu-l lăsa să te aştepte! E un om important. O să mai ai nevoie de el.

Clikor alergă la bucătărie, se spălă pe ochi, se şterse cu un prosop curat, adus de nevastă-sa, apoi trecu în camera musafirilor.

— Bun venit în casa mea, Kir Kalinikos!

Negustătorul de brocarturi se ridică de pe scaun şi îi oferi un coş pe care-l ţinuse până atunci la picioarele sale.

— Scumpe prietene, ţi-am adus în dar pentru copiii dumitale o pulpă de porc afumat, două borcane cu dulceaţă şi un pachet de unt. Iar pentru dumneata, o sticlă de *rakí* din cel mai bun.

Lui Avakumian i se înlăcrimară ochii. Încercă în clipa aceea un simţământ de recunoştinţă nemărginită pentru omul acesta important care se gândise la el în momente atât de grele. Îl copleşi cu mulţumiri, apoi alergă cu coşul la bucătărie.

— Nevastă, cheamă repede copiii şi dă-le câte o bucată de pâine cu unt!

Femeia desfăcu bunătăţile. Aspiră aroma pulpei de porc, puse pe limbă puţin unt, să-i simtă gustul, apoi începu să plângă de bucurie.

Clikor se întoarse la musafirul său, care se aşezase pe un scaun, sprijinindu-şi pe genunchi mâinile-i dolofane.

— Până să cobori, soţia dumitale mi-a istorisit prin ce emoţii aţi trecut azi-noapte.

Armeanul ridică mâinile spre cer.

— Zău, Kir Kalinikos, am ajuns să mă întreb de cine trebuie să ne temem mai mult: de duşmanii din afara zidurilor, sau de cei dinlăuntrul lor?

Kalinikos se întunecă la faţă.

— Nu ştii ce spui, Kir Avakumian! rosti cu ton de mustrare.

Cu bandiții mai poți cădea la învoială. Dai ceva bani şi îți cumperi liniștea. În cartierul meu îşi face de cap banda lui Pradă-Biserică. Eu îl ung cu o sumă, lunar. În felul ăsta mi-am asigurat protecția lui. Notează, ca mine sunt mulți care fac la fel. Dar dacă vin turcii, s-a terminat cu noi! Şi cum primejdia asta nu e deloc exclusă, unii oameni au început să-şi ia măsuri de prevedere.

— Ce fel de măsuri?

— Îşi transformă bunurile imobile în bani şi bijuterii. La ce au să mai folosească fondurile de comerț, casele, acareturile, când turcii au să dea foc oraşului şi au să ucidă întreaga populație creştină? Singura soluție e să fugi din timp, bineînțeles dacă găseşti mijloace. În momentele de mare criză, monetele de aur, pietrele prețioase pot fi uşor ascunse sau transportate. Kalinikos se plecă la urechea lui Clikor şi îi şopti confidențial: Şi eu mi-am transformat parte din avere în bani lichizi. Te sfătuiesc să faci la fel. Pe casa dumitale poți obține un preț, evident mai scăzut decât valoarea reală a imobilului, dar puținul acesta e mai bun decât nimic.

— Se găsesc amatori să cumpere?

— Oameni dispuşi să înfrunte riscurile s-au găsit şi se vor găsi oricând. E o afacere să cumperi o casă cu zece la sută din adevăratul ei preț. În cazul unei conjuncturi politice defavorabile, pierzi însă totul. Kalinikos trecu fără tranziție la alt subiect: I-ascultă, Kir Avakumian, ştiam că eşti un vechi client al stabilimentului Theodorei, pezevenghea.

Avakumian se uită la repezeală spre uşa care răspundea în bucătărie. Se bucură fiindcă o văzu închisă. Nu i-ar fi convenit ca vorbele lui Kalinikos să ajungă la urechile nevestei.

— *Eram* un client al stabilimentului, Kir Nikos. Dar de când o duc prost cu banii, mă mulțumesc cu farmecele, ce-i drept cam fanate, ale soției mele. Îți dă inima ghes la nişte codane de acolo?

Kalinikos făcu o mutră ofensată.

— De asta îmi arde acum? Am auzit însă că la Theodora se întâlnesc tot felul de oameni. Pe mine mă interesează inşii care mijlocesc îmbarcări clandestine pe navele venețiene sau genoveze care vor părăsi portul, în cazul că turcii vor reuşi să pătrundă cu forța în oraş. Ajută-mă să iau contact cu vreun armator dispus să mă ia pe nava sa – contra cost, desigur – şi

te ajut şi eu să-ți vinzi casa pe un preț convenabil, cu care să-ți cumperi îmbarcarea pe o corabie, în cazul că totul s-ar duce de râpă.

Clikor se scarpină în creştet.

— Ideea dumitale mă ispiteşte, Kir Nikos.

— Atunci să mergem la stabilimentul Theodorei! Trebuie să ne pregătim din timp fuga, Kir Avakumian!

Armeanul îşi anunță nevasta că îl va conduce o bucată de drum pe Kalinikos, îşi luă apoi pălăria, pelerina şi părăsi locuința, însoțindu-l pe negustorul de brocarturi.

Ajunseră la localul Theodorei în preajma prânzului. Deşi activitatea unei case de toleranță începe în mod normal odată cu lăsarea serii, asediul schimbase şi aici rosturile. Muşteriii soseau la orice oră din zi şi din noapte, în funcție fie de învoirile militare, fie de propria fantezie. Clikor Avakumian, care nu mai călcase de mult prin stabilimentul Theodorei, rămase uimit de afluența publicului. Aici se găsea şi băutură şi mâncare din belşug, desigur, la prețuri fabuloase. Oamenii care se străduiau să uite sfârşitul inevitabil, sau care voiau să „moară sătui", beau, se ghiftuiau şi preacurvăsăreau pe întrecute.

Theodora le ieşi în întâmpinare, prevenitoare, voioasă.

— Ce e cu dumneata, Kir Clikor? N-ai mai dat pe aici cu lunile. Aproape nu trece zi fără ca micuța Maria să nu mă întrebe de dumneata! I-ai sucit capul bietei fete! Poftiți în sala de primire!

Clikor, flatat de amabilitățile Theodorei, făcu prezentările. Trecură apoi în camera de primire, unde bărbați de toate vârstele se veseleau în compania tinerelor pensionare ale Theodorei. Nikos Kalinikos rămase foarte surprins când zări printre amatorii de petreceri pe câțiva negustători dintre cunoştințele sale, care-şi făcuseră până atunci reputația unor stâlpi ai societății cu severe principii morale. Uimirea lui crescu şi mai mult la vederea unui călugăr care se plimba printre clienți, rostind încetişor rugăciuni şi învârtind printre degete un şirag de metanii.

— Ți-am spus eu că asta e casă serioasă, Kir Nikos, îi explică Avakumian. Fetele au duhovnicul lor, care le spală de păcate la orice oră din zi şi din noapte.

Apoi armeanul expuse Theodorei în câteva cuvinte dorințele

neguțătorului de brocarturi.

— Eu nu mă prea pricep în treburi d-astea, onorabililor, deşi am printre clienți numeroşi armatori venețieni şi genovezi. Dar am să vă pun în legătură cu omul care vă trebuie.

Trimise pe o slujnică după Manolakis, iubitul ei, care se înapoiase în zori la locantă după o noapte foarte agitată petrecută în oraş, iar acum dormea în propriul pat al Theodorei.

— În aşteptarea lui Manolakis, să vă trimit două fete care să vă țină de urât? îi îmbie patroana.

— Întâi afacerile! rosti sentențios Kalinikos. Distracțiile mai târziu!

Poftiți de Theodora, se aşezară pe o sofa, în fața unei mese mici, pe care o slujnică durdulie, apetisant decoltată, îi servi cu ceai, şerbeturi, alune şi *rakė*.

După puțin timp îşi făcu şi Manolakis apariția. Era somnoros şi căsca, fiindcă dormise puțin. Când Avakumian îi explică despre ce era vorba, tânărul se arătă foarte interesat.

— Treaba e ca şi făcută. Aici în local se află chiar în clipa asta un armator foarte hârşit în asemenea treburi, cu care puteți încheia târgul.

— Mă bucură că sunteți pe drumul cel bun! spuse Theodora. Acum vă las. Trebuie să mă ocup şi de ceilalți clienți.

Manolakis se ridică de la masă şi reveni peste câteva momente cu un bărbat scund, dar vânjos, cu cap pătrat şi picioare scurte, uşor curbate în afară.

— Vă prezint pe căpitanul Fabiani, comandantul şi proprietarul navei „Cassiopeea”. L-am pus la curent cu chestiunea.

Fabiani se aşeză pe sofa, alături de cei doi neguțători, dădu peste cap un pahar de *rakė,* apoi rosti cu ton profesional:

— Sunt omul de care aveți nevoie. În afaceri îmi place să fiu expeditiv. Am să vă spun condițiile mele. Călătoria de aici la Veneția costă o sută de ducați de persoană, la care se adaugă douăzeci şi cinci la sută din valorile transportate. Vă previn că nu mă tocmesc. Țin să vă atrag atenția că niciun alt armator nu vă va oferi condiții mai bune.

Pe chipul lui Kalinikos se aşternu o expresie chinuită, care-i exterioriza procesul de gândire. Oferta armatorului îi părea oneroasă, dar nu avea de ales.

— Sunt de acord, Kir Fabiani.

— Câte persoane trebuie să transport?

— Familia mea. Eu, nevasta şi patru copii. Aruncă o privire furişă spre Avakumian, care se frământa alături, pe sofa.

— Poți să numeri printre viitorii dumitale pasageri şi pe amicul meu Clikor Avakumian, cu familia. Garantez eu pentru el.

— Bun! rosti scurt armatorul. Mâine de dimineață îmi plătiți şase sute de ducați, ca să aveți locurile rezervate, Kir Kalinikos. Banii mi-i aduceți aici. Şi dumneata la fel, Kir Avakumian. Îmi lăsați şi adresa, ca să vă anunț din timp plecarea.

Se ridică de pe sofa, goli încă un pahar cu *raké* şi, după ce salută cu un gest larg pe cei doi negustători, se îndreptă spre o tânără pensionară a stabilimentului, accentuat machiată şi înveşmântată în văluri transparente.

— Haidem sus, fetițo! Azi sunt în formă!

Kalinikos îl urmări cu privirea până ce-l pierdu pe scara în şurub ce ducea la etaj.

— Crezi că e serios tipul, Kir Manolakis?

— Garantez de el ca de mine însumi. Acum să-mi dați adresele dumneavoastră, aşa cum v-a cerut.

Cei doi negustători se executară. Manolakis se uită lung la Avakumian.

— După câte am înțeles, drumul dumitale va fi plătit de Kir Kalinikos!

— Astea sunt treburile noastre, Kir Manolakis, rosti jenat armeanul.

Scurta convorbire îl lămuri pe Manolakis că Avakumian era lefter. Această împrejurare avea să salveze viața armeanului şi a familiei sale…

Cei doi negustători strânseră călduros mâna lui Manolakis, apoi părăsiră încântați localul Theodorei. Înainte de a se despărți, pentru a pleca pe la casele lor, îşi făgăduiră să se întâlnească a doua zi de dimineață în piața palatului Blachernelor, spre a merge împreună la noua întrevedere cu Fabiani.

În noaptea aceea Clikor Avakumian dormi legănat de vise trandafirii. Se făcea că se afla cu toți ai lui pe puntea unei corăbii cu pânze de aur. La orizont răsăreau dintr-o pâclă

sidefie turnurile bisericilor şi ale palatelor din Veneţia. O imagine închipuită, fiindcă Avakumian nu vizitase niciodată Oraşul Lagunelor.

Dimineaţa îşi făcu atent toaleta şi se înfiinţă, potrivit înţelegerii, în piaţa palatului. Aşteptă mai bine de o oră, fără ca prietenul lui să-şi facă apariţia. Îngrijorat, se îndreptă spre locuinţa acestuia. Când ajunse acolo, crezu că are să-l lovească apoplexia. Casa era arsă până la pământ. De la nişte locatari din vecinătate află că neguţătorul de brocarturi avusese un sfârşit năprasnic, fiind măcelărit de bandiţi laolaltă cu soţia şi copiii. Din cercetările sumare ale autorităţilor reieşea că tâlhari necunoscuţi pătrunseseră în clădire prin efracţie, surprinzându-l în somn pe Kalinikos. Pentru a afla ascunzătoarea banilor lui, îl chinuiseră, tăindu-i fâşii de piele şi punând deasupra sare. Nu se ştia dacă găsiseră sau nu valorile pe care le căutau. După ce uciseseră pe soţia şi pe copiii neguţătorului, dăduseră foc casei, spre a şterge orice urme. Vecinii, treziţi din somn de violenţa incendiului, reuşiseră să scoată în stradă cadavrele mutilate, mai înainte ca întreaga construcţie mistuită de flăcări să se năruiască asupra lor.

Clikor Avakumian părăsi năucit locul sinistrului. O coincidenţă îi păru mai mult decât tulburătoare. Kalinikos fusese ucis după ce Manolakis şi Fabiani aflaseră că acesta deţinea valori însemnate. Dar Clikor nu îndrăzni să sufle un cuvânt oamenilor stăpânirii. După ce se înapoie acasă şi povesti soţiei sale grozăvia, bău jumătate din sticla cu *raké* dăruită de Kalinikos şi se culcă, încercând să-şi îngroape în somn supărarea şi spaima.

În aceeaşi dimineaţă căpitanul Fabiani sosi ca de obicei la stabilimentul Theodorei. Când îl văzu pe Manolakis bând *raké* cu un prieten în sala de primire, îl interpelă:

— Ce e cu oamenii tăi? N-au venit să-mi aducă banii?

Manolakis ridică din umeri.

— N-au venit. Şi-or fi schimbat gândul, Kir Fabiani. Lasă, îţi găsesc eu alţi clienţi. Locuri libere pe corabie să ai dumneata, că de rest mă ocup eu.

— Oameni neserioşi! exclamă armatorul, scuipând pe covor. M-au făcut să pierd bunătate de timp. Ieri, când am ajuns sus cu Arethusa, îmi trecuse pofta de giugiuleală! Am să-mi încerc

şi azi norocul. Poate că mi-o merge mai bine!

Se îndepărtă, fredonând un cântec italienesc.

Manolakis zâmbi ironic.

— Nu-ți vine să râzi, Mastrapas? La vârsta şi la mutra lui se mai ține de femei! se adresă prietenului său. Şi se mai miră că nu-l țin balamalele!

— Pentru noi tot a fost bun la ceva. Prin el ai ajuns la Kalinikos.

— Sssst! îl repezi Manolakis în şoaptă, uitându-se în jur, spre a se asigura că nu erau pe aproape urechi indiscrete. Să nu mai pronunți numele ăsta, ai înțeles? Sau vrei să te pomeneşti legându-te în şireang? Hai, du-te acasă! Ai băut prea mult.

— Care mult? Trei păhărele cu *rakí* e mult? După treaba de azi-noapte, am nevoie de o sticlă întreagă ca să-mi vin în fire!

— Eşti slab, Mastrapas! Te-am făcut locotenentul meu, dar eşti mai slab decât ultimul om din bandă. Acum şterge-o! Şi să-ți ții gura!

Mastrapas se ridică de pe sofa şi se îndreptă spre uşă. Mergea legănat, fiindcă nu se simțea zdravăn pe picioare. În drum lovi din greşeală o tavă cu băuturi, purtată de o slujnică, răsturnând paharele pe covor. Spre a-l împiedica să mai facă vreo nouă boroboață, Manolakis îl apucă de braț.

— Vai de capul tău, Mastrapas! Nu mai ții la băutură! N-aş fi crezut că ai să te faci praf după trei păhărele cu *rakí!*

Îl conduse până la uşa care răspundea în stradă.

— Du-te şi te culcă! La noapte avem treabă! Să nu aflu că te-ai mai cinstit cu vreun pahar! Altfel ne supărăm!

— Bine, bine! Azi n-am să mai beau! Dar să nu mă mai ții din scurt! Nu-mi place să fiu dăscălit!

Mastrapas ieşi în stradă. Manolakis închise uşa în urma lui. Era supărat. Pe Mastrapas începuseră să-l lase nervii. Poate din cauza alcoolului. Într-o vreme era cel mai temerar şi mai dibaci membru al bandei. Deodată Manolakis auzi un strigăt gutural şi o bufnitură în tăblia uşii. Intrigat, o deschise. Mastrapas, prăvălit de-a curmezişul scării, lăsă capul să-i cadă peste prag. Din gură i se scurgea un fir de sânge. Sângele îi îmbibase şi tunica, în jurul unui pumnal împlântat până în prăsele în dreptul inimii. În mânerul pumnalului era înfiptă o bucată de hârtie scrisă, scâlciat, cu litere stângace. Manolakis se uită în susul şi în josul străzii, dar nu văzu pe nimeni.

Furios, smulse hârtia şi începu să o citească anevoie, căci nu fusese niciodată prieten cu învățătura:

„Ai intrat pe teritoriul meu. Treaba asta se pedepseşte cu moartea. După Mastrapas îți vine şi ție rândul. Niciun om din banda ta n-o să scape viu.

Pradă-Biserică”

O femeie care trecu prin fața casei şi văzu cadavrul însângerat al lui Mastrapas îşi duse înspăimântată mâna la gură, apoi o luă la fugă. Cu vârful cizmei, Manolakis împinse corpul inert care se rostogoli pe scări în jos. Nu era bine să fie găsit un mort în localul Theodorei. O crimă săvârşită pe stradă, în fața stabilimentului, nu-i angaja responsabilitatea. Închise uşa, apoi rupse biletul şi îl vârî în buzunar. „Pradă-Biserică încearcă să mă intimideze! reflectă Manolakis. Dar şi-a şi găsit omul care să se înfricoşeze! Dacă vrea război între bande, are să-l aibă cu vârf şi îndesat!”

Un client al localului se apropie de Manolakis şi îl întrebă curios:

— S-a întâmplat ceva?

— Nişte indivizi s-au luat la bătaie pe stradă. E mai înțelept să nu ne amestecăm în răfuielile lor. Hai să bem câte un păhărel de *rakė!* Eu fac cinste!

* * *

Într-o dimineață, către sfârşitul lui mai, soldații de pe fortificațiile dinspre mare desluşiră în zare pânzele cenuşii ale unei brigantine care se apropia cu iuțeală de Cornul de Aur. Ştirea zbură din gură în gură, electrizând întregul oraş. Nava trimisă pe urmele flotei de război a Veneției se înapoia, aducând veşti. Lumea ieşi din case şi se revărsă pe străzi. Unii oameni îşi pavoazară fațadele locuințelor ca pentru sărbătoare. Pe coronamentele zidurilor soldații îşi agitau armele, chiuind de bucurie.

Înştiințat de apariția navei bizantine în largul mării, marele amiral Hamza-Paşa ordonă unor galere rapide să o intercepteze. Vânătoarea se organiză la repezeală. Vasele militare otomane care patrulau de-a lungul zidurilor maritime încercară să taie drumul brigantinei.

Postat la cârmă, căpitanul Kristafis îşi dirija personal nava într-un zig-zag menit să dejoace manevrele corăbiilor turceşti

care convergeau spre el.

Instalat pe puntea galerei-amiral, Hamza-Paşa urmărea cu privirile, tremurând de mânie, uşurința cu care brigantina ocolea obstacolele.

Printre ofițerii de marină care-l încadrau se afla şi Bekir Sadri, comandantul secund al flotei, care-şi frământa exasperat mâinile. La un moment dat nu-şi mai putu stăpâni nerăbdarea:

— Luminate, propun să scufundăm brigantina cu lovituri de tun. Altfel riscăm să ne scape printre degete. Uite, se strecoară ca argintul-viu printre navele noastre…

— Nu! zbieră Hamza. Echipajul brigantinei trebuie să-l capturăm nevătămat. Numai aşa pot afla veştile pe care le aduc din Apus. De unde ştii că brigantina nu este eclerorul unei mari flote creştine?

Spre bucuria romeilor de pe ziduri şi spre mânia turcilor, căpitanul Kristafis izbuti să se furişeze până în dreptul portului de pe malul stâng al Cornului de Aur, rămas în mâinile bizantinilor. Marile porți care protejau rada se deschiseră spre a îngădui navei fugărite să pătrundă înăuntru.

După ce debarcă în uralele marinarilor din port, căpitanul Kristafis fu întâmpinat de amiralul Notaras, de Gabriele Trevisan şi de Alvisio Diedo.

— Flota venețiană te urmează, căpitane? întrebă Gabriele Trevisan.

Kristafis ridică din umeri cu tristețe.

— Am străbătut arhipelagul în lung şi în lat, fără să întâlnesc vreo navă de război venețiană.

— Ai cutreierat zadarnic Marea Egee, căpitane! îl apostrofă Notaras. Nu trebuia să faci drumul întors până nu dădeai de căpitanul general Loredan! Ce voi raporta acum împăratului?

Kristafis se mânie:

— Ați fi preferat să nu mă mai fi întors deloc? Aş fi putut să mă ascund cu echipajul meu cu tot pe vreo insulă şi să aştept acolo în liniște sfârşitul războiului. N-am făcut-o! Îmi reproşați neîndeplinirea misiunii. Poate că flota venețiană nici nu se află în arhipelag. M-am înapoiat la Constantinopole pentru a nu lipsi oraşul de un grup de apărători. Şi iată cum ne mulțumiți! N-ar mai lipsi decât să ne trimiteți în fața Curții Marțiale!

Alvisio Diedo hotărî să intervină spre a pune capăt discuției,

care se angajase pe o pantă nedorită:

— Căpitane Kristafis, nimeni nu contestă eroismul tău şi al marinarilor tăi. Ar fi fost poate bine să fi continuat drumul până la Veneția, spre a te interesa acolo de situația flotei căpitanului general Loredan. În sfârşit, acum nu se mai poate face nimic!

Vestea eşecului lui Kristafis se răspândi la iuțeală în întreg oraşul. Râsetele se schimbară în plânsete. Încă o speranță se spulberase…

* * *

Marele şambelan Georgios Sphrantzes descălecă în fața palatului Cantacuzino şi bătu în poartă. Îi deschise un servitor bătrân, descărnat, într-o livrea mult prea largă pentru el.

— Acasă e stăpânul tău? întrebă Sphrantzes.

— Acasă, Luminate. Îl găsiți în grădină.

Marele şambelan pătrunse în clădire, străbătu câteva săli îmbrăcate în marmoră şi ieşi în parcul care-şi desfăşura în amfiteatru peluzele, fântânile arteziene, boschetele de trandafiri, având drept fundal Marea de Marmara, împestrițată de pânzele corăbiilor turceşti.

Demetrios Cantacuzino, locțiitorul marelui logotet, stătea în mijlocul unui vast covor de gazon, de un verde proaspăt ca smaragdul, şi urmărea zbenguielile uneia din nepoțelele sale, care se fugărea prin iarbă cu un ogar zvelt şi alb.

— Idilic spectacol! zâmbi marele şambelan, după ce strânse mâna amfitrionului.

Zâmbi şi Cantacuzino.

— Nu s-ar spune că ne aflăm în preajma sfârşitului! Asta vrei să spui, nu-i aşa?

Smulse dintr-un boschet de trandafiri doi boboci. Oferi unul vizitatorului, iar pe al doilea şi-l prinse la piept.

— De ce m-aş lamenta? Nu murim decât o dată, Georgios! Până la scadență vreau să ofer fetiței acesteia tot seninul unor zile fericite.

— Te înțeleg, zise marele şambelan. Dacă va apuca să supraviețuiască prăpădului, să-şi perinde cu plăcere amintirile din copilărie.

Un surâs amar se aşternu pe buzele lui Cantacuzino.

— Supraviețuirea va însemna o viață de mizerie, de suferințe,

de umiliri fără număr. Pentru noi şi pentru cei din lumea noastră, supravieţuirea în aceste condiţii echivalează cu un blestem… Erai în drum spre palat, nu-i aşa?

— Da. Şi m-am oprit să te iau şi pe dumneata. E mai plăcut să umbli în doi. Stai de vorbă şi nu laşi gândurile să te copleşească.

— Te însoţesc imediat, înainte, însă, aştept pe cineva care trebuie să sosească dintr-un moment într-altul. O să întârziem doar câteva minute.

— Nu e nevoie să te grăbeşti. Şedinţa consiliului va începe abia peste trei sferturi de oră. Până atunci ai timp berechet.

Bătrânul servitor cu haine prea largi se apropie deferent de Cantacuzino.

— Luminate, a sosit Kir Kariagdis, spiţerul.

Demetrios Cantacuzino se întoarse spre marele şambelan.

— Mă ierţi o clipă, Georgios.

Se îndreptă spre o pergolă cu trandafiri, sub care îl adăsta noul-venit. Kir Kariagdis purta o robă lungă, neagră, şi ochelari cu rame de argint.

— Porunceşte, *Clarissime*! se ploconi acesta.

Cantacuzino îi puse mâna pe umăr.

— Spiţerule, am să apelez la dumneata pentru un serviciu. Dar ţin să-ţi recomand că doresc să păstrezi secretul asupra acestei convorbiri.

— Sunt la dispoziţia dumitale, *Clarissime*. Când trebuie, ştiu să am gura cusută.

Cantacuzino ezită o clipă.

— Am nevoie de patru doze de otravă.

Spiţerul îşi încreţi sprâncenele.

— Îmi permiţi o întrebare, *Clarissime*?

— Te rog.

— Pentru cine trebuie… otrava?

— Pentru mine, pentru soţia mea şi pentru cele două nepoţele ale mele.

Kariagdis făcu ochii mari.

— Nu înţeleg…

— E foarte simplu, spiţerule. Dacă turcii pun stăpânire pe oraş, ştiu ce mă aşteaptă şi pe mine şi pe ai mei. Otrava este cea mai potrivită soluţie. Nu ţi-o recomand şi dumitale, fiindcă sinuciderea este condamnată de morala creştină… Uneori

sinuciderea este un act de vitejie.

Spițerul se bâlbâi:

— Dacă Luminăția Ta porunceşte…

— Da, poruncesc! Mâine de dimineață doresc să am dozele. Am să te plătesc împărăteşte. Ne-am înțeles?

— Am să execut porunca, Luminate. Dar am s-o execut cu mare durere în suflet.

— Acum poți pleca.

Spițerul se frânse de mijloc şi se îndepărtă cu privirile în pământ şi cu umerii lăsați. Câteva clipe, Cantacuzino îl urmări din ochi, apoi se întoarse spre Georgios Sphrantzes.

— Sunt al dumitale!

Înainte de a se despărți de fetița care se juca voioasă cu ogarul, o sărută, apoi se adresă servitorului:

— Ați pus şaua pe cal?

— Da, Luminate! Roibul Luminăției Voastre aşteaptă în fața intrării principale.

— Bine. Să mergem, Georgios!

Câteva minute mai târziu, cei doi demnitari imperiali se îndreptau în pasul cailor spre Blacherne.

— Rezultatul negativ al misiunii căpitanului Kristafis schimbă radical viziunea noastră asupra războiului, zise locțiitorul marelui logotet. Începând din acest moment, trebuie să rostim ca şi Dante în pragul Infernului: *„Lasciate ogni speranza voi che entrate!”…*

* * *

Veneția…

Ploaia cădea în torente asupra oraşului, ropotind şi pe acoperişul de plumb al Palatului Dogilor.

Consilierul Gabriele Moro se mai uită o dată, încrâncenat, spre ferestrele spălate de ploaia şiroitoare. Reumatismul îi sfredelea oasele, dându-i senzația că în măduvă are înfipte cristale de gheață. Blestemă în gând ploaia, apoi clătină clopoțelul de argint.

— Declar şedința deschisă!

Era apăsat de gânduri. Va cere Consiliului celor Zece, pe care-l prezida în această lună, să ia hotărâri grave.

Consilierii se agitară câteva clipe, desfăcându-şi mapele din piele roşie, cu însemnele Serenissimei Republici a Veneției

somptuos reliefate în aur.

Gabriele Moro îşi întinse mâinile pe masă. Faldurile mânecilor lui de mătase roşie luceau discret, ca şi broderiile cuverturii de brocart ce acoperea tăblia lată şi foarte lungă.

— Îmi revine sarcina neplăcută de a aduce la cunoştinţa Senioriilor Voastre un fapt de o excepţională gravitate. Un caz care va stârni un mare scandal, fiindcă într-o oarecare măsură aminteşte crima de înaltă trădare a lui Marino Falieri. Şi acum, ca şi atunci, este angajată persoana dogelui.

Consilierii care nu fuseseră încă informaţi de ancheta deschisă din ordinul lui Gabriele Moro se priviră stupefiaţi. Partizanii şi adversarii dogelui Francesco Foscari se înfruntară din ochi. Se ştia de mai multă vreme că în sarcina lui Jacopo Foscari, fiul dogelui, fuseseră aduse grave acuzaţii. Dar că şi şeful Statului putea fi implicat, le părea de neconceput.

Gabriele Moro făcu o pauză, destinată să sporească tensiunea nervoasă a interlocutorilor. Integritatea şi imparţialitatea lui erau îndeobşte cunoscute. Preambulul său devenea cu atât mai surprinzător.

— Am în această mapă, reluă Moro, o scrisoare semnată de Jacopo Foscari, care stabileşte, fără posibilitate de tăgadă, legăturile lui culpabile cu duşmanii declaraţi ai Republicii: ducele de Milano şi sultanul turcilor. Jacopo Foscari a furnizat acestor personaje informaţii secrete, politice şi militare, de natură a pune în primejdie existenţa Statului. Învinuirile formulate de Luigi Dandolo s-au dovedit deplin întemeiate.

Gabriele Moro puse la dispoziţia consilierilor scrisoarea incriminantă, care circulă din mână în mână, stârnind exclamaţii de indignare sau de îndoială, în funcţie de atitudinea fiecărui membru al consiliului faţă de doge şi de familia acestuia.

Pietro Malipiero, un simpatizant al lui Francesco Foscari, citi scrisoarea şi, după ce făcu o schimă dispreţuitoare, o trecu mai departe.

— Cine îmi garantează că nu este un fals? Prin mâinile noastre au trecut multe plastografii, în cele din urmă aruncate la coş. După cum prea bine ştiţi, Jacopo Foscari nu are acces la secretele de stat.

— Atunci cine i le-a furnizat? Vreun înalt demnitar al Senioriei? Dogele însuşi? întrebă veninos Niccolo Molin.

Pietro Malipiero se înfierbântă:

— Terminați cu aluziile! Puneți punctul pe *i!* Îl bănuiți pe doge de înaltă trădare?

Jacopo Loredan interveni cu ironie acidă:

— Onorabilul consilier Malipiero acuză pe acuzatori. Ce interes are consilierul Malipiero să încerce a spăla de păcate pe fiul dogelui? Şi eventual pe doge însuşi?

Atacul lui era direct şi extrem de dur. Dar imparțialitatea lui rămânea discutabilă. Se ştia că tatăl său, Pietro Loredan, căpitanul general al armatelor Republicii, fusese contracandidatul lui Francesco Foscari la alegerile de doge, dar că fusese învins de acesta. Întrebările lui Jacopo Loredan nu erau însă lipsite de logică. Cu acelaşi calm reluă:

— Aş fi înțeles îndoielile colegului nostru, consilierul Malipiero, în autenticitatea scrisorii supuse Consiliului dacă trecutul lui Jacopo Foscari ar fi fost imaculat. Uită consilierul Malipiero că Jacopo Foscari a fost condamnat pentru prima oară în 1445 fiindcă a violat legea care interzice dogelui şi rudelor sale să primească daruri de la persoane din afara familiei? Uită consilierul Malipiero că acelaşi Jacopo Foscari a fost exilat din Veneția deoarece a planat asupra lui bănuiala, în parte dovedită, că a ucis pe Almoro Donati, una dintre cele trei căpetenii ale Consiliului celor Zece? Almoro Donati, care a pronunțat prima lui condamnare?

— Ai recunoscut chiar dumneata, *Messer* Loredan, că vina lui Jacopo Foscari în această afacere nu a fost niciodată deplin dovedită. Este nedrept şi inuman să condamni un om la o pedeapsă infamantă numai în temeiul unor prezumții.

Gabriele Moro aruncă în balanță un nou argument:

— Autenticitatea scrisorii semnate de Jacopo Foscari a fost stabilită de cinci grafologi, cu o reputație deasupra oricăror bănuieli.

— Sunteți sigur că n-au intrat în joc şi unele influențe din afară? întrebă Pietro Malipiero, fără să se lase descumpănit. Cunosc efectul campaniilor de intimidare. Dispuneți şi de alte probe?

Consilierii îşi îndreptară privirile asupra lui Gabriele Moro. Duelul devenea tot mai strâns. Moro scoase din mapă câteva coli de hârtie, scrise mărunt.

— Aveți aici declarația unui agent al lui Jacopo Foscari, care

i-a adus o pungă cu diamante, perle şi zece mii de ducaţi din partea sultanului Mehmed. Diamantele, perlele şi banii, găsiţi dealtfel asupra agentului, au şi fost depuşi în tezaurul Republicii. Chitanţa se află la dosarul cauzei. Mai are nevoie şi de alte probe onorabilul consilier Pietro Malipiero?

Malipiero bătea nervos cu degetele în tăblia mesei. Vru să riposteze, dar se abţinu.

Jacopo Loredan luă cuvântul:

— Cer punerea sub acuzare şi trimiterea în judecată a lui Jacopo Foscari, pentru crimă de înaltă trădare!

Consilierul Giovanni Venier, un personaj venerabil, eliberat de pasiunile şi prejudecăţile tinereţii, interveni cu glas domol:

— Evident, nu ne putem împotrivi ca cererea onorabilului consilier Loredan să fie pusă la vot. Este foarte probabil să fie admisă de majoritatea consilierilor. Dar un proces de asemenea natură este susceptibil să arunce o umbră compromiţătoare asupra instituţiilor Serenissimei Republici. Trădarea dogelui Marino Falieri este încă vie în mintea veneţienilor. Judecarea lui Jacopo Foscari va împroşca inevitabil cu noroi şi numele dogelui Francesco Foscari, părintele său. Nu trebuie să dăm uitării serviciile eminente aduse de Francesco Foscari Veneţiei!

— Siguranţa Republicii primează înainte de orice alte considerente! declară neînduplecat Niccolo Molin. Dacă dogele a săvârşit greşeli, cu sau fără intenţie, trebuie să sufere consecinţele!

Jacopo Loredan, ca şi tatăl său, condamnase întotdeauna politica externă continentală a dogelui, care neglijase posesiunile de peste mări. Şi de data aceasta atacă violent:

— Nu ne este îngăduit să acoperim corupţia, oricât de înalte ar fi personajele angajate. Datorită trădării lui Jacopo Foscari şi incompetenţei secretarului de stat al armatei şi al marinei – un om de casă al dogelui – imperiul nostru maritim este compromis, iar Bizanţul, aliatul Veneţiei, se află în primejdie de moarte. Orice indulgenţă din partea noastră ar echivala cu o complicitate la crima de înaltă trădare săvârşită de Jacopo Foscari. Trebuie acţionat cu energie şi severitate! Dacă va fi cazul, îl vom destitui pe doge însuşi!

Gabriele Moro puse la vot trimiterea în judecată a lui Jacopo Foscari. Consiliul o admise cu şapte voturi pentru şi două

voturi contra.

* * *

În cortul său, sultanul Mehmed studia harta Constantinopolelui, când kapi-agasi – mareşalul palatului – i se înfăţişă spre a-i raporta sosirea în tabără a grofului Laszlo Kemenyi, ambasadorul regatului ungar, care cerea să fie primit în audienţă. Intrigat, padişahul îl chemă pe Zaganos-Paşa.

— Nu vreau să-l primesc pe trimisul Ungariei înainte de a afla ce gânduri are. Încearcă să-l descoşi. Dacă refuză să-ţi comunice scopul venirii sale, ţine-l cu vorba, plimbă-l, oferă-i un banchet, îmbată-l, aruncă-i în braţe cele mai voluptuoase femei sau cei mai frumoşi băieţi, după preferinţă. În cazul că este purtătorul unui ultimatum, trebuie să amânăm primirea lui până ce cucerim mai întâi Constantinopolele. Fă în aşa fel încât ambasadorul să nu poată intra în contact cu marele vizir! Ai înţeles?

Zaganos îşi luă în serios rolul. Ipoteza formulată de sultan era într-adevăr tulburătoare. Ieşi personal în întâmpinarea grofului şi îl preveni, cu toate menajamentele, că Înălţimea Sa Padişahul era uşor suferind, dar că îndată ce se va simţi mai bine, îi va acorda audienţa solicitată.

— Până atunci mă voi strădui să vă fac cât mai plăcută şederea în mijlocul nostru, îi vorbi cu desăvârşită politeţe Zaganos-Paşa.

Îl pofti apoi în cortul său şi îl tratã cu o îmbelşugată gustare.

— Aş putea să cunosc scopul vizitei dumneavoastră? îl întrebă zâmbind vizirul armatei în vreme ce se înfruptau dintr-un delicios şerbet de trandafiri.

— Regret, Excelenţă, dar nu mi-e îngăduit să vă satisfac curiozitatea, răspunse groful cu aceeaşi amabilitate. Pot să vă informez doar că sunt purtătorul unui mesaj personal al suveranului meu, regele Vladislav, destinat înălţatului vostru padişah.

Vizirul îşi ascunse dezamăgirea.

— Am dat poruncă să vi se pregătească un cort cu mai multe încăperi, pentru dumneavoastră şi pentru persoanele care vă însoţesc. Diseară veţi accepta, sper, să fiţi oaspetele meu la un banchet pe care-l voi oferi în cinstea dumneavoastră.

Ambasadorul îşi dădu seama că Zaganos-Paşa se folosea de

acest tertip spre a-i întârzia audiența la sultan. Nu avea însă mijloace să-i contracareze manevrele, aşa că se supuse jocului. Zaganos citi contrarietatea oglindită pe chipul ambasadorului, dar se prefăcu a nu o observa. Deşi evita băuturile alcoolice, oferi la cină oaspetelui cele mai rafinate vinuri. Avu plăcerea să constate că groful era mare amator de băuturi tari şi că, după câteva cupe sorbite cu nesaț, devenea volubil, comunicativ. În noaptea aceea ambasadorul se dovedi un adept atât de fervent al lui Bachus, încât slujitorii îl duseră pe brațe până la cortul său.

A doua zi de dimineață, Zaganos îl pofti să-i arate frontul. Era convins că spectacolul forțelor militare otomane în plină acțiune va face mare impresie asupra trimisului regal. Kemenyi admiră disciplina ienicerilor, avântul başibuzucilor, eleganța spahiilor, dar se arătă mai puțin încântat de priceperea tunarilor. În vreme ce vizitau o unitate de artilerie, amplasată pe o poziție în fața porții Sf. Roman, analiză critic tragerile şi efectele lor.

Deodată începu să râdă cu superioritate.

— Nu mă mir că, deşi dispuneți de o artilerie atât de numeroasă şi de puternică, nu ați reuşit să provocați distrugeri ireparabile zidurilor bizantine. Fiecare tun trage în câte un punct al fortificațiilor. Concentrați tirul mai multor tunuri asupra unui singur punct şi veți vedea imediat rezultatele.

Arătă personal artileriştilor turci cum să-şi orienteze tunurile, astfel încât mai multe dintre acestea să lovească simultan acelaşi obiectiv. În urma tirului convergent, un zid care până atunci rezistase cu succes bombardamentelor se prăbuşi pe o mare întindere.

Zaganos-Paşa înregistră lecția. Dădu instrucțiuni unităților de artilerie de pe întreg frontul să folosească procedeul recomandat de ambasadorul ungur. Efectele se dovediră distrugătoare pentru fortificațiile bizantine. În următoarele douăzeci şi patru de ore, bombardamentele provocară stricăciuni mai mari zidurilor decât în tot cursul celor şapte săptămâni care se scurseseră de la începutul asediului.

Apărătorii oraşului asistară consternați, apoi pur şi simplu îngroziți, la prăbuşirea barierei fortificate în mai multe puncte. Repararea breşelor necesita acum un consum de materiale şi

de energie care depăşea posibilităţile asediaţilor. Cu preţul unor eforturi supraomeneşti, generalul Ravduhas şi oamenii de sub comanda lui reuşiră în cursul nopţii următoare să acopere spărturile cu valuri de pământ susţinute de bârne şi de perdele din nuiele împletite. Dar ritmul acesta de muncă nu mai putea fi continuat. Oamenii vlăguiţi cădeau fără să se mai ridice.

Ambasadorul ungur era uluit de iuţeala cu care apărătorii oraşului ridicau noi bariere fortificate în locul celor distruse.

— Cu asemenea adversari este firesc să aveţi mult de lucru. Vă recomand răbdare şi tenacitate! vorbi lui Zaganos-Paşa. Până la urmă victoria va fi a voastră.

Vizirul armatei se grăbi să repete sultanului îndemnurile binevoitoare ale grofului.

— Faţă de prietenia pe care mi-a arătat-o, deduc că mesajul suveranului său nu poate fi duşmănos. Sunt de părere să-i acordaţi audienţa.

Mehmed îi acceptă sugestia. Spre a-l măguli pe trimisul ungur, îl primi cu toată solemnitatea, în prezenţa căpeteniilor militare şi civile ale imperiului. După ce se ploconi în faţa padişahului, groful citi cu emfază mesajul semnat de stăpânul său:

„Noi, Vladislav Rege, notificăm Înălţimii Sale Sultanului Mehmed Khan urcarea noastră pe tronul Regatului Ungar, asigurându-l totdeodată de dorinţa noastră sinceră de a se stabili între Statele noastre pace şi prietenie eternă. Regretăm că Înălţimea Voastră a pornit cu război împotriva Imperiului Bizantin, cu care păstrăm cele mai cordiale relaţii. Dorinţa noastră cea mai vie este ca Înălţimea Voastră să ridice asediul Constantinopolelui, lăsând populaţia oraşului să trăiască în linişte şi libertate sub ocârmuirea basileului Constantinos, suveranul ei legitim. Un asemenea gest de mărinimie ar întări prietenia dintre ţările noastre. În caz că Înăltimea Voastră va refuza să dea urmare dreptei noastre cereri, Regatul Ungar se va vedea silit să intervină cu armatele sale în sprijinul Imperiului Bizantin. Ţinem să atragem atenţia Înălţimii Voastre că în Apus marile puteri creştine se pregătesc de război. Depinde numai de înţelepciunea Înălţimii Voastre ca în Europa să se instaureze o pace generală, atât de iubită de toate popoarele noastre.”

Pe Mehmed nu-l speriară ameninţările regelui Vladislav. Ştia

că Ungaria era frământată de tulburări lăuntrice şi că ducele Iancu de Hunedoara, singurul duşman declarat şi neînduplecat al Imperiului Otoman, era ţinut departe de treburile statului. Îl impresionase declaraţia referitoare la pregătirile de război ale regatelor creştine din Apus. Dacă vestea aceasta se confirma, trebuia să-şi ia măsuri de apărare. Nu avea de gând să repete cumplita experienţă a străbunului său Baiazid Ildirim, luat prin surprindere de oştile blestematului Timur Lenk.

Dădu ambasadorului un răspuns ambiguu:

— Iau cunoştinţă cu plăcere de urcarea pe tron a Majestăţii Sale Regele Vladislav. Ţin să-l încredinţez, la rândul meu, de toată preţuirea mea şi de prietenia ce o port ţării şi popoarelor de sub stăpânirea sa. Urăsc războiul! Dar am fost silit să-l pornesc împotriva împăratului Constantinos, care a săvârşit acte de duşmănie împotriva mea şi a imperiului meu, uneltind cu cei mai înrăiţi vrăjmaşi ai ţării mele. Voi reflecta cu toată seriozitatea asupra dorinţei exprimate de suveranul Ungariei. Sunt sigur că în foarte scurt timp se va încheia şi în acest colţ al lumii o pace durabilă, spre binele nostru al tuturor.

După încheierea audienţei, ambasadorul se retrase mulţumit numai pe jumătate. Venise cu vorbe goale şi cu formule stereotipe, şi pleca tot cu vorbe goale şi cu formule lipsite de orice semnificaţie.

Rămas în compania sfetnicilor săi, sultanul încercă să ia în derâdere pretinsele pregătiri de război ale lumii apusene.

— Sperietoarea aşa-ziselor înarmări ale regatelor creştine mă lasă rece.

Marele vizir Khalil clătină din cap, manifestând o îngrijorare vizibilă.

— Să-mi fie iertat, Înălţimea Ta, că îndrăznesc a nu-ţi împărtăşi optimismul. Nu ne este îngăduit să tratăm cu uşurinţă declaraţiile regelui Ungariei cu privire la Europa.

Sultanul se posomorî. Nu-i plăcea să fie contrazis. Se feri însă a-l ataca frontal pe Khalil. Nici el însuşi nu ştia ce preţ putea pune pe avertismentele lui Vladislav.

— Şi Maximilian, împăratul Germaniei, m-a ameninţat cu fulgerele sale dacă atac Bizanţul. A făcut ceva până acum?

Khalil rosti cu gravitate:

— Chestiunea aceasta este prea serioasă ca să o lichidăm în

câteva fraze. Propun să o aducem în discuția Divanului.

Sultanul se împurpură la față. Tonul marelui vizir suna a ultimatum. Bătrânul acesta voia să-l pună iarăşi sub tutelă? Dacă evenimentele ar lua o întorsătură neplăcută pentru imperiu, sultanului i s-ar atribui responsabilitatea. El, Mehmed, mai pierduse o dată tronul în urma unui conflict cu acest bătrân încăpățânat!

— Bine, Khalil! Mâine după-amiază convoacă Divanul în şedință extraordinară. Fiindcă suntem în stare de război, la dezbateri vor participa şi căpeteniile militare!

Marele vizir înțelese jocul lui Mehmed. Vizirii, cu excepția lui Zaganos-Paşa, l-ar fi putut înfrânge pe sultan. Ca să-şi întărească poziția, acesta chema pe militari în sprijinul său. Nu era deloc prost padişahul!

În seara aceea Mehmed suspendă consiliul militar în cadrul căruia comandanții de armate îşi prezentau raportul diurn. Însoțit de doi aghiotanți şi de un escadron de gardă, porni să inspecteze tabăra. Voia să se documenteze pe viu asupra stării de spirit a trupelor, a ofițerilor şi mai ales a dervişilor, din rândul cărora se ridicau cei mai primejdioşi provocatori de răzmeriță. Înainte de a angaja bătălia cu marele vizir, voia să ştie dacă se bucura de popularitate printre soldații de rând. Inspecta bivuacurile başibuzucilor, ale spahiilor şi ale ienicerilor, legând scurte discuții cu oamenii.

— Ei, ce ziceți, sfârşitul acestei săptămâni ne va găsi defilând victorioşi pe străzile Constantinopolelui cucerit de noi?

Unii soldați zâmbeau fâstâciți, ori ridicau din umeri, alții mai îndrăzneți, îşi exprimau în vorbe stângace, dar pline de însuflețire, hotărârea de a-i zdrobi pe ghiauri şi de a pune stăpânire pe oraş. După ce-i ascultă zâmbind, le declară cu încredere:

— Vă făgăduiesc: am să vă las pe mână Constantinopolele cucerit! Toate bogățiile lui vor fi ale voastre! Ai voştri vor fi şi locuitorii oraşului! Vreau ca fiecare luptător turc să aibă buzunarele doldora cu aur şi droaie de robi care să-l slujească!

Oamenii i se aruncau la picioare, sărutându-i vârfurile cizmelor.

— Să ne trăieşti, Mărite şi Puternice Stăpâne! Te vom urma până la capătul pământului! Viața noastră îți aparține. Pentru tine suntem gata să murim!

Dervişilor le vorbi plin de respect, aproape cu umilinţă:

— Vouă, purtătorii cuvântului lui Allah, vă făgăduiesc toate odoarele, toate bogăţiile bisericilor şi monastirilor creştine! Lăcaşurile de rugăciune ale ghiaurilor le vom transforma în geamii! Sub bolţile lor drept-credincioşii îşi vor înălţa rugile către Allah şi către Profetul său!

Osmanlâilor fără sarcini bine definite, care însoţeau trupele regulate, le deschise perspective ameţitoare:

— Nu veţi mai cunoaşte lipsurile, sărăcia! Cel mai neajutorat turc va fi mai bogat şi mai puternic decât cel mai înstărit ghiaur! Cele mai frumoase femei vor fi ale voastre! Nu vă rămâne decât să vi le luaţi!

Mehmed se înapoie la cartierul său general obosit, dar plin de mulţumire. Nu le promisese oamenilor nici fericirile cereşti şi nici onorurile sterpe. Îi ispitise făcând să sclipească în închipuirea lor bogăţii mai fabuloase decât comorile reginei din Saaba. Le flatase lăcomia, setea de avuţii, luxura! Reuşise să-i câştige, să-i înflăcăreze, să-i folosească în slujba ambiţiilor lui!

Dar nu-i era de ajuns. În miez de noapte chemă în cortul său pe tânărul Ismail Hamza Iskanderoglu, emir de Sinope şi de Kostamboly, căsătorit cu una din fiicele sultanului Murad. Datorită alianţei sale matrimoniale cu casa domnitoare, emirul îşi manifestase în toate ocaziile devotamentul faţă de Mehmed. Ismail stătu aproape două ore în cortul padişahului.

A doua zi de dimineaţă sultanul convocă pe marele vizir şi pe comandanţii de armate.

— V-am chemat spre a vă înştiinţa că am hotărât să trimit sol la împăratul Constantinos, spre a-i propune deschiderea de negocieri în vederea încheierii războiului fără noi vărsări de sânge. Sper că basileul va înţelege imperativele momentului de faţă şi va accepta cererile noastre rezonabile. Am desemnat în calitate de reprezentant al meu pe emirul de Sinope, care în clipa de faţă se îndreaptă spre ziduri, precedat de steagul alb al parlamentarilor. Am ordonat totdeodată încetarea temporară a ostilităţilor.

Şi Khalil şi generalii se vedeau puşi în faţa faptului împlinit. Teoretic, sultanul era liber să ia orice măsură – oricât de importantă şi de gravă – fără să ceară părerea sfetnicilor săi. Practic însă, în asemenea împrejurări, sultanii obişnuiau a consulta pe marele vizir, care avea în atribuţiile sale şi

departamentul afacerilor externe.

Khalil se străduia să-şi ascundă nemulţumirea. Noua iniţiativă a padişahului fu interpretată de generali ca o accentuare a dizgraţiei în care marele vizir părea să fi căzut în ultima vreme.

Ismail, emir de Sinope, se înfăţişă în faţa porţii Sf. Roman sub faldurile unui steag alb purtat de un soldat din garda imperială. Glasul tunurilor tăcuse pe tot frontul.

Informat de sosirea solului turc, împăratul ordonă căpitanului de Brienne să-i iasă în întâmpinare. Ismail Iskanderoglu era bine văzut la Curte, unchiul său fiind căsătorit cu o principesă din neamul Paleologilor.

După ce emirul, însoţit de de Brienne, pătrunse printr-o breşă a zidului exterior în liniile trupelor creştine, un ofiţer se prezentă spre a-i pune pe ochi o fâşie de mătase menită a-l împiedica să vadă mijloacele de apărare ale asediaţilor.

— Nu e nevoie, zise de Brienne. Emirul Ismail se bucură de prietenia împăratului.

— Vă mulţumesc! răspunse cu gravitate emirul.

Introdus în prezenţa basileului, care-l primi într-o încăpere a turnului de pe malul drept al râului Lycus, emirul salută adânc, după moda orientală. Nutrea o sinceră simpatie împăratului, care-i impusese întotdeauna prin purtarea-i nobilă, plină de mărinimie. Chipul lui Constantinos, pustiit de griji şi de nopţile de veghe, îi făcu milă.

Consilierii imperiali, chemaţi grabnic spre a fi de faţă la primirea emirului, îi aşteptau cu aviditate cuvintele.

— Venirea ta, nobile emir, este o bucurie pentru sufletul meu, spuse basileul. Sper că-mi aduci veşti bune.

— Aş fi cel mai fericit, Mărite Doamne, dacă mi-ar sta în putinţă să-ţi înseninez inima. Din nefericire, legile războiului sunt aspre, neîndurătoare. Lupta Măriei Tale şi a poporului tău împotriva colosului otoman este de la început sortită înfrângerii. Minunile de vitejie pe care le-aţi făcut până acum n-au putut şi nici nu vor putea precumpăni zdrobitoarea superioritate numerică a osmanlâilor.

Emirul ar fi vorbit şi despre pierderile cumplite în oameni şi materiale suferite de armatele sultanului. Pentru fiecare creştin ucis, pieriseră zece turci. Proporţia nu era exagerată, ci zugrăvea cu exactitate înverşunata rezistenţă a apărătorilor Constantinopolelui. Trebuia să fie însă prudent, fiindcă

trădătorii colcăiau în ambele tabere. Era sigur că vorbele sale vor fi transmise sultanului pe căi subterane de înşişi romeii intraţi tainic în slujba acestuia.

— Înălţimea Sa Padişahul, în dorinţa-i sinceră de a evita ororile unui masacru de neînlăturat în condiţiile cuceririi oraşului prin forţă, îţi oferă, Mărite Doamne, posibilitatea de a părăsi nevătămat oraşul, împreună cu toate averile tale, însoţit de sfetnici, de familiile lor şi de toţi romeii dornici să te urmeze. Aceştia vor fi liberi să-şi ia cu ei toate bunurile mobile pe care le vor putea duce. Populaţiei creştine care va prefera să rămână între zidurile oraşului i se vor garanta de către Înălţimea Sa Sultanul viaţa, libertatea cultului şi respectarea averii. În inalterabila sa bunăvoinţă, puternicul meu stăpân este gata să-ţi recunoască suveranitatea asupra Peloponezului pentru tine şi pentru urmaşii tăi, sub suzeranitatea sa. Dacă Măria Ta vei găsi cu cale să respingi această ultimă şi supremă ofertă, oraşul va fi supus din nou grozăviilor asediului, iar după cucerire, toţi bărbaţii vor fi ucişi, în vreme ce femeile şi copiii vor fi luaţi în sclavie.

Împăratul asculta neclintit cuvintele emirului. Voise ca toţi consilierii lui să fie prezenţi, pentru ca niciunul să nu poată pretinde că n-ar fi fost martor la formularea ultimatumului. Când li se va cere părerea, vor răspunde potrivit conştiinţei lor şi în deplină cunoaştere a cauzei.

— Implor pe Majestatea Voastră să cugete temeinic înainte de a da un răspuns. Îndrăznesc să amintesc Majestăţii Voastre că oraşul se află într-o situaţie disperată. Zidurile dărâmate în numeroase puncte nu mai pot oferi protecţie trupelor creştine, vlăguite şi decimate. Populaţia supusă celor mai grozave privaţiuni şi cuprinsă de deznădejde socoteşte că dezastrul abătut asupra ei nu este decât o pedeapsă dumnezeiască pentru nefericita şi nelegiuita Unire cu Roma.

Emirul îşi încheie expunerea. Expresia întipărită pe chipul împăratului era indescifrabilă.

— Nobile emir, rosti Constantinos după câteva momente de gândire, îţi mulţumesc pentru vorbele tale prietenoase, pentru grija ce ne-o porţi, pentru osteneala ta. Voi discuta cu sfetnicii mei oferta stăpânului tău, padişahul. Potrivit rânduielilor diplomatice, un trimis al meu te va însoţi până în tabăra turcească, spre a expune padişahului răspunsul nostru. Te rog

să aştepţi în camera alăturată rezultatul deliberărilor noastre.

Emirul salută adânc şi, înainte de a ieşi, aruncă o ultimă privire asupra consilierilor. Unii stăteau încruntaţi, cu privirile aţintite în pământ. Alţii, cei mai mulţi, ţineau dârzi fruntea sus. În clipa aceea prevăzu răspunsul romeilor.

Căpitanul de Brienne îl conduse într-un culoar de piatră, fără ferestre, luminat şi ziua de torţe aprinse. Emirul admiră ţinuta mândră a francezului. Îi zâmbi cu prietenie.

— Mi-ar fi plăcut să luptăm umăr la umăr!

Căpitanul ridică uşor colţul buzelor:

— Mi-ar fi plăcut să ne întindem mâna prieteneşte, între prieteni!

Emirul clătină din cap.

— Înţelepte cuvinte, căpitane!

Apoi tăcu, afundându-se în gânduri.

Într-un târziu apăru marele şambelan Sphrantzes, urmat de un personaj în armură militară.

— Luminate emir, căpitanul Mobalis, aici prezent, te va însoţi până în tabăra turcească, spre a supune sultanului tău răspunsul împăratului Constantinos şi al consilierilor săi. Nu-mi doresc, emirule, decât să ne revedem în împrejurări mai plăcute decât cele de azi.

— Rămâi cu bine, *Clarissime*! rosti protocolar Ismail Iskanderoglu.

O oră mai târziu, căpitanul Mobalis, flancat de emirul de Sinope, se înfăţişa lui Mehmed al II-lea, care-l primi în faţa cortului său, astfel ca răspunsul împăratului Constantinos să fie auzit de cât mai multă lume. Erau prezenţi acolo şi viziri, şi generali, şi ofiţeri superiori, şi soldaţi din trupele de gardă, şi dervişi.

Mobalis dădu citire răspunsului scris al basileului către padişah:

„Dacă vrei, Mărite Sultane, să trăieşti în pace cu noi, aşa cum au trăit şi părinţii tăi, mă voi bucura şi voi înălţa mulţumiri lui Dumnezeu. Să nu uiţi că oraşul acesta a fost pentru strămunii tăi o a doua patrie. În vremuri de restrişte, între zidurile lui şi-au găsit limanul, iar strămoşii mei i-au ocrotit şi i-au iubit ca pe propriii lor copii. Cei care ne-au voit răul şi au încercat să ne urgisească au fost pedepsiţi de Atotputernicul. Dacă vrei să ajungem la înţelegere, păstrează cetăţile şi pământurile pe care

ni le-ai răpit pe nedrept. Ți le lăsăm, fiindcă iubim pacea şi prietenia între oameni, chiar dacă aceasta ne păgubeşte uneori. Ceva mai mult, suntem gata să-ți plătim un tribut, pe care te poftim să-l hotărăşti. Apoi du-te cu Dumnezeu şi lasă-ne să ne bucurăm de libertate. Ştim! Nădăjduieşti să câştigi acest război. Dar cine îți garantează că victoria va fi a ta? S-au mai văzut întorsături ale destinului care au năruit cele mai abile planuri. Cât priveşte oraşul Constantinopole, nu ți-l pot da, fiindcă acest lucru nu stă în puterea mea şi nici a altcuiva din locuitorii lui. Intact l-am primit de la moşii şi strămoşii noştri, şi intact avem datoria să-l predăm celor ce ne vor urma în veacul veacurilor. Dacă vrei totuşi a ne sili să ne batem, ne vom bate până la moarte. Ne-am ales drumul fără şovăire. Preferăm să pierim ca oameni liberi decât să trăim în robie."

Când auzi contrapropunerile împăratului Constantinos, padişahul izbucni în râs:

— Stăpânul tău este gata să plătească un tribut hotărât de mine. Dacă i-aş cere o sută de mii de besanți de aur anual, nu i-ar putea achita nici dacă s-ar vinde cu toți miniştrii lui şi cu întreaga populație a oraşului. Condițiile mele nu îngăduie tocmeală. Repet, sunt hotărât să permit împăratului şi locuitorilor Constantinopolelui care vor să-l urmeze să se retragă cu toate averile în Moreea. Dacă oraşul va rămâne pustiu, îl voi repopula cu oameni aduşi tocmai din străfundurile Asiei. Imperiul meu dispune de rezerve umane incomensurabile. Stăpânul tău, ambasadorule, nu este destul de tare spre a-mi face contrapuneri. Are însă de ales: fie predarea oraşului evacuat de toți romeii, fie moartea prin sabie! Ar mai fi o cale: să mi se supună şi să treacă la islamism cu toți ai lui. Dacă până în două ore nu alege una din aceste soluții, reiau ostilitățile, cu toate gravele consecințe ce vor decurge pentru constantinopolitani! Eşti liber să te întorci la împăratul tău!

Căpitanul salută scurt, se răsuci pe călcâie şi plecă spre poarta Sf. Roman.

Sultanul intră singur în cort, unde îl aştepta masa pusă. Prânzul lui dură exact o oră. Când nisipul din clepsidră se scurse fără ca trimisul basileului să se fi înfățişat în fața cortului imperial, Mehmed dădu la o parte tipsia cu fructe din care se înfruptase până atunci şi, ridicându-se în picioare,

porunci aghiotantului său:

— Comunică generalilor Zaganos, Karagea, Işak şi Hamza ordinul meu de a relua bombardamentele!

Khalil prânzise în compania lui Mahmud-Paşa, iar acum se îndrepta călare spre cortul sultanului, unde avea să aibă loc şedinţa Divanului. Tunurile bubuiau iarăşi de-a lungul întregului front.

Marele vizir ştia că dezbaterile din această după-amiază aveau să fie hotărâtoare pentru cariera, pentru viitorul său politic, pentru existenţa sa. Când intră în cortul vast din incinta cartierului general al padişahului şi văzu mulţimea de personaje convocate din ordinul lui Mehmed, se întunecă la faţă. Prefera adunările restrânse, cu sfetnici puţini, cărora le cunoştea dinainte capacitatea, slăbiciunile, reacţiile. În asemenea cazuri ştia pe ce prieteni se putea bizui şi de ce duşmani trebuia să se ferească. Acum însă trebuia să se aştepte la lovituri neprevăzute din partea acestor oameni mediocri, versatili, gata să treacă de partea fracţiunii care – în concepţia lor – avea să câştige partida. Va trebui să se bată pe terenul pregătit cu abilitate şi viclenie de sultan.

De la o vreme Khalil se simţea apăsat de presentimente tulburi. Îl măcina o teamă insidioasă, neînţeleasă, care-i săpa moralul tocmai acum, când avea mai multă nevoie ca oricând de toate armele de luptă ale spiritului său.

Curând după sosirea sa, şambelanul de serviciu intră zăngănindu-şi pintenii.

— Înălţimea Sa Padişahul! anunţă cu glas metalic.

Mehmed îşi făcu apariţia şi, după ce se aşeză pe tron, aruncă o privire semicirculară asupra sfetnicilor prosternaţi, întârziind asupra lui Khalil şi a lui Zaganos, campionii luptei care avea să se încingă în curând.

— Cunoaşteţi cu toţii rezultatul ofertei rezonabile pe care am făcut-o împăratului Constantinos, vorbi sultanul cu acel timbru de voce aspru pe care-l folosea ori de câte ori voia să intimideze. Basileul a ales războiul. Mi-a impus războiul. Vreau să ascult acum opiniile voastre, spre a lua o hotărâre care să oglindească voinţa întregii armate, a întregului popor.

Marele vizir îşi dădu seama că era pus în faţa faptului împlinit. Dar nu cedă. Se ridică cel dintâi, spre a slăbi curajul acelor partizani ai continuării războiului care depindeau direct

de el.

— Stărui să cred că ridicarea asediului se impune şi că luarea neîntârziată a acestei măsuri ar dovedi nu numai înțelepciune, dar şi prevedere politică. De două luni batem pasul pe loc, fără să fi cucerit un metru de pământ. În tot acest timp am suferit numeroase eşecuri, care au necesitat schimbări în cadrul înaltelor comandamente. Asediul Constantinopolelui a reuşit să împace până şi pe doi duşmani ireductibili, Republica Genovei şi Serenissima Republică a Veneției, care s-au aliat cu Bizanțul împotriva noastră. Deținem chiar informații că flota de război a Veneției s-ar afla în drum spre Constantinopole. Solidaritatea popoarelor creştine, ațipită în ultima vreme, prinde iarăşi să se trezească. Ştim cu toții ce grele încercări au constituit cruciadele pentru Islam. Imprudențele noastre politice şi militare sunt pe punctul de a face să renască o nouă coaliție antiotomană. Imperiul nostru, în granițele lui de azi, a fost durat de-a lungul secolelor cu prețul unor jertfe grele. Nu ne este îngăduit să riscăm totul pe o singură aruncătură de zar.

Mehmed îşi juca nervos între degete şiragul de chihlimbar. Khalil îl acuza – pe ocolite – de incompetență şi iresponsabilitate. Începuse să depăşească măsura bătrânul.

— Chiar dacă vom reuşi să cucerim Constantinopolele, continuă marele vizir, vom plăti acest succes cu lacrimi de sânge. Creştinătatea, ulcerată de acest afront, ne va târî în războaie fără sfârşit, care ne vor secătui de puteri. Generațiile viitoare vor plăti greşelile noastre… Ar fi fost mult mai înțelept, cred eu, dacă ne-am fi mărginit să exercităm asupra Constantinopolelui presiuni economice, care, mai devreme sau mai târziu, l-ar fi făcut să ne cadă în mână asemenea unui fruct copt… Ne aflăm într-un moment de răscruce. Un singur pas greşit ne poate duce la dezastru. Iată de ce propun să acordăm condiții acceptabile de pace împăratului Constantinos mai înainte ca nenorociri mari să se abată asupra noastră.

Khalil se înclină în fața sultanului sufocat de mânie şi se aşează calm pe locul său.

Atunci se ridică Zaganos-Paşa. Demnitarii civili şi militari se foiră câteva clipe, stârniți anticipat de duelul care avea să urmeze. Duşmănia neîmpăcată dintre Khalil şi vizirul armatei era arhicunoscută. Spre deosebire de ponderația

antevorbitorului, Zaganos se dezlănțui într-o violentă diatribă, atacând nu numai teza lui Khalil, dar şi persoana acestuia:

— Preaînălțate Sultan, nu se cuvine să te întristeze cuvintele marelui vizir şi nici să te abată de la mărețele tale planuri. Dispui de forțe militare mai numeroase şi mai puternice decât toate armatele lui Alexandru cel Mare. Cu mijloace modeste, acest macedonean cu sânge regal a izbutit să-şi înfrângă toți adversarii şi să-şi făurească un uriaş imperiu. Prea-mărite Sultane, geniul lui Alexandru sălăşluieşte azi în ființa ta! Întreaga creştinătate tremură numai la auzul numelui tău! Şi acum, când eşti mai aproape ca oricând de împlinirea marelui vis islamic, cucerirea Constantinopolelui, ai putea fi ispitit să dai înapoi? Îndrăzneşte, Stăpâne, şi mergi înainte, căci la capătul drumului te aşteaptă victoria şi o glorie nepieritoare! Marele vizir Khalil este stăpânit de teama constituirii unei puternice coaliții creştine antiotomane. Sunt sigur că se înşală. Azi, Apusul nu mai reprezintă pentru noi un pericol! Creştinătatea este dezbinată. Regii se bat între ei pentru un os. Sunt orbiți de interese meschine. În condițiile acestea, cum îți închipui, Stăpâne, că vor izbuti să constituie o armată de mari proporții care să ne invadeze țara? Marele vizir Khalil ne amenință cu gogorița flotei de război venețiene. Dacă flota aceasta atât de des pomenită ar fi avut realmente de gând să vină în ajutorul Constantinopolelui, ar fi avut timpul s-o facă chiar dacă ar fi navigat cu iuțeala melcului. Să nu ne speriem de stafii, Preaînălțate Sultane! Şi nici să nu luăm drept bune alarmele închipuite ale marelui vizir! Ofensiva împotriva Constantinopolelui trebuie să continue cu îndârjire sporită! Bombardamentele să fie intensificate! Avem tunuri şi pulbere destulă. Zilele acestea alte tunuri şi noi cantități de pulbere detonantă au sosit din Franța, din Republica Venețiană însăşi. Nu te lăsa abătut de la drumul tău, Mărite Sultane! Să ai încredere în tine, în geniul tău, în brațul nostru! Vom cuceri Constantinopolele! Sunt tot atât de sigur de izbândă cum sunt sigur că mâine va fi iarăşi zi!

După Zaganos ceru cuvântul Karagea-Paşa, comandantul suprem al contingentelor din Tracia:

— Nicio forță din lume nu poate zăgăzui expansiunea Islamului! Prefer să cad pe câmpul de bătălie, purtând steagul verde al Profetului, decât să-mi rotunjesc pântecele şi averile în

vreme de pace!

Marele şeic Ak-Şamezeddin clamă cu fanatică înflăcărare, scoțându-şi iataganul din teacă:

— Sunt gata să înfig iataganul ăsta în pieptul primului om care-mi va mai vorbi de pace! Războiul constituie raţiunea noastră de a fi!

Înțeleptul şi venerabilul *ulema* Ahmed Kuroni, cel care veghea la aplicarea strictă a prescripțiilor *Coranului*, declară cu vehemenţă:

— Pacea şi Islamul sunt două noțiuni care se exclud. Chiar dacă în politica externă preamărim uneori beneficiile păcii, nu o facem decât spre a arunca praf în ochii naivilor. Războiul este rostul nostru!

Reşat Nuri, tânărul agă al ienicerilor, strigă, cuprins de extaz mistic:

— Victoria Islamului sau moartea! Nu există alternativă! Cei care vorbesc de pace sunt fie nebuni, fie trădători!

Generalii tineri vociferau, rostind cuvinte de ameninţare la adresa defetiştilor. Partizanii lui Khalil, în marea lor majoritate civili, nu îndrăzniră să se ridice împotriva valului. Terorizaţi, se uitau când la sultan, pe care-l molipsise entuziasmul militarilor, când la marele vizir, care asculta impasibil tiradele războinice.

Padişahul ridică mâna, cerând linişte:

— Zaganos-Paşa, du-te în mijlocul soldaților şi cere-le să-şi spună cuvântul, căci ei sunt aceia care-şi varsă sângele pe câmpul de bătălie!

„Demagogie! Demagogie ieftină!” reflectă Khalil scârbit.

— În aşteptarea ta vom continua discuțiile, adăugă Mehmed, făcând semne lui Zaganos să plece.

Vizirul armatei părăsi euforic cortul imperial. Khalil nu mai asculta îndemnurile isterice ale militarilor, angajamentele lor grandilocvente de a-şi dărui viaţa pentru sultan, pentru imperiu. Cufundat în gânduri, căuta arme de apărare împotriva atacurilor lui Zaganos şi ale partizanilor săi. Deodată tresări. De afară se auziră, umflându-se ca vuietul unei avalanşe, uralele trupelor masate în jurul colinei pe care fusese durat cartierul general al sultanului.

În clipa aceea Khalil înțelese că pierduse partida. Zaganos şi oamenii lui îl manevraseră cu dibăcie, perfid. „Nu-mi rămâne

decât să-mi număr zilele pe care le mai am de trăit!" cugetă cu amărăciune. Încercă să-şi imagineze senzaţia provocată de laţul de mătase neagră când se strânge în jurul gâtului. Suspină. „Orice început trebuie să aibă şi un sfârşit"…

În aceeaşi seară, după şedinţa Divanului, care se încheiase cu înfrângerea marelui vizir, Zaganos-Paşa supuse padişahului un raport documentat, subliniind moralul ridicat al trupelor otomane, hotărârea lor fermă de a cuceri Constantinopolele. Stărui asupra excelentei lor pregătiri de luptă şi a belşugului de armament, factori esenţiali în bătălia finală care avea să se angajeze. Analiză apoi în paralel epuizarea trupelor inamice, lipsa lor de aprovizionare, pierderile de neînlocuit pe care le suferiseră în cursul celor cincizeci de zile de asediu. Zugrăvi apoi tragica stare a fortificaţiilor oraşului, în mare parte distruse. În concluzie, Zaganos-Paşa arătă că erau întrunite cele mai favorabile condiţii pentru declanşarea unui asalt general asupra Constantinopolelui.

Sultanul lovi cu pumnul în masă.

— Asta vom şi face! Îi voi dovedi lui Khalil că nu este decât o cobe, un defetist! Începi imediat pregătirile pentru marele asalt! Vor participa trei sute de mii de oameni, care vor ataca în valuri, astfel ca ghiaurii să nu aibă o clipă de răgaz. Sunt puţini la număr şi, în actuala lor condiţie fizică, nu vor fi în stare să reziste la infinit presiunii mereu reînnoite a trupelor noastre. În cursul zilei de mâine, ienicerii, spahiii, başibuzucii, elementele care însoţesc trupele regulate vor ţine un post riguros. Se vor oficia cele şapte rugăciuni şi spălările rituale legiuite de *Coran*. În acest chip vom pregăti sufleteşte soldaţii pentru marea bătălie şi vom da satisfacţie dervişilor, apărătorii zeloşi ai prescripţiilor religioase. Din clipa de faţă şi până la asaltul final, toţi militarii, începând cu generalii şi terminând cu ultimele elemente ale trupelor auxiliare, vor sta la posturile lor! Cei care le vor părăsi – pentru orice motiv – se fac pasibili de pedeapsa cu moartea! La noapte vei întocmi ordinele de operaţii împreună cu Işak, Mahmud, Karagea şi Hamza! În preziua atacului să aduni ofiţerii aici, în faţa cortului meu! Am să le vorbesc. Mâine de dimineaţă voi inspecta personal trupele. Să te văd la lucru, Zaganos! Vreau să văd ce poţi! Acum eşti liber!

Zaganos-Paşa se prosternă plin de umilinţă, apoi părăsi

cortul imperial.

Rămas singur, Mehmed se întinse pe o sofa. Era atât de agitat, încât simțea pulsațiile sângelui în tâmple. Îl frământau gândurile. Potrivit informațiilor furnizate de agenții lui Yakub-Paşa din Constantinopole, foametea care bântuia oraşul luase asemenea proporții, încât o rezistență prelungită n-ar mai fi fost posibilă. Trupele creştine decimate dădeau semne de istovire. În asemenea condiții, basileul va fi obligat să capituleze fără luptă. Dar el, Mehmed, nu avea timp să aştepte. Trebuia să cucerească oraşul mai înainte ca Apusul să se mişte. Nu-i era îngăduit să nesocotească în totul avertismentele lui Khalil…

A doua zi de dimineață îşi îmbrăcă veşmintele de ceremonie, brodate cu aur şi acoperite de pietre scumpe. Sultanii care-l precedaseră se îmbrăcau îndeobşte sobru, ca şi războinicii turci, supuşii lor. El, Mehmed, atribuindu-şi calitatea de urmaş al basileilor, înțelegea să se înconjoare de întreaga pompă bizantină, de acea măreție teatrală care le ridicase pe culmi de legendă prestigiul.

Când ieşi din cort, trompetele sunară „onorul la sultan". Soldații din garda imperială prezentară armele. Mehmed încălecă pe calul său acoperit cu un somptuos valtrap de brocart, apoi, urmat de ofițeri din casa militară, porni să inspecteze trupele orânduite pe poziții.

* * *

Haldun adăpa în râul Lycus cei patru cai personali ai sangiac-bey-ului Omer Seyda, când auzi dinspre tabăra spahiilor urale atât de puternice, încât acoperiră până şi bubuiturile tunurilor. Curios ca o babă, porni pe povârnişul malului în sus, trăgând de căpestre telegarii. Când ajunse în tabără, văzu o mulțime de spahii şi de cabeli adunați în jurul câtorva trompeți călări, escortă a unui crainic imperial ce dădea citire unei proclamații. Fiecare pasaj era salutat de aplauze şi de aclamații. Când Haldun ajunse îndeajuns de aproape de crainic spre a-i putea desluşi vorbele, prinse un sfârşit de frază greu de înțeles:

— …ale voastre vor fi toate comorile. Îmi întăresc făgăduiala făcând jurământ în numele lui Allah, al lui Mahomed şi al celor două mii de prooroci, în memoria părintelui meu – răposatul

sultan Murad – pe capul copiilor mei şi pe sabia lui Osman!

Ovațiile izbucniră iarăşi, furtunoase.

— Trăiască Sultanul Mehmed!

— Trăiască Stăpânul şi binefăcătorul nostru!

— Trăiască Padişahul!

— Numele lui să fie binecuvântat de Allah!

— Glorie veşnică Padişahului!

— *Allah ilallah, Mahomed profetam marladî!*

Crainicul făcu sul proclamația, apoi plecă, urmat de trompeți, spre a răspândi cuvintele sultanului şi în alte părți ale taberei.

— Ce-a spus? Ce-a spus? întrebă Haldun pe un tânăr cabel, căci nu îndrăznea să tulbure pe un spahiu.

Ochii cabelului reflectau o bucurie sălbatică. Îl bătu pe Haldun cu palma peste umăr.

— Bucură-te şi tu, fecior al lui Mahomed! Padişahul a făgăduit să ne dea pe mână Constantinopolele.

Haldun era cam greu de cap.

— Cum să ni-l dea dacă nu este încă al nostru?

— După ce-l vom cuceri, omule!

Ține-calul îşi vârî degetele bătătorite, cu unghii îndoliate, sub turbanul soios şi începu să se scarpine nedumerit.

— Şi ce-o să fie al nostru?

— Întreg oraşul, cu toți locuitorii şi cu toate comorile lui. O să avem atâtea bogății, încât n-o să mai ştim ce să facem cu ele. Dacă luăm numai câte zece aspri pe fiecare ghiaur înrobit, şi tot ne umplem de aur! O să avem însă atât de mulți robi, încât n-o să găsim cumpărători şi or să ne rămână pe cap. Până la urmă o să împletim din bărbile şi pletele lor frânghii pentru şei şi căpestre. Fiecare soldat o să aibă un harem cu câte o sută de femei şi de fecioare.

Haldun se scărpină şi mai aprig.

— Eu aş vrea numai fecioare!

Cabelul începu să râdă.

— Țap bătrân, te trage inima la fecioare! Mai bine pregăteşte-te să-i urezi padişahului viață lungă şi cuceriri fără de sfârşit! Căci o să vină în mijlocul nostru. Să-i spui câteva cuvinte frumoase, ştii, cu întortocheri, aşa cum face imamul!

Haldun se înspăimântă.

— Eu? Tocmai eu? O să mi se împleticească limba!

— Trebuie să-i vorbeşti în numele ține-cailor din sangiacul

stăpânului tău, Omer Seyda! Aşa e datina!

Haldun clătină jalnic din cap.

— Dacă aşa e, o să mă supun!

Cabelul îl bătu din nou pe umăr şi se îndepărtă râzând. Rămas cu caii pe care-i ținea de căpestre, Haldun se uită în jur la spahiii şi la cabelii care se veseleau, comentând proclamația padişahului. Numai el era posomorât, fiindcă îl strivea grija. Ce va spune sultanului ca să nu-l supere?

Duse caii în țarcul lor, şi acolo, printre bidiviii neastâmpărați, se aşeză pe pământ, turceşte, şi începu să cugete. Deodată auzi trompetele vestind „onorul la sultan". Se stârni mare agitație. Spahiii, cabelii se aliniau de-a lungul drumului pe care avea să treacă darnicul lor stăpân, padişahul. Sangiac-bey-ul Omer Seyda ieşi din cort şi se aşeză cu ofițerii lui în fața frontului.

Haldun se strecură în primele rânduri ale spahiilor, îşi scutură la repezeală hainele de colb şi de resturi de fân, îşi netezi barba, mustățile şi, în aşteptarea sultanului, continuă să-şi stoarcă mintea, căutând cuvintele pe care avea să le rostească în numele ține-cailor.

Văzu în depărtare scăpărări de lumină, ca şi când ar fi fulgerat, deşi cerul era senin. Auzi ropot de cai şi ovații care creşteau în putere. Când spahiii şi cabelii din jurul lui începură să răcnească aclamându-l pe sultan, ieşi din front spre a-şi debita vorbele de mulțumire pe care – cu chiu, cu vai – le pregătise în vreme ce stătuse în țarc printre cai. Dar un spahiu îl trase de haină.

— Ce, ai înnebunit? Înapoi, omule!

Haldun se uită înfricoşat şi descumpănit la spahiul care-l interpelase, apoi la cortegiul imperial care se apropia în galopul telegarilor. Nimbul de scăpărări ce înconjura făptura padişahului îl orbi. Mehmed al II-lea trecu ca un vârtej prin fața lui, agitându-şi în chip de salut mâna înmănuşată.

— Mărite Doamne! bolborosi Haldun.

Calul unui ofițer din garda imperială îl luă în piept, proiectându-l peste spahiii dinapoia sa. Şocul făcu să sară cât colo turbanul lui Haldun, care rămase cu capul lui ras şi rotund ca o bilă descoperit în văzul lumii.

— Băgați-l la carceră! porunci sangiac-bey-ul Omer Seyda.

Haldun se văzu luat pe sus de nişte cabeli şi zvârlit într-un fel

de cuşcă strâmtă, cu gratii, de înălțimea unui om, folosită pentru disciplinarea soldaților căzuți în greşeală.

Stând în picioare, căci spațiul era prea restrâns spre a-i îngădui să se aşeze jos, Haldun suspină fericit. Allah întorsese în aşa fel lucrurile încât îl scutise să se facă de batjocură, bâlbâindu-se în fața padişahului. Nu-i mai rămânea decât să devină stăpânul celor o sută de fecioare creştine, care i se vor cuveni după cucerirea Constantinopolelui…

Sangiac-bey-ul Omer Seyda era scârbit. Asediul acesta nu-i plăcea deloc. El, spahiu coborâtor din buni şi străbuni spahii, legați de războiul de mişcare prin însăşi profesiunea lor de luptători călări, se vedea silit să renunțe la pasionantele şarje de cavalerie, spre a-şi îngropa oamenii în tranşee, ori a-i ascunde după valuri de pământ, în aşteptarea unor atacuri pedestre asupra fortificațiilor constantinopolitane. Padişahul făgăduise generalilor, ofițerilor şi soldaților săi bani, sclavi şi mai ales sclave. El, Omer Seyda, era prea bogat spre a-l mai încânta câteva mii de aspri în plus şi prea vârstnic spre a se mai bucura de plăcerile carnale. Visul lui ar fi fost să moară şarjând inamicul în fruntea spahiilor săi.

Deopotrivă cu majoritatea ofițerilor din vechea gardă, privea cu neîncredere tinerețea şi avânturile sultanului. Avusese însă prudența să nu-şi destăinuie nimănui opiniile, fiindcă nu se bizuia pe discreția oamenilor. Fusese de față când padişahul trecuse în revistă trupele călări, pe care el, Omer Seyda, le comanda de peste treizeci de ani. Îl văzuse pe Zaganos-Paşa călărind țanțoş în stânga sultanului, şi pe marele vizir, pământiu la față şi pierdut în mijlocul suitei imperiale. „Când Zaganos, parvenitul, va ajunge mare vizir, toată țara se va face de batjocură!” cugetase îngrețoşat.

Stătea între ofițerii săi şi dădea ordine pentru a doua zi, când un aghiotant veni să-l anunțe că era convocat de către Karagea-Paşa, aflat în acel moment în inspecție pe una din pozițiile înaintate din preajma râului Lycus.

Omer încălecă şi, urmat de doi ofițeri, porni spre ziduri. Îl găsi pe Karagea-Paşa dând porunci lui Hagik-Aga, comandantul artileriei din sectorul Mesoteichion. Canonada acoperea uneori cu vuietul ei vorbele generalului, care părea că-şi mişcă doar buzele, fără să scoată un cuvânt.

— Concentrează tirul tuturor bateriilor din sectorul tău

asupra fortificațiilor din stânga porții Sf. Roman. Zidurile sunt şubrezite. Cu câteva lovituri bine plasate le dărâmi. Vom folosi aceste breşe spre a pătrunde în oraş.

Se întoarse spre sangiac-bey-ul Omer Seyda.

— Omer-Bey, aici vor da asaltul spahiii tăi!

Bătrânul Seyda înclină din cap în semn de încuviințare. „Mai mare păcatul! reflectă necăjit. Pentru treaba asta, potrivită pedestraşilor de rând, ar fi fost mai de recomandat başibuzucii lui Murtaza-Paşa. E mai mare păcatul să obligi nişte călăreți să facă pe infanteriştii!" Îşi păstră însă gândurile pentru sine.

— Omer-Bey, în seara asta, după încetarea focului, te poftesc la cină! zise Karagea. Vii şi tu, Hagik! Va fi ultimul praznic înaintea marelui asalt.

Un proiectil tras de pe fortificații trecu vâjâind pe lângă Omer Seyda şi zbură capul unui aghiotant. Ofițerul decapitat rămase câteva clipe în picioare, în vreme ce sângele îi țâşnea din venele gâtului retezat, apoi se prăbuşi pe iarbă. Țeasta făcută zob nimeri ceva mai departe, sub copitele unui cal care cabră speriat.

Omer Seyda îl privi cu milă. Ofițerul acesta, deşi foarte tânăr, îl slujise cu pricepere şi devotament în tot cursul campaniei din Karamania, cât şi aici, la asediul Constantinopolelui.

„Pentru el bătălia s-a încheiat! reflectă cu tristețe. Ar fi trebuit să moară cu picioarele în scări şi cu frâul calului în mână! Ar fi fost o moarte demnă de un călăreț! Eh, am îmbătrânit de vreme ce am început să devin sentimental!"

Un alt proiectil se apropie fâşâind. Bătrânul se întrebă curios: „Dar ăsta pentru cine o mai..."

Un şoc năprasnic!

Ghiuleaua îl izbi în coşul pieptului, pulverizându-l. Membrele rupte, capul zdrobit, torsul redus la un fel de pastă însângerată, amestecată cu frânturi de oase, împroşcară pe Karagea-Paşa şi Hagik-Aga.

Karagea îşi scutură de pe umărul platoşei o zdreanță de creier.

— Omer Seyda a murit aşa cum şi-a dorit. Cu picioarele înfipte în scări şi cu privirile îndreptate spre duşman. Cinste lui! În seara aceasta o să cinăm numai noi doi, Hagik-Aga.

* * *

Când contele Szent-Györgyi, ambasadorul regelui Ungariei, se înfăţişă cardinalului Zbygniew Olesnicki, primul ministru al regatului Poloniei, spre a-i aduce la cunoştinţă demersul diplomatic făcut de augustul său stăpân pe lângă sultanul Mehmed Khan, bătrânul demnitar polonez îşi prinse consternat tâmplele în palme.

— Iartă-mi sinceritatea brutală, conte. Aţi săvârşit o gravă eroare tactică. Mesajul suveranului dumitale a dezvăluit sultanului – care nu e deloc prost – că regatul Ungariei nu are de gând să se bată şi că ameninţările voastre sunt lipsite de orice conţinut. Dacă notele verbale drastice nu sunt însoţite de mişcări de trupe, de o campanie de zvonuri care să exprime o isterie războinică, de o activitate diplomatică intensă, menită să-l alarmeze pe adversar, ultimatumurile devin tot atât de inoperante ca nişte lovituri de bici aplicate apelor mării. Ce efect a avut nota ultimativă trimisă de împăratul Germaniei sultanului? Ar fi fost preferabil să vă fi mărginit a zăngăni armele, fără a face declaraţii directe. L-aţi fi lăsat pe Mehmed în incertitudine. Acum ştie însă cu precizie că nu veţi acţiona.

Ambasadorul, vexat de declaraţiile cardinalului, frământa nervos cu degetele verigile colanului gros de aur pe care-l purta pe piept. Olesnicki suspină cu tristeţe, apoi continuă:

— Voi raporta suveranului meu mesajul verbal al regelui vostru, conte. Am să vă ţin la curent cu hotărârile sale în această chestiune.

Ambasadorul înţelese că audienţa se încheiase. Se retrase nemulţumit de aprecierile cardinalului.

Deşi era în plină zi, cerul se întunecase ca în fapt de seară, acoperindu-se de nori plumburii de furtună. Olesnicki se apropie de fereastră şi trase la o parte draperiile. Îl durea tot corpul. Reumatismul şi guta, tristele tovarăşe ale bătrâneţii lui, îl supărau de la o vreme tot mai tare.

Sună din clopoţelul de argint de pe masă. Călugărul Ieronim, secretarul şi confidentul său, se ivi în pragul uşii, încovoiat, coliliu, abia trăgându-şi suflul. Pe urmele paşilor lui veni un servitor tot atât de bătrân, care aprinse lumânările din sfeşnice.

— Sunt mulţi oameni în anticameră, Ieronim? întrebă cardinalul.

— Mulţi, Eminenţă. Nunţiul papal, trimisul ducelui Philippe

de Bourgogne, o delegație de nobili din Lituania, principesa Marina Muşat, episcopul Cracoviei, trimisul Ordinului Cavalerilor Teutoni, câțiva generali…

— Destul, destul! rosti cardinalul, lăsându-se să cadă în jilț.

Durerea surdă din oase îl scotea din fire. Din când în când guta îi sporea suferința, răsucindu-i parcă în piciorul stâng un cuțit înroşit în foc. Cardinalul se uită cu milă şi simpatie la călugărul care-şi târşâia încălțările pe pardoseală.

— Nu-ți mai târî picioarele, Ieronime!

— Cer iertare Eminenței Voastre! Dar mi-au înțepenit încheieturile. Parcă aş avea nişte picioroange de lemn.

— De câți ani lucrezi cu mine, Ieronime?

— De patruzeci de ani, Eminență.

— Ai îmbătrânit, Ieronime!

— Slujindu-vă pe dumneavoastră, Eminență.

Pe cardinal nu-l supără replica îndrăzneață a călugărului. Îi tolera inofensivele riposte, căci era un secretar muncitor şi foarte conştiincios, care păstra cu străşnicie secretele încredințate. Privindu-l critic, îşi dădu seama că şi el, Zbygniew, îmbătrânise. Târât în vârtejul luptelor politice şi religioase, nu avusese niciodată timp să reflecteze cu melancolie asupra trecutului.

După ce termină de aprins lumânările, servitorul ieşi.

— Să intre principesa Marina Muşat, Ieronime!

— Aşteaptă nunțiul papal, Eminență! protestă călugărul.

— Ştiu. Dar principesa e sora reginei şi nu se cuvine să o lăsăm să se îmbulzească de-a valma cu ceilalți solicitanți.

În vreme ce secretarul plecă pentru a executa porunca, cardinalul se ridică din jilț, spre a o primi pe principesă stând în picioare. Când vorbise de regină, sufletul lui bătrân se încălzise câteva clipe la flacăra reminiscențelor tinereții. Într-o vreme îi plăcuseră mult femeile. Şi ele i se aruncaseră în brațe, cucerite de virilitatea lui, dar mai ales de discreția-i de cleric dornic să nu dea naştere la comentarii nepotrivite cu veşmântul său bisericesc. Printre cuceririle lui se numărase şi regina Sophia. Pe atunci fusese tânără şi frumoasă. Bărbatul ei, regele Vladislav, depăşise hotarul celor 70 de ani. Fusese o iubire de neuitat, care cuprinsese şi de o parte şi de alta o doză de interes. El, Zbygniew, se simțise flatat să fie amantul unei regine, iar ea, Sophia, îşi asigurase un suport politic deloc

neglijabil în eventualitatea unei morți subite a regelui.

— Principesa Marina Muşat! anunță secretarul deschizând uşa.

Sora reginei intră manifestând o mare agitație. Purta veşminte de doliu şi pe chip îi era întipărită o expresie tragică.

— Eminență, începu ea cu alarmă în glas, după ce răspunse cu o înclinare a capului la salutul înaltului ecleziast, fiul meu Alexandru, Domnul Moldovei, este în primejdie de moarte. Am primit ieri seară veşti îngrozitoare. Duşmanii îi pregătesc pieirea.

— Ați verificat ştirile, principesă? De multe ori umblă zvonuri neîntemeiate…

— Nu sunt zvonuri, Eminență! După ce soțul meu, Iliaş-Voievod, a murit în temniță, detronat şi orbit de vrăjmaşi, după ce fiul meu Roman s-a stins din viață otrăvit, n-aş mai putea îndura să-l pierd şi pe Alexandru.

— Poziția lui Vodă Alexandru este destul de puternică, rosti cardinalul, care nu putu rezista tentației de a arunca o săgeată. După câte sunt informat, a acceptat suzeranitatea ducelui Iancu de Hunedoara, zice-se, spre a-şi întări poziția… De ajutorul Poloniei s-a bucurat întotdeauna.

— Da, dar nu s-a bucurat niciodată de simpatia turcilor, care vor să ridice un om de-al lor pe tronul Țării Româneşti.

Cardinalul ridică brațele în semn de neputință.

— Primejdia otomană ne amenință pe toți în egală măsură. Din nefericire, Europa stă cu brațele încrucişate.

Principesa era atât de agitată, încât nu se aşezase pe jilțul oferit de cardinal, care se vedea obligat să stea în picioare, deşi suferea cumplit.

— Am rugat pe sora mea, regina, să intervină pe lângă fiul ei, regele Cazimir, în sprijinul lui Vodă Alexandru. Vă implor, vorbiți şi dumneavoastră cu Majestatea Sa!

— Principesă, ştiți prea bine că relațiile mele cu regele Cazimir nu sunt tocmai cordiale. Deşi i-am fost întotdeauna cel mai devotat sfetnic, s-a înconjurat de toți duşmanii mei, care au reuşit să-i câştige încrederea, spre nenorocirea acestei țări.

Gândul îi fugi la arhiepiscopul de Gniezno, primatul Poloniei şi rivalul său declarat, pe care regele Cazimir îl sprijinise în mod sistematic. Datorită intervenției personale a suveranului

în Dietă, i se recunoscuse arhiepiscopului dreptul de a ocupa locul rezervat până atunci cardinalului. El, Zbygniew, nu putea să uite expresia triumfătoare din ochii arhiepiscopului când îşi ocupase mult râvnitul scaun. Apoi venise a doua lovitură, tot la instigația lui Cazimir. Dieta nu numai că acordase primatului Poloniei dreptul de a încorona pe rege şi pe regină, dar interzisese episcopilor poloni de a mai face demersuri la Roma în vederea obținerii baretei de cardinal fără încuviințarea prealabilă a regelui. Această măsură era făţiş îndreptată împotriva atotputerniciei lui Olesnicki, care devenise cardinal fără a cere aprobarea suveranului. Părintele, şi apoi fratele mai mare al lui Cazimir, care domniseră pe rând în Polonia, îi acordaseră lui Olesnicki toată încrederea lor. Ostilitatea pe care i-o arăta Cazimir constituia o enigmă pentru nobilimea poloneză.

— Principesă, voi face tot ce-mi va sta în putință pentru a întări tronul augustului vostru fiu, Alexandru-Voievod.

Marina Muşat scoase o batistă şi îşi tampona ochii înlăcrimați.

— Sunt disperată, Eminență!

— Liniştiți-vă, principesă! Voi lua măsurile necesare, îmi voi permite să vă țin la curent cu evoluția situației politice din Moldova.

— Vă mulțumesc, Eminență! Vă mulțumesc!

Cardinalul o conduse până la uşă, iar după ieşirea ei răsuflă uşurat. Neîncetatele războaie civile din Moldova îi dădeau multă bătaie de cap. Urmaşii lui Vodă Alexandru cel Bun se ucideau între ei cu aceeaşi înverşunare cu care se măcelăreau în Muntenia urmaşii lui Mircea cel Bătrân. Şi de frământările acestea lăuntrice profitau toți vecinii lor, în cap cu turcii. El, Zbygniew, ar fi preferat să aibă în sud o Moldovă puternică, un stat-tampon între Polonia şi Imperiul Otoman în plină revărsare. Se părea însă că lumea creştină fusese cuprinsă de nebunia zavistiei, tocmai acum, când primejdia turcească era mai amenințătoare ca oricând.

— Să intre nunțiul papal! porunci secretarului care stătea tăcut deoparte, aşteptându-l să-şi depene gândurile.

Episcopul Hildebrandt, trimisul Sfântului Scaun, intră mişcându-se cu vioiciune, ca un vrăbioi. Deşi mic de statură, respira prin toți porii o energie explozivă.

— Eminență, vă aduc un mesaj din partea Sfântului Părinte. Sanctitatea Sa vă solicită stăruitor sprijinul pentru o intervenție armată a Poloniei în conflictul dintre Bizanț şi Imperiul Otoman.

— Crede-mă, Monseniore, nu am aşteptat apelul Sanctității Sale spre a încerca să trezesc simpatia suveranului meu pentru cauza basileului Constantinos. N-am obținut însă niciun rezultat mulțumitor. Ştiți bine, când am avut un cuvânt de spus, am determinat constituirea unei cruciade antiotomane. Răposatul rege Vladislav al III-lea şi-a pierdut viața la Varna în luptă cu păgânii. Aproape că îl am pe conştiință. Am fost acuzat chiar că m-am făcut unealta cardinalului Cezarini, trimițându-l pe rege cu bună-ştiință la moarte.

— Duşmanii Sfintei noastre Biserici Catolice sunt mulți şi puternici, Eminență. Unii se bat cu pumnii în piept, pretinzând că ar fi nişte vajnici apărători ai dreptei noastre credințe. În realitate îşi fac interesele… Trebuie totuşi să facem ceva pentru Bizanț, Eminență! Sprijiniți-mă să obțin o audiență la regele Cazimir. Mă voi strădui să-l determin a se ridica împotriva turcilor.

Cardinalul zâmbi trist.

— Nu veți obține nimic, Monseniore. Voi încerca totuşi să vă înlesnesc o audiență. Nu garantez însă că are să vă primească. De ce ar accepta o discuție penibilă cu trimisul Vaticanului, când mă are pe mine pentru asemenea corvezi?

Episcopul îşi scoase mănuşile şi îşi examină cu cochetărie degetele lungi şi subțiri, ca de femeie, cu unghii atent îngrijite.

— Trebuie să vă previn, Eminență, că aici, în Polonia, aveți mulți duşmani.

— Credeți că nu ştiu?

— De curând Sfântul Părinte a primit un mesaj din partea suveranului dumneavoastră.

Cardinalul îşi încreți fruntea.

— Un mesaj direct?

— A preferat să nu fiți încunoştințat de conținutul lui. Regele a cerut Papei să accepte a se da un caracter retroactiv hotărârii Dietei poloneze referitoare la interzicerea acordării de către Vatican a baretei de cardinal episcopilor polonezi care nu au obținut în prealabil asentimentul Coroanei.

— Cu alte cuvinte…

— Revocarea titlului dumneavoastră de cardinal. Bineînțeles, Sfântul Părinte a respins cererea.

Olesnicki făcu o schimă plină de amărăciune.

— Am slujit cu credință pe ultimii trei suverani ai Poloniei. Recompensa pe care mi-a hărăzit-o regele Cazimir mă surprinde cu atât mai mult.

Episcopul se ridică din jilț.

— Țin să vă informez că m-am eschivat de la o întâlnire solicitată de primatul Poloniei.

— Îl veți înrăi şi mai mult, Monseniore.

— Am primit instrucțiuni în acest sens. Sfântul Părinte a voit să-şi manifeste în mod expres preferința pe care v-o acordă. Contez deci pe bunăvoința dumneavoastră în chestiunea audienței la rege?

— Chiar acum plec la palat. Vă făgăduiesc!

După un ceremonios schimb de saluturi, episcopul Hildebrandt se retrase.

— Să mi se pună caii la trăsură! porunci cardinalul secretarului care revenise în cabinet. Suspend audiențele!

— Eminență, trimisul Ordinului Cavalerilor Teutoni vă roagă să-l primiți cu precădere. Pretinde că are să vă facă o importantă comunicare, ce nu suportă întârziere.

Cardinalul închise mapa cu documente de pe masa de lucru.

— Bine. Să intre! Restul solicitanților să vină mâine!… Bagă de seamă! îl introduci pe trimisul Cavalerilor Teutoni prin vestibulul de serviciu! Să nu se observe că îi acord un tratament deosebit!

Cardinalul se plecă şi îşi frecă încet câteva clipe pulpele, într-o zadarnică încercare de a-şi domoli durerea surdă din picioare. Când auzi zgomot de paşi în vestibulul de serviciu, se îndreptă de spinare şi adoptă o poză demnă.

Ulrich von Eulenburg, trimisul marelui maestru al Ordinului Teutonic, pătrunse în încăpere călcând apăsat, milităreşte. Salută cu o înclinare scurtă a capului.

— Cavalere von Eulenburg, ia loc! îl pofti cardinalul. Mă ierți că n-am să-ți acord decât câteva minute, dar mă rețin treburi foarte importante. Te ascult!

Ulrich von Eulenburg se aşează scorțos în jilț. Avea rigiditatea tipică a soldatului de carieră, care-şi exhibează profesia chiar

şi când poartă haine civile. Cardinalul încercă să şi-l închipuie în armura lui de luptă, acoperită cu veşmântul alb de călugăr, pe care era brodată crucea.

— Marele maestru al ordinului nostru, începu cavalerul, este nu numai surprins, dar şi profund mâhnit de sprijinul pe care regele Cazimir îl acordă rebelilor de pe teritoriile supuse jurisdicţiei noastre. Marele maestru m-a însărcinat să vă reamintesc că între Ordinul Cavalerilor Teutoni şi Polonia există un tratat de pace perpetuă, semnat şi de Eminenţa Voastră. Nu ştim ca acest tratat să-şi fi pierdut valabilitatea. Dacă regele Cazimir înţelege să-i încalce prevederile, nu ne rămâne decât să tragem consecinţele până la ultimele lor limite.

Cardinalul Olesnicki se uită pe fereastră la fulgerele care-şi deşirau pe cer fuioarele incandescente. Un tunet îndepărtat se rostogoli, făcând să vibreze ferestrele.

— Nobile cavaler, dacă doriţi să faceţi din aceste divergenţe politice un *casus belli,* nimic nu este mai simplu. Nu înţeleg însă cum veţi justifica un război cu regatul Poloniei catolice. Ordinul Cavalerilor Teutoni a fost creat cu un scop precis, şi anume răspândirea creştinismului în sânul popoarelor cufundate în întunericul păgânismului. Astăzi, în jurul dumneavoastră sunt numai state creştine. Lituania păgână a intrat în marea familie catolică. Nu credeţi că rolul dumneavoastră în această parte a Europei a încetat? Dacă vreţi să vă bateţi, de ce nu alergaţi în ajutorul Bizanţului creştin, împresurat de turci? Pentru Ordinul Cavalerilor Teutoni lupta împotriva Islamului ar trebui să constituie astăzi o datorie de onoare.

— Îmi permit să vă atrag atenţia, Eminenţă, că Ordinul nostru şi-a făcut datoria participând la două cruciade, a căror povară a atârnat aproape în exclusivitate pe umerii poporului german.

— Organizaţi acum a treia cruciadă, nobile cavaler! Justificaţi-vă existenţa! Mi-aţi amintit de tratatul de pace perpetuă pe care l-am semnat eu însumi alături de împuterniciţii Ordinului dumneavoastră. Ştiţi de ce l-am încheiat? Ca să ne unim forţele împotriva Islamului. Regele Vladislav, sau Ladislaus după forma sa latinizată, a murit la Varna luptându-se pentru gloria Crucii. Ce-aţi făcut

dumneavoastră atunci pentru lumea creştină? Ce faceți astăzi, când valurile Islamului deferlează asupra Europei de sud-est, amenințând să îngroape în ruine Imperiul creştin al Bizanțului? Şi eu sunt dezamăgit de comportarea cavalerilor teutoni.

Cardinalul se ridică de la masa de lucru, arătând în acest chip trimisului german că audiența se sfârşise. Se ridică şi Ulrich von Eulenburg. Olesnicki continuă:

— Voi comunica suveranului meu doleanțele marelui maestru. Sper să le dea ascultare, astfel ca între Ordinul Cavalerilor Teutoni şi regatul Poloniei să se închege o înțelegere trainică în vederea constituirii unui front comun antiotoman.

Emisarul german făgădui să raporteze marelui maestru propunerile formulate de cardinal, apoi se retrase tot atât de bățos ca şi la sosire. Olesnicki nu-şi făcea iluzii. Nici cavalerii teutoni şi nici regele Cazimir nu aveau de gând să se bată pentru Constantinopole. Când înaltul ecleziast se urcă în trăsură spre a pleca la palat, se dezlănțui o ploaie torențială, cu grindină şi cu descărcări electrice atât de violente, încât vizitiul abia biruia să-şi stăpânească telegarii înspăimântați. Cardinalul era atât de absorbit de propriile-i gânduri, încât nici nu observa toanele cerului. De la o vreme, audiențele la rege deveniseră pentru el o adevărată pacoste. S-ar fi zis că tânărul suveran încerca o plăcere sadică lăsându-l să aştepte ore întregi în anticamera cabinetului său de lucru. Aşa după cum pădurarii calculează vârsta unui copac după inelele concentrice ale trunchiului, tot aşa curtenii poloni calculau adâncirea dizgrației în care căzuse cardinalul după aşteptările lui tot mai prelungite în anticamera regelui. „Calc pe urmele lui Jacques Coeur, îşi spunea Olesnicki cu obidă. Poate şi pe urmele bietului duce de Luna. Şi Iancu de Hunedoara trece prin mari dificultăți, ca şi mine. S-ar crede că un vânt turbat s-a înverşunat să sufle în anii aceştia, spre a dezrădăcina căpeteniile politice de pretutindeni. Şi marele vizir Khalil şi dogele Veneției au început să guste veninul dizgrației. Suveranii şi popoarele au memoria scurtă. S-ar părea că serviciile slujitorilor devotați îi supără."

Un şambelan îl introduse, în sfârşit, la rege.

„Era şi timpul!" îşi zise cardinalul, care începuse să-şi piardă

răbdarea.

Suveranul, un tânăr de 26 de ani, cu ochi iscoditori şi zâmbet aspru, îl primi într-un salon îmbrăcat în tapiserii de Flandra, ce înfăţişau personaje din mitologia greacă. Într-o epocă în care artele erau dedicate aproape în întregime glorificării creştinismului, regele Cazimir se înconjura de imagini ale zeităţilor păgâne. Faptul era semnificativ.

Monarhul se juca plin de însufleţire cu nişte ogari superbi. La apariţia cardinalului, îl salută cu aparent respect, dar nu-şi întrerupse plăcuta ocupaţie.

— Ce vânt te aduce pe la mine, Eminenţă?

Lui Olesnicki nu-i plăcu tonul uşor zeflemitor al regelui. Ştia că acesta nu-l putea suferi, dar mai ştia că antipatia era reciprocă. „Glasul sângelui este o poveste răsuflată!" îşi spunea cardinalul, care nutrea unele bănuieli în legătură cu ascendenţa monarhului. Bănuielile lui se întemeiau pe anumite calcule tulburătoare. Regele Vladislav Jagello atinsese o vârstă venerabilă când se însurase pentru a patra oară cu Sophia, fiica ducelui lituanian Andrei Oligmandovici. Pe primul său fiu, Ladislaus – destinat să piară descăpăţânat de turci la Varna – îl avusese la 76 de ani, iar pe Cazimir, după ce trecuse de 79 de ani. Or, în acea epocă, el, Zbygniew, întreţinea relaţii intime cu regina. Cum era şi firesc, aceasta susţinuse întotdeauna că cei doi vlăstari regali erau sânge din sângele lui Vladislav Jagello, care ar fi dat dovadă până la moarte de o miraculoasă potenţă sexuală. Cardinalul privea cu suspiciune această legendă. Dacă Ladislaus şi Cazimir nu erau fiii lui Jagello, atunci cine şi-ar fi putut atribui paternitatea lor? După câte se ştia, regina se mărginise la clasicul triunghi conjugal: regină-rege-cardinal. În acest caz, nu era firesc pentru el, Zbygniew, să presupună că Ladislaus şi Cazimir erau propriii săi fii? I se întâmplase nu o dată să se examineze în oglindă, căutând să descopere trăsături ale chipului său comune cu ale celor doi principi. Cu Ladislaus nu semăna deloc, dar Cazimir avea ochii lui, ovalul feţei şi chiar forma nasului său.

Lui Cazimir îi ajunseseră la ureche aceste zvonuri, dar în loc să-l facă mai binevoitor faţă de cardinal, îi sporiseră antipatia, pe care i-o arăta dealtfel făţiş.

Olesnicki îi transmise mesajul regelui Ungariei. Cazimir nu-i

acordă o importanță deosebită.

— A făcut şi el tot ce a putut pentru Bizanț. În ceea ce mă priveşte, îl înțeleg, Eminență. Ca şi mine, are de dărâmat numeroasele obstacole ridicate de duşmani dinlăuntru şi din afară, care vor să împiedice propăşirea țării. Față de această preocupare, amenințarea otomană, care pentru moment nu ne angajează direct, rămâne o chestiune secundară.

— Nu este moral, Sire, să lăsăm Bizanțul singur în calea furiei otomane. Într-o zi s-ar putea întâmpla ca şi Polonia să fie pusă într-o situație asemănătoare. Ce simțăminte am încerca dacă Europa ne-ar lăsa în părăsire?

Regele făcu un gest de nepăsare.

— Pentru moment, recucerirea gurilor Vistulei mă preocupă mai mult decât soarta împăratului Constantinos.

În ciuda aparențelor, regele nu judeca superficial. Deşi îl ura, Zbygniew îi recunoştea seriozitatea, perseverența, curajul. Cazimir vedea însă altfel evenimentele. Neînțelegerile dintre suveran şi primul său sfetnic deveniseră de notorietate publică. Dacă se mai tolerau încă, aceasta se datora poziției puternice pe care fiecare dintre ei o câştigase între timp.

Cardinalul se înclină resemnat.

— Îmi dau seama că orice încercare aş face pentru a vă determina să interveniți în ajutorul Bizanțului este sortită eşecului.

— Da, da. Puteți trage această concluzie, Eminență. Dealtfel, acum este şi prea târziu ca să mai fac ceva. Zilele Constantinopolelui bizantin sunt numărate. Acest lucru îl ştiți şi dumneavoastră foarte bine. Să-i lăsăm deci pe romei cu problemele lor, iar noi să ne concentrăm asupra problemelor noastre. Sunt informat că trimisul marelui maestru al Ordinului Cavalerilor Teutoni v-a făcut o vizită. Nu-i aşa?

* * *

În vreme ce străbătea călare tabăra, îndreptându-se spre cartierul general al sultanului, marele vizir Khalil asculta cu inima strânsă cântecele vesele ale soldaților. Potrivit poruncii imperiale, trupele care postiseră toată ziua se aşternuseră pe chiolhanuri îndată după lăsatul nopții. Fanfarele militare primiseră ordin să cânte pe întrecute. Întreaga armată otomană era animată de o atât de zgomotoasă bucurie, încât

vacarmul se auzea desigur până în inima Constantinopolelui. Khalil avea impresia că desluşeşte în chiotele, strigătele şi râsetele soldaţilor propria lui condamnare la moarte.

Mehmed al II-lea îl poftise la cină. Această dovadă de înaltă cinstire căpăta în împrejurările de faţă semnificaţia unei torturi rafinate. La festinul oferit în cortul imperial avea să participe, fără îndoială, şi Zaganos-Paşa, care-şi va savura triumful, aruncându-i priviri batjocoritoare. Khalil ar fi putut să absenteze, pretextând o indispoziţie firească la vârsta lui relativ înaintată. Ar fi însemnat însă a-şi recunoaşte înfrângerea. Sfidându-şi adversarii, dovedea că este încă puternic şi deci primejdios. Un crocodil cuprins de convulsiunile agoniei este capabil să aplice cu coada lovituri mortale. Chiar dacă va fi să moară, Khalil era hotărât să-l tragă după sine şi pe Zaganos-Paşa. Mahmud, şeful poliţiei şi omul său de încredere, ticluise – folosindu-se de nişte falsificatori ucişi ulterior spre a nu deveni jenanţi – nişte documente din care reieşea că Zaganos plănuia să-şi însuşească tronul după ce-l va fi suprimat pe sultan.

Khalil zâmbi cu răutate. Chiar şi de dincolo de mormânt îşi va nimici duşmanii. Gândul acesta îi mai risipi amărăciunea, „Ehe, Zaganos, am în tolbă mai multe săgeţi decât îţi închipui. Dădu pinteni calului. Lupta noastră nu s-a încheiat încă, Zaganos! îşi zise, strângându-şi îndârjit buzele. Nu, nu s-a încheiat!”…

* * *

Leandru Comnen era animat de o înflăcărare războinică de nestins. Deşi nu împlinise încă 18 ani, fusese înălţat la rangul de locotenent într-al treilea escadron de gardă. Toţi ofiţerii unităţii, cu excepţia comandantului, căpitanul Stefanos Rossa, căzuseră în luptele din ultimele zile. Leandru era foarte mândru de penele de struţ de pe coiful său, podoabă îngăduită numai ofiţerilor.

Escadronul lui se afla pe ziduri de patruzeci şi opt de ore, fără să se fi bucurat de o clipă de răgaz. Soldaţii săi aveau misiunea să tragă săgeţi – salvă după salvă – asupra inamicului, care se străduia, fără să ţină seama de pierderile omeneşti, să acopere cu pământ şi cu fascine toate şanţurile din faţa fortificaţiilor exterioare ale oraşului.

Leandru regreta că nu-i fusese în putință să anunțe celor apropiați lui promovarea sa militară. Dar timpul nu era încă pierdut. De îndată ce va obține câteva clipe de odihnă, va trimite un mesaj scris tatălui său şi un altul Irinei. Prin intermediul unei spălătorese care lucra la monastire, izbutise să înfiripe o corespondență secretă cu iubita lui.

Îşi făgăduiseră, în scris, să se căsătorească îndată după terminarea războiului, indiferent dacă familiile lor îşi vor da sau nu încuviințarea. La nevoie o va răpi pe Irina – bineînțeles cu acordul ei – şi împreună vor pleca în lume. Fără să-şi dea seama, Leandru încerca să se îmbete cu visuri.

Acum mânuia arcul umăr la umăr cu soldații săi. Îşi încordase de atâtea ori brațul, încât începuse să aibă crampe musculare. Din când în când se uita printre creneluri la mulțimea de ruguri aprinse pe întreg cuprinsul taberei otomane. În vreme ce turcii din prima linie şi de pe pozițiile înaintate se agitau febril, cei din bivuacuri cântau, jucau, benchetuiau, zbierau, stârnind o larmă care se revărsa peste ziduri până înlăuntrul oraşului.

Curând după miezul nopții, tărăboiul încetă brusc. Până şi bateriile turceşti încetară să mai tragă. Liniştea grea părea anormală după zgomotul asurzitor care de aproape două luni înconjura oraşul cu un infernal brâu sonor. Soldații creştini îşi aruncau priviri nedumerite. Hotărâseră turcii să ridice asediul? Până şi focurile din bivuacurile duşmane se stinseseră. Abia dacă se mai zăreau ici şi colo grămezi pâlpâitoare de tăciuni aprinşi.

„A încetat războiul? se întrebă Leandru. Tocmai acum, când am devenit ofițer?" Aproape că îi părea rău.

Deodată auzi fâşâitul caracteristic al unei săgeți, care, după ce zbură prin aer, căzu pe pardoseala de piatră în apropierea lui. Se uită într-acolo. Văzu în semiîntunericul nopții cu lună pata albă a unei hârtii înfăşurate în jurul tijei săgeții şi legată cu o sfoară subțire. Intrigat, desfăcu hârtia. La lumina unei torțe descifră câteva fraze scrise stângaci în greceşte.

„Turcii pregătesc un asalt general asupra Constantinopolelui. Luați-vă măsuri de apărare. Bătălia va fi crâncenă. Vă scrie un soldat creştin silit să lupte alături de duşmanii Crucii. Dumnezeu să vă ajute!"

Leandru alergă la comandantul escadronului şi îi raportă cele

întâmplate. Căpitanul Rossa luă biletul şi îl citi cu atenție.

— Am să-l duc personal împăratului. Până la înapoierea mea preiei comanda escadronului!

* * *

Sultanul Mehmed ieşi din cort şi îşi plimbă privirile asupra taberei adormite. Stelele scăpărau aninate de bolta văzduhului, asemenea unor minuscule lampioane chinezeşti. Padişahul savură câteva clipe tăcerea profundă. Pentru întâia dată în viață, firea lui viforoasă se acomoda cu liniştea. Constatarea aceasta îl surprinse. Hotărâse să acorde soldaților săi o binemeritată odihnă în ajunul marii bătălii. Şi el ar fi dorit să doarmă câteva ceasuri, dar somnul nu i se lipea de gene.

Un cal nechează undeva, departe; un câine îi răspunse lătrând. Apoi se aşternu iarăşi tăcerea. Mehmed avu deodată impresia că simte ritmul respirației taberei, pulsul ei. Şi inima lui bătea în aceeaşi cadență.

Zâmbi. Se simțea legat de soldații lui prin miriade de fire invizibile, asemenea unei fantastice rețele de nervi cu prodigioase ramificații.

Intră în cort şi trase draperia de la intrare, fără să se supere fiindcă nu se ivise vreunul dintre icoglanii de serviciu spre a îndeplini această umilă sarcină, atât de puțin potrivită padişahului…

* * *

Dimineața, soarele se ridicase sus când Maurizio Lomellino, *podesta*-ul coloniei genoveze din Galata, se înfățişă în tabăra turcească, spre a răspunde la o convocare a sultanului. Era însoțit de doi membri ai consiliului coloniei. În vreme ce aştepta în fața cortului imperial spre a fi primit în audiență, Lomellino contempla imensa tabără otomană, tot atât de întinsă ca şi apele unei mări.

— Te interesează priveliştea, *Messer* Lomellino?

Podesta-ul tresări surprins. Întoarse capul şi îl văzu uluit pe sultan, care se apropiase neobservat. Interpretă drept un semn de bunăvoință faptul că acesta i se adresase în italieneşte, încălcând ceremonialul care impunea sultanului şi înalților demnitari turci să vorbească străinilor primiți în audiență numai prin intermediul unor tălmaci. Padişahul era însoțit de

un singur aghiotant.

— Cer cu umilință iertare, Înălțimea Ta! se ploconi genovezul. Nu mă săturam să admir puterea militară a Măriei Tale, oglindită atât de cuprinzător în această măreață tabără.

— Te pricepi să meştereşti frazele, *Messer* Lomellino. După cum vezi, ostaşii mei se pregătesc pentru un asalt general. Ceasurile Constantinopolelui creştin sunt numărate. În această ultimă bătălie care se va da, aştept să vă respectați angajamentul luat, păstrând cea mai strictă neutralitate. Vă previn: dacă veți acorda cel mai mic ajutor romeilor şi aliaților lor, vă voi socoti duşmanii mei şi vă voi trata ca atare! Numai de buna voastră credință față de mine şi de imperiul meu depinde supraviețuirea în pace a coloniei genoveze, chiar şi după ce voi lua în stăpânire Constantinopolele.

„Aş vrea să te cred!" reflectă Maurizio Lomellino, în vreme ce asculta smerit vorbele sultanului. Îşi duse mâna la inimă şi rosti reverențios:

— Vrerea noastră este să nu ieşim din placul Înălțimii Tale. Reînnoim făgăduiala noastră de a nu ne amesteca în treburile Măriei Tale. Mi-aş îngădui să adaug că am făcut dovada credinței noastre față de Înălțimea Ta şi față de viteaza armată turcă furnizând ofițerilor tăi valoroase informații cu caracter militar.

— Ştiu! Şi n-am să uit aceste servicii, *Messer* Lomellino. Acum eşti liber să te înapoiezi printre concetățenii tăi şi să le repeți vorbele mele. Te autorizez să-i asiguri de bunăvoința mea.

Podesta-ul şi cei doi consilieri se frânseră de mijloc, apoi se retraseră de-a-ndaratelea, salutând la fiecare pas.

Zâmbind în colțul gurii, Mehmed se întoarse în cortul său. Avea un mare dispreț pentru creştinii aceştia care se vindeau pentru un blid de linte. Dar se folosea de ei, deşi mai târziu avea să-i arunce la lada cu gunoi…

* * *

Pripățul soarelui de amiază era atenuat de vânticelul care se pornise să bată dinspre mare. Pe platoul din fața cortului imperial se adunaseră, din ordinul padişahului, toți comandanții de unități, începând cu căpeteniile de armate şi terminând cu comandanții de companii, de baterii şi de

escadroane. Se aflau acolo ofițeri din corpul de ieniceri şi din diviziile de gardă, din trupele de başibuzuci şi de spahii, din marină şi din armele auxiliare. Orânduiți într-un vast careu, aşteptau cu toții apariția sultanului, care le dăduse de veste că le va vorbi. În mijlocul careului se afla o estradă acoperită cu covoare şi străjuită de icoglani înarmați.

Rafale scurte de vânt se stârniră din senin, agitând penajele ofițerilor generali, pulpanele ample ale mantalelor, drapelele verzi cu emblema Profetului. Draperiile de la intrarea cortului imperial fură date la o parte de paji, şi Mehmed se ivi, urmat de marele vizir Khalil, de generalii Zaganos, Karagea şi Işak, comandanții celor trei grupuri de armate, de marele amiral Hamza, precum şi de Mahmud Anghelos, cel mai tânăr consilier imperial.

Ofițerii îl întâmpinară cu ovații frenetice. Mehmed se urcă pe estradă, îşi plimbă privirile asupra lor, apoi ridică brațul drept, cerând linişte. Aclamațiile încetară brusc. Nu se mai auzeau decât fâlfâirile zbuciumate ale drapelelor.

— Nu v-am convocat aici spre a vă îndemna la luptă, începu padişahul cu glas puternic, sacadat. Vă cunosc curajul şi vitejia, căci v-am urmărit comportarea pe câmpul de bătălie. Mulți dintre voi ați auzit cuvintele pe care le-am rostit în fața soldaților. Vreau să vă vorbesc despre recompensele care vă aşteaptă după ce veți lua cu asalt oraşul. Pe lângă cinstea şi gloria de a fi cucerit cel mai mare şi mai strălucit centru al Imperiului Bizantin, veți găsi în această metropolă bogății fără seamăn. Palatele, bisericile, monastirile, edificiile publice, cu inestimabilele lor comori, vor cădea în stăpânirea voastră. Toți locuitorii oraşului, în frunte cu înalții demnitari şi cu familiile lor, vor deveni sclavii voştri. Vă dau pe mână capitala străvechiului Imperiu Roman de Răsărit, metropola care, prin splendoarea, luxul şi măreția sa, a ajuns centrul Universului. Da, da! Aceasta nu e o figură de stil, ci o realitate! Oraşul fabulos al visurilor noastre de totdeauna va fi în sfârşit al nostru. Vi-l dau pe mână. Jefuiți-l! Voi şi urmaşii voştri veți deveni atât de bogați, încât veți pierde socoteala avuțiilor voastre!

Ochii ofițerilor sticleau, oglindindu-le poftele stârnite de perspectivele ispititoare zugrăvite de sultan. Mehmed îşi dădea seama cu tainică satisfacție că îşi stăpânea auditoriul.

Stimulase până la paroxism slăbiciunile omeneşti.

— Să nu vă închipuiți că fortificațiile acestui oraş sunt inexpugnabile! Vă asigur, nu vor rezista ultimului vostru asalt! Şanțurile au fost umplute, zidurile exterioare dărâmate pe mari întinderi. Tunurile noastre au provocat trei mari breşe în zidurile interioare, prin care vor pătrunde în oraş nu numai pedestraşii, ci şi cavaleria grea. Trupele de apărare sunt decimate, iar supraviețuitorii au ajuns la capătul puterilor. Garnizoana constantinopolitană este ca şi inexistentă față de forța şi de avântul nostru. Sunt informat că perdeaua de apărare alcătuită din soldații ghiauri este atât de subțiată, încât un om a ajuns să facă de pază la două sau trei creneluri. Voi sunteți atât de mulți şi ei atât de puțini, încât orice rezistență a lor devine neglijabilă. Nu vom înceta lupta decât după ce vom ucide pe ultimii ghiauri de pe ziduri! Mă tem că nici nu-i vom putea măcelări pe toți, fiindcă în toiul bătăliilor o vor lua la fugă spre a-şi salva pielea. Avântați-vă deci la asalt plini de curaj şi de înflăcărare! Îndepliniți cu străşnicie poruncile comandanților voştri! Arătați-vă demni de încrederea mea, şi victoria va fi a armatelor noastre! În ceea ce mă priveşte, jur să lupt în fruntea voastră! Am să vă urmăresc faptele de vitejie şi am să răsplătesc înmiit pe cei care-mi vor trezi admirația! Cei care vor cădea pe câmpul de onoare, căci aşa le-a fost scris în cartea destinului, vor cunoaşte după moarte fericirea supremă făgăduită de *Coran*. Vor sta în paradis, cu Mahomed la masă, se vor îndestula cu mâncăruri bogate şi cu băuturi de tot felul, apoi vor petrece cu femei trupeşe, cu băieți andri frumoşi şi cu fecioare gingaşe. Sătui de desfătări, se vor scălda în ape limpezi de cleştar şi se vor odihni pe covor de verdeață şi de flori... Acum înapoiați-vă la posturile voastre! Odihniți-vă şi voi şi soldații voştri! Aşteptați în linişte şi reculegere sunetul goarnelor care vor vesti asaltul. Atunci să vă ridicați cu toții şi să porniți la atac sub faldurile steagurilor noastre sfinte! Mehmed se întoarse spre grupul generalilor: Vor rămâne aici numai comandanții de mari unități!

Coborî de pe estradă şi se îndreptă spre cortul imperial, în vreme ce ofițerii – potrivit poruncii sale – păstrau tăcerea. Generalii şi înalții demnitari ai Curții îl urmară. Abia după ce draperiile de la intrarea cortului fură închise, ofițerii rupseră

rândurile, îndreptându-se spre unitățile lor.

Ajuns în încăperea rezervată conferințelor militare, Mehmed vorbi generalilor:

— În curând toate trupele noastre concentrate în jurul Constantinopolelui vor fi angajate într-o bătălie hotărâtoare pentru cucerirea oraşului. Hamza-Paşa, se adresă marelui amiral, forțele noastre navale din Marea de Marmara şi flota din Cornul de Aur vor ataca în acelaşi timp zidurile dinspre mare ale oraşului, spre a nu îngădui apărătorilor creştini din aceste sectoare să-şi trimită rezervele în ajutorul trupelor ce apără fortificațiile dinspre uscat. În Cornul de Aur vei executa o debarcare sprijinită cu foc de bateriile noastre de pe înălțimile Perei... Tu, Zaganos-Paşa, vei întări cu diviziile tale aripa stângă a grupului de armate comandat de Karagea-Paşa. Îți vei concentra atacurile asupra Blachernelor! Tu, Karagea-Paşa, îți vei spori eforturile spre a lărgi breşele deschise de artileria noastră şi a pătrunde în oraş!... Tu, Khalil-Paşa, vei comanda corpul ienicerilor, iar tu, Sarudja-Paşa, vei comanda unitățile de gardă. Obiectivul vostru principal va fi cucerirea porții Sfântul Roman, apărată de genovezul Giustiniani. Khalil, Sarudja, vă atrag atenția că acoperiți cel mai important sector!... Tu, Mahmud Anghelos, vei întări cu corpul de spahii din Asia aripa stângă a grupului de armate comandat de Işak-Paşa!... Ție, Işak-Paşa, îți rămâne în sarcină sectorul sudic al fortificațiilor, până la Marea de Marmara. Primul tău obiectiv va fi poarta Selymbriei!... Eu îmi asum comanda supremă a tuturor forțelor otomane de uscat şi de mare. În încheiere vă reamintesc instrucțiunile mele: asaltul va fi dat în valuri. Eşalonul unu va ataca, fiind sprijinit cu săgeți de eşalonul doi. Atacul eşalonului doi va fi sprijinit de eşalonul trei, şi aşa mai departe. Obiectivul unu va fi cucerirea zidurilor exterioare ale oraşului, obiectivul doi – cucerirea zidurilor interioare, obiectivul trei – pătrunderea în oraş şi cucerirea lui. Şi cu aceasta conferința noastră s-a terminat!

Mehmed îşi îndreptă privirile asupra marelui vizir.

— Khalil, îți cunosc înclinarea spre căutarea de soluții paşnice. Romeii ne-au impus să alegem calea războiului. Acum şi tu trebuie să te dedici războiului. Voi fi cu ochii asupra ta! La încheierea biruitoare a campaniei mi-ar plăcea să-mi dai prilejul de a te felicita pentru felul cum ți-ai condus trupele în

luptă. Marele agă al ienicerilor te va seconda, folosindu-şi întreaga pricepere militară.

Marele vizir înțelese avertismentul. În tot timpul bătăliei va fi supravegheat de sultan şi de marele agă al ienicerilor. Va trebui să se bată cu disperare, să nu dea niciun semn de slăbiciune, să nu facă nicio greşeală. Dacă va trezi suspiciuni, se va putea socoti un om pierdut.

— Sunteți liberi! se adresă Mehmed generalilor.

Aceştia salutară cu gravitate, apoi părăsiră încăperea.

Rămas singur, sultanul se plecă asupra hărții oraşului asediat, sprijinindu-se cu palmele de tăblia mesei.

— Vei fi al meu, Constantinopole! Te voi lua în stăpânire, chiar dacă lumea întreagă mi se va împotrivi! Jur pe capul lui Allah şi al lui Mahomed că vei fi al meu! Jur!

* * *

Apăsat de gânduri, împăratul Constantinos se uita posomorât la peticele de hârtie murdare şi mototolite de pe masa lui de lucru. Toate acestea veniseră purtate de săgeți în zbor, peste zidurile oraşului, spre a-i vesti pe constantinopolitani să fie pregătiți spre a înfrunta marele asalt al otomanilor. Basileul îşi sprijini fruntea de mâinile împreunate. Rosti, cutremurat de emoție: „De ce, Doamne? De ce?”…

Se ridică de la masă şi se îndreptă spre icoana Sfintei Fecioare, aşezată pe un mic altar străjuit de sfeşnice cu lumânări aprinse. Îngenunche. „De ce ne-ai hărăzit atâta suferință, Doamne? Cu ce ți-am păcătuit? Ne-ai părăsit şi tu aşa cum ne-a părăsit întreaga creştinătate! Nu ne mai bizuim decât pe slabele noastre puteri spre a ne apăra de urgia Islamului. Cum pot oare să doarmă liniştiți regii şi împărații, principii şi cardinalii, militarii şi călugării, când ştiu că noi, oameni de-o credință cu ei, ne trăim ultimele clipe, înainte de a fi striviți de păgâni? Nu-i macină conştiința? Nu-i tulbură agonia noastră? Nu se gândesc că aceeaşi năpastă se poate abate şi asupra lor?”

Împăratul ridică mâna spre a-şi face semnul crucii, dar îşi lăsă gestul neterminat. După câteva clipe îşi scutură fruntea, ca şi când ar fi vrut să se elibereze de o viziune apocaliptică. „Iartă-mă, Doamne, că am cârtit împotriva ta! Numai credința în tine ne-a mai rămas!”

Se auzi o toacă bătând undeva, aproape de palat. O toacă ceva mai îndepărtată o îngână, urmată de multe altele. În curând bătăile lor ritmate prinseră să răsune în întreg oraşul. Basileul se opri în dreptul ferestrei deschise. Contemplă câteva clipe imensa metropolă, cu palatele, clopotniţele şi monumentele ei, peste care soarele în asfinţit arunca tonuri de un roşu-palid.

Sphrantzes, marele şambelan, intră în încăpere.

— Ce-ai făcut cu procesiunea? îl întrebă împăratul.

— Am executat porunca Majestăţii Tale, şi am trimis crainici în tot cuprinsul oraşului. Va veni multă lume.

Basileul se apropie de sfetnicul său şi îi puse afectuos mâna pe umăr.

— Am dorit ca în preajma marii încercări, oamenii să se împace cu dumnezeirea. Şi am mai dorit să le strecor în suflet credinţa că au un aliat. Până şi un aliat spiritual este mai bun decât nimic... M-ai slujit cu credinţă, Sphrantzes. Mă tem că Dumnezeu nu-mi va da răgazul să te răsplătesc aşa cum s-ar fi cuvenit. Vreau să ştii că te-am preţuit mai mult decât pe toţi ceilalţi sfetnici ai mei. Acum să mergem! Să nu lăsăm lumea să aştepte!

* * *

Kostaros, poetul, ştia că trebuia să moară. Slăbise atât de tare, încât pielea îi atârna pe oase cum atârnă guşa la şopârle. În schimb, pântecele i se umflase ca un cimpoi. Spre a-l mai uşura, un medic îi făcea din când în când câte un cep în burtă, lăsând să iasă un lichid tulbure, puturos.

— Dacă puţurile din oraşul ăsta s-ar usca şi cisternele s-ar goli, aş putea să le umplu cu apă izvorâtă din pârdalnicul ăsta de pântece, zâmbea amar Kostaros.

Simţea o durere surdă la ficat, avea fierbinţeli, când mai mari, când mai potolite, îi lipsea pofta de mâncare şi nici femeile nu-l mai ispiteau.

Kostaros băuse mult alcool în viaţa lui şi, pe deasupra, se mai lăsase adeseori şi târât în păcatul preacurviei, spre ciuda soţiei sale, Arhondula. Arhondula avea gura spurcată, şi uneori îşi descărca asupra lui paraponul îngrămădit în suflet atâta amar de ani.

— Acum te-ai săturat, cred, de băutură şi de femei,

neisprăvitule! Ți-ai spulberat banii şi ți-ai ruinat sănătatea, îmbogățindu-i pe cârciumari şi îmbuibându-ți târfele!

Ieşea apoi din odaie, trântind cu obidă uşa. Rămas singur, Kostaros ofta pocăit, lua o pană de gâscă şi începea să scrie versuri triste, macabre, în care figurau Styxul, regatul lui Pluton şi tot felul de simboluri funebre: torțe întoarse cu coada în sus, coloane frânte, schelete şi coase purtate pe umăr de nişte arătări drapate în cape negre.

Într-o vreme Kostaros fusese foarte prețuit pentru poemele lui de dragoste. Era chemat la tot felul de petreceri şi banchete, spre a face improvizații spirituale în jurul frumuseții feminine. Dar de când se îmbolnăvise, iar coarda veselă a lirei lui amuțise, foştii tovarăşi de chiolhanuri îl uitaseră. Îl mai vizitau doar câțiva vecini, deloc iluştri, dar săritori la nevoie.

Kostaros se simțea foarte slăbit, aşa că rareori mai ieşea din casă, şi atunci doar ca să mai afle veşti. Şi asta nu fiindcă i-ar fi fost frică de turci; starea sănătății lui era atât de rea, încât nu spera să apuce sfârşitul războiului. Interesul lui era trezit însă de listele eroilor căzuți în luptă, pe metereze. Când afla câți tineri – care teoretic aveau toată viața înainte – piereau zilnic, îşi zicea că soarta lui nu era, la urma urmei, chiar atât de păcătoasă, de vreme ce îi îngăduise să guste până atunci toate plăcerile.

Când Arhondula se înapoie de la piață, văitându-se de lipsa alimentelor, Kostaros nu se necăji, fiindcă tot nu-i mai plăcea să mănânce.

Mai târziu, când Clikor Avakumian, neguțătorul de mătăsuri şi vecinul său cel mai binevoitor, veni să-i spună, plin de îngrijorare, că turcii pregăteau un mare şi decisiv asalt şi că împăratul ordonase populației să participe la o procesiune spre a implora sprijinul dumnezeirii, Kostaros se hotărî să iasă din casă, spre a asista personal la ceremonie.

— Uite la mâinile mele ce aspre şi bătătorite sunt! îl pofti armeanul, întinzându-i-le. De câteva săptămâni încoace nu fac decât să car pământ şi pietre pentru repararea zidurilor. Nu cred că voi mai fi în stare vreodată să mânuiesc acul, să combin acele minunate broderii de aur cu care împodobeam veşmintele lucrate în atelierul meu. Eh, dar ce să mai vorbim de găteli acum, când pe toți ne pândeşte moartea, sau în cel mai bun caz robia!

„După cât se pare, n-am să plec singur la drum! reflectă Kostaros, imaginându-şi cortegiul de suflete care-l va însoți în marea-i călătorie de dincolo de viață. Este totuşi o consolare să ştii că n-ai să rătăceşti solitar în regatul umbrelor!”

Spuse Arhondulei, care trebăluia prin bucătărie, că nu va lipsi mult, apoi plecă de acasă sprijinindu-se de brațul armeanului.

— Unde mergem?

— În piața palatului. Acolo ne-au chemat crainicii imperiali.

Negustătorul şi poetul păreau două umbre care se târau clătinându-se pe strada scăldată în soare. Oraşul era ca şi mort. Obloanele de la prăvălii şi de la casele de locuit erau trase şi ferecate. Oameni nu se vedeau. Pisicile, câinii, până şi şobolanii dispăruseră. Tăcerea adâncă lăsată asupra metropolei – după ce toacele încetaseră să mai bată – accentua ambianța aceea stranie, de cimitir părăsit.

— M-am dezvățat de linişte, spuse Kostaros. Face să-mi țiuie urechile. Ştii, dacă nu mi-ar fi scos aseară apa din burtă, n-aş fi putut merge cu dumneata la procesiune. Trebuie să-ți mulțumesc că ai venit să mă iei.

Clikor nu-i răspunse, căci nici nu-i auzise vorbele, atât de mult îl preocupau propriile lui griji. Copiii lui cei mari lucrau la ziduri, nevârstnicii se smiorcăiau toată ziua, plângându-se de foame. Slăbiseră cu toții atât de tare, încât li se topiseră muşchii şi rămăseseră cu pielea lipită de oase. În schimb, li se umflaseră burțile, de parcă ar fi vrut să-l concureze pe Kostaros.

Deodată, cei doi prieteni îşi încordară auzul. De undeva, de departe, veneau purtate pe aripi nevăzute frânturile unui imn, care aducea mai degrabă a cântec de jale.

— În piață, la Blacherne, a început slujba religioasă, zise Clikor.

— Să ne grăbim! propuse Kostaros.

Dar nu iuțiră pasul, fiindcă pe el nu-l țineau picioarele. Trăgeau cu urechea la răbufnirile unui cor polifonic, de un patetism dureros, ce părea să înalțe spre cer o supremă implorare.

— Străzile sunt pustii, zise Kostaros, sugrumat de emoție. Toată lumea e acolo.

Disperarea exprimată în acel limbaj muzical îi răscolise brusc

propria-i durere. Moartea, care-l aştepta la capătul unui drum plin de suferințe, îl făcu să se gândească şi la alți semeni ai lui, cunoscuți sau necunoscuți, care, fără să fi fost condamnați la moarte, trebuiau să moară, fiindcă aşa cereau legile războiului. Uită de propria lui disperare, spre a se pierde în jalea şi în durerea colectivă. Îl podidiră lacrimile. Se uită cu coada ochiului la armeanul care-l sprijinea de braț şi văzu că şi pe obrajii lui se rostogoleau lacrimi.

— Tristă soartă! Foarte tristă! rosti poetul într-un suspin. Eu am să mor, fiindcă aşa mi-am aşternut. Dar de ce trebuie să moară atâția copii, atâția tineri?

Avakumian grăbi pasul, atât cât îi era cu putință. Stimulat de energia prietenului care se străduia să-l ajute, Kostaros încercă să-şi înfrângă slăbiciunea, să-şi uite suferințele.

După o cotitură a străzii apăru imensa piață din fața palatului imperial. O mare mulțime de oameni, cu privirile ațintite spre poarta Blachernelor, cânta un imn religios. Prapuri brodați cu aur pluteau deasupra capetelor, mişcându-se uşor în vântul ce bătea dinspre Marea de Marmara. Erau acolo, în piață, militari şi călugări, oameni de rând şi senatori, femei umile şi înalte doamne, orbi şi schilozi, prelați în odăjdii şi cerşetori în zdrențe. Unii plângeau cu hohote, alții se izbeau cu pumnii în piept, mărturisindu-şi în public păcatele. Femeile întindeau brațele spre cer, implorând milostivirea dumnezeiască. Nişte bătrâni îngenuncheaseră şi îşi presărau țărână în creştet.

— Unde e împăratul? întrebă Kostaros. Îl vezi?

— Îl văd. E acolo, pe scările de la intrarea în palat. Acum coboară şi se amestecă prin mulțime.

Gloata aceea imensă începu să intoneze cu evlavie *Kirie Eleison.* Preoții, înveşmântați în aur şi cu icoanele purtate pe brațe, porniră apoi spre ziduri, spre a binecuvânta pe apărătorii oraşului. Mulțimea se încolona în urma lor, umblând desculță, în semn de umilință, rugându-se şi plângând. Procesiunea, în care se încadra şi împăratul, îşi pierdu treptat caracterul solemn, sobru, căpătând aspectul unui alai mortuar. Vaietele, țipetele isterice, suspinele, hohotele de plâns, imprecațiile la adresa turcilor, disperarea fără margini a oamenilor îl făcură pe basileu să-şi regrete inițiativa. Procesiunea nu numai că nu izbutise să întărească

spiritul combativ şi puterea de rezistenţă ale supuşilor săi, ci îi demoralizase chiar şi pe aceia care până atunci mai păstraseră o scânteie de încredere într-un sfârşit acceptabil al războiului.

În vreme ce cortegiul şerpuia pe lângă ziduri, preoţii şi mulţimea binecuvântau pe soldaţii de pe metereze şi implorau pe Sfânta Fecioară să izbăvească oraşul de urgia păgânilor.

Începuse să se întunece. Împăratul şi însoţitorii lui se desprinseră de lumea încolonată şi se înapoiară la palat, unde fuseseră convocaţi înalţii demnitari, membrii corpului senatorial, generalii şi ofiţerii superiori, romei, genovezi, veneţieni, români şi catalani, reprezentanţii familiilor nobile. Toţi aceştia îl aşteptau pe împărat în sala tronului. Pe chipurile tuturora se citea o tristeţe profundă. Ştiau că vor pieri, că soarta Constantinopolelui era pecetluită, că războiul era definitiv pierdut. Mergeau însă înainte, fiindcă onoarea nu le îngăduia să şovăie. Se aflau printre ei şi poltroni care şi-ar fi salvat bucuroşi viaţa în schimbul oricăror compromisuri sau ticăloşii. Erau însă târâţi de curentul general şi nu se mai puteau desprinde.

Basileul îşi făcu apariţia purtând veşminte de ceremonie, coroana imperială, sceptrul, hlamida şi încălţările purpurii, brodate cu vulturul bicefal. Chipul îi era impasibil, ţinuta impunătoare, hieratică.

— Nobilii mei sfetnici, iluştri conducători de oşti, înţelepţi senatori şi viteji tovarăşi de arme, a sosit ceasul bătăliei supreme, rosti împăratul cu glas vibrant. Duşmanul se pregăteşte să ne izbească năprasnic şi dinspre uscat şi dinspre mare, folosindu-se de toată puterea şi veninul lui. Mâinilor voastre bărbăteşti le încredinţez acest mândru oraş, plin de faimă şi de glorie, capitală fără seamăn a întregii lumi. Sunteţi datori să vă jertfiţi pentru credinţa şi legea voastră, pentru patria mult iubită, pentru basileu, unsul lui Dumnezeu, pentru femeile şi copiii voştri. Se împlinesc astăzi cincizeci şi şapte de zile de când nelegiuitul padişah ne-a împresurat, lovindu-ne cu toate armatele, tunurile şi maşinile lui de război. Până acum, graţie Domnului nostru Isus Christos şi Sfintei Preciste, au fost respinşi, cu grele pierderi omeneşti şi cu mare ruşine. Este adevărat că o mică parte din ziduri au fost dărâmate de pe urma necurmatelor bombardamente, dar pe cât ne-a stat în putinţă, le-am refăcut. Sultanul se bizuie pe

marea lui armată. Noi ne-am pus încrederea în puterea nebiruită a lui Dumnezeu, în dreptatea cauzei noastre, în tăria brațelor care ne vor sluji spre a-i înfrânge pe păgâni. Veți îngădui oare să cadă în stăpânirea vrăjmaşului Constantinopolele, această strălucitoare metropolă care a stăpânit odinioară Pontul şi Armenia, Persia şi Paflagonia, Capadocia şi Media, Siria şi Cilicia, Mesopotamia şi Fenicia, Palestina şi Arabia, Macedonia şi Tesalia, Peloponezul şi Epirul, Italia şi Iberia, Libia şi Mauritania, Africa şi Egiptul? Veți îngădui oare ca păgânii să-şi facă din sfintele voastre biserici loc de închinare pentru blasfemiile lui Mahomed, profetul lor mincinos? Veți îngădui oare câinilor acestora să se culce în paturile voastre, să vă siluiască femeile şi fetele, să vă jefuiască bunurile, să vă târască pe voi şi pe fiii voştri în ruşinea sclaviei? Lupta voastră pentru libertate trebuie să rămână pe veci ancorată în amintirea oamenilor!

Basileul îşi întoarse privirile către căpeteniile veneţienilor orânduiți în dreapta tronului:

— Nobili veneţieni, fraţi iubiți întru Christos, Dumnezeul nostru, bărbați puternici, încercați în războaie, care ați dat morții cu săbiile voastre sclipitoare mulțime de păgâni, vă rog să apărați cu tot sufletul acest oraş aflat în mare cumpănă, căci este a doua voastră patrie!

Se întoarse spre genovezii în cap cu Giustiniani Longo, spre românii şi catalanii aflați în stânga tronului:

— Iubiți şi preacinstiți fraţi genovezi şi catalani, luptați-vă cu îndârjire pentru acest oraş, care este nu numai al nostru, ci şi al vostru! Căci dacă noi vom pieri, şi voi ne veți împărtăşi mai târziu soarta!

Se uită apoi spre grupul de români:

— Şi voi, fraţi români, ca şi noi, urmaşi ai mândrei Rome, care ați venit de departe spre a apăra cu preţul sângelui vostru ultimul bastion al străvechiului Imperiu Roman, în cimitirele căruia zac oasele strămoşilor voştri, aruncați-vă cu furie în bătălie spre a-l nimici pe Antichrist!

Aruncă o privire circulară asupra tuturor acelora care-i ascultau cu reculegere vorbele:

— Vă încredinţez vouă oraşul nostru mult iubit, sceptrul meu purtat cu mândrie de atâția luminați şi viteji împărați, şi vă rog să le păziți aşa cum ați păzi propriii voştri ochi. Dacă va fi să

murim, ne va aştepta în ceruri cununa neveştejită în veci a eroilor şi a martirilor. Am însă credința că Dumnezeu nu ne va lăsa pradă fiarelor păgâne. Vă conjur! Nu vă pierdeți curajul! Dacă-mi veți da ascultare, victoria va fi a voastră!

În ochii lui străluceau lacrimile. Mulți dintre cei care-l ascultaseră plângeau încet, fără schime.

— Vom lupta până la ultimul pentru credința noastră întru Christos, pentru patria noastră! strigă senatorul Constantinos Comnen, ridicând sabia deasupra capului.

Se ridicară voci zguduite de emoție:

— Jurăm să învingem sau să murim!

— Jurăm pe Sfânta Cruce şi pe sângele eroilor noştri!

— Jurăm pe amintirea strămoşilor şi pe capul copiilor noştri!

— Jurăm!... Jurăm!... Jurăm!...

Împăratul părăsi sala tronului ținând capul sus şi privirile ațintite parcă spre neantul veşniciei. Toți cei care-i ascultaseră îndemnurile ieşiră la rândul lor şi se îndreptară, cu inima grea, spre posturile lor de comandă de pe ziduri. Cu toții făceau primii paşi pe drumul martiriului...

* * *

După ce şerpuise de-a lungul zidurilor interioare şi atinsese țărmul Mării de Marmara, procesiunea, socotindu-şi țelul atins, se destrămase. Clericii se înapoiaseră pe la bisericile şi monastirile lor, militarii reveniseră la posturi, civilii pe la casele lor ori la lucrările de reparare ale fortificațiilor, în sfârşit, fiecare acolo unde îl chemau rosturile şi datoria. Acakios, călugărul de pe Muntele Athos, mersese odată cu solemnul cortegiu, rugându-se, plângând şi invocând puterea lui Dumnezeu, iar când oamenii plecaseră care încotro, rămăsese descumpănit în mijlocul străzii. Nefiind legat de niciun lăcaş religios din Constantinopole, nu-i ținuse nimeni socoteala. Nu fusese trimis, ca alți călugări, să se bată pe ziduri, să ajute la căratul pietrelor şi al pământului, să slujească prin spitale şi infirmerii.

Nu se înapoie la stabilimentul Theodorei – unde se oploşise temporar – fiindcă îşi zise că nu se cuvenea să asculte cântecele deşucheate ale clienților beţivani după ce corurile religioase îi desfătaseră atât de încântător auzul. Porni singuratic spre biserica Sfânta Sophia, unde-şi petrecea zilnic

câteva ore, întreținând dialoguri – numai de el ştiute – cu Dumnezeu, un moşneag solemn şi milostiv, care cobora din înaltul catapetesmei spre a-i ține de urât, cu sfinții înveşmântați în odăjdii scumpe, dar atât de accesibili lui, cu îngerii bucălați şi trandafirii, pe care-i dojenea uneori pentru goliciunea lor păcătoasă, chiar şi cu diavolii smoliți, încornorați ca berbecii, cu ochi din cărbuni aprinşi, copite de țap şi coadă cu smoc de păr în vârf, cu care se sfădea uneori, acuzându-i că duc în ispită pe oamenii cumsecade.

Atât de puțină lume venea la Sfânta Sophia, biserică socotită spurcată fiindcă preoții catolici şi ortodocşi oficiaseră împreună sfânta slujba, încât Acakios stătea adeseori ceasuri de-a rândul sub cupolele ei aurite, fără ca vreun drept-credincios să-i tulbure liniştea şi singurătatea. S-ar fi zis că mărețul lăcaş dumnezeiesc fusese durat numai pentru el. Acakios nu-şi făcuse probleme de conştiință când alți călugări încercaseră să-l îndemne a îmbrățişa cauza ortodoxismului intolerant. Diferențele subtile de dogmă erau pentru el ca şi inexistente. În concepția lui simplistă, dar în acelaşi timp plină de bun-simț, Sfânta Treime, armatele de sfinți, de îngeri şi de diavoli erau aceleaşi şi pentru ortodocşi şi pentru catolici.

Spre marea lui uimire, când ajunse la biserică, găsi o mare mulțime, bulucită şi afară şi înăuntru. Încercă o vagă supărare. Ajunsese să considere Sfânta Sophia drept un bun rezervat lui în exclusivitate. Apoi îşi zise că o astfel de pornire este potrivnică umilinței creştine şi sărăciei impuse monahilor. Mirarea lui nu mai cunoscu margini când desluşi printre drept-credincioşii adunați acolo călugări şi călugărițe care propovăduiseră până atunci cu neostoită mânie boicotarea acestui lăcaş sfânt, pângărit – zice-se – de prezența catolicilor. Marea bătălie de pe ziduri, pe care constantinopolitanii o aşteptau cu înfricoşare, acoperise prăpastia deschisă între creştinii catolici şi ortodocşi. „S-au adunat cu toții ca la Judecata de Apoi! cugetă Acakios, făcându-şi cu evlavie semnul crucii. Sau poate că Dumnezeu le-a luminat mintea!”

Preoții nu-şi începuseră încă slujba şi, în liniştea din biserică, nu se auzeau decât suspine şi un fel de murmur ciudat, care exterioriza frământarea nervoasă a oamenilor.

Deodată un zvon de glasuri încărcate de furie prinse a se ridica în piața din fața Sfintei Sophia. Curios, Acakios ieşi

afară ca să vadă ce se întâmplă.

Un bărbos tuciuriu, în haine simple de târgoveț, se urcase pe postamentul statuii împăratului Theodosios şi de acolo vorbea mulțimii, făcând gesturi largi:

— N-are rost să ne mai batem cu turcii! De ce să moară zadarnic atâția soldați, când ştim dinainte care va fi sfârşitul? Numai un idiot îşi poate închipui că noi, o mână de oameni, putem rezista potopului de osmanlâi. Nu ne rămâne decât un singur lucru de făcut: să primim condițiile sultanului Mehmed şi să-i deschidem porțile oraşului!

Cuvintele lui stârneau huiduieli, dar şi strigăte de aprobare, mai puține, ce-i drept, dar îndeajuns de stăruitoare. Amestecat printre oameni, senatorul Kalamides urmărea cu atenție reacțiile publicului. Bărbosul în haine de târgoveț nu era decât unul dintre numeroşii lui agenți pe care-i răspândise în întreg oraşul spre a semăna neîncrederea în împărat şi în sfetnicii lui, spre a spori zâzania dintre prietenii şi duşmanii Unirii şi a crea astfel un curent favorabil capitulării.

Un călugăr protestă împotriva îndemnurilor defetiste ale vorbitorului.

— Trebuie să fii venetic! Un cetățean al acestui oraş n-ar rosti asemenea cuvinte. Du-te de unde ai venit! Dacă n-aş purta rasa monahală, te-aş izgoni cu pietre!

— Lasă-l să vorbească! strigă o femeie slăbuță, cuprinsă de isterie. De ce să-mi moară copiii pe metereze? De ce să piară copiii atâtor mame?

— Tacă-ți gura, muiere spurcată! zbieră un bătrân. Dacă te-ar auzi copiii tăi, s-ar cutremura de ruşine!

— Jos cu defetiştii!

— Huideo!

— Moarte lor! Moarte trădătorilor!

— Îți convine să vorbeşti! Dacă ai lupta pe ziduri, n-ai mai fi atât de bătăios! Stai la curul nevestei şi faci pe viteazul!

— Să-l spânzurăm pe trădătorul de neam şi de țară!

— Da, să-l spânzurăm!

Bărbosul se uită descumpănit la Kalamides, cerându-i din ochi ajutorul. Pentru bani acceptase să vorbească în public, dar nu să-şi primejduiască viața. De poliție nu se temea, căci mai toți apărătorii ordinii publice fuseseră trimişi să se lupte pe ziduri. Îl înspăimântase însă reacția oamenilor.

Kalamides înțelese ezitarea agentului său. Dacă voia să creeze un curent de opinie favorabil ideilor lui, trebuia să dea apă la moară acelora care n-ar fi fost ostili unei capitulații. Dacă nu profita de momentul psihologic, pierdea totul. Adunându-şi curajul, se căţără pe o grămadă de pietre.

— Să nu ne pripim, condamnând pe cei care ne vor binele! strigă de acolo, de sus.

Priviri se îndreptară spre el, nedumerite.

— Ce vrea să spuie?

— Dar ăsta cine mai e?

— Nu-l cunoaşteți? E Kalamides! Senatorul Kalamides!

— Sfetnicul împăratului!

— Să-l auzim!

— Vorbeşte, senatorule!

— Prudența nu este totuna cu laşitatea, rosti cu glas puternic Kalamides. Judecata înțeleaptă nu este totuna cu trădarea! Partizanii rezistenței cu orice preț n-au dreptul să împingă la sinucidere întreaga populație a Constantinopolelui. Împăratul a căzut victima unor aventurieri care nu au ce pierde dacă oraşul acesta va fi nimicit, iar toți locuitorii lui vor fi trecuți prin tăişul săbiei!

Stupefiați, partizanii continuării războiului rămaseră fără glas. Nu le venea să creadă că un senator putea rosti asemenea vorbe. Kalamides ştia că se expusese unor mari riscuri, dar acum nu mai putea da înapoi. Cine s-ar mai fi gândit acum să-l aresteze? În schimb, turcii, după ce vor cuceri oraşul, îl vor lăuda pentru atitudinea lui şi-l vor răsplăti din plin.

— Să mergem cu toții la palat, să-i cerem împăratului să se supună condițiilor puse de sultan! Numai aşa va supraviețui Constantinopolele!

Printre mulțimea care-l asculta se aflau şi câțiva oameni cu hainele mai mult zdrențe, care trăgeau o *culevrină*. Se opriseră pentru a mai răsufla puțin şi profitaseră de ocazie spre a căsca gura la peroraţia lui Kalamides. Printre servanții piesei de artilerie se deosebea, datorită staturii sale atletice, musculaturii de gladiator, chipului său aspru, cu trăsături săpate adânc, un bărbat cu fruntea strânsă într-un bandaj pătat de sânge. Se urcă pe *culevrină* şi întinse spre Kalamides un deget acuzator:

— Senatorule, căci am auzit cu uimire că eşti senator, ai merita să-ți răsucesc gâtul ca la un pui de găină! Eu nu sunt sfetnic împărătesc aşa cum eşti tu! Am mâini bătătorite de țăran, fiindcă în viața mea n-am făcut altceva decât să țin coarnele plugului. Cu mintea mea proastă, mă întreb, totuşi, cum de nu te înăbuşă ruşinea? Eu am venit tocmai de pe malurile Vardarului ca să apăr oraşul sfânt pentru toți romeii, iar tu, care eşti de aici, poate că te-ai şi născut aici, ne îndemni să ne supunem turcilor? Laptele pe care l-ai supt de la maică-ta era otrăvit de ți-a rătăcit mințile? Nu mă mir că țara asta a ajuns la aşa grea cumpănă de vreme ce tu, un bărbat de seamă, ai ajuns să-ți împingi concetățenii la trădare! Coboară de acolo, de pe pietrele alea, şi piei din ochii mei! Altfel te străpung cu jungherul ăsta, te jupoi de piele şi te atârn de stâlpul ăla, ca să fii pildă tuturor acelora care ar fi ispitiți să-ți urmeze îndemnurile veninoase! Fugi, până nu ajung eu la tine!

Înspăimântat, Kalamides sări de pe grămada de pietre şi se pierdu prin mulțime, împroşcat cu huiduieli şi însoțit de râsete batjocoritoare.

Uriaşul îşi întoarse privirile spre soclul statuii lui Theodosios, dar şi bărbosul îşi luase tălpăşița.

— Bravo, Kosmas, să ne trăieşti! strigară camarazii săi. L-ai pus pe senator cu botul pe labe! Bine i-ai făcut!

— Merita să-l jugăneşti!

— Nemernicul!

De data aceasta, duşmanii rezistenței amuțiseră.

— La drum! porunci Kosmas tovarăşilor săi. Până la poarta Sfântul Roman mai avem de tras!

Servanții se înhămară iarăşi la *culevrină* şi, încordându-se, o urniră. Se stârni deodată un vânt puternic, ridicând trâmbe de praf. Din văzduhul negru ca un fund de ceaun se sloboziră picături mari şi reci de ploaie.

— Mulțumescu-ți, Doamne, că ne mai răcoreşti! Pe ziduri o să ne încingem destul! strigă unul dintre servanți, în vreme ce trăgea cu nădejde *culevrina*. Curaj, fraților! Înainte!…

* * *

Sprijinindu-se cu mâinile de un parapet improvizat din bârne fixate între două butoaie încărcate cu pământ, ce țineau loc de

creneluri, Leandru Comnen se necăjea fiindcă nu putea pătrunde cu privirile întunericul care învăluia tabăra turcească. Nori negri, compacți şi joşi, cotropiseră văzduhul cernind perdele de apă ce cădeau ropotind peste soldații zgribuliți. Ploaia rece răzbătea prin mantale, prin sacii goi care țineau loc de glugi, printre încheieturile armurilor, udându-i până la piele. Valul de pământ – întărit cu rețele de nuiele susținute de bulumaci – ce înlocuia spărtura făcută de tirul artileriei în zidul interior începuse să se înmoaie. Piciorul se adâncea într-un fel de clisă care se lipea de tălpile încălțărilor, făcându-le să atârne grele ca plumbul. Penajul de pe casca lui Leandru – semn al proaspătului său rang de locotenent – se pleoştise din cauza ploii şi lăsa să i se scurgă pe ceafă picături reci, care i se insinuau pe sub platoşă, udându-i cămaşa şi lipindu-i-o de corp.

— Trebuie să fim cu ochii în patru, Comnen! i se adresă comandantul său, căpitanul Rossa, materializându-se în preajma lui printre draperiile de ploaie. Asta e vremea cea mai potrivită pentru un atac prin surprindere. Se uită la butoaiele cu pământ şi începu să râdă: Barem dacă în poloboacele astea ar fi fost vin! Ne-am mai fi încălzit gâtlejul cu câte o duşcă!

Căpitanul se îndepărtă, lăsându-se înghițit de torentele de apă.

Lângă Leandru, stătea ghemuit, sprijinindu-se în lancea pe care o ținea strâns la piept ca pe o iubită, Alexios, un soldat tânăr, de fel din Naxos. Comunitatea vârstei, ori poate o afinitate de sentimente, îi făcuse să se apropie. Pe Leandru îl intrigase tristețea întipărită în ochii lui Alexios. O tristețe care nu-l părăsea niciodată şi se identifica oarecum cu propria lui ființă. Încercase să-l descoasă, dar tânărul, cu acea decență, cu acea discreție caracteristică țăranului, se închisese ca un melc în cochilie, zăvorându-şi amărăciunea în adâncul sufletului. Atenția pe care i-o arătase locotenentul îl mişcase însă profund, şi de atunci i se ataşase ca o umbră.

— Ți-e frig, Alexios? îl întrebă Leandru cu solicitudine.

— Nu prea sunt deprins cu ploaia, surâse sărman soldatul. Acolo unde m-am născut eu, cerul e mai tot timpul senin.

Pe Alexios îl străbătu un fior. Dinții îi clănțăneau. Se strădui să-şi stăpânească tremurul. Vru să spună ceva ofițerului, dar se abținu. La lumina unui fulger, Leandru îi desluşi expresia

chinuită a feței.

— Te frământă ceva, Alexios?

Soldatul înclină capul, apoi, făcându-şi curaj, îşi vârî mâna dreaptă în buzunarul tunicii şi scoase un obiect, pe care-l ținu un timp întemnițat între degete.

— Pot să vă rog ceva, Kir locotenent?

— Dă-i drumul!

— Am aici o iconiță sfințită a sfintei Maria Magdalena. Soldatul lăsă să se scurgă câteva clipe, apoi reluă cu un efort: După terminarea luptei, să trimiteți iconița mamei mele, Glafira Rizos.

— Ce vorbă e asta?

— Eu am să mor în noaptea asta, Kir locotenent.

— Nimeni nu ştie dinainte când are să moară. Ascultă-mă pe mine: păstrează iconița, căci n-are să ți se întâmple nimic.

Tânărul soldat zâmbi.

— Eu ştiu mai bine, Kir locotenent. O luați?

Leandru şovăi, apoi îi îndeplini dorința.

— Fie! O iau, ca să te linişteşti. După luptă, am să ți-o restitui.

— Să o trimiteți mamei mele.

Leandru strecură iconița în buzunar.

— Îmi făgăduiți? întrebă Alexios.

— Îți făgăduiesc. Dar n-o să fie nevoie.

Soldatul îşi ridică umerii, zgribulindu-se, ca şi când gestul acesta ar fi pus punct discuției. Închise ochii, şi pe fundalul pleoapelor întrezări locurile unde-şi petrecuse copilăria şi adolescența. Mulți greci spuneau că Naxos este cea mai neprietenoasă insulă din arhipelag. Că munții au chelit din cauza caprelor care au ros mai toată vegetația, că satele sunt urâte şi sărace, că văile sunt pietroase, aride, cu câte un firicel de apă târându-se printre bolovani, că țărmurile inospitaliere sunt ocolite de corăbii, iar locuitorii sunt ursuzi, mohorâți şi niciodată sătui. Pentru Alexios insula aceasta era mai frumoasă decât paradisul. Un paradis otrăvit însă de o mizerie neagră. Nu-şi amintea, de pildă, ca maică-sa şi cei opt frați mai mici ai lui să-şi fi astâmpărat vreodată cu adevărat foamea. De asta şi plecase la Constantinopole. I se spusese că acolo mercenarii au căutare şi sunt plătiți bine. Cu o leafă de soldat poți întreține acasă o întreagă familie. Poate că aşa o fi fost pe

vremuri. Abia după ce Alexios se angajase în armata bizantină, constatase că îşi făcuse prost socotelile. Drepturile băneşti erau plătite cu mari întârzieri. De trei luni încoace nu mai primise nicio para. Şi cu mâncarea o ducea greu, dar de asta Alexios nu se plângea, fiindcă era învățat cu lipsurile. Însă îl durea sufletul pentru că nu putea trimite bani mamei lui.

Ştia că are să moară. Toți oamenii îşi presimt sfârşitul, dar se înşală pe ei înşişi, refuzând să creadă că inima lor va înceta să mai bată, că îşi vor găsi odihna sub pământ, că viermii au să se înfrupte în curând din rămăşițele lor pământeşti.

Pe Leandru îl impresionase liniştea cu care Alexios îşi aştepta sfârşitul. Îşi zise că ființele primitive sunt probabil mai accesibile unor mesaje venite de dincolo de lume. Cultura, civilizația nu i-au rafinat, tocindu-le în schimb instinctele. Îl fulgera şi pe el gândul că ar putea să piară în bătălia făgăduită de turci. Era însă prea tânăr spre a concepe moartea altfel decât ca o perspectivă îndepărtată, atât de îndepărtată încât îşi pierdea până şi puterea de a-l îngrozi. Ploaia sâcâitoare, neplăcută, îl supăra mai mult, de pildă, decât frica de moarte. Îşi dori ca bătălia să înceapă mai repede. Când eşti prins în vârtejul acțiunii, nu ai timp să depeni gânduri negre. Dar aşteptarea îți macină adeseori nervii.

Ploaia, însoțită de rafale de vânt, se mai zborşi cam o jumătate de ceas, apoi începu să se potolească. Undeva, spre miazănoapte, se ivi un petic de văzduh senin, cu stele multe şi atât de sclipitoare, încât s-ar fi zis că torentele de apă le spălaseră de praf.

* * *

Împăratul Constantinos ieşi din palat, însoțit de marele şambelan Georgios Sphrantzes şi de un aghiotant. Înainte de a coborî scările, se uită spre cer şi întinse mâna cu palma în sus. Câteva picături răzlețe căzură în căuşul degetelor.

— Se îndreaptă vremea, Sphrantzes!

Îl izbi banalitatea frazei pe care o rostise. În noaptea aceasta, în care se juca destinul imperiului, făcea aprecieri anodine asupra vremii. În mai toate cronicile, personajele de frunte pronunță în miezul marilor evenimente cuvinte memorabile, pe care generațiile următoare le repetă cu evlavie. Capacitatea lui de a se zbuciuma în căutarea unei soluții a crizei grave prin

care trecea țara, de a suferi laolaltă cu supuşii săi, părea să fi secătuit. O stare de tensiune care se prelungeşte îşi pierde din puterea de a impresiona. Nervii permanent încordați încep să slăbească, nu mai răspund cu aceeaşi intensitate la solicitări.

Basileul încălecă pe roibul său preferat şi porni de-a lungul fortificațiilor dinspre uscat, într-o ultimă inspecție. Zidurile, văzute dinspre oraş, se ridicau uriaşe, aparent intacte. Auzea în urma lui ropotul telegarilor călăriți de Sphrantzes, de aghiotantul de serviciu şi de ține-cal. Întoarse capul spre marele şambelan şi îi făcu semn să se apropie. Îi vorbi gânditor:

— Mă întreb, Sphrantzes, dacă asaltul din noaptea aceasta va eşua, va renunța oare Mehmed la continuarea asediului?

Marele şambelan ridică din umeri.

— Cine poate să cunoască intențiile sultanului? Omul acesta e insondabil. Este adevărat, iscoadele noastre au raportat o oarecare oboseală manifestată vizibil de soldații şi ofițerii turci. N-ar fi exclus ca aceştia să-l silească pe Mehmed a ridica asediul.

Încerca să-l îmbărbăteze pe împărat, deşi în sinea lui îşi pierduse orice iluzie.

— Trupele noastre sunt înjumătățite, Sphrantzes.

— Turcii au suferit pierderi mult mai mari.

— Dar şi rezervele lor umane sunt uriaşe…

Inspectară porțile Charisiană, Sfântul Roman şi Rhegion, precum şi cea de-a patra poartă militară, toate vizate cu deosebire de osmanlâi. Lucrările de întărire executate sub directa supraveghere a generalului Ravduhas oglindeau eforturile istovitoare depuse de populația civilă chemată să participe prin muncă la apărarea oraşului.

Basileul şi însoțitorii lui se înapoiară la Blacherne. După ce descălecară, se urcară pe o scară în spirală pe platforma turnului celui mai înaintat din sistemul de fortificații al palatului. Acolo împăratul îşi stabilise un post de observație, de unde putea îmbrățişa cu privirile întreaga zonă cuprinsă între Mesoteichion şi Cornul de Aur. Acum însă un întuneric de genune acoperea întreaga fire.

Constantinos se uită cu tristețe la soldații care-l salutau, coborând oblic lăncile. Torța purtată de aghiotantul care-l preceda pe basileu lumina numai chipuri obosite. Ochii

oglindeau însă un nestins foc lăuntric.

— Mândri ostaşi, Sphrantzes, nu-i aşa?

— Mândri şi viteji, Majestate.

Un ofiţer se înfăţişă şi dădu raportul:

— Sire, compania a treia, cu un efectiv de optzeci şi şapte de oameni, apără zidurile din zona înaintată a Blachernelor. Să trăiţi!

Împăratul îi răspunse la salut ducând mâna la coif. Se sprijini apoi de balustrada de piatră a turnului şi îşi aruncă privirile spre tabăra turcească. Norii care se spărseseră spre miazănoapte invadaseră iarăşi cerul, îngroşând bezna.

— E atâta linişte, Sphrantzes, încât ai zice că nu numai oamenii, ci şi natura a căzut într-un somn letargic.

— Liniştea aceasta este înşelătoare, Sire.

Lui Constantinos îi ajunse la ureche, de undeva, de departe, un zgomot surd, foarte vag. Era ca şi când ecourile unui tunet s-ar fi transmis până la zidurile Blachernelor.

— Auzi şi tu ceva, Sphrantzes?

Marele şambelan se încruntă.

— Aud, Sire.

— Se pare că se pregătesc de atac.

— Cred că vor încerca să se apropie de ziduri, ocrotiţi de beznă.

Basileul îşi mângâie garda săbiei.

— Nu mai am răbdare să aştept! Mă duc să inspectez breşele. Apărarea lor mă preocupă mai mult decât orice. Tu ai să rămâi aici, Sphrantzes! Să-mi ţii locul până mă întorc! Dacă intervine ceva important, mă anunţi! Te las cu bine, Sphrantzes!

— Dumnezeu să te ocrotească, Sire!

Împăratul se îndepărtă. Când contururile siluetei lui se topiră în obscuritate, marele şambelan încercă o strângere de inimă. Avu brusc presentimentul că despărţirea lor era definitivă.

* * *

Generalul Ravduhas, comandantul fortificaţiilor, străbătu în noaptea aceea mulţi kilometri, parcurgând zidurile interioare, cercetând valurile de pământ ce acopereau breşele, urcând pe platformele turnurilor, cântărindu-le din ochi soliditatea, examinându-le fisurile, cu grija pe care un medic o manifestă pentru pacienţii lui. N-avusese niciodată o familie în sensul

obişnuit al cuvântului. Se simţea însă legat de fortificaţii ca şi când acestea ar fi fost propriile lui vlăstare. Pentru Ravduhas, blocurile acestea de granit palpitau, respirau, aveau o viaţă a lor, proprie, calculată nu în ani sau în zeci de ani, ci în secole, în milenii. Le cunoştea bine trecutul, fiindcă studiase cronicile fortificaţiilor, se documentase asupra lor nu numai cu interes, ci şi cu înţelegere, cu dragoste. Le cunoştea în starea lor actuală mai bine ca oricare altul, căci le purta de grijă de aproape patru decenii. Viitorul lor rămânea însă cufundat în negură. Sau poate că nu voia să-l cunoască, deşi îl bănuia.

În vreme ce cutreiera zidurile, îşi nota mintal lucrările de reparaţii pe care trebuia să le facă. Deşi încerca să se mintă, avu deodată revelaţia sterilităţii eforturilor lui. Dacă oraşul va fi cucerit de turci, sultanul Mehmed va rade de pe faţa pământului brâul de fortificaţii.

În cursul inspecţiei sale, Ravduhas remarcă, plin de tristeţe, şi starea jalnică a apărătorilor creştini. Soldaţii şi ofiţerii – câţi mai rămăseseră în viaţă – erau vlăguiţi, aveau chipurile pustiite de oboseală, se jigăriseră ca nişte câini de pripas. Generalul Chrisogeorghis, spre a întări apărarea zidurilor, chemase până şi pe răniţii care se mai puteau folosi de un arc, ori care mai erau în stare să ajute la mânuirea catapultelor. Unii generali ajunseseră să comande unităţi militare reduse la nişte efective derizorii. „Cu oamenii aceştia va trebui să rezistăm sutelor de mii de turci!” reflectă cutremurat Ravduhas.

Ajunsese în sectorul apărat de escadroanele de gardă de sub comanda căpitanului Reynaud de Brienne. Francezul acesta părea să fi făcut minuni. Soldaţii lui erau fercheşi, purtau platoşe strălucitoare şi, în ciuda oboselii, păstrau o atitudine marţială.

De Brienne îl întâmpină cu un zâmbet plin de încredere:

— Le-am pregătit osmanlâilor o primire să o ţină minte, *Clarissime*!

— Văd! replică încântat generalul. Soldaţii dumitale se prezintă admirabil! Ce le-ai făcut? Le-ai dat să mănânce jăratic?

Se apropie de creneluri şi trase cu urechea.

— Dinspre tabăra turcească se aude un freamăt, căpitane! N-ai impresia?

În aceeaşi clipă, de dincolo de ziduri se ridică un vuiet care făcu să se cutremure pământul. Bateriile turceşti dezlănţuiră un bombardament infernal de-a lungul întregului front. Grindina de proiectile izbea în pereţii de piatră, zguduindu-i din temelii. Simultan, tabăra turcească fu luminată de zeci de mii de torţe, aprinse parcă la un semnal. S-ar fi zis că spaţiile imense cuprinse între ziduri şi orizont fuseseră invadate de flăcări.

Pe centura de fortificaţii se dădu alarma. Soldaţii creştini trecură la posturi. În oraş clopotele prinseră să bată. Dangătele lor se împleteau într-o vibraţie care izbea cu putere nu numai timpanele, ci era resimţită de întregul înveliş viu al trupurilor omeneşti.

Pregătirea masivă de artilerie avea menirea să sfărâme apărarea organizată a creştinilor, să provoace haosul, astfel ca trupele de asalt să nu întâmpine decât o rezistenţă neglijabilă.

Bătălia începuse...

* * *

Reşid-Paşa, comandantul artileriei otomane, supraveghea de pe o înălţime tragerile bateriilor sale. În ajun sultanul îi poruncise:

— Să nu menajezi nici tunurile şi nici oamenii! Să foloseşti toată muniţia! Iadul să se abată asupra Constantinopolelui! N-au decât să explodeze toate tunurile, n-au decât să sară în aer toate chesoanele, n-au decât să piară toţi servanţii! Dar mai înainte oraşul trebuie să cadă în mâna mea! Să dărâmi zidurile astea blestemate, să spulberi valurile de pământ care acoperă breşele, să deschizi drum trupelor mele! Ai timp o jumătate de ceas! Apoi încetezi focul! Bagă de seamă, răspunzi cu capul tău de îndeplinirea întocmai a misiunii! Am cheltuit sume imense ca să-mi creez o artilerie cum nu s-a mai văzut în lume. De data asta vreau să o văd la lucru!

Reşid-Paşa coborî la una din baterii. Tirul rapid înroşise ţevile. Servanţii sufereau arsuri când le atingeau în timpul încărcării ghiulelelor. Generalul privi critic piesele de artilerie supuse unui efort care avea să le scurteze cu câţiva ani viaţa. Dar porunci fără să şovăie:

— Accelerați tragerea!

De pe platoul pe care-şi instalase postul de comandă,

sultanul urmărea cu privirile efectele bombardamentului. Vedea foarte bine, fiindcă marea de torțe şi rugurile uriaşe aprinse nu prea departe de ziduri luminau ca ziua. O porțiune de zid din stânga porții Charisiene se prăbuşi într-un nor de praf. Sultanul îşi strânse satisfăcut pumnii. Reşid-Paşa îşi cunoştea meseria. Când trâmbele de praf dispărură, măturate de rafalele de vânt, Mehmed desluşi zidul dărâmat doar până la câțiva metri deasupra solului. Încă o serie de lovituri în acelaşi punct, şi restul peretelui de piatră se va nărui de la sine. Îşi mută privirile asupra celor trei mari breşe acoperite cu parapete de pământ întărit cu împletituri de nuiele. Ghiulelele cădeau ploaie.

„Am să vă învăț minte, romei netrebnici! bolborosea padişahul pentru sine. Ați cutezat să mă înfruntați! Acum vă primiți răsplata!”

Leandru Comnen şi soldații lui stăteau culcați la pământ, în vreme ce proiectilele şuierau în jurul lor, muşcând din parapete, spărgând butoaiele care țineau loc de creneluri, frângând ca pe nişte bețe bulumacii groşi, transformând în mase de carne sângerândă oamenii loviți în plin. Leandru simțea sub obraz atingerea pământului ud şi moale pe care îşi rezema capul. „Dacă o mai ține mult aşa, ne prăpădesc!” gândea cu ciudă. Dar nu îl înfricoşa primejdia, ci perspectiva de a muri stupid, cu nasul vârât în noroi, fără să fi apucat a-şi încerca puterile în luptă corp la corp cu turcii.

Deodată proiectilele încetară să mai cadă. În locul bubuiturilor de tun țâşniră din zeci de mii de piepturi răcnete de luptă, amestecate cu ropotiri de tobe, cu sonorități ascuțite de trompete, cu răbufniri violente de chimvale, cu sunete stridente de fluiere. Masa aceea uriaşă de oameni se urni, pornind la atac.

Leandru înălță precaut capul. Soldații lui continuau să stea cu burțile lipite de pământ. Se ridică de jos şi roti sabia pe deasupra capului.

— Toată lumea în picioare! răcni spre a se face auzit în vacarmul care se prăvălea asupra lor.

Alexios îi execută cel dintâi porunca. Se ridicară şi ceilalți soldați. Toți erau murdari de noroi ca nişte râmătoare.

— În picioare! strigă Leandru, atingând cu vârful cizmei pe un ostaş care continua să stea culcat.

Acesta nu reacționă. Leandru se plecă şi îl întoarse cu fața în sus. Abia atunci îi observă rana urâtă din coşul pieptului. Sângele se amestecase cu noroiul. Omul nu mai respira.

Căpitanul Rossa mergea prin mijlocul soldaților lui, uitându-se cu tristețe la rândurile lor rărite. Celor rămaşi în viață le dădu porunci cum să-i întâmpine pe turci. Pe răniți îi încuraja, îndemnându-i să aştepte, fără să se agite, venirea sanitarilor. De morți se vor ocupa doar cioclii şi groparii, după încetarea bătăliei.

Din văzduh se slobozi cascadă de săgeți.

— Toate le fac în mare turcii ăştia! zise căpitanul, dând să-şi lase în jos viziera zăbrelită a coifului.

Nu apucă să-şi termine gestul, că o săgeată i se înfipse în ochiul stâng, pătrunzând până la creier. Căpitanul o apucă instinctiv cu amândouă mâinile şi căzu în genunchi. Leandru se repezi să-l sprijine.

— Lasă-mă! îi vorbi şuierat Rossa. S-a terminat cu mine! Ia comanda trupei! Să ții bine oamenii în mână, căci…

Fraza i se sfârşi într-un horcăit. Se prăvăli în noroi.

Leandru se uită la ostaşii lui, la săgețile care-i potopeau, la furnicarul de turci care se apropia în pas alergător de ziduri. Comandant! Era, în fine, comandant!

— Încărcați arcurile! porunci soldaților săi, străduindu-se să se facă auzit…

Yusuf, icoglanul, mergea la atac în fruntea unei ordii de başibuzuci. Ştia că unitățile din primul val – din care făcea şi ordia lui parte – erau socotite trupe de sacrificiu. Aceasta nu-i slăbea înflăcărarea. Se va bate cu îndârjire, până ce al doilea val va veni să-l sprijine. Nu va muri. Avea încredere în steaua lui.

— Înainte! zbieră başibuzucilor. Înainte!…

De la postul său de comandă din preajma râului Lycus, Karagea-Paşa contempla înaintarea trupelor lui. Primele elemente ajunseseră la marele şanț. Unele porțiuni nu fuseseră umplute în întregime cu pământ şi cu fascine, aşa că oamenii lui vor avea acolo ceva de furcă.

Vântul care bătea dinspre mare îi răcorea obrajii şi îi răsfira barba lungă şi albă. Îi plăcea vântul acesta, căci mai risipea duhoarea de urină, excremente, gunoaie şi putreziciune, care se lipea de nări, îmbâcsea hainele, plutea în aer, mai tenace

decât păduchii, decât viermii intestinali, decât eczemele rebele. În ciuda acestor condiții, bătălia oferea o privelişte magnifică. Karagea îşi zise că sultanul era un neîntrecut organizator de spectacole. Nici Neron, incendiatorul Romei, nu dăruise supuşilor săi o desfătare mai plină, mai aleasă.

Făcu semn unui aghiotant, care-i aduse o cană cu bragă rece. Spre deosebire de ceilalți generali turci, care afectau în campanie o existență spartană, spre a fi pe placul sultanului şi al trupelor, Karagea se înconjura de toate comoditățile cuvenite unui personaj de rangul său. Un cort cu sofale moi şi covoare prețioase, o bucătărie rafinată, o ghețărie pentru băuturi şi provizii întreținută cu multe osteneli, o garderobă bogată, uleiuri parfumate, apă multă pentru băile-i zilnice, cai numeroşi şi arme foarte scumpe îi erau de nelipsit. Sultanul îi cunoştea gusturile şi îl lăsa să şi le împlinească, deoarece Karagea adusese mari servicii imperiului. Într-un fel îl admira – evident, fără să o recunoască în mod public.

Generalul îşi sorbi braga, apoi îşi şterse buzele roşii, cărnoase şi foarte senzuale, cu o batistă de mătase parfumată cu mosc.

— Hasan! strigă unui ofițer din suită. Aleargă la şanțurile din fața porții Charisiene şi trage-le o săpuneală comandanților! Abia se mişcă blestemații de başibuzuci! Hai, fugi!

Avea un glas aspru, atât de puternic, încât se făcea auzit până şi în hărmălaia din jur…

Vacarmul stârnit de trupele otomane se revărsa peste ziduri în oraş, potopind străzile, piețele, casele, monastirile, bisericile, întrecându-se cu vuietul modulat al clopotelor…

Clikor Avakumian, neguțătorul de mătăsuri, ieşise din casă, îmbrăcat doar cu nişte pantaloni boțiți traşi peste cămaşa de noapte. Se oprise înspăimântat în mijlocul străzii şi se uita spre cerul de un roşu-aprins, peste care fâlfâiau într-un drăcesc zbor aripi de umbră şi de lumină. Se mai uitau într-acolo şi alți oameni ieşiți de prin locuințele lor. Clikor simți instinctiv o prezență umană înapoia lui. Privi peste umăr şi văzu chipul livid al lui Kostaros, poetul bolnav, care contempla văzduhul împurpurat de vâlvătaie.

Buzele lui Kostaros se mişcau mărunt şi aproape tăcut, ca la rugăciune, repetând vorbele grozave din *Biblie*: „Şi s-au pornit fulgerele, şi vuietele, şi tunetele, şi s-a făcut cutremur mare, atât de mare cum nu s-a mai văzut de când s-a zidit omul pe

pământ… Şi cetatea cea trufaşă s-a rupt în trei bucăți, şi zidurile s-au prăbuşit…“

Clikor văzu frământarea buzelor şi crezu că poetul îi vorbea lui.

— Iadul îşi revarsă focul asupra noastră, Kir Kostaros! grăi cu glas înfiorat, apropiindu-şi gura de urechea lui. Au să ne sfărâme păgânii!

Ridică pumnii spre cer într-o imprecație tot atât de inutilă şi de neputincioasă ca şi propria lui mânie:

— De ce ne-ai părăsit, Doamne? Am crezut în tine şi în puterea ta! Şi iată unde am ajuns!

— Nu cârti, Clikor, că te trăsneşte Cel-de-Sus! se jelui nevastă-sa, prinzându-l de umăr. Iartă-l, Doamne, că nu mai ştie ce spune! strigă ea, izbucnind în plâns.

— Lasă-mă, femeie! Cu bocete nu faci nimic! Plec pe ziduri! Acolo e locul meu!

— Să nu te duci, Clikor! țipă nevastă-sa, agățându-se de brațul lui. Gândeşte-te la copiii noştri nevârstnici! Ce are să se întâmple cu ei dacă au să vină turcii? E destul că băieții noştri cei mari îşi fac datoria pe ziduri!

Vru să se smulgă din mâinile ei, dar era prea slăbit de lipsuri, iar deznădejdea dădea femeii puteri nebănuite. Bolborosind, Clikor abandonă lupta.

— La biserică! Să mergem la biserică! chirăi o babă.

— Da, la biserică! Să ne rugăm! întări o femeie tânără cu un cârd de copii nevârstnici agățați de fustele ei.

— Maica Precistă n-are să ne părăsească!

Mulțimea răzlețită de pe stradă se buluci, ca la poruncă, spre cel mai apropiat lăcaş al Domnului.

— Sfântul Gheorghe şi armatele lui de serafimi au să ne apere de vrăjmaşi!

— La biserică, oameni buni! Să ne mărturisim păcatele şi să ne rugăm! La biserică!

Clopotele sunau, agitate parcă de vânturi năprasnice. Dangătul lor spărgea văzduhul. La unele ferestre geamurile plesneau, făcându-se ţăndări…

În pofida vacarmului făcut de trupele sale, sultanul auzea dangătele grave, puternice, ale clopotelor de dincolo de ziduri. „Am să vă amuţesc eu glasurile! murmura, pungindu-şi cu ciudă buzele. În Constantinopolele cucerit de mine nu vor mai exista clopote!”

Se uita la primul val de başibuzuci, care ajunseseră la ziduri. Acolo bătălia începuse furioasă. „Carne de sacrificiu! şopti neauzit de ofiţerii din preajmă. Muriţi, dar dăruiţi-mi victoria! Am nevoie de această victorie mai mult decât de aerul pe care-l respir!”…

Nadir, spahiul, păşea cu hotărâre în urma unei ordii de başibuzuci. Deşi avea să intre în curând în luptă, iataganul îi era vârât în teacă, iar cuţitul curbat de la brâu stătea în lăcaşul lui, căci în mâna dreaptă ţinea un bici scurt cu şapte cozi, terminate cu plumbi, iar în stânga, o măciucă ghintuită. Când başibuzucii care mergeau în faţa lui, la atac, micşorau pasul, le reanima zelul lovindu-i cu biciul. Dacă dădeau semne de slăbiciune şi încercau să se tragă înapoi, îi trăsnea în creştet cu măciuca.

Nadir nu era singur. Zeci de spahii umblau printre başibuzucii orânduiţi în linii de front paralele, stimulându-i, îndemnându-i cu strigăte de luptă, ori plesnindu-i cu biciul.

Lui Nadir nu-i plăcea sarcina aceasta de paznic. În vreme ce alţi camarazi de-ai lui se băteau folosindu-se de iatagane, de suliţe, de arcuri, de arbalete, de arme de foc portative, el mânuia biciul! Scuipă, plin de scârbă.

Nu vedea înaintea lui decât spinările, cefele şi turbanele başibuzucilor care înaintau spre duşman, făcând o zarvă infernală. Unii purtau scări pentru a se căţăra pe ziduri. Deşi nu primiseră instrucţia severă a ienicerilor şi a spahiilor, se băteau vitejeşte şi nu-şi precupeţeau viaţa. Nu erau în stare însă de eforturi prelungite. Îşi pierdeau repede răsuflarea şi cumpătul dacă întâmpinau o rezistenţă dârză. Nu o dată se întâmplase să dea înapoi, cuprinşi de panică. Atunci o luau la

fugă, se risipeau, antrenând în debandada lor şi alte trupe.

La un moment dat Nadir observă că ritmul înaintării încetinise. Oamenii din primele rânduri întâlniseră un obstacol, sau puterea lor combativă începuse să scadă? Câțiva başibuzuci din apropierea lui Nadir prinseră a bate pasul pe loc, continuând să scoată strigăte de luptă. Spahiul ridică biciul cu şapte cozi şi porni să-i lovească peste spinare. Unul dintre başibuzucii atinşi cu biciul – un tânăr mai țâfnos decât ceilalți – se uită furios la Nadir şi îl apostrofă:

— De ce dai în noi? Nu ne facem datoria? Ți s-a urât cu binele? Sau vrei să…

Nadir nu-l lăsă să termine fraza. Repezi măciuca, trăsnindu-l în cap. Țeasta tânărului se sparse ca un pepene. Creierii, ochii țâşniră din cutia lor de oase sfărâmate.

Ceilalți başibuzuci nici nu cârtiră. Disciplina militară era mai puternică decât mânia, decât spiritul de revoltă. Se avântară înainte, dând buzna peste rândurile din față…

De pe platforma turnului unde basileul îi poruncise să rămână spre a face de veghe, Sphrantzes, marele şambelan, se uita întunecat la marea de başibuzuci care loveau, ca nişte talazuri furioase fortificațiile, de-a lungul întregului front. Creştinii aruncau asupra lor săgeți, substanțe incendiare, bolovani, smoală topită, dar turcii veneau la asalt plini de elan, se cățărau pe scări, se agățau de creneluri, încălecau parapetele, inundau zidurile exterioare. Apărătorii îi secerau cu zecile, cu sutele, cu miile.

Chipul lui Sphrantzes se mai însenină. „Atacul nu va reuşi! îşi zise. Destinul pe care Mehmed a încercat să ni-l hărăzească nu se va împlini!”…

La poarta Sfântul Roman, Giustiniani Longo şi genovezii lui ridicaseră un zid uman în calea potopului de başibuzuci. Impetuozitatea asaltului se frângea, în ciuda eforturilor comandanților turci de a-i îmbărbăta, de a-i face să se depăşească pe ei înşişi, precum şi spre exasperarea spahiilor, care ucideau cu sutele pe şovăielnici. Mai bine echipați şi pregătiți pentru lupta corp la corp, *condottierii* îi măcelăreau, acoperind câmpul de bătălie cu grămezi de cadavre. Focul *culevrinelor* concentrate în sectorul lui Giustiniani sporea numărul pierderilor turceşti. Servanții creştini nu aveau nevoie de o mare pricepere. Era destul să tragă în grămadă, ca să facă

prăpăd…

Pe Zaganos-Paşa nu-l tulbura peste măsură învălmăşeala nedecisă de la picioarele zidurilor. Curieri îi aduceau la intervale scurte rapoarte verbale din partea comandanților de mari unități angajate în acțiune. Puterea ofensivă a başibuzucilor scădea treptat. Dar asta nu avea nicio importanță, în curând avea să se încheie doar prima fază a bătăliei…

Sunetele ascuțite ale goarnelor vestiră încetarea luptei. Regimentele de başibuzuci, sau mai bine zis resturile lor, începură să se retragă, lăsând în urmă mii de morți.

Împăratul Constantinos se uita printre creneluri la formațiile de başibuzuci care se îndepărtau în grabă.

— Dumnezeu ne-a ajutat şi de data aceasta! Numele lui să fie binecuvântat! vorbi ofițerilor din suita sa. Fără îndoială, asaltul inamic a dat greş! Trupele noastre au repurtat un frumos succes!

Generalul Camatiros, unul dintre comandanții artileriei, replică sceptic:

— Sire, este prea devreme să vorbim despre un succes. Mă tem că nu am asistat decât la preludiul marii bătălii. Priviți în depărtare marea aceea de torțe! Acolo sunt alte trupe inamice, care – după părerea mea – vor porni la atac de îndată ce başibuzucii vor elibera terenul. Sultanul Mehmed cunoaşte jocul de şah. Ştie să sacrifice pioni, spre a deschide drum turelor şi reginei…

Leandru Comnen ordonă arcaşilor săi să nu mai tragă. Başibuzucii se îndepărtaseră îndeajuns spre a nu mai fi atinşi de săgeți. *Culevrinele* continuau să arunce proiectile, dar în curând îşi curmară şi ele tirul. De-a lungul întregului front se aşternu liniştea.

Sub supravegherea lui Leandru, oamenii lui începură să dreagă stricăciunile făcute valului de pământ care acoperea breşa. Refăceau gardurile de nuiele şi umpleau cu pietriş şi nisip butoaie pe care le instalau în chip de creneluri, spre a le înlocui pe cele nimicite de bombardament.

De la un cap la altul al liniei de fortificații se auzeau acum doar zgomotele făcute de târnăcoapele şi lopețile mânuite de romei.

Sfârşitul vacarmului bătăliei stârni mari speranțe în sufletele

constantinopolitanilor. Ieşiți iarăşi pe străzi, îşi aruncau priviri întrebătoare. Pe chipurile lor mijiră zâmbete. Spaima care-i sugrumase până acum lăsa loc unor simțăminte de uşurare, de bucurie, atenuate însă de o vagă neîncredere. Cei mai mulți oameni intrară iarăşi în biserici spre a mulțumi Domnului fiindcă îi izbăvise de duşmani.

Dar răgazul acesta nu se prelungi. Liniştea fu sfărâmată de artileria otomană, care intră din nou în acțiune, vărsând foc şi moarte. În sunete tăioase de goarne, marea de torțe pe care generalul Camatiros o arătase cu atâta îngrijorare basileului se urni, pornind la vale, spre fortificații. Culmile pereților de piatră, încoronate de lăncile creştinilor, evocau nişte arici gigantici cu țepi de fier. Regimentele din Anatolia, cele mai glorioase unități militare de sub comanda lui Işak-Paşa, înaintau în pas de paradă – sub acoperirea tirului artileriei turceşti – spre şiragul de ziduri şi turnuri profilate în zare. Scânteierile de la gurile *culevrinelor* împodobeau fortificațiile cu un bizar colier de rubine incandescente. Şi regimentele de spahii din Rumelia, aflate în subordinea lui Karagea-Paşa, îşi începură marşul spre inamic.

Ploaia se oprise, iar norii mânați de rafalele vântului alergau pe cer, acoperind şi descoperind capricios luna…

În oraş, reluarea bombardamentului topi bruma de bucurie încercată de constantinopolitani după retragerea primului val de trupe otomane.

Adăpostiți după nişte coloane, care aşterneau pe pavaj pete prelungi de umbră intercalate cu şuvițe de lumină roşiatică izvorâtă din văzduh – oglindă concavă a uriaşei aglomerări de torțe aprinse de pe pământ – Manolakis şi cu derbedeii lui se uitau plini de curiozitate la mulțimea cuprinsă iarăşi de deznădejde, ce se înghesuia în jurul bisericilor arhipline. Clopotele îşi sloboziseră din nou jelania.

— Când bisericile gem de lume, casele stau goale! rosti sentențios Manolakis.

Ochii lui Kolivas se aprinseră.

— Ştiu unde bați, şefule!

— Văd că îți merge mintea, Kolivas!

— Putem face treabă şi fără Mastrapas, vorbi Fanurios, plin de zel.

Manolakis se încruntă. Amintirea morții lui Mastrapas,

căsăpit de oamenii lui Pradă-Biserică, îi stârnea fierea, făcându-l să fiarbă la foc mic. Amorul lui propriu suferea fiindcă nu izbutise încă să răzbune uciderea locotenentului său. Dar timpul nu era pierdut.

— Să mergem! zise Manolakis, frământându-şi muşchii fălcilor.

Cotiră pe o stradă laterală. Pe dreapta, într-un şir de case, se singulariza un edificiu impunător, pe care Manolakis pusese de mai multă vreme ochii. Odată, pe când trecea pe acolo, ieşise din acea clădire o femeie între două vârste, acoperită cu bijuterii şi legănată într-o lectică purtată de patru slujitori în livrele bogate. Într-un astfel de palat, Manolakis n-ar fi cutezat să viseze că ar putea pătrunde, fiindcă în vremuri normale paza ar fi fost asigurată de servitori numeroşi şi bine înarmați. Acum însă condițiile se schimbaseră. Oamenii în putere fuseseră luați pe ziduri, iar cei rămaşi pe la casele lor se înghesuiau prin biserici. Ar fi pus rămăşag că şi în clădirea ochită de el abia dacă se va mai fi aflat vreun bătrân stors de vlagă.

Ajuns în fața palatului, se opri. Aruncă o privire semicirculară asupra tovarăşilor săi de bandă. Erau prezenți şi Pitsokolas Roade-Vacă, şi Fanurios Cap-de-Fier, şi Kolivas Înfulecă-Țară, şi Miaulis-Chiorul, şi Manusakas Suge-Uger, şi Hariton, propriul lui frate, pe care-l târâse în lumea hoților şi a ucigaşilor.

— La treabă! porunci.

Pe din afară clădirea semăna cu o cetățuie. Avea ferestre zăbrelite, balcoane mult ridicate de la sol, ziduri groase şi porți ferecate. Perdele de iederă îmbrăcau parțial fațada.

Manolakis bătu cu autoritate în poarta principală. Se auzi un zgomot de zăvoare, apoi unul din canaturi se deschise cam de un lat de palmă.

— Pe cine căutați? întrebă un glas tremurat, bătrân.

Manolakis se repezi cu umărul în poartă, dând-o de perete şi doborând pe slujitorul care o ținea cu mâna. Derbedeii se năpustiră pe urmele şefului lor. Se aşteptaseră la o rezistență mai serioasă, dar în afară de servitorul cel bătrân, pe care Kolivas îl linişti pe veci vârându-i lama unui pumnal în pântece, nu mai găsiră pe nimeni în întreaga clădire.

— De ce l-ai omorât? întrebă Hariton.

— L-am scăpat de povara bătrâneții, râse Kolivas cinic.

Se puseră apoi pe jefuit. Alegeau numai obiecte de mare valoare şi cu un volum mic: bijuterii, bani, tăvi şi tacâmuri de aur, veşminte de brocart şi de mătase. Toată treaba o făcură cu acompaniament de clopote. Vârâră prada în nişte feţe de masă, apoi, încărcaţi cu voluminoasele boccele, ieşiră nestingheriţi în stradă. Acolo îi aştepta o surpriză neplăcută. Dinspre celălalt capăt al străzii vremea Pradă-Biserică, însoţit de briganzii lui. Şi aceştia purtau în spinare boccele.

Manolakis ar fi preferat să amâne răfuiala după ce va fi pus deoparte, în siguranţă, obiectele furate. Dar nu era cu putinţă. Cele două bande se întâlniră faţă în faţă. La un semn al lui Pradă-Biserică, oamenii lui puseră jos legăturile. Manolakis ştia ce va urma.

O schimă urâtă strâmba gura lui Pradă-Biserică. Şi tovarăşii lui Manolakis se eliberară de boccele. Şi de o parte şi de alta, gesturile erau executate cu un fel de solemnitate lentă, bizară. Nu se vorbea. Oamenii se priveau în ochi şi îşi zâmbeau. Dar în zâmbetele lor se distila otrava.

Pumnalele ţâşniră la vedere în aceeaşi clipă şi într-o tabără, şi în cealaltă. Şi aici, ca şi pe ziduri, oamenii se pregăteau să moară.

Şuierând ca un şarpe, Pradă-Biserică se aruncă asupra lui Manolakis. Şi ceilalţi bandiţi angajară lupta. De la prima ciocnire doi inşi căzură: Miaulis-Chiorul şi un tip pistruiat din tabăra adversă. Ceilalţi oameni, perechi-perechi, se învârteau ca nişte cocoşi puşi pe harţă. Cuţitele păstrate în cumpăna mâinii zvâcneau fără veste, săgetând aerul. Cel ameninţat se eschiva, făcând un salt în lături. Lama descria atunci o curbă rapidă, revenind la poziţia iniţială. Când îşi atingea ţinta, înfigându-se adânc între coaste, ori deasupra şalelor, se auzea câte un icnit, apoi un trup se prăvălea pe caldarâm, sângerând ca un porc la abator.

Manolakis şi Pradă-Biserică se deplasau elastic, în cerc, asemenea unor feline, privindu-se în ochi, pândindu-şi fiecare mişcare, pregătindu-se să lovească scurt, dar năprasnic. Fandările lor nu-şi găsiseră încă ţinta. Lupta dintre ei dura, fiindcă şi măiestria lor era mare. La un moment dat, Pradă-Biserică lunecă uşor în băltoaca de sânge a unuia dintre bandiţii ucişi. Profitând de ocazie, Manolakis îşi repezi cuţitul

în pântecele rivalului, înfigându-i-l până în prăsele deasupra buricului. Pradă-Biserică făcu ochii mari, scăpă pumnalul din mână şi căzu cu faţa în jos. Manolakis îl scuipă cu scârbă, apoi privi în jur. Numai el şi Kolivas rămăseseră teferi, pe picioarele lor. Ceilalţi zăceau morţi.

Manolakis îşi căută din ochi fratele. Îl văzu încolăcit ca un câine, lângă peretele casei, având un cuţit înfipt între omoplaţi. Şterse lama propriei sale arme de tunica lui Pradă-Biserică şi, după ce o vârî la brâu, se plecă asupra lui Hariton. Ochii sticloşi ai adolescentului fixau un punct în gol. Îi pipăi vena jugulară. Nu-i mai simţi pulsaţiile. Se îndreptă de şale.

— Kolivas, ne umflam buzunarele cu tot ce e mai scump şi o ştergem!

Scormoni prin boccele şi scoase dinăuntru numai bijuteriile şi banii. Nu uită să dijmuiască şi boccelele rămase moştenire de la Pradă-Biserică. Se gândi cu regret la tăvile şi la cupele de aur, dar îşi zise că erau prea multe şi prea grele ca să le mai poată căra pe toate ajutat doar de singurul om care-i mai rămăsese.

Ascultă un timp dangătul funebru al clopotelor şi râse:

— Pe zgomotul ăsta poţi să jugăneşti un cartier întreg, fără să se audă un ţipăt!...

Dangătele clopotelor se îngânau cu bubuiturile tunurilor, lăsând să vibreze vitraliile bisericii din monastirea Sfânta Treime. Călugăriţele, prosternate pe lespezile reci, plângeau hohotit şi implorau cu glas tare mila dumnezeiască. Vocile lor se împleteau într-un fel de melopee dominată de vuietul ce răzbătea din afară. Printre novicele grupate în fundul bisericii se afla şi Irina Kalamides. Îngenuncheată în faţa unei icoane a Sfântului Ioan Botezătorul, înălţa rugăciuni pentru Leandru, pentru tatăl şi pentru fratele ei.

O călugăriţă din primele rânduri se ridică deodată în picioare. Smulgându-şi culionul şi izbindu-se cu pumnii în piept, începu să strige isteric:

— Cuvioaselor, Isus Christos, mirele nostru, a coborât printre noi! Priviţi acolo, pe catapeteasmă! Din palmele şi de sub coasta Mântuitorului crucificat se prelinge sânge! Sânge adevărat!

Toate călugăriţele şi toate novicele se uitară la crucea care înfăţişa răstignirea lui Christos. Deşi chipul şi trupul lui erau

zugrăvite, văzură – sau crezură că văd – şiroaie de sânge prelingându-se în lumina buchetelor de lumânări aprinse, înfipte în sfeşnicele înalte. Cuvioasele izbucniră în strigăte:

— Minune!

— Semn dumnezeiesc!

— Mântuieşte-ne, Doamne!

— Pleacă-ți ochii asupra noastră, păcătoasele!

Căzute în extaz, se izbeau cu fruntea de pământ şi îşi făceau cu evlavie semnul crucii.

— Oraşul nostru sfânt va fi salvat!

— Păgânii vor fi izgoniți cu ruşine!

— Constantinopolele va rămâne de-a pururi creştin!

— Mulțumescu-ți, Doamne!

Maicile plângeau şi râdeau, râdeau şi plângeau, îmbrățişând cu priviri extatice trupul gol al lui Isus…

Regimentele din Anatolia şi din Rumelia, orânduite în formații de atac, mărşăluiau spre ziduri, făcând să duduie sub paşii lor cadențați pământul colinelor. Coifurile şi cămăşile de zale luceau în lumina torțelor. Când avangărzile ajunseră în preajma fortificațiilor, tragerile artileriei otomane se curmară.

Sultanul Mehmed îşi contempla trupele mândre, care înaintau în ritmul fanfarelor militare, pregătindu-se a lua cu asalt ultima, dar şi cea mai puternică cetate a ghiaurilor bizantini. Îl rodea însă şi o nemărturisită teamă. Dacă şi cel de-al doilea val de trupe se va zdrobi de centura de granit a Constantinopolelui, lucrurile vor lua o întorsătură neplăcută.

Soldații ajunseră în bună rânduială la şanțurile umplute de data aceasta până la buze cu leşuri de başibuzuci. Trecură peste trupurile sfârtecate fără să şovăie. Nu şovăiră nici când asediații îi potopiră cu săgeți, ghiulele, apă clocotită şi smoală topită. Căderau mulți, dar locul celor căzuți era luat de alții, şi mai mulți. Nepăsători în fața morții, osmanlâii începură să escaladeze zidurile exterioare, fie cu ajutorul scărilor acolo unde pereții erau intacți, fie cățărându-se ca alpiniştii în zonele în care bombardamentele deterioraseră ori dărâmaseră bariera de piatră.

Se încinseră iarăşi lupte corp la corp. Creştinii se băteau cu disperare. Mulți îşi găsiră moartea, dar pentru fiecare creştin ucis, turcii pierdeau zeci de combatanți.

Sultanul se întunecase la față. Mult lăudatele regimente ale

lui Işak-Paşa băteau pasul pe loc, stăvilite de uluitorul baraj uman al romeilor. Mehmed se întoarse spre ofițerii săi.

— Ce face Işak? Ce fac Zaganos şi Karagea? Ghiaurii ăştia au să ne vină de hac! Să tragă artileria! Toate tunurile să tragă asupra zidurilor! Să le năruie! Să deschidă drum regimentelor mele!

— Dar pe ziduri se bat şi soldații noştri! îndrăzni să-i amintească Murad-Paşa, şeful de stat-major. Vom suferi şi noi pierderi…

— Să tragă tunurile! zbieră padişahul. Nu-mi pasă dacă vor muri câțiva oameni. Menirea soldatului este să învingă sau să moară! Jumătate din armata mea să piară, dar supraviețuitorii să cucerească oraşul! Ordon: să intre artileria în acțiune!

Curieri călări purtară porunca padişahului către comandanții de baterii. Tunurile de toate mărimile porniră să toarne ghiulele asupra fortificațiilor. Bombardamentul făcu prăpăd şi printre osmanlâi şi printre creştini…

Daud Ali, şeful Camerei Private a sultanului, comanda un regiment de anatolieni, având drept obiectiv cucerirea celei mai mari dintre breşele deschise de artilerie în centura fortificată constantinopolitană. Când i se încredințase această misiune, Daud îşi zisese că sarcina lui era în orice caz mai uşoară decât a comandanților care trebuiau să escaladeze ziduri intacte sau uşor avariate. Spre surprinderea lui, ghiaurii care apărau acest sector se băteau ca nişte diavoli. Daud era hotărât să spargă cu orice preț linia lor defensivă. Dacă ar izbuti să străpungă breşa atât de bine apărată, ar obține rangul de paşă şi un înalt guvernământ, ceea ce i-ar deschise automat drumul spre marele Divan. Calculat, dar în acelaşi timp plin de înflăcărare, se bătea în prima linie, împrăştiind moartea printre duşmani. Încrucişase tocmai sabia cu un ofițer bizantin al cărui chip nu-l putea desluşi prin gratiile vizierei lăsate, când artileria turcă îşi dezlănțui bombardamentul asupra zidurilor. Ghiulelele de marmoră decapitau, spintecau, spulberau, fără alegere, şi amici şi inamici. Daud observă că soldații lui încep să şovăie. Blestemă neghiobia comandanților de baterii, dar nu încetă lupta.

— Înainte! răcni, dornic să-şi electrizeze oamenii dezorientați, înainte!

În jurul său, butoaie încărcate cu pământ, blocuri de piatră,

îngrădituri de nuiele, bulumaci sfărâmați țâşneau spre văzduh parcă sub impulsul unor puteri malefice. Scormonit de ghiulele, valul de pământ care acoperea breşa se prăbuşi, îngropând oameni, revărsându-se, întinzându-se ca o mare de noroi. Daud simți cum solul se dislocă sub el, cum îl înghit adâncurile, cum se rostogoleşte pe un povârniş fără sfârşit. Orbit, contuzionat, se pomeni oprindu-se într-un zid pe jumătate dărâmat. Se sculă anevoie de jos, se şterse la ochi şi se uită în jur. Câțiva turci năuciți se străduiau – ca şi el – să se ridice în picioare. Mai văzu şi case, unele pe jumătate ruinate, altele arse, ori cu acoperişurile desfundate.

— Suntem în oraş! zbieră Daud. Am pătruns în oraş! Constantinopolele este al nostru!

Prin spărtura larg deschisă în zidul interior porniră să coboare puhoi de turci.

— Înainte! răcni Daud. Am învins! Înainte!

Leandru Comnen se desprinse din învelişul de noroi care-l acoperise pe jumătate şi se sculă în picioare. În preajma lui se mai aflau câțiva romei, toți amețiți, murdari, plini de vânătăi, care – ca şi el – scăpaseră cu viață. Văzu şi turci, mulți turci, amestecați printre creştini. Reculegându-se, reuşi să înțeleagă că valul de pământ, prăbuşindu-se, deschisese drum osmanlâilor. Ridicând sabia, se năpusti asupra lor.

— Pe ei! Moarte păgânilor!

Osmanlâii şi creştinii se băteau acum înotând prin mocirlă, străpungându-se cu săbiile şi cu hangerele, încrâncenându-se în lupte corp la corp, sugrumându-se, sfâşiindu-se. Alte cete de turci veneau târându-se prin noroi.

În vreme ce ținea piept duşmanilor, Leandru judeca la rece situația. Presiunea turcilor se întețea. În curând nu-i va mai putea zăgăzui. Oboseala începuse să se facă resimțită. Gâfâia, iar brațele şi picioarele îi erau din ce în ce mai grele. „Dacă ai noştri nu ne vin în ajutor, suntem pierduți!” cugetă, străduindu-se să nu se lase târât de panică. Un turc îl atacă, repezindu-şi asupra lui ghioaga. Leandru făcu un salt în lături, apărându-se în acelaşi timp cu scutul, apoi fandă, țintind cu vârful săbiei vintrele duşmanului. Simți cum lama pătrunde în cărnuri. Turcul scăpă ghioaga şi se prăbuşi, ținându-şi cu mâinile boaşele din care sângele curgea gâlgâind.

Alți osmanlâi se năpustiră asupra lui Leandru, care se retrase

câțiva paşi, spre a nu fi prins la mijloc. Pară câteva lovituri, când auzi înapoia lui strigăte de luptă în greceşte:

— Moarte păgânilor!

— Ucide! Nu te lăsa!

— Unul să nu ne scape!

Leandru zări prin rețeaua vizierei siluetele unor romei – ofițeri şi soldați – în uniforma regimentului de gardă călare. Loviți din flanc, turcii care-l împresuraseră se dădură înapoi. În câmpul lui vizual apărură şi câțiva cavaleri în armuri magnifice. În lumina aceea bizară, de culoarea sângelui, întrezări casca încununată de însemnele imperiale. „Basileul!" exclamă Leandru, fericit şi recunoscător. Ajutorul acesta atât de oportun îi dădu aripi. Cu puteri înzecite, începu să lovească în dreapta şi în stânga, deschizând pârtie printre osmanlâi.

Împăratul se bătea cu dârzenie. Pilda sa era contagioasă. Romeii se întreceau să-l imite. Emulația aceasta magnifică, în fața unui inamic surprins, dezorientat de violența contraatacului creştinilor, făcea minuni. Oamenii lui Daud începură să se retragă, pas cu pas, în fața irezistibilei presiuni a romeilor.

Daud se lupta cu un dispreț față de primejdie care stârni până şi admirația creştinilor. Înfuriat de şovăielile soldaților săi, îi îndemna să reziste. Pe cei care continuau să se retragă îi împroşca nu numai cu blesteme şi injurii, dar îi şi lovea cu latul iataganului.

Alexios, tânărul soldat de baştină din insula Naxos, uitase de temerile lui neînțelese şi se bătea cu bărbăție, încercând o stare de euforie nemaicunoscută. De fiecare dată lovea în plin. Începuse să-i numere pe turcii căsăpiți de mâna lui.

— Moarte diavolilor cu turban! răcnea exaltat.

Deodată încălțarea i se prinse în intestinele unui turc care zăcea în noroi cu pântecele spintecat. Căzu. Vru să se ridice, dar oamenii care se băteau deasupra lui îl călcau în picioare. O cizmă galbenă îl pocni cu vârful peste gură, spărgându-i dinții din față. Înnebunit de durere, Alexios ridică ochii. Deasupra lui se afla un turc, probabil ofițer, fiindcă purta veşminte brodate cu aur. Alexios îşi aminti fulgerător chipul în care pedestraşii doboară pe călăreți. Îşi smulse de la brâu cuțitul şi, cramponându-se de picioarele ofițerului, îi reteză cu o singură lovitură tendoanele.

Daud simți o durere ascuțită deasupra călcâielor şi se nărui peste un soldat grec, care-l înlănțui cu brațele, spre a-l sugruma. Acolo, în noroiul amestecat cu sânge, se încinse o luptă tăcută, cu icneli şi gâfâiri scurte, în care Alexios creştinul şi Daud turcul se străduiau reciproc să se suprime. Cizmele combatanților care se războiau deasupra lor îi izbeau în neştire. Ofițerul otoman profită de un moment favorabil şi îşi înfipse degetele mâinii stângi în ochii soldatului, apoi, cu dreapta îi adânci hangerul în grumaz. Alexios scăpă un geamăt de moarte, dar, adunându-şi ultimele puteri, îşi vârî lama cuțitului printre zalele ofițerului. Pe Daud îl străbătu o săgetare de foc în rinichiul stâng. Vru să se ridice deasupra grecului, care încremenise cu fața în sus, dar forțele îl părăsiră şi căzu cu obrazul în noroi, alături da duşmanul pe care-l ucisese…

De la postul său de comandă, Karagea-Paşa văzu şuvoiul de turci care-şi făcuseră loc prin breşa deschisă de artileria turcă. Făcu semn să i se aducă armăsarul. Se aruncă în şa şi, înainte de a se avânta spre breşă, ordonă aghiotanților:

— Rezervele! Toate rezervele să vină după mine!

Biciuindu-şi calul, porni în galop spre ziduri. Dar când ajunse la şanțul acoperit cu cadavre din fața centurii exterioare de piatră, năruită în mare parte, fu oprit de năvala turcilor care părăseau în debandadă breşa, izgoniți de împăratul Constantinos şi de soldații săi.

— Înapoi! Înapoi, ceată de laşi! Înapoi, ticăloşilor! Nemernicilor! Pui de cățele! Înapoi!

Zbieretele lui nu mai aveau niciun efect. Osmanlâii fugeau purtând pe chip o spaimă dementă. Karagea-Paşa fu nevoit să facă drumul întors, spre a nu fi răsturnat cu cal cu tot de turma de oameni îngroziți…

Sultanul îşi acoperi cu mâinile ochii, ca să nu mai vadă retragerea dezordonată a regimentelor din Anatolia şi din Rumelia. Îi era atât de ciudă, încât îi venea să urle. Soldații în care-şi pusese toată încrederea se dovediseră tot atât de nevolnici ca şi başibuzucii. Acum trebuia să ia măsuri spre a împiedica transformarea retragerii într-o fugă zănatică, imposibil de stăpânit.

— Trompetele să sune încetarea atacului! strigă, agitându-şi brațele. Să sune imediat încetarea atacului!

Regimentele din Rumelia şi Anatolia nu aşteptaseră glasul goarnelor spre a o lua la goană. Îmbulzindu-se, împingându-se ca nişte animale înspăimântate, săreau peste cadavre, peste şanțuri, căutându-şi salvarea cât mai departe de zidurile constantinopolitane. Groaza se întinsese ca o pecingine, cuprinzând unitățile militare de pe o largă arie a frontului. Când trompeții vestiră încetarea atacului, generalii turci răsuflară uşurați. Padişahul intervenise la timp, salvând ceea ce mai putea fi salvat…

Instalat pe puntea navei-amiral, Hamza-Paşa dirija personal operațiile navale îndreptate împotriva fortificațiilor dinspre Cornul de Aur. Era uluit. Ghiaurii, atât de puțini la număr, rezistau cu o vigoare de neînțeles, zădărnicind încercările de debarcare ale zecilor de mii de marinari turci. Comandanții de nave care acționau de-a lungul zidurilor dinspre Marea de Marmara raportaseră prin semnalizări luminoase eşuarea tentativelor lor de a lua cu asalt portul Bucoleon şi portul Eleutheris. În acest chip dăduseră greş strădaniile lui de a pătrunde în oraş înaintea trupelor de uscat. Ce glorie nemuritoare i-ar fi încoronat fruntea dacă marinarii lui ar fi reînnoit isprava dogelui Dandolo, care cu un secol şi jumătate în urmă răzbătuse în oraş prin Cornul de Aur!…

De pe zidul exterior al Blachernelor, bailul Girolamo Minotto dădu cu tifla soldaților turci care se retrăgeau în dezordine. Gestul copilăresc, puțin potrivit cu importanța personajului, exterioriza bucuria pe care o resimțise după retragerea ruşinoasă a trupelor de asalt inamice.

În sectorul din stânga sa, frații Bocchiardi făcuseră de asemenea treabă bună, respingându-i cu mari pierderi pe osmanlâi. Căpitanul Ioan şi românii lui îşi păstraseră pozițiile, sfărâmând o tentativă de debarcare a marinarilor turci, pe care-i aruncaseră în mare…

Expresia funebră de pe chipul lui Zaganos-Paşa strecura fiori aghiotanților săi, care-i cunoşteau toanele. În asemenea momente era în stare să-şi descarce cu violență nervii asupra persoanelor din anturajul său, chiar dacă acestea nu erau cu nimic vinovate. În cazul de față, vizirul armatei încerca o tainică mulțumire la gândul că Işak şi Karagea suferiseră o înfrângere umilitoare. Dar cum ştia că sultanul îşi spiona generalii spre a le afla reacțiile în orice împrejurare, afişa o

mânie amară, în ton cu starea de spirit din sânul armatei.

Încălecă şi alergă la cartierul general imperial, îngenunche în faţa sultanului şi îi vorbi cu supunere:

— Îngăduie-mi, Mărite Stăpâne, să iau comanda trupelor de rezervă şi să lupt în linia întâi împotriva duşmanilor tăi şi ai Semilunii. Sunt gata să-mi dau viaţa pentru a spăla ruşinea înfrângerii de pe obrazul armatei.

Mehmed îl privi lung, ca şi când ar fi încercat să-i citească în suflet.

— Îţi mulţumesc pentru cuvintele tale, Zaganos. Dar nu se poate vorbi încă de o înfrângere. Eşecurile regimentelor din Anatolia şi din Rumelia m-au dezamăgit, dar nu m-au descurajat. Bătălia este în plină desfăşurare! Trupele dintr-al treilea val vor intra foarte curând în acţiune. N-am să le dau o clipă de răgaz ghiaurilor! De patru ore aceştia fac faţă unei presiuni formidabile. În clipa asta sunt desigur istoviţi. Al treilea val le va da lovitura de graţie, îi va înghiţi cu împăratul lor cu tot!

Sultanul se lăsă îmbătat de propriile sale cuvinte. Dacă avusese oarecare îndoieli în ceea ce priveşte soarta bătăliei, acum căpătase certitudinea victoriei.

— Murad! se adresă şefului de stat-major. Bateriile de artilerie să reia bombardamentul!

Focuri de artificii se ridicară în pulsaţii purpurii, semnalizând tunarilor porunca padişahului. Ghiulelele prinseră iarăşi să descrie traiectoriile lor curbe, abătându-se asupra fortificaţiilor.

După un sfert de ceas de aşteptare, în care timp ascultase cu sadică bucurie corul de bubuituri, ordonă:

— Să pornească al treilea val!

Rachete verzi ţâşniră spre zenit, într-un evantai feeric. Mehmed contemplă câteva clipe jocurile incandescente.

— Rachetele astea vestesc sfârşitul Bizanţului! rosti cu nestrămutată convingere…

Călare pe un armăsar arab, Reşat Nuri, tânărul agă al ienicerilor, se uita la dârele verzi, luminoase, ca nişte fire de beteală aruncate în neant. Soldaţii lui aveau să intre în luptă. Întoarse capul spre marele vizir, care stătea pe cal în dreapta sa şi privea oarecum visător aceleaşi fire de beteală verzuie. Reşat Nuri aştepta ca marele vizir să ridice mâna, spre a da

semnalul de plecare. Aşa cerea regulamentul militar.

Khalil îşi zicea că în clipa în care va ridica braţul la verticală, spre a face să se urnească ienicerii orânduiţi în formaţii perfect aliniate în front şi în adâncime, va semna şi propria sa distrugere. Zdrobirea primelor valuri de trupe îi refăcuse în parte moralul. Dar başibuzucii şi regimentele de anatolieni şi de rumelioţi nu se puteau asemui cu ienicerii, mai ales când aceştia erau flancaţi de unităţile de elită ale spahiilor.

În ceasul care va urma se va vedea cine a avut dreptate: sultanul Mehmed sau el, Khalil, marele vizir al imperiului! Se întrebă dacă va mai apuca să vadă răsăritul soarelui. Ar fi mai bine să cadă în luptă decât să piară sugrumat de mâna unui călău african. Orice turc ştie că cea mai frumoasă moarte a unui soldat este cu arma în mână pe câmpul de bătălie.

Khalil simţi privirile lui Reşat Nuri aţintite asupra sa. Întoarse capul spre tânărul agă şi zâmbi:

— Ştii ce spunea Lao-Tse, un mare gânditor chinez, acum două mii de ani? Statul care a obţinut cinci victorii se află în pragul ruinei!

Îl amuză perplexitatea oglindită pe chipul lui Reşat Nuri. Nu se osteni să-i explice sensul adânc al maximei citate. Dealtfel, nici nu era timp. Ridică braţul, apoi dădu pinteni calului, pornind la pas spre ziduri. Ienicerii se puseră în mişcare, izbucnind în urale frenetice. Fanfarele militare le însoţeau pasul cadenţat.

Împotriva voinţei sale, paşnicul Khalil se simţi cuprins de înflăcărarea molipsitoare a ostaşilor şi ofiţerilor de sub comanda sa. Îl furnica pielea, iar părul i se ridicase perie sub acoperământul metalic al coifului. Pentru câteva clipe retrăi elanurile din tinereţe. Se va bate! Se va bate aşa cum numai un coborâtor dintr-un şir neîntrerupt de generali şi de mari viziri ştie să se bată!

Ienicerii şi spahiii păşeau cu solemnitate, ca la paradă, conştienţi că asupra lor veghează sultanul infailibil şi omniprezent. Atât de pronunţat, de puternic era ritmul marşului lor, încât s-ar fi zis că pământul intrat în rezonanţă se va prăbuşi în adâncuri, înghiţind şi pe asediaţi şi pe asediatori. Nu ocoleau obstacolele. Călcau peste cadavre ciopârţite, peste răniţi care horcăiau agonizând, peste tot felul de arme părăsite, peste zeci de mii de săgeţi căzute pe jos, care

se rupeau scrâşnind sub tălpile grele.

Când turcii ajunseră în bătaia săgeților, arcurile creştinilor le sloboziră în rafale. Dar erau mai puține şi cu un efect mai redus, fiindcă şi apărătorii se împuținaseră.

Primele rânduri ale ienicerilor depăşiseră şanțurile umplute cu leşuri, când Reşat Nuri văzu apropiindu-se în galopul cailor pe sultan şi pe ofițerii săi de stat-major. Electrizați de augusta prezență, osmanlâii îl primiră cu ovații, apoi se avântară spre ziduri. Khalil şi Reşat Nuri îl salutară ridicând iataganul la verticală, apoi plecându-l în semn de supunere.

— Să străpungeți apărarea inamică şi să cuceriți oraşul! striga Mehmed, acoperind cu glasul său metalic zgomotul bătăliei. Să nu vă înapoiați decât victorioşi, sau pe năsălie!

Khalil era uimit de nepăsarea padişahului față de săgețile şi ghiulelele inamice care cădeau în jurul lui. Un ofițer de ordonanță şi doi icoglani, loviți de moarte, se prăvăliră de pe cai.

Într-un iureş irezistibil, ienicerii şi spahiii luară cu asalt zidurile exterioare ruinate în mare parte, apoi se năpustiră urlând sălbatic asupra culoarului dintre fortificațiile interioare şi cele exterioare. Mercenarii genovezi ai lui Giustiniani Longo, sprijiniți de romeii lui Theophilos Paleologos, se băteau cu energia disperării. Bătălia se angajase de-a lungul întregului front. În sectorul Porții de Aur, apărat de Catarino Contarini, spahiii izbutiră să măture formația subțiată a creştinilor care apărau culoarul. Se avântară apoi la asaltul fortificațiilor interioare. Scările sprijinite de pereții de granit, atât de înalți încât păreau a-şi pierde culmile în negura nopții, se îndoiau sub greutatea turcilor care se urcau cu mare iuțeală, ținând între dinți lamele hangerelor şi pumnalelor.

În fruntea oamenilor săi, Mustafa Sabri, comandant de spahii, se cățăra pe o scară. Mai avea de urcat câteva trepte până la crenelurile apărate doar de câțiva ghiauri. Sabri îşi zise că era mai aproape de victorie ca niciodată. Nădăjduia să fie primul turc ce va pune piciorul în chip de stăpân pe creasta zidurilor.

Deodată ochii i se căscară de spaimă. Văzu deasupra lui un cazan pe care mâini duşmane îl aplecau încet spre el şi spre oamenii care-l urmau. Sabri ştia la ce se putea aştepta. Într-o zecime de secundă se gândi să sară în gol, dar când se uită în

jos, îşi dădu seama că hăul era atât de adânc, încât l-ar fi zdrobit. Vru să strige spahiilor lui să coboare, dar aceştia îl împingeau de la spate, dornici să ajungă mai repede sus. Se mai uită o dată spre creneluri. Din gura cazanului porni să se reverse un lichid negru, vâscos. Sabri încercă să strige, dar lichidul negru, arzător ca focul, îi acoperi obrajii, îi intră pe gâtlej, îi învălui corpul cu o masă moale, aprinsă, care-i calcină veşmintele, pielea, cărnurile, transformându-l într-un fel de mumie. În căderea lui îi trase şi pe turcii de pe treptele de mai jos. Se prăbuşiră cu toţii, potopiţi de smoala topită…

O geană de lumină cenuşie părea să decoloreze cerul spre Marea de Marmara. Asaltul ienicerilor şi al spahiilor continua să se desfăşoare cu violenţă, fără ca asediaţii să-şi fi slăbit împotrivirea. Mehmed aruncase în luptă şi regimentele de gardă, ultimele lui rezerve, pe care le folosea numai în momentele de mare cumpănă. O teamă ascunsă îi încleşta inima: întrezări spectrul înfrângerii… Călare pe armăsarul său, galopa printre ieniceri, îndemnându-i să se lupte, alternând blestemele şi rugăminţile, lovindu-i cu latul iataganului. Se apropia momentul decisiv, înfrângerea sau izbânda, totul era pe muchie de cuţit. Armura lui strălucitoare reflecta focul torţelor, dându-i înfăţişarea unui diavol al războiului.

— Înainte! Înainte! Pe cel care va face un pas înapoi îl voi ucide cu mâna mea! Înainte!

Apariţia lui, în armura aceea sclipitoare, strecura o înfricoşare superstiţioasă în sufletele ienicerilor.

— Înainte! Înainte!…

Cei trei fraţi Bocchiardi – Antonio, Paolo şi Troilo – laolaltă cu oamenii lor, aşezaţi cu spatele spre zidul interior, căci cel exterior fusese demult luat cu asalt de către ieniceri, se băteau nebuneşte, străduindu-se să reziste presiunii păgânilor care-i încolţiseră, decimându-i în mai puţin de o jumătate de oră.

În vreme ce schimba lovituri de sabie cu doi ieniceri, Troilo Bocchiardi strigă către fratele său, care se lupta cu patru turci deodată:

— Paolo, să intrăm în cetate! Nu mai putem face faţă ticăloşilor! Altfel pierim zadarnic până la ultimul! De pe zidurile interioare putem continua lupta!

— Are dreptate! exclamă Antonio Bocchiardi, care ţinea piept unei cete de ieniceri. Nu mai suntem decât o mână de oameni!

— Bine! Ne retragem! încuviință Paolo, care-şi vârâse sabia până la gardă în beregata unui turc. Fabio! strigă unui soldat din subordine. Deschide portița! După ce ne strecurăm înăuntru, o închizi în urma ta!

Fabio, un tânăr genovez cu platoşa burduşită de lovituri, se execută, descuind una din acele portițe practicate în ziduri, spre a asigura comunicația între culoarele dintre fortificații şi oraş. Intrarea aceasta, folosită numai de soldați, se numea Kerkoporta. Frații Bocchiardi şi genovezii lor începură să se retragă în ordine, unul câte unul, prin mica deschidere. Turcii, observând manevra, îşi sporiră presiunea. Nădăjduiau să forțeze portița şi să intre peste ceata de ghiauri, care izbutiră în cele din urmă să-şi pună în practică ideea. Îşi târâseră şi răniții. După ce se asigură că intraseră ultimii oameni, Fabio zăvorî portița.

Când se văzură la adăpost, genovezii răsuflară câteva clipe. Civilii care făceau reparații la ziduri se bulucirăîn jurul lor, privindu-i întrebători. Printre aceştia se aflau şi doi călugări, Jagarus şi Neofit – fanatici partizani ai lui Ghenadios Scholarios – care făceau pe brancardierii.

— Sus pe ziduri! îşi îndemnă Antonio Bocchiardi oamenii. Haidem mai repede! Cred că turcii şi-au şi pus scările!

Ajunşi pe platforma zidului, începură să arunce cu bolovani asupra ienicerilor care se suiau pe scări mobile, țintind să ajungă la creneluri. O scară lovită în plin pârâi, apoi se frânse, prăbuşindu-se cu ciorchinii de osmanlâi agățați de ea.

— Iadul să vă înghită! zbieră Antonio Bocchiardi, plin de entuziasm.

Deodată atenția îi fu atrasă de o hărmălaie care se ridica de la picioarele zidurilor dinspre oraş. Se uită de pe platformă în jos. Deodată urlă înspăimântat:

— Turcii au pătruns în oraş!

— Nu se poate! exclamă Troilo.

— Fabio! zbieră Paolo. N-ai încuiat portița în urma ta?

— Sigur că am încuiat-o!

— Dă alarma, Troilo! Turcii au năvălit în oraş! Tu şi cu oamenii tăi rămâneți pe ziduri! Antonio, ia-ți grupa şi vino după mine!

În vreme ce cobora în fugă scara interioară, Paolo se întreba perplex dacă nu cumva Fabio uitase – din zăpăceală – să

zăvorască portița. Ar mai fi fost posibil ca vreun individ – dintre civilii de jos – să o fi descuiat dinadins. Poate că printre ei se afla vreun agent de-al turcilor. Acum nu era însă timp să deschidă anchete.

Fabio alerga în urma lui, izbindu-se cu pumnul în piept.

— Vă jur, *Messer* Paolo! Am încuiat portița! Nu sunt eu de vină!

Paolo, Antonio, Fabio şi ceata lor de genovezi dădură buzna în mijlocul turcilor care pătrundeau şuvoi prin Kerkoporta.

— Fabio! strigă Antonio Bocchiardi. Aleargă la căpitanul Trevisan şi cere-i să ne vină în ajutor! Fugi! Să nu te întorci fără el!

În vreme ce Paolo cu grosul trupei sale căzu în flancul turcilor, Antonio, însoțit de patru oameni, încercă să profite de învălmăşeală spre a se strecura pe lângă zid până la portiță, pe care să o închidă, pentru a curma revărsarea osmanlâilor în oraş. Dar presiunea acestora era prea puternică.

— Doamne, suntem pierduți! bolborosea Antonio, în vreme ce se împotrivea puhoiului, descriind zigzaguri fulgerătoare cu sabia…

În zona râului Lycus, care inspira cele mai mari temeri împăratului Constantinos, cavalerul Giustiniani Longo şi mercenarii îşi îndeplineau strălucit sarcinile lor militare. Flancul lor drept era acoperit de căpitanul Reynaud de Brienne, iar cel stâng, de Don Francisco de Toledo, care sosise în ajutor, urmat de rămăşițele unui escadron de gardă. Basileul însuşi, secondat de Theophilos Paleologos, participa la luptă. Breşa din spatele liniei de apărare a creştinilor fusese lăsată în grija tânărului locotenent Leandru Comnen şi a puținilor săi oameni rămaşi în viață.

Împăratul se bătea umăr la umăr cu soldații. Ucisese cu mâna lui câțiva ieniceri. Nu resimțea oboseala, deşi de patru ceasuri se arunca acolo unde vâltoarea luptei era mai încrâncenată.

— Atacul turcilor începe să slăbească! strigă basileul, încurajându-şi oamenii. Încă o sforțare şi îi punem pe fugă! Arătați-le păgânilor ce înseamnă vitejia romană!

Cavalerul Giustiniani lichidase o pungă pe care turcii reuşiseră să o formeze în inima dispozitivului de apărare al creştinilor, iar acum trecuse la contraatac…

Sultanul Mehmed alerga călare de la un capăt la celălalt al sectorului Lycus, îmboldindu-şi ienicerii să-şi sporească vigoarea atacului.

— Rupeți linia de apărare a ghiaurilor! Aruncați-i dincolo de ziduri! Nu le dați o clipă de răgaz! Voi sunteți odihniți, pe când duşmanul este sleit de puteri! înainte! Nu vă lăsați!

Turcii, cuprinşi de frenezie, loveau şi erau loviți, ucideau şi erau ucişi, striveau şi erau striviți. Voluptatea distrugerii atinsese paroxismul.

Giustiniani Longo savura din plin această voluptate. Practica arta de a ucide cu un adevărat rafinament. Prezența împăratului îl stimula, gâdilându-i vanitatea. Nişte strigăte îndepărtate, la început nedefinite, dar care se apropiau câştigând în intensitate, îi ajunseră la ureche.

— Turcii au pătruns în oraş!

— Ne prăpădesc ienicerii!

— Nenorocire nouă!

— Constantinopolele e pierdut!

Strigătele de deznădejde se umflau, răbufnind în rafale.

„Nu e cu putință!" gândi Giustiniani stupefiat, în vreme ce schimba năprasnice lovituri de ghioagă cu un ienicer vânjos ca un taur. „Numai în sectorul meu exista pericolul ca turcii să năvălească în oraş! Iar pe aici nu se trece! Acolo unde se află Giustiniani, duşmanul nu poate răzbi, chiar dacă l-ar ajuta toate cohortele de diavoli din infern!"

Avea o încredere de nezdruncinat în forța, în steaua lui.

De pe ziduri țâşniră alte strigăte:

— Turcii sunt stăpâni pe oraş!

— Fugiți!

— Să scape cine poate!

Glasurile acelea înspăimântate îl tulburară pe împărat.

— Nu poate să fie adevărat! exclamă.

Se temea ca vestea să nu semene panică printre romei.

Schija unei ghiulele de marmoră, care se sfărmă în zeci de bucăți, lovi în plin pe Giustiniani în regiunea dreaptă a pieptului, spărgându-i platoşa, fracturându-i coastele, pătrunzând în plămân. Genovezul se prăvăli, secătuit de puteri. Doi dintre mercenarii săi îl luară pe brațe şi îl scoaseră afară din vâltoarea luptei. Îl rezemară cu spinarea de un zid de piatră. Giustiniani îşi duse mâna la spărtura din platoşă şi şi-o

retrase plină de sânge. Nu-i venea să creadă! El, neînvinsul *condottier*, căzuse victimă a războiului pe care-l slujise cu atâta patimă. Norocul îl părăsise brusc. Deodată îl încolți o spaimă dementă. Nu voia să moară tocmai acum, când era mai aproape ca oricând de împlinirea visurilor sale de mărire. Apoi renunță şi la acestea. Numai viața să şi-o păstreze! Se cutremură la gândul că osmanlâii ar putea să-i împresoare, lipsindu-l de îngrijirile medicale de care avea atâta nevoie. Da, da! Un medic! Să vină un medic! Mişcă buzele, dar nu reuşi să scoată decât un geamăt. Simțea în piept o durere sfâşietoare.

— Un medic! murmură cu prețul unui efort. Anunțați-l pe împărat că sunt grav rănit!

Vestea vătămării lui Giustiniani zbură din gură în gură, semănând consternarea şi printre mercenarii genovezi şi printre romei.

Informat de cele întâmplate, basileul se retrase din învălmăşeala luptei şi alergă la căpătâiul *condottierului*. Îi examină rana atât cât se pricepea.

— Am şi trimis după medicul meu personal, ca să vină cât mai degrabă spre a te pansa. Sper că nu e ceva grav!

— Abia pot să mă mai mişc! Sufăr cumplit! se văită Giustiniani. Porunciți, vă rog, oamenilor Măriei Voastre să deschidă poarta ca să pot intra în oraş!

Basileul se făcu palid. Retragerea genovezului ar fi dezorganizat întreaga apărare. Pe experiența şi priceperea lui se bizuise când îi încredințase acest sector atât de periclitat.

— Bine, dar dumneata eşti cheia de boltă a apărării noastre! Rămâi aici până la încheierea luptei, care nu mai poate dura mult! Turcii se vor retrage! Au ajuns şi ei la capătul puterilor!

Giustiniani era obsedat de teama că va fi prins ca într-o cursă de şoareci de turcii care pătrunseseră deja în oraş.

— Ienicerii au străpuns linia de apărare, Sire, în sectorul fraților Bocchiardi. N-ați auzit? Apă, dați-mi apă!

Un mercenar îi turnă pe gât puțin *rakė* dintr-o gamelă, întărindu-l.

— Rezervele lui Notaras vor intra în acțiune! stărui basileul.

— Vă faceți iluzii, Sire! replică genovezul exasperat. Oraşul este pierdut! Vreau să mă retrag pe bordul navei mele. Acolo am şi un medic…

— Giustiniani, te implor, în numele tuturor creştinilor care se

luptă pe ziduri, în numele locuitorilor acestui oraş urgisit, care şi-au pus încrederea în braţul tău! Nu ne părăsi!

Condottierul clătină din cap cu îndărătnicie.

— Inutil, Sire! Trebuie să plec! Nu vreau să mor aici, ca un câine! Ordonaţi să se deschidă poarta! Altfel poruncesc eu oamenilor mei să o deschidă cu forţa.

Cu durerea în suflet, basileul se resemnă să-i împlinească dorinţa.

— Ne vei avea pe conştiinţă, Giustiniani!

— Cum va fi voia lui Dumnezeu, Sire! Te las cu bine!

I se deschise poarta. Câţiva mercenari îl instalară pe o brancardă.

— La corabie! porunci Giustiniani.

Împăratul urmări cu privirea modestul cortegiu, până ce îl pierdu din ochi. După ce se înapoie în prima linie, constată cu înfricoşare că temerile lui erau justificate. Observând plecarea şefului lor, mercenarii – individual sau în grupuri mici – porniră pe urmele lui, ca şi când bătălia nu i-ar mai fi interesat. În zadar ofiţerii împăratului alergară în mijlocul lor şi îi implorară să nu dezerteze. În locul fugarilor se instalară pe poziţie soldaţii căpitanului de Brienne şi ai lui Leandru Comnen. Spre a putea acoperi un sector atât de larg, trebuiră să se răsfire, astfel încât alcătuiră un cordon de apărare foarte subţiat în calea turcilor…

De dincolo de şanţ, sultanul observase agitaţia din rândurile creştinilor şi şuvoiul de mercenari genovezi care se scurgeau pe poartă în oraş.

— Romeii sunt la pământ! Mercenarii fug! Aruncaţi-vă asupra lor, ieniceri! Zdrobiţi-i! Să nu mai rămână picior de năpârcă necredincioasă între zidurile acestui oraş, care de acum înainte este al vostru! Înainte, vitejii mei ieniceri, înainte, spahii, fiii mei iubiţi! Înainte! Să dovediţi lumii întregi că ostaşii Islamului sunt neînvinşi! Înainte!

Turcii se năpustiră asupra ghiaurilor cu reînnoită energie. Simţeau că norocul trecuse de partea lor…

Hasan, comandantul unei companii de ieniceri, un colos cu muşchi zdraveni, noduroşi, şi un cap cât o baniţă, se repezi cu oamenii lui asupra rândurilor de creştini, străpungându-le aşa cum străpunge o pană de fier butucul cel mai rezistent. Padişahul făgăduise rangul de paşă primului ofiţer turc care va

implânta drapelul verde pe culmile fortificațiilor bizantine. Folosindu-se de breşa deschisă în trupul zidurilor, se cățără pe povârnişul de pământ spre crestele crenelate. În impetuosul lui asalt, răsturnă pe toți ghiaurii care încercară să-i stăvilească elanul. Cu dreapta mânuia iataganul, iar în stânga ținea steagul verde. Din câteva salturi ajunse sus, pe muchea pereților de piatră. Exaltat, înfipse cu putere lemnul drapelului într-o crăpătură deschisă între blocurile de stâncă. Faldurile verzi prinseră să fâlfâie în bătaia vântului, vestind şi luptătorilor de pe fortificații, şi turcilor din tabăra otomană, şi locuitorilor oraşului că osmanlâii stăpâneau acum zidurile.

Leandru Comnen, urmat de o ceată de romei, se avântă asupra lui Hasan şi a ienicerilor lui. Acolo, pe povârnişul de pământ şi de piatră, se încinse o luptă aprigă, confuză. Leandru era hotărât să ajungă la drapel, deşi turcii făcuseră cerc spre a-l apăra. Sudoarea îi curgea gârlă, buzele i se crăpaseră, muşchii îl dureau, dar, fără să țină seama de oboseală, se bătea cu tenacitate. Noi cete de ieniceri alergară spre Hasan, spre a-l sprijini. Creştinii şi islamicii se înfruntau cu aceeaşi oarbă încordare.

Leandru – copilandrul care abia se deprinsese să ucidă – spintecase trei turci şi se urca pas cu pas spre creasta crenelată a zidului. Dar rândurile duşmanilor din fața lui se îndeseau, împiedicându-l să ajungă la țintă. Deodată privirile îi căzură întâmplător asupra cadavrului unui genovez care ținea o praştie între degetele-i închircite. Leandru i-o smulse. Luă apoi de jos o piatră cu colțuri ascuțite şi muchii tăioase ca briciul. Experiența lui din copilăria nu prea îndepărtată, când trăgea cu praştia, avea acum să-şi dea roadele. Piatra, slobozită din căuşul ei de piele, descrise prin aer o traiectorie rapidă, lovindu-l pe Hasan între ochi. În clipa aceea băiețandrul reedita isprava lui David. Hasan, reîncarnarea lui Goliath, scăpă iataganul din mână şi îşi acoperi cu degetele fața năclăită de sânge. Piatra îi spărsese sinusoidul şi atinsese creierul. Hasan căzu în genunchi. Altă piatră îl păli în bărbia rămasă descoperită. Falca pârâi, plesnind. Sub ochii camarazilor săi, Hasan se prăbuşi, rostogolindu-se pe taluzul de pământ. În vreme ce lupta continua furioasă, Leandru ajunse la drapel. Sub ochii creştinilor şi ai turcilor, îl smulse din lăcaşul lui, îi rupse lemnul, frângându-l de genunchi, şi,

după ce sfâşie pânza verde pe care era brodat un verset din *Coran*, o călcă în picioare.

Din rândurile osmanlâilor se ridică un strigăt de consternare, dar şi de mânie. Creştinii ovaţionară isprava lui Leandru. Dar acesta fu ultimul lor triumf. Valurile de ieniceri şi de spahii la care se adăugară unităţile gărzii imperiale turceşti, deferlară cu sporită impetuozitate asupra romeilor decimaţi…

Clopotele vuiau grav, obsedant, cântând parcă prohodul Constantinopolelui creştin…

— De Brienne!

— Porunceşte, Sire!

— Cavalerul Giustiniani ne-a părăsit. Preiei comanda trupelor din sectorul Sfântul Roman! Eu alerg la Kerkoporta, să văd ce se întâmpla acolo!

Încălecă şi, după ce intră în oraş prin mica poartă folosită în retragerea lor de către Giustiniani şi mercenarii lui, porni în galop spre Kerkoporta. Nu era urmat decât de Ioan Dalmatul, un nobil din Iliria ataşat Casei Imperiale, de un ofiţer de ordonanţă şi de un ţine-cal.

Dacă se adeverea zvonul cum că turcii ar fi pătruns în oraş, însemna că situaţia luase o întorsătură foarte gravă. Desigur, nu va înceta lupta, căci istoria oferea nenumărate exemple în care citadele împresurate de duşman şi aflate pe punctul de a se preda fuseseră salvate în ultimul moment de ajutoare providenţiale venite din afară. De ce nu s-ar întâmpla minunea asta şi aici, la Constantinopole? O flotă veneţiană se găsea în drum spre Bizanţ. Pe de altă parte, emisari ai lui trataseră cu diverşi suverani şi principi, propunându-le în schimbul ajutorului lor militar diferite compensaţii teritoriale. Ducelui Iancu de Hunedoara îi făgăduise Selymbria. Regelui Alfonso de Aragon îi promisese insula Lemnos. Trimisese un agent până şi la Ismail, emir de Sinope, un personaj foarte apreciat la Curtea otomană, cu un bogat dar, solicitându-l să facă o ultimă intervenţie pe lângă sultan. Şi Iancu de Hunedoara şi Alfonso de Aragon lăsaseră a se înţelege că vor lua în consideraţie ofertele basileului. Poate că trupele vreunuia dintre ei se şi aflau în drum spre Constantinopole. Împăratul surâse amar. Îşi dădu seama că încerca să se înşele, hrănindu-se cu iluzii. Trebuia să renunţe la himere şi să revină la realitate.

În goana lui spre Kerkoporta, începu să se încrucişeze cu cete

de civili – bărbați, femei, copii – care alergau îngroziți, cărând tot felul de boarfe. Pe măsură ce se apropia de Blacherne, numărul fugarilor creştea. Dintr-acolo răzbătea o hărmălaie inexplicabilă. Iuți calul, îndemnându-l cu cravaşa şi cu pintenii.

Deodată drumul îi fu barat de un cordon de soldați care încercau să baricadeze strada. Un ofițer, recunoscându-l pe împărat, veni să-i dea raportul:

— Sire, turcii au reuşit să ia în stăpânire zidurile cuprinse între Kerkoporta şi poarta Adrianopolelui. Palatul imperial este direct amenințat de trupele inamice care au pătruns în oraş.

— Marele amiral Notaras nu v-a trimis ajutoare?

— Nu mai ştim nimic despre marele amiral. Legăturile noastre cu cartierul Hebdomon sunt tăiate.

Dinspre capătul opus al străzii răbufni un mare vacarm. Ofițerul întoarse capul într-acolo.

— Vin turcii! strigă. Cer Majestății Voastre permisiunea de a mă înapoia printre soldații mei!

— Du-te şi fă-ți datoria! Dumnezeu să te ajute! rosti basileul. Eu voi încerca să vă trimit trupe în sprijin.

Se repezi în galop spre cartierul general al lui Notaras, dar înainte de a ajunge în piața Sfântul Pankratios, întâlni o nouă stavilă. Resturile unui escadron din garda imperială ridicaseră o baricadă spre a împiedica revărsarea turcilor în cartierul Constantinian. Comandantul escadronului, un ofițer foarte tânăr, care înlocuise pe căpitanul său căzut în luptă, dădu un raport neclar, din care reieşea doar că soldații lui, după o ciocnire violentă cu osmanlâii, fuseseră respinşi cu mari pierderi, iar acum încercau să organizeze un nou punct de rezistență.

— Spune-le soldaților tăi că am să le trimit ajutoare! Țineți piept duşmanului! Nu vă pierdeți nădejdea! Dumnezeu ne va izbăvi!

Întoarse calul trăgându-l de dârlogi şi porni spre cazarma „Theodosios cel Mare”. Spera că va găsi la partea sedentară câțiva oameni pe care să-i trimită în luptă. Îl mustra conştiința fiindcă făcuse o făgăduială greu de îndeplinit. Câte trupe i-ar trebui spre a le îndrepta în sprijinul romeilor care se băteau apărând stradă cu stradă? „Suntem pierduți!” rosti pentru sine. „Suntem pierduți!”

Când ajunse la destinație, avu o surpriză penibilă. Cazarma era goală. Prin curțile pustii bătea doar vântul. Pe culoarele clădirilor abandonate erau risipite tot felul de hârtii şi de obiecte fără valoare.

Ioan Dalmatul îl privea pe împărat fără a îndrăzni să-i tulbure gândurile. Mesajul telepatic îl făcu pe basileu să-şi întoarcă fața spre ilirian.

— Dalmatule, mă înapoiez la poarta Sfântul Roman! Acolo e locul meu!

— Te însoțesc, Sire!

— De ce? Întoarce-te la ai tăi! Iliria e țara ta, nu Bizanțul!

— Vreau să lupt alături de tine, Sire!

Basileul zâmbi.

— Atunci să mergem!

În goana lor spre poarta Sfântul Roman întâlniră alte cete de refugiați civili, care alergau în dezordine spre centrul oraşului.

— De unde veniți? întrebă împăratul pe un bătrân care păşea anevoie sprijinindu-se într-un toiag.

— Pe turnurile porții Rhegion flutură drapelele turcilor. Lumea fuge ca să nu se afle în calea duşmanului când acesta va năvăli în oraş. Am auzit că şi la poarta Sfântul Roman turcii au răzbit în Constantinopole şi că…

Basileul nu mai aşteptă restul cuvintelor bătrânului. Plecă în galop mai departe. Îi reveni în minte un dicton militar: „Câştigă războiul armata care rezistă cu un minut mai mult decât armata adversă". Puterea romeilor de a ține piept inamicului se curmase prea devreme. Dar acum era inutil să mai cugete asupra cauzelor înfrângerii. Şi dinspre poarta Sfântul Roman se scurgeau şuvoaie de refugiați civili şi militari. Un vânt de panică sufla asupra lor.

— Fugiți! Fugiți! strigau. Ai noştri au fost dați peste cap! Fugiți! Turcii fac prăpăd! Vai de noi, vai de noi!

Făcându-şi cu greu loc prin mulțimea înspăimântată, basileul ajunse la poarta Sfântul Roman. Pe sub arcadele ei se scurgeau şiroi, ca sângele dintr-o rană deschisă, dezertori care-şi aruncau armele. Nici nu mai țineau seamă de prezența împăratului.

Constantinos descălecă, îşi scoase de pe deget inelul cu sigiliul imperial şi făcu semn ține-calului să se apropie.

— Ia inelul acesta şi aleargă la căpitanul Ioan, căpetenia

românilor! Îl cunoşti, nu-i aşa?

— Îl cunosc, Majestate!

— Ştii unde să-l găseşti?

— Pe zidurile dinspre Cornul de Aur.

— Să-i dai inelul şi să-i spui că e de la mine pentru Vodă Vladislav! Ia armăsarul meu, căci e mai iute, şi fugi!

Ţine-calul execută porunca.

Basileul străbătu poarta cu canaturi date de perete fără să ia în seamă pe fugarii care-l îmbrânceau şi ieşi pe culoarul din faţa zidului interior. Acolo bătălia continua cu îndârjire. Palisadele care înlocuiau zidul exterior năruit pe mari întinderi fuseseră la rândul lor dărâmate. Masele de osmanlâi executau o presiune formidabilă asupra subţirelui baraj de creştini, care erau pe punctul de a fi debordaţi.

Căpitanul de Brienne, Don Francisco de Toledo şi Theophilos Paleologos se aflau la posturile lor şi se băteau umăr la umăr cu soldaţii din garda imperială care mai rezistau încă.

Împăratul se avântă în luptă animat de acea paroxistică voluptate a morţii care-i determină pe războinici să nu dea cu un pas înapoi în faţa unui inamic de o sută de ori mai puternic, deşi ştiu că îi aşteaptă pieirea. Învârtejindu-şi sabia, se năpusti asupra osmanlâilor. Sângele turcilor ucişi de mâna lui îl împroşca, mânjindu-i obrajii, scutul, armura. Theophilos Paleologos şi Don Francisco de Toledo, însufleţiţi de exemplul lui, îl încadrară, înfigându-se ca un pinten în frontul turcesc. Pe chipul transfigurat al lui Theophilos Paleologos se scurgeau şiroaie de lacrimi, în vreme ce braţul său lovea nimicitor pe duşmanii ieşiţi în cale. Don Francisco de Toledo ucidea cuprins de o exaltare mistică. Trei oameni – împăratul şi cei doi principi – rămaseră ca o insulă izolată în mijlocul unei mări pline de vârtejuri. Don Francisco surâdea morţii. O moarte cu chip de o frumuseţe stranie, cu veşminte albe, incandescente, ca şi zorile ce se ridicau la orizont. Îl mai văzu o dată pe împărat, care-şi deschidea drum înainte, făcând pârtie sângerie cu sabia lui înaripată. Dar la un moment dat sabia se frânse. Basileul dispăru, copleşit de avalanşa de oameni. Pieri din preajma lui şi Theophilos Paleologos, străpuns de zeci de hangere.

— Sire! Sire! Aşteaptă-mă, Sire! strigă Don Francisco de Toledo, făcându-şi cu spada loc printre turci.

O lumină orbitoare îl învălui într-un fel de crisalidă bizară, dar atât de prietenoasă, amortizând vuietul din jur, izolându-l de vrăjmaşi, lăsându-l singur în faţa eternităţii.

— Aşteaptă-mă, Sire! bâigui. Aşteaptă…

Căzu în genunchi…

Lumina se stinse. O beznă caldă, ocrotitoare, îl înfăşură, scufundându-l în neant…

Căpitanul Reynaud de Brienne – soldat de carieră – disprețuia actele de bravură gratuite. După ce ienicerii luaseră cu asalt ruinele zidurilor exterioare şi se revărsaseră în peribol, masacrându-i pe romeii surprinşi acolo, se retrăsese pe una din breşele zidurilor interioare, unde avea de gând să reziste atât cât va fi posibil atacurilor turceşti.

Ştiuse de la începutul asediului că situația romeilor era foarte grea. Sperase totuşi – prin absurd – că un complex favorabil de împrejurări îi va ajuta să respingă atacul otomanilor, astfel încât Constantinopolele să supraviețuiască şi acestei crize, aşa cum supraviețuise de-a lungul unui mileniu şi altor crize, poate mai acute. Dacă operațiile militare din primele faze ale asediului păruseră a-i justifica speranțele, ultimul atac i le năruise definitiv. Bizantinii fuseseră urmăriți de un ghinion feroce. Ploaia torențială din ajun muiase valurile de pământ ce acopereau breşele; strania pățanie de la Kerkoporta şi rănirea lui Giustiniani contribuiseră spre a zădărnici eforturile apărării creştine, atât de eficace până atunci.

De sus, de pe breşe, de Brienne asistase cu inima strânsă la scena morții împăratului, pentru salvarea căruia nu putuse ridica un deget. Tot de acolo îi văzuse pe osmanlâi invadând zidurile din sectoarele alăturate, pe care abia mai rezistau grupuri răzlețe de creştini împresurați. Trupele de gardă de sub comanda sa, reduse la vreo cincizeci de oameni, ar mai fi putut ține piept maximum un sfert de ceas. Printr-o stranie ironie a sorții, singurul ofițer care supraviețuise şi îi ținea companie în aceste clipe supreme era rivalul său, Leandru Comnen. Datoria lui de comandant şi de soldat îi impunea să rămână pe poziție până la urmă, potrivit consemnului şi ordinelor primite. Dar de la cine mai putea primi acum ordine? Împăratul – simbolul viu al autorității imperiale – pierise. Nimeni nu se ridicase spre a-i lua locul, înaltul comandament militar bizantin se destrămase. Chiar dacă generalul

Chrisogeorghis şi adjuncţii săi mai rezistau în câteva pungi – care nu vor întârzia să fie lichidate – noţiunile de ordine, de disciplină, de respect al jurământului militar deveniseră lipsite de orice conţinut, căci nu mai avea cine să vegheze la aplicarea lor.

De Brienne rămăsese printre ultimii apărători ai Constantinopolelui creştin. Va sfârşi fie murind cu sabia în mână, fie predându-se învingătorilor. Prima variantă nu-i surâdea. Era încă tânăr, iar viaţa merita a fi trăită. A doua variantă era şi mai repulsivă. Nu avea de gând să aştepte a fi spânzurat sau tras în ţeapă, aşa cum îşi încheiaseră existenţa atâţia prizonieri ai osmanlâilor, şi cu atât mai mult să-şi amărască anii pe care-i va mai avea de trăit trăgând la rame pe vreo galeră a sultanului. Nu-i rămânea decât să se facă nevăzut.

Turnul din dreapta breşei pe care se afla acum era legat printr-un lanţ de galerii subterane de o cisternă din cartierul Blachernelor, care asigura alimentarea cu apă a trupelor amplasate pe zona centrală a fortificaţiilor. Folosindu-se de această reţea subpământeană, putea ieşi la suprafaţă undeva în centrul oraşului. De acolo se va strecura până în port şi va încerca să se îmbarce pe vreuna din navele genoveze sau veneţiene care vor ridica ancora spre a se refugia în larg.

Profită de o scurtă acalmie în desfăşurarea luptei spre a se adresa oamenilor săi:

— Soldaţi, atenţie la mine! strigă, aruncând o privire circulară asupra lor.

Palizi, istoviţi, acoperiţi de răni şi mânjiţi de sânge, ostaşii arătau ca nişte fantome.

— Din clipa aceasta, le vorbi căpitanul, misiunea voastră s-a încheiat! Sunteţi liberi să plecaţi oriunde! Eu am de gând să mă refugiez în tunelurile subterane. Cine vrea să mă urmeze nu are decât! Cei care au soluţii mai bune sunt liberi să le adopte!

— Eu rămân pe poziţie! anunţă cu hotărâre Leandru Comnen.

De Brienne îl privi zâmbind ironic.

— Te felicit pentru bravura dumitale! Te previn însă că te expui unei primejdii inutile! Pentru salvarea acestui oraş nu se mai poate face nimic!

Câțiva soldați romei se grupară în jurul lui Leandru.

— Rămânem şi noi!

De Brienne nu se mai osteni să le răspundă. Intră în turn printr-o spărtură a zidului şi porni în jos pe o scară în spiralăCei mai mulți soldați se consultară din ochi, apoi îl urmară. Pe drum îşi aruncară arcurile, lăncile, praştiile, arbaletele, păstrând doar săbiile şi pumnalele necesare în eventualitatea unei lupte corp la corp. După ce ajunse la nivelul cel mai de jos al turnului, de Brienne ridică un chepeng metalic care deschidea drumul până la cisterna subterană.

— Ultimul care va coborî după mine să tragă chepengul şi să-l zăvorască pe dinăuntru! porunci soldaților care-l urmau. Turcii au altceva mai bun de făcut decât să se ia după noi.

Desprinse una din torțele aprinse înfipte în suporturi de fier şi se lăsă în jos pe scara îngustă cu trepte de piatră tocite care duceau în adâncurile pământului. La un moment dat, ropotul de paşi ai soldaților fu acoperit de zgomotul metalic al chepengului trântit, după care se auzi clănțănitul zăvoarelor. „Moartea ne-a acordat o păsuire”, reflectă de Brienne.

În tunel domnea o umezeală rece, care făcu să-i înghețe pe spinare cămaşa udă de transpirație. Pe pereții de piatră se scurgeau firişoare de apă tulbure. Panta coridorului se accentua. Din când în când, francezul se oprea spre a mai răsufla, căci oboseala începuse să se facă resimțită. Uneori tunelul se bifurca. Atunci lăsa instinctul să-l orienteze.

După o cotitură a tunelului se pomeniră în pragul unei încăperi imense. Tavanul, pierdut în întuneric, era susținut de şiruri de coloane cu picioarele cufundate în apă. De Brienne îşi dădu seama că ajunsese într-una din acele uriaşe cisterne despre care auzise adeseori vorbindu-se. Nu avusese însă niciodată curiozitatea să vadă cum arată în realitate. Păşiră pe un fel de brână îngustă, construită de-a lungul peretelui cisternei, până ce li se deschise în față gura neagră a unui alt tunel. De Brienne se întrebă cum vor ieşi din acest labirint.

De câte ori drumul se bifurca, alegea tunelul cu pantă coborâtoare, socotind că numai în acest chip putea ajunge în partea dinspre mare a oraşului. La un moment dat culoarul se termină într-o încăpere cu pereți circulari de piatră, în tavanul căreia se deschidea o galerie verticală – un adevărat puț – cu trepte de fier ruginite înfipte în zidul năpădit de umezeală.

Pentru a ieşi la lumină, era limpede că trebuiau să se folosească de această cale. De Brienne şi oamenii lui începură urcuşul. Ajunseră astfel la un chepeng metalic ce acoperea puțul.

„Dacă-l voi ridica, se întrebă cu emoție căpitanul, nu ne vom pomeni în vreun cartier ocupat deja de turci?" Dar acum nu mai putea da înapoi. Împinse capacul metalic şi scoase capul afară. Începuse să se lumineze de zi. Oameni de toate vârstele, cu tot felul de boccele în spinare, alergau care încotro. De Brienne ieşi din puț, urmat de soldații săi. Lumea de pe stradă, închipuindu-şi că are de a face cu nişte turci, care irupseseră dintr-o galerie subterană, o luă la fugă înspăimântată. Romeii se mai liniştiră doar când văzură că militarii purtau uniforma bizantină.

Uitându-se în jur, de Brienne recunoscu împrejurimile portului Bucoleon dinspre Marea de Marmara. Bucoleonul nu-l interesa, fiindcă navele care ar fi putut servi la o eventuală evadare din Constantinopole se aflau concentrate în portul Prosforian de pe țărmul Cornului de Aur.

Cei mai mulți dintre soldați se grăbiră să plece pe la căminele lor. Câțiva rămaseră în preajma căpitanului. De Brienne îi privi cu simpatie, dar şi cu milă. Oamenii aceştia se deprinseseră într-atât a fi comandați, încât îşi pierduseră orice spirit de inițiativă.

— Să mergem spre portul Prosforian! le spuse. Poate izbutim să ne îmbarcăm pe vreo navă venețiană.

Ostaşii îl urmară cu supunere. Aveau în ofițerul acesta o încredere oarbă. Grație lui – erau convinşi – îşi vor găsi salvarea…

La Kerkoporta, frații Troilo şi Paolo Bocchiardi erau pe punctul de a fi împresurați de turci. Antonio cu oamenii lui nu fuseseră în stare să zăvorască poarta pe care osmanlâii se revărsau irezistibil. Dacă nu vor profita de semiobscuritatea care mai domnea încă – îşi zise Paolo – vor pierde orice şansă de a mai scăpa. Hotărârea de a-şi abandona poziția încredințată de împărat îl durea sufleteşte, dar îşi dădea seama că o continuare a rezistenței ar fi fost nu numai zadarnică, ci şi nebunească. Ajutoarele aşteptate nu-şi făcuseră apariția şi nici nu era de presupus că şi-o vor mai face vreodată.

Paolo îşi strigă frații:

— Încetați lupta şi plecați! Cu cei nouă oameni care mi-au mai rămas, am să vă acopăr retragerea!

— Nu se poate! protestă Antonio. Ar însemna să mergi la sinucidere!

— Dacă plecați acum, tot mai aveți o şansă! stărui Paolo. Străduiți-vă să ajungeți la portul Prosforian! Ce Dumnezeu, veți găsi acolo vreun mijloc spre a trece în Galata! Hai, nu vă mai tocmiți! Mă aşteptați pe chei un sfert de ceas! Dacă la sfârşitul acestui interval nu v-am ajuns din urmă, îmbarcați-vă! Şi acum luați-o din loc! Nu mai aveți o clipă de pierdut!

Troilo şi Antonio se învoiră să plece. Acoperiți de Paolo, o luară pe lângă ziduri, spre piața Blachernelor, pe care o ocoliră. Se afundară într-o încâlceală de străzi şi străduțe pe care le cunoşteau bine, căci oraşul acesta devenise demult pentru ei o a doua patrie.

Mergeau în pas alergător, întretăindu-se cu tot felul de constantinopolitani năuciți de spaimă. Vestea străpungerii liniei de apărare creştine se răspândise cu iuțeală. Bărbați, femei, copii, purtând tot soiul de obiecte, majoritatea inutile, fugeau în neştire. Bătrâne pe care nu le mai ajutau picioarele se trântiseră la pământ şi boceau făcând metanii. În pragul intrării unei case dărăpănate, un moşneag stătea nemişcat, sprijinindu-se într-un toiag. Vântul îi răsfira barba albă.

„Suntem nişte dezertori! cugeta Troilo. Acum alergăm să ne salvăm pielea! Mi-e scârbă de mine!" Fugea însă fără să se oprească, fiindcă instinctul de conservare era în clipa aceea mai puternic decât simțul onoarei. Îi revenea în minte chipul fratelui său Paolo. Paolo era un om adevărat. Ştia că va muri, dar nu se temea de moarte. Se jertfise pentru frații lui şi pentru cei câțiva soldați ai lor care supraviețuiseră măcelului.

Antonio îşi simțea picioarele grele, fiindcă oboseala începuse să-l răpună. Alerga însă cu disperare, căci orice întârziere le putea fi fatală.

Când ajunseră în portul Prosforian de la poalele Acropolei, îi ului mulțimea îmbulzită pe cheiuri. Prin mii de glasuri, refugiații implorau să fie luați pe bordul navelor genoveze şi venețiene care se pregăteau febril de plecare. Se ofereau sume fabuloase şi bijuterii cu pumnul pentru un loc pe punte. Concurența era atât de aprigă, încât nenorociții se îmbrânceau, se loveau, se sfâşiau, spre a ajunge primii la

pasarele.

În demențialul furnicar de oameni, Troilo avu norocul să întâlnească doi barcagii care făcuseră adeseori transporturi pentru vestita Casă Bocchiardi. Barcagiii conveniră să-i treacă în Galata.

— Grăbiți-vă! îi îndemnă cel mai bătrân dintre barcagii. Navele turceşti se apropie de port. Dacă mai întârziem un minut, ne prind aici şi ne jugănesc!

Antonio şi Troilo se priviră în ochi, întrebându-se fără vorbe: „Ce facem cu Paolo? Îl mai aşteptăm?”

Barcagiul le observă ezitarea.

— Dacă nu mergeți în clipa asta, vă lăsăm aici! Slavă Domnului, muşteriii nu ne lipsesc!

Cei doi frați se uitară la cei câțiva oameni care-i urmaseră până în port. Gâfâiau şi erau atât de istoviți, încât abia se mai țineau pe picioare. Şi față de ei aveau îndatoriri.

— Ne îmbarcăm! vorbi Troilo barcagiilor.

— Bun! răspunse bătrânul barcagiu, ridicându-şi cu mulțumire sprâncenele cenuşii lăsate ca nişte minuscule perdele asupra ochilor apoşi. Ne fofilăm pe lângă far. Acolo e cimitirul de nave scoase la reformă. Turcii n-au ce să jefuiască acolo, aşa că vom trece neobservați…

Zâmbind cu duioşie, Theodora Cantacuzino se uită la Rinio şi Hera, cele două fetițe care dormeau în pătuțurile lor aurite, fără ca dangătele clopotelor să le tulbure somnul. Încă de la începutul asediului, nevinovata lor existență se depăna ca şi când nimic rău nu s-ar fi întâmplat dincolo de zidurile palatului care le adăpostea.

Theodora Cantacuzino trecu la fereastră, dădu la o parte perdelele grele de catifea, şi de acolo, de la etaj, privi lumea care alerga năucă în josul străzii, cărând boccele şi luminându-şi cu torțe aprinse drumul. Bubuiturile tunurilor încetaseră, în schimb se auzea dinspre fortificații un vuiet surd, ca şi când s-ar fi rupt nişte zăgazuri, lăsând apele să se reverse cu furie la vale.

Instinctele atavice, care se trezesc la oamenii civilizați în clipele de mare cumpănă, o făcură să presimtă nenorocirea. Deşi nu primise nicio veste de la soțul ei, care plecase de cu seară pe ziduri, ştia că ireparabilul se produsese. Încercă să-şi stăpânească nervii. Poate că imaginația ei o luase razna.

Se îndreptă spre uşa care răspundea în vestibul. O deschise şi îşi aruncă privirile în încăperea luminată discret de câteva lumânări înfipte într-un sfeşnic aşezat pe o masă. Uşile vestibulului erau date de perete, lăsând să se vadă un şir de săli pe jumătate cufundate în întuneric.

— Pulcheria! chemă cu voce scăzută, spre a nu le trezi pe fetiţe. Pulcheria!

Nu primi niciun răspuns. Apelul ei se pierdu în şiragul de încăperi pustii. Pulcheria ar fi trebuit să se afle în vestibul. Rostul ei era să vegheze la uşa dormitorului fetiţelor de la lăsatul serii şi până în zori. „S-a întâmplat ceva grav, îşi zise Theodora, de vreme ce nici slugile nu-şi mai fac datoria!”

Coborî până la parter. Pretutindeni uşile erau lăsate vraişte. Zorile prinseseră să aştearnă peste vitralii lumina lor palidă, cenuşie. Şi uşile dinspre stradă erau deschise. Theodora ieşi afară şi coborî treptele scării monumentale până la oamenii care alergau purtând tot felul de baloturi, sau împingând cărucioare încărcate cu cele mai heteroclite lucruri casnice. Din rândurile lor ţâşneau strigăte, vaiete, blesteme, hohote de plâns.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Theodora pe o bătrână care se oprise spre a-şi mai trage răsuflarea.

— Ce să fie, măiculiţă! N-ai auzit? Au intrat turcii în oraş, bătu-i-ar Dumnezeu să-i bată!

Bătrâna clătină din cap, vorbindu-şi singură, şi porni mai departe, şchiopătând.

Theodora rămase uimită de liniştea cu care primise această veste. O aşteptase, era pregătită sufleteşte şi o accepta ca pe un fapt normal. Se uita la oamenii care fugeau, încercând un simţământ de detaşare, ca şi când ar fi fost străină de această zarvă. Le întoarse spatele şi urcă încet treptele de piatră. Era calmă. Turcii nu se vor atinge nici de ea şi nici de fetiţe. De acord cu soţul ei, îşi luase măsuri de prevedere. Pătrunse în palat şi închise pe dinăuntru uşile de la intrare. După ce le zăvorî, păşi uşor pe scara care ducea la etaj. Traversă încăperile pustii fără să se grăbească. Tumultul de afară se auzea în surdină. Ajunsă în camera fetiţelor, le trezi din somn, sărutându-le pe frunte.

— Trebuie să vă îmbrăcaţi! Plecăm într-o călătorie lungă şi frumoasă!

Fetițele scânciră, frecându-şi cu pumnii lor mici ochii înceţoşaţi de somn. Nu erau deprinse cu orele atât de matinale. Theodora le scoase pe rând cămăşuţele, apoi le îmbrăcă pe îndelete cu rochiţele lor cele mai drăguţe.

— De ce plecăm atât de devreme? întrebă Hera, în vreme ce Theodora o încălța.

— Vreau să vă arăt răsăritul soarelui. Aţi văzut vreodată răsăritul soarelui?

— Nu! răspunseră amândouă fetițele.

— Este tot ce poate fi mai frumos!

După ce le îmbrăcă, le privi cu dragoste.

— Înainte de plecare, să bem câte un sirop răcoritor! Dulce ca mierea!

În vreme ce fetițele trecură la fereastră, atrase de priveliştea mulțimii care se perinda gălăgioasă prin fața palatului, Theodora intră în camera alăturată. Dintr-un dulap italienesc încrustat cu fildeş scoase un pachețel cu un praf incolor. Deşertă pachețelul în trei pahare, având grijă să dozeze praful în doze egale. Deasupra turnă sirop. Amestecă bine conținutul, până ce praful se topi. Aşeză paharele pe o tavă şi se înapoie cu ele în camera copilelor.

— Unde merge lumea asta multă? întrebă Rinio, căscând somnoroasă.

— Merge, ca şi noi, să vadă răsăritul! Astăzi e sărbătoare mare! Haide, beți siropul, ca să putem pleca!

Cuminți, fetițele luară paharele în mână. Theodora simți că i se sfâşie inima. Săvârşea cu bună-ştiință o crimă. Fu ispitită să smulgă paharele şi să le zdrobească pe pardoseală. Dar vacarmul de afară îi reaminti hotărârea pe care o luase împreună cu Demetrios.

Hera duse paharul la gură, gustă băutura şi făcu o strâmbătură.

— Amară mai e!

— Migdalele îi dau puțină amărăciune, în schimb are un parfum…

Încercă să le surâdă, dar nu reuşi decât să facă o schimă grotescă. În vreme ce fetițele beau siropul, Theodora avu senzația că gheare nevăzute o sugrumau, tăindu-i respirația. „Le ucid, dar este spre binele lor!”

— Tu nu bei? întrebă Rinio după ce goli paharul.

— Cum să nu! replică Theodora, sorbind până la fund lichidul amărui.

O amețeală uşoară o făcu să se sprijine de masă. Se uită la fetițe. Otrava acționa mai repede asupra organismelor lor plăpânde. O paloare ciudată le goli obrajii de tot sângele. Picături de sudoare le apărură pe gât, pe frunte, pe bărbie.

— S-a făcut întuneric! gemu Hera, întinzând brațele, ca şi când ar fi bâjbâit prin beznă.

Capul i se lăsă pe piept, de parcă i s-ar fi muiat şira spinării. Făcu un pas şi se prăvăli la pământ. Rinio avu o agonie mai lungă şi mai grea. Căzută pe spate, cu ochii sticloşi, pe jumătate deschişi, tresărea, zbuciumată de convulsiuni care-i zguduiau corpul firav.

Theodora îngenunche lângă trupurile lor. Mângâie fruntea asudată a primei fetițe şi mâinile învinețite ale celeilalte, până ce resimți o slăbiciune stranie. O podidi o transpirație rece şi un frig pătrunzător o făcu să se înfioare. Respirația i se îngreuna şi imaginile prinseră să se încețoşeze, să se întunece. Un fir de salivă îi apăru în colțul buzelor. Deschise gura, căutând aer. Se sufoca. O înconjura bezna. Întinse brațele şi se prăbuşi într-un abis negru, fără sfârşit…

Bailul Girolamo Minotto şi puținii venețieni de sub comanda sa rămaşi în viață se băteau împotriva unui zid de ieniceri care se strângea inexorabil. Spada bailului, lovită lateral de o ghioagă, se frânse. Înconjurat de duşmani, care-l izolaseră treptat de venețienii lui, căută din ochi o armă printre cadavrele din jur. Se aplecă după un iatagan căzut lângă un turc mort, dar în aceeaşi clipă se simți înşfăcat şi imobilizat de nişte brațe vânjoase. Se zbătu cu disperare fără a se putea elibera din strânsoarea ca de menghină. Pentru el marea bătălie se terminase…

Ofițeri turci, cu armele şi veşmintele maculate de noroi şi de sânge, soseau din diverse puncte ale frontului, spre a raporta tânărului padişah progresele realizate de trupele otomane în înaintarea lor. Se prosternau la picioarele lui şi rosteau pe rând, cu nestăpânită bucurie şi fală:

— Înălțimea Ta, trupele de ieniceri comandate de marele vizir Khalil-Paşa au spart apărarea ghiaurilor la poarta Sfântul Roman şi au pătruns adânc în cartierul Mesoteichion!

— Mărite Stăpâne, trupele de spahii ale preaplecatului tău

rob Karagea-Paşa, sprijinite de ieniceri, au sfărâmat unitățile creştine de la Kerkoporta, şi după ce au răzbit în Constantinopole, au ocupat cartierul Hebdomon. Palatul Blachernelor este înconjurat de trupele noastre!

— Înălțate Doamne, regimentele umilului tău supus Işak-Paşa au dat peste cap trupele creştine care apărau Poarta de Aur. Companiile de vârf au răzbătut adânc în cartierul Deuteron. Ghiaurii au fost măcelăriți până la unul. Demetrios Cantacuzino, locțiitorul marelui logotet, a căzut în luptă, secerat de săbiile noastre!

— Preaputernice Stăpâne, regimentele de ieniceri ale sclavului tău Aga Reşat Nuri, după ce au luat cu asalt zidurile Theodosiene, înaintează de-a lungul râului Lycus spre centrul Constantinopolelui!

— Înălțimea Ta, divizioanele de gardă au cucerit poarta militară numărul patru şi poarta Rhegion. În avântul lor, au străpuns şi au depăşit străvechile ziduri ale lui Constantin!

— Neînfricate Stăpâne, bailul Girolamo Minotto a căzut prizonier în mâinile noastre!

Chipul padişahului se lumină.

— Pentru capturarea câinelui venețian am să vă răsplătesc după merit! Dar celui care-mi va aduce capul împăratului Constantinos mă leg în fața lui Allah să-l ridic pe culmi nevisate!...

Prințul Orkhan, din neamul imperial al lui Osman, de mulți ani oaspete al Bizanțului, află ştirea spargerii apărării creştine în vreme ce dirija lupta turcilor rămaşi credincioşi lui împotriva unităților navale ale lui Hamza-Paşa, care încercase fără succes să debarce trupe în portul Eleutherios.

Chemă pe Bekir Halit, locotenentul şi omul său de încredere. În acompaniamentul tunurilor de pe navele otomane ce băteau năprasnic în ziduri, îl luă deoparte şi îi vorbi tainic:

— Bekir, zarurile s-au întors contra noastră. Acum trebuie să dăm socoteală pentru trecut. Ar fi fost preferabil să cădem în luptă, dar Allah ne-a ferit de o astfel de moarte. Să nădăjduim că nu a hotărât să ne sfârşim viața atârnând în ştreang. Acum ce facem?

Aştepta un sfat din partea înțeleptului şi inventivului Bekir, care îşi legase soarta de a lui.

— Nu ne rămâne, Luminate Stăpâne, decât să ne lepădăm

veşmintele turceşti şi să ne dăm drept creştini. Amândoi ştim bine greceşte, aşa că nu ne va fi greu să înşelăm vigilența neruşinatelor slugi ale lui Mehmed. Am putea pretinde că suntem doi călugări inofensivi prinşi în Constantinopole de vârtejul războiului.

Soluția era riscantă, dar trebuiau să facă o încercare.

Prințul Orkhan era tras la față, avea ochi de animal hăituit, iar mâinile îi tremurau. Îi tremurau din cauza oboselii sau a fricii? se întrebă Bekir cu ascuns dispreț față de vizibilele semne de slăbiciune ale stăpânului său.

— Crezi că are să meargă? întrebă Orkhan cu îndoială.

— Oamenii tăi, Înălțate Stăpâne, n-au să te trădeze. Şi-au dovedit până acum credința împărtăşindu-ți exilul. Bekir zâmbi şiret, apoi îşi apropie gura de urechea prințului: M-am pregătit din timp şi pentru această eventualitate. Am veşminte de ghiauri în camera mea. Nu-ți rămâne decât să le îmbraci, Stăpâne. Am să-ți cănesc părul şi am să-ți scurtez barba, după moda creştină.

— Să-mi scurtez barba? se scandalizează Orkhan. Mai mare ruşinea!

— Vrei să fii recunoscut, Luminate? Oamenii lui Mehmed te vor căuta şi în gaură de şarpe.

Prințul îşi încleşta şi îşi descleştă nervos degetele subțiri ca nişte gheare de pasăre.

— Fie, Bekir! Am să fac aşa cum spui tu! Îşi trecu mâna peste ochi, într-un gest care-i trăda iarăşi oboseala şi deznădejdea: N-am crezut că voi ajunge să-mi ascund numele şi credința, spre a-mi salva pielea! Ai să crezi, Bekir, că sunt lipsit de demnitate.

— Lasă scrupulele, Stăpâne! Faci totul numai de formă!

Dinspre cartierele de nord ale oraşului se ridica un vuiet nedefinit, din care se desprindeau doar ropote de tobe.

— Turcii! exclamă Bekir. Să ne schimbăm hainele! Repede! Nu mai avem timp de pierdut!

Îl apucă de braț pe Orkhan, care amuțise, şi îl împinse spre scara din interiorul turnului.

— Îmbrăcămintea este într-o ladă! îi vorbi, în vreme ce coborau treptele în spirală. De acum înainte, Stăpâne, te vei numi Spiros, iar eu voi răspunde la numele de Sarbolos…

Marele vizir Khalil, călare pe armăsarul său, stătea pe un

mamelon în fața porții Sfântul Roman şi se uita cu amărăciune ascunsă la regimentele de ieniceri şi de spahii care se revărsau în oraş prin cele trei spărturi deschise în zidurile de apărare ale Constantinopolelui. Îşi condusese trupele la victorie, dar ştia prea bine că succesul acesta avea să-l coste viața…

Suat, tătarul coborât de pe platourile Pamirului, umblase în lungul şi în latul Asiei Răsăritene mai înainte de a se înrola în rândurile armatei otomane. Într-o vreme îşi rostise rugăciunile în umbra cupolei de deasupra mormântului lui Timur Lenk, apoi jefuise caravane şi turme în Bukhara. Mai târziu se bătuse cu circazienii şi cu soldații împăratului din Trebizonda. Străbătuse câmpiile ducatului Moscovei şi munții Armeniei, făcând comerț cu cai de furat, şi în toate aceste peregrinări trimisese la dreapta Tatălui Ceresc mulți ghiauri, dar şi mulți musulmani, fără alegere. Ordia de başibuzuci din care făcea parte şi Suat fusese înjumătățită în bătăliile de sub zidurile Constantinopolelui.

După ce ienicerii rupseseră lanțul apărării creştine şi răzbiseră în oraş, Suat şi başibuzucii din ordia lui se repeziseră pe urmele învingătorilor, răspândindu-se lacomi pe străzile oraşului cucerit. Răcnind, însetați de jaf, de răzbunare şi de luxură, începură să spargă uşile zăvorâte ale caselor, să vâneze pe romei, să ucidă, să violeze, să fure tot felul de obiecte. Se grăbeau, fiindcă alți osmanlâi îi împingeau de la spate, dornici şi ei să-şi umple tolbele.

Suat, cu o torță aprinsă în mâna stângă, iar în dreapta cu iataganul mânjit de sânge, alerga în fruntea unei bande de başibuzuci cuprinşi de frenezia distrugerii. Cocioabelor le dădea foc. Spărgea însă cu piciorul uşile caselor mai arătoase şi, după ce năvălea în mijlocul romeilor terorizați, se punea pe treabă. Trecea prin tăişul săbiei pe bărbații care încercau să i se împotrivească, îi lega de mâini pe cei paralizați de spaimă, se năpustea asupra fetelor şi, după ce o alegea pe cea mai frumoasă, o încăleca acolo, pe podea, sub ochii măriți de groază şi de durere ai părinților şi rudelor ei, iar după ce termina, însoțit de hohotele de râs şi de îndemnurile zbierate ale celorlalți başibuzuci, îi îmbia să-şi facă pe rând poftele.

Înnebuniți de bătălia sângeroasă care abia se sfârşise, unii turci îşi puseseră în gând să nimicească oraşul care le rezistase cu atâta înverşunare două luni încheiate. Suat era

mai practic. După ce îşi potoli setea de trup femeiesc, începu să scotocească peste tot, dornic să găsească lucruri de valoare. Dezamăgit de fleacurile care-i căzură sub mâna, răcni către camarazii săi:

— Ticăloşii ăştia de ghiauri au lăsat la vedere numai boarfe lipsite de orice preţ. Dar au ascuns banii şi giuvaerurile. Să-i punem la cazne până au să spună tot! Însă nu pe sărăntocii care nu au să ne dea decât păduchii de pe ei! Pe bogătaşii care şi-au tăinuit avuţiile să-i strângeţi de boaşe!

— Cum să-i recunoşti? S-au îmbrăcat cu toţii ca nişte cerşetori! zbieră un başibuzuc spătos, care-şi încheia tocmai brăcinarul după ce batjocorise un copilandru.

— Cum să-i recunoşti? Simplu! După grăsime, după obrajii rozalii, semn al îmbuibării, după palmele netede şi unghiile îngrijite! De acum înainte să-i lăsăm pe proşti să scotocească prin cocioabe! Noi să pornim în căutarea palatelor!

Îl îmbătau comorile pe care şi le imagina închise în tainiţele acestui oraş legendar, care secole de-a rândul orbise omenirea cu strălucirea bogăţiilor sale.

— Veniţi după mine! strigă Suat.

Entuziasmul lui era contagios. Câţiva başibuzuci care începuseră să-şi umple buzunarele cu tot soiul de podoabe ieftine, bătătoare la ochi, înţeleseră tâlcul vorbelor tătarului. Îi acceptară tacit conducerea. Erau vreo douăzeci la număr. Aruncară fleacurile cu care se încărcaseră până atunci şi se luară după Suat.

Ieşiră în stradă şi cârmiră către centrul oraşului, deasupra căruia se ridicau cupolele aurite ale bisericilor şi edificiilor publice. Câteva clădiri ceva mai arătoase îi ispitiră, dar Suat nu le dădu răgaz.

— Înainte! Deştepţii să vină după mine! Proştii n-au decât să rămână aici!

Îl ascultară şi porniră mai departe. Într-o piaţetă se întâlniră cu o ceată de turci încărcaţi cu potire, cădelniţe, cruci de aur, sfeşnice şi care împingeau de la spate o turmă de creştini – femei, fete, băieţi – pe care-i luaseră robi.

Însoţitorii lui Suat şovăiră. O biserică nu prea vastă, dar luminată ca de sărbătoare, se înălţa în faţa unei fântâni cu ghizduri de marmoră. Din biserică răzbătea un cor jalnic, de înmormântare. Voiră să se îndrepte într-acolo.

— Lăsați biserica asta! Veniți după mine! urlă Suat.

Başibuzucii se priviră nedumeriți, dar visurile sădite în mintea lor de făgăduielile tătarului fură mai puternice decât lăcomia lor de moment. Plecară mai departe. Se adânciră pe străzile oraşului, din ce în ce mai pustii, căci creştinii fugeau din calea lor, ascunzându-se prin toate ungherele.

— După ei! Să-i luăm robi! răcni un başibuzuc stârnit de o ceată de romei care se topiră după nişte ruine.

— Avem ceva mai bun de făcut! se împotrivi Suat. După mine!

Ajunseră într-o stradă largă cu prăvălii multe, straşnic oblonite.

— Aici e de noi! chiui un turc cu fața mâncată de vărsat.

— Nu aici! Acolo! îl contrazise Suat, arătând un palat măreț, durat către capătul străzii. Edificiul avea scări de marmoră, coloane greceşti, ferestre înalte cu grilaje auzite. Acolo! repetă, fermecat de splendoarea clădirii, a cărei siluetă se profila pe cerul vag luminat de zorile viorii…

Senatorul Kalamides se plimba agitat de-a lungul cabinetului său de lucru. Se opri la una din ferestre, dădu la o parte draperiile şi se uită spre Marea de Marmara, ascunsă în parte de fortificațiile aparent neatinse.

Senatorul îşi zise că eforturile sale fuseseră încununate de succes. Acum, după căderea Constantinopolelui, alianța pe care o încheiase cu Zaganos, vizirul armatelor, avea să-şi dea roadele. Nu i se făgăduise oare demnitatea de mare logotet în Bizanțul turcit? Îşi va respecta sultanul cuvântul dat? se întrebă Kalamides, muşcat de îndoieli. „În câteva ceasuri voi şti la ce trebuie să mă aştept. În cel mai rău caz, turcii îmi vor cruța familia şi bunurile, fiindcă nu se poate contesta că le-am făcut mari servicii!”

Starea lui sufletească pendula între speranțe euforice şi momente de deprimare. Tresări când auzi bătăi puternice în porțile de la intrare ale palatului. „Să fi şi venit emisarii lui Zaganos?” îşi zise. Porțile de bronz deschise cu violență răsunară, făcând să vuiască palatul. Senatorul îşi orândui instinctiv îmbrăcămintea şi părăsi palpitând cabinetul de lucru. „Să le ies în întâmpinare, cugetă. Să nu se spună că am întârziat să-i primesc. Chipul meu să oglindească bucuria în cinstea măreței victorii a padişahului!”

Traversă anticamera şi coborî scara care ducea la parter. Ajunsese pe ultima treaptă de jos, când uşile sălii în care se afla se deschiseră date de perete. În prag apăru o ceată de turci agitând iatagane, vociferând, îmbrâncind pe servitorii care încercau să-i oprească. Un mongol cu nas turtit, ochi oblici şi pomeți ascuțiți, care părea să le fie comandant, îl trăsni în frunte cu o măciucă pe majordomul care se proțăpise vitejeşte în fața lui, culcându-l la pământ.

Kalamides ridică uluit brațele. Mongolul veni spre el şi-i vorbi într-o limbă guturală, lătrată, pe care senatorul nu o înțelese. Căpetenia făcu semn cu mâna unuia dintre însoțitorii lui să se apropie şi îi spuse câteva cuvinte. Interpelatul le tălmăci într-o grecească stâlcită.

— Duci pe noi la tezaurul tău! Dai chei la noi! Altfel ucidem la tine, câine! Haide, repede!

Senatorul scoase febril din buzunarul dinăuntru al tunicii un sul de hârtie, pe care-l desfăşură sub ochii mongolului.

— Persoana mea şi acest palat sunt puse sub protecția Înălțimii Sale Padişahul! explică tălmaciului.

Mongolul îi smulse documentul, îl făcu bucățele şi, după ce îi înfipse mâna în piept, începu să-l zguduie, vorbind iarăşi tălmaciului. Acesta se adresă senatorului:

— Dacă nu duci pe noi la comori, eşti mort!

Kalamides se congestionă, cuprins de o mânie subită. Nu o dată îşi pusese viața în primejdie pentru turci, iar acum, drept mulțumire, nişte soldați necioplți veneau peste el să-l terorizeze, să-i omoare slujitorii.

— Ieşiți afară! urlă. Altfel, unde vă stau picioarele are să vă stea şi capul! Prealuminatul vizir Zaganos-Paşa este prietenul meu şi…

Mongolul îl pocni cu garda iataganului peste gură, crăpându-i falca şi făcând să-i sară dinții din față. Kalamides căzu în genunchi, scuipând sânge.

— Dai chei la noi! strigă tălmaciul.

— Chei! Chei! bolborosi furios tătarul. Chei, câine!

Erau singurele cuvinte greceşti pe care le învățase.

Înfricoşat, senatorul duse mâna la gură, făcând semn că nu poate vorbi. Nu ştia cum să le explice că nu mai are aur, că puținele giuvaeruri rămase în posesia lui se aflau la etaj, într-o încăpere ferecată. Mongolul crezu că este înfruntat. Cu un

icnet de furie, îi repezi iataganul în pântece, spintecându-i-l de la stern şi până la osul sacru. Kalamides rotunji neîncrezător ochii şi încercă instinctiv să prindă în mâini intestinele care se revărsară pe trepte.

Ridică privirile spre mongol.

— Tocmai acum! bâigui împleticit. Tocmai acum!

Ochii i se împăienjeniră. Lovitura de iatagan fusese atât de puternică, încât îi amorţise durerea. Puterile i se scurseră ca şi apa care se scurge dintr-o băşică de bou spartă. Căzu cu faţa în jos. Unghiile lui râcâiră spasmodic lespezile de marmoră.

— Tocmai acum! Tocmai…

Urmat de un grup de ofiţeri, Reşat Nuri, tânărul agă al ienicerilor, inspecta fortificaţiile dinspre uscat, cucerite de otomani. Examina curios meterezele, ferestruicile folosite pentru lansarea săgeţilor şi a diferitelor proiectile, grosimea zidurilor, dimensiunile platformelor, dispoziţia contraforturilor.

— Splendidă construcţie! exclamă. Dacă n-am fi avut la dispoziţie artileria, Bizanţul creştin ar mai fi supravieţuit o mie de ani!

Un ofiţer de legătură cu armata lui Işak-Paşa i se înfăţişă, raportându-i că rezistenţa creştină în sectorul acestuia, deşi se mai manifesta sporadic în câteva puncte, putea fi socotită virtualmente terminată.

— Karagea-Paşa a fost mai vrednic, replică Reşat Nuri. Fortificaţiile din sectorul lui au şi fost curăţate de inamici. Trebuie totuşi să recunoaştem că ienicerii noştri au salvat situaţia, se adresă cu mândrie subalternilor săi. Ienicerii şi regimentele de gardă, adăugă concesiv. Dacă trupele noastre de uscat şi-au făcut cu prisosinţă datoria, nu se poate spune acelaşi lucru şi despre marinarii noştri. Fortificaţiile dinspre Marea de Marmara şi dinspre Cornul de Aur sunt încă în mâinile inamicului. Auziţi! Acolo canonada este încă violentă! Trist! Foarte trist! Flota militară nu ne face deloc cinste!

În sectorul râului Lycus, inspectat de Reşat Nuri, luptele se sfârşiseră, dar hărmălaia nu încetase. Soldaţii turci, care intrau de-a valma în oraş, făceau o gălăgie infernală.

Deodată, atenţia agăi fu atrasă de zgomotul unei învrăjbiri armate care răzbătea din afara zidurilor. Se auzeau săbii ciocnindu-se şi strigăte de luptă. Se uită peste creneluri în jos. Într-un intrând al fortificaţiilor, o mână de romei – să tot fi fost

zece sau cincisprezece – continuau să se bată, ținând piept unui întreg divizion de gardă.

— Ghiaurii ăştia sunt eroi sau nebuni? se miră Reşat Nuri.

— Şi una şi alta! replică Yaşal Dursun, un ofițer cu față lată şi o gură atât de largă, încât aducea cu un bot de broască.

— Sinucigaşi! rosti impasibil căpitanul Samim Tarus, mângâindu-şi mustața cu colțuri răsucite fuior. Printre ei se află şi un ofițer cu rang înalt, dacă ținem seama de frumusețea armurii pe care o poartă.

Reşat Nuri şi însoțitorii lui priveau lupta cu acelaşi interes cu care locuitorii Romei antice urmăreau evoluțiile înfruntărilor armate dintre gladiatori.

— Cum de nu izbutesc să-l ia prizonier?! exclamă Yaşal Dursun, iritat de incapacitatea războinicilor turci.

— După cum se bate ghiaurul, numai moartea îl mai poate stăpâni! opina Samim Tarus.

Samim Tarus nu se înşela. Sub ochii lor, generalul Chrisogeorghis mânuia sabia cu o înverşunare concentrată în ultimele-i pâlpâiri de viață. Îşi pierduse coiful. Ochiul lui stâng, smuls din orbită de o lovitură de hanger, atârna pe obraz, ținându-se doar într-un cartilagiu. Cu ochiul drept încă neatins, se străduia să cuprindă în câmpul său vizual pe duşmanii care-l încolțiseră. Armura lui măiestrit cizelată era acum burduşită de şocurile puternice provocate de săbiile şi ghioagele duşmane. Pulpa stângă îi era sfâşiată până la os. Această ruină omenească găsea totuşi puterea să împrăştie moartea în jurul ei. Soldații care se luptau alături de el cădeau unul câte unul. La un moment dat generalul rămase singur. Se bătea sprijinindu-se cu spatele de perete. Numai aşa se mai putea ține pe picioare. Zidul acela era acum singurul lui prieten.

— Halal războinici turci! Nu sunt în stare să vină de hac unui creştin pe jumătate mort! exclamă scârbit Reşat Nuri.

Se uită în jur. Lângă creneluri văzu o grămadă de bolovani pe care asediații nu apucaseră să-i mai folosească. Făcu un semn ofițerilor din preajma sa, care înțeleseră ce li se cerea. Luară fiecare câte un bolovan şi se aplecară peste creneluri deasupra generalului care se bătea dedesubt fără să moară. Dădură simultan drumul la blocurile de piatră, strivind sub greutatea lor şi pe generalul bizantin şi pe turcii care-l împresuraseră,

fără a-l putea înfrânge.

— Nu e păcat că am ucis şi oameni de-ai noştri? spuse căpitanul Yaşal Dursun.

— Nu e păcat! răspunse cu simplitate Reşat Nuri. L-am scăpat pe sultan de câțiva ostaşi nevrednici!...

Instalat pe puntea navei-amiral, Hamza-Paşa se agita, blestemând încercările nereuşite ale marinarilor săi de a debarca şi lua cu asalt fortificațiile dinspre Marea de Marmara. Ficatul îi era plin de venin fiindcă făgăduielile pe care şi le luase în fața sultanului rămâneau nişte vorbe goale. Flota militară otomană, acoperită de ruşine sub comanda lui Balthoglu, nu se arăta nici acum mai vrednică de laudă.

Hamza-Paşa vedea în lumina viorie a zorilor steagurile verzi ale Profetului înălțându-se pe rând deasupra fortificațiilor dinspre uscat. Zidurile dinspre mare nu puteau fi cucerite, sau marinarii lui erau nişte netrebnici care nu meritau decât disprețul?

Oraşul, orânduit în amfiteatru, se desfăşura sub privirile lui ca o hartă vie. Îşi putea da seama de fazele cotropirii oraşului după chipul în care clopotele îşi încetau dangătele. Mai întâi în cartierele limitrofe fortificațiilor, apoi gradat, în cele mai apropiate de centru.

Abia când ienicerii atinseră zidurile dinspre Marea de Marmara, apărătorii creştini, prinşi între două focuri, îşi părăsiră posturile de luptă. Numai atunci putură şi marinarii lui să debarce şi să ia în stăpânire fortificațiile dinspre Studion şi Psamathia. Locuitorii din acele cartiere, sperând că avuțiile şi bisericile lor vor fi cruțate, deschiseseră de bunăvoie porțile în calea invadatorilor. Acelaşi lucru se repetă parțial şi în Cornul de Aur. Rămăseseră însă destule cuiburi de rezistență, în care creştinii stăruiau să se bată, sperând într-o minune care însă nu se materializa.

Hamza-Paşa se simțea nu numai umilit de comportarea marinarilor săi, dar şi îngrijorat de nemulțumirea pe care aceştia aveau să o provoace sultanului. Nutrea doar speranța că padişahul, fericit de cucerirea oraşului, va trece cu vederea eşecurile forțelor navale...

Cardinalul Isidor îşi desprinse curelele platoşei purtate peste veşmântul său de cleric şi, după ce şi-o scoase, o aruncă pe deasupra crenelurilor în golul din afara zidurilor. Se uită

gânditor asupra oraşului în care turcii apucaseră să se reverse. În cel mult un sfert de ceas vor ajunge în sectorul său.

Detaşamentul care luptase sub comanda lui se subțiase până ce nu mai rămăseseră în preajmă decât vreo douăzeci de oameni, şi aceştia puşi pe fugă. În curând, înaltul lui rang ecleziastic îl va apăsa mai greu decât o piatră de moară. Autoritățile imperiale bizantine care-i acordaseră protecție încetaseră să mai existe. Până la instalarea noilor stăpâni, în Constantinopole avea să domnească haosul. Trebuia să profite de împrejurare spre a-şi căuta salvarea. Era mulțumit fiindcă îşi făcuse datoria. Deşi purta straie de cleric, se bătuse pe ziduri ca un soldat.

Ultimii romei din jurul lui se topiră. Rămas singur pe ziduri, se miră că marinarii turci care debarcaseră pe țărm nu luau cu asalt fortificațiile. Apoi obținu explicația. Comozi, se îndreptau în şuvoaie spre porțile deschise.

Pe cardinal îl străbătură fiori de frică. Dacă turcii îl vor captura, îl vor spânzura cu siguranță. Nici din partea ortodocşilor habotnici nu se aştepta la un tratament mai bun. Îl încolți disperarea: încotro să fugă?

Coborî în oraş. Nimeri pe o stradă aproape pustie. Spre a-şi ascunde identitatea, trebuia să-şi lepede veşmântul violet de cardinal. Dar cu ce să-l schimbe? În fața unei biserici arhipline văzu un cerşetor care întindea mâna cerând pomană. Calmul acestuia îl uimi. Se opri în dreptul lui.

— Faceți-vă milă de un biet bătrân! se jelui cerşetorul.

— Tu nu fugi? îl întrebă cardinalul.

Cerşetorul făcu o schimă.

— Unde să fug? Sub romei sau sub turci, tot cerşetor am să rămân.

Isidor se uită la propria sa robă violetă, apoi o arătă unchiaşului.

— Îți place veşmântul acesta? îl întrebă.

Bătrânul privi suspicios mătasea moarată, care făcea ape luminoase.

— Îmi place! rosti cu jumătate de gură.

— Facem schimb? îl îmbie cardinalul. Îți dau roba mea şi îmi dai zdrențele tale. Pe deasupra te alegi şi cu câteva monede de aur.

Se scormoni în buzunar şi scoase un pumn de ducați, pe

care-i întinse cerşetorului. Citi în ochii acestuia o bucurie lacomă, dar şi o umbră de neîncredere.

— Îți baţi joc de mine, Luminate!

— Nu-mi bat joc! replică Isidor. Ei, încheiem târgul?

— Îl încheiem, Luminate!

Îşi schimbară hainele acolo, pe treptele bisericii. Câteva momente mai târziu, cardinalul, îmbrăcat în hanțele cerşetorului, porni în grabă spre portul Prosforian. Bătrânul milog, înfăşurat în somptuoasa robă de prinț al Bisericii Catolice, atât de puțin potrivită cu părul lui răvăşit şi cu barba-i hirsută, începu să se plimbe fălos pe străzile oraşului, gândindu-se totdeodată cum să-şi cheltuiască în chip cât mai plăcut ducații. Îl indispunea că lumea absorbită de propriile ei griji nu dădea nicio atenție veşmintelor lui de mătase violetă…

Messer Maurizio Cattaneo, comandantul navei genoveze „Santa Maria”, se bătuse vitejeşte pe ziduri, sprijinind cu marinarii lui detaşamentul căpitanului Trevisan. După zdrobirea apărării creştine şi după căderea lui Trevisan în captivitatea turcilor – cădere pe care nu o putuse împiedica, în ciuda strădaniilor sale – se refugiase în portul Prosforian şi se îmbarcase grabnic pe propria lui corabie. Era hotărât să iasă în larg, chiar dacă va fi nevoie să intre în luptă cu navele lui Hamza-Paşa. Sarcina era grea, dar nu imposibilă. Cu câteva săptămâni în urmă nu izbutise el să acosteze la cheiurile constantinopolitane, laolaltă cu alte trei nave creştine, după ce spărsese blocada navală a otomanilor?

Înainte de a ordona marinarilor lui să ridice pânzele, aruncă o privire circulară asupra Cornului de Aur. Spectacolul nu-i păru deloc încurajator. În fundul golfului, galerele turceşti continuau să verse ghiulele asupra fortificațiilor maritime apărate încă de detaşamente creştine izolate. Dincolo de marele lanț, navele lui Hamza-Paşa patrulau, gata să atace corăbiile creştine care ar fi încercat să părăsească portul Prosforian.

— Au să ne dea mult de lucru păgânii ăştia blestemați! vorbi secundului său. Ce e larma asta pe chei?

Când întoarse privirile într-acolo, văzu o mulțime de refugiați îmbulzindu-se la pasarela navei sale şi încercând să străpungă cordonul de marinari care le împiedicau accesul pe punte. Cattaneo duse portavocea la gură şi le vorbi cu duhul

blândeții:

— Oameni buni, aveți răbdare! Nu vă pot primi pe bordul corăbiei mele decât în preajma plecării. Nu vreau să împiedicați manevrele marinarilor. Să ştiți însă că n-am să pot lua cu mine mai mult de cincizeci de refugiați. Puneți în primele rânduri femeile şi copiii!

De pe chei răbufniră strigăte, proteste, rugăminți.

— Dacă aş putea, v-aş lua pe toți, adăugă. Dar capacitatea corăbiei mele e limitată!

În clipa aceea se auzi chemat pe nume dintr-o barcă mânată de câțiva vâslaşi înarmați, ce trecea pe lângă prova „Sfintei Maria". Alvisio Diedo, comandantul flotei aliate din Cornul de Aur, îl vesti prin portavoce:

— *Messer* Cattaneo, sunt în drum spre Galata. Vreau să cer aprobarea *podesta*-ului ca navele noastre să poată părăsi porturile constantinopolitane luând refugiați romei.

— Credeți că mai e nevoie? întrebă Cattaneo.

— Este nevoie! Spre a-şi respecta angajamentul de neutralitate luat față de turci, este în stare să ne bombardeze corăbiile când vom încerca să ieşim din Cornul de Aur.

— Dar e lipsit de logică…

— *Podesta*-ul Lomellino are o logică personală, *sui-generis*… Aşteaptă ordinele mele, *Messer* Cattaneo!

— Fiți atent să nu vă captureze turcii! îl preveni comandantul „Sfintei Maria".

Barca se îndepărtă, propulsată de vâslele marinarilor. Cattaneo se întoarse spre secundul său.

— Mă întreb de ce Hamza-Paşa nu atacă portul Prosforian?

Secundul replică râzând:

— Dumnezeu mai ține şi cu noi, *Messer*. În lăcomia lor, marinarii turci se grăbesc să intre în oraş, spre a nu lipsi de la împărțirea prăzii. Pe noi ne-au dat uitării. Ce reprezintă capturarea câtorva nave venețiene şi genoveze pe lângă bogățiile care-i aşteaptă în Constantinopole?…

Fără să fie tulburat de osmanlâi, Alvisio Diedo debarcă în Galata. Recunoscut de comandantul detaşamentului genovez care avea misiunea să împiedice pe romei a se refugia în colonia genoveză, Diedo fu autorizat să se înfățişeze *podesta*-ului.

Podesta-ul îl primi în prezența tuturor consilierilor săi,

convocați spre a analiza urmările căderii Constantinopolelui. Cererea lui Diedo îl tulbură. Făcând gesturi mari, începu să strige:

— Fără a fi obținut în prealabil autorizația noastră, v-ați angajat în luptă împotriva turcilor. Acum suportați consecințele. Dacă veți cădea în captivitatea otomanilor, n-am să pot face nimic pentru dumneavoastră. Dar pentru că ați încălcat neutralitatea proclamată de colonia genoveză a Galatei, vă declar arestat. Am să vă împiedic în acest chip să mai compromiteți pe viitor interesele noastre legitime.

— Republica Genoveză şi Serenissima Republică a Veneției nu s-au legat să respecte tratatul de neutralitate încheiat între dumneavoastră şi sultan. Dacă cetățeni ai acestor state vor fi capturați de păgâni datorită complicității dumneavoastră cu padişahul, urmările le veți suferi personal. Cât priveşte arestarea mea, vă previn că veți da socoteală Senioriei Republicii Genoveze. Reținerea mea abuzivă în Galata poate compromite salvarea corăbiilor de sub pavilion genovez şi venețian aflate în portul Prosforian.

Podesta-ul recunoscu în sinea lui că argumentele lui Diedo aveau greutate. Republica Genoveză era foarte susceptibilă când era în joc soarta cetățenilor ei. Se întoarse spre consilieri.

— Vă poftesc să vă dați avizul! Răspunderea dumneavoastră este tot atât de angajată ca şi a mea.

Consilierii se foiră neliniştiți pe scaunele lor.

— Sultanul Mehmed este la o aruncătură de băț, pe când Senioria Republicii Genoveze se află peste patru mări, opină Rafaele Giletti, un partizan convins al respectării convențiilor semnate cu turcii.

— Acesta este limbajul unui laş! ripostă Alvisio Diedo, fulgerându-l cu privirea.

Giletti se învineți de supărare, dar nu ripostă. Luigi Pantaleone, un consilier cu plete albe şi barbă de patriarh, ceru cuvântul:

— Jurisdicția noastră se întinde numai asupra genovezilor din Galata. Nu stă în puterea noastră să cenzurăm actele cetățenilor Genovei şi ai Veneției. Vor să părăsească apele constantinopolitane? N-au decât! Dar s-o facă pe propria lor răspundere. Putem asigura pe căpitanul Diedo că artileria noastră nu se va opune ieşirii navelor aliate din Cornul de Aur.

Consilierii, bucuroşi că găsiseră un purtător de cuvânt care-i scutea să se pronunțe personal, îi acceptară imediat concluziile.

Podesta-ul se uită nehotărât la Diedo.

— Mă întreb, *Messer*, ce v-a făcut să participați la această luptă, pe care o ştiam cu toții pierdută dinainte?

Căpitanul zâmbi cu superioritate:

— Datoria de creştini! Dacă şi alți oameni ar fi gândit ca noi, războiul nu s-ar fi încheiat printr-o înfrângere a Bizanțului, care va avea consecințe mai târziu asupra întregii creştinătăți. Victoria turcilor a ținut de un fir de păr. Dar nu este momentul să discut acum aceste probleme. Istoria ne va judeca pe toți. Mă aflu încă sub stare de arest?

Podesta-ul îşi frământă degetele. Suspină adânc, apoi rosti învins:

— Sunteți liber, *Messer* Diedo, să vă întoarceți la corăbiile dumneavoastră. Colonia genoveză nu vă mai face nicio obstrucție.

Alvisio Diedo salută asistența, se răsuci pe călcâie şi părăsi țanțoş încăperea. După ce se instală în barca sa, ordonă echipajului să se îndrepte spre capătul marelui lanț prins de Turnul Crucii din Galata. Doi marinari retezară cu securile legăturile care-l prindeau de inelul fixat în peretele de piatră. Lanțul susținut din loc în loc de plute fu încetul cu încetul târât de curentul apelor, lăsând liberă ieşirea din port. În drum spre nava sa, Diedo trecu pe lângă „Santa Maria”.

— *Messer* Cattaneo, îl vesti prin portavoce, te autorizez să ieşi în larg. Te las cu bine!

Maurizio Cattaneo urmări cu privirile ambarcațiunea lui Diedo, până ce aceasta se pierdu după flancurile negre ale unei corăbii venețiene. Îmbarcă cincizeci de refugiați, aşa cum făgăduise, apoi dădu comenzile de plecare:

— Ridicați pasarela! Desprindeți parâmele! Înălțați pânzele!

Se uită cu tristețe la puzderia de constantinopolitani rămaşi pe chei. Pentru ei nu mai putea face nimic. Când corabia începu să se depărteze de țărm, câțiva dintre romeii care nu fuseseră primiți pe bordul „Sfintei Maria” se aruncară în apă, încercând nebuneşte să se prindă de parâmele pe care echipajul navei le ridica în mare grabă.

Corabia ieşi din Cornul de Aur, împinsă de un vânt prielnic.

Alte vase o urmară, descriind pe învelişul marii dâre argintii de spumă.

Soarele răsărea dincolo de înălțimile Chrisopolisului, aşternând peste valuri feerice tente albastre-aurii…

Cramponat de parapetul dunetei, Hamza-Paşa urmărea cutremurat de mânie exodul corăbiilor creştine pe care nu era în stare să-l stăvilească. Marinarii de pe galerele şi *fustae*-le otomane debarcau în masă pe țărmurile Constantinopolelui şi alergau spre porțile deschise ale oraşului…

Prin fața sultanului şi a suitei sale, regimentele de ieniceri şi de gardă care-şi păstraseră intactă disciplina defilau în sunetele fanfarelor, purtându-şi marțial drapelele zdrențuite. Capul coloanei trecu pe sub arcada porții Sfântul Roman, deblocată de pionierii turci. Ajunsă în interiorul oraşului, impecabila formație militară se dislocă potrivit ordinelor de sus, care îngăduiau soldaților să se avânte după pradă.

Spre deosebire de ienicerii disciplinați, spahiii, başibuzucii şi masa heteroclită de însoțitori ai armatei regulate otomane potopeau Constantinopolele într-o dezordine dementă. Eliberați de orice constrângere ierarhică, dădeau frâu liber instinctelor, săvârşind cele mai îngrozitoare excese.

Pentru locuitorii Bizanțului cucerit, infernul se mutase pe pământ…

La numai 17 ani, Yusuf icoglanul comandase o ordie de başibuzuci, încadrată în primul val al trupelor de asalt. Pe câmpul de bătălie se comportase vitejeşte, împlinind aşteptările şefilor săi din Casa Militară a Sultanului. După ce puținii supraviețuitori ai unității lui fuseseră scoşi din linia întâi, se unise cu alți icoglani aflați într-o situație similară şi, de comun acord, hotărâseră să intre în grup în Constantinopolele căzut în puterea războinicilor otomani. Toți ştiau că în primele ore după cucerirea unui oraş confuzia este atât de mare, încât nimeni nu mai ține seama de diferențierile dintre gradele militare. Pentru însuşirea unei prăzi bogate, foşti camarazi de arme sunt în stare să se bată pe viață şi pe moarte. Pe de altă parte, în grup te poți lupta cu mai mult succes împotriva rivalilor.

Yusuf şi colegii lui, mai toți adolescenți, erau nişte visători care-şi puseseră în gând să intre în stăpânirea coroanei imperiale bizantine. Aceasta căpătase, în concepția lor, aceeaşi

valoare pe care sfântul Graal, de pildă, o avea pentru cavalerii şi tineretul din Apus.

Pentru a-şi îndeplini dorința, trebuiau să intre cei dintâi în palatul Blachernelor. Se pregătiseră deci din timp, întocmind un plan de acțiune întemeiat pe informațiile obținute de la câțiva prizonieri romei. Se documentaseră astfel asupra configurației oraşului, precum şi asupra celor mai scurte căi de acces până la reşedința imperială bizantină, gândindu-se că numai folosindu-se de aceste mijloace vor putea ajunge acolo înaintea altor turci.

După prăbuşirea apărării creştine, pătrunseseră în Constantinopole laolaltă cu zecile de mii de războinici osmanlâi. Dar, spre deosebire de aceştia – care aveau drept țintă cartierele din centru, ademenitoare prin mulțimea şi bogăția bazarurilor – Yusuf şi prietenii lui porniră în fugă spre Blacherne. Străbătură mai multe străzi şi ajunseră în cele din urmă în piața palatului. Splendoarea edificiului imperial, colonadele lui de marmoră, cupolele îmbrăcate în aur, scările revărsate în cascade, fântânile monumentale, statuile gigantice ale împăraților romani depăşeau cele mai exuberante închipuiri. Icoglanii nu avură timp să admire îndelung palatul, fiindcă alt spectacol le atrase atenția. Elemente răzlețe din garda imperială încercau să împiedice prin luptă intrarea în clădire a unor bande de başibuzuci îngroşate de cete de spahii ce irupeau din străzile adiacente.

— Ne-au luat-o alții înainte! exclamă Yusuf cu ciudă.

— Dar n-au apucat să intre în palat! replică prietenul său Adnan. Noi îi vom călca cei dintâi pragul!

— Să nu ne mai tocmim! interveni brunetul Necati, abisinian de origine. Pierdem vremea! Să ne băgăm ca un pinten printre ghiauri!

Făcându-şi loc printre başibuzucii de la margine, icoglanii ajunseră la linia de apărare a creştinilor. Soldații din garda imperială, mai toți foarte tineri, erau sprijiniți de pajii basileului, nişte copilandri care mânuiau cu stângăcie sabia. Disperarea le dădea însă puteri care suplineau lipsa de măiestrie. După prima ciocnire cu romeii, Yusuf îşi dădu seama că rezistența acestora se va nărui în curând. Oboseala întipărită vizibil pe chipurile lor trase începea să le depăşească puterea de rezistență. Se retrăgeau pas cu pas, gâfâind,

pierzând sânge din răni deschise, prăvălindu-se pe rând, dar păstrând în ochi acea scânteiere fanatică a luptătorului hotărât să nu cedeze până în ultima clipă.

La un moment dat linia apărătorilor se frânse. Debordați de elanul icoglanilor şi al başibuzucilor, romeii văzură cu deznădejde numeroşi duşmani infiltrându-se printre ei şi avântându-se spre intrările palatului.

Dar porțile masive de bronz erau zăvorâte. Înciudați, osmanlâii izbeau cu pumnii, cu picioarele, cu garda iataganelor în canaturile înalte care nu puteau fi urnite. Atunci îşi asumă Yusuf comanda. Cu glas puternic le porunci să doboare de pe soclu una dintre statuile gigantice şi să o folosească drept berbece. Başibuzucii şi spahiii, mai toți în puterea vârstei, se uitară cu uimire la băiețandrul care cuteza să le dea ordine. Îşi dădură totuşi seama că acesta avea dreptate. Veşmintele lui de icoglan le sporiră respectul.

Făcură dintr-o frânghie groasă un laț pe care-l petrecură pe după mijlocul unei statui, care, printr-o ironie a destinului, înfățişa pe fondatorul Constantinopolelui. Încordându-şi puterile, o traseră de pe soclu, răsturnând-o. O ridicară apoi de jos şi, făcându-şi din ea un berbece, se repeziră asupra porților. Loviturile repetate făcură să răsune canaturile de bronz, care cedară, prăbuşindu-se cu zgomot.

Yusuf chiui de bucurie. Urmat de icoglanii lui şi de ceilalți turci, dădu năvală în palat. Interiorul îl dezamăgi. Se aşteptase să găsească nişte încăperi fastuoase, ca în poveşti. Sălile vaste în care pătrunse erau goale, lipsite de podoabe, ca şi când ar fi fost jefuite dinainte. Osmanlâii năpădiră sala tronului, camerele destinate consiliului, recepțiilor, banchetelor, apartamentele imperiale, gineceul, capela... Pretutindeni domnea aceeaşi sărăcie. Başibuzucii şi spahiii scotoceau sală după sală, înjurând şi blestemând.

Yusuf îşi chemă icoglanii deoparte.

— Să căutăm tezaurul imperial! le şopti. Pentru asta am venit! Nu mă las până nu găsesc coroana imperială!

Răscoliră cameră după cameră. Într-un culoar întunecos descoperiră un slujitor bătrân, ascuns după un dulap. Îl scoaseră la lumină şi începură să-l descoasă. Bătrânul tremura ca o frunză de plop. Atât de tare tremura, încât îi clănțăneau dinții, împiedicându-l să articuleze vreun cuvânt.

Furios, Yusuf îi puse vârful iataganului în piept.

— Dacă nu ne duci la tezaurul împăratului, te spintec ca pe un porc!

Servitorul luă un felinar şi îl aprinse anevoie, căci degetele-i agitate de tremur abia îl mai ajutau.

— Vă poftesc să mă urmați, Luminăția Voastră! bolborosi, încurcându-se în limbă.

Îi călăuzi printr-o uşă secretă într-un coridor îngust, care părea să nu se mai termine. Coborâră o scară în spirală şi se opriră într-o încăpere boltită, fără ferestre, dominată de o uşă masivă de fier, cu drugi groşi, dar fără niciun lacăt. Servitorul dădu la o parte drugii şi deschise uşa.

— Aici este tezaurul! rosti morfolit.

— Ia-o înainte! porunci Yusuf.

Precedați de bătrân, icoglanii pătrunseră într-o încăpere joasă, dar îndeajuns de spațioasă spre a cuprinde o masă lungă, acoperită cu un valtrap de catifea roşie. Pe fundalul acesta ieşeau în evidență, sub privirile minunate ale tinerilor turci, coroana imperială, sceptrul, globul pământesc, diferite paftale, centuri, inele, colane, toate încrustate cu nestemate care sclipeau feeric în lumina felinarului. Icoglanii înşfăcară înfrigurați magnificele obiecte. Yusuf examina extatic diamantele, rubinele şi perlele orânduite cu artă pe somptuoasa coroană a basileilor. Deodată chipul i se întunecă. Rosti scrâşnit:

— Pietrele sunt false, iar aurul nu este decât fier poleit! Imitații foarte reuşite, dar nimic mai mult decât imitații!

Servitorul înclină capul, ruşinat parcă de declarațiile pe care avea să le facă.

— Giuvaerurile adevărate au fost de multă vreme vândute, Luminăția Ta! rosti cu sfiiciune.

Tonul bătrânului avea amprenta sincerității. Yusuf auzise unele zvonuri în legătură cu operația dezvăluită de servitor, dar pe atunci nu le dăduse crezare. Se mai uită o dată la falsele bijuterii ale Coroanei.

— Ciudat om şi împăratul Constantinos! De ce şi-o fi apărat sărăcia cu atâta înverşunare?

Ridică din umeri, apoi, fără să se grăbească, părăsi încăperea…

Omar, arabul, răscolea cadavrele îngrămădite de-a lungul

zidurilor dintre râul Lycus şi poarta Sfântul Roman. Atât de multe erau, încât stăteau unele peste altele, în straturi. Picioarele lui se afundau alocuri într-un fel de pastă vâscoasă în care se amestecau intestine şi materii fecale, sânge închegat şi țărână, creieri storciți şi zdrențe de îmbrăcăminte, cărnuri sfâşiate şi bucăți de membre. Începuse să-l cotropească oboseala, fiindcă stârvurile, sudate parcă între ele, erau greu de urnit. Continua însă perseverent cercetările, fiindcă sultanul făgăduise o recompensă strălucită celui care-i va aduce pe împăratul Constantinos, viu sau mort.

Omar era convins că basileul îşi dăduse duhul undeva, pe câmpul de bătălie. Numai aşa se putea explica dispariția lui. Dacă ar mai fi fost în viață, ar fi căzut în captivitatea turcilor. Nu era de presupus că s-ar fi ascuns ca şobolanii, prin găuri. Basileul avea faima unui viteaz. Tot umblând după leşul acestuia, îşi mai afunda mâna şi prin buzunarele, chimirele şi pungile altor morți, aşa, ca să nu-şi piardă obişnuința.

Ajunsese în apropierea porții Sfântul Roman. Dădea la o parte stârv după stârv, căutând să identifice după strălucirea veşmintelor şi a armurilor personajele de seamă. Dar până acum eforturile nu-i fuseseră răsplătite după dorință. De trei ceasuri de când manipula cadavrele, nu găsise decât soldați de rând şi ici-colo, câte un ofițer cu rang nu prea înalt. Poate că s-ar fi odihnit câteva clipe dacă alți turci, care căutau de asemenea leşul basileului, nu l-ar fi stimulat să-şi continue fără răgaz munca.

Deodată simți un fior de bucurie. Ridicase tocmai hoitul unui ghiaur tânăr, cu o gaură adâncă în coşul pieptului, când zări, lângă cizma galbenă a unui ofițer turc, o încălțare purpurie, brodată cu fir. Broderia de aur, deşi maculată de sânge, înfățişa desluşit un vultur bicefal. Omar cunoştea datinile bizantine.

Înfrigurat, începu să tragă în lături cadavrele, spre a degaja pe cel care-l interesa. În tot acest timp arunca priviri furişe în jur, spre a se asigura că descoperirea lui nu fusese observată de ceilalți care-l concurau. Smulse din picioarele leşului încălțările pe care le vârî în buzunar, apoi, ridicându-i capul şi ținându-l de păr, îl reteză conştiincios cu cuțitul. Îl băgă într-un sac. Țeasta şi încălțările vor dovedi sultanului că duşmanul său, basileul, încetase să mai existe…

Halit Memduh comanda una dintre flotilele afectate patrulării apelor din preajma fortificațiilor maritime. I se încredințase şi misiunea de a intercepta şi captura navele creştine care ar fi încercat să fugă din porturile constantinopolitane. De pe puntea navei lui văzuse drapelele verzi înălțându-se pe ziduri şi auzise glasul fanfarelor care cântau victoria otomanilor.

Halit Memduh îşi morfolea furios vârfurile mustății. Se afla în fața unei grele dileme. Pe de o parte, executarea ordinelor primite de sus, pe de alta, dorința de îmbogățire rapidă. Frământarea lăuntrică a căpitanului, reflectată pe chipul său posomorât, fu pe înțelesul tălmaciului de pe navă, grecul Kriaros, care se apropie de urechea lui şi-i vorbi cu voce scăzută:

— Luminate, dincolo de zidurile din fața noastră se află ghetto-ul evreiesc. Musulmanul care va avea norocul să pătrundă cel dintâi în această lume închisă va deveni mai bogat decât marele vizir.

În ochii căpitanului se aprinse o scânteie de cupiditate.

— Ce tot spui, grecule? Vrei să mă duci în ispită?

— Sublimă ispită, stăpâne! Tot aurul din lume se află în ghetto. Şi eu mi-am lăsat acolo trei sferturi din pene. M-au jumulit cămătarii evrei atât de nemilos, încât aş vrea să le plătesc cu aceeaşi monedă.

— Vrei să te ajut eu? rânji Halit Memduh.

— Te ajuți pe tine, Luminate! ripostă cu îndrăzneală Kriaros.

Căpitanul se uită şovăielnic spre zidurile constantinopolitane. De dincolo de promontoriul care ascundea vederii sale portul Prosforian, zări pânzele câtorva corăbii creştine care navigau cu toate pânzele sus, îndreptându-se spre flotila sa. În schimb, în portul Bucoleon, care se predase în sfârşit turcilor, acostau tot felul de nave otomane, revărsând pe chei echipajele setoase de jaf.

În sufletul lui Halit Memduh se dădu o luptă grea. Era cazul să-şi compromită şansa de a se îmbogăți, participând la jaful general, numai pentru cinstea de a intercepta vasele ghiaurilor? Sau era preferabil să le lase a-şi vedea de drum? Procesul lui de conştiință nu dură mult. Sub privirile vag ironice ale tălmaciului grec, ordonă secundului:

— Acostăm! Marinarii noştri s-au bătut destul! Au şi ei dreptul la o recompensă!

Apoi continuă numai pentru sine: „Eh, la urma urmei, războiul s-a terminat! Mare lucru dacă vor scăpa cu fuga câteva nave duşmane! Ne rămâne în schimb Constantinopolele! Un oraş care preţuieşte mai mult decât toate corăbiile din lume!”…

Zaganos-Paşa, înconjurat de ofiţerii săi de stat-major, inspecta teatrul operaţiilor militare – de curând încheiate – din sectorul afectat trupelor sale. La un pas în urma vizirului armatei, mergea posomorât – între doi soldaţi, care-l păzeau – generalul bizantin Veilas, capturat de turci în ultima fază a bătăliei.

Ajunseseră pe platforma unui zid foarte lat, care făcea legătura între fortificaţiile dinspre uscat şi cele dinspre Cornul de Aur. Zaganos ocolea cadavrele creştinilor căzuţi în luptă. Prizonieri romei, escortaţi de soldaţi turci, începuseră să ridice leşurile şi să le care spre gropile comune pe care alţi captivi le săpau dincolo de centura zidurilor.

— Cioclii vor avea ceva de lucru! rosti vizirul armatei, uitându-se gânditor la grămezile de trupuri neînsufleţite, ale căror chipuri păstrau pecetea încrâncenării din ultimele lor clipe. Cine a luptat în sectorul acesta, generale Veilas?

— Căpitanul Ioan şi voluntarii români.

— Va trebui să-l obligăm pe Voievodul Vladislav al Valahiei să ne plătească despăgubiri pentru distrugerile săvârşite de aceşti voluntari, zise Zaganos. Osman! se adresă el unui ofiţer de stat-major. Printre prizonierii voştri se numără şi români de-ai lui Vladislav?

— După câte ştiu, voluntarii comandaţi de căpitanul Ioan au pierit până la ultimul, spuse generalul Veilas. S-au luptat eroic, binemeritând elogiile împăratului Constantinos.

— Locul lor ar fi fost sub drapelele noastre! declară iritat vizirul armatei. În timp de război, popoarele tributare au obligaţia să trimită trupe în sprijinul suzeranului lor. Vladislav a uitat acest lucru. Vom avea grijă să i-o reamintim! adăugă cu ton de ameninţare.

Un ofiţer de spahii i se înfăţişă, raportându-i că, în sectorul Horaia, un detaşament de catalani – uşor de recunoscut după uniformele lor – constituiseră un cuib de rezistenţă care nu putea fi lichidat.

Zaganos se congestionă la faţă.

— Cum se poate? Întreg frontul creştin s-a prăbuşit, unităţile militare de elită ale duşmanului au fost nimicite, iar voi nu sunteţi în stare să veniţi de hac unei cete de catalani? Ce va spune Înălţimea Sa Padişahul când va auzi că spahiii mei sunt nişte nevolnici? Dacă nu-i puteţi extermina singuri pe catalani, cereţi ajutorul başibuzucilor! Sper că nu veţi aştepta să implor sprijinul ienicerilor sau al regimentelor de gardă! Cel mai târziu în două ceasuri să-mi raportaţi că aţi lichidat cuibul de rezistenţă! Du-te!

Îl cuprinsese turbarea. Acum, când combatanţii turci victorioşi invadaseră oraşul în goană după pradă, va fi aproape imposibil să adune trupe pe care să le trimită în luptă împotriva catalanilor. Nu! Nu trebuia să se mai facă vâlvă în jurul acestor ghiauri! Duşmanii săi vor profita de ocazie spre a-i întuneca reputaţia, asemuindu-l cu Balthoglu.

— Aşteaptă! strigă după ofiţerul care pornise în fugă.

Acesta se înapoie, surprins şi speriat.

— Ordonaţi, Luminăţia Voastră!

— Făgăduiţi catalanilor că le garantaţi viaţa şi bunurile dacă acceptă să se retragă şi să predea fără luptă poziţiile de pe Horaia! Vreau ca luptele să înceteze cât mai grabnic! Să-mi aduci de veste că totul s-a terminat!...

O procesiune de femei de toate vârstele, la care se adăugau câţiva bătrâni şi o mulţime de copii, se îndrepta spre biserica Bunei-Vestiri, purtând lumânări aprinse şi cântând în cor un imn în cinstea Sfintei Fecioare. În fruntea cortegiului umbla un călugăr care asigurase pe toţi cei ce-l urmau că se aflau sub protecţia divină şi că deci nimic nu li se putea întâmpla.

Procesiunea străbătea tocmai Forumul Amastrianorum, când de pe o stradă ce cobora dinspre ziduri irupseră primele bande de turci. Răcnind, învârtejindu-şi iataganele şi hangerele, se năpustiră asupra victimelor nevinovate, care îngenuncheară gemând. Totul se sfârşi în câteva minute. Triumfători, osmanlâii îşi continuară drumul, lăsând în urmă o hecatombă macabră...

Când auzi că islamicii au pătruns în oraş, neguţătorul de mătăsuri Clikor Avakumian şi toţi ai lui încuiară uşile, traseră obloanele şi le ferecară, iar după ce aprinseră multe lumânări în faţa icoanei Sfântului Georgios, protectorul familiei şi al casei, căzură în genunchi, înălţându-i rugi.

— Doamne, murmură Clikor, izbindu-se cu pumnii în piept, străbunii mei au fugit din Armenia urgisită de turci spre a-şi găsi un liman în Bizanţul creştin! Şi eu am crezut că aici, la adăpostul zidurilor constantinopolitane, voi putea trăi cu ai mei în linişte şi pace! Ţi-am slăvit numele, Doamne, iar tu ne-ai lăsat pradă păgânilor!

Ridică privirile spre uşa care dădea în stradă. Se auzeau dintr-acolo ţipete şi ropot dezordonat de paşi. Şi nevastă-sa şi copiii încetaseră să se mai roage. Părea că toată fiinţa lor se concentrase în auzul care înregistra cu încordare cumplitele zgomote de afară.

Apoi le ajunse la ureche alt tropot de paşi, mai apăsat, mai puternic, întovărăşit de răcnete furioase şi de înjurături rostite în turceşte.

În uşă răsunară lovituri.

— *Su cantayi! Su cantayi!*

Clikor Avakumian se ridică în picioare.

— Ce facem? Deschidem? întrebă nevastă-sa.

— Nu! Nu deschidem! Poate se duc mai departe!

Uşa începu să se zguduie.

— Doamne, ai milă de noi! şopti Clikor.

Desfiguraţi de groază, copiii se uitau la uşa care se mai cutremură o dată, apoi se prăvăli, scoasă din ţâţâni. Osmanlâii năvăliră în casă. Clikor căzu cel dintâi, cu capul zdrobit de o ghioagă...

Vlad Dracula, Toma armaşul şi cei trei flăcăi români care-i slujeau se îmbrăcaseră în veşmintele smulse de pe nişte başibuzuci ucişi de ei şi se amestecară printre torentele de turci slobozite asupra oraşului.

— Ieşim noi, Toma, şi din impasul ăsta! îi vorbi în surdină fostul Voievod al Ţării Româneşti. O să ne mai învârtim pe aici, agitându-ne din când în când iataganele, ca să nu ne deosebim prea mult de lupii ăştia cu turbane, iar după ce se va lăsa noaptea, ieşim din Constantinopole. Porţile cele mari n-au să fie bine păzite. Turcii au treburi mai profitabile de făcut decât să stea de strajă.

Toma se uita încrâncenat de mânie la osmanlâii care dădeau buzna prin case, jefuiau, fugăreau femei, puneau în lanţuri pe bărbaţii valizi, spintecau cu iataganele pe copiii nevârstnici şi pe bătrânii socotiţi inutili.

— Mi se răscoleşte sângele în vine când văd atâta ticăloşie! scrâşni armaşul.

Vlad Dracula clătină din cap în semn de încuviinţare.

— Dacă aş fi fost vreodată ispitit să ajung la un compromis cu turcii, masacrele la care mi-a fost dat să asist aici m-au făcut să-mi dau seama că o înţelegere cu ei este nu numai imposibilă, ci şi împotriva firii. Crezi că mişeliile lor nu mă revoltă şi pe mine? Dar în clipa de faţă mâinile noastre sunt legate. Ce putem face noi, câţiva oameni, împotriva hoardelor acestora de turci fanatizaţi? Îi voi răzbuna pe martirii de aici după ce mă voi urca iarăşi pe tronul străbunilor mei. Şi asta se va întâmpla foarte curând, fiindcă eu sunt plămădit din aluatul acelor luptători care nu cedează pentru nimic în lume! Turcii înşişi îmi vor da prilejul să-i lovesc, pentru că vor veni cu oşti peste noi. Vor veni spre a ne pedepsi fiindcă am cutezat să participăm cu voluntari la apărarea Constantinopolelui. Vor veni însetaţi de glorie şi de cuceriri, pentru că au în sânge războiul, cotropirile, împilările… Plecăm de aici înfrânţi. Dar lupta noastră împotriva păgânilor nu s-a terminat! Abia începe!

Vlad Dracula şi oamenii lui se pierdură în gloata de osmanlâi…

Iakumi Paraskevos, leprosul, rătăcea pe străzi în căutarea hranei, când coloanele militarilor turci începură să se răsfire prin cartierele alipite centurii de fortificaţii. Cunoştea, din dezlânatele lui convorbiri cu Aleksandros, pe care-l mai întâlnise de câteva ori în cursul ieşirilor clandestine ale acestuia din leprozerie, amănunte asupra tragediei asediului. Suferinţele populaţiei constantinopolitane, cu care nu avusese niciun contact, nu-l impresionaseră prea mult. De Aleksandros – bolnav ca şi el – se simţea însă legat, fiindcă acesta era singurul om care-i dăduse o mână de ajutor. De câteva zile nu-şi mai văzuse prietenul. Absenţa-i inexplicabilă îl durea sufleteşte.

În ultima vreme Iakumi începuse să-şi procure singur hrană. Meşterea nişte curse rudimentare, le plasa prin locuri dosnice şi prindea şobolani. Şobolanii se împuţinaseră fiindcă îi mai vânau şi alţi oameni, dar Iakumi se întorcea rareori cu mâna goală din expediţiile-i nocturne. De câteva ori îl îndestulase şi pe Aleksandros cu friptură de şobolan.

Odată, prietenul său îi spusese că turcii au obiceiul să-i

ucidă pe leproşi, spre a nu fi nevoiți să le poarte de grijă. Acum, în vreme ce umbla pe străzile luminate vag de zorile viorii, Iakumi se gândea cu groază la masacrul pe care-l vor dezlănțui osmanlâii după ce vor ajunge la leprozerie. Îl şi vedea cu ochii minții pe Aleksandros ciopârțit de başibuzuci. „Nu! Aleksandros, singurul meu prieten, nu trebuie să moară!" îşi zise.

Luă hotărârea să-l scape. Ştia unde se afla leprozeria, căci răposatul lui tată fusese gardian peste leproşi. Deşi îl cuprindea groaza numai când se gândea la clădirile acelea cenuşii, respingătoare, înconjurate de ziduri înalte cu creste acoperite de o perie de țepi metalici, se înarmă cu o rangă de fier ruginit găsită lângă o grămadă de gunoi şi porni într-acolo. Ştia că în timpul nopții numai doi sau trei gardieni făceau de pază la leprozerie. De obicei dormeau. Putea trece pe lângă ei fără să-i trezească. Era conştient că înfrunta riscul de a fi descoperit, prins şi închis laolaltă cu ceilalți leproşi. Îl fanatiza însă devotamentul față de Aleksandros.

Mergând şontâcăit, ajunse la zidurile înconjurătoare ale leprozeriei. Îl apucă deodată o spaimă nebună. Fu ispitit să facă drumul întors, dar larma făcută de turcii care inundaseră străzile din vecinătate îl determină să-şi îndeplinească mai departe planul. Palpitând de emoție, se opri în dreptul porții celei mari. Spre mirarea lui, o găsi deschisă. Precaut, băgă capul înăuntru. Curtea interioară, cu clădirile rezervate administrației şi paznicilor, era goală. Ce se întâmplase? Fugiseră toți gardienii?

Cerul începuse să se lumineze bine de ziuă. Răcnetele osmanlâilor se apropiau. Iakumi îşi zise că trebuia să se grăbească dacă voia să-l scape de moarte pe Aleksandros. Zidurile marelui țarc în care erau izolați leproşii constituiau un fel de cerc înlăuntrul zidurilor exterioare, flancate de turnuri de veghe, ca şi temnițele. Porțile țarcului erau însă închise pe din afară, cu drugi de fier. Paznicii, în fuga lor, îi uitaseră pe leproşi încuiați în țarc, raționă Iakumi. Sau poate că o făcuseră dinadins!

Încercă să ridice drugii, dar cioturile mâinilor abia îl puteau sluji.

— Aleksandros! strigă. Aleksandros, vin turcii, Aleksandros! Eu sunt! Iakumi! Vreau să vă dau drumul!

Dinlăuntrul țarcului se ridică deodată un vaier țâşnit din sute de piepturi. Iakumi îşi încorda din nou puterile, străduindu-se să desprindă barele de fier din lăcaşurile lor.

— Aleksandros! strigă, izbucnind în plâns.

Drugii cu muchii ascuțite îi tăiau carnea mâinilor acoperite cu solzi cenuşii ca de reptilă.

— Aleksandros!

Încă o sforțare, şi primul drug cedă. Cu un strigăt de triumf, Iakumi atacă şi al doilea drug. Pe acesta îl urni mai uşor. Poarta grea se deschise, trasă de Iakumi, dar şi împinsă de corpurile leproşilor dinăuntru.

— Aleksandros! strigă Iakumi în culmea bucuriei.

Canaturile înalte, date cu putere la o parte, îl izbiră în plin, doborându-l. Zeci de picioare înfăşurate în cârpe şi în tot felul de încălțări diforme trecură peste el într-un iureş de turmă zănatecă, zdrobindu-i obrajii roşi de boală, brațele subțiate, coşul pieptului, transformându-l într-o masă de carne amestecată cu sânge şi cu țărână…

Acakios, călugărul de pe muntele Athos, pripăşit în Constantinopolele muribund, stătea îngenuncheat în fața unui iconostas înconjurat de lumânări aprinse şi se ruga, plin de umilință. Deasupra lui îşi desfăşurau semeț podoabele de mozaic cupolele luminate feeric ale bisericii Sfânta Sophia. Mulțimea de credincioşi, prosternați pe pardoseala de marmoră, îşi plângeau nenorocirea, vărsând lacrimi amare şi bolborosind rugi incoerente. Preoții, înveşmântați în odăjdii strălucitoare, oficiau cu exaltare serviciul religios. Corul, alcătuit din sute de glasuri, ridica un imn de slavă Sfintei Fecioare. Atmosfera era de o solemnitate tragică.

Un bărbat cu părul vâlvoi şi îmbrăcămintea în dezordine intră în fugă printre oamenii prosternați în fața dumnezeirii. Oprindu-se în mijlocul bisericii, urlă înspăimântat:

— Vai nouă! Turcii au înaintat adânc în oraş! Au trecut de Forum Tauri şi acum vin spre Sfânta Sophia! Deschide-ne, Doamne, porțile paradisului, căci viața noastră pe acest pământ se apropie de sfârşit!

Corul încetase să mai cânte. De pretutindeni izbucniră țipete isterice, de groază.

Un arhiereu gârbovit de ani, cu barbă ninsă şi cu chip venerabil de sfânt, ridică brațul şi, cu o voce nefiresc de

puternică pentru vârsta lui, ceru să se facă linişte.

— Fraţi întru Domnul, nu lăsaţi frica să vă copleşească! Urgia păgânilor se va frânge neputincioasă faţă de trupul şi de sufletul vostru! În apărarea voastră, creştini drept-credincioşi, se va ridica Sfântul Arhanghel Mihail, cu cohortele lui de îngeri înarmaţi cu săbii de foc! Nu uitaţi vorbele inspirate ale Sfântului Pankratios: „Când păgânii vor cuceri oraşul şi vor pătrunde spre inima lui, nu vor putea trece de Coloana lui Constantinos, căci Sfântul Mihail va coborî din ceruri şi-i va nimici aşa cum a nimicit pe balaurul necredinţei! Pe duşmanii Crucii care vor supravieţui măcelului îi va izgoni până în Persia cea îndepărtată! Aici, în Sfânta Sophia, nu va călca în vecii vecilor picior de turc”! Să cânte corul şi să bată clopotele, slăvind numele Domnului! Iar voi rugaţi-vă, căci în rugăciuni veţi găsi izbăvirea! Şi acum să se închidă uşile sfintei biserici!

În vreme ce glasurile armonios împletite îşi reluară imnul, însoţite de dangătele vibrante, puternice, ale clopotelor, porţile fură zăvorâte. Drept-credincioşii se rugau plini de fervoare, aşteptând cu sufletul la gură împlinirea faimoasei proorociri. Cuvioşii prelaţi porniră iarăşi să oficieze slujba. Acakios asculta cutremurat de emoţie sonorităţile minunate ale corului. Se întreba, plin de uimire, cum de reuşeau coriştii să cânte? O salivaţie atât de puternică îi năpădise gura, încât n-ar fi fost în stare să scoată niciun sunet!

În porţile metalice răbufniră deodată bubuituri asurzitoare. Femeile din biserică începură să urle. Împinse cu violenţă din afară, canaturile se deschiseră, izbindu-se de perete. Un puhoi de turci cu hainele îmbibate de sânge irupseră în vastul lăcaş al lui Dumnezeu. Puţinii romei care încercară să le ţină piept fură măcelăriţi pe loc. Apoi osmanlâii trecură prin tăişul săbiei pe bătrâni, preoţi şi laici, de-a valma. Femeilor tinere şi copilandrilor li se cruţă viaţa, dar acolo, sub privirile sfinţilor imortalizaţi în mozaicuri şi în faţa catapetesmei luminate de mii şi mii de lumânări, fură despuiaţi şi pângăriţi fără deosebire. Alţi islamici dăduseră buzna în altar. În apriga lor lăcomie se băteau între ei pentru odoarele sfinte, smulgeau cu unghiile şi cu cuţitele nestemate de pe icoane şi aurul de pe pereţi, profanau raclele cu moaşte, sfărâmau crucile, urinau în potire, îmbrăcau odăjdiile preoţilor şi-i maimuţăreau, hohotind de râs.

Atât de înspăimântat fu Acakios de această infernală dezlănțuire, încât, în ciuda corpolenței lui, găsi mijlocul să se strecoare neobservat între spătarele înalte, bogat sculptate, ale unor strane şi peretele dinapoia lor. Stătea acolo nemişcat, şi din când în când se uita prin crăpătura unui spătar. Văzu de acolo femei, copii şi tineri, aproape goi, legați de mâini cu frânghii şi împinşi spre ieşire de cei care-i înrobiseră. Acakios nu mai putea deosebi pe femeile nobile de slujnice, pe feciorii arhonților de fiii celor sărăntoci, pe oamenii cinstiți de derbedeii şi vagabonzii oraşului, pe prostituate de prea-cucernicele călugărițe. Copleşit de durere, plângea încet, închizând ochii spre a nu mai fi martor la împerecherile scârbavnice şi acoperindu-şi urechile spre a nu mai auzi țipetele victimelor şi răcnetele excitate ale călăilor…

Soarele răsări asupra oraşului, revărsându-şi ploaia de raze aurii peste casele care ardeau, peste prăvăliile şi depozitele golite de mărfuri, peste palatele prădate şi devastate, peste bisericile profanate, peste piețele şi străzile acoperite de cadavre, peste coloanele de creştini înrobiți duşi sub escortă de osmanlâii îmbătați de fericire, peste monumentele ciopârțite, peste statuile decapitate, peste leşurile fetelor violate la colțuri de stradă, peste preoții şi călugării târâți de plete şi de bărbi în râsetele batjocoritoare ale turcilor, peste băltoacele de sânge din care lingea timid câte un câine scăpat din marele prăpăd, peste hoiturile intrate în putrefacție pe care le sfâşiau şobolanii şi corbii…

Înlăuntrul oraşului, cioclii şi groparii nu-şi vedeau de îndeletnicirile lor obişnuite. Profesioniştii romei se ascundeau pentru a nu fi luați robi, iar profesioniştii turci aveau treburi mai bune de făcut. Aşa că morții zăceau pretutindeni, fără să se ocupe cineva de ei…

Osmanlâii care pătrunseră într-un aspectuos palat din apropierea Acropolei rămaseră dezamăgiți când, în locul giuvaerurilor, al aurului, al covoarelor şi al altor bogății la care se aşteptaseră, găsiră numai încăperi cu rafturi peste rafturi, încărcate cu manuscrise şi cărți. Fură atât de supărați, încât, spre a se mai răcori, smulseră volumele şi documentele din locurile lor şi, după ce le rupseră, le dădură foc. Unii, mai pricepuți, sau poate mai prevăzători, gândindu-se că mai târziu ar putea obține prețuri bune, aleseră manuscrisele cu

chenare frumos colorate, tomurile cu îmbrăcăminte aurită, precum şi desenele cu flori. Pe cele care înfăţişau chipuri omeneşti le nimiciră, fiindcă aşa dictau preceptele lor religioase. Părăsiră apoi palatul, întrebându-se cu îndoială dacă nu se înşelaseră totuşi, încărcându-se cu o pradă lipsită de valoare…

Marea bibliotecă de pe Artopolia avu o soartă şi mai tristă. Dervişii care se văzură în marea aceea de manuscrise şi de volume de toate dimensiunile îşi ziseră că un mahomedan drept-credincios trebuie să studieze numai *Coranul*. Incendiară deci clădirea, spre a distruge, odată cu zidurile, şi zecile de mii de cărţi incompatibile cu învăţăturile Profetului. Flăcările se întinseră, mistuind întreg cartierul…

Marele eunuc negru Abdul Rahman, satrapul Haremului imperial, intrase în Constantinopole prin poarta Sfântul Roman, odată cu primele trupe turceşti, expunându-se cu nepăsare primejdiilor greu de înlăturat într-un oraş de curând cucerit, în care soldaţii învingători se dedau la cele mai violente excese. Hotărâse să facă personal această expediţie, deoarece fusese informat că prin Kerkoporta pătrunsese îndată după cele dintâi eşaloane de ieniceri însuşi Hussein Deviat, locţiitorul marelui eunuc alb, agă al Saraiului.

Între marele agă al Haremului şi marele agă al Saraiului dăinuia o mare rivalitate. Primul împrospăta rândurile odaliscelor sultanului, iar al doilea furniza băieţandri frumoşi, atât de dragi lui Mehmed al II-lea. Şi marele eunuc negru şi marele eunuc alb ştiau că prin intermediul unei favorite sau al unui favorit imperial pot influenţa indirect hotărârile padişahului.

Abdul Rahman suferea însă în tăcere, fiindcă Haremul era neglijat de tânărul sultan, care nu-şi mai vizitase de câteva luni cadânele şi odaliscele. Sub înaintaşii lui Mehmed al II-lea, Haremul era centrul intrigilor. Favorurile şi dizgraţiile acolo erau uneltite. În timpul domniei răposatului sultan Murad Khan, părintele actualului suveran, marele agă al Haremului era un personaj cu puteri considerabile, exercitate însă din umbră.

După urcarea pe tron a lui Mehmed, Haremul intrase intr-o toropeală, într-o obscuritate din care nu părea să mai iasă. Marele eunuc negru lâncezea, prefirând amintiri din epoca lui

de glorie. Acum sforile se trăgeau în Sarai, din sânul căruia noul padişah îşi recruta aproape în exclusivitate favoriții. Marele agă al Saraiului îşi afirma supremația ocultă, obținând de la Mehmed, prin mijlocirea pajilor intrați în grații, tot felul de avantaje şi privilegii pentru protejații lui politici.

Îndeobşte, după încheierea victorioasă a unui război, agenți ai Haremului şi ai Saraiului cutreierau oraşele sau teritoriile cucerite, căutând fete şi băieți pe gustul suveranului. Se respecta astfel o tradiție care impunea suveranului să împărtăşească plăcerile şi bucuriile soldaților săi manifestate în neînfrânate orgii.

Abdul Rahman renunțase la serviciile agenților şi îşi asumase personal această delicată misiune, conştient fiind că numai prin descoperirea unei tinere fete capabile să-l cucerească pe sultan îşi putea recâştiga prestigiul şi influența de odinioară.

Marele agă al Saraiului era prea bătrân ca să se mai deplaseze personal, aşa că delegase această sarcină locțiitorului său, un tânăr ambițios, care-i slujea cu zel interesele, fiindcă avea toate motivele să preia o poziție solidă după moartea actualului său şef.

Abdul Rahman îşi dădea seama că într-o metropolă de dimensiunile Constantinopolelui nu-i va fi deloc uşor să depisteze pe cea mai frumoasă fată. Dar dificultățile nu-l speriau. După ce intrase în oraş, îl străbătuse în lung şi în lat, făcându-şi cu greu loc printre grămezile de cadavre şi printre turmele de captivi creştini, cercetase case şi palate, pătrunsese prin biserici şi monastiri, răscolise şcolile şi azilurile. În drumul său, asistase la tot felul de excese săvârşite de soldații turci, dar trecuse netulburat mai departe. În tot acest timp luase cu arcanul – înfrângând adeseori prin forță împotrivirea unor osmanlâi îndărătnici – câteva tinere fete extrem de frumoase. Dar Abdul Rahman era nemulțumit, căci nu dăduse încă peste acea ființă perfectă după care umbla cu atâta râvnă.

Călăuzit de un instinct care-l slujise adeseori bine, se opri la un moment dat în dreptul monastirii cu uşi vraişte, din care răzbăteau până în stradă țipete ascuțite, femeieşti, precum şi răcnetele şi hohotele de râs ale unor bărbați.

Urmat de ienicerii lui, intră în curtea monastirii. Priveliştea care-l întâmpină era banală prin repetarea ei. Văzu câteva femei goale – probabil călugărițe – aruncate din mână în mână.

Descălecă. Parcurse refectoare, săli de învățătură, bucătării, dormitoare comune, celule, își aruncă privirile și în biserica monastirii. Într-un ungher al unei curți interioare, străjuită de coloane de piatră delicate, învăluite în perdele de trandafiri agățători, zări o fată tânără, despuiată, care se zbătea în brațele unor başibuzuci. Liniile desăvârşite ale corpului ei îi stârniră numaidecât admirația. Vru să-i vadă și chipul. Se apropie de osmanlâii care o trântiseră pe pardoseala de piatră și începuseră să-și lase în jos şalvarii. Când văzu fața tinerei, înțelese că descoperise ceea ce căuta.

— Lăsați-o! ordonă başibuzucilor. Fata aceasta a intrat sub protecția padişahului!

Soldații se opriră uluiți. Cel mai vârstnic dintre ei, o huidumă cu un cap teşit, disproporționat de mic față de masivitatea corpului, se întoarse spre Abdul Rahman și, fără să-și lege şalvarii, îl repezi batjocoritor:

— Tot e bine că nu vorbeşti în numele Profetului!

Abdul Rahman scoase cu rapiditate un pumnal de la brâu și-l înfipse în pieptul colosului, care se clătină, ridică pumnii convulsiv, apoi se prăbuși. Marele eunuc negru nu săvârşise o crimă gratuită. Numai aşa se putea impune și celorlalți başibuzuci. În acelaşi timp, ienicerii lui își scoaseră iataganele. Osmanlâii, descumpăniți de uciderea şefului lor, înțeleseră că o luptă împotriva ienicerilor – de cinci ori mai numeroşi – ar fi fost zadarnică.

— Călugărița aceasta este sclava sultanului! vorbi cu autoritate Abdul Rahman. Iar eu sunt marele eunuc negru!

Unul dintre başibuzuci spuse cu glas scăzut:

— Potrivit datinii, Luminate, fata este a noastră!

— Înălțimea Sa padişahul are dreptul să-și aleagă jumătate din prada soldaților săi. Dar pentru că nu vreau să mă prevalez de acest drept, v-o plătesc!

Aruncă başibuzucilor o pungă plină cu aur. Convinşi de acest argument, aceştia începură să-și împartă monetele.

— Cum te cheamă? se adresă Abdul Rahman fetei, care încerca, înspăimântată, să-și ascundă cu mâinile goliciunea.

— Irina mă cheamă, şopti ea într-un suflu. Irina Kalamides. Sunt novice în această monastire.

Numele era cunoscut lui Abdul Rahman. Își smulse de pe umeri propria pelerină și acoperi cu ea trupul înfrigurat al

fetei.

— Eşti rudă cu senatorul Kalamides? o întrebă.

— Sunt fiica lui.

— Bun! zise Abdul Rahman. Ai să mergi cu mine!

O înşfăcă de mijloc şi, ținând-o sub braț, ca pe un pachet, încălecă.

— Ne înapoiem la Marele Cartier Imperial! porunci ienicerilor.

Copitele calului său răsunară pe pardoseala de piatră a curții, îndepărtându-se. Ienicerii, purtând fiecare pe oblânc câte o captivă, porniră la rândul lor pe urmele lui Abdul Rahman…

Pe calea Artopolia se scurgea o lungă coloană de creştini înrobiți, sub supravegherea unor osmanlâi, care se văzuseră devenind peste noapte, din nişte simpli soldați, mari proprietari de sclavi. Turcii se uitau cu mulțumire şi mândrie la şirurile nesfârşite de romei intrați în stăpânirea lor. Se aflau printre aceştia patricieni şi târgoveți, meseriaşi şi învățați, artişti şi foşti militari, vagabonzi şi prelați, femei nobile şi prostituate, fete şi băieţandri, poeți şi măscărici. Pentru mulți dintre ei, turcii sperau să obțină prețuri bune, fiindcă robii de neam mare, artiştii şi meseriaşii dibaci erau foarte căutați de arabii din Orientul Apropiat şi din nordul Africii.

Printre captivii aproape goi şi atât de osteniți încât abia se mai țineau pe picioare, se afla şi Diamandis, neguțătorul de covoare retras din afaceri. În timpul asediului, o bandă de hoți îl jefuiseră în toiul nopții de toată agoniseala. Atunci Diamandis plânsese cu hohote, socotind că o nenorocire mai mare nu s-ar mai putea abate asupra lui. Nu-şi închipuise că destinul îi va rezerva suferințe şi mai cumplite, cum dealtfel se şi întâmplă după căderea oraşului în mâinile turcilor. Acum, în vreme ce stătea umăr la umăr cu atâția creştini înrobiți, se gândea că îşi pierduse şi ultimul bun: libertatea. Supărările îl făcuseră să slăbească. Pieile, obrajii, burta, guşa, golite de osânză, atârnau moi ca nişte cârpe. Aproape că se simțea umilit să umble despuiat printre atâția bărbați voinici, arătoşi, sclavi ca şi el.

Coloana se opri pentru un scurt popas în Forumul lui Constantin. Diamandis era atât de istovit, încât nu mai găsea nici puterea să plângă. Din când în când pieptul îi era agitat de câte un suspin adânc. Lângă coloana din care făcea şi el parte

se opri altă coloană de robi, care venise dinspre Makros Embolos. Printre aceştia, Diamandis recunoscu stupefiat într-un bătrân îmbrăcat în zdrenţe pe Alexios Lascaris, preşedintele Senatului. Dacă nu l-ar fi avut client, ar fi crezut că este victima unei halucinaţii. Ceva mai departe, între nişte femei despletite, desluşi pe Chrisanta Lucan, „frumoasa Chrisanta", soţia fostului ministru al Marinei. Trupul ei sculptural era acoperit până la genunchi de resturile unei cămăşi ţărăneşti. Prin găurile pânzei i se vedeau sânii goi, superbi, dar plini de vânătăi, şoldurile şi umerii zebraţi de zgârieturi. Era de înţeles după aceste urme prin ce încercări trecuse. Compania aceasta ilustră îl consolă oarecum.

Întâmplător, observă la mâna unui bărbat înlănţuit alături de preşedintele Senatului propriul său inel, care-i fusese furat în acea noapte de groază. Ridică privirile deasupra acelei mâini, de-a lungul braţului vânjos, a pieptului larg, a grumazului puternic, şi când ajunse la chipul acestuia, recunoscu pe tânărul brigand care-l jefuise. Şi Manolakis îl văzu. Ochii lui Diamandis exprimară o satisfacţie morbidă. Manolakis îi zâmbi plin de sfidare.

În acelaşi timp, un başibuzuc care-şi trecea în revistă robii remarcă inelul de la mâna lui Manolakis. Piatra sclipitoare, încrustată în veriga-i de aur, îl făcu să rânjească. Făcu semn lui Manolakis să întindă mâinile. Acesta se execută, fără să dea semne de teamă. Başibuzucul încercă să-i tragă inelul din deget, dar giuvaerul era atât de înţepenit, încât refuză să iasă. Nerăbdător, turcul scoase de la brâu un pumnal curbat şi, cu o mişcare scurtă, reteză degetul, cu inel cu tot. Manolakis se strâmbă de durere, în timp ce sângele ţâşni din rană. Involuntar, Diamandis scăpă un strigăt. Intrigaţi, doi spahii se apropiară de el. Fostul negustor închise gura cu un fel de hăpăit care făcu să-i clănţăne dinţii.

Cel mai vârstnic dintre cei doi spahii îl măsură cu privirile din cap până în picioare, apoi rosti cu dispreţ, în turceşte, adresându-se camaradului său:

— Ce te-ai mai încurcat şi cu bicisnicul ăsta? Nu vezi? Acuma cade din picioare!

— Am să iau ceva pe el! replică spahiul cel tânăr.

— Ai să plăteşti tu ca să scapi de jigodia asta! Jugăneşte-l, sau… fă-i vânt!

Spahiul cel tânăr se uită nehotărât la neguțător, îi cântări din ochi defectele şi conveni că prietenul său avea dreptate, îşi scoase cuțitul şi reteză frânghia care lega mâinile lui Diamandis.

— Hai! porunci negustorului într-o grecească stricată. Şterge-o până nu mă răzgândesc!

Îl lovi cu piciorul, trântindu-l pe caldarâm. Îngrozit, Diamandis îl privi de jos, fără a îndrăzni să se ridice.

— Fugi, prăpăditule! se răsti iarăşi spahiul, prefăcându-se că are de gând să se repeadă asupra lui.

Diamandis se puse pe picioare şi începu să alerge. Pieile îi săltau ca nişte aripi de liliac.

— Fugi, sperietoare! strigă încă o dată spahiul cel tânăr.

Îşi zise că săvârşise un act de mărinimie dăruind bătrânului viața. Adevărul este că ucisese atâția creştini în zilele din urmă, încât se săturase de sânge…

La picioarele zidurilor fortificate ale portului Eleutherios, Yakub-Paşa, şeful serviciului secret, trecea gânditor în revistă un dublu rând de prizonieri turci şi creştini, capturați în zona apărată de prințul Orkhan şi de partizanii lui. Sultanul îi dăduse ordine precise: „Să mi-l aduci pe Orkhan viu! Viu îl vreau! Viu, auzi? Ca să-l pedepsesc aşa cum se cuvine! Cu Orkhan vreau să dau un exemplu atât de cumplit, încât niciun turc, fie el chiar de neam imperial, să nu mai fie ispitit a-l imita!”

Nici Yakub şi nici agenții săi nu-l cunoşteau pe Orkhan, care ieşea rareori în lume. Yakub ar fi pus rămăşag că prințul otoman se afla printre prizonieri. Cucerirea acestei zone se făcuse atât de repede, încât era exclus ca proscrisul imperial să fi avut timp să fugă sau să se ascundă.

— Va să zică, niciunul dintre voi nu vrea să vorbească! se răsti la captivi, mai toți îmbrăcați în straie creştine.

Erau acolo vreo sută de oameni. Tot ce mai rămăsese în viață după încheierea luptelor.

— Turcii să facă un pas înainte!

Doisprezece inşi se executară. Yakub zâmbi cu cruzime.

— Repet: turcii să facă un pas înainte! Nu uitați, e uşor să vă identific! Sunteți cu toții circumcişi! Pe cei care vor încerca să mă înşele îi voi trage în țeapă!

Era un simplu bluf. Yakub ştia că nu numai turcii, dar şi toți

arabii, evreii, precum şi unii creştini din Armenia acceptau circumcizia. Speriați de amenințările lui, încă trei indivizi făcură un pas înainte. Şeful serviciului secret se proțăpi în fața frontului.

— Ei bine, dacă nu vreți să-mi spuneți de bunăvoie care dintre voi este prințul Orkhan, am să vă trag pe toți în țeapă.

Un bătrân turc, cu barbă cenuşie şi buze cărnoase, vineții, rosti posomorât:

— Prințul Orkhan a murit în luptă.

— Unde e cadavrul lui? întrebă calm Yakub.

— L-am aruncat în mare.

— Minți! tună şeful serviciului secret. Trageți-l în țeapă! ordonă oamenilor săi.

Bătrânul turc fu luat pe sus. Ceilalți prizonieri nu se clintiră. Pe Yakub îl trecură fiori. Auzise cât îi erau de devotați lui Orkhan slujitorii şi militarii care-l urmaseră în exil. Acum căpătase confirmarea. Dacă Orkhan ar fi încercat să se folosească de partizanii săi spre a-l ucide pe sultanul Mehmed, desigur că n-ar fi întâmpinat refuzuri.

— Am să vă întreb pe fiecare dintre voi unde se află Orkhan! Cei care nu-mi vor da un răspuns satisfăcător vor fi executați.

Se apropie de primul turc şi îl privi în ochi, stăruitor, ca şi când ar fi vrut să-l hipnotizeze:

— Tu! Cum te cheamă?

— Hussein! primi răspunsul.

— Îl cunoşti pe Orkhan?

— Nu-l cunosc.

— Executați-l! zbieră Yakub.

Interogă apoi pe al doilea, pe al treilea şi pe al patrulea turc. Eşecurile se repetară. Îşi zise exasperat că turcii îl sfidau. Preferau moartea denunțării stăpânului lor. Îl năpădiră sudorile. Dacă nu-l va duce pe Orkhan – legat fedeleş – sultanului, putea să se socotească un om terminat. Ar fi fost absurd să-i execute pe toți captivii. Poate că mulți dintre ei nu-l cunoşteau realmente pe Orkhan. Nu prea ținea seamă de scrupule, dar nici nu avea rost să ucidă cu sânge rece nişte nevinovați.

Pronunță totuşi treisprezece condamnări la moarte fără să fi obținut vreun rezultat. Era uluit. Nu-şi închipuise că va întâmpina o asemenea rezistență.

Oamenii care-şi aşteptau rândul la supliciu nu se uitau nici la cei oare se zvârcoleau înfipți în țeapă, nici la leşurile golite de sânge şi întinse pe țărână. Stăteau cu privirile ațintite în pământul în care aveau să se întoarcă, ignorându-l pe Yakub şi pe călăii săi. Deodată unul dintre turcii lui Orkhan începu să tremure. Nu-şi mai putu stăpâni nervii. Căzu în genunchi şi, cuprinzându-şi capul între palme, strigă înspăimântat:

— Nu vreau să mor! Nu vreau să mor!

Yakub făcu semn călăilor să se oprească.

— Dacă nu vrei să mori, vorbeşte! rosti implacabil.

Turcul ezită câteva clipe, apoi întinse mâna spre un bătrân fără barbă, cu mustăți alungite la colțurile gurii, îmbrăcat în haine greceşti. Bătrânul avea înfățişarea unui negustător armean, retras din afaceri.

— Acesta e prințul Orkhan, suspină turcul, aruncându-se cu fruntea în țărână.

Yakub se uită neîncrezător la bărbatul care dăduse atâta bătaie de cap sultanului Mehmed. Se aşteptase să întâlnească un personaj plin de mândrie, cu priviri de vultur. Prințul se uita la el impasibil.

— Ridică-te! porunci şeful serviciului secret, întorcând fața spre denunțător. Eşti liber! Iar pe Orkhan, trădătorul, luați-l şi duceți-l la cartierul general al Înălțimii Sale Padişahul! ordonă escortei sale militare.

Fără să schițeze un gest de împotrivire, ilustrul prizonier se îndepărtă, încadrat de soldați. Denunțătorul plângea convulsiv. Turcul din stânga îl scuipă scârbit. Yakub surprinse scena, dar se prefăcu a nu o fi observat.

— Turcii care au ridicat armele împotriva Sultanului lor vor fi judecați şi pedepsiți, fiecare după vina sa!

Se îndreptă spre roibul său şi încălecă. Avea senzația că renăscuse. Un ofițer din serviciul secret se apropie în goana calului.

— Luminate Stăpâne, cardinalul Isidor, capul răutăților, a fost capturat.

Yakub îşi netezi încântat barba.

— Iată o veste plăcută! exclamă Cum era deghizat cardinalul? întrebă bine dispus.

— Nu era deghizat, Luminate. Purta veşmintele lui de cleric.

Yakub clătină din cap, încolțit de îndoieli. Nu era de presupus

că acest prinț al Bisericii Catolice, pentru prinderea căruia padişahul pusese un mare premiu, să nu-şi fi luat nicio măsură spre a se salva. Ar fi fost firesc să se travestească, pentru a face să i se piardă urma. Yakub îşi zise că nu era momentul să despice firul în patru.

— Spânzurați-l! porunci.

În acest fel simplifica lucrurile.

— Am înțeles, Luminate!

Câteva clipe, Yakub urmări din ochi pe ofițer, apoi dădu pinteni calului, pornind în trap întins spre cartierul general imperial…

În portul Prosforian, ultimele nave creştine se îndepărtau de chei. Încărcate peste măsură, se cufundaseră în mare până deasupra liniei de plutire.

— Civilii să coboare în cale, spre a nu stingheri manevrele echipajului! porunceau ofițerii prin portavoce. Soldații să treacă la posturile de luptă! La apariția navelor inamice se va trage fără somație!

Constantinopolitanii care nu izbutiseră să se îmbarce pe corăbii căutau cu înfrigurare luntri spre a trece în Galata. Bărbați, femei, copii alergau bezmetic, strigându-se, urlând, jeluindu-se. Mamele îşi abandonau odraslele, soții îşi lăsau femeile în plata Domnului, tinerii îşi părăseau părinții bătrâni, călugării şi preoții îşi lepădau culioanele, crucile, metaniile, ca şi când acestea i-ar fi împiedicat să fugă.

Se auzi un glas ascuțit:

— Turcii! Vin turcii!

Din piepturile mulțimii îmbulzite pe cheiuri izbucni un vaiet asurzitor. Refugiații îşi aruncară poverile şi se repeziră spre mare într-un iureş nebunesc. Săreau în apă chiar şi oameni care nu ştiau să înoate.

Şi în vreme ce portul Prosforian – ultimul teritoriu încă liber din Constantinopolele creştin – era ocupat de turci, catalanii din Horaia părăseau cu fruntea sus şi cu toate onorurile fortificațiile, îndreptându-se spre o navă pusă la dispoziție de Hamza-Paşa. Potrivit condițiilor de capitulare, aveau îngăduința să-şi păstreze armele şi toate bunurile personale. În acest chip, ultimului punct de rezistență creştină i se pusese capăt.

Constantinopolele, în totalitatea lui, devenise un oraş

turcesc...

* * *

În Galata, *podesta*-ul Angelo Lomellino era depăşit de evenimente. O mare agitaţie pusese stăpânire pe întreg cartierul. Înspăimântaţi de actele de violenţă săvârşite de osmanlâi în Constantinopole, numeroşi genovezi îşi făceau bagajele, hotărâţi să abandoneze definitiv Galata. *Podesta*-ul convocase în şedinţă extraordinară consiliul municipal, spre a pune în discuţie perspectiva alarmantă a depopulării coloniei.

— Trebuie să împiedicăm acest exod! În caz contrar, se va duce de râpă tot ce s-a construit până acum! Galata va cunoaşte o decădere ireversibilă! Pe de altă parte, această fugă în masă riscă să trezească mânia padişahului, care o va interpreta drept un act de duşmănie la adresa Imperiului Otoman. Şi nu e drept să se creeze un asemenea climat. Nu trebuie să uităm că autorităţile otomane ne-au oferit condiţii optime de convieţuire, precum şi libertatea de a face comerţ cu toate porturile turceşti.

Din stradă răzbătea până în sala de consiliu zgomotul căruţelor, al trăsurilor şi al animalelor de povară care transportau spre port avutul genovezilor intraţi în panică.

— Propun să închidem cu trupe portul şi să aplicăm amenzi cetăţenilor care vor mai încerca să părăsească Galata fără autorizaţia noastră, opină Achille Aldo, cunoscut pentru sentimentele sale filoturce. Aş merge până acolo încât aş confisca bunurile recalcitranţilor.

În culise se şoptea de multă vreme că Aldo ar fi primit subsidii de la turci. Consilierul Massimo Minchiante încercă să modereze severitatea antevorbitorului.

— Suntem în număr neîndestulător spre a lua hotărâri atât de grave. Nici jumătate dintre consilieri nu sunt prezenţi la şedinţă.

Minchiante era cu atât mai hotărât să împiedice votarea propunerii lui Aldo cu cât avea de gând să fugă din Galata cu întreaga lui familie.

Consilierii care asistau la dezbateri se foiau pe scaunele lor, făcându-şi mintal reproşuri fiindcă răspunseseră la convocarea *podesta*-ului. Niciunul dintre ei nu voia să-şi asume răspunderea unor hotărâri în aceste momente cruciale pentru

existența coloniei. Majoritatea condamnau în forul lor lăuntric excesele săvârşite de osmanlâi în Constantinopole, dar nu îndrăzneau să-şi afirme în public opiniile, mai ales acum, când Imperiul Otoman devenise o forță pe care genovezii din Galata trebuiau să o menajeze, spre a evita mari neplăceri.

Dacă nu s-ar fi temut de consecințe, *podesta*-ul însuşi şi-ar fi depus mandatul şi s-ar fi retras din viața publică.

Achille Aldo trecu la fereastră.

— Priviți! strigă iritat. Ai zice că locuitorii Galatei sunt cuprinşi de o nebunie colectivă. În portul nostru e tot atât de mare zarvă ca şi dincolo de Cornul de Aur. De ce? Se poate pretinde că la noi condițiile sunt asemănătoare cu cele din Constantinopole? Ce pericole îi pândesc pe genovezii noştri?

Discuția amenința să se eternizeze fără a se lua vreo hotărâre, când uşa se deschise şi un secretar al consiliului se strecură în sală emoționat.

— *Messer podesta,* Zaganos-Paşa cere să fie primit de Excelența Voastră!

— Zaganos-Paşa? se bâlbâi Lomellino, ridicându-se din jeț. Roagă-l să poftească!

Vizirul armatei îşi făcu o intrare spectaculoasă, zăngănindu-şi armele şi pintenii. Salută plin de curtoazie pe Lomellino şi pe consilierii care i se ploconiră servil.

— Stăpânul meu, Prea înălțatul Sultan Mehmed Khan, a fost informat că numeroşi locuitori ai Galatei, instigați desigur de elemente duşmănoase Imperiului Otoman, s-au îmbarcat împreună cu familiile lor pe corăbii, pentru a se înapoia la Genova. De ce fac acest lucru? Se tem de noi? Jur pe capul sultanului că nu veți avea nimic de suferit! Galata se va bucura şi mai departe de privilegiile ei! Tratatele încheiate de voi cu romeii vor fi confirmate de Sublima Poartă în condiții şi mai bune pentru colonia voastră! Padişahul este prietenul vostru şi al Genovei! Renunțați la ideea de a fugi, spre a nu trezi mânia sultanului! Trimiteți fără întârziere crainici şi înştiințați populația asupra intențiilor noastre paşnice!

Spre a stăvili exodul, Zaganos împleti făgăduielile de prietenie şi cu unele amenințări abia deghizate. Înaintea acestei vizite avusese o lungă convorbire cu sultanul, care-şi exprimase temerea că fuga masivă a genovezilor din Galata va trezi duşmănia Republicii Genoveze.

— Nu avem nevoie astăzi de un vrăjmaş în plus! îi vorbise sultanul. Trebuie să ne consolidăm puterea, să ne refacem armata, şi abia după aceea să ne permitem luxul unui nou război, la care Europa – te asigur – nu va mai asista pasivă. Azi să ne arătăm concesivi cu genovezii, să le dăm tot ce cer. Mâine, la momentul ales de noi, le vom lua totul înapoi.

Consilierul Achille Aldo se grăbi să-şi spună cuvântul:

— Asigurările Luminăției Sale Zaganos-Paşa m-au convins. Să trimitem imediat crainici în oraş şi în port!

Şi *podesta*-ul căpătase curaj. Față de atitudinea conciliantă e turcilor, se impunea să manifeste un spirit de colaborare.

— Noi înşine vom merge în port spre a lămuri populația!

— Pentru a nu arunca nicio umbră asupra relațiilor noastre atât de cordiale cu Imperiul Otoman, reluă Achille Aldo, mai propun ca toți cetățenii romei refugiați în Galata să fie înapoiați sultanului, stăpânul lor legitim!

Noua propunere căzu asupra consilierilor ca un duş rece.

„Aldo se pripeşte!" îşi zise Zaganos. „E atât de dornic să ia locul lui Lomellino, încât face gafe. Chestiunea refugiaților romei o rezolvăm noi singuri la timpul ei!"

* * *

Sultanul se uită îndelung la căpățâna retezată a împăratului Constantinos, aşezată pe o basma desfăcută şi mânjită de sânge, întinsă de-a dreptul pe pământ. Alături de basma stătea în genunchi, plin de umilință, Omar arabul.

— De unde ştii că e capul basileului? întrebă Mehmed.

Omar scoase dintr-un buzunar al şalvarilor încălțările purpurii, cu vulturul bicefal brodat în aur, şi le puse lângă căpățână. Sufletul sultanului se umplu de bucurie. Dovada făcută de arab era neîndoielnică. Bietele resturi ale aceluia care fusese autocratorul Imperiului Bizantin zăceau acum la picioarele sale.

— Meriți o recompensă frumoasă, arabule!

Omar răspunse cu modestie:

— Allah mi-a îngăduit mie, un arab păcătos, să-ți aduc țeasta duşmanului tău. Te văd mulțumit, înălțate Doamne! Se poate o recompensă mai mare?

— Cum te cheamă, omule?

— Omar, Înălțimea Ta.

— Te pricepi să mânuieşti armele? Văd că porți veşminte de cioclu!

— Am fost căpetenie de oaste, Mărite Stăpâne. În deşerturile Arabiei m-am luptat cu bandele de briganzi. Dar am avut duşmani mulți şi haini, care au încercat să-mi sape mormântul. Ca să scap de urgia lor, m-am refugiat în marele tău imperiu.

Sultanul îi zâmbi cu bunăvoință.

— Allah şi-a îndreptat iarăşi fața către tine. De azi înainte te ridic la rangul de căpetenie de spahii! Acum eşti liber! Du-te şi îmbracă-ți uniforma!

Ținându-şi şira spinării încovoiată, arabul se îndepărtă mergând de-a-ndaratelea şi rostind cuvinte de binecuvântare.

Mehmed se întoarse spre vizirii şi generalii săi, care se ploconiră slugarnic. Cu ochii umeziți de emoție, rosti teatral:

— Bietul împărat Constantinos! Cât de fericit aş fi fost să-l scutesc de un sfârşit atât de tragic! Trebuie să recunoaştem, şi-a dat duhul vitejeşte, ca un adevărat suveran şi ca un erou! Prin moartea sa mi-a lăsat moştenire Bizanțul şi sceptrul purtat cu atâta glorie de împărații Romei şi ai Bizanțului!

Marele vizir Khalil asculta cu respect cuvintele padişahului. În sinea sa reflecta scârbit: „Cabotinule! Pe cine vrei să înşeli cu prefăcătoriile tale? Pe Constantinos l-ai jefuit de imperiu şi de viață! Acum plângi cu lacrimi de crocodil asupra capului său văduvit de trup! Ce mascaradă!”

Mehmed continuă cu solemnitate:

— Rămăşițele pământeşti ale ultimului autocrat creştin al Bizanțului să fie înhumate cu toate onorurile! Îți jur, Constantinos, că mă voi arăta demn de moştenirea lăsată de tine! În persoana mea se vor întruni, de-acum înainte, tradițiile islamice, turceşti şi romane! Îmi voi folosi întreaga mea putere politică şi militară spre a le face respectate!

După o pauză scurtă, menită să sublinieze importanța ultimelor sale angajamente, vorbi iarăşi demnitarilor:

— Să notificați tuturor împăraților, regilor, principilor domnitori şi căpeteniilor de republici urcarea mea pe tronul Bizanțului turcit!

Toți cei de față țină seamă că padişahul nu se adresase direct lui Khalil, care, în calitatea lui de deținător al portofoliului Afacerilor Externe, veghea asupra relațiilor

imperiului cu căpeteniile altor State. Deşi începuse să se familiarizeze cu gândul apropiatei sale dizgrații, Khalil avu o strângere de inimă. Mehmed nu se mai ostenea nici să salveze aparențele.

Padişahul adăugă, plin de trufie:

— Cucerind Constantinopolele, am smuls ultimul spin creştin înfipt în carnea lumii islamice. În viitorul apropiat voi face din Imperiul Otoman cea mai formidabilă putere militară din întreaga lume! Ca să realizez acest țel, voi aplica înțeleapta şi luminoasa teorie politică islamică: „Dacă vrei să fii stăpân în țara ta şi să te faci respectat şi dincolo de hotarele ei, trebuie să te sprijini pe o armată numeroasă şi puternică. Spre a-ți crea o astfel de armată, este necesar să dispui de mari venituri, de mari bogății. O țară bogată nu poate exista însă dacă locuitorii ei nu se bucură de prosperitate. Prosperitatea cetățenilor este asigurată numai prin legi drepte, respectate în egala măsură de toți cetățenii, indiferent de rangul lor. Neglijarea oricăreia din aceste elemente va duce inevitabil la prăbuşirea statului… “

Şeful serviciului secret i se înfățişă, făcându-şi loc printre demnitarii orânduiți în jurul sultanului.

— Ce veşti îmi aduci, Yakub?

— Înălțimea Ta, prințul Orkhan a căzut în mâinile noastre. Aşa cum mi-ai poruncit, l-am arestat şi acum se află sub pază, aşteptând judecata Măriei Tale!

Ochii lui Mehmed scânteiară.

— Allah mi-a împlinit încă o dorință! Slăvit să-i fie numele! Mă întreb cum de l-a răbdat până acum pământul pe Orkhan, acest netrebnic care a dezonorat neamul lui Osman?… Selim, ordonă *kadi-asher*-ului, căpetenia supremă a Justiției să constituie neîntârziat un tribunal extraordinar, care să-l judece pe Orkhan pentru crimă de înaltă trădare! Din nefericire, pedeapsa cu moartea este prea uşoară pentru acest ticălos de neam imperial!

Kadi-asher-ul Selim se înclină.

— Mă voi grăbi să execut porunca Înălțimii Tale!

Ştia ce aştepta sultanul din partea lui şi a celorlalți magistrați. Orkhan nu va fi judecat potrivit *şeriatului* – acel mănunchi de legi de esență divină, propovăduite de Mohamed Profetul. Prințul trădător va fi supus *legii sultanice*, *Kanun*,

sau, în ultimă instanță, voinței discreționare a padișahului.

— Sugrumarea cu lațul este o pedeapsă prea nobilă! grăi sultanul. Supliciul descăpățânării cu securea, hotărât de lege criminalilor de rând, să i se aplice şi lui Orkhan! Înainte de apusul soarelui să fie judecat şi executat!

„Ciudat tribunal şi ciudată judecată! cugetă Khalil. Aş pune rămăşag că şi în cazul meu hotărârea de condamnare va fi pronunțată înainte de a mi se deschide procesul. Poate că e mai bine aşa. Comedia se încheie mai repede!" Zâmbi spre a-şi masca freamătul buzelor. Afecta o impasibilitate totală, pentru a nu da duşmanilor săi satisfacția de a-l vedea înfricoşat. Privirile lui Mehmed erau ațintite asupra marelui vizir.

— Ce zici, Khalil, există o crimă mai odioasă decât trădarea, decât pactizarea cu vrăjmaşii propriei tale țări?

Marele vizir plecă respectuos fruntea.

— Mai bine să ai de-a face cu un leu feroce care te atacă din față decât cu un câine care se repede la tine perfid, pe la spate!

— La ce te referi, Khalil? întrebă sultanul rânjind.

— La cazul lui Orkhan, fireşte!

— Agerimea minții tale nu s-a tocit încă, bătrânule!

Sultanul îi zâmbi veninos. „Khalil, Khalil! reflectă. Ştiu că fierbi în propria ta turpitudine! Dar te las să te frământi, să te chinuieşti, să-ți aştepți osânda! Ieri mă temeam de tine şi de profețiile tale nefaste. Mă temeam de tine fiindcă aveai în spate o armată de partizani şi de musulmani habotnici, nemulțumiți de îndrăznelile mele. Astăzi, după cucerirea Constantinopolelui, toată suflarea turcească este alături de mine. Chiar tu spuneai odinioară, Khalil: «Învingătorii au întotdeauna dreptate!» Acum eu sunt învingătorul, şi tu, învinsul! Bănuieşti, Khalil, că zilele tale sunt numărate, nu-i aşa? Eşti prea inteligent, prea viclean, ca să nu simți dincotro bate vântul. Mai ales că vânturile îți sunt tare neprielnice!"

Sultanul îşi petrecu mâna peste gură, spre a-şi acoperi o schimă rea care i-ar fi putut trăda gândurile ascunse, întoarse privirile spre Karagea-Paşa.

— Mi-ai raportat, Karagea, capturarea câtorva căpetenii venețiene. S-au mai adăugat de atunci şi alte personaje de seamă?

— În Constantinopole domneşte încă o mare dezordine, Măreția Ta, aşa că n-am putut întocmi încă o listă a

prizonierilor venețieni de rang înalt. Mi s-a raportat însă capturarea bailului Girolamo Minotto şi a fiului său mai mare, Stefano, precum şi a lui Catarino Contarini şi a lui Rinaldo Foscari. Soldații noştri care i-au luat prizonieri vor pretinde sume mari pentru răscumpărarea lor.

În clipa aceea, sultanul văzu la pieptul unuia dintre ofițerii tineri din suita sa o floare albastră.

— Sadri, vino încoace!

Ofițerul i se înfățişă, punând un genunchi în pământ.

— Ordonă, Mărite Stăpâne!

— Ofițerii mei nu obişnuiesc a se împodobi cu flori. Asta e o deprindere femeiască.

— Înălțimea Ta, floarea aceasta este pradă de război. Am luat-o din grădina Blachernelor.

Mirarea se aşternu pe chipul sultanului.

— N-ai găsit în întreg palatul ceva mai de valoare?

— Obiectele de valoare nu mă interesează, Înălțimea Ta. Sunt soldat, iar soldatului nu-i trebuie decât un iatagan spre a se lupta cu duşmanii stăpânului său, Padişahul.

Mehmed îl privi curios, ca pe o vietate rarisimă.

— Zeci de mii de războinici turci se întrec să prade Constantinopolele, iar ofițerul acesta se mulțumeşte cu o floare! Ştii ceva, Sadri, dă-mi mie floarea ta în schimbul rangului de agă!

Ofițerul i se prosternă, desprinzându-şi de la butonieră tija plăpândă la capătul căreia se deschidea o corolă fină albastră. Sultanul o luă, o frecă între mâini şi îşi mirosi căuşul palmelor.

— Delicat parfum! Află, Sadri-Aga, că amândoi am făcut un schimb avantajos. Nu-i aşa?

Râse bine dispus, stârnind un cor de chicoteli pline de încântare printre personajele din suită. Reveni apoi la Karagea-Paşa.

— În douăzeci şi patru de ceasuri, Minotto şi toți ceilalți prizonieri venețieni să fie executați! Fără excepție!

Karagea-Paşa replică îngrijorat:

— Ne-ați vorbit, Înălțimea Voastră, despre necesitatea evitării unui nou război în viitorul apropiat. Decapitarea bailului Girolamo Minotto şi a fiului său ar putea trezi mânia Serenissimei Republici. Se spune că flota militară venețiană

este în drum spre Constantinopole…

— Mă crezi inconsecvent, Karagea!

— Cum mi-aş permite, Prea Puternice Stăpâne!

— În cazul Veneției nu mă sperie un conflict, Karagea. Mă port bine cu genovezii şi îi persecut pe venețieni pentru ca Senioria Serenissimei Republici să-şi închipuie că între noi şi Genova există un tratat secret, care sacrifică interesele Veneției. Nu trebuie decât o scânteie ca între Genova şi Veneția să izbucnească din nou războiul. Zâzania dintre creştini ne avantajează enorm în clipa de față. Aşa că execută ordinul meu, fără a te preocupa de consecințe. Acestea lasă-le pe seama mea!

Karagea-Paşa se ploconi, aparent convins de argumentele sultanului.

Mehmed se uită la soarele care se înălța spre zenit, scăldând firea în aur.

— Eu am să mă odihnesc puțin. Noaptea asta mi-a dat ceva de furcă!

Dangătul clopotelor din Constantinopole se curmase. Din mijlocul oraşului se ridica un zumzet nedesluşit, o larmă vagă, peste care pânze uşoare de pâclă păreau să aştearnă surdina.

Sultanul mai aspiră o dată mireasma care-i îmbiba palmele, apoi intră în cort…

* * *

Abdul Rahman, marele eunuc negru, se uita critic la novicele care o îmbrăcau pe Irina Kalamides, sub supravegherea severei *Kahia Kadin* – superintendenta Haremului imperial. Potrivit uzanțelor, Abdul Rahman nu era îndrituit să asiste la toaleta tinerelor fete destinate desfătării sultanului, această sarcină revenind în exclusivitate superintendentei. Îndeobşte, între aceste două personaje nu domneau relații prea cordiale. Acum, însă, *Kahia Kadin* renunțase temporar la privilegiul ei, pentru că socotise necesar să apeleze la povața unui bărbat, chiar dacă acesta era un scapete. Se aliase cu Abdul Rahman spre a găsi împreună o soluție care să redea Haremului prestigiul şi importanța de odinioară.

Kahia Kadin, o femeie planturoasă, mai mult lată decât înaltă, se uita cu îndoială la silueta filiformă a Irinei.

— Crezi că sfrijita asta are să placă Înălțimii Sale?

Abdul Rahman arătă cu un gest roiul de novice din jurul Irinei. Toate erau atât de grase, încât evocau nişte grămezi de gelatină puse pe nişte picioare cu pulpe rotunde ca nişte baloane.

— Încerc o formulă nouă, spuse. Poate că sultanul – Allah să-l ocrotească – nutreşte o aversiune pe care noi nu o înţelegem faţă de formele feminine pline. Să-i oferim o femeie slabă. N-ar fi exclus să-i placă.

Superintendenta făcu o mutră chinuită.

— Cum o scoatem la capăt dacă n-o să-i placă? Ar putea să spună că am încercat să ne batem joc de el!

— Ştiu că îmi pun capul la bătaie, rosti fatalist Abdul Rahman. Dar trebuie să fac o încercare. Altfel vom lâncezi mulţi ani de acum înainte. Nu uita că padişahul este tânăr. Foarte tânăr. Normal, domnia lui va dura mult. Iar noi nu mai suntem tineri, *Kahia Kadin*. Vrei să murim în obscuritate, uitaţi şi de sultan şi de Allah?

Novicele Haremului o înveşmântară pe Irina în nişte văluri diafane, translucide, care-i dezvăluiau contururile trupului.

— Vălurile o dezavantajează! declară cu hotărâre superintendenta. Cu ce vrei să-l ispitească pe sultan? Cu scheletul ei îmbrăcat în piele?

— Poate că ai dreptate, murmură Abdul Rahman, tulburat de argumentele superintendentei. Să o îmbrăcăm ca pe o principesă din Apus!

La porunca autoritarei *Kahia Kadin*, novicele aduseră o rochie de brocart, italienească, de o somptuozitate regală. După ce o îmbrăcară din nou pe Irina, Abdul Rahman exclamă oţărât:

— Nu! Categoric, nu! Cu un decolteu, oricât ar fi el de generos, nu cucereşti pe un bărbat deprins să i se ofere goliciunile fără perdea din Harem. Chipul acestei fete e prea virginal! Prea respiră inocenţă! Îl fulgeră un gând: S-o travestim în băiat!

— Asta nu! protestă superintendenta. Nu vreau să mor strangulată din ordinul sultanului! Ştii că nu-i plac glumele!

Abdul Rahman, cucerit de propria sa idee, nu-i auzi întreruperea.

— Aduceţi un costum de paj! porunci.

— Nu, nu, nu! se văietă superintendenta. Mă nenoroceşti şi pe mine, te nenoroceşti şi pe tine, Luminate!

— Îmi asum toată răspunderea! grăi cu încăpățânare Abdul Rahman. În situații eroice, soluții eroice!

* * *

Sultanul se trezi din somn aproape de ora prânzului. Se odihnise câteva ceasuri, dar excitația-i nervoasă nu-i îngăduise să mai doarmă, îl frământa în schimb o foame chinuitoare. Bătu din palme. Icoglanul de serviciu se ivi mai înainte ca Mehmed să-şi fi terminat gestul.

— Vreau să mănânc! zise padişahul.

În vreme ce doi icoglani ieşiți ca din pământ îi aşezau cu grijă pe umeri un caftan de catifea tivit cu zibelină, slujitori începură să defileze prin fața lui Mehmed, aducând pe tăvi de aur un prânz atât de îmbelşugat, încât ar fi săturat douăzeci de oameni. Sultanul se aruncă asupra bunătăților asemenea unui lup hămesit. Se înfruptă din mai toate tăvile, orânduite pe o masă joasă, rotundă, şi se îndestulă cu vinuri potrivite fiecărui fel. Ajunsese la desert, când icoglanul de serviciu îi anunță timid:

— Marele eunuc negru vă roagă să binevoiți a-l primi, Majestate.

Mehmed se afla într-o dispoziție sufletească trandafirie.

— Să intre!

Abdul Rahman se strecură umil în încăpere şi i se prosternă.

— Constantinopolele, îngenuncheat la picioarele Înălțimii Tale, cere îngăduința să-ți ofere un dar, spre a-ți desfăta simțurile, după ce marea victorie dobândită asupra Bizanțului ți-a desfătat sufletul.

Sultanul nu se simțea înclinat să apeleze la serviciile odaliscelor din Harem. Fiindcă era voios şi voia să împartă şi cu alții voioşia lui, îşi zise că nu se cuvenea să-şi mâhnească slujitorul printr-un refuz brutal. Îl va lăsa să-şi înfățişeze darul, îi va mulțumi, apoi îl va expedia cu dar cu tot, indicându-i să-l pună la păstrare. Îi încuviință deci cererea.

Abdul Rahman se bucură, fiindcă de la început călcase cu dreptul. Se apropie de draperia care răspundea în anticameră şi o dădu la o parte, făcând semn celor de afară să intre.

Irina, îmbrăcată băieteşte şi încadrată de doi eunuci negri, păşi pragul. Plutea între vis şi veghe. Abdul Rahman avusese grijă să o drogheze, pentru ca ea să nu opună rezistență

padişahului în cazul că acesta ar fi vrut să o aibă chiar atunci.

Împotriva aşteptărilor sale, Mehmed rămase foarte plăcut impresionat de tinereasca apariție. Zâmbi.

— Abdul Rahman, mi-ai adus un băiat foarte drăgălaş! Nu te temi însă că ai să trezeşti mânia marelui agă al Saraiului? Îi încalci atribuțiile! Pajii sunt sub autoritatea lui. De data aceasta voi avea grijă să nu protesteze! adăugă concesiv.

Marele eunuc negru se bucură şi mai tare. Nici cu al doilea pas nu greşise.

— Dezbrăcați-l! porunci sultanul eunucilor negri. Tolănit pe sofa, stătea sprijinit în cot şi se pregătea să guste un spectacol – pentru el – deosebit de plăcut. Când eunucii smulseră tunica şi cămaşa de mătase, slobozind umerii şi sânii marmoreeni ai fetei, sultanul se încruntă. Cu inima ticăind de emoție, Abdul Rahman urmărea reacțiile reflectate pe chipul stăpânului său. „Are să ordone să fiu sugrumat fiindcă am îndrăznit să-l iau în bătaie de joc, sau va aprecia la adevărata lui valoare darul pe care i l-am făcut?" se întrebă. Văzu fălcile sultanului încleştându-se, buzele subțiindu-se. Padişahul se pregăti să ridice mâna spre a da o poruncă, dar lăsă gestul neisprăvit. Trupul ei, de o suplețe aparent băiețească, era înfrumusețat de o incomparabilă grație feminină, care-l făcu, spre propria lui surprindere, să accepte continuarea spectacolului. În concepția sa, noțiunea de femeie era legată indisolubil de nişte forme de o luxuriantă opulență, caracterizate prin sâni imenşi, şolduri late, cu rotunjimi de balon, prin cărnuri trandafirii, moi ca nişte perne umplute cu puf. Iar Mehmed avea oroare de acest tip de frumusețe atât de prețuit în lumea orientală. Nu văzuse în viața lui un trup femeiesc zvelt, fiindcă nici marele eunuc negru şi nici superintendenta Haremului nu cutezaseră să-l îmbie cu asemenea exemplare umane, atât de puțin corespunzătoare canoanelor modei.

Când Irina rămase goală, eleganța ei rasată, mlădierile-i de trestie îi tăiară respirația. O privea neîncrezător, fermecat, uluit de perfecțiunea acestei frumuseți pe care nici nu o bănuise până atunci. Pentru el Irina era o revelație. Mehmed simți brusc nevoia să supună trupul acestei fete, să desăvârşească printr-un act fizic, care va căpăta şi sensul unui simbol, împreunarea a două lumi, din care se va naşte o lume nouă.

Abdul Rahman desluşi în ochii sultanului flacăra dorinţei. Îl copleşi bucuria. Al treilea pas şi ultimul îl dusese la victorie.

Mehmed se ridică de pe sofa şi se apropie de Irina.

— Ieşiţi! porunci eunucilor şi icoglanilor care refuzau să-şi creadă ochilor.

La un semn al padişahului, marele agă al Haremului rămase în urmă.

— Abdul Rahman, ai să primeşti o răsplată pe măsura plăcerii pe care mi-ai făcut-o! Acum pleacă şi tu!

— Allah să coboare asupra ta harul său, Prea Puternice Stăpâne!

Marele eunuc negru părăsi fericit încăperea. Dăduse o lovitură de maestru. Cugetă: „Haremul îşi va recăpăta, în sfârşit întâietatea asupra Saraiului!”

* * *

Noaptea care cobora dinspre munţii Armeniei şi ai Arabiei îşi revărsa valurile de întuneric asupra Asiei Mici, a Bosforului, a Mării de Marmara, a Traciei. Numai deasupra Constantinopolelui bezna nu se putea oploşi, fiindcă deasupra oraşului care gemea, se zvârcolea, suferea, se ridica o ciupercă de lumină sângerie, ce înroşea şi cerul şi pământul.

Tăvălugul de întuneric al nopţii se rostogoli spre inima Europei şi spre apele Oceanului fără de sfârşit, care se deschidea dincolo de coloanele lui Hercule. Apoi, dinspre Anatolia obscuritatea începu să se destrame, sfâşiată de razele tăioase ale soarelui-răsare. Rănile sângerânde ale Constantinopolelui reapărură la lumina zilei.

Se mai scurse şi ziua aceasta, iar la capătul ei, iureşul nopţii potopi iarăşi văzduhul. Evantaiul de fum şi de foc lumina acum şi mai sinistru metropola cucerită. S-ar fi zis că puterile iadului răbufniseră din adâncuri, învăluind Bizanţul muribund în vâlvătăi sângerii.

Apoi imensa coadă de păun a zorilor reveni, aducând lumina unei alte zile. Dar în Constantinopole continua să domnească întunericul, pentru că deasupra lui pluteau volute uriaşe de fum negru şi nori de funingine…

* * *

În faţa intrării cortului imperial, santinelele din regimentul de

gardă vegheau impasibile, împiedicând accesul oricărei persoane, indiferent de rangul acesteia. Generalii, vizirii, înalții demnitari ai Curții, care se prezentau, ca de obicei, spre a fi primiți în audiență de lucru, erau întâmpinați de Abdul Rahman, care rostea cu surâsul pe buze:

— Înălțimea Sa Padişahul se odihneşte şi nu poate primi pe nimeni! Consemnul priveşte pe toată lumea!

Refuzații se priveau nedumeriți, ascunzându-şi iritarea. Vorbele pline de politețe ale marelui agă al Haremului aveau un ton bizar, care-i lăsa pe solicitanți gânditori. Recunoşteau cu toții: Abdul Rahman obținuse un mare triumf, descoperind pe Irina Kalamides, această grecoaică tânără şi de neam ilustru, pe care o aruncase în brațele sultanului, accesibil până atunci numai echivocelor prietenii masculine. Atât de captivat fusese acesta de farmecul ei, încât ajunsese să neglijeze treburile imperiului. Demnitarii nu rosteau în public această constatare, dar era de ajuns că o gândeau. Aproape că regretau vremurile când sultanul, scârbit de femei, îşi dedica existența imperiului şi războaielor, rezervându-şi doar neînsemnate perioade de timp pentru chiolhanurile şi plăcerile lui contra naturii, atât de hulite de islamicii cuminți şi tradiționalişti.

Demnitarii se uitau posomorâți la cartierele constantinopolitane cuprinse de flăcări şi îşi ziceau că padişahul se izolase de sfetnicii săi tocmai acum, când succesul militar trebuia speculat. Căci războiul nu se terminase încă. Unități militare răzlețite rezistau încă în Moreea. Atitudinea Genovei şi a Veneției față de Imperiul Otoman victorios era încă învăluită în ceață. Armatele otomane trebuiau să înceapă pregătirile pentru o nouă campanie, fiindcă nu era de presupus că Occidentul va rămâne cu mâinile încrucişate în fața formidabilei expansiuni turceşti, care-şi găsise o ilustrare atât de oribilă în cucerirea Constantinopolelui.

Fără să-şi dea seama de marile nemulțumiri pe care le provocase indirect, Abdul Rahman exulta. Era convins că Irina Kalamides va ajunge prima favorită a sultanului. Marele eunuc negru îşi va manevra astfel protejata, încât cuvântul ei va ajunge să capete treptat o mare greutate politică. Prin intermediul ei îşi va deschide drumul spre marele vizirat.

Stând proțăpit în fața cortului imperial, Abdul Rahman se uita la generalii şi vizirii grupați după interese ori prietenii, care aşteptau să fie primiți de padişah. Aproape că îl cuprindea teama la gândul puterii pe care o dobândise grație Irinei. Un glas aspru, poruncitor, îl trezi din visări:

— Abdul *Efendi*, vreau să vorbesc padişahului!

În fața lui stătea, drept şi țeapăn ca o lance, bătrânul *ulema* Ahmed Kuroni, cel mai respectat, dar şi cel mai temut propovăduitor al învățăturilor Profetului. Atâta autoritate avea cuvântul lui, încât nici marele vizir nu cuteza să-l contrazică.

Neplăcut surprins de tonul *ulemalei*, marele agă al Haremului repetă pompos interdicția comunicată şi altora. Cu o viguroasă vâslire a brațului, Kuroni îl împinse la o parte.

— Pe mine are să mă primească!

Desfăcu draperiile de la intrare şi pătrunse în cort. Pe Abdul Rahman îl înăbuşi indignarea. Era înfruntat de față cu întreaga Curte. Ar fi putut ordona arestarea *ulemalei*, dar se abținu, spre a nu se angaja în conflict cu dervişii, partizani fanatici ai lui Kuroni.

Ahmed Kuroni străbătu ca o furtună încăperile care duceau spre dormitorul padişahului. Ignorând protestele icoglanilor, nu se opri nici când ajunse în anticamera imperială.

— Permiteți să anunțăm Înălțimii Sale sosirea Luminăției Voastre! i se adresă cu respect un icoglan. Ştiți… protocolul…

— Nu-i nevoie să mă anunți! Cât despre protocol, poți să mă scuteşti! îl repezi Kuroni, dând buzna în dormitorul sultanului.

Mehmed dormea, ținând pe după grumaz pe Irina, care-şi sprijinea capul pe pieptul lui. Intempestiva intrare a *ulemalei* îl trezi din somn.

— Ce cauți aici? se răsti sultanul.

— Ce cauți tu aici?! strigă Ahmed Kuroni, întinzând acuzator mâna. În clipa asta ar trebui să te afli în fruntea soldaților tăi care au intrat victorioşi în Constantinopole! Când colo, te destrăbălezi în brațele unei femei oarecare! Pentru asta ai încins sabia lui Osman?

Învăpăiat de mânie, padişahul dădu cu violență la o parte cuvertura care-i ascundea goliciunea şi sări din pat. În graba sa, dezveli şi trupul Irinei. Smulse un jungher dintr-o panoplie şi se repezi asupra bătrânului.

— Loveşte! Dar mai înainte ascultă! strigă Kuroni, privindu-l

în ochi.

Mehmed era atât de puțin deprins să fie înfruntat, încât rămase cu arma ridicată deasupra capului.

— Cum îndrăzneşti, bătrân nesocotit?!

— Îndrăznesc, Mehmed Khan, fiindcă în clipa aceasta îți joci imperiul la zaruri!

— Ai înnebunit? exclamă padişahul.

— Ştii ce se întâmplă dincolo de pânzele acestui cort? continuă Kuroni fără să se lase impresionat de mânia padişahului. Constantinopolele arde! Soldații tăi nu s-au mulțumit să jefuiască oraşul, să nimicească bunuri inestimabile care de drept ți s-ar fi cuvenit ție! Acum se bat între ei pentru pradă! Dacă anarhia asta mai continuă, vei rămâne stăpânul unui oraş mort!

Încet, Mehmed lăsă în jos mâna înarmată. Vorbele *ulemalei* îl treziseră la realitate. Bătrânul adăugă cu aceeaşi vehemență:

— Marinarii tăi jefuiesc fără deosebire corăbiile veneției lor vrăjmaşi cât şi pe cele ale genovezilor neutri. Unde vrei să ajungem? Dacă nu stăvileşti anarhia, cea mai glorioasă victorie a ta se va încheia cu un haos în care va fi târât întregul imperiu! Deşteaptă-te, Mehmed Khan! Trimite-ți femeia în Harem, iar tu acoperă-ți goliciunea cu veşminte decente! Încinge-ți sabia, ieşi din cortul acesta blestemat şi aleargă călare în Constantinopole! Nu uita că oraşul este acum al tău, şi deci ai datoria să-l aperi! Ahmed Kuroni îşi încrucişă semeț brațele: Acum ce aştepți? Loveşte sau pleacă!

Sultanul se întoarse cu spatele spre bătrân, puse hangerul pe masă, apoi lovi de două ori într-un gong. Apărură eunucii negri.

— Luați-o cu voi! le porunci, arătând-o pe Irina, care se ghemuise înspăimântată în mijlocul patului şi se acoperise până la gât cu cuvertura de mătase. Padişahul se întoarse spre Kuroni: Aşteaptă-mă afară! Vin îndată! Am să-mi fac datoria! Poți să fii sigur!

Kuroni zâmbi. I se luminase fața.

— Acum ai vorbit aşa cum i se cuvine unui împărat cu grijă față de supuşii săi! Slăvit să fie numele lui Allah, care ți-a luminat cugetul!

Ieşi, încununat parcă de o aureolă a cărei strălucire îl făcu pe sultan să plece fruntea…

* * *

Soarele se ridicase la zenit.

Sultanul Mehmed, în veşminte de ceremonie, se îndrepta în pasul calului spre poarta Sfântul Roman. Comandanții de armate şi ofițerii din Statul său Major, îmbrăcați în ținută de ceremonie, îl urmau la o distanță respectuoasă. Penele de struț şi de colibri de pe turbane fluturau în suflul brizei, armele sclipeau.

Sultanul era precedat de un regiment de ieniceri, care mărşăluia în cadența impusă de o zgomotoasă fanfară militară. Trompetele răsunau de parcă ar fi năzuit să dărâme pentru a doua oară zidurile Ierihonului. Două escadroane din garda imperială încheiau cortegiul.

Tânărul padişah privea încruntat coloanele de fum care se ridicau deasupra oraşului. Acum, după ce se despărțise de noua lui sclavă, se întreba cum de fusese în stare să-şi amâne atâta timp intrarea triumfală în Constantinopole. Ar fi fost o explicație: Irina îl orbise, îi furase mințile. Fu recunoscător lui Ahmed Kuroni fiindcă îl smulsese din brațele ei. Relațiile lui bizare cu icoglanii din Sarai nu implicau obligații şi nici nu lăsau urme. Pasiunea lui bruscă şi mistuitoare pentru Irina îl transformase din stăpân în sclav.

La poarta Sfântul Roman, un detaşament turc, de pază, cu efectivul descompletat, dădu onorul. Ținuta lor lăsa mult de dorit. „I-am scăpat din mâna!” cugetă Mehmed întunecat.

Când trecu în pasul calului pe sub bolta înaltă a porții, Mehmed simți o puternică emoție. Avea în sfârşit să calce pe străzile oraşului jinduit de întregul Islam, oraş care acum era al lui şi numai al lui. După ce depăşi bariera zidurilor şi pătrunse într-o piață largă cu multe case împrejur, încercă o mare dezamăgire, dar şi o mânie neputincioasă împotriva indolenței, a nepăsării de care dăduse dovadă. Constantinopolele pe care-l visase, îl râvnise cu atâta înflăcărare, arăta jalnic. În locul caselor rămăseseră doar câțiva pereți ciuntiți, izolați şi înnegriți de fum. Edificiile care scăpaseră de incendiu erau pustii, aveau geamurile sparte, uşile şi ferestrele scoase din țâțâni. Cadavre despuiate, intrate în descompunere, zăceau pe caldarâm, fără ca nimeni să se ocupe de ele.

Cortegiul se angajă pe o cale altădată triumfală. Acum era mărginită numai de statui decapitate ori răsturnate de pe socluri, de clădiri publice şi particulare sluțite, de fântâni ciuntite şi secătuite. În aer pluteau miasme puturoase.

Ahmed Kuroni îi vorbise despre un oraş mort. El, Mehmed, crezuse atunci că *ulemala* folosise o figură de stil, spre a-l smulge din condamnabilul său *dolce farniente*. Realitatea era însă mai teribilă decât îşi închipuise.

Soldați turci încovoiați sub poveri de tot felul se ascundeau la apariția cortegiului imperial, de parcă s-ar fi temut să nu li se smulgă prada. Mehmed îşi zise că bogățiile acestui oraş îi înstrăinaseră dragostea ostaşilor săi. În drumul lui spre inima oraşului întâlni coloane lungi de captivi zdrențuiți, împinşi de la spate cu biciul de osmanlâi cu priviri crunte.

Obrazul sultanului se întunecase de parcă l-ar fi acoperit umbrele adânci ale unei eclipse de soare. Voise să facă din Constantinopolele vestit în lumea întreagă pentru splendorile lui capitala Imperiului Otoman. Purtase un război cumplit, jertfise zeci de mii de luptători turci, ca să se aleagă în cele din urmă cu fantoma unui oraş, cu o mare de ruine, cu un imens cimitir.

Făcu un semn prințului Mahmud Anghelos, care se desprinse din grupul generalilor şi se apropie în grabă:

— Porunceşte, Prea înălțate!

— Să redactezi o proclamație, Mahmud! Să fie multiplicată şi citită de crainici în toate piețele oraşului! Din acest moment, ordon: dreptul acordat soldaților mei de a prăda Constantinopolele încetează. Localnicii care n-au fost încă luați prizonieri vor căpăta învoirea să se întoarcă nesupărați pe la casele lor. Arhonții şi familiile lor vor fi eliberați din captivitate, spre a ajuta cu întreaga lor capacitate la refacerea şi administrarea oraşului. Ordinea şi condițiile unei vieți normale vor fi restaurate. Legile şi regulamentele care se aplică în toate oraşele de pe cuprinsul imperiului se vor aplica de acum înainte, cu cea mai mare strictețe, şi aici, în Constantinopole. Ostaşii turci îşi vor valorifica în cel mai scurt timp prăzile făcute până acum, apoi se vor înapoia la unitățile lor. Actele de nesupunere, indiferent de cine ar fi săvârşite, vor fi pedepsite cu moartea, după o procedură sumară şi fără drept de apel.

Mahmud Anghelos salută, apoi se îndepărtă spre a executa

porunca.

Personajele din suită remarcară cu ascunsă mirare un fapt semnificativ: sultanul se adresase prinţului Mahmud şi nu marelui vizir ori vizirului armatelor, aşa cum ar fi fost natural. Dizgraţia lui Khalil era aşteptată de toată lumea. Uimea însă atitudinea padişahului faţă de Zaganos-Paşa.

Mehmed se îndreptă spre biserica Sfânta Sophia. Îl sugruma teama la gândul că soldaţii lui săvârşiseră şi acolo aceleaşi excese ca şi în restul oraşului.

Ajuns în faţa măreţei catedrale, descălecă. Se prosternă cu faţa spre Mecca, slăvind numele lui Allah, apoi luă de jos un pumn de ţărână, pe care o presără – în semn de umilinţă – pe turbanul său de mătase împodobit cu diamante.

Abia după aceea se ridică în picioare şi trecu pragul lăcaşului dumnezeiesc. Când văzu feericele bolţi aurite, atât de înalte încât păreau a se confunda cu văzduhul, nu-şi putu stăpâni un strigăt de admiraţie.

Zgomotul pe care-l făcea o daltă muşcând dintr-un zid îi atrase brusc atenţia. Îşi îndreptă privirile într-acolo. Un soldat turc smulgea bucăţi de marmoră şi de lapislazuli dintr-un mozaic ce înfăţişa un sfânt în veşminte strălucitoare.

— Ce faci acolo? strigă sultanul.

Războinicul replică dârz, fără a-şi întrerupe îndeletnicirea:

— Clădirea asta spurcată este un monument închinat credinţei păcătoase a ghiaurilor, iar eu sunt un mahomedan care respectă învăţăturile neîndurătoare ale Profetului! Tot ce este creştin trebuie nimicit!

Padişahului i se ridică sângele în cap. Turcul acesta fanatic desfigura cu bună-ştiinţă una dintre minunile lumii. Îşi smulse din teacă iataganul şi, cu latul lui, îi aplică o lovitură atât de puternică, încât îl trânti la pământ.

— Câine! Până unde merge lăcomia şi prostia voastră? V-am îngăduit să jefuiţi oraşul, să înrobiţi pe locuitorii lui! Nu este de-ajuns? Clădirile, monumentele, edificiile publice sunt ale mele! De ele să nu se mai atingă nimeni!

Năucit de lovitura primită, soldatul se ridică în genunchi.

— Ieşi! zbieră sultanul. Ieşi, dacă nu vrei să te ucid cu mâna mea!

Terorizat, turcul o luă la fugă.

Mehmed se uită mohorât la icoanele distruse, la stranele

sfărâmate, la mozaicurile smulse ori mânjite cu sânge, la iconostasele zdrobite, la vitraliile făcute țăndări, la cadavrele întinse pe lespezile reci.

Întoarse capul spre ofițerii din suită.

— Fahim, adu imediat un *immam!*

Foarte curând, Fahim se înapoie, deschizând drum unui bătrân cu barba, turbanul şi veşmintele albe.

— *Immamule*, îi porunci Mehmed, urcă-te în amvon, şi de acolo să ne citeşti simbolurile credinței mahomedane!

Sultanul ascultă recules rugăciunile rostite cu glas cântat, iar după încheierea lor, se îndreptă îngândurat spre ieşire. De după un rând de strane, rămase ca prin minune întregi, se ivi un călugăr de vârstă mijlocie, care i se aruncă la picioare.

— Îndurare, Stăpâne! hohoti în plâns călugărul.

Ochii lui oglindeau o spaimă dementă. Sultanul se opri.

— Cum te cheamă? îl întrebă în greceşte.

— Acakios, Prealuminate! bâigui monahul printre sughițuri.

— Ridică-te, Acakios, şi întoarce-te la călugării tăi! Să le spui că nu au a se mai teme pentru viața şi pentru libertatea lor! Du-te!

Călugărul se sculă de jos cu neîncredere. Se temea că turcii din preajma sultanului se vor năpusti cu iataganele asupra lui şi-l vor măcelări, aşa cum alți turci măcelăriseră sub ochii lui sute de creştini. Când văzu că nu i se întâmplă nimic, porni timid spre uşă, rostind incoerent binecuvântări şi cuvinte de mulțumire.

Padişahul surâse.

— Iată primul meu supus grec din Constantinopole, cu care am schimbat câteva vorbe!

Aruncă o ultimă privire asupra interiorului bisericii, apoi rosti cu glas puternic:

— La Blacherne!

Cortegiul se angaja de data aceasta pe calea Argyropratia, până la Forul lui Constantin, iar de acolo coti pe calea Artopolia până la Forul Capitolin. Oraşul, în ciuda stricăciunilor suferite, păstra încă un aer de o măreție impresionantă.

— Am să-l reconstitui! vorbi Mehmed cu convingere. Nu numai că-i voi reda strălucirea de odinioară, dar voi face din el capitala lumii moderne!

Chemă din nou pe Mahmud.

— De acum înainte, Imperiul Otoman va avea un nou steag. Steaua şi semiluna brodate în aur pe fond roşu. În acest chip împletim şi mai intim tradiţiile romane cu cele islamice. Făurim un steag nou pentru o lume nouă!

Când ajunse în piaţa Blachernelor, fu întâmpinat cu urale de două regimente de ieniceri orânduite în faţa reşedinţei basileilor. Soldaţii aceştia fuseseră adunaţi în grabă, spre a alcătui un decor potrivit solemnităţii imperiale.

Mehmed contemplă îndelung zidurile înalte cu ferestre multe, cu balcoane şi terase, cu colonade şi scări majestuoase. „Iată şi palatul autocraţilor bizantini! reflectă, plin de încântare. Acum este al meu!”

Edificiul, atât de impozant când era văzut din afară, avea interioarele atât de devastate, încât sultanul încercă un simţământ penibil de vinovăţie. Pe pardoselile încăperilor zăceau mobile rupte, draperii sfâşiate, statui sfărâmate, leşuri omeneşti, materii fecale, băltoace de urină, care răspândeau o duhoare insuportabilă. Mehmed vizită apartamentele împăratului Constantinos. Camerele erau înspăimântător de goale, iar în piscinele de marmoră soldaţii îşi făcuseră nevoile. În clipele acelea îi reveni în minte un poem persan pe care-l rosti şoptit, pentru sine: „Numai păianjenul mai face de veghe în palatul împăratului. Netulburat de amarele deşertăciuni omeneşti, îşi ţese pânzele peste porţile de bronz cu ţâţâni ruginite. O bufniţă ţipă lugubru, stârnind ecouri în întunecatele cavouri imperiale de la Efrosaib!”…

Mahmud Anghelos îl conduse apoi pe zidurile de apărare ale Blachernelor şi îi arătă locurile unde avuseseră loc cele mai încrâncenate lupte. Sultanul avea ciudata senzaţie că i se vorbeşte despre nişte evenimente petrecute cu mult timp în urmă.

— Zona aceasta, explică prinţul, a fost apărată de bailul veneţian Girolamo Minotto.

— Ei, cum s-a terminat cu Minotto?

— A fost executat prin decapitare, aşa cum ai ordonat Înălţimea Ta. Au mai suferit pedeapsa capitală fiul său şi alţi cinci veneţieni de frunte.

— Dar Orkhan?

— De asemenea executat prin decapitare, ca şi Julia Pere,

căpetenia catalanilor.

Mehmed suspină.

— Dacă fiul lui Minotto ar fi apelat la milostivirea mea, poate că l-aş fi iertat. Eh, dar ce să mai vorbim de asta! Morților nu le poți reda suflul vieții. Ce-a fost a fost!... De Notaras şi de Kalamides ai reuşit să afli ceva? Şi unul şi celălalt ne-au făcut frumoase servicii!

— Notaras e teafăr, Înălțimea Ta, şi se află sub protecția trupelor noastre. În schimb, am regretul să raportez Majestății Tale că Evghenis Kalamides şi-a găsit sfârşitul în primele ceasuri după intrarea armatelor noastre în oraş.

Gândul lui Mehmed fugi la Irina. Părea că toți membrii familiei acesteia erau urmăriți de un tragic destin.

Nu făcu niciun comentariu în legătură cu senatorul Kalamides.

— Notaras să fie reintegrat în toate drepturile lui! Mă voi folosi de acest om. Ce demnitari ai lui Constantinos au mai scăpat cu viață?

— Pavlidis, marele trezorier, Lucan Nichiforos, ministrul Marinei, Alexios Lascaris, preşedintele Senatului. S-ar putea să mai descopăr în marea de captivi şi alte personaje importante. Sunt informat, de pildă, că Georgios Sphrantzes, primul confident al lui Constantinos, s-ar afla în viață. Agenții mei îl caută. De la acest om vom obține informații de prima mână asupra ultimelor zile ale regimului imperial bizantin. Am reuşit să răscumpăr de la nişte spahii pe feciorul şi pe fiica lui Sphrantzes.

— Să-mi aduci aminte de ei, Mahmud! Am să mă ocup de soarta lor!

— Printre prizonierii noştri se află şi Imperialis, nepotul *podesta*-ului din Galata, Înălțimea Ta.

— În legătură cu acest Imperialis am să mai reflectez.

O pală de vânt aduse dinspre oraş trâmbe de fum şi un înțepător miros de ars. Mehmed se încruntă iarăşi.

— Luați măsuri urgente pentru stingerea incendiilor! Veți folosi şi armata!... Acum ne întoarcem la cartierul general! Trimite înainte un curier! Ahmed Kuroni să mă aştepte în fața cortului meu!

* * *

Sultanul se desprinse cu regret de corpul Irinei, în care sălăşluiau comori de senzualitate. Coborî din pat şi începu să se îmbrace fără ajutorul icoglanilor. În tot acest timp nu-şi luă privirile de pe chipul ei seducător. Voia parcă să şi-l întipărească pe veci în memorie. Şi ea îl privea. Mehmed crezu că desluşeşte în ochii ei o scânteie de iubire. Irina îi împărtăşea simțămintele? Până acum niciodată nu se întrebase ce emoții, ce triste ți sau ce bucurii încercau ființele cu care îşi împărțea capricios patul.

Chemă pe superintendenta Haremului.

— Ia aminte, *Kahia Kadin*! Vreau să prezint Curții pe principesa Irina! S-o înveşmântezi ca pe o împărătească! Cele mai prețioase giuvaeruri din tezaurul imperial să o împodobească! Frumusețea ei să nu cunoască pereche! Când vei termina ceea ce ți-am poruncit, marele eunuc negru o va conduce pe principesă până la mine! Mă va găsi în fața cortului!

Mehmed aruncă o ultimă privire asupra Irinei, care-i surâse, apoi părăsi încăperea. Când ieşi afară, văzu mulțimea de ofițeri şi de căpetenii civile şi religioase de toate rangurile care-l aşteptau, potrivit ordinelor sale. Se aflau acolo şi generalii de armată, şi vizirii, şi demnitarii Curții, dar şi dervişii de rând. În fruntea tuturor stătea nemişcat Ahmed Kuroni. Cu un gest imperios, sultanul le stăvili ovațiile. Nu dorea manifestări de respect şi de simpatie.

Se aşeză în fața cortului şi îşi încrucişă brațele, pregătindu-se pentru o lungă aşteptare. Se scurse astfel aproape o jumătate de ceas, fără ca vreunul din cei prezenți să fi îndrăznit a se clinti. „Ce gânduri are padişahul?" se întrebau cu toții.

Apoi draperiile de la intrare fură date la o parte. Irina Kalamides apăru, escortată de Abdul Rahman, marele eunuc negru. Captiva greacă era amețitor de frumoasă. Pietrele scumpe care o împodobeau păleau alături de strălucirea ochilor ei.

Mehmed îşi desfăcu brațele şi le lăsă să cadă de-a lungul corpului. Citi cu mânie admirația lubrică din ochii tuturor bărbaților.

Deodată îşi smulse iataganul din teacă şi, cu o fulgerătoare lovitură orizontală, reteză capul Irinei, făcându-l să se rostogolească în țărână. Sângele țâşnit din artere stropi pe

generalii şi vizirii din primul rând. Mehmed se uită la trupul descăpățânat care se zvârcolea la picioarele sale şi la lama curbă a iataganului de pe care se scurgeau rubine lichide.

— Aceasta este singura femeie care mi-a inspirat vreodată un sentiment de dragoste, declară cu voce puternică, aparent lipsită de emoție. Am jertfit-o, fiindcă toate gândurile mele, toate simțurile mele trebuie puse numai în slujba țării! De acum înainte prosperitatea imperiului şi a poporului turc va fi singura mea pasiune!

Întoarse privirile spre Ahmed Kuroni, care stătea impasibil, apoi reintră în cort. Sultanul se biruise pe sine însuşi!

* * *

Înainte de a da ochi cu padişahul, *podesta*-ul Angelo Lomellino îşi vârî mâna dreaptă sub haină şi îşi făcu discret semnul crucii. Demnitarii turci care aşteptau în anticameră spre a fi primiți, la rândul lor, în audiență erau atât de absorbiți de propriile preocupări, încât nu-i observară gestul. Doi icoglani, ieşiți parcă din pământ, îl încadrară pe *podesta*.

— Ce aveți sub haină, *efendi*? îl întrebă inchizitorial unul dintre ei.

— Nimic, bâigui Lomellino.

— Vreo armă?

— M-au percheziționat la intrare.

Icoglanii îşi plimbară expert mâinile de-a lungul corpului lui Lomellino, pipăind cu deosebire locurile unde ar fi putut să fie ascuns vreun pumnal. Nu găsiră nimic. Politicoşi, îşi cerură scuze.

— Acum puteți intra la Înălțimea Sa Padişahul!

Alți doi icoglani îl luară în primire, flancându-l şi sprijinindu-l de coate. Când pătrunseră în cabinetul de lucru al sultanului, acesta privea o hartă a Constantinopolelui, întinsă pe o masă lungă. Karagea-Paşa îi dădea unele explicații, în prezența câtorva generali, printre care prințul Mahmud Anghelos.

— Incendiile au putut fi localizate în cartierele din centru, unde mai toate clădirile sunt construite din piatră sau din cărămidă. Cartierele Petrium, Exokinoion şi Devteron, în care se găsesc numeroase case din paiantă şi lemn, continuă să ardă. Dar şi în aceste zone sperăm să reducem focarele şi, în cele din urmă, să le lichidăm.

— În maximum douăzeci şi patru de ore doresc să nu mai existe incendii în Constantinopole! Răspunzi personal, Karagea, de executarea acestui ordin! rosti cu severitate sultanul, care-şi întoarse apoi faţa spre Lomellino. Bine-ai venit, *podesta*-ule! Zaganos-Paşa mi-a raportat că printre genovezii tăi s-au manifestat unele nemulţumiri în ceea ce priveşte atitudinea unor marinari ai mei!

— Nişte simple neînţelegeri, Înălţimea Ta, care se vor rezolva pe căi prieteneşti, declară împăciuitor Lomellino.

— Bine! O să mai revenim asupra acestei chestiuni. Până una-alta, vreau să rezolvăm o problemă mult mai importantă. Trebuie să convii, *podesta*-ule, că zidurile de apărare ale Galatei, tunurile şi armele voastre de tot felul nu-şi mai au rostul. De cine să vă ferească? Noi suntem prietenii voştri! V-am acordat protecţie. În nenumărate rânduri v-am dovedit bunăvoinţa noastră. Şi voi cum ne-aţi răsplătit? Îngăduind unor genovezi nesocotiţi să se alăture soldaţilor lui Constantinos şi să se lupte împotriva noastră. Însuşi nepotul tău, *podesta*-ule, da, da, însuşi nepotul tău s-a bătut cu ostaşii mei, acolo pe ziduri.

Lomellino îşi împreună mâinile în semn de rugăminte:

— Voiam tocmai să apelez la mărinimia Înălţimii Voastre! Imperialis nu este decât un tânăr fără minte, un adolescent încă. Nu i se poate pretinde să cunoască rosturile profunde ale vieţii. S-a angajat în această aventură fără să-şi dea seama de gravitatea faptei sale. Implor pe Înălţimea Voastră să-şi amintească serviciile pe care le-am adus cauzei otomane, dezvăluind, de pildă, planurile de luptă ale căpitanului Coco…

— De ce mă întrerupi, *podesta*-ule? vorbi sultanul cu veninoasă blândeţe. Ştii că nu e îngăduit! Te iert, însă, fiindcă eşti genovez, şi eu am simpatie pentru genovezi. Lasă-mă să continui! Deşi aţi făgăduit să păstraţi neutralitatea, aţi primit în Galata refugiaţi din Constantinopole, atât romei, cât şi veneţieni. Îţi pun în vedere că toţi aceşti ghiauri sunt de drept prizonierii mei. Dacă vrei să-i păstrezi, îţi fac o concesie. Ţi-i las, dar cu o condiţie: să plăteşti preţul de răscumpărare fixat de noi! Dar te previn, nu va fi mic!

— Galata nu este bogată, Înălţimea Voastră! Războiul purtat la fruntariile coloniei noastre ne-a împiedicat să facem comerţ cu Orientul Apropiat. Am suferit mari pagube…

— Nu-i nimic! Aveți încă destui bani pentru a plăti lucrările de demolare ale zidurilor înconjurătoare ale Galatei, precum şi pentru răscumpărarea refugiaților. Dacă nu vrei să plăteşti prețul cerut de noi, nu e nicio supărare. Îi vei preda neîntârziat soldaților mei! Dacă vei respinge ambele soluții, voi ordona să fie ridicați cu forța!

Podesta-ul ridică dezamăgit brațele. O sudoare fierbinte, abundentă, îi udase până şi tunica de atlaz albastru. Audiența aceasta echivala cu cea mai cumplită tortură.

— Vom face tot ce ne va sta în putință, Prea Înălțate!

— Într-o săptămână zidurile de apărare ale Galatei să nu mai existe!

— Le vom dărâma, Prea Puternice împărate!

— O comisie va fixa prețul de răscumpărare al refugiaților pe care vrei să-i păstrezi!

— Ne supunem hotărârii Înălțimii Voastre!

— Întreaga artilerie genoveză şi toate armele ofensive, de orice natură ar fi ele, vor fi predate autorităților otomane.

— Aşa vom face, Înălțimea Voastră!

Lomellino era disperat. Tot ce obținuse din partea lui Zaganos-Paşa pierduse în fața sultanului. Nu izbutise să obțină nici măcar liberarea din captivitate a lui Imperialis.

— Mai e ceva! continuă sultanul neînduplecat. Zaganos-Paşa mi-a adus la cunoştință plângerile unor genovezi, care pretind că marinarii mei le-ar fi confiscat corăbiile. Ți-am promis că vom discuta şi această chestiune, şi mă țin de cuvânt! Ascultă, *podesta*-ule: genovezii care şi-au văzut de treburile lor cotidiene în timpul asediului şi care nu au părăsit nicio clipă Galata vor fi despăgubiți pentru cele suferite. Genovezii capturați în vreme ce fugeau spre arhipelagul grecesc vor fi supuşi, în schimb, tuturor rigorilor legilor noastre. Am mai fost informat că numeroşi genovezi din Galata s-au refugiat în insula Chios, sub cuvânt că s-ar fi temut de o eventuală invazie a coloniei de către trupele mele. Neîncrederea pe care mi-au arătat-o aceşti oameni constituie o insultă gravă, adusă nu numai mie, dar şi întregii armate otomane. Te invit, *podesta*-ule, să-i obligi a se înapoia de urgență în Galata! Cei care nu se vor supune dispozițiilor tale îşi vor vedea bunurile confiscate, chiar dacă acestea se află în Galata.

Lomellino stătea încovoiat, ca şi când o stâncă i-ar fi strivit

umerii.

— Voi executa întocmai poruncile Înălțimii Voastre! Referitor la Imperialis…

— Ce e cu Imperialis? îl întrerupse brutal sultanul.

— Am cedat pe toată linia. Sper ca şi Înălțimea Voastră să manifeste puțină milă față de nepotul meu…

Mehmed râse ironic.

— Să ne înțelegem, Lomellino! Cedând pe toată linia, nu mi-ai făcut o concesie! Ca atare, nu-mi poți propune un târg! Imperialis nu intră nici măcar în categoria refugiaților pe care ți-am îngăduit să-i răscumperi! Nepotul tău a fost prins cu armele în mână. Pentru această vină bailul venețian şi toți ai lui au fost descăpățânați!

Lomellino căzu în genunchi.

— Înălțimea Voastră, vă cerşesc indulgența! Imperialis este atât de tânăr…

— Au pierit sub securea călăului prizonieri şi mai tineri decât nepotul tău. Ai copii, Lomellino?

— Patru, Înălțimea Ta!

— Fii bucuros că de ei nu se atinge nimeni! Acum pleacă şi transmite conaționalilor tăi din Galata hotărârile mele! Drum bun!

Podesta-ul înțelese după tonul padişahului că ar fi fost zadarnic să mai stăruie. Se ridică de jos, gândindu-se cu groază la scena pe care i-o va face soția lui, care ținea la Imperialis ca la propriii ei copii. Părăsi plângând încăperea. Mehmed nu-i acordă nici cel puțin o privire.

— Ai trimis după Lucas Notaras? întrebă sultanul pe Mahmud Anghelos.

— Notaras se află în anticameră şi aşteaptă să fie primit de Înălțimea Ta.

— Să poftească!

Ca şi Lomellino, fostul mare amiral al Bizanțului intră sprijinit de doi icoglani şi precedat de un şambelan. Ceremonialul acesta avea un rost practic, persoanele primite în audiență fiind permanent supravegheate îndeaproape, astfel încât să nu se mai poată repeta atentatul care pusese capăt vieții lui Murad I.

În câteva zile, Notaras îmbătrânise cu douăzeci de ani. Ridurile i se scobiseră şi mai tare, obrajii i se scofâlciseră,

ochii, acoperiți pe jumătate de perdelele minuscule ale pleoapelor obosite, erau trişti, aproape stinşi. Ajuns în fața lui Mehmed, se ploconi, dar nu îngenunche, aşa cum s-ar fi cuvenit din partea unui înfrânt abia eliberat din captivitate.

— Învingătorii nu sunt întotdeauna şi răzbunători! rosti sultanul în loc de bun venit.

Cu un gest curtenitor, îl pofti pe Notaras să se aşeze pe o pernă înaltă, orânduită în preajma jețului imperial.

— Îți cunosc vitejia şi înțelepciunea, Lucas Notaras! Îți mai cunosc şi simțămintele prieteneşti față de Imperiul Otoman, manifestate în timpul asediului. Am ordonat să ți se redea nu numai libertatea, ci şi toate bunurile. Tu şi familia ta vă veți bucura pe viitor de protecția mea. Sub ocârmuirea otomană îți vei păstra titlul de mare amiral. Îndată ce apele se vor linişti, te voi instala guvernator al Constantinopolelui. Doresc să repopulezi oraşul, să-i redai vechea înflorire!

Pe Mahmud Anghelos îl potopi gelozia. Notaras, deşi îşi păstrase credința creştină, fusese destinat de sultan unei mari demnități politice. El, Mahmud, îşi renegase neamul şi pe Dumnezeu, răbdase ani de-a rândul capriciile padişahului, îmbrățişase mahomedanismul, acceptând toate compromisurile posibile. Îşi recunoscu brusc impostura. În această penibilă clipă a adevărului, îşi dădu seama că nu era un bun mahomedan, după cum nu fusese niciun bun creştin. Nu se dăduse înapoi de la nicio ticăloşie, spre a deveni un personaj înalt în ierarhia otomană, în schimb, Notaras obținea totul fără să fi renunțat la niciuna din convingerile sale. Cuvintele frumoase pe care padişahul le adresa marelui amiral îl ardeau ca nişte vergi de fier înroşite în foc.

— Mai cunosc, Lucas Notaras, şi lupta-ți necurmată pentru apărarea ortodoxismului creştin împotriva infiltrării elementelor catolice. Ştiu că în bătălia pentru păstrarea intactă a dogmelor credinței voastre ai avut un aliat de nădejde: pe călugărul Ghenadios. Am gânduri mari şi pentru el. Tu vei fi conducătorul laic al creştinilor din Constantinopole, iar Ghenadios va fi conducătorul lor spiritual!

Recunoscător, marele amiral înclină fruntea. Sultanul continuă:

— Nu voi repeta față de romeii învinşi cuvintele pe care Brennus le-a rostit acum aproape două milenii față de

locuitorii Romei cucerite: *„Vae victis!”* Voi face în aşa fel încât creştinii tăi să se felicite că au intrat sub stăpânirea mea!

Marele amiral întinse mâinile cu palmele în sus.

— Suntem la discreția Înălțimii Tale! Generozitatea învingătorilor otomani nu poate decât să trezească stima şi dragostea creştinilor învinşi!

Mehmed zâmbi cu bunăvoință.

— Recunosc, voi, romeii, v-ați luptat frumos! Nu înțeleg însă cum de ați avut curajul, cum de ați găsit puterea să rezistați atâta vreme trupelor mele mult mai numeroase şi neîndoielnic mai bine pregătite decât ale voastre? Dacă basileul vostru ori demnitarii săi ar fi fost mai înțelepți, ar fi predat oraşul, spre a evita vărsările de sânge de mai târziu. Este regretabil că, în ciuda autorității de care te bucurai la Curte, n-ai fost în stare să pui capăt cu un ceas mai devreme unui măcel inutil.

— Înălțimea Ta, nu a stat nici în puterea împăratului Constantinos şi nici într-a mea să impunem o capitulare. Foarte puțini romei ar fi acceptat-o.

— V-ați bizuit pe ajutoarele făgăduite din afară, rosti cu ironie Mehmed.

— Este adevărat! Basileul aştepta ajutoare din afară.

— Din nenorocire pentru voi, nu s-au materializat. În această privință porți totuşi o vină, Notaras! Trebuia să faci totul pentru a deschide ochii împăratului tău!

Marele amiral clătină din cap.

— Ce puteam face eu, când personaje din propriul tău anturaj, Doamne, îl încurajau să reziste?!

Notaras înțelese prea târziu că vorbise mai mult decât s-ar fi cuvenit. Padişahul lăsă să se scurgă câteva momente de tăcere mai înainte de a formula o întrebare periculoasă, pe care Notaras o presimți:

— Poți să-mi furnizezi nume?

— Înălțimea Ta, nu eram îndeajuns de apropiat față de împărat ca acesta să mi se destăinuie. Aveam mulți duşmani la Curte, care făceau tot felul de intrigi spre a mă discredita în ochii basileului.

— Cui împărtăşea Constantinos tainele sale? Existau, de bună seamă, oameni care-i transmiteau mesajele trimise de acele personaje de care mi-ai vorbit!

Notaras avea senzația că se scufunda în nişte nisipuri

mişcătoare.

— Împăratul Constantinos avea puțini confidenți.

— Numeşte pe câțiva dintre ei, Notaras.

Marele amiral prefiră prin minte numele demnitarilor căzuți în luptă. Citarea unora dintre aceştia n-ar fi avut nicio urmare, căci mărturiile lor nu mai puteau fi smulse.

— Generalul Chrisogeorghis, generalul Ravduhas…

Înțelese că nu va putea eluda la infinit răspunsul aşteptat de sultan. Confuzia din timpul ultimei bătălii fusese atât de mare, încât n-ar fi putut spune câți demnitari bizantini pieriseră şi câți căzuseră în captivitate.

— Am auzit că Georgios Sphrantzes era unul dintre confidenți, îl ajută padişahul cu falsă candoare. Ce-ai de spus de Demetrios Cantacuzino, de Pavlidis, de Manuel Paleologos Iagros?

Mehmed era convins că prin vreunul dintre aceşti oameni va birui să-l demaşte pe Khalil. Mult aşteptata răfuială cu marele vizir se apropia. Era limpede că de la Notaras nu va mai obține nimic. Buna-credință a acestui ins atât de lăudat de Zaganos-Paşa şi de Yakub-Paşa era îndoielnică. Brusc indispus, Mehmed puse capăt audienței.

— Vom continua convorbirea în curând! Să te gândeşti până atunci, Notaras, la câteva soluții privind reconstrucția oraşului!

Marele amiral părăsi încăperea, ros de temeri ascunse. Nu-şi închipuise că sultanul era atât de primejdios.

Plecarea lui Notaras îl făcu pe Mahmud Anghelos să respire adânc, de parcă s-ar fi eliberat de o prezență mefitică. Hotărî să-l doboare pe acest om, cu atât mai mult cu cât era protejatul lui Zaganos-Paşa. Instalarea marelui amiral în funcția de guvernator al Constantinopolelui ar consolida poziția vizirului armatei, care urmărea de multă vreme să plaseze în posturile cheie ale imperiului numai creaturi ale sale. El, Mahmud, trebuia să joace tare. Să doboare şi pe Khalil şi pe Zaganos, profitând de bătălia angajată între ei. Nu demult, prietenul său, padişahul, îi făgăduise funcția de mare vizir. Dar pe omul acesta cu reacții imprevizibile nu se putea bizui. După căderea lui Khalil – pe care el, Mahmud, o socotea iminentă – trebuia să-şi concentreze atacurile asupra vizirului armatei. Se impunea să-l lucreze perfid, pe dedesubt, fără ca acesta să-şi dea seama. Dar pe acesta nu-l putea doborî decât scoțându-i mai întâi din joc partizanii. Şi începutul avea să-l facă nimicindu-l pe Notaras. Apoi va veni la rând Yakub-Paşa…

* * *

Yakub-Paşa se învârtea încet în jurul scaunului pe care stătea ghemuit Pavlidis, fostul mare trezorier al Bizanțului.

— Caută să-ți aminteşti numele lui, omule! Scormoneşte-ți memoria! Nu mă sili să te dau pe mâna zbirilor mei! Au să te stoarcă, Pavlidis, ca pe o rufă, şi au să-ți scoată toate declarațiile pe care nu vrei să mi le dai de bunăvoie.

Pavlidis îl privea tremurând. Barba încâlcită, părul răvăşit, hainele-i zdrențuite, singurele pe care le găsise după ce fusese despuiat de veşmintele lui de patrician, îl făceau să arate ca o sperietoare de ciori.

— Vă jur, *Efendi*, nu cunosc numele personajului din anturajul Înălțimii Sale Sultanul care primea stipendii de la răposatul basileu Constantinos.

— Ştii însă că acest personaj accepta cadouri de la Constantinos?

— Asta ştiu, *Efendi*.

Yakub-Paşa îşi strânse înciudat buzele. Era încredințat că Pavlidis spunea adevărul. Ce interes ar fi avut să acopere pe un om care nu-i mai putea face nici rău, nici bine?

— În mai multe rânduri, *Efendi*, am predat lui Constantinos bijuterii din tezaurul Coroanei – care se afla în grija mea – spre a fi trimise la Adrianopole personajului în chestiune.

— Cine ducea bijuteriile la Adrianopole?

— Nu ştiu, *Efendi*. Numai Georgios Sphrantzes, confidentul împăratului, cunoştea aceste sforării.

„Şi blestematul ăsta de Sphrantzes a intrat parcă în pământ!" cugetă Yakub exasperat.

Mai mulți foşti demnitari de la Curtea lui Constantinos, interogați în birourile serviciului secret, făcuseră declarații similare în legătură cu rolul lui Sphrantzes.

Pavlidis îşi freca disperat fruntea cu degetele lui grăsuțe, de parcă ar fi vrut să-şi stoarcă mintea.

— Ştiu că împăratul avea un om la Adrianopole, care ținea legătura cu personajul sus-amintit.

— Cine era acel om?

— Nu ştiu. De ce nu încercați să-l descoaseți pe Andreas Gudelis, fostul nostru agent diplomatic la Adrianopole?

Yakub-Paşa înjură printre dinți. Să cauți un om în haosul care domnea în Constantinopole, era ca şi cum ai fi încercat să găseşti un ac într-un car cu fân. Prinsese totuşi un fir pe care nu trebuia să-l scape. Gudelis ținea în mâna lui viața lui Khalil…

Un ofițer intră şi îi şopti ceva la ureche. Pavlidis îşi încordă auzul, dar nu desluşi niciun cuvânt.

— Aşteaptă-mă aici! ordonă Yakub ofițerului, arătându-l cu un deget pe fostul mare trezorier. Revin numaidecât!

Trecu într-o cameră alăturată, unde îl aştepta Arakelian, negustătorul de bijuterii şi de covoare, unul dintre oamenii săi de încredere.

— Ce s-a întâmplat, Arakelian?

— Luminate, îți aduc pe tavă o sută de mii de ducați!

Ochii turcului sticliră.

— Şi ce vrei în schimb?

— Eliberarea din captivitate a lui Catarino Contarini şi un document de liberă trecere, care să-i îngăduie să se înapoieze nevătămat în Italia. Îl cer foarte bogatele lui rude.

Yakub ridică din umeri.

— Bine că nu îmi ceri luna de pe cer! Contarini a luptat cot la cot cu romeii. A condus un important corp de trupe. Poruncile

sultanului sunt neînduplecate. Toți oamenii de seamă, venețieni sau genovezi, prinşi cu armele în mână, vor fi executați prin decapitare. Contarini nu poate face excepție!

— Nici pentru o sută de mii de ducați?

— Nici!

— Dar dacă izbutesc să obțin o sută cincizeci de mii de ducați? Gândeşte-te bine, Luminate! Este o sumă enormă!

Yakub-Paşa clătină negativ din cap.

— Dacă încerc să-l fac scăpat şi sunt prins, îmi pierd viața. Nu! Afacerea e prea primejdioasă!

— Dar dacă un foarte înalt demnitar ți-ar da poruncă s-o faci, responsabilitatea ar cădea pe umerii lui.

Şeful serviciului secret îl privi pieziş.

— Vorbeşte pe şleau, Arakelian!

— Luminăția Sa Zaganos-Paşa, cred că nu ar respinge această propunere, mai ales dacă am majora suma la două sute de mii de ducați. Ştii, ca să ajungă la toată lumea! Nu ar fi pentru prima dată că vizirul armatei ar primi unele cadouri, zâmbi Arakelian mieros.

— Ne duci în ispită, Satana! îi vorbi Yakub-Paşa cu mai puțină severitate. Dacă iei şi tu din banii ăştia, cu ce mă mai aleg eu?

— Comisionul meu e pus deoparte, Luminate Stăpâne! Cei două sute de mii de ducați îi împarți cu Zaganos-Paşa! Şi vorba aceea, cine împarte parte-şi face…

— E greu, e foarte greu! se zbârli iarăşi Yakub.

— În Constantinopole dezordinea e atât de mare, încât orice se poate întâmpla, fără să rămână urme. Ce fac? Aduc banii?

Şeful serviciului secret începu să se plimbe de la un capăt la celălalt al camerei. Calcula înfierbântat riscurile. Erau într-adevăr foarte mari, dar şi importanța sumei îl ademenea. În discreția lui Arakelian avea toată încrederea. Prin intermediul lui primise mulți bani, din care se înfruptase din plin şi Zaganos-Paşa.

Se mai uită o dată la neguțătorul care-i urmărea cu interes frământările oglindite pe chip.

— Adu ducații, Arakelian! Am să obțin de la vizirul armatei împuternicirea de care avem nevoie! Fugi! Să nu te întorci fără toți banii!

* * *

— Crede-mă! Te invidiez pentru norocul care va cădea pe capul tău dacă vei fi pe placul iubitului nostru padişah, rosti într-un afectat falset Tarik, icoglanul.

Se învârtea cu grațiozități feminine în jurul lui Leandru Comnen, căruia se străduise a-i da o înfățişare cât mai atracțioasă, potrivit ciudatelor canoane din Sarai.

După ce îşi petrecuse două ore la *hammam,* unde băieşi cu bicepşi de oțel îl spălaseră, îl masaseră, îl epilaseră, Leandru fusese dat în primirea lui Tarik. Acesta îl unsese cu mirodenii, îi accentuase contururile ochilor cu *kohl* de Ispahan, îi dăduse cu briliantină pe păr spre a-i spori lustrul, îi înroşise cu *henné* unghiile, iar după ce îl îmbrăcase cu veşminte subțiri, de mătase, îl împodobise cu un triplu colier de perle, după moda indiană. Tarik îi parfumă şi tunica, apoi – zâmbind satisfăcut de propria sa operă – îl pofti să se privească în oglindă.

Când îşi văzu imaginea în apa de cristal, Leandru nu se mai recunoscu. În primul moment avu impresia că are în fața ochilor chipul unei fete.

— Pun rămăşag că padişahul are să te aleagă dintr-o mie, îi surâse Tarik, mângâindu-i uşor părul care-i cădea pe umeri.

Lui Leandru i se aprinseseră obrajii. Cunoştea prea bine sensul cuvintelor icoglanului şi se înfiora de scârbă. Acceptase metamorfoza aspectului său cu o pasivitate pe care Tarik şi cei din tagma lui o atribuiseră fie spaimei, fie resemnării, fie oportunismului. Docilitatea lui Leandru se datora unor motive ascunse, numai de el ştiute.

În ajun, marele eunuc alb, şeful Saraiului şi conducătorul suprem al icoglanilor, îi ținuse un lung logos, străduindu-se a fi cât mai convingător:

— Destinul prieten ți-a prilejuit fericirea de a fi desemnat să pătrunzi în intimitatea Prea înălțatului, Prea Puternicului şi Prea Iubitului nostru Sultan Mehmed Khan. Este cazul să-ți amintesc că dintre miile de captivi creştini care vor părăsi definitiv Constantinopolele, spre a umple târgurile de sclavi din Asia Mică şi din Africa de Nord, numai tu şi alți câțiva tineri ați fost aleşi spre a vă bucura de viața îndestulată şi plină de făgăduieli din Saraiul imperial? Dacă vei izbuti să câştigi prin silința la învățătură şi prin devotamentul tău încrederea Prea înălțatului nostru Padişah şi a şefilor tăi ierarhici, ți se vor

deschide porțile unui viitor luminos cum nici n-ai visat vreodată.

Îi vorbise în termeni mai mult sau mai puțin acoperiți şi despre unele înclinări ale sultanului, şi despre bucuria pe care trebuie să o încerce toți cei chemați a i le împărtăşi.

Leandru ascultase recules poveștele. În sinea lui fierbea. Dorul răzbunării era însă atât de covârşitor, încât îi dădea puterea să se stăpânească, să-şi manifeste chiar supunerea printr-o mimică potrivită. Era hotărât să se preteze la orice compromisuri pentru a ajunge la sultan. Când se va vedea în prezența acestuia, va lepăda masca şi îl va ucide. Ştia că îşi asumase o misiune nu numai primejdioasă, dar şi cu puțini sorți de izbândă. Numeroasele tentative de asasinat – toate nereuşite – săvârşite împotriva padişahului duseseră la o severă întărire a pazei lui personale. Leandru însă era hotărât să înfrunte toate obstacolele. Răzbunarea morții Irinei, al cărei sfârşit îl umpluse de oroare, merita orice sacrificiu.

În cortul în care fusese ținut – sub cea mai strictă supraveghere – în compania altor tineri captivi, Leandru izbutise să subtilizeze unul din acele cuțite mici, dar foarte tăioase, folosite la masă pentru tăierea cărnii. Îi găsise şi o ascunzătoare în salteaua de pe patul său.

Când Tarik îl preveni să se pregătească sufleteşte spre a da ochi cu sultanul, Leandru încercă să scoată neobservat cuțitul din tainița lui, spre a-l strecura sub tunică, dar nu reuşi. Însoțit de Samim, icoglanul de serviciu la Camera Privată, se îndreptă spre cortul imperial, rumegându-şi mânia fiindcă tentativa lui dăduse greş. Spre surpriza sa, în fața intrării acoperite cu draperii de brocart, un eunuc îl supuse unei amănunțite percheziții. Abia atunci îşi dădu seama că insuccesul lui îl salvase de la o moarte sigură. Acest noroc îi spori şi mai mult curajul.

— Treci! îi vorbi impasibil eunucul, deschizându-i drumul.

Precedat de Samim, a cărui mutră ursuză contrasta cu zgomotoasa expansivitate a lui Tarik, traversă câteva încăperi luminate de torțe aprinse, în care făceau de gardă soldați din regimentul de escortă imperială, şi ajunse în fața altor draperii brodate cu aur. Acolo, un ofițer îl măsură din ochi de sus şi până jos, întârziind asupra chipului său fardat.

— Petrecere frumoasă, fetițo! îi zâmbi ironic militarul.

Leandru se înroşi, dar nu reacţionă. Atitudinea ofensatoare a ofițerului îl preocupa acum mai puțin decât ceea ce avea să urmeze.

La un semn al lui Samim, intră într-o încăpere vastă, luminată vag de grămezi scânteietoare de jăratic, aşezate în largi tipsii de aramă. Jăraticul împrăştia o căldură plăcută, moleşitoare. Parfumuri tari pluteau în aer.

Când privirile i se deprinseră cu semiîntunericul, desluşi în mijlocul încăperii câteva fete care dansau molatic, şerpuindu-şi şoldurile şi brațele în ritmul unei muzici învăluitoare. Muzicanții – toți icoglani – se legănau în cadența domoală, făcând să sclipească galoanele de fir de pe veşmintele lor. Întinşi pe sofale, tineri se dezmierdau în văzul lumii.

Un icoglan cu plete blonde şi cu pieptul descoperit îl apucă de mână, dar Leandru şi-o trase cu un gest brusc. Tânărul îl privi cu uimire, apoi îi şopti:

— Vino să te aşezi lângă Înălțimea Sa!

În contrast cu neglijența plină de abandon a veşmintelor sale, glasul îi era rece, aproape aspru.

— Ce aştepți? Vrei să te invite sultanul personal?

Leandru căută din ochi o armă. Pe măsuțele joase, aşezate în dreptul sofalelor, nu văzu decât tăvi cu dulciuri şi cupe cu băuturi. Treptat, încercă o senzație ciudată. I se păru că este înconjurat numai de ființe ostile, că tinerii toropiți de băutură, sau cu simțurile aprinse de voluptate, îl pândeau pe furiş, ca nişte tigri însetați de sânge.

Dirijat de ciceronele său, Leandru se aşeză pe o sofa, aproape de un tânăr bine făcut, cu veşmintele în dezordine. Pe chipul tânărului pâlpâirile jăraticului aruncau jocuri de umbre şi de lumini roşiatice.

„Acesta să fie sultanul?" se întrebă Leandru descumpănit, tulburat de lumea bizară, de atmosfera de coşmar din jur.

Cu vâsliri din umeri şi din şolduri, dansatoarele îşi lepădară veşmintele, lăsând să se vadă – spre stupoarea lui Leandru – că erau nişte băiețandri travestiți. Cântecul se curmă într-un fel de suspin voluptuos. Dezgustat, îşi duse mâna la ochi.

— Cum te cheamă? întrebă tânărul cu veşminte în dezordine, întorcând privirile spre el.

Un nod se închegă în gâtlejul lui Leandru, care abia izbuti să pronunțe:

— Comnen! Leandru Comnen!

— Vino lângă mine! i se răspunse în şoaptă.

În clipa aceea se petrecu unul din acele fenomene psihice care scapă de sub controlul logicii. Sub imperiul unui impuls irezistibil, Leandru se năpusti asupra tânărului, urlând dement:

— Ucigaşule! Ucigaşule!

Cu o forță înzecită de propria-i nebunie, îşi încleştă mâinile în gâtul omului în care vedea acum pe duşmanul său de moarte.

— Ucigaşule!

— Ce se întâmplă acolo? se auzi un glas poruncitor.

În jurul lui Leandru se dezlănțui infernul. Zeci de brațe îl smulseră de deasupra victimei sale, imobilizându-l. Cu spume la gură, el răcnea scos din minți:

— Ucigaşule! Ucigaşule! Ucigaşule!

În încăpere năvăliră soldați purtând torțe aprinse, care luminară ca ziua.

De pe o sofa alăturată de cea pe care avusese loc lupta, se ridică sultanul. Băuse mult alcool şi ochii îi erau tulburi. Se uită la tânărul cu veşminte în dezordine, care îşi masa nedumerit gâtul.

— Ce-a avut cu tine, Yaşar?

— Nu ştiu! A sărit ca un turbat să mă sugrume!

Mehmed îşi mută privirile asupra lui Leandru.

— Dar tu cine eşti?

— Ucigaşule! strigă gutural Leandru, cuprins de isterie.

Samim, înfricoşat de consecințele la care se expuneau şi el şi Tarik, se apropie de sultan şi încercă să-i explice băiguit:

— Înălțimea Voastră, iertare! Acest tânăr este unul dintre captivii aduşi Înălțimii Voastre! A fost ales fiindcă avea o înfățişare plăcută! Cine putea să bănuie ce gânduri are!

Mehmed nu se dumirise nici acum despre ce era vorba. Fumurile alcoolului îi începoşau încă mintea.

— Ce i-a făcut Yaşar de l-a înfuriat aşa? Trebuie îmblânzit băiatul!

Leandru ajunsese la paroxismul crizei.

— Tu eşti sultanul? Tu? Află că n-ai să mă îmblânzeşti niciodată! Căci mai înainte am să te ucid, aşa cum ai ucis-o tu pe Irina Kalamides!

Sultanul păli. Resimți numele Irinei ca o lovitură de bici.

— Ăsta e nebun, ori beat!

— N-a pus pe limbă o picătură de alcool, interveni pierdut de emoție Samim. Abia îl adusesem…

Ochii sultanului scânteiară.

— Ce legătură ai tu cu Irina Kalamides? îl întrebă pe Leandru.

— Irina a fost logodnica mea! Iubita mea! Soarele meu!

— Deci nu pe Yaşar ai vrut să-l suprimi, ci pe mine!

Mehmed începu să râdă. Un râs tăcut, lipsit de veselie, care dădu chipului său o expresie drăcească. Firea lui crudă ieşise iarăşi la suprafață.

Leandru tremura din tot corpul. În timpul luptei, hainele i se rupseseră, dezgolindu-i pieptul. Lacrimi de ciudă i se scurgeau, înmuindu-i *kohl*-ul care se lăsase în dâre pe obraji, dându-i înfățişarea unui mim tragicomic.

— Imbecilule! rosti încet sultanul. Alături de mine ai fi ajuns departe! Aveai tot ce trebuie ca să-mi trezeşti bunăvoința!

— N-am nevoie de bunăvoința ta! Mi-e scârbă de tine şi de toți saltimbancii tăi!

Mehmed era într-o stare sufletească ciudată. Într-un fel înțelegea mobilul tentativei nereuşite a tânărului grec. El însuşi suferise cumplit după ce o ucisese pe Irina. Îndrăzneala acestui ghiaur tulburător de frumos, care îl înfrunta pretinzând că se bucurase de iubirea Irinei, îi trezi gelozia.

— Am să te pedepsesc! îi vorbi cu acel glacial calm al omului care se simte stăpân pe situație. Am să te pedepsesc fiindcă ai ridicat o umbră între mine şi amintirea Irinei! Am să te pedepsesc fiindcă m-ai nesocotit pe mine şi pe „saltimbancii" mei! Toți au să te supună în noaptea asta! Toți, pe rând, până ai să mori! Apoi am să ordon să ți se lege stârvul de cadavrul decapitat al Irinei! Veți fi îngropați împreună! Împreună au să vă mănânce viermii! Puneți-vă pe treabă, băieți!

Apoi sultanul se tolăni iarăşi pe sofaua sa. Amorul lui propriu era profund rănit. Până a nu-l fi întâlnit pe Leandru Comnen, crezuse că el, Mehmed, fusese singurul bărbat care se bucurase de iubirea Irinei. Acum mitul acesta se sfărâmase. Era mai bine aşa. Remuşcările lui se puteau stinge.

— Afară cu torțele astea! strigă. Îmi obosesc ochii! Să cânte muzica! Şi dansul să înceapă iarăşi!

Luă paharul cu vin de pe măsuța din apropiere şi îl bău până

la fund. Un icoglan i-l umplu din nou. Mehmed se simțea trist. Trist şi secătuit sufleteşte. Icnelile icoglanilor îl făcură să întoarcă o clipă capul într-acolo. Altădată, un astfel de spectacol l-ar fi amuzat. Acum îi era indiferent.

— Să vină la mine Mahmud Anghelos! porunci. Să vină imediat!...

Când prințul Mahmud descălecă în fața cortului imperial, precedat de ofițerul care-i comunicase ordinul padişahului, văzu câțiva icoglani care scoteau pe brațe cadavrul unui tânăr gol.

— Ce e cu el? întrebă.

— Un ghiaur captiv! îi explică Samim. A vrut să-l ucidă pe Înălțimea Sa. După cum vedeți, şi-a primit pedeapsa.

Mahmud clătină din cap. Era deprins cu asemenea scene. Fu condus în fața sultanului, care sorbea pahar după pahar, în vreme ce contempla întunecat dansul icoglanilor.

— Vino lângă mine! îi porunci sultanul, rostind anevoie cuvintele.

Mahmud se execută cu supunere şi grație.

— Dați-i un pahar cu vin! adăugă padişahul.

După ce gustă apreciativ vinul, Mahmud auzi glasul uşor răguşit al stăpânului său:

— Ai auzit ce s-a întâmplat?

— Am auzit, Mărite Doamne! Şi am înălțat o rugă de mulțumire lui Allah fiindcă a zădărnicit săvârşirea unei mişelii îngrozitoare!

— L-am pedepsit! bolborosi sultanul. L-am pedepsit fiindcă a îndrăznit să o iubească pe Irina! Pe Irina numai eu aveam dreptul să o iubesc!

— De bună seamă, Înălțate Stăpâne! Eh, ghiaurii sunt nişte făpturi ciudate! Pe foarte puțini dintre ei te poți bizui!

— Ce n-aş fi făcut pentru imbecilul ăsta! se repetă Mehmed. Era atât de frumos!

— Se găsesc tineri şi mai frumoşi, Înălțimea Ta!

— Mai frumoşi? Nu cred! Nu, nu cred!

Mahmud Anghelos zâmbi.

— Pot să vă fac pe loc dovada! Porunceşte, Înălțimea Ta, să fie adus aici Apollonios, feciorul cel mai tânăr al marelui amiral Lucas Notaras! Are paisprezece ani! Se spune că este mai frumos decât Ganymedes! Îl va înlocui cu strălucire pe

ticălosul de ghiaur!

— Nu cred! stărui sultanul, cu încăpățânarea tipică a omului abrutizat de alcool.

— Fă o încercare, Prea Mărite Stăpâne! Dacă n-are să-ți fie pe plac, să-mi tai capul! Să trimit după Apollonios Notaras?

Sultanul făcu o schimă.

— Fie! Trimite!

Mahmud se apropie insinuant de urechea padişahului.

— Cu acest prilej vom verifica adevăratele simțăminte ale marelui amiral față de Înălțimea Voastră!

Mehmed se încruntă.

— Ce vrei să spui?

— S-ar putea ca marele amiral să reacționeze într-un chip care să-i dezvăluie adevăratele gânduri!

Sultanul îşi frământă posomorât buzele:

— Trimite după Apollonios Notaras!

* * *

Marele eunuc alb – şef al Saraiului imperial – se înfățişă personal la reşedința constantinopolitană a marelui amiral Notaras. Mahmud Anghelos îi recomandase în mod expres să nu încredințeze această misiune delicată vreunui subaltern, fiindcă Lucas Notaras era destinat să ocupe o înaltă demnitate, ceea ce îl îndrituia a fi tratat cu tot respectul. În realitate, Mahmud – bănuind riposta marelui amiral – făcuse în aşa fel încât să trimită un personaj de seamă, a cărui mărturie să nu permită a fi pusă la îndoială.

Litiera marelui eunuc alb era escortată de un detaşament din regimentul de gardă, deoarece circulația pe străzi în timpul nopții rămăsese încă nesigură, datorită unor numeroase bande de başibuzuci care îşi continuau jafurile, în ciuda severelor măsuri de restabilire a ordinii luate de autoritățile militare otomane.

Spre deosebire de distrugerile şi devastările din oraş, palatul marelui amiral se înfățişa ca o oază fortificată, în care ororile războiului nu-şi găsiseră decât un slab ecou. După ce pătrunse în interioarele splendide, în care luxul se alia cu un rafinat bun-gust, marele eunuc alb încercă un simțământ de invidie, dar şi de revoltă. Bogăția lui Notaras insulta austeritatea noilor lui stăpâni.

— Mă bucură, *Clarissime*, că nu aţi avut nimic de suferit de pe urma asediului! rosti şeful Saraiului, adresându-se gazdei, care-l primi cu toată cinstea. Dealtfel, nici nu e de mirare! Palatul dumneavoastră este o adevărată fortăreaţă!

— Am fost scutit de multe neplăceri datorită bunăvoinţei pe care mi-a arătat-o Înălţimea Sa Sultanul! replică prudent Notaras.

În primele zile după cucerirea oraşului, bandele de başibuzuci nu fuseseră în stare să răzbească înlăuntrul palatului. N-ar fi fost însă posibilă o rezistenţă prelungită împotriva unor trupe organizate.

— Prea Puternicul meu Stăpân, vorbi cu respect marele eunuc alb, este cu adevărat un mare prieten al Luminăţiei Voastre. Spre a întări această prietenie printr-o legătură de sânge, Înălţimea Sa Sultanul Mehmed Khan vă pofteşte să-i trimiteţi pe fiul vostru mai mic, Apollonios, spre a fi crescut în Sarai, sub înalta sa protecţie. Padişahul doreşte ca fiul vostru să se prezinte chiar în seara aceasta la cartierul general imperial, unde are loc un ospăţ în cinstea strălucitei victorii a trupelor noastre. Apollonios va avea privilegiul de a sta la masă alături de Înălţimea Sa Sultanul.

Lucas Notaras simţi că totul se prăbuşeşte în jur. Stăpânindu-şi durerea şi indignarea, grăi cu voce joasă, egală:

— Mulţumesc Înălţimii Sale pentru favoarea pe care mi-o face mie şi fiului meu Apollonios. Nu stă însă în obiceiurile noastre să ne trimitem copiii nevârstnici la ospeţe. Abia după ce le va creşte mustaţa le va fi îngăduit să stea la aceeaşi masă cu oamenii mari. Cât priveşte creşterea lui în Sarai, am să mai reflectez. În orice caz, nu vă pot da un răspuns pe loc. Trebuie să mă consult şi cu soţia mea.

Replica amfitrionului aşternu o umbră pe fruntea şefului eunucilor albi.

— Cred că nu m-aţi înţeles bine, *Clarissime*! Înălţimea Sa doreşte ca fiul vostru să se înfăţişeze acum la ospăţ, nu mâine sau peste un an! Cât priveşte creşterea şi educarea băiatului în Sarai, ezitările voastre nu-şi au rostul. Apollonios se va bucura acolo de tratamentul ales rezervat fiilor de regi şi de principi puşi sub oblăduirea Curţii otomane.

Marele eunuc alb îşi mută privirile asupra celor trei fii ai lui Notaras, care stăteau în picioare înapoia tatălui lor. Apollonios,

cel mai mic dintre ei, corespundea descrierii făcute de Mahmud Anghelos. Întrunea absolut toate calitățile plăcute sultanului. Tăcerea prelungită a gazdei îl făcu pe şeful Saraiului să i se adreseze cu un ton ceva mai prietenos:

— Tăcerea înseamnă încuviințare, Luminate! Sunt bucuros că v-ați înfrânt prejudecățile!

Notaras clătină din cap cu încăpățânare.

— Regret, dar felul meu de a vedea nu s-a schimbat cu nimic!

Vocea eunucului se înăspri.

— Faceți din acest refuz o chestiune de principiu? Săvârşiți o mare greşeală! Nu va fi bine pentru dumneavoastră să mă înapoiez cu mâinile goale la Înălțimea Sa.

Notaras avu o explozie de indignare:

— Credeți într-adevăr că un părinte poate accepta – cu bună-ştiință – să-şi trimită fiul spre a fi pângărit?

Şeful Saraiului îşi subție buzele.

— Pângărit? Vă dați seama de grava semnificație a acestei vorbe? Favoarea oferită de padişah o socotiți pângărire? Luați seama! Acesta este ultimul dumneavoastră cuvânt?

— Ultimul! rosti Notaras cu un ton ce nu admitea replică.

— Vă previn! Ați adoptat o atitudine care vă expune unor mari primejdii!

— Primejdiile nu mă înspăimântă! Decât să-mi las copilul în voia sultanului, prefer să-mi pun capul sub securea călăului!

Marele eunuc alb îl privi de sus.

— Voi comunica Înălțimii Sale răspunsul dumneavoastră. Bună seara!

Fără să-l mai salute, îi întoarse spatele şi părăsi încăperea.

Mehmed asculta cu mânie crescândă raportul marelui eunuc alb, care adăugă şi câteva înfloriturі de la sine, spre a-l pune pe Notaras într-o lumină cât mai urâtă.

— În nebunească lui trufie, marele amiral uită că face parte din tabăra învinşilor. Omul acesta este un duşman al Înălțimii Tale!

Sultanul se ridică de pe sofa. Furia făcea să-i scapere ochii.

— Ți-a vorbit de călău? Ei bine, am să-i fac pe plac! Ia un călău cu tine şi du-te la Notaras! Tu să mi-l aduci pe Apollonios, iar călăul să mi-l aducă pe marele amiral şi pe ceilalți feciori ai lui!

Prințul Mahmud Anghelos, care asistase la această

convorbire, îşi ascunse satisfacţia sub o schimă plină de indignare.

— Notaras este o năpârcă, Înălţimea Ta! Iată cum îşi plăteşte datoria de recunoştinţă! Ruşine lui!

În sinea lui jubila. Evenimentele se desfăşurau exact aşa cum le prevăzuse…

La palatul Notaras strigăte de jale răsunau şi în apartamentele stăpânilor şi în încăperile slujitorilor. Numai marele amiral stătea neclintit. Ginerele său, Hilaros Cantacuzino, îl implora să împlinească vrerea padişahului.

— De ce l-aţi lăsat pe trimisul sultanului să plece în asemenea condiţii? Ar trebui să vă daţi seama că nu suntem în situaţia de a ne împotrivi dorinţelor lui Mehmed! Gândiţi-vă la ceilalţi copii ai dumneavoastră! La fiica dumneavoastră, care este şi soţia mea! La toţi aceia care şi-au legat soarta de soarta dumneavoastră!

Notaras rămase neînduplecat.

— Dacă sultanul are un dram de bun-simţ, nu va stărui în pretenţia sa!

— Nu-l cunoaşteţi, de vreme ce vă închipuiţi că va renunţa la hotărârea lui!

Marele amiral îl privi cu severitate.

— N-am crezut că eşti atât de slab, Hilaros! Dacă sultanul vrea să-mi câştige devotamentul, va ceda! De va renunţa la serviciile mele numai fiindcă nu i l-am dăruit pe Apollonios, înseamnă că sinceritatea lui faţă de mine a fost de la început îndoielnică! Cred, Hilaros, că sultanul este destul de înţelept spre a nu forţa lucrurile. Prin mine poate câştiga adeziunea creştinilor din Constantinopole.

— Vă faceţi iluzii! exclamă ginerele sau, frământându-şi deznădăjduit mâinile. Fiţi concesiv! Nu există altă ieşire din impas!

În poarta cea mare a palatului se auziră bătăi puternice. Notaras şi toţi ai lui amuţiră. Cu privirile aţintite spre uşă, aşteptau cu inima strânsă ce avea să se mai întâmple. Din anticameră se auziră paşi grei şi zgomot de arme. Canaturile fură repezite în lături. În prag apăru marele eunuc alb, urmat de un gâde înveşmântat în negru, ce purta o secure sprijinită pe umăr. Zece ieniceri cu iataganele scoase îi escortau.

— Îţi aduc la cunoştinţă porunca Înălţimii Sale Padişahul! Tu

şi cu toţi urmaşii tăi de sex bărbătesc veţi fi duşi la cartierul general imperial, unde vi se va hotărî soarta!

— Şi Apollonios? întrebă cu teamă Notaras.

— Apollonios va merge cu mine! De acum înainte nu-ţi mai aparţine!

— Cu inima sfâşiată de durere, mă supun forţei! rosti marele amiral.

— Îmi îngădui, Luminate, să-l însoţesc pe socrul meu? se adresă Hilaros marelui eunuc alb.

— Ai de gând să-i împărtăşeşti soarta?

— Voi încerca să-i pledez cauza!

— Pot să mi-o pledez şi singur! declară cu încăpăţânare marele amiral.

— De ce nu vrei să fii înţelegător? îi strigă ginerele său. Pe Apollonios tot l-ai pierdut!

Notaras îl privi cu milă.

— Nu-mi vine să cred că prin gura ta vorbeşte un coborâtor din neamul neînfricat al Cantacuzinilor! Te urmez, mare eunuc! Haideţi, copii!

Vru să-l apuce pe Apollonios pe după umăr, dar marele eunuc alb i-l smulse cu violentă.

— Nu ţi-a intrat în cap că băiatul acesta nu mai este al tău? Oh, cât ai fost de nesocotit, Lucas Notaras! Ai pierdut totul dintr-o ambiţie prostească! Cu sau fără voia ta, Apollonios îşi va urma destinul hotărât de sultan! Să plecăm!

— Pot să-mi iau rămas bun de la soţia şi de la fiica mea? Îngăduiţi copiilor să-şi îmbrăţişeze mama?

— Da! Dar aici, de faţă cu mine! Şi cât mai repede! Înălţimii Sale Padişahul nu-i place să aştepte!

Sprijinit în cot, pe sofa, Mehmed se uita pe sub gene la Lucas Notaras, la vlăstarii şi la ginerele acestuia, aflaţi cu toţii sub paza ienicerilor. Lumina roşiatică răspândită de jăraticul întins pe tipsii arunca tonuri sângerii pe chipurile lor trase. În faţa lui Notaras erau orânduite pe jos tăvi de aur masiv, pe care scăpărau grămezi de pietre preţioase.

Sultanul dăduse poruncă icoglanilor lui să-şi continue petrecerea fără să se sinchisească de prezenţa arestaţilor. Băieţii şi ginerele lui Notaras se uitau cu frică şi nedumerire la tinerii paji fardaţi ca femeile şi pe jumătate goi, întinşi pe sofalele acoperite cu mătăsuri.

Mehmed contemplă gânditor grămezile de nestemate.

— Comoara aceasta a fost găsită în tainițele palatului tău, Notaras. Percheziția a dat-o la iveală. Şi mai sunt acolo multe scumpeturi care sunt scoase treptat la lumină. Mă întreb: de ce nu le-ai folosit pentru a-ți salva împăratul, patria, oraşul în care te-ai născut? La un moment dat mă gândisem să mă bizui pe tine, să-ți încredințez puteri politice şi militare în Constantinopolele otoman. Dar prin comportarea ta nesăbuită, mi-ai deschis ochii. Ca să-ți păstrezi comorile, m-ai fi vândut şi pe mine, aşa cum l-ai vândut pe împăratul tău! Ai vrut să obții totul, fără să dai nimic. Eşti mai josnic decât un cămătar de rând!… Ce-ai făcut tu, Notaras, pentru a pune capăt, sau cel puțin a scurta războiul? Nimic! Ai încercat să-l determini pe Constantinos a-mi accepta condițiile? Sau dacă ai constatat că este un nebun care-şi împinge supuşii la o sinucidere colectivă, ai încercat oare să complotezi răsturnarea lui de pe tron? N-ai făcut altceva, Lucas Notaras, decât să-ți creezi legături cu noi prin intermediul senatorului Evghenis Kalamides! Ce ți-ai zis? Să mă pun bine şi cu unii şi cu alții! Să fiu în câştig oricum s-ar termina războiul! Numai că ți-am dibuit jocul! M-ai înfruntat când ți-am cerut fiul! Ai nesocotit cinstea pe care ți-am făcut-o! Ai crezut că ne poți învârti şi pe noi pe degete, aşa cum i-ai învârtit pe ai tăi! Dar intrigile tale au dat greş! Acum ai să-ți plăteşti duplicitatea! Vei suferi pedeapsa cu moartea, laolaltă cu toți membrii familiei tale de sex bărbătesc! Va scăpa de securea călăului numai Apollonios! Dar la prima greşeală, te va urma pe eşafod!

În timpul perorației, Mehmed se înfierbântase, coborâse de pe sofa, îşi încrucişase brațele spre a-şi stăvili parcă impulsul de a-l pălmui pe Notaras. Ultimele lui vorbe fură acoperite de strigătul de durere al lui Andukas Notaras, care căzu în genunchi:

— Îndurare, Înălțimea Ta! Durerea a întunecat rațiunea tatălui meu! Nu mai ştie ce face şi ce spune!

Mehmed nu catadicsi să-i răspundă. Făcu un semn călăului, care se sprijinea în secure.

— Fă-ți datoria, gâde!

Ienicerii împinseră pe Notaras şi pe ai lui afară din cort. Băieții marelui amiral plângeau cu hohote. Ginerele său arunca în dreapta şi în stânga priviri năucite. Nu-i venea să

creadă că şi el fusese cuprins în ordinul de condamnare la moarte rostit de padişah. În vreme ce ajutoarele călăului instalau cu mişcări rapide butucul pe care osândiții aveau să-şi pună grumazul, marele amiral începu să vorbească feciorilor săi şi lui Hilaros:

— Lăsați jelaniile! Păşiți cu fruntea sus în fața morții! Să le arătăm păgânilor că ştim să fim demni până la ultima noastră suflare! Nu există viață fără de sfârşit! Ce importanță are că vom muri mai devreme? Este mai frumos să-ți chemi moartea decât să trăieşti în ruşine! Toți cei de-o seamă cu noi au păşit în imperiul umbrelor. Şi împăratul, şi tatăl tău, bunule Hilaros, şi unchii şi verii voştri, copiii mei! Lumea noastră s-a prăbuşit! Am pierdut măririle, bogățiile, viața! Ne-am păstrat însă neştirbită cinstea, mândria de romei! Apollonios a fost smuls de lângă noi. Dumnezeu îmi este însă martor că am făcut tot ce mi-a stat în putință spre a-l feri de ruşine! Acum ni se pregăteşte sfârşitul. În numele celui care s-a răstignit pentru noi, a murit şi a înviat, să murim şi noi, ca, împreună cu el, să avem parte de bunătățile lui şi de fericirea veşnică!

Ajutoarele călăului terminară de instalat butucul.

— Cine deschide şirul? întrebă gâdele cu gravitate profesională.

— Începi cu cel mai mic dintre copii! zise Notaras. Să-i scurtezi astfel cu câteva clipe calvarul!

Şeful Saraiului asista la supliciu laolaltă cu ienicerii din escortă, cu santinelele care făceau de gardă la intrarea cortului imperial şi cu icoglanul Samim.

Când marele amiral îşi sprijini capul pe butuc, încheind execuțiile, marele eunuc alb grăi răspicat:

— Stârvurile ghiaurilor descăpățânați să rămână fără îngropăciune, spre a fi de pildă tuturor acelora care ar fi ispitiți să le calce pe urme!

* * *

Iagros clipi des, orbit de soarele care se ridica la orizont, vestind o zi nouă. Dinții îi clănțăneau de frig, fiindcă noaptea fusese neobişnuit de rece, iar el se chinuise încercând să doarmă ghemuit pe lespezile de piatră din marele For al lui Constantinos. Cămaşa îi era umedă pentru că în zori se lăsase o rouă abundentă, rece ca bruma.

Se uită la miile de captivi înghesuiți ca şi el în această piață mărginită de statui răsturnate ori decapitate. Se gândea la Marula, fiica lui, care se jertfise inutil pe câmpul de bătălie. Se gândea la împărații Constantinos, Ioannos şi Manuel, pe care-i slujise decenii de-a rândul. Se gândea la funcțiile înalte pe care le deținuse – parakimomen, senator, logotet al Dromului, mareşal al palatului – precum şi la mizerabila lui condiție de azi. Se gândea la anii promițători ai tinereții şi la cumplitele perspective care i se deschideau acum, la bătrânețe.

Îi era frig, fiindcă nu purta pe el decât o cămaşă ruptă, un pantalon peticit, o tunică roasă în coaste şi decolorată, îmbrăcăminte de cerşetor menită să-l facă de nerecunoscut. Printre prizonierii buluciți în lagărul acesta improvizat circulau tot felul de zvonuri, unele mai grozave decât altele. Se spunea, de pildă, că toți bărbații de seamă romei, venețieni şi genovezi, căzuți în captivitatea turcească şi identificați, fuseseră arşi pe rug, jupuiți de vii ori traşi pe roată.

Iagros recunoscuse printre nenorociții îmbulziți în Forum, ca vitele în țarc, pe doi colegi din Senat, dar se prefăcuse a nu-i fi băgat de seamă. Circulau zvonuri şi cu privire la destinația care li se hotărâse. Unii presupuneau că vor fi transportați în Africa de Nord, alții credeau că vor fi dispersați în loturi mici şi puşi la mezat în târgurile de robi din Anatolia.

Soarele se înălțase bine pe cer, şi acum pripea uscând veşmintele umezite de rouă. Başibuzucii, ienicerii, spahiii stăpâni ai captivilor, după ce se odihniseră în timpul nopții prin casele din jur, făcând de pază cu rândul, veneau acum însoțiți de diverşi amatori de robi, dispuşi să înceapă târgul.

La capătul dinspre nord al pieței apăru un crainic călare, însoțit de un toboşar şi escortat de un detaşament de călăreți comandați de un ofițer. Toboşarul vesti mulțimea prin ropot de tobă că avea să i se facă o comunicare. Crainicul desfăcu un sul de hârtie şi începu să citească în turceşte şi în greceşte o proclamație imperială:

„Înălțimea Sa Sultanul Mehmed Khan, Victoriosul, în înalta lui clemență, a hotărât să elibereze din captivitate şi să repună în drepturi pe foştii demnitari bizantini, pe foştii comandanți de unități militare, precum şi pe toți romeii de viță nobilă, împreună cu familiile lor. Cei cuprinşi în aceste categorii sunt invitați a-şi face cunoscută identitatea, spre a putea fi

răscumpărați de la actualii lor stăpâni şi puşi în libertate. Înălțimea Sa Sultanul a mai hotărât să plătească din caseta sa personală câte o mie de aspri pentru fiecare persoană din categoriile de mai sus. Proprietarii acestor captivi au obligația să consimtă la încheierea tranzacțiilor respective. Din înalt Ordin, semnează Karagea-Paşa, guvernator militar al Constantinopolelui."

Ofițerul comandant de detaşament se ridică în scări şi strigă cu putere:

— Se află printre voi persoane care se pot prevala de aceste drepturi?

Urmă o tăcere adâncă. Captivii schimbară priviri bănuitoare. În sufletele unora licări o rază de speranță. Proprietarii de sclavi erau furioşi, dar nu îndrăzneau să protesteze. În ultimele zile ordinea şi disciplina fuseseră restabilite în oraşul cucerit. Câțiva soldați recalcitranți fuseseră executați prin spânzurătoare.

Iagros se uită cu teamă în jur. Cei doi senatori pe care îi recunoscuse dinainte se consultau din priviri. Un glas timid se auzi din celălalt capăt al pieței:

— Sunt Pamphilios Chiscasis, fost senator, fost şambelan al împăratului Ioannos.

Ofițerul îi făcu semn să se apropie. Pe stăpânul lui Chiscasis, un başibuzuc furibund cu o barbă atât de stufoasă încât nu i se vedeau decât ochii şi vârful nasului, ofițerul îl fulgeră cu o privire:

— Dacă te împotriveşti înaltului Ordin Imperial, te aşteaptă ştreangul! Alege: o mie de aspri sau lațul!

Başibuzucul primi banii din mâna ofițerului, apoi se îndepărtă supărat. Ofițerul se adresă cu deferentă lui Chiscasis:

— *Arhonte*, vă rog să treceți lângă mine!

Exemplul fostului şambelan dădu curaj şi altor creştini: bărbați, femei, până şi copii, care-şi dezvăluiră originea ilustră şi cerură să fie răscumpărați în vederea eliberării. Toți arătau ca nişte cerşetori, dar nădejdea mântuirii îi transfigurase, imprimându-le pe chip o noblețe care nu era de împrumut.

În sufletul lui Iagros se angajase o luptă surdă. Ce să facă? Să se dea în vileag? Dacă li se întindea o cursă?

Un tânăr arătos din apropierea lui, care-şi bandajase mâna

spre a-şi opri hemoragia provocată de un deget tăiat de un turc, se ridică de jos:

— Mă numesc Manolakis şi sunt fiul lui Toma Sebastios, latifundiar din Tracia.

Manolakis folosise la întâmplare numele unui *Arhonte* de o bogăție legendară, despre care tatăl său, țăranul nevoiaş Kosmas, îi vorbise adeseori. Săvârşea o impostură, dar spre a se salva era dispus să înfrunte orice risc.

— Pofteşte lângă mine, *Arhonte* Manolakis Sebastios! îl invită ofițerul.

În acelaşi moment, Iagros se auzi rostind aproape fără voie:

— Aşteptați-mă şi pe mine! Sunt Iagros, fostul mareşal al palatului!

Ofițerul îi zâmbi cu amabilitate.

— Poftiți şi dumneavoastră!

Iagros se alipi grupului de romei din preajma ofițerului călare. Îi zvâcneau tâmplele şi îi şuierau urechile. Făcuse pasul decisiv. Acum nu mai putea da înapoi.

— Mai e cineva? întrebă ofițerul.

Nu mai primi niciun răspuns. De după colțul unui templu grecesc transformat în biserică, apăru un detaşament de ieniceri. Ofițerul se adresă romeilor din apropierea sa:

— Vă rugăm să vă încolonați spre a fi îndrumați spre centrul de triere din piața Sfinții Apostoli. Aceşti soldați vă vor escorta, spre a vă feri de pretențiile foştilor dumneavoastră stăpâni.

Pendulând între teamă şi speranță, romeii cu sânge albastru porniră la drum.

— Mă întreb dacă au să ne dea şi ceva bani, ca să ne îmbrăcăm omeneşte? şopti Manolakis lui Iagros, care nu-i răspunse.

Coloana ocoli biserica Sfinții Apostoli, străbătu un cordon de ieniceri şi pătrunse în marea piață populată doar de grupuri de romei zdrențuiți, aflați cu toții sub escortă.

Iagros, care se afla în fruntea coloanei, simți că i se taie picioarele. În mijlocul pieței se ridica o estradă vastă, pe care se aflau orânduiți câțiva butuci străjuiți de călăi cu securile în mâini. Un ofițer de ieniceri se apropie de ceata lui Iagros.

— Rugați-vă pentru sufletele voastre şi pregătiți-vă să muriți! Fiindcă în trupul vostru curge sânge nobil, Înălțimea Sa padişahul a vrut să vă scutească de povara sclaviei. Moartea

este preferabilă pierderii libertății! Zâmbi ironic, apoi adăugă: De bună seamă, creştinii din Apus vă vor sanctifica, atribuindu-vă cununa martirilor. Dacă au neglijat să vă ajute militariceşte, vă datorează cel puțin această satisfacție postumă!

Dinspre eşafod se auziră câteva bufnituri. Primele capete căzuseră.

* * *

Marele vizir Khalil stătea singur în întuneric. Voia să se deprindă cu bezna, căci în mormânt va fi pe veci lipsit de lumină. Împotriva lui nu se pronunțase încă nicio sentință, dar Khalil ştia că este condamnat la moarte.

După ce se va lumina de ziuă, va trebui să se pregătească pentru a fi primit de sultan în audiență de lucru. Dar va mai apuca ziua de mâine? În ajun fusese arestat Mahmud-Paşa, şeful poliției şi omul său de încredere. El, Khalil, mare vizir şi al doilea personaj din imperiu, aflase despre această gravă măsură abia după îndeplinirea ei. Ordinul de arestare fusese semnat de însuşi padişahul.

Khalil era perplex. Cu două zile înainte se întâmplase un fapt tulburător. Mahmud-Paşa i se înfățişase, având pe chip o expresie de mare bucurie. Îi raportase confidențial:

„Luminăția Voastră, am dat de firul unei afaceri uluitoare. Nu vă pot furniza încă amănunte, fiindcă cercetările mele sunt încă într-o fază primară. Dacă eforturile îmi vor fi încununate de succes, înseamnă că voi demasca perfidiile câtorva dintre cei mai aprigi duşmani ai Luminăției Voastre."

Scoaterea din joc a lui Mahmud îl lipsea pe el, Khalil, de un sprijin foarte prețios. Acest deznodământ era cu atât mai surprinzător cu cât intervenea după un şir de evenimente care păreau, pe de o parte, să indice o oarecare îmbunătățire a situației marelui vizir, iar, pe de alta, să dezvăluie semnele premonitorii ale unei eclipse a lui Zaganos-Paşa. Omul acestuia, faimosul Lucas Notaras, fusese decapitat. După căderea Constantinopolelui, sultanul lucrase aproape numai cu prințul Mahmud Anghelos şi cu foarte supusul Karagea-Paşa, ignorându-l aproape cu desăvârşire pe vizirul armatei.

Afară de aceasta, în cursul unei şedințe a Divanului, padişahul zâmbise cu bunăvoință marelui vizir, căruia îi

ceruse părerea într-o problemă care afecta reorganizarea armatei. Desigur, Khalil nu-şi făcuse iluzii. Cunoştea prea bine duplicitatea, prefăcătoria sultanului. Mehmed era un sadic care surâdea celor pe care avea de gând să-i piardă. Khalil îşi zisese atunci că obținuse o păsuire, cuprinsă în calculele lui Mehmed.

Când i se adusese la cunoştință arestarea şefului poliției, îşi dăduse seama însă că este definitiv şi iremediabil pierdut. Mahmud-Paşa îi cunoştea toate tainele. Supus torturilor, va destăinui totul.

Era atât de întuneric în cameră, încât Khalil pierduse simțul orientării. Avea senzația că pluteşte într-o lume nefirească, în care valorile obişnuite îşi pierdeau orice importanță.

Deodată auzi zgomot de paşi în anticameră, începu să tremure datorită tensiunii nervoase. Dinții îi clănțăneau. Veniseră călăii sultanului spre a-l ucide?

Un ciocănit uşor după un anumit cod îl făcu să respire adânc. Coborî din pat şi se îndreptă bâjbâind spre uşă. De la o vreme se încuia în dormitor. Nu voia să fie surprins în somn de zbirii sultanului. Moartea – obişnuia el să spună – trebuie să o înfrunți treaz, bărbăteşte.

Uşa se deschise puțin, lăsând să pătrundă prin despicătura dintre canaturi o geană de lumină. Mustafa, nubianul, slujitorul de încredere al marelui vizir, se strecură în dormitor. Purta în mână un opaiț aprins, care-i lumina de jos în sus chipul, dându-i o aparență mefistofelică. Mustafa venea cu veşti importante de vreme ce cutezase să-şi trezească stăpânul în miez de noapte.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Khalil.

Mustafa rămăsese singurul om care-i mai aducea informații din afară. Subalternii, chiar şi prietenii, fugeau de marele vizir ca de ciumă.

— În noaptea asta a fost arestat Yakub-Paşa, Luminate Stăpâne!

Khalil îl apucă de braț.

— Eşti sigur? De unde ai aflat?

Nubianul zâmbi, arătându-şi dinții albi, puternici, printre buzele-i cărnoase.

— Ştiți că mă tot învârtesc printre eunucii negri ai padişahului. Printre ei mi-am făcut prieteni.

— Ş i?

— Unul dintre ei l-a auzit pe prinţul Mahmud Anghelos, care tocmai ieşea din camera sultanului, ordonând aghiotantului de serviciu să-l aresteze de îndată pe Yakub-Paşa.

Khalil îşi luă mâna de pe braţul slujitorului.

— Yakub! rosti pentru sine. Yakub! Aprinde lumânările, Mustafa!

Bezna din dormitor fu izgonită de flăcăruile care apucară să se înalţe deasupra sfeşnicelor de aur.

— Yakub! repetă marele vizir. Cine ar fi crezut? Mâna dreaptă a lui Zaganos!

Izbucni în râs. Un râs nervos pe care nu-l mai putea stăpâni. Mustafa îl privea cu afecţiune, dar şi cu teamă. Khalil continua să râdă…

* * *

Când intră în anticamera cabinetului imperial, marele vizir îl zări pe Zaganos-Paşa stând singur deoparte. Ceilalţi demnitari prezenţi, printre care Işak şi Karagea-Paşa, făcuseră un gol în jurul lui. Vizirul armatei era pământiu.

Khalil observă că divaniţii îl evitau cu ostentaţie şi pe el însuşi. Zâmbind, se apropie de Zaganos. Acesta îl privi cu uimire. Demnitarii care conversau împărţiţi în grupuri se uitară cu coada ochiului la marele vizir şi la vizirul armatei, care nu mai schimbaseră un cuvânt de foarte multă vreme.

Khalil surâse cu prefăcută bunăvoinţă rivalului său, apoi îi vorbi cu voce joasă, spre a nu fi auzit de cei din jur:

— Zaganos, în anii din urmă te-ai războit cu mine, fără să-ţi dai seama că un al treilea ne pândea din umbră. Un om pe care l-ai şi sprijinit într-o vreme.

— Mahmud Anghelos? murmură printre dinţi vizirul armatei.

— Exact! Acum ne are în mână pe amândoi. Ştii, Zaganos, ţi-aş fi propus o alianţă împotriva lui. Dar acum e prea târziu. Suntem amândoi atât de compromişi, încât puterile noastre reunite nu fac nici cât puterea unui icoglan oarecare. Îşi netezi cu afectat calm barba mătăsoasă, apoi adăugă: Cred că ne-au ajuns blestemele constantinopolitanilor! În curând am să simt în jurul grumazului laţul călăului. Ştiu acest lucru. Dar mai ştiu că ai să mă urmezi mai repede decât îţi închipui… Înainte de moarte am putea striga ca şi vechii gladiatori: „*Ave*,

Mahmud Anghelos! *Moriturii te salutant*!” Mahmud are să-şi plece mâna făcută pumn, cu degetul arătător îndreptat în jos, şi comedia are să se termine!

Un ofițer de ieniceri, însoțit de patru soldați, intră în anticameră şi, după ce se opri în fața marelui vizir, îi vorbi cu brutalitate:

— În numele Înălțimii Sale Sultanul, eşti arestat! Urmează-ne!

Khalil îl privi calm, apoi se uită zâmbind la vizirul armatei.

— Cred că pe lumea asta nu vom mai apuca să stăm de vorbă. Dar în curând ne vom întâlni pe lumea cealaltă. Îți spun, deci, la revedere, Zaganos!

* * *

Acakios, călugărul, mergea agale pe drumul colbuit. Păşea cu grijă, ocolind pietrele colțuroase, fiindcă încălțările lui, purtate prea multă vreme, se găuriseră şi abia îl mai slujeau.

Când ajunse la o cotitură a drumului, se uită înapoi, peste umăr, spre zidurile Constantinopolelui, care se conturau departe, sub bolta văzduhului senin. Prin aerul cald zburau gâze zumzăitoare. Acakios îşi plimbă privirile peste măreața barieră de piatră şi suspină plin de tristețe.

Venise la Constantinopole cu luni de zile în urmă – le şi uitase numărul – purtând sub rasa-i monahală o scrisoare semnată de starețul monastirii sale. După cel mult o săptămână de odihnă ar fi trebuit să facă drumul întors. Dar şederea lui în măreața capitală a Imperiului Bizantin se prelungise aproape o jumătate de an. La venire, Acakios văzuse de departe fluturând pe turnuri stindardul cu vulturul bicefal bizantin, ținând în cioc o cruce.

Acum, la plecare, vedea pe aceleaşi turnuri un stindard roşu, având în mijloc o stea şi o semilună.

Îşi sumese poalele rasei şi porni iarăşi, fără să se grăbească, aşa cum se cuvine la drum lung.

Când va ajunge la monastirea-i oploşită pe muntele Athos, va avea ce povesti fraților lui întru Domnul…

Sfârşit

RF